

בשורה גדולה ללומדי הדרך הימית

"הדרך הימית"

עם "אוצרות יהודים"
הפרוש החדש, הבהיר והמדויק
בשפה ברורה ובלשון קצרה.

תורה, נביאים, כתובים,
משנה, שולחן ערוך,
עמוד הימי משנה ברורה
זוהר עם תמוגם לשון הזוהר,
תהלים,
כתבי ברסלב.

פרויקט "תורה בשנה"
מהדורה מיוחדת
באותיות מאירות עיניים
מתאים ללימוד גם בסינעה.

פרשת בלק

ו' תמוז עד י"ב תמוז

אזיזות יהודים

בתוספת "הזבל הנעז", דבר יום ביומו מרביה"ק זיע"א

"אוצרות יהודים"

הביאור המיוחד שכבש בסערה
את לומדי הדרך הימית

יד ושם לעבר ה', הר"ר נחמן בן שמואל ליאני, מנמתי בדרך מצורה
י"א כסלו תשס"ח

חוברת תת"ה - שבת פרשת בלק, ו' תמוז - י"ב תמוז תשפ"ו

אוצרות יהודים

גוטמבר 5 בני ברק 5138948
טל 03-6186699 ☎ 03-6186699
036186699X@gmail.com

ניתן להשיג באדי"ב:

להצטרפות - 03-6186699 ☎
ובעמדות "נדרים פלוס"
Route 17M #515 Harriman, NY 10926
P: 845.476.8899 E: oitzreyehidim@gmail.com

תוכן הענינים

לחץ על התוכן הרצוי

 פרשת השבוע

 הדף היומי

 משנה

 נביאים וכתובים

 משנה ברורה

 שולחן ערוך

 תהלים

 זוהר

 ליקוטי הלכות

 ליקוטי מוהר"ן

 שמות
הצדיקים

ספר
המידות

 ספרי רבינו על פי הסדר

 תיקון הכללי

 ליקוטי תפילות

**אוצרות
יהודים**

 השלמות

אוצרות יהודים

המטרה: הנגשת כל מכמני התורה לכל יהודי ויהודי, בכל רגע נתון, בנסיעה, בבית, בעבודה ובכל מקום.

ההספק והידיעה מעניקים סיפוק, שמחה ויכולת להמשיך להתמיד ולסיים!

נביאים כתובים - עם פירוש רש"י, מצודות דוד ומצודות ציון.

סיום בארבע שנים. בכל חוברת שבעה דפים, רק דף אחד לכל יום, וכך במשך התקופה יכול הלומד לסיים מחזור לימוד שלם מתחילה ועד הסוף, ולשוב ולהתחיל מחזור לימוד חדש.

ששה סדרי משנה - עם פירוש רבינו עובדיה מברסגורא.

סיום בשנתיים וחצי. בכל חוברת שבעה עמודים, רק עמוד אחד לכל יום, וכך גם במשנה כמו בשאר הספרים במשך התקופה יכול הלומד לסיים מחזור לימוד שלם מתחילה ועד הסוף, ולשוב ולהתחיל מחזור לימוד חדש.

שולחן ערוך - שולחן ערוך, רמ"א ובאר הגולה.

שולחן ערוך הלכות שחיבר הרב הגאון מו"ה יוסף קארו זצ"ל, עם תוספת הלכות מהרמ"א - הגאון מו"ה משה איסרליס זצ"ל, וגם המקורות באר הגולה מהגאון מו"ה משה רבקה זצ"ל.

באר הגולה, הינו ציון המקורות ולמרות שכן, הקפדנו שיופיעו בצורה ברורה, כדי לאפשר ללומדים להרחיב את הידיעות, ולקיים מנהג קדום בישראל להזכיר המקורות, בחינת "שפתיים דובבות", זכותם תגן בעדינו.

סיום בשלש וחצי שנים. מידי שבוע יופיעו שבעה עמודים, עמוד אחד לכל יום.

שולחן ערוך, באר הגולה בהוצאת הרה"ג רבי נפתלי הירץ מנדלוביץ שליט"א, ראש החכולל טורקא, בשיתוף הוצאת ספרים מלכות דוד הרה"ר פנחס ראובן.

זוהר עם תרגום לשון הזוהר. ספר הזוהר, ותרגום לשון הזוהר, מהוצאת ישיבת "נהר שלום", בראשות המקובל הרה"ג בניהו שמואלי שליט"א, תרגום לשון הזוהר נכתב ע"מ לסייע לקורא להבין את לשון הזוהר.

סיום בשלש שנים. מידי שבוע יופיעו שבעה דפים.

תהילים סיום בחודש על פי החלוקה הנהוגה.

כתבי ברסלב. סיום במחזור שנתי.

חבר יקר, היום, אחרי ארבע שנים של שלשת אלפים מגויים, ומאות סיפורים על חיים חדשים של הספק וניצול זמן. אנחנו מזמינים גם אותך להצטרף אלינו לחברת "אוצרות יהודים". שהספיקו - ללמוד ולדעת - כאלף וחמש מאות דפי גמרא, לסיים ששה סדרי משנה, תורה, נביאים, כתובים, שולחן ערוך, זוהר ועוד..

"אוצרות יהודים" - הזדמנות מיוחדת להתחיל ולהתמיד בהספק תורני, יהודי, שבועי הצליח להקיף חלקי תורה בצורה יסודית ובמקמי זמן לא ארוכים.

מבוא

מידי חודש נשלחות לבתי החברים ארבעה חוברות. אחת לכל שבוע. החוברת הינה שבועית כוללת בתוכה 7 ספרים יסודיים, ומאפשרת ללומד לקבוע סדר שבמסגרתו יסיים את הלימוד במסלולי זמן קצובים.

"אוצרות יהודים" כשמו כן הוא. שמה של החוברת כשם הפרוש החדש, המדויק והבהיר בשפה ברורה וקצרה, שנכתב במיוחד כדי להקל על הלומדים גמרא. ביאור מיוחד שכשב בסערה את לומדי הדף היומי!

"הדף היומי" עם "אוצרות יהודים".

בכל חוברת שבעה דפי גמרא על פי הסדר הנלמד במסגרת הדף היומי, כאשר לצד כל עמוד גמרא מופיע עמוד ביאור בלשון השווה לכל נפש, הביאור נכתב על ידי תלמידי חכמים שעמלו להציג בפני הלומד ביאור בהיר וקצר, תוך שימת דגש להענקת קניין מוחשי לציבור הלומדים.

הדף הראשון שבששת העמודים הינו הדף הנלמד ביום א', ועל זה הסדר עד הדף הנלמד בשבת קודש.

עמודי הגמרא, הינם של הש"ס המוגה והמפואר שבהוצאת וגשל שבמהדורת נהרדעא החדש.

תורה - פרשת השבוע עם תרגום אונקלוס, פירוש רש"י, בצרוף ההפטרה.

קריאה ללא מאמץ

גם בנסיעה בתחבורה הציבורית.

הרבות תורה בישראל, הינה מטרה חשובה שבמטרות לשמן רואה חוברת זו אור. אשר על כן, שמונו דגש מיוחד לעצב את הספרים באופן שיאפשר ללומדים להיות מקריאה קלה גם כאשר אינם בסביבת לימודים רגילה. כל טקסט אפשרי שבחוברת נערך בהנחיתם של אנשי מקצוע בתחום הטיפוגרפיה והעיצוב, ונבחר להדפסה על פי תוצאות מבחנים מעשיים בכדי להגיע לטוב ביותר בכדי לאפשר קריאה ללא מאמץ גם כאשר מדובר בנסיעה בתחבורה הציבורית.

מחיר השווה לכל נפש.

החוברת מופצת לחברים במחיר מיוחד: למנויים במשלוח הביתה רק 26 ש"ח, עבור 4 חוברות כולל דמי משלוח. למנויים המרוכזים בקבוצה, בישיבות או בבתי מדרש 20 ש"ח.

הארות והערות התקבלנה בברכה,

בפקס: 03-5701596.

להצטרפות: 03-6186699.

הזדמנות שאסור להחמיץ. עכשיו הזמן להחליט, לנצח את הזמן, ללמוד ולדעת! להצטרף לאלפי הלומדים, שביחד מאירים את העולם באור גדול!

נ"ב ע"א חול הדק - לא חיישנין משום שאינו נכבש לעולם.

חול הגס - חיישנין, כי האבנים הגדולות שבו מרסקות את העוף כשנופל עליהן.

אבק דרכים, שהוא סג ונדיה קשה - חיישנין. תיבנא, תבן של חטים ושעורים ועבדי בזגא, חבילה - חיישנין.

לא עבדי בזגא - לא חיישנין. חיטי וכל דמיניהו - חיישנין אם נפל עוף עליהן מפני שהן קשין.

שערי וכל דמיניהו - חיישנין!

כל מיני קטניות, שאינן נכבשות יחדו - אין בהם משום ריסקי אברים, לבר מן רוביא [הלחן].

חומצי, אחד ממיני הקטניות - אין בו משום ריסקי אברים.

חפצי, גם הוא מין קטניות - יש בו משום ריסקי אברים.

כללא דמלתא, כל מויד דמשוריק, שמחליק ואינו נכבש, כיון שהעוף הנופל עליו נשמש הולך ואינו נחבט בו - אין בו משום ריסקי אברים.

וכן דבר שהוא לא משוריק, אינו מחליק, ולכן הוא נכבש - יש בו משום ריסקי אברים.

דבוק, דבק העשוי לצייד עופות, שהעוף נדבק לדף שעליו הדבק, וכשהוא פורח הוא נופל עם הדף הדבוק אליו -

רב אשי שרי. אמימר אסר.

ומבארת הגמרא: כאשר נדבק הדף רק בחד גפא, כנף אחד, דכולי עלמא לא פליגי דשרי. כי הוא יכול להמשיך ולעופף בכנפו השנייה.

כי פליגי - בתרי גפי, כאשר נדבק העוף בשתי כנפיו.

מאן דאסר, אמר לך - היכי ניקום?! כיון שהוא דבוק בשני כנפיו, אינו יכול להקים ולשאת את עצמו, ונפילתו היא חבטה הגורמת לריסקי אבריו.

ומאן דשרי, אמר לך, אפשר דניקום אעקבי דגפי. בקצות הכנפיים, במקום חיבורן אל הגוף, אין הוא דבוק אל הדף, ומכוחן הוא יכול לשאת את עצמו במקצת, ולפיכך אינו נחבט בנפילתו.

ואיכא דאמרי, בדבוק בתרי גפי - כולי עלמא לא פליגי דאסר.

כי פליגי, בחד גפא:

מאן דשרי אמר לך - אפשר דפרח בחד גפא.

ומאן דאסר - כיון דבהאי גפא לא מצי פרח, בהאי גפא, השניה, נמי לא מצי פרח.

והולכתא: בתרי גפי אסור. בחד גפא שרי.

שנינו במשנה: ונשתברו רוב צלעותיה הרי היא טריפה.

תנו רבנן: עשרים ושתים צלעות גדולות יש בבהמה, אחת עשרה מכל צד. ונמצא ששתים עשרה צלעות הינן רוב צלעות.

אלו הן רוב צלעות - שש מכאן ושש מכאן, או אחת עשרה מכאן, ואחת מכאן.

אמר זעירי: ומוחצין כלפי שדרה. דהיינו, ובלבד שתיהן השבירה בצד הקרוב לשדרה, שהיא

חיותה של הבהמה, ולא בצד הקרוב אל החזה. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

ובצלעות גדולות - שיש בהן מוח. אמר עולא: בן זכאי אמר: אם נעקרו הצלעות ברוב צד אחד הרי היא טריפה. והיינו, כשנעקרו שש צלעות מצד אחד. ואם רק נשתברו הצלעות ולא נעקרו, היא טריפה רק אם נשברו ברוב שני צדדין.

רבי יוחנן אמר: בין נעקרו בין נשתברו אינה טריפה אלא אם היתה העקירה או השבירה ברוב שני צדדין.

אמר רב: נעקרה צלע אחת וחוליא עמה - טריפה. אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב: נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוליא קיימת, מהו?

אמר להו: וכי גיטטרא קאמרינו?! האם שואלים אותי על בהמה שנפסקה באמצעיתה ושך הוא המצב שנעקרה צלע מכאן וצלע מכאן, והרי בהמה שנפסקה באמצעיתה, הנקראת גיטטרא, הרי היא נבילה?!

ותמאה הגמרא על תשובתו של רב: והא רב עצמו, שאמר 'נעקרה חוליא וצלע עמה הרי היא טריפה', נמו על גיטטרא קאמרו! שהרי משנעקרה החוליא וצלע אחת - מתפרקת גם הצלע השנית. והרי היא נבילה, ואמאי קרי לה רב טריפה?!

ומשנינן: כי קאמר רב - בנעקרה צלע בלא חו ליא.

ותמאה הגמרא: והא צלע וחוליא קאמר רב? ומשנינן: צלע וחצי חוליא קאמר רב.

אך עייין תמאה הגמרא: הרי מכלל זה אתה למד, דרב כהנא ורב אסי דבעו מיניה דרב מהו דינה של בהמה שנעקרה צלע מכאן וחוליא קיימת, לא דיברו בחצי חוליא קיימת אלא בכולה קיימת. שהרי אפילו בצלע אחת וקצת חוליא קאמר רב דהויא טריפה, ומאי בעו מיניה בשתי צלעות?!

אלא, בהכרח, במקרה שנעקרה משני הצדדים צלע בלא חוליא אמרי. ואמרו להו רב: גיטטרא קאמרינו?!

והאמר עולא: בן זכאי אמר: נעקרו הצלעות - ברוב צד אחד, נשתברו - ברוב שני צדדין. אלמא בעינן נעקרו רוב צלעות בצד אחד כדי להטריפה ולא די בעקירת צלע אחת?!

ומשנינן: אמר לך רב: התם, בנעקרו הצלעות זה שלא כנגד זה. הכא, שנקראת גיטטרא, איירי כשנעקרו זה כנגד זה.

אך אכתי פרכינן: והאמר רבי יוחנן דבעינן נעקרו הצלעות ברוב שני צדדין, וברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חד מיניהו שנעקרו בה הצלעות זה כנגד זה, שהרי יש אחת עשרה צלעות מכל צד, ואם נעקרו מכל צד שש צלעות, בודאי שצלע אחת נעקרה משני צדיה?!

ומשנינן: התם, בדברי רבי יוחנן, דבעי שיעקרו רוב צלעות - איירי בנעקרה בוכנא צלע בלא קמדת מהחוליה, הנקראת אסינא. ואילו הכא,

בדברי רב כהנא ורב אסי, איירי בנעקרה בוכנא ואסינא.

ותמאה הגמרא: אי הכי, אם מדברים רב כהנא ורב אסי בנעקרה צלע עם מקצת מהחוליה, הרי היינו דרב, שאמר בפירוש, נעקרה מקצת חוליה עם הצלע הרי היא טריפה, ומאי קא בעו רב כהנא ורב אסי מרב בנעקרו שתי צלעות, צלע מכל צד, ביחד עם מקצת חוליה? והרי לרב אפילו רק נעקרה צלע אחת מצד אחד בלבד יחד עם מקצת חוליה הרי היא טריפה?!

ומשנינן: רב כהנא ורב אסי לא שמיע להו להא מילתא דרב.

והוינן בה: אי איירי דלא שמיעא להו מהא דאמר רב, אמאי איבעיא להו מיניה בנעקרה צלע מכל צד? וליבעו מיניה כדרב, בנעקרה צלע מצד אחד בלבד?!

ומשנינן: סברי, ליבעו מיניה דרב חדא, דפריש לך מינה תרתי.

דאי בעינן מיניה בנעקרה חדא צלע, הרי הניחא אי אמר לך טריפה, כל שכן שנדע בנעקרו ממנה תרתי.

אבל אי אמר לך כשרה, אכתי בנעקרו תרתי קא מיבעיא לך.

ופרכינן: אי הכי, השתא נמו, דקא בעי מיניה בנעקרו תרתי, הניחא אי אמר להו רב כשרה - כל שכן בנעקרה חדא.

אבל, ואי אמר להו טריפה - אכתי נעקרה חדא מיבעיא להו?!

ומשנינן: סברי, שמתשובתו של רב לשאלתם הם ידעו תשובה גם על נעקרה צלע אחת בלבד. שאם יענה להם רב שבנעקרו שתי צלעות היא כשרה, הרי כל שכן בנעקרה צלע אחת שהיא כשרה. ואם יענם שהיא טריפה, הרי מסגנון תשובתו ידעו מה דינה של אחת. כי אם יענה להם בניחותא, שבנעקרו שתיים טריפה, הרי זה סימן שבנעקרה אחת היא כשרה. כי אם גם בנעקרה אחת היא טריפה, אם כן, מירתח קא רתח רב בתשובתו. לפי שאם נעקרה צלע חדא הרי היא טריפה, נעקרו תרתי צלעות - מיבעיא?!

ותמאה הגמרא: והא קא אמרי ליה, ששאלוהו מה הדין בנעקרו שתיים, ולא רתח, למרות שפסק רב שאפילו בנעקרה אחת הוי טריפה?!

ומשנינן: אכן רב רתח. כיון דקאמר להו רב 'גיטטרא קאמרינו?!', היינו ריתחיה!

אמר רבה בר רב שולא אמר רב מתנא אמר שמואל: נעקרה צלע מעיקרה ואפילו שלא נעקרה אסינא, וגולגולת שנחבסה, נשברה ברובה, ובשר החופה את רוב הכרס שנקרע ברובה - טריפה.

והוינן בה: וכי נעקרה צלע מעיקרה הרי היא טריפה?!

ורמינהו, סתירה לכך, ממה ששנינו במסכת אהלות (ב ג):

נ"ב ע"ב המת מטמא באהל, והיינו, שכל הנמצאים באוהל המת נטמאים, על אף שלא נגעו במת עצמו.

וטומאת אהל נהגתה גם בעצמות המת שלא השתיר עליהן משבר המת, ובתנאי שיהיו מן העצמות שדרה שלמה של עצמות השדרה (או גולגלת שלמה, או רוב מניינה ורוב בניינה של עצמת המת). כמה חסרון ידידה בשרדה, שמעתה לא תקרא "שדרה שלימה", ולא טמא עוד באהל (כשהיא בלי בשר) כדון מת?

בית שמאי אומרים: משתחטר השדרה עצמות שתי חוליות. **ובית הלל אומרים:** משתחטר עצם של חוליה אחת.

ואמר רב יהודה אמר שמואל: וכן נחלקו בית שמאי ובית הלל לטרפה.

ומוכח שלשמואל נחשבת עקירת החוליה לטרפה, ולא עקירת הצלע? ומשינין: הכא - צלע בלא חוליה, התם - חוליה בלא צלע.

והיינון בה: בשלמא עקירת צלע בלא חוליה משכחת לה. אלא עקירת חוליה בלא צלע - הויכא משכחת לה?!

ומשינין: בשיליה כפלי, שם יש חוליות רבות בלא צלעות כלל.

מתקוף לה רב אושעיא: אי גם בטריפה נחלקו, נמצא שבית הלל מחמירים להטריף בחוליה אחת, ובית שמאי מקילים. ולתנייה להאי פלוגתא דבית שמאי ובית הלל במסכת עדיות גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל? שיהי בית הלל הם המחמירים להטריף בחוליה אחת? אמר ליה רב: כי איתשול חסרון שדרה בכמה, בבית המדרש, במסכת עדיות - לענין טומאה באוהל המת איתשול, דהווי להו בית שמאי לחומרא, שבטילה חוליה אחת עדיין הוא מטמא.

שינוי במשנה: וגולגולת שנחבסה ברובה: **רבי ירמיה:** האם מדובר שנחבסה רוב גובהה של הגולגולת, מן העיניים ולמעלה, או רוב היקפה של גולגולת, שהוא גדול מרוב גובהה? ומסקינן: תיקו!

שינוי במשנה: ובשר החופה רוב הכרס - ברובה: **רבי אשי:** האם ברוב בשר קרוע היא נטרפת, או ברוב בשר נטול? א: כרס הפנימית - שניקבה, או שנקרע רוב החיצונה.

ואמרי במערבא משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא: כל הכרס כולה, זו היא כרס הפנימית. ואי זהו כרס החיצונה? - בשר החופה את רוב הכרס.

ומוכח שמדובר בנקרע, שהרי אמרינן "או שנקרע רוב [הכרס] החיצונה", ואמרי במערבא דהיינו נקרע רוב בשר החופה את הכרס. ודחינן: מידי הוא טעמא, הרי כל הטעם דמיביעאי

לן אי קרעו או נטול, לא איביעאי לן אלא לשמואל, שאמר לעיל, אם נקרה צלע מעיקרא, ובשר החופה את רוב הכרס ברובה, הרי היא טרפה, ושמואל אינו מפרש את משנתנו שכרס החיצון הוא רוב בשר החופה את רוב הכרס, שהרי האמר רבי יעקב בר נחמני אמר שמואל, כרס החיצון הוא בסוף הכרס הפנימי, שהוא מקום שאין בו מילת. ושמואל מוסיף על משנתנו טרפות של בשר החופה את רוב הכרס, ולדברי שמואל הוא דאיביעאי ליה לרב אשי אי נקרע ברובו או ניטל ברובו.

שינוי במשנה: ודרוסת הזאב: אמר רב יהודה אמר רב: בבהמה - מן הזאב ולמעלה הוי דרוסה, זאב בכלל, אבל מן הזאב ולמטה, אין להם ארס להמית בהמה אלא רק עופות.

ובעופות - מן הגנין ולמעלה יש לו כח לדרוס. ודנה הגמרא: מה שאמר רב יהודה אמר רב שבהמה "מן הזאב ולמעלה", למעוטי מאי? אילימא למעוטי חתול, לומר שאין דריסתו דריסה, הרי כבר תנינא "דרוסת הזאב", ומשמע שרק מזאב ולמעלה הווי דרוסה?!

וכי תימא לתרץ, כי מהמשנה בלבד הוה אמינא שלעולם דרוסת החתול נמי הוי דרוסה, ומה שנקט התנא דרוסת הזאב, הא קא משמע לן, דזאב אפילו בבהמה גסה נמי דריס, ולכן היה צריך רב להשמיענו שלא נאמר כך אלא רק מדרוסת הזאב ולמעלה הווי דרוסה.

אי אפשר לתרץ כך, כי והא תנן: רבי יהודה אומר דרוסת הזאב - בדקה, ודרוסת ארי - בגסה. ומוכח דמתניתין שזאב דורס רק בדקה, ולא הוצרך רב להשמיענו שדרוסה היא רק מדרוסת הזאב ולמעלה.

וכי תימא לתרץ כי רבי יהודה מפלג פליג, ולפי תנא קמא זאב דורס אפילו בגסה, גם כך אי אפשר לתרץ, כי, והאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעא: לא בא רבי יהודה לחלוק, אלא הוא ומתריצין: וכי גברא אנגרא. רבי אלעא על רב, קא רמינא?!

אלא, רב חולק על רבי אלעא, וסובר שרבי יהודה מפלג פליג. ולתנא קמא - אפילו בגסה זאב דורס. ולכן הוצרך רב להשמיענו שחתול אפילו בדקה לא דריס, כדי שלא נאמר כי מה שנקט התנא זאב הוא רק כדי להשמיענו שזאב דורס אפילו בגסה, ולעולם בדקה אפילו חתול דורס, וקא משמע לן רב שאין דרוסה לחתול אפילו בדקה. איבעית אימא, לעולם נקט תנא דמתניתין זאב למעוטי חתול.

וזה גופא בא רב להשמיענו, שזוהי כונת תנא קמא, למעוטי חתול. כי מהו דתימא זה שנקט התנא זאב רק אורחא דמילתא קתני, ולא בא למעט דבר. לכן קא משמע לן רב, שדוק נקט זאב, ולמעוטי חתול.

אמר רב עמרם אמר רב חסדא: דרוסת חתול ונמיה - בגדיים וטלאים! דרוסת חולדה - בעופות!

מיתבי מהא דתניא: דרוסת חתול, נץ ונמיה - אינה טרפה עד שתונקב לחלל, ואז היא טרפה מדין הנקב.

דייקינן: אבל דרוסה, שהיא טרפה מחמת הארס, לית להו, אין להם, לחתול נץ ונמיה.

והיינון בה: ותסברא, וכי נץ לא דריס? והתנן: ודרוסת הגנין?!

ומשינין: הא לא קשיא. כאן, בעופות, יש דרוסת הגנין. כאן, בגדיים וטלאים, אין דרוסת הגנין.

מכל מקום, לרב חסדא קשיא? ומשינין: הוא דאמר כי האי תנא:

דתניא: בריבי [שם חכם] אומר: לא אמרו אין דרוסה לחתול אלא במקום שאין מצילין לעוף או לגדי מידו, שאז אינו כועס כל כך, ואין מטיל ארס חזק. אבל במקום שיש מצילין, הוא דורס בארס חזק, ולכן יש לו לחתול דרוסה.

והיינון בה: וכי במקום שאין מצילין, אין דרוסה לחתול?!

והא הווי תרנגולת דהווי בי רב כהנא, דרהט חתול בתרה, שרץ חתול אחריה, ועל לאידרונא ועלתה התרנגולת לחרד, ואיתחיד דשא, ונטגרה הדלת מאליה. באפיה, כנגדו. ומחיה, והכח החתול לדשא, על הדלת בסיוחופיה, בכף ידו, ואשתכח עלה על הדלת חמשה קורטי דמא מהארס. וכיון שכה חזק הוא ארס החתול, ודאי שיש לו דרוסה?!

ומשינין: הצלת עצמה נמי - כהצלת אחרים דמי. שאז הוא מטיל ארס חזק.

ופרכינן: ורבנן, דקא סברי אין דרוסה לחתול, תניקש ממעשה חתול שנטגרה בעדו הדלת?!

ומשינין: זיהרא, ארס, אכן אית ליה - ולא קלו זיהריה. אך אין הוא שורף.

איכא דאמרי, רב חסדא אמר יש דרוסה לחתול בכל ענין, ואפילו באין לה מצילים מידו. ומתניתין שנקט התנא זאב הוא משום אימרי רב רבבי שאותן אין החתול דורס. ואילו מתניתא דקתני אין דרוסת החתול דרוסה אלא עד שתינקב, ומדין נקב, הא מוני, בריבי היא.

דתניא: בריבי אומר: לא אמרו יש דרוסה לחתול אלא במקום שיש מצילין מידו, אבל במקום שאין מצילין - אין דרוסה.

ורבנן פליגי עליה וקא סברי שאף במקום שאין מצילין יש דרוסה לחתול.

ופרכינן: יש בריבי: וכי במקום שאין מצילין - אין דרוסה?!

והא הווי תרנגולת דהווי בי רב כהנא, דרהט חתול בתרה, ועל לאידרונא, ואיתחיד דשא באפיה, ומחיה לדשא בסיוחופיה, בכף ידה, ואשתכח עלה חמשה קורטי דמא? ומשינין: הצלת עצמה נמי, כהצלת אחרים דמיא. בעא מיניה רב כהנא מרב:

נ"ג ע"א יש דרוסה לחתול, או אין דרוסה לחתול?

אמר ליה: אף לחולדה, שהיא קטנה מחתול, יש דרוסה, וכל שכן לחתול.

עד שאלו: יש דרוסה לחולדה, או אין דרוסה לחולדה?

אמר ליה: אף לחתול אין דרוסה. וכל שכן לחולדה, הקטנה מחתול, ולקמן יתבאר מאי קאמר.

עד שאלו: לחתול ולחולדה - יש להן דרוסה או אין להן דרוסה?

אמר ליה: לחתול יש דרוסה, לחולדה אין דרוסה.

ומבארין: ולא קשיא, הא דאמר ליה אף לחולדה יש דרוסה - בעופות.

הא דאמר ליה אף לחתול אין דרוסה - באימרי וברבי, כבבשים גדולים, בבהמה דקה.

הא דאמר ליה לחתול יש דרוסה לחולדה אין דרוסה - בגדלים וטלאים, שהם דקים מאד.

בני רב אשי: שאר עופות טמאין (והיינו חוץ מהנין ומן הגו שהם עופות דורסים), האם יש להן דרוסה או אין להן דרוסה?

אמר ליה רב הלל לרב אשי: כי הוינן בי רב כהנא, אמר: שאר עופות טמאין יש להן דרוסה.

ופרכינן: והאנן תנן "ודרוסת הנץ - בעוף הדק". ומשמע שלשאר עופות טמאים אין דרוסה!

ומשנינן: דרוסת הנץ - בדכותיה, שאפילו עופות גדולים כמוהו דורס הנץ, ואינך, שאר עופות טמאים, רק בדוטרא מונייהו, קטנים מהם בלבד הם דורסים, ולא גדולים כמותם.

ואיכא דאמרי: דרוסת הנץ אפילו ברבי מנייה, בגדלים מן הנץ, הוא דורס. ואינך, רק - בדכותיהו, בדומים להם בגודלם.

אמר רב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי: אין דרוסה לשועל.

ופרכינן: איני, והא כי אתא רב דימי, אמר: מעשה ודרס שועל רחל במרחץ של בית היני, ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו, יש דרוסה!?

אמר רב ספרא: היא - חתול הוה.

איכא דאמרי: אמר רב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי: יש דרוסה לשועל.

ופרכינן: איני! והא כי אתא רב דימי, אמר: מעשה ודרס שועל רחל במרחץ של בית היני, ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין דרוסה!?

אמר רב ספרא: הווא, כלב הוה.

אמר רב יוסף: נקטינן - אין דרוסה לכלב. אמר אביי: נקטינן, אין דרוסה אלא ביד, שהיא הרגל הקדמית. לאפוקי רגל, דלא. שאם דרס ברגל האחורית, אין זה דרוסה.

אין דרוסה אלא בצפורן. לאפוקי נשיכת שן, דלא. משום שאין ארס בשיני החיה.

אין דרוסה אלא מדעת. לאפוקי שלא מדעת, וכגון שנפלה החיה הדרוסת מן הגג על הבהמה, ונגעץ צפורנה של החיה בבהמה. כיון שנפלה עליה שלא מדעתה, אין היא משליכה בה ארס.

אין דרוסה אלא מחיים. לאפוקי לאחר מיתה, וכגון שנפל הארי על הבהמה לאחר שמת, דלא. אמרי, הקשו בבית המדרש, השתא, בנפלה החיה על הבהמה שלא מדעת, אמרת לא דרסה. לאחר מיתה, מיבעיא? ומשנינן: לא צריכא, דדריס, ופסקוה ליריה. תכתבו ידי הבעל חי הדרוס לפני ששלף ידו מן הבהמה. ו"מיתה" שאמרו כאן אינה מיתת החיה, אלא מיתת אותו האבר שנחתך. מהו דתימא, מיד בהדי דדריס שדי זיהריה, את ארסו, והרי היא טרפה. קא משמע לן כי רק בהדי דשליף, בשעה שהוא שולף ידו מהבהמה שדרס, רק אז שדי זיהריה, הוא מטיל בה ארסו.

אמר רבה בר רב הונא אמר רב: ארי שנכנס לבין השוורים, ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן - אין חוששין שמא ארי דרוס.

מאי טעמא?

רוב אריות דורסין, ומיעוטן אין דורסין. וכל הדרוס, אין צפרנו נשמטת. וצפורן זאת, הואיל והיא נמצאת כשהיא יושבת לו בגבו, יש לנו לתלות שבכותל נתחכך השור, ונתקעה הצפורן שהיתה נתונה בכותל - בגוף השור.

ופרכינן: אדרבה, רוב שוורים מתחככין, ומיעוטן אין מתחככין, וכל המתחכך, אין צפורן יושבת לו בגבו. וזה, הואיל וצפורן יושבת לו בגבו - אימור ארי דרוס!

ומשנינן: איכא למימר הכי, ואיכא למימר הכי. הילכך - אוקי מילתא אחזקיה שלא נדרס, אלא הוי ליה ספק דרוסה, ורב לטעמיה, דאמר אין חוששין לספק דרוסה!

אמר אביי: לא אמרן אלא כשנמצאה בגוף השור צפורן.

אבל אם רק ניכר בשור "מקום צפורן", והיינו, שנשאר סימן רישומה של הצפורן - חוששין. וצפורן שנמצאה נמו, לא אמרן דחיישין אלא בצפורן לחה, אבל יבשה - עבדה דמשתמטא.

ולחה נמו לא אמרן, אלא כשנמצאה רק חרא. אבל תרתני ותלת, חיישין. והוא, דקיימא הצפרניים הנעוצות בדרא דסיחופיה. כסדר שהן סדורות ביד הארי.

אימתא: רב אמר: אין חוששין לספק דרוסה. ושמואל אמר: חוששין לספק דרוסה.

ומבארת הגמרא מחלוקתם:

דכולי עלמא סברי, שאם ספק על, האם נכנס הארי בין השוורים, ספק לא על או - אימא לא על, כיון שהספק הוא אם בכלל נכנס, מעמידים את הבהמות על חזקת כשרות, ותולים שהוא לא נכנס.

ספק על כלבא, שאין לו דרוסה, ספק על שונרא, שיש לו דרוסה - אימא כלבא על, כי מעמידים על חזקת כשרות.

ואף אם נכנס הארי, אלא שתיק הארי בשעה שעלה, ואיתוב וישב בנייהו - אימור שלמא שוי. יש אריות שנעשים כ"בני תרבות", ונהגים בשלום עם בני אדם ובהמות אחרות.

וכן אם הארי קטע רשיה דחר מונייהו, הרי בכך הוא נח מריתחיה, ומעתה אין לחשוש לשאר השוורים.

ואם היה איהו, הארי, קא מעואי, נדהם, ואינהו, הבהמות מקרקרין, בעותי קא מבעתי אהרדי, גם הארי נבעת מהם, ואין כאן דרוסה לכולי עלמא.

אלו טרפות פרק שלישי חולין

נג:

עין משפט
רי מצוה

מסורת הש"ס

- (א) ישיבין קב; ושיבין, ושיבין
(ב) ושיבין קב; ושיבין, ושיבין
עייש ומטוה לויח מן
המטוה סוף עין עין
שקבין; (א) ישיבין קב;
(ד) ושיבין קב; ושיבין, ושיבין
(ה) ושיבין קב; ושיבין, ושיבין
(ו) ושיבין קב; ושיבין, ושיבין
(ז) ושיבין קב; ושיבין, ושיבין
(ח) ושיבין קב; ושיבין, ושיבין
(ט) ושיבין קב; ושיבין, ושיבין
(י) ושיבין קב; ושיבין, ושיבין
כ"ה נהיה מתיר עין
מחלטה ומהלך מתיר
ש"ס כ"ה ע"ה ע"ה ע"ה
ש"ס כ"ה ע"ה ע"ה ע"ה
ע"ה ע"ה ע"ה ע"ה ע"ה
ע"ה ע"ה ע"ה ע"ה ע"ה
ע"ה ע"ה ע"ה ע"ה ע"ה

האדרי, דכשם שהם נעצמים ממנו כך הוא נעצם מהם ואין לחוש; **שרקפא**, כל מלה עופות שנכנס הגן צניניה; **אחריה דשמואל** סוף. ולא אורח ארעא לארביי קמיה בצמיה דכבר שזן בו רב אלז אי הו פליגי בה לא היה משדר לבו קמיה הפסיד ממנו ישראל רכל מקום שיש נדוה מטא אין מולקין כבוד לרבך כן שמעתי. **ול"ר דה"ג** אלף אמריה דשמואל הוה ומהכא לא מפשוט דסדר ביה רב דלאו אורח ארעא למישרי בצמיה מלתא דליחוי חסר והכי אמרינן צנינויה (דף נ"ג.) ורב אי ס"ל דלוקר לימא ליה אמריה דשמואל הוה; **לישנינו פני**. ישיבין. לנהר צמות הוה; **מפרין וטקן**. ולקין אותן צנינים וימכרו ישראל; **ולשנינו י"ב חוש**. דבין ספק טרפה כן דלקמן צנינויה (דף נ"ג.) **ליד** פקלא. **ליד** רבוח הכה עובד לא מני לארזותי בהו חלמיש למילי חד מינייהו; **אפו**. עובדי כוכבים והכי ומצני לה ישראל; **לפרסומי מילתא** (א) וכו' חול לנהר ארעא מילתא טפיי. ולפי שעופות דקים היו ומרוכס אי הו יכול לנדוק ולישמין צנינויה מפני הטורח שמע טרפה בחמת הסן אי נמי לידי דקלאש ויהיה דקן לא מלאיכס כבר ולא מייבנך ורבין זה נראה לי; **ממסמס**. וכו' מילתא דרובא שאמרו. כגון ספק דרוסה ארי או שדרסה שדרסה ואין מקום דרדוק. כגון נכר נעמד. **ליכנס** דרדוק. **כני מעיים** וכרסיה וצדיה וכל שכנגדי בני מעיים וחס האליים שם כשר שנקותו וכו' וכו' הארץ וטרפה שטרפו לנרוד עם שיקוב את בני מעיים וחס ולא האליים כשר עם חין לייך לנדוק במקום אחר שאין דרוסה אלף כנגד בני מעיים לל מטרפה במקום אחר; **ע** **דרוסה לשימין**. אם דרסה כנגד מי היו טרפה מי אמרינן קשין רב אלף דרוסה וכשהו או לא: **כנגד בית החלל** כולו. **לפוקו עובי הזאור** או הירכים; **סימנים שגדלו**. **אידי דל"ר** זרע כהן ופלו לגעיל כבר פירשה פלוני קמסדר ואילו לכל הן דלמר בעי ר' ירמיה היי: **נולדו**. כגון דרסה הירכה: **המסמסה מהו**. כגון דרסה שניק שלף כנגד החלל ורואי וס' שניק הכשר לאחר זמן מהו: **כנגד בני מעיים**. אפילו בהלדימה: **תמסמס כשר**. במקום אחר: **רואין אוחו כאלו אינו**. ואם יש בו טרפות צניטל כולו כגון זומת הגדין וכו' אם דהאי נמי כנעול דמי: **גורדו**. אם היה צל לפסאוחו גורדו ומשליכו עד הכשר מהו: **גורדו**. **גלימ**: **סולא**. מפתקת ומפלין מנחה חמיכות חמיכות: **מדדו הוה צניטל** דכר **יהושע**. דלמר כל שטרפה גורדו קרוי המסמסה וכלאו איש והוא לה ריאה שמסרה: **קצון עד שפויקב חלל** אלף הגיע חללי ים לתוש שנתא קצוה דקצון צנדיקה אי אפשר מפני שאין קצק דק ניכר בהו: **בשימין**. דקטין צנינויה: **עד שאדיומו כן עשמן**. אלף עשמן לא מטרפה לרוב שימין קשין הן ואין ארס שולט בהן אלף כי האדיומו כן עשמן הרי נגלה ששלת בהן ושט

שרקפא, קן של עופות ודרור קן לה (תהליס פד) מתרגמינן שיקפא ובקונטרס פירש סל מלה עפופ: **אתי** בהו שיתלה קמח ששהין לה אי הדרה טענה שריא ולא חישתין תמקלה וי"ל דהא אמר פ"ק דפסחים (דף כו:) דמקלה ענימה מנאי היא ועוד הטס אי סופה לנעוין ממנהיה לנעוין ועוד דלמאי דמקום סהל דלפרסומי מילתא עבד הכי ניחא: **ספק שונרא ספק קניא אימר קניא**. לעיל בפ"ג (דף כח.) ד"ה אהל) פירשמי' א"ת' דבריש התערובת (ומס' דף ע"ט): אמרינן גבי נמטרבה גרופה האי טרפה ה"ל דידיע ליה ושקליה ה"ל דלא ידע ליה מהין ידע אי"ר ויא דלשכר נקוטס הוקן דגרוסה האוב וי"ל אלף דלעריב צנעולה וכני ירמיה אמר ולטרפס צולג טרפה ורבי אלעזר ארעא דפירש דכלולה כ"י נלא לא אמרי צין נקוטס הוקן דגרוסה האוב מידע דיעה האי משך והאי עובי א"ר איכא אפשר צננר כאן אי שונרא אי קניא וי"ל דרואק האם חסן הוה ובעלמא אלף כשנורא לא דייע עובי תמח' א"ר טיט הטס דלעריב נקוטס הוקן דגרוסה חמול ונגדיים שולמס וי"ל לדיעה האי לאקומי ככל כסהמת והאי דלא משני דלעריב דרוסה הכלל דגרוסה הוה צננר: **למה אפשר צננר**: **דרוסה שאמרו צריכה בדיקה** ב"ל. פ"ה כגון ספק דרוסה חרי או שדרסה ואין מקום הדיקה ניכר במתון דודלי דרוסה לא מהניש דיקה וכו' פירש הרב בני ימקן כ"י מאיר וי"ל דודלי דרוסה אין לה דיקה בעלמא שמהליים הפצר ואין יכול לכוין יפה ונראה שיש דיקה אפילו לודלי דרוסה מלאמר כסמון דרוסה בעשימנים עד שאדיומו הקומינים עשמן אלף אם האליים הכשר שכנגד הקומינים ולא האדיומו הקומינים כשרי א"ע"ג דודלי נדרסה שהרי האליים הכשר פ"ג וכו' איכא דרובי ויהלך ועוד דקאמר כסמון דמורי ביה רב מכפא עד אעמא והיינו ע"כ דודלי דרוסה דרל לא חייש לכפא דרוסה דלא הרד ביה כדפיירש כקונטרס לעיל מההיא דלל גלות (שיבין נ"ג.) והא דלמר בריש פירקין (נ"ג.) נפקא מינה לספק דרוסה ולא אמר לודלי דרוסה משום דלף לספק דרוסה קיימא נן חמישינן ועוד מדעי כסמון וישע נקוטמו כשהו דרוסונו נמי נקוטמו כשהו קנה נקוטמו כשהו דרוסונו כשהו אלתא א"ע"ג דמהליים כשהו ודרס דודלי צני למינר דכשר עד שיהיו בו כשהו ונראה שגם כקונטרס לא נקט ספק דרוסה אלף משום דלא לייך לנדוק ככל מקום צניטל ורסה וכל מי שנגד צניטל המעינים אלף לא היה ניכר מנחות מקום הדיקה לא היה לייך לנדוק אלף כנגד דרוסה מקום: **אפילו**

גליין הש"ס

קב' ומהכא וכו' עין
תמסמס (א) ושיבין
ד"ה מתמסמס:

הנהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למסיוס
תמסמס דכ"ר (א) ד"ה
המסמסה וכו' וילוח
שניקבא הכשר:

אע"י רש"י

שקוטורדיא
שקוטורדיא"ר ויו"ט:

מאמר רש"י

סימנים שגדלו.
תמסמס כשהו כקומות
ומתכוין אלן מעט
ואין משפט (לפי ע"ה)
תמסמס הדיכר. ע"ה
הכשר לבשר נקב (קטון
)

מפרין וטקן

מפרין וטקן
מפרין וטקן

מאמר רש"י

מאמר רש"י
מאמר רש"י

מאמר רש"י

מאמר רש"י
מאמר רש"י

מאמר רש"י

מאמר רש"י
מאמר רש"י

שיטה מקובצת

אל דמי היו נכחתי לויחב
שפיר: **ס** מ"ה מיה סה"ל
הכשר וראיבא ודאי והורא:

רבינו גרשום

לעיל אימור לא על:
ביתוא קא מכחיבי אודרי.
ליומא לא משהו דקא
הכשר דרוסה. ולמיר:
סל מלא ספק לחומר:
וישיתנו י"ב חודש
ולחומר וליאחר י"ב חודש
לישתרו: אין אן דרוסה
בשימין או אן דרוסה
שדרסה חיה מי צריך
לדיברך בשימין: שימין
שגדלו. כלומר נולדו.
בשימין חיה מסמסה מהו.
כלומר שהמססה כשר
בהמה מהו טרפה או
לא: **תמסמסה הכשר רואין**
אותו כאלו אינו. איש אבד
במטרפה או איש אבד אשור:
בשימין עד שיאדיומו
שימין עצמן לא חשיבין
לדרוסה:

א. ר"ל שמתוך דף אם נכחד
כמו שתמול והלכות.

נ"ג ע"ב כי פליגי, דאיהו קא שתיק, ואינהו מקרקרין.

מר, שמואל, סבר, מעשה של דריסה קא עביד בהו.

ומר, רב, סבר, לא מחמת שדרס קא מקרקרין, אלא רק מחמת בעתותיה הוא דקא עבדן.

אמר אמרימר: הלכתא - חוששין לספק דרוסה. אמר ליה רב אשי לאמימר: האי דרב, דאמר לא

חיישין לספק דרוסה, מאי עבדת לה, ומדוע אין אתה מכריע כמוהו?

אמר ליה: לא שמיעי לוי! כלומר, לא סבירא לוי! ואי בעית אימא: הדר ביה רב לגבי דשמואל.

דההוא שרקא, סל מלא עפות, דספק דרוסות הוו, שנכנס הנץ ביניהם, דאתא לקמיה דרב. שדרינהו רב לקמיה דשמואל.

חנקינהו שמואל, ושדנהו בנהרא. ואי סלקא דעתך לא הדר ביה רב, לשרינהו רב, ואמאי שלחם לשמואל!

ותממה הגמרא: אלא מאי אמרת, הדר ביה רב, וסבר כשמואל, אם כן, תיקשי, ליסרינהו רב בעצמו?

אלא, אין להוכיח מזה ששלח רב לשמואל, שהכריע כמותו. ומה שלא פסק להיתירא, כי אותו מקום אתריה דשמואל הוה, ואין זה ראוי להתיר במקום שהמרא דאתרא אוסר.

והוינן בה: למה לי לשמואל למיחנקינהו? לשרינהו הכי כשהם חיים בנהרא, ויטבעו בנהר?

ומשנינן: מפרחן וסלקן, וימצאום ציידים וימכרום לישראל.

ואכתי הוינן בה: אמאי חנקינהו שמואל? ולשהינהו שנים עשר חודש, ואם יחיו הרי זה סימן שלא נדרסו!

ומשנינן: אתי בהו לירי תקלה.

ולויבנינהו לעוברי כוכבים?! אתו לזבנינהו לישראל.

ולייחנקינהו, ולישרינהו לאשפה?! ולטיעמך, נישדינהו לכלבים?!

אלא, שמואל עביד הכי, שהלך לנהר, כדי לפרסומי מלחא דאיסורא.

ההוא בר אווזא דהוה בי רב אשי. על לביני קניא, בין קני סוף. נפק, אתא כי ממסמס מלוכלך קועיה צוארו בדמא.

אמר רב אשי: האם לא אמרינן כאשר הספק הוא ספק כלבא ספק שונרא - אימר כלבא! הכא נמי, ספק קניא פצע, ספק שונרא דרוסו - אימר קניא מחייה, הכהו ולא חתול דרוסו.

אמרי בני רבי חייא: דרוסה שאמרו - צריכה בדיקה כנגד בני מעיים.

אמר רב יוסף: הא דבני רבי חייא - כבר פירשה שמואל!

דאמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס: דרוסה שאמרו - צריכה בדיקה כנגד בני מעיים.

בעי אילפא: יש דרוסה לסימנים, אם נדרסה כנגד הסימנים, או אין דרוסה לסימנים? מי אמרינן הסימנים קשים הם, ואין הדריסה משפיעה עליהם. או דילמא גם דריסה כנגד הסימנים חשיב דריסה?!

אמר רבי זירא: הא דבעי אילפא - כבר פירשה רב חנן בר רבא.

דאמר רב חנן בר רבא אמר רב: דרוסה שאמרו - צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו, ואפילו נדרסה בסימנין.

בעי אילפא: סימנין שנדרסו - בכמה? אמר רבי זירא: הא דבעי אילפא - כבר פירשה רבא בר בר חנה.

דאמר רבא בר בר חנה אמר שמואל: סימנים

שנדרסו - ברובן.

בעי רב אמי: המסמסה, דרסה בירך, שלא כנגד החלל, ונדרסו הבשר לאחר מכן -

מהו? אמר רבי זירא: הא דבעי רב אמי - כבר פירשה רב יהודה.

דאמר רב יהודה אמר רב בדרוסה - עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים.

נתמסמס הבשר במקום אחד - רואין אותו כאילו אינו. ואם יש בו טרפות כשניטל כולו, וכגון בצומת הגידין, הרי הוא טרפה. כי כשנתמסמס הבשר הרי הוא ככאילו ניטל ממקומו.

הכי דמי "נתמסמס"?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: כל שהרופא גורדו, ומעמידו על בשר חי.

אמר רב אשי: כי הוינן בי רב כהנא, אייתו קמן ההיא ריאה, דכי הוו מיתבי לה, כאשר הושיבו אותה בצורת ישיבה, יתבה שפיר. וכי הוו מדלו לה, כאשר היו תולין אותה, הוה מיתלהא, מתפרקת, ונפלה תולה תולה, חתיכות - חתיכות. וטריפנא לה מדרב הונא בריה דרב יהושע, דאמר, כל שהרופא גורדו נקרא "המסמסה". וחתיכות אלו העומדות ליפול, נחשבות כאילו ניטלו מהריאה, ונמצא חסרה הריאה.

רב נחמן אמר: נדרסה בקוץ - עד שתינקב לחלל הבהמה אין לחוש. אבל משהגיע הקוץ לחלל הבהמה, יש לחוש שמא ניקב את האיברים שבתוך החלל.

בדרוסה - משיאדים בשר כנגד בני מעיים.

רב זביד מיתיבי: בדרוסה - משיאדים בשר כנגד בני מעיים.

נדרסה בסימנים - עד שיאדימו סימנים עצמם.

אמר רב פפי: בעי רב ביבי בר אבוי:

שלמכות אלו יש רפואה, אין הן נחשבות טרפה.

מתניתין:

ואלו כשרות בהמה:

ניקבה הגרגרת בלא חסרון איטר.

או שנסדקה הגרגרת לאורכה, ונשתייר ממנה למעלה ולמטה.

עד כמה תחסר הגרגרת ותהיה עדיין כשרה?

רבן שמעון בן גמליאל אומר: עד שישאר בה כאיטר האיטלקי.

נפחתה נחסרה הגולגולת, ולא ניקב קרום של מוח.

ניקב הלב, ולא ניקב עד לבית חללו.

נשברה השררה, ולא נפסק החוט שלה. ניטלה הכבד, ונשתייר הימנה כזית.

המסס ובית הכסות שניקבו זה לתוך זה, במקום שדפנותיהם מהודקים זה לזה, ובנקב שביניהם נשפך האוכל מאחד לשני, אך אינו יוצא לחלל הבהמה.

ניטל הטחול.

ניטלו הכליות.

ניטל לחי התחתון.

ניטלה האם הרחם שלה.

וחרותה, צמקה הריאה בידי שמים. כגון ששמעה קול רעם, והצטמקה ריאתה כחריות של דקל.

הגלודה, בהמה שניטל עורה מעליה -

רבי מאיר מכשיר, וחכמים פוסלין.

גמרא:

כל מקום שנאמר "אלו", מיעוטא הוא, ומשמע, "אלו" ותו לא! אתמר: רבי יוחנן אומר: הא דשנינו בריש פירקין "אלו טרפות", דוקא הן, ולא אחרות.

ורבי שמעון בן לקיש אומר: הא דשנינו הכא "אלו כשרות", דוקא אלו, ולא אחרות!

במאי קא מיפלגי? - בדרב מתנא.

דאמר רב מתנא: האי בוקא דאטמא נראה ציור בספר שיחת חולין דשפן שזו מדוכתיה, ממקומו, הרי זה טרפה.

רבי יוחנן אומר "אלו טרפות" דוקא. הילכך, תנא שנה התנא במשנתו טרפות, ותנא גם "זה הכלל", להביא גם בדרים שלא שנה אותם ב"אלו טרפות", אך הם בכללים בכלל הזה.

רב היא בכל, בין בתורה ובין בחסידות. מיד פתח ריש לקיש ואמר: ברם, זכור הוא לי אותו האיש לטוב, שאמרו שמועה מפיו, שאם נמצאת הגרגרת כשהיא שמוטה ושחווה, ואין ידוע אם נשמטה לפני השחיטה או לאחריה - כשרה.

וטעמו של דבר, שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחווה. כי משנשמטה הרי היא יורדת למטה, לתוך הבהמה, ואי אפשר לשוחטה.

ורבי יוחנן אומר: יביא ויקוף. יחתכנה בחתכים נוספים, בדומה לחתך השחיטה, וישוה אותם, ואם החתכים הנוספים דומים לחתך השמיטה, וזהו ראייה שנעשתה השחיטה אחר עיקור הסימנים ממקומם.

אמר רב נחמן: לא שנו שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחווה אלא שלא תפס בשעת שחיטה בסימנים. אבל תפס כשבא לשחוט בסימנים, ושחט - אפשר לשמוטה שתיעשה שחווה.

שנינו במשנה: זה הכלל כל שאין כמות חיה - לאתווי מאי? - לאתווי שב שמעתתא, המבוארות לעיל.

דבי אנשי יוסף רישבא הצייד, מחו, היו פוגעים בנירא נשיא, בגיד הנשה של הבהמה בחץ או במקל, וקטלי, והיתה הבהמה מתה מאליה כתוצאה מהפגיעה הזאת, וקדמו ושחט אותה.

אתו לקמיה דרבי יהודה בן בתירא לשאלו מה דינה.

אמר להו: וכי להוסיף על הטרפות יש? שאין המכה בגיד הנשה עושה אותה טרפה, אלא, אין לך אלא מה שמנו חכמים בטרפות!

דבי רב פפא בר אבא רישבא הצייד, מחו הכו בכוליא, בכליה של הבהמה, וקטלי, והיתה מתה מאליה כתוצאה מהמכה בכליה.

אתו לקמיה דרבי אבא לשאלו אם מכה זו היא טרפה.

אמר להו: וכי להוסיף על הטרפות יש? אין לך אלא מה שמנו חכמים.

הוינן בה: מדוע אין מכות שכאלו, בגיד הנשה ובכליות, מטרפות אותה? והא קא חזינן דקא מתה כתוצאה ממכות אלו? ומשנינן: גמירי, דאי בדרי לה סמא, אם יפרו עליה סם של רפואה, חייא, היא תוכל להמשיך לחיות. והיינו, כיון

נ"ד ע"א הרי שנינו, וושט, נקובתו במשנה. לכן דרוסתו נמי פשיטא לי שהיא

במשנה. קנה - נקובתו בכאיטר. דרוסתו - בכמה צריכה להאדים?

בתר דבעיא, הדר פשטה: אחד זה, וושט, ואחד זה, קנה - דרוסתו היא במשנה.

מאי טעמא? וזהירה, הארס, מקלא קלי, שורף ואויל, מתפשט, אפילו בדרסה של משנה.

יתבי רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב נחמן, ויתבי וקאמר: דרוסה שאמרו צריכה בדיקה - צריכה את הבדיקה עד כנגד בני מעיים.

אמר ליה רב נחמן לרב יצחק בר שמואל: כיצד אתה אומר שהבדיקה היא עד כנגד בני המעיים, והרי האלהים! [לשון שבוטה] מורי בה רב, היה מורה רב, שצריכה בדיקה מכפא ועד אטמא.

וכדמפרש ואויל: ודנה הגמרא: מאי "כפא"?

אילומא כפא דירא, כף הדי, שהיא העצם הרחבה של הכתף נראה ציור בספר שיחת חולין, ועד אטמא היינו עד הירך, הרי היינו "כנגד בני מעיים", וכדאמר רב יצחק נשהי גם הריאה והכבד נקראים "בני מעיים", ומה מקשה עליו רב נחמן מדברי רב!?

אלא, מכפא דמוחא כף הגולגולת, כולל כל חלל הבהמה, ואף כנגד הסימנים, עד אטמא!

כי סליק כאשר עלה רב חייא בר יוסף לארץ ישראל מבבל, אשכחינהו מצאם לרבי יוחנן וריש לקיש, דיתבי וקאמרי: דרוסה שאמרו צריכה בדיקה - כנגד בני מעיים.

אמר להו: האלהים! מורי בה רב - מכפא ועד אטמא!

אמר ליה ריש לקיש: מנו רב? ומנו רב? מי הוא אותו רב שמזכירים את שמותיו לפנינו תמיד, ולא ידענא ליה?!

אמר רבי יוחנן: ולא נהירא ליה, וכי אין אתה זוכר לאותו תלמוד, רב, לפני שירד בבבל, ששימש את רבי רבה [הנשיא], ורבי חייא?!

והאלהים! כל אותן שנים ששימש אותו תלמיד בישיבה - אני שמשתי בעמידה. שהוא היה חשוב ממני, שאני הייתי צריך לעמוד, בשעה שהוא ישב.

ושאל ריש לקיש את רבי יוחנן: ומאן גבר? במה היא גדולתו של רב? וענה לו רבי יוחנן: הוא גבר בכולא. גדולתו של

נ"ד ע"ב וחזייה, ראה התנא של משנתנו, **לדרב מתנא** [נת מה שאמר רב מתנא, בוקא דאטמא דשף מדוכתיה הוא טרפה], **דאתיא** גם הוא **ביזה הכלל**. דהיינו, שהיינו אומרים שגם הוא נכלל ב"זה הכלל", והוא טריפה, כדברי רב מתנא. ולכן מיטו התנא באומרו את המיעוט "אלו טרפות".

ומבאר הגמרא: **מאי טעמא** היינו כוללים את המקרה של רב מתנא ביזה הכלל של המשנה [אילולי המיעוט]? משום **דמניא** האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה, **לנטולי**, לטרפות מסוג "נטולה", שהרי נטולה היא ממקומה.

הילכך, **תנא "אלו טרפות"**, כדי ללמדנו, כי רק הני הוא טרפה. אבל הא דרב מתנא, כשרה. ורבי שמעון בן לקיש אמר: "אלו כשרות" - דוקא.

כי **תנא**, שנה התנא בתחילה "אלו טרפות", ותנא גמי "זה הכלל", וחזייה, ראה התנא לדרב מתנא - **דלא אתאי בזה הכלל**. שלא היינו מכלילים אותו ביזה הכלל.

מאי טעמא? כי האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה, **לאו לנקובי דמניא**, ולא לפסוקי דמניא, ולנטולי גמי לא דמניא. שהרי היא לא נטלה לוגמרי אלא שוזה ממקומה.

הילכך, **תנא "אלו כשרות"**, לומר לנו, כי רק הני הוא דכשרות, אבל הא דרב מתנא - טרפה.

גופא! אמר רב מתנא: האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה - טרפה!

ורבא אמר: כשרה! ואי איפסוק ניביה, שנפסק הגיד המחבר את ראש הקולית לעצם האליה - טרפה! והלכתא -

איפסוק ניביה כשרה, עד דמתעכלא אתעכולי, עד שהוא נרקב.

שנינו במשנה: עד כמה תחסר הגרגרת. אמר זעירי: אתון, דלא מיתחמי שלא נראה לבון

שיעורא של איסר האיטלקי מימיכם - **שיעוריה בדינרא קורדינא**, מהרי ארטט, שאותו היו מכירים.

והו היקפו כפשיטא זוטרתו, כפרוטה קטנה, **ומשתכחא ביני פשיטא**, והוא מצוי בין הפרוטות **דמוכבדיתא**.

אמר רבי חנא פתורא, שהיה שולחני, והיו לפניו מטבעות הרבה, והוא היה משתכר בממון שהפקידו בידו אנשים אחרים, לסחור בהם ולקבל מחצית הרווח: **עלא מינאי**, מעלי הוה קאי בר **נפחא**, ובעא מיני וביקש ממני **דינרא קורדינא** כדי לשערי ביה טריפתא.

ובעי למיקם מקמיה דבר נפחא, ולא שבקני! אמר **לי: שב בני, שבו!** כי אין בעלי אומניות כשהם עוסקים במלאכת אחרים, רשאין לעמוד מפני **תלמידי חכמים**, בשעה שעוסקין במלאכתם.

ותמזה הגמרא: **ולא רשאין?** והתנן במסכת ביכורים (ג): **כל בעלי אומניות עומדים מפניהם של מביאי ביכורים**, ושואלין בשלומן, ואומרין להם: **אחינו, אנשי מקום פלוני - בואכם בשלום!** ומשנינן: **אמר רבי יוחנן: מפניהם עומדין**, כדי לחבב את המצוה עליהם. מפני תלמידי חכמים אין עומדין.

אמר רבי יוסי בר אבין: בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה. שהרי מפניהם של מביאי ביכורים עומדין בעלי אומניות אפילו כשעוסקים במלאכתם, ואילו מפני תלמידי חכמים אין עומדין! ודחינן: **ממאי** דהוא משום חביבה מצותה בשעתה? **דילמא** עמדו בפניהם כדי שלא תהא נמצא **מכשולין** לעתיד לבא? כי אם לא יקבלו את מביאי הביכורים בכבוד, הם יימנעו בעתיד מלהביאם, מפני טרור הדרך.

אמר רב נחמן: במקום שאמרו חכמים שיעור כסלע, בסלע מצומצם בדיוק אמרו, שאם היו כסלע, דינו הוא כיתר **מכסלע**.

וכן במקום שאמרו שיעור כאיסר, וכגון במשנתנו,

שאמרו עד כמה תחסר [הגרגרת]. רשב"ג אומר עד כאיסר, הרי אם חסרה הגרגרת כאיסר מצומצם, דינה הוא כאילו חסרה כיתר **מכאיסר**, והרי היא טריפה!

אלמא, קסבר רב נחמן דהא דקתני במתניתין עד כמה תחסר ותהיה כשרה עד כאיסר האיטלקי, כוננת התנא לומר: **עד** כשיעור האיסר, **ולא עד בכלל**. כי בשיעור של איסר בדיוק הרי היא טריפה.

איתביה רבא לרב נחמן ממה ששנינו במסכת כלים (טו ב): מיטה שנסתרגה בחבל, ולאחר שהושלמה סריגת המיטה נשאר מעט מהחבל, כשהוא תלוי כלפי מטה, הרי אותו **חבל היוצא מן המטה**, אם היה אורך החבל קטן עד חמשה טפחים, אין הוא ראוי לכלום, ואין הוא נחשב כחלק מן המטה. הילכך, אם נטמאת המיטה הרי הוא טהור.

ומדייק רבא: **מאי לאו**, אם היה באורך החבל **חמשה טפחים**, הרי הוא **כלמטה** מחמשה, והוא טהור. ומוכח שאמרינן "עד ועד בכלל"!

ודחינן: **לא!** אם היה אורך החבל חמשה טפחים, הרי דינו **כלמעלה** מחמשה טפחים, והוא טמא.

תא שמע ממה ששנינו שם: ואם היה אורך החבל מחמישה ועד עשרה טפחים - **טמא**. ואילו אם היה ארוך יותר מעשרה ואילך, הוא טהור, כיון שבשיעור כזה ארוך הוא עומד להקצץ מהמיטה.

ומדייק רבא: **מאי לאו, עשרה - כלמטה?!** ודחינן: **לא!** עשרה כלמעלה!

תא שמע ממה ששנינו במסכת כלים (ג ב): **הרקין שבכלי חרס**, והיינו כלי חרס שהם דקים, הן, בין שהם עצמם מחזיקים מעט שמן כדי סיכת קטן, ובין שנשברו, וקרקרותיהן, תחתיות הכלים שנשאר לאחר השבירה, ורופנותיהם שנשאר, ויכולין השברים להיות **יושבין** שלא מסומכין, בלי סמיכה,

נ"ה ע"א שיעורן לגבי תומאת כלים הוא, שיחזיקו בתוכם שמן בכדי סיכת קטן. ושיעור זה של שמן לסיכת קטן. ניתן לשברי כלים שהם קטנים, ועד לכלים שהם במידת לוג. ומזייק רבא: מאי לאו, כלים שהם כמידת לוג, דינם הוא ככלים שהם כלמטה ממידת לוג. ומשמע שיעד ועד בכלל! ודחינן: לא! לוג - כלמעלה!

תא שמע: כלים שהיה בהם מלוג עד סאה, ונשתברו, שיעורם לקבלת תומאת כלים הוא ברביעית, אם נשתייר בשבריהם כדי להחזיק רביעית שמן.

מאי לאו, סאה - כלמטה?!

לא. סאה - כלמעלה, צריך שיהיה בשבריה לקבל שיעור של חצי לוג כדי שיקבל הכלי תומאה.

תא שמע: כלים שהיה בהם מסאה ועד סאתים - צריך שישתייר בשבריהם בחצי לוג!

מאי לאו, סאתים - כלמטה?!

לא! סאתים - כלמעלה, ששיעורם בלוג שלם. ופרכינן: והתניא במפורש שמשערים כלפי מטה, דתניא: לוג - כלמטה. סאה - כלמטה. סאתים - כלמטה!

ודחינן: **התם - לחומרא,** שמטמאים לשברים, היילךך אמרינן ד"עד ועד בכלל". **דאמר רבי אבהו אמור רבי יוחנן:** כל שיעורי חכמים - אם השיעור המצומצם הוא חומרא, אולינן ביה **להחמיר,** ושיעורו בשיעור המצומצם. ואם השיעור המצומצם הוא להקל, שיעורו לא במצומצם אלא ב"שוחק". **חוץ משיעור "כגריס" של כתמים,** שהולכים בו להקל.

והיינו, שמדין תורה אין האשה נטמאת בטומאת דם אלא אם כן היא רואה ומרגישה את יציאת דם הנידה מגופה, ולא כאשר היא מוצאת אתם של דם על גופה או על בגדה. אלא. גורו חכמים

על הכתמים, שתטמא האשה בהם, מדרבנן. ושיעור קבעו חכמים לכתם. שאם הוא פחות מ"כגריס", הוא אינו מטמא כלל. וטעמו של דבר, שער גודל של כגריס ניתן לתלות שהדם הוא ממאכלת נסוג של בינה שנמעכה ויצא דמה, ולכן לא גורו חכמים כלל על פחות מכגריס, אפילו במקום שאין לתלות בדם מאכלת.

וכיון שכל טומאת כתמים היא רק מדרבנן, הקלו בה חכמים, שלא טמא האשה עד שיהיה בכתם יותר משיעור כגריס. אבל כגריס מצומצם, אינו מטמא!

אבל שאר שיעורי חכמים. החמירו בהם לשעור המצומצם. היילךך, בסלע ואיסר דרב נחמן, אי אמרינן בהם "עד ועד בכלל", הוי קולא. שאפילו באיסר ובסלע אין זה חסרון, ומכשרינן. ואשמעינן רב נחמן דכל היבא דקתני "עד" יש לילך בו לחומרא. ואילו במקום שאם נאמר בו "עד ועד בכלל" זה יהיה לקולא, אנו אומרים בו "עד, ולא עד בכלל".

דיקא נמי, דקתני עלה דההיא דחבל היוצא: **חמשה טפחים - כלמעלה.** שהוא טמא. ומכאן אתה למד, כי מה דקתני "עד חמשה טהור", הכוונה של המשנה היא "עד ולא עד בכלל".

וכן קתני: **עשרה טפחים, כלמטה.** והיינו שהוא טמא כאילו היה פחות מעשרה נפי חבל שהוא למעלה מעשרה טפחים - טהור.

והיינו, דאולינן לחומרא, ואמרינן, הא דקתני "חמשה ועד עשרה טמא", אמרינן בו "עד ועד בכלל".

ומוכח, שענין "עד" נקבע לפי החומרא, שלפעמים אמרינן "עד ועד בכלל", ולפעמים "עד ולא עד בכלל", והכל להחמיר, לפי הענין.

שנינו במשנה **ניטל הטחול:**

אמר רב עזריא משמיה דרבא: לא שנו אלא ניטל

הטחול. אבל ניקב הטחול, הוי טרפה. **מתניב רבי יוסי בר אבין,** ואינימא רבי יוסי בר זבידא: הרי שנינו לקמן: **החותך איבר מעובר שבמעיה של בהמה - מותר** אותו האבר באכילה, בשחיטה הבהמה, כשם שמועילה השחיטה להתיר את העובר עצמו, דקרינן ביה "כל בהמה, תאכלו".

אבל, אם חתך מן הטחול ומן הכליות של הבהמה עצמה, הרי אף על פי שלא הוציא את החתיכה מגוף הבהמה עד השחיטה, לא קרינן בה "כל בהמה - תאכלו", ולכן **אסור** האבר שנחתך באכילה, כדין אבר מן החי שלא הותר בשחיטה.

והתא דיקינן: **הא בהמה גופא, שריא,** על אף שנחתכו ממנה הטחול או הכליות.

והרי נחתך הטחול משמעונו ניקב הטחול, שכל נטילה מהטחול יוצרת בו חלל, ובכל זאת אין היא טרפה?!

ודחינן: לא! **הוא הדין דאפילו בהמה נמי אסירא.** דחמיר ניקב הטחול או נחתך מניטל לגמרי. שהנבק בטחול מוסיף מכאוב וחולי ומטריף אותו בחוליו. אלא, **אידי דתנא רישא,** בחותך מעובר, מותר אותו האבר באכילה, תנא

נמי סיפא, בחותך טחול מגוף הבהמה, שאותו אבר **אסור באכילה.** אבל אין הכי נמי, שכל הבהמה נטרפה בחסרונו של הטחול!

ואיבעית אימא: ניקב הטחול לחוד, ונחתך הטחול לחוד.

שנינו במשנה: **ניטלו הכליות:**

אמר רביש בר פפא משמיה דרב: לקתה בכלויא בכליה אחת - טרפה!

אמרו במערבא: והוא, דמטאי לקותא למקום חריץ.

נ"ה ע"ב והיכא הוא מקום חריץ? שהגיעה הלכותא עד לחוריא, לאותו לובן.

המצוי דתותי מתחת למתני למתניים.

אמר רבי נחוניא: שאלתינהו לכולהו מורי הוראה טרופא, בהלכות טרפה. דמערבא, ואמרו לי - הלכתא כרכיש בר פפא בכליה, ולית הלכתא כרב עורא בניקב הטחול.

ולא אמרן דלית הלכתא כרב עורא אלא בניקב הטחול בקולשיה, במקום הדק שבו. אבל אם ניקב בטומכיה, בעוביו שלמעלה - טרפה!

ואי אישתייר ביה בעובי דופנו בעובי דינר זהב שלא ניקב - כשרה.

אמרו במערבא: כל הפוסל בריאה - כשר בכוליא. שהרי נקב פסול בריאה, וכשר בכוליא. וכל שכן היכא דכשר בריאה - כשר בכוליא.

מתקף לה רבי תנחומא: וכללא הוא? והרי מוגלא, דכשר בריאה ופסול בכוליא!! והרי מים זכין, דכשרים הכא והכא.

אלא, אמר רב אשי: וכי טרפות קא מדמית להדרי? אין אומרים בטרפות זו דומה לזו! שהרי חותכה מכאן, במקום נמוך שברגל, בצומת הגידין - ומתה. ואילו חותכה מכאן, למעלה מצומת הגידין בבשר הרגליים - וחיתה! ומים זכין שהם כשרים, לא אמרן אלא דצולי, כשהם צלולים, אבל מים עכורי - טרפה.

וכי צילי נמו, לא אמרן אלא דלא סריח. אבל סריח - טרפה.

הכוליא שהקטינה שהצטמקה מחמת חולי - בבהמה דקה, עד כפול היא כשרה. ואילו בבהמה גסה עד כענבה בניונת.

שנינו במשנה: ניטלה האם שלה.

תנא: היא האם, היא טרפחת, והיא שלפ וחית! שנינו במשנה: וחרותה בידי שמים כשרה:

תנו רבנן: איזוהי "חרותה"? כל צעמקה ריאה שלה בידי שמים - כשרה! בידי אדם - טרפה!

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אם צמקה הריאה בידי כל שאר הבריות, כמו שאגת אריה. איבעיא להו: האם רבי שמעון בן אלעזר ארישא קאי, לומר שבידי כל הבריות הוא כבידי שמים, ולקולא.

או דילמא אסיפא קאי, ולומר שאם נבעתה משאר הבריות הרי זה כבידי אדם, ולחומרא? תא שמע מהא דתניא: חרותה בידי אדם - טרפה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בידי כל

הבריות, הרי היא טרפה.

רבה בר בר חנה הוה קאזול במדברא. אשכח הנהו דיכרי מצא אילים דצמיק וריאה דידהו. אתא שאיל בי מדרשא.

אמרו ליה: בקייטא בקיץ, אייתי משיכלי, כלי חרס חיורי לבנים, ומליניהו מיא קריירי, ואנחיניהו לריאה במים הללו מעת לעת. אי הדרן בריין אם חורים לבריות - בידי שמים היא, וכשרה. ואי לא - טרפה!

בסויתא, בחורף, אייתי משיכלי שיחומי, כלי חרס שחורים, שאינם מצננים כמו לבנים, ומליניהו מיא פטורי, פושרים, ואנחיניהו לריאה המצומקת מעת לעת. אי הדרא בריא - כשרה, ואי לא - טרפה! שנינו במשנה: הגלודה.

תנו רבנן: הגלודה - רבי מאיר מכשיר, וחכמים פוסלים.

וכבר העיד אלעזר ספרא ויוחנן בן גודגדא על הגלודה שפסולה.

אמר רבי שמעון בן אלעזר: חזר בו רבי מאיר. ומדייקת הגמרא מהא דאמר רבי שמעון בן אלעזר דרבי מאיר חזר בו: מכלל, דלרבי שמעון בן אלעזר, בתחילה פליג רבי מאיר בגלודה, אלא שלאחר מכן חזר והודה לחכמים.

ופרכין: והתניא: אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו רבי מאיר וחכמים על הגלודה שפסולה.

וכבר העיד רבי אושעיא בנו של רבי יהודה הגשם, לפני רבי עקיבא משום רבי טרפן, על הגלודה - שפסולה! ואם נשתייר בו בעור, שלא הופט, כסלע - כשרה!?

ומשינין: אמר רב נחמן בן יצחק: מאי "לא נח לקו"?

שלא עמד רבי מאיר במחלוקתו, אלא חזר בו. אמר מר: אם נשתייר בו כסלע כשרה.

והיין בה: היכא נשתיירו! אמר רב יהודה אמר שמואל: על פני השדרה כולה.

איבעיא להו: האם נשתייר חוט של עור דאריך וקטין, צר, דכי מצרף לה לכל אורך העור הוי כסלע.

או דלמא בעינן נשתייר עור ברוחב סלע על פני השדרה כולה?

תא שמע: דפרשי רבי נהוראי משמייה דשמואל: ברוחב כסלע על פני כל השדרה כולה.

רבה בר בר חנה אמר: בעינן נשתייר עור כסלע

על כל אחד ואחד מראשי הפרקים של החוליות, ועצמות השוק, והירך. רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי ינאי אמר: בעינן נשתייר עור כסלע במקום טיבורו.

בעי רבי ינאי ברבי ישמעאל: ניטל העור במקום השדרה, וכולו, כל שאר העור קיים.

או שניטל העור במקום טיבורו, וכולו קיים.

או שניטל חלקי העור מעל ראשי פרקים של השדרה, וכולו קיים.

מאי? ומסקינן: תיקו!

אמר רב: כל העור כולו, אם נשתייר ממנו כסלע הרי הוא מתרפא, ומציל בגלודה, חוץ מעור בית הפרסות שנשתייר, שאינו מעלה ארוכה לכל עור הבהמה.

ורבי יוחנן אמר: אפילו עור בית הפרסות שנשתייר ממנו כסלע נמו מציל.

בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן עור בית הפרסות שנשתייר ממנו כסלע - מהו שיציל בגלודה?

אמר ליה: מציל! אמר ליה: למדתנו רבינו: אלו שעורותיהן מטמאין כבשרן - עור בית הפרסות! אלמא, לאו עור הוא, אלא כבשר חשיב!?

אמר ליה: אל תקניטני מאתה משנה, משום שבלשון יחיד, ואליבא דרבי שמעון, אני שונה אותה, ואין הלכה כמותו, אלא כתנא קמא דפליג עליו!

דתניא: השוחט את העולה במחשבה להקטיר כוית מעור של תחת האליה חוץ למקומו הראוי - פסול הקרבן, כדון מחשב להקטיר מהקרבת חוץ למקומו. ואין בו כרת למי שיאכלנו, כי קרבן שנפסל מחמת מחשבת חוץ למקומו אין חייבים על אכילתו כרת, אלא רק אם חישב לאוכלו חוץ לזמנו.

ואם חישב להקטירו חוץ לזמנו הרי הוא פגול, וחייבין עליו, על אכילתו כרת. והיינו, שלפי לתנא קמא אין עור נחשב לבשר אלא העור שתחת האליה בלבד!

אליעזר בן יהודה, איש איבילום, אמר משום רבי יעקב. וכן היה רבי שמעון בן יהודה [איש כפר] עיכוס, אומר משום רבי שמעון:

אחד עור בית הפרסות, ואחד עור הראש של עגל הרך, ואחד עור של תחת האליה, וכל שמנו חכמים גבי תומאה, "אלו שעורותיהן מטמאין כבשרן".

נ"ו ע"א להביא עור בית הבושת. אם חישב לאוכלו חוץ למקומו, פסול, ואין בו כרת אם אכלו. ואם חישב לאוכלו חוץ לזמנו - פגול. וחייבים עליו, על אכילתו כרת:

מתניתין:

כל הטרפות הנהוגות בבהמה נוהגות גם בעוף, אך יש טרפות מסוימות שהוצרך התנא לחזור ולשנותן בעופות מפני הטעמים שיבוארו להלן: ואלו טרפות בעוף:

נקובת הוושט, שנכתבה בגלל החידוש שבפסוקת הגרגרת.

ופסוקת הגרגרת. וחידושה הוא, שלא נאמר כי עוף, שחיותו קלושה, שהרי כשר לשוחטו בסימן אחד, גם גרגרת תיטרף בו בניקב כל שהוא, כמו בניקב הוושט במשהו, הלכך כתיב "פסוקת הגרגרת", למעט מ"נקובת הגרגרת".

הכתה חולדה על ראשה במקום שעושה אותה טרפה בנקיבת הקרום של המוח. ולא תאמר שטרפת בשבירת עצם המוח בלא נקיבת הקרום, כמו שמצינו בעוף המים שטרף בשבירת עצם המוח בלבד.

ניקב הקורקבן.

וכן, **ניקבו הדקין המעיים**. והחידוש הוא משום סיפא, האומרת יצאו בני מעיה הרי היא כשרה. והיינו, שלא נאמר כי עוף שחיותו מועט יטרף ביציאת בני המעיים ואפילו אם לא ניקבו.

נפלה לאור, ונחמרו התכווצו בני מעיה והשתנה מראיתן -

אם הלב והקורקבן, שהם אדומים, נעשו ירוקים, פסולים.

ואם נשאר אדומים כמשפטם, כשרים.

דרסה אדם לעוף ברגליו, או שטרפה, שהכה אותה בכותל, או שרציצתה בהמה - ועדיין היא מנכרסת, ושהתה מעת לעת, ושחטה, הרי היא כשרה.

גמרא:

עוף שנשכתו חולדה בראשו -

רב ושמואל לוי, דאמרי: מנגיס ידו לפניו ובודק על ידי לחיצה בתוך חין העוף, כלפי מעלה - אם מביצץ ועולה מקרום המוח החוצה מנקב הדרסה - טרפה. ואם לאו - כשרה.

והיונן בה: **הניחא דמהני הך בדיקה למאן דאמר אין נעשה טרפה בניקב הקרום אלא עד דמנקב**

קרא תתאה ועילאה. כיון שהנקב מפולש, שפיר יש אפשרות לבדוק אם יוצא המוח מהנקב.

אלא למאן דאמר איניקב קרום עילאה אף על גב דלא אינקב קרום תתאה הוי טרפה, אם כן, מאי מהני לה האי בדיקה? **ניחוש, דלמא קרום עילאה בלבד איניקב, אבל קרום תתאה לא איניקב, ולכן לא יצא המוח?**

ומשנינן: **אי איתא דאיניקב קרום עילאה - קרום תתאה נמי איניקב, כי אגב רוכביה, מיפקע פקע בדחיפת האצבע כלפי מעלה.**

אמר זעירי: אין אפשרות בדיקה לנשיכת חולדה - מפני ששיניה דקות, ולכן, פעמים שאפילו ניקב הקרום, ובכל זאת אין המוח יוצא דרך הנקב, דהך, על אף שדוחפים את החיך באצבע כלפי מעלה.

והיונן בה: **וכי שיניה דקות, מאי הוי? והרי אי אפשר שלא יבצבץ מעט מהמח דרך הנקב?**

ומשנינן: **אמר רב אושעיא: מפני ששיניה דקות ועקמומיות, ועקמומית השיניים גורמת שנקב הקרום של המוח ונקב עצם המוח לא יהיו מכוונים בקו ישר. ולכן, כשילחץ המוח יוצא החוצה מנקב הקרום, יעצור אותו עצם המוח, לפי שאין הנקב שבעצם מכוון כנגד נקב הקרום. והילכך לא מהני לה בדיקה.**

כי סליק לנהרדעא, שלח להו: דברים שאמרתיו לפניכם, טעות הן בידי. ברם, כך אמרו משמיה דרבי שמעון בן לקיש: בודקין לחולדה ביד, בלחיצה על החיך כלפי מעלה, אבל לא במסמר. שלא יפתח הבודק את הגולגולת ויוליך, מסמר מעל קרום המוח לראות אם יתעכב המסמר בתוך נקב שבקרום, כי יתכן ולא היה בו נקב, והמסמר ינקבו, ונמצא הבודק גורם הפסד לממון ישראל.

ורבי יוחנן אמר: בודק אף במסמר. ובפלוגתא דרבי יהודה ורבי נחמיה - חד בדיק בידא, וחד בדיק במחטא.

מאן דבדיק בידא אמר ליה למאן דבדיק במחטא: עד מתי אתה ממונן של ישראל?!

אמר ליה מאן דבדיק במחטא למאן דבדיק בידא: עד מתי אתה מאכיל לישראל נב לות?!

ותמחה הגמרא: וכי נבלות הוא מאכיל? והא שחוטה היא?!

אלא, טרפות הוא מאכיל. כי שמה ניקב קרום של מוח.

תסתיים, דרבי יהודה הוא דבדיק בידא. דתניא: רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי

יהודה: **בודקין לחולדה ביד, אבל לא במסמר! נשבר העצם, של הגולגולת בנשיכתה, הרי אף על פי שלא ניקב קרום של מוח הרי היא טרפה, כי אי אפשר לבדוק את נקיבת המוח מפני ששיניה של החולדה דקות. ואמרינן: תסתיים!**

והיונן בה: **הא גופא קשיא! אמרת, בודקין לחולדה ביד, אבל לא במסמר. אלמא, אית ליה לנשיכת חולדה בדיקותא.**

והדר תני: נשבר העצם, אף על פי שלא ניקב קרום של מוח. אלמא, לית ליה בדיקותא?! ומשנינן: **סיפא, אתאן לעוף של מום, הואיל ואין לו קרום!**

ותמחה הגמרא: וכי אין לו קרום למוח, קא סלקא דעתך?

ומשנינן: **אלא, הואיל וקרומו של עוף המים רך, ואם נשבר העצם נפגע גם קרומו הרך של המוח. אמר ליה רב נחמן לרב ענן: מר, אמר: שמואל - בדיק בידא, ומכשר.**

והונא חברין אמר: רב - בדיק בידא, ומכשר. ופרכינן: והתני לוי: טרפות שמונו חכמים בבהמה - כנגדן יש טרפות בעוף.

יתר עליהן עוף, שאם נשבר העצם של הגולגולת, אף על פי שלא ניקב קרום של מוח. הרי הוא טרפה.

אמר ליה: ההוא - בעוף של מום, הואיל ואין לו קרום.

ותמחה הגמרא: אין לו קרום סלקא דעתך?! ומשנינן: **אלא, הואיל וקרומו רך.**

היא תרנגולתא דהואי בי רב חנא. שדרה לקמיה דרב מתנא. ואותה תרנגולת - נשבר העצם ולא ניקב קרום של מוח הואי, ואכשרה רב מתנא. אמר ליה רב חנא: והתני לוי: טרפות שמונו חכמים בבהמה - כנגדן בעוף. יתר עליהן עוף נשבר העצם אף על פי שלא ניקב קרום של מוח?!

אמר ליה. התם - בעוף של מום, הואיל ואין לו קרום.

ותמחה הגמרא: אין לו קרום סלקא דעתך?! ומשנינן: **אלא אימא, הואיל וקרומו רך.**

רב שזיבו בדיק לנקב של קרום המוח בשימשא. שהיה מסתכל כנגד השמש.

רב יימר בדיק במיא. שהיה מוציא את כל המוח מצד הפתח של חוט השדרה, וממלא אותו מים, ורואה אם יוצאים המים. רב אחא בר יעקב בדיק בגילא דחיתא. כבדיקת מסמר לעיל.

אלו טרפות פרק שלישי הולין

נו.

לְהֵבִיא עֹר שֶׁ בֵּית הַבוֹשֶׁת. לְקַמַּן כְּעֹדוֹ הַרוֹטוֹב (דף קכז). פִּינָס רֶש"י הֵא דלַח חֲשִׁיד לִיב כְּדִינָא בְּדִי אִינְי בְּצִירִיתָא מָשׁוֹס דְּעוֹבָלָה מִיֵּידִי שְׂהוּא זְכַר וְיֵמִינְו אִירָכַל מִאֲזֵן דְּמִנִּי זְכַח בְּצִרְקַא לֵל הַזְמִינְס עֲקִיבְנָו (וּנְחִיטָס כַּח. זֶס) וְלֹא קַמֵּי עוֹלָה יֵרֵן לְמֹדֵר לַלָּא חֲשִׁיד אֲלֵא מִיֵּד דְּהוּא בְּצַל הַקַּרְנֹתָו

לְהֵבִיא עֹר שֶׁ בֵּית הַבוֹשֶׁת. *לְהֵבִיא עֹר שֶׁ בֵּית הַבוֹשֶׁת מָשׁוֹס דְּלֹחַ לְהֵבִיא אֲלֵא וְזַבְדוּ שַׂרִי כֻל הַמְנוּנִין עַם הַרְאֻזִין לְהוּיֵם עוֹבָלָה שְׁנִינִין כֻּלָּן אִין חוּץ מִזֶּה. *עֹר הַשְּׁלִיל אִינוֹ רָלִיו לְהוּיֵם עוֹבָלָה דְּלֹחַן עַלֵל לְזַכְרִים: *כָּיֹם הַבוֹשֶׁת. כָּיֹם הַרְחַס עַל נִקְבָּה: *מֵתָנָי *וְלֹא טְרִיפֹס שְׂעוֹף. *אֵע"ז דַּלֵל טְרִיפֹס דְּזַהַמָּה כְּגֵדָן צְפוּף הָאֵר שֶׁאֵטְרוּס לִיב לַמְנוּיֵם נִקְוָתָה הוּיֵשֶׁת מִשׁוֹס פְּסוּקַת הַגְּרָנִית וְהוּא אֵילִטְרִיךְ דֵּלָא מִיֵּמֶה הַוֹּאֵל חוֹמָיו עַל עוֹף לֹא נִפְיֵס דְּהֵא כָּסֶר בְּסִינִין אֲלֵח אִימָה גְרָנִית נָמִי מִיעֻרְף כְּמָשׂוֹה הַכַּסָּה חוֹלְדָה מָשׁוֹס דְּקָמִי מִקוֹס עֲשׂוּיָה אֲמַתָּה טְרַפְסָה דְּהוּיֵנִי נִקְיֵתָה הַקִּירוֹס דְּלֵא מִיֵּמֶה מִיעֻרְף כְּעֹבֵר הַעַסֵס עַלֵל נִקְיֵתָה קִירוֹס דְּמֵתָנָי *לְקַמַּן עוֹבָלָה עַל מִים וְיִקְיָו הַדִּקּוֹן מָשׁוֹס דְּקִעֵינִי לַמְנוּיֵם סוֹפְלֵי *גַּם אֵינִי כְּשִׁירוֹת יֵלֶאוּ נִמֵּי עַשְׂיָה וְלֵא נִקְיָו סוֹלֵה מִיֵּמֶה לְחַוֵּי מִשְׁוִיֹם מוּעֵט מִיעֻרְף כָּיֵלֵמָה לְעוֹדָה: *כַּסְפָּה חוֹלְדָה עַל רַשָּׁעָה. *חִיטְיֵין לִקְיֵתָה קִירוֹס: *כַּסְפָּה. *שַׁמֵּתָה כְּעַשְׂיָה דְּלֵמִיָּתָה כָּדִי אֲמָנִין לַעִיל (דף קכז). יֵס דְּרוֹסָה לְחוֹלְדָה נְשִׁימוֹת וְכַל כְּגַד הַחֵלֶל מִיעֻרְפָּה כָּה: *מְטוֹרָף מְטוֹרָף מִמַּתֵּה הָאֵזֵר וְהַפְסָפָה מְרַלְטִין לְשׁוֹן (א' כַּסְפָּה) מֵעִי מַמְרְקָתָה. *אֵי זוֹרוֹקֵיו. *מִפְּשֵׁ כְּגַמְרָא (ע"ז). לֶב זוֹרוֹקֵין דְּמִרוּמִין שְׂהוֹרְקוֹ וְיִזְרוֹקֵין שְׂהוֹרְקוֹ (ב' כ':) אֵס אֲרוּמִיִם. הֵלֵל זוֹרוֹקֵין כַּמְשֵׁטָה אֵלָּה עַמְתָּה מִרְאָה עָלְיָן: *דִּרְסָה. אֵדֵס כִּרְגֵלָיו: *אוֹ טְרַפְסָה כְּנוֹסָל הַכָּה כָּה בְּזוֹחֵל: *אוֹ שִׁינְלָסָה כְּמִסָּה. דְּלִירְכָל לַמְנוּעָה לֵהִי מַלְתָּה מִשְׂתוּן סְרוֹקֵי אִירְכִיִם עֻדְיִין מִפְּרַכְסָתָה אֵס שְׂהַמָּה עֲשֵׂת לַעַת וְחַטְסָה כְּפָרָה דְּבִירְקָה צַעֵת כְּדִלּוֹקְיֵינִין פְּפִירְקוֹן (ג' כ':) *גַּב' מַמְנֵס יוֹד. צַפִּי עַל עוֹף שֶׁמָּסְמוֹ חוֹלְדָה כְּדֵלָסָו וְזוֹדֵק דְּוָחַק אֲלַעְבֵּת עוֹלָה יֵקֵב חֵיף הַעוֹף הַגְּבוּרָה לְמַעַלָּה אֵס הַמוֹט מִצְנָנִין וְיוֹלָל דֵּיךְ נִקְבִי הַמִּסָּה: *טְרַפְסָה. שִׁמְחָה. *יִנְקָב דְּקִירוֹס: *גִּישִׁיחַ לִמְחָה (דף קכז). גְּבִי יִנְקָב דְּקִירוֹס עַד דְּמַעְיָקֵיב עֵילָה וְתִתְּלָה שִׁפְרִי: *אֲלֵא לְמַאֲן דְּמִסֵּי. *דַּטְרִיךְ עֵילָה לְחִוּדֵיהִי כִי לֹא מִצְנָנִין אֲמַתִּי כִּשְׂרֵה דִלְמָת עֵילָה אֲקִירִיב | וְתִתְּלָה קִירוֹס: *כַּסְפָּה מִיעֻרְף. *חַוִּילָה כְּדִירְבִּיחָה אֲלַעְבֵּת שְׂחוֹפָתָה לַמַּעַלָּה: *אִין דְּבִירְקָה לְחוֹלְדָה. לְנַשְׁוִיתָה חוֹלְדָה: *מַפְנִי עֲשֵׂינֵיהִ דְּקוֹס. *וּפְאִילוּ יִנְקָב דְּקִירוֹס עֲפֻמִּיִם בְּחֵין. *הַמוֹט יוֹלָל עַד דִּי דְרִיחִיתָה אֲלַעְבֵּת בְּחֵין: *מַחַי חוּ. *אֵי אֲשַׁר רֶש"י אֲלֵח מִצְנָנִין וְקִירוֹמוֹ. *עִקּוּמוֹת. *וְיִקְבֵי כְּאִלְטוֹמֹו וְכִשְׂהוּמוֹת דְּמָקָה לַמַּעַלָּה הַעַסֵס עֲקוּבֵי אִינוֹ כְּעֵגֵל נִקְבִי דְּקִירוֹס: *כִּי סוֹלִיק. *עֻזֵּינִי מְצַלַל לְהַשְׂדֵּעַ: *כִּי. *כְּדַמְפַרֵס עֵילִי מְנִיסֵים דִּי כו': *אֲלֵל לֹא כְּמַמְסַר. מְלַמְעָלָה מוּלְוֵיב עַל הַנִּקְבֵי לִרְאוֹת אֵס יַחְיֹוֹר קִירוֹס וְפּוֹמָה אִתּוֹ הַגְּבוּלָתָה חַמְלָה לְחַכֵּר שְׁמִיטָה וְעַמְטֵיִם שְׁתִּיבֵי

מסורת הש"ס

(א) [לקמן טו, ג]. כ' בילה ג'.. ה' (נשל מ.הא.) (ד) [שבת טז. וז'ה.] (ז) [בבבא ש"א. טז.] (י) [מסכתא ט"ז. ה.] (יא) [שבת ט"ז. ה.] (יג) [מסכתא ט"ז. ה.] (טו) [המנונין ט"ז. ה.] (טז) [מסכתא ט"ז. ה.] (יז) [מסכתא ט"ז. ה.] (יח) [מסכתא ט"ז. ה.] (יט) [מסכתא ט"ז. ה.] (כ) [מסכתא ט"ז. ה.] (כא) [מסכתא ט"ז. ה.] (כב) [מסכתא ט"ז. ה.] (כג) [מסכתא ט"ז. ה.] (כד) [מסכתא ט"ז. ה.] (כה) [מסכתא ט"ז. ה.] (כו) [מסכתא ט"ז. ה.] (כז) [מסכתא ט"ז. ה.] (כח) [מסכתא ט"ז. ה.] (כט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללךג) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללךד) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללכה) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללכו) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללכז) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללכח) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללכט) [מסכתא ט"ז. ה.] (לללללללללללללללללל) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללג) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללד) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללה) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללו) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללז) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללח) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללט) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללך) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללךא) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללךב) [מסכתא ט"ז. ה.] (ללללללללללללללללללךג) [מ

נ"ו ע"ב אמר רב שיובי: הגי אוזוי דידן, השוחים תמיד במים - כעוף של מים דמיון.

שנינו במשנה: נפלה לאור: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן יהושע: שיעור ירוקתן - כשיעור נקובתן. מה נקובתן במשהו, אף ירוקתן במשהו!

בעא מיניה רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי מרבי יהושע בן לוי: הוריקה כבד כנגד בני מעיים, והיינו, בצדו התחתון של הכבד - מהו? אמר ליה - טרפה!

והוינן בה: ולא היא אלא נטלה הכבד, שהרי היא כשרה?!

אמר רבא: כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים - בידוע שנפלה לאור, ונחמרו גם בני מעיים, ולכן היא טרפה.

רבי יהושע בן לוי הוא ליה ההיא תרנגולת. שדריה לקמיה דרבי אלעזר הקפר בריבי. אמר ליה: ירוקין הוו המעיים, ואכשרה. ופרכינן: והאנן תנן ירוקין - פסולין?! ומשנינן: לא אמרו ירוקין פסולין אלא בקורבן בלב ובכבד.

תניא נמי הכי: באלו בני מעיים אמרו שירוקין פסולין - בקורבן, בלב ובכבד.

רבי יצחק בר יוסף הוה ליה ההוא תרנגולתא. שדרה לקמיה דרבי אבהו. ואמר ליה: אדומין הוו המעיים, והן רגילים להיות ירוקים, וטרפה!

אמר ליה רבי יצחק: והאנן תנן אדומין - כשרים?!

אמר ליה: אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו - טרפה! לא אמרו אדומין כשרים אלא בלב, בקורבן ובכבד.

אמר רב שמואל בר חייה אמר רבי מני: אדומין שהוריקו, ושלקן, הרתיחן במים, וחזרו והאדימו - כשרין.

מאי טעמא? קטרא עשן עייל בהו, ונתה הלך לו מחמת המים הרותחים.

אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נאמר, אדומין שלא הוריקו, ושלקן, והוריקו, טרפה.

מאי טעמא? כי עתה שהוריקו מחמת רתיחת המים, איגלאי בהתייהו. נתגלתה חרפתן, שודאי נחמרו.

אמר רב אשי: הלכך, לא ליכול אינש עוף שנפל לאור אלא בשלקא! ולא היא!

כי אחזוקי ריעותא היכא דלא מינכר - לא מחזקינן.

שנינו במשנה: דרסה, וטרפה בכותל: אמר רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בריבי ינאי: אחת זו שדרסה אדם ברגלו, ואחת זו שטרפה בכותל - צריכה בדיקה.

מתניתין:

ואלו כשרות בעוף - ניקבה הגרגרת או שנסדקה. כהתה חולדה על ראשה במקום שאינו עושה אותה טרפה.

ניקב הזפק, הכיס שהאוכל נקבץ שם תחילה. רבי אומר: אפילו ניטל הזפק, הרי היא כשרה.

יצאו בני מעיה ולא ניקבו, או נשתברו גפיה, עצמות הכנפיים, או נשתברו רגליה, או נמרטו כנפיה, הנוצות הגדולות, הרי היא כשרה.

רבי יהודה אומר: אם נטלה הנוצה הדקה הסמוכה לבשר הרי היא פסולה.

גמרא:

תנו רבנן: מעשה ברבי סימאי ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד, ושבתו באונו. והורו בטרפחת, שניטלה האם, כרבי בזפק, וכדמפרשינן לה: איבעיא להו: האם שתי הוראות הורו: האחת, הורו בטרפחת, שניטלה האם, לאיסורא. והשנית, הורו כרבי בזפק להתירא.

או דילמא רק הוראה אחת הורו: הורו בטרפחת להתירא - כרבי בזפק, שהורה בה להתירא. אבל להתיר כרבי בזפק - לא סבירא להו?!

ומסקינן: תיקו! אמר רבה ואיתומא רבי יהושע בן לוי: גגו של זפק - נידון כחושט, ליטרף בנקב כל שהוא.

היכא הוא גגו? אמר רב ביבי בר אבוי: כל שנמתח עמו! שמיצר והולך כלפי הושט.

שנינו במשנה: יצאו בני מעיה: אמר רבי שמואל בר רב יצחק: לא שנו אלא שלא היפך בהן כשהחזירם למקומן. אבל, היפך בהן - טרפה. דכתיב [דברים לב] "הוא עשך - ויכוונך", מלמד, שברא הקדוש ברוך הוא כוונות באדם, שאם נהפך אחת מהן שוב אינו יכול לחיות.

תניא: היה רבי מאיר אומר: הוא עשך - ויכוונך, כמו כרכא, כך גדול, דכולה ביה, שהכל נמצא בו.

ממנו - כהניו. ממנו - נביאיו. ממנו - שריו. ממנו - מלכיו. שנאמר [זכריה ז] "ממנו פנה. ממנו יתד". וגו'.

והיינו, שמושליהן של עם ישראל הם מהם עצמם, ולא מאומות אחרות.

הוא ארמא, דחזייה להווא גברא דנפל מאיגרא לארעא. פקעה כרסיה, ונפוק מעייניה, יצאו בני מעיו.

נ"ז ע"א אתייה הביאו לבריה, לבנו של הנופל, ושחטיה קמיה באחוזת עינים, שאיחו את עינו כאילו שחט את הבן, אבל למעשה הוא לא שחט. אינגיד, ואיתנח האב מצער על שחטת בנו. עול למעשיניה, חזרו מעי למקומן כתצאה מהחרדה. וחייטיה, וחירבם לכרטיה.

שנינו במשנה: נשתברו רגליה. הוא צנא סל דאינקורי של עופות, שנשתברו רגליהן בארכובה למטה, או למעלה מארכובה, ואין העצם יוצא לחוץ, דאתיא לקמיה דרבא.

בדקיה רבא בצומת הגידין, שיהיו כל ט"ז החוטין קיימין - ואכשריה.

אמר רב יהודה אמר רב: שמוטת יד, שנשמטה הכתף שלה, בבהמה - כשרה.

שמוטת ירך, דהיינו, בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה - בעוף, טרפה.

שמוטת גף, פרק עליון המחובר בגבה, בעוף - טרפה (ראה ציור בספר שיחת הולין), כי חישונן שמה כאשר נשמטה הכנף ניקבה הריאה.

ושמואל אמר: תיבדק הריאה בנפיחה. וכן אמר רבי יוחנן - תיבדק הריאה.

חזקיה אמר: אין ריאה לעוף. וכדמפרש ואזיל.

ורבי יוחנן אמר: יש לו לעוף ריאה, וישנה בו כעלה של וורד, שהיא דקה ואדומה, והיא מצויה בין אגפים.

והוינן בה: מאי "אין ריאה לעוף" דקאמר חזקיה? אילומא, דלית ליה לעוף ריאה כלל. והא קא חזינא דאית ליה ריאה?!

אלא, כוונתו של חזקיה לומר, דלא מיטריף ביה כשניקבה הריאה.

ופרכינן: והתני לוי: טרפות שמונו כחמים בבהמה - כנגדן יש בעוף.

יתר עליהן עוף, שנטרף אם נשבר העצם של הגולגולת, אף על פי שלא ניקב קרום של מוח.

ומוכח מהכא ששוף נטרף בניקבה הריאה? ומשנינן: אלא, הכי קאמר חזקיה: אין לו לעוף - לא לונפל, שאם נפל אין צורך ליבדוק את ריאתו. ולא ליחמר, שאם נפל לאש אין בודקין ריאתו.

מאי טעמא? אמר רב חנה: הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה.

ופרכינן: והא מדאמר רבי יוחנן יש לו לעוף ריאה, וישנה כעלה של וורד בין אגפיים, מכלל, דחזקיה סבר דלית ליה ריאה כלל.

אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא: מדבריו של רבי, חזקיה, שהיה גדול בדורו, ניכר שאינו בקי בתר נג ולין.

אמר רב הונא אמר רב: שמוטת ירך, בעוף - כשרה. אמר ליה רבה בר רב הונא לרב הונא:

והא רבנן דאתו מפומבדיתא אמרו - רב יהודה משמיה דרב אמר: שמוטת ירך, בעוף - טרפה? אמר ליה רב הונא: ברי, נהרא נהרא ופשטיה.

משל הוא, כמו התפשטות מי נהר, שאינו דומה נהר אחד למשנהו, אלא יש מקומות שהמים זורמים בהם בחזקה, ויש באיטיות. כך נהגים בכל מקום בצורה אחרת. ורב סבר שהיא כשרה, אלא שלא התיר לבני פומבדיתא לפי שראה שהם נהגים בוזה איסור. ורב יהודה היה מפומבדיתא, וסבר שרב מטרף.

אזל רבי אבא, אשכחיה לרב ירמיה בר אבא, דקא בדיק בצומת הגידין.

אמר ליה רבי אבא: למה ליה למר כולי האי? והא רב הונא אמר רב: שמוטת ירך בעוף כשרה? ואם שנשמטה כל הירך היא כשרה, כל שכן כשרק נחתך צומת הגידין שהיא כשרה?!

אמר ליה רב ירמיה בר אבא: אנא, מתניתין ידענא. דתנן בתחילת הפרק: בהמה שנחתכו רגליה - מן הארכובה ולמטה, כשרה. מן הארכובה ולמעלה פסולה. וכן שניטל צומת הגידין, הרי היא טריפה על אף שהארכובה עצמה קיימת.

ואמר רב עלה - וכן בעוף. ופריך ליה רבי אבא: אי הכי, לדברך, קשיא דרב אדרב?!

אישתניק רב ירמיה. אמר ליה רבי אבא: דלמא שני לה בין שמוטה, שנשמטה כל הירך, שהיא כשרה, לבין חתוכה צומת הגידין בלבד, שהיא טרפה?!

אמר ליה רב ירמיה: וכי ואת הוא דמפרשת לשמעתתיה דרב?!

לא אתה הוא המפרש את דבריו, אלא בפירוש אמר רב בעצמו כך: ירך שמוטה - כשרה. חתוכה - פסולה!

ואל תתמה, שהרי מצינו שאם חותכה מכאן, מצומת הגידין, ומתה. ואילו חותכה מכאן, בבשר הרגל למעלה מצומת הגידין, וחי תה!

כי סליק כאשר עלה רבי אבא לארץ ישראל מבבל, אשכחיה פגש לרבי זיורא, שעלה גם הוא [לפניו] לארץ ישראל, דיתבי וקאמר: אמר רב הונא אמר רב: שמוטת ירך בעוף, טרפה.

אמר ליה רבי אבא: חיי דמרי! מיומא דסליק מר להכא,

נ"ז ע"ב אחרי שעלית מבבל לארץ ישראל, הוה לך "פתחון פה" קמיה דרב הונא, ההקטנו לדבר בשמות ירך לפניו, ושאלניה מה דינה של שמוטת הירך בעוף, ואמר לך: שמוטת ירך בעוף, כשרה. ואשכחתינה נמי לרב ירמיה בר אבא, דיתוב וקא בדיק בצומת הגידין. ואקשי ליה: וכי לא סבר לה מר הא דאמר רב הונא אמר רב: שמוטת ירך בעוף כשרה, ומה צורך יש לך בבדיקת צומת הגידין? ואמר לוי: אנא, מתניתין ידענא! דהא תנן: בהמה שנחתה רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה. מן הארכובה ולמעלה פסולה. וכן שניטל צומת הגידין. ואמר רב: עלה: וכן בעוף. ואמרי ליה לרב ירמיה בר אבא: אי הכי, קשיא דרב אדרב, שהרי רב הונא אמר בשמו של רב שמוטת הירך כשרה, ואילו אתה אמרת בשם רב שבהמה אשר נחתה רגליה מן הארכובה ולמעלה, וכן שניטל צומת הגידין פסולה, וכן הוא בעוף? ואישתיק רב ירמיה בר אבא. ואקשי ליה: ודלמא שני ליה לרב בין שמוטה של הירך בעוף, שהיא מותרת, לחתוכה, שנחתה רגליה או צומת הגידים, שאותה אסרת בשם רב? ואמר לוי: אכן זהו החילוק, אלא, וכי את מפרשת שמעתי דרב? והרי בפירוש אמר רב כמו שאמרת: שמוטה כשרה, חתוכה פסולה. והשתא שאל רבי אבא את רבי זירא: ואת, מה בידך, האם שמעת דבר בשם רב אחר שעלית לארץ ישראל? אמר לו רבי זירא: הכי אמר רב חייא בר אשי אמר רב: שמוטת ירך בעוף - טרפה. וכן אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן: שמוטת ירך בעוף - טרפה. ואמר רבי יעקב בר אידי: אילמלי הוה, אילו היה רבי יוחנן נמצא באתרא דאורו בה חברוותא, במקום בו הורו חבריו להתירא, שלא כמותו, לא פרכיס, לא היה יכול רבי יוחנן להגיד כנף, דהיינו, אפילו לא היה יכול לרמום שההלכה כדבריו להטריף את שמוטת הירך, כיון שחבריו החולקים עליו, היו גדולים ממנו. דאמר רבי חנינא אמר רבי: שמוטת ירך בעוף - כשרה. ותרגולת היתה לו לרב חנינא שנשמטה ירך שלה, והביאה לפני רבי, והתירה לו, ומלחה רבי חנינא כדי שתתקיים זמן מרובה ויוכל להראותה, והוה מורי בה בשמוטת הירך הזאת הלכה לתלמידים: זה התיר לו רבי! זה התיר לי רבי! ומסקין: ולית הלכתא ככל הני שמעתתא להתיר שמוטת ירך בעוף. אלא, כי הא שמצינו, שאמר, הלכה רוחת היא שמוטת הכנף טריפה. דשאל רבי יוסי בן נהוראי את רבי יהושע בן לוי:

קדירת קנה, אם נחתך מקנה הנשימה חתיכה כמון ארובה, בכמה הוא טריפה? אמר לוי: משנה שלמה שנינו: עד כאיסר האיט לקי. אמר לוי: והלא רחל אחת היתה בשכונתנו, שנקדר קנה שלה, שנחתך חלק מהקנה שלה, ועשו לה קרומוץ תבנית של קנה, ושמו אותה במקום שנחסר הקנה, וחיתה, וכיון שחיתה, יש לה תירה, שהרי איננה טריפה! אמר לוי: ועל דא את סמוך, וכי יכול אתה להסתמך ולהתיר מפני שראית כי אפשר לתקן את המכה? והלא הלכה רוחת בישראל, שמוטת ירך בעוף טרפה! ובכל זאת מצינו, תרגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא, שנשמטה ירך שלה, ועשו לה שופרת של קנה - וחיתה?! והרי טריפה אינה חיה י"ב חדש! אלא מאי אית לך למימר, תוך י"ב חדש הוה, הא דחיתה המכה, אך לטוף י"ב חדש מתה, כי טריפה אינה חיה יותר מ"ב חדש. הכא נמי, לגבי בהמה שנקדר הקנה שלה ותקינהו, תוך י"ב חדש הוה. אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא, "שעסקן" בברבים היה. והיה עושה דבר להוציא מלבו של רבי יהודה. שהיה רבי יהודה אומר: אם ניטלה הנוצה, פסולה. ומה עשה? תרגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא, שניטלה נוצה שלה. והניחה בתנור, וטלה וכיסה עליה במטלית של טרסיום, צורפי נחושת, כדי לחממה, וגידלה התרגולת כנפיים, והיו הכנפיים האחרונים יותר מן הכנפיים הראשונים, שהיו לה לפני שניטלה הנוצה שלה. ותממה הגמרא: כיצד הוציא מעשה זה מדברי רבי יהודה? ודלמא, קסבר רבי יהודה טרפה משבחת, ואין השבח ראינה טרפה? ומשנינן: אם כן, גם היא משבחת בשאר איבריה, אבל במידי דמויטרפא בה, שניטלו כנפיה, כיצד הגדילה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים? הרי לא יתכן שתשביו במה שנטרפה בו! והשתא מבארין: מאי "עסקן בדברים" היה? אמר רבי משרשיא: דכתיב [משל] "לך אל נמלה עצל, ראה דרכיה וחכם. אשר אין לה קצין שוטר ומושל, תכין בקיץ לחמה". אמר רבי שמעון בן חלפתא: איזיל, איחזי אי דואי הוא דלית להו מלכא. ולכן נקרא רבי שמעון בן חלפתא "עסקן", שלא סמך על שלמה המלך, אלא הלך לבדוק את בעצמו. אול בתקופת תמוז, פרסיה לגלימיה אקינא פרס את גלימיתו על קל דשומשמו, נגלים. נפק, אתא חד מנייהו, מהנמלים, ובא לחוץ וראה את הצל. אתנח ביה, הניח רבי שמעון בן חלפתא סימנא על אותה הנמלה, דהיינו, סימן לעצמו כיצד

נראית הנמלה הזאת, כדי להכירה, ולדעת מה יעשו לה הנמלים כאשר ימצאו אותה משקרת, לפי מה שיתבאר להלן. באה הנמלה הזאת אל הקן. אמר להו, אמרה אותה נמלה לנמלים שבתוך הקן: נפל טולא, יש צל בחוץ. נפקו ואתו, יצאו הנמלים ובאו החוצה. דליתה, הרים רבי שמעון בן חלפתא לגלימיה, ואו נפל שמשא. ירדו קרני השמש לאותו מקום. נפלו עליה כל הנמלים, על אותה הנמלה שהודיעה להם על הצל, וקטליה, והורגו. אמר רבי שמעון בן חלפתא: שמע מינה - לית להו לנמלים מלכא. דאי אית להו מלכא - וכי הרמנא רשות דמלכא להרוג את חברים לא ליבעי? אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: ודלמא מלכא הוה בהדיהו, והמלך שלהם הורה להם להורגה. אי נמי, הרמנא דמלכא רשות מהמלך להרוג את המהתל בחברו, הוון נקטי, היה לכל אחד מהם? אי נמי, זמן שבין מלכא למלכא הוה. כדכתיב [שופטים יז] "בימינו ההם, אין מלך בישראל, איש הישר בעיניו יעשה". אלא, סמוך אהימונותא דשלמה, שאמר זאת ברוח הקודש. אמר רב הונא: סימן לטרפה - י"ב חדש. והיינו, אם שהתה הטרפה י"ב חדש ולא מתה, היא אינה טרפה. מיתבי, סימן לספק טרפה, כל שאינה יולדת. דהיינו, ודאי הוא שטרפה אינה יולדת. ולכן, אם בהמה שהיא ספק טריפה ילדה, ודאי הוא שאינה טרפה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: סימן נוסף יש לספק טריפה: אם משבחת והולכת, בידוע שהיא כשרה. ואם מתנונה והולכת, בידוע שהיא טרפה. רבי אומר: סימן לטרפה שלשים יום. שאם שהתה שלשים יום, אינה טרפה. אמרו לו: והלא הרבה טרפות מתקיימות שנים שלש שנים? ואמרין: תנאי היא, שנחלקו אם טריפה ששהתה י"ב חדש היא הוכחה שאינה טרפה. דתניא: ובגלגלת, שיש בה נקב אחד ארוך, אפילו נקבים הרבה, מצטרפים למלא מקדה, וכמו שהתבאר לעיל [מה א]. אמר רבי יוסי בן המשולם: מעשה בענבול, באחד שנפתחה גלגלתו, ועשו לו חידוק של קרויה, חתיכת דלעת יבשה, וחיה. אמר לוי רבי שמעון בן אלעזר: משם ראייה? בימות החמה היה המעשה. וכיון שעברו עליו ימות הצנה - מיד מת. אמר רב אחא בר יעקב: הלכה - טרפה יולדת ומשבחת. והיינו, שאין הלירה וההשבחה ראייה על כך שאינה טרפה. אמר אמימר: הני ביעי ביצים דטרפה,

נ"ח ע"א הרי שיחלא קמא, שחלת הביצים שנטרפה - אסורא. כי עובר חשיב ירך אמר, וחשיב שנטרפו הביצים עצמן כשאינן מאורע הטרפות. אבל הביצים שנטרפו בה מכאן ואילך, הוה ליה "זה וזה גורם" (שהם נצרו מהתנגלות הנקבה, ומהתנגול הזכר, שהפרה את הביצים), ומותר. **איתוביה רב אשי לאמומר** מהא דתנן במסכת עדיות [ה א: ושון], רבי אליעזר ורבנן, דפליגי בוולד של בהמה טרפה, **בביצת טריפה - שאסורה, מפני שגדלה באיסור!** ומשנינן: **התם איירי שלא הופרתה הביצה מתנגול זכר, אלא בדספנא מארעא, שחיממה עצמה בקרקע.** ומצא שרק היא הגורמת להולדת הביצה. ופרכינן: **ולישני ליה דהתם איירי בשיחלא קמא, שהיתה בה בשעה שנטרפה, דאסירא?** ומשנינן: **אם כן, מאי "מפני שגדלה באיסור"?** דמשמע שכל גידולה באיסור. והוי "גמרה באיסור", **מכעו ליה.** ופרכינן: לדבריך, שהכל מודים בביצת טרפה דספנא מארעא, ולא נחלקו אלא בזה וזה גורם - **אלא, הא דתניא: ולד שגולד מטרפה - רבי אליעזר אומר: לא יקרב לגבי מזבח.** ורבי יהושע אומר ויקרב. **במאי קא מיפלגי?** הרי בהכרח, בשנטרפה ולבסוף עיברה. ופליגי בזה וזה גורם. **רבי אליעזר סבר, זה וזה גורם אסור.** ורבי יהושע סבר, זה וזה

גורם מותר! **אי הכי, אדמיפלגי לגבוה, ליפלגו להדיוט.** ומשנינן: **להודיעך כחו דרבי יהושע - דאפילו לגבוה נמי שרי.** ופרכינן: **ולפלגו להדיוט, להודיעך כחו דרבי אליעזר, דאפילו להדיוט נמי אסור!** ומשנינן: **כח דהיתרא עדיף ליה.** ומודים בביצת טרפה שאסורה - **בדספנא מארעא, דחד גורם הוא.** **רב אחא סבר לה כרב אחא בר יעקב, ומתני לה לדאמומר כדאמרן.** דהני ביעי דטריפה יש לחלק בין שיחלא קמא לשיחלא בתרה, ואפילו בטרפה ודאית. **רבנא, לא סבר לה כדרב אחא בר יעקב, ומתני לה לדאמומר בהאי לישנא:** **אמר אמימר: הני ביעי, דספק טרפה דשיחלא קמא, משהינן להו.** **אי הדרה וטענה,** אם היא חורת וטוענת ביצים, לאו טרפה היא, הילכך, קמאי נמי שריין. **ואי לא - אסורין.** **איתוביה רב אשי לאמומר: מודים רבי אליעזר והכמים בביצת טרפה שאסורה, מפני שגדלה באיסור!** **אמר ליה: התם, בדשיחלא קמא.** ופריך ליה: **אם כן, מאי "גדלה באיסור"?** והא "גמרה באיסור" **מכעו ליה!** **ומשני ליה: אכן, תני, יש לך לשונת, "גמרה" ולד פרכינן: אלא, הא דתנן במסכת תמורה [לב: ולד טרפה - רבי אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח.**

רבי יהושע אומר יקרב. במאי קא מיפלגי? **כשעיברה ולבסוף נטרפה.** **רבי אליעזר סבר, עובר ירך אמו הוא.** ורבי יהושע סבר, **עובר לאו ירך אמו הוא.** **אי הכי, אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט!** **להודיעך כחו דרבי יהושע!** **וליפלגו בהדיוט להודיעך כחו דרבי אליעזר!** **כח דהיתרא עדיף ליה.** ומודים ודאי בביצת טריפה שאסורה בדשיחלא קמא. **מאי טעמא?** **גופה היא! דעובר ירך אימו.** **והלכתא - בזכר, ספק טריפה ששהה כל שנים עשר חדש, ודאי שאינו טרפה! בנקבה - כל שאינה וילדת. אבל אם ילדה, ודאי שאינה טריפה!** **אמר רב הונא: כל בריה שאין בו עצם - אינו מתקיים י"ב חדש.** **שרץ או תולעת שתחילת הייתן היתה בתוך פרי, ולא שרצו על הארץ, אינם אסורים באכילה.** אך אם השריצו בשעה שהפרי היה מחובר לעץ, שהוא מחובר לקרקע, נחשבת שריצתן בפרי כאילו שרצו על הקרקע, והרי הם אסורים באכילה. **אמר רב פפא: שמע מינה מדרב הונא, לגבי הא דינא דאמר שמואל, קישות שהתלעה באיבה, בהיותה מחוברת, אסורה התולעת באכילה [והיינו, שנחשבת וחילת התולעת בתוך הקישות, המחוברת לקרקע, כאילו השריצה על הארץ] -**

נ"ח ע"ב הני תמרי דמנחי בכדא, והתליעו לבתר תריסר ירחי שתא - שריון.

כי מוכח מכך ששהו י"ב חודש שהייתה ההתלעה בתלוש, שהרי תולעים אין להם עצם, ולדברי רב הונא אינם יכולים להתקיים יותר מ"ב חודש. אמור רב: לית בקא (שם זבוב) שהוא בר יומא, שאינו חי יום שלם. ולית דירבא (שם זבוב) בת שתא, שתחיה שנה שלימה.

אמר ליה רב פפא לאביי: והא אמרי אינשי: שב שני אימורא, במשך שבע שנים התנברה ומרדה הזבובה הנקראת "בקתא", בזבוב בן זוגה, הנקרא "בקא", משום דאמרה ליה: חזיתיה לבר מחוזא, אתה ראתי איש מעונג ומשני מאנשי מחוזא, [שהיו שמיים ומדושינים] דחאא במוא, וסליק, ששחה במי הנהר, ויצא מהמים, ואיכרך בסדינון. ואותיבת עליה, ומצת מיניה, והתיישבת עליו ומצצת ממנו את דמו המעולה, ולא הודעת לי שאבוא ואמצוץ את דמו כמון.

ומוכח שהזבוב יכול לחיות גם שבע שנים! אמר ליה אביי: וליטעמיך, הא דאמרי אינשי: משקל של שיתון מני כלים פרזלא ברול תלו ליה לבקא בקורנסיה בפטישו, דהיינו, בנשיכתו, שהיא נשיכה קשה, מי איכא?! והרי איהו גופיה כמה הוי?! אלא, במני דידהו, במשקל היחסי לגופו. הכא נמו איירי ב"שני" דידהו, שהן רגעים. תנן התם בבכורות, לענין מומים: בהמה בעלת ה' רגלים, או שאין לה אלא שלש, הרי זה מום.

אמר רב הונא: לא שנו שהרי זה מום לגבה בלבד, אבל מותר באכילה לאדם, אלא חסר ויתר ביד, שלא נאמרו דיני טריפה ברגל בהמה אלא רק ברגלה האחורית ולא ברגלה הקדמית הנקראת "יד". אבל חסר ויתר ברגל - טרפה נמו הויה.

מאי עמא?
כל יתר - כנטול דמי!
ההיא חיותא דהוה לה תרתני שני סניא דיבי מעי הגס. איתתה לרבינא, וטרפה מדרב הונא, דכל יתר כנטול דמי.
ואי שפכן להדרי - כשרה.
ההיא גובתא גידול של בשר דהוה נפקא מבי כסי מבית הכסות להובילא להמסט.

סבר רב אשי למיטרפה. אמר ליה רב הונא מר בר חייה לרב אשי: כל הני חיווי ברייתא כל החיות המתהלכות באפר בחוץ, הכי אית להו. ההוא גובתא גידול בשר דהוה מעברא מבי כסי לברסא.
סבר מר בר רב אשי ולאכשורה, כדאכשרינן לעיל. אמר ליה רב אושעיא: אטו כולוהו כהדא מחיותא מחתינהו!?

אלא, היכא דאתמר, אתמר. היכא דלא אתמר, לא אתמר.

העד נתן בר שולא רב טבחיא דציפורי לפני רבי: על שני בני מעוים היוצאין מן הקיבה של בהמה, כאחד, שהיא טרפה.

וכנגדן בעוף, כשרה. משום שלפעמים קורה כזה דבר בעוף. (ראה ציור בספר שיחת חולין).

במה דברים אמורים, שיוצאין בני המעים בשני מקומות. אבל יוצאין במקום אחד, כשהם סמוכים זה לזה, וכלין, מתחברים בסוף עד כאצבע, כשרה.

פלגי בה בהלכה זו, שאם יוצאים ממקום אחד כשרה, רב אמי ורב אסי. חד אמר, הוא שכשרה, רק במקום הדררי וערבי, שמתחברים שני המעיים זה לזה ונהיים אחד. וחד אמר, אף על גב דלא הדרי וערבי, כשרה הבהמה ודנה הגמרא: בשלמא למאן דאמר הוא הדררי וערבי, היינו דקתני "עד כאצבע".

אלא למאן דאמר אף על גב דלא הדרי וערבי - מאי "עד כאצבע"?! ומשנינן: עד כאצבע מלמטה. דהיינו, שמתחברין בסוף, במקום יציאת הרעי.

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פטולה:
אמר רבי יוחנן: רבי יהודה, שאמר ניטלה הנוצה נחשבת כניטל העור בבהמה, ורבי ישמעאל, שאמר החושב מחשבת פיגול לאכול כוית מתערבת של בשר ונוצה של חטאת העוף חוץ לזמנו הוי מחשבת פיגול - אמרו דבר אחד.

ומבאר הגמרא: רבי יהודה - הא דאמרן. רבי ישמעאל, דתנן (שהות א ב), רבי ישמעאל אומר: הנוצה מעטרפת לבשר עוף החטאת לכוית ביחס למחשבת פיגול, כיון שדינה כבשר. אמר רבא: דילמא לא היא!

עד כאן לא קאמר רבי יהודה הכא, אלא לענין טרפה, דליכא מידי דמגין עליה לאחר שנטלה הנוצה. אבל לענין איפגולי, אימא כרבנן סבירא ליה.

ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל התם, אלא לענין איפגולי. אבל לענין טרפה, קסבר אגוני לא מגין הנוצה. ולכן לא נטרף העוף כשניטלת נוצתו.

מתניתין:

בהמה שחלתה ונהיתה "אחוזת הדם", והמעושנת, שנכנס עשן בגופה, והמצוננת שחלתה מחמת צינה, ושאללה הרדופני, שהוא סם המות לבהמה, ושאללה צואת תרנגולים או ששתת מים הרעים - כשרה.

אכלה סם המות או שהכישה נחש - מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות.

גמרא:

אמר שמואל: הלעיטה חלתית - טרפה. מאי עמא?

דמנקה להו למעינה.

מתיב רב שיזבי, מהא דתניא: אחוזת הדם, והמעושנת, ושאללה הרדופני, ושאללה צואת תרנגולים, ושנת מים הרעים.

וכן אם הלעיטה תיעה, חלתית, ופלפלין.

או שאללה סם המות -

בכל אלה כשרה.

הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה, מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות.

קשיא חלתית דהכא אחלתית דשמואל.

קשיא סם המות דהכא, דאמרינן כשרה, אסם המות דמתניתין, דאמרינן אסורה.

ומתרתה הגמרא: חלתית אחלתית לא קשיא. כאן בעלין, כאן בקרטיין, בגבעולין, שהם חדים ונוקבים.

סם המות אסם המות נמי לא קשיא. הא ברייתא, איירי בסם המות דידה. הא דארם.

ופרכינן: סם המות דבהמה - היינו הרדופני?!

ומתרתה הגמרא: תרי גוויני סם המות.

מאי "תיעה"?

אמר רב יהודה:

במדבר כב בלק

וַיֵּרָא בְּלָק בֶּן־צְפוּר אֶת כָּל־אֲשֶׁר־
עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי: ׀ וַיַּגֵּר מוֹאָב מִפְּנֵי
הָעַם מְאֹד כִּי רַב־הוּא וַיִּקַּח מוֹאָב מִפְּנֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ׀ וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל־זַקְנֵי
מְדִיָן עֲתָה יִלְחְכוּ הַקְּהָל אֶת־כָּל־
סְבִיבֹתֵינוּ בַלְחָף הַשּׁוֹר אֶת יַרְק הַשָּׂדֶה
וּבְלַק בֶּן־צְפוּר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בַּעַת הַהוּא:
׀ וַיִּשְׁלַח מְלֹאכִים אֶל־בַּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר
פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל־הַנֶּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ
לְקַרְאֵלוֹ לֵאמֹר הֲנֵה עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם
הַנְּהַ כֶּסֶה אֶת־עֵינֵי הָאָרֶץ וְהוּא יִשָּׁב

רש"י

(ב) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם על עמדו בפניהם אנו על אחת כמה וכמה לפיכך יוגר מואב: (ג) ויגר. לשון מורא כמו גורו לכם: ויקח מואב. קצו בחייהם (כמו קצו בחיי ודוא מקרא קצר): (ד) אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה שנאמר המכה את מדין בשדה מואב. שבא מדין על מואב למלחמה אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל נשאל מהם מה מדתו אמרו להם אין כחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו: בלחך השור. כל מה שהשור מלחך אין בו (ספ"ט) ברכה: בעת ההוא. לא היה ראוי למלכות ומנסוכי

אונקלוס ק"ב

ב וְחָזָא בְּלַק בְּרַ צְפוּר
יַת כָּל־דֵּי יִשְׂרָאֵל
לְאַמְרָאֵי: ׀ וַיִּדְחַל
מוֹאָבָא מִן גְּדָם
עַמָּא לְחָדָא אַרִי סְגִי
הוּא וְעַקַּת לְמוֹאָבָא
מִן גְּדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
׀ וַאֲמַר מוֹאָב לְסָבִי
מְדִיָן קָעַן יִשְׁרִיעוּן
קְהָלָא יַת כָּל־סְבִיבֹתָא
כְּמָא דְמַלְחִיף תוֹרָא
יַת יְרוּקָא דְחַקְלָא
וּבְלַק בְּרַ צְפוּר מְלָכָא
לְמוֹאָב כְּעַדְנָא הַהִיא:
׀ וַיִּשְׁלַח אֲזַגְדִּין לְוַת
בַּלְעָם בְּרַ בְּעוֹר לְפַתוֹר
אַרְם דְּעַל פְּרַת אַרְע

במדבר כב בלק

מִמְלֵי: ׀ וְעַתָּה לְכֶ־נָּא אֲרַה־לִי אֶת־
הָעַם הַזֶּה כִּי־עָצוּם הוּא מִפְּנֵי אוֹלֵי אוֹכַל
נֶפֶשׁ בּוֹ וַאֲגַרְשֵׁנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יִדְעַתִּי
אֶת אֲשֶׁר־תַּבְרֹךְ מְבָרֵךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר
וַיֹּאֲר: ׀ וַיִּלְכוּ זַקְנֵי מוֹאָב וּזְקְנֵי מְדִיָן
וּקְסָמִים בְּיָדָם וַיָּבֹאוּ אֶל־בַּלְעָם וַיְדַבְּרוּ
אֵלָיו דְּבָרֵי בְּלַק: ׀ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לֵינוּ
פֹּה הַלַּיְלָה וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דְּבַר כַּאֲשֶׁר
יְדַבֵּר יְהוָה אֵלָי וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי־מוֹאָב עִם־
בַּלְעָם: ׀ וַיָּבֹאוּ אֱלֹהִים אֶל־בַּלְעָם וַיֹּאמֶר
מִי הָאֱנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ: ׀ וַיֹּאמֶר בַּלְעָם
אֶל־הָאֱלֹהִים בְּלַק בֶּן־צְפוּר מֶלֶךְ מוֹאָב

רש"י

קרובים הם להכריתתו כמו כי אמילים: (ו) נכה בו. אני ועמי נכה בהם. ד"א לשון משנה הוא מנכה לו מן הדמים לחסר מהם מעט: כי ידעתי וגו'. על ידי מלחמת סיוחן שעזרתו להכות את מואב: (ז) וקסמים בידם. כל מיני קסמים שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי. ד"א קסם זה נטלו בידם זקני מדין אמרו אם יבא עמנו בפעם הזאת יש בו משג ואם ידחנו אין בו תועלת לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה הניחוהו והלכו להם שנאמר וישבו שרי מואב עם בלעם אבל זקני מדין הלכו להם: (ח) אינו פה הליית. אין ורה"ק שורה עליו אלא בלילה וכן לכל נביאי

אונקלוס ק"ג

בְּנֵי עַמָּה לְמַקְרֵי לֶה
לְמִימַר הָא עַמָּא נִפְק
מִמִּצְרַיִם הָא נִפְקָא יַת
עֵינֵי שְׂמָשָׂא דְאַרְעָא
וְהוּא שְׂרֵי מְלַקְבִּילִי:
׀ וְקָעַן אִיתָא קָעַן לוֹט
לִי יַת עַמָּא הַדִּין אַרִי
תְּקִיף הוּא מְנֵי מְאִים
אִכּוּל לְאַנְחָא בַּה קֶרֶב
וְאַתְרַבְּנָא מִן אַרְעָא
אַרִי יְדַעְנָא יַת דֵּי
תַּבְרֹךְ מְבָרֵךְ וְדֵי תַלוּט
לִיט: ׀ וַאֲזַלוּ סְבִי
מוֹאָב וְסָבִי מְדִיָן
וּקְסָמִיא בְּיַדֵּיהוֹן וְאִתּוּ
לוֹת בַּלְעָם וּמְלִילוּ
עַמָּה פְּתַגְמֵי בְּלַק:
׀ וַאֲמַר לְהוֹן בֵּיתוּ
הַבָּא כְּלִילָא וְאַתְב

יתכון פתגמא קמא דימליל ?? עמי ואוריכוני רבךבי מואב עם בלעם: ט ואתא מימר מן גדם ?? לוות בלעם ואמר מן גבריא האלין דעמך: י ואמר בלעם גדם ?? בלק בר עובדי כוכבים וכן לבן בחלום הלילה שנאמר ויאמר ה' אל לבן הארמי בחלום הלילה. כאדם ההולך אצל פלגשו בהחבא: כאשר ידבר ה' אלי. אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלך עמכם שמא אין כבודו לתתי להלוך אלא עם שרים גדולים מכם: וישבו. לשון עכבה: (ט) מי האנשים האלה עמך. להטעותו בא ו"ל ישרים ודכי ה' צדיקים ילכו עם ופושעים יכשלו בהם כונת רש"י שאמר מי האנשים היותם לטובה ליכנס עמו דבורים כמו"ש רש"י בפרשת בראשית בתובת איכה. אך בא בלעם לטעות כי הוא טעה) אמר פעמים שאין הכל גלוי לפנינו אין דעתו שוה עליו אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין: (י) בלק בן צפור וגו'.

במדבר כב בלק

שָׁלַח אֵלָיו: ^י הֲנִה הָעַם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵינַי הָאָרֶץ עֲתָה לִבָּה קָבֵה-לִּי אֶתְּךָ אוֹלֵי אוֹכְלֵי הַלֶּחֶם בּוֹ וְגֵרְשֵׁתָיו: ^{יב} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-בְּלָעַם לֹא תִלְדָּךְ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעַם כִּי בְרוּךְ הוּא: שְׁנֵי חֲמוּשֵׁי בַמַּחֲזֹרֵיךָ ^{יג} וַיִּקַּם בְּלָעַם בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שְׂרֵי בְלָק לְכוּ אֶל-אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה לִתְתִי לְהִלָּךְ עִמָּכֶם: ^{יד} וַיִּקְוֹמוּ שְׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל-בְּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בְּלָעַם הִלָּךְ עִמָּנוּ: ^{טו} וַיֹּסֶף עוֹד בְּלָק שְׁלַח שְׂרָיִם רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאֵלֶיהָ: ^{טז} וַיָּבֹאוּ אֶל-בְּלָעַם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בְּלָק בֶּן-צְפּוֹר אֶל-נָא תִמְנַע מִהִלָּךְ אֵלָיו: ^{יז} כִּי-כִבֵּד אֶכְבְּדֶךָ מֵאֵד וְכָל אֲשֶׁר-תֹּאמַר אֵלַי אַעֲשֶׂה וְלִכְהֵ-נָא קָבֵה לִי אֶת הָעַם הַזֶּה:

בְּלָעַם וַיֹּאמְרוּ לָהּ כִּדְבַר בְּלָק פֶּר צְפּוֹר לֹא קָעַן תִּתְּנַע מִלְּמִיתִי לְנָתִי: ^{יח} וְאֵרִי קָרָא אֶיִקְרַנְךָ לְחֵדָא וְכָל דִּי תִימַר לִי אַעֲבֵד וְאֵיתָא קָעַן לוֹט לִי יֵת עֲמָא קַדִּין:

רש"י

אע"פ שאיני חשוב בעיניך חשוב אני בעיני המלכים: (יא) קבה לי זו קשה מארה לי שהוא נוקב ומפרש: וגרשתיו. מן העולם ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ איני מבקש אלא להסיעם מעלי ובלעם היה שונאם יותר מבלק: (יב) לא תלך עמהם. אמר לו אם כן אקללם במקומי אמר לו לא תאור את העם. אמר לו אם כן אברכם אמר לו

אונקלוס קלד

צפור מלכא דמואב שלח לנתי: יא הא עמא דירנפק ממצרים וחקא ית עין שמשא דארעא קען איתא לוט לי יתה מאים אכול לאתחא בה קרב ואתרכנה: יב ואמר יי בלעם לא תיזיל עמהון לא תלוט ית עמא ארי ברוך הוא: יג וקם בלעם בצפרא ואמר לרכיבי בלק אזילו לארעכון ארי לית רעוא קדם יי למשקקי למיזיל עמכון: יד וקמו רכיבי מואב ואתו לות בלק וימרו סרב בלעם למיתי עמנא: טו ואוסף עוד בלק למשלח ברכיבין סגיאיין ויקריין מאלין: טז ואתו לנת

אינם צריכים לברכתך כי ברוך הוא משל אומרים לצרעה (ס"א לדבורה) לא מדובשיך ולא מעוקציך: (יג) הלה עמכם. אלא עם שרים גדולים מכס למדנו שרוחו גבוהה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות לפיכך יוסף עוד בלק: (יז) כי כבד אכבדך מאד. יותר ממה שהיית נוטל לשעבר

רש"י

(יח) מלא ביתו כסף וזהב למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו שהרי צריך לשכור חיילות רבות ספק נוצח ספק אינו נוצח ואני ודאי נוצח: לא אוכל לעבור. על כרחו גלה שהוא ברשות אחרים ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל הברכות שנתברכו האבות מפי השכינה: (יט) גם אתם. פני הכשילו גם אתם סופכם לילך בפחי נפש כראשונים: מה יסף. לא ישנה דבריו מברכה לקללה הלואי שלא יוסף לברך כאן נתנבא שעתיד להוסיף להם ברכות על ידו: (כ) אם לקרא קר. אם

במדבר כב בלק

וַיַּעַן בְּלָעַם וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדֵי בְלָק אִם-יִתְּנֶנִּי לִי בְלָק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לְעַבְדְּךָ אֶת-פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוּלָּה: ^{יב} וְעַתָּה שָׁבוּ נָא בְּזֵה גַם-אַתֶּם הַלַּיְלָה וְאֲדַעָה מִה-יֹסֵף יְהוָה דְּבַר עַמִּי: ^{יג} וַיָּבֹאוּ אֱלֹהִים אֶל-בְּלָעַם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם-לִקְרָא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לְךָ אֶתֶם וְאָדָּךְ אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אָדַבְרָא אֵלֶיךָ אֶתוֹ תַעֲשֶׂה: ^{יד} וַיִּקַּם בְּלָעַם בַּבֶּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-אֲתָנּוֹ וַיִּלָּךְ עִם-שְׂרֵי מוֹאָב: כִּי וַיַּחֲרֹאֵף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלִיךְ הוּא וַיִּתְּעַב מְלֵאךְ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשַׁטֵּן לוֹ מוֹאָב: כִּי וַתִּקַּף רַגְזָא דִּי אַרִי אֲזַל הוּא וַאֲתַעֲתַד מְלֵאכָא דִּי בִּארְחָא לְשַׁטֵּן לָהּ

רש"י

(יח) מלא ביתו כסף וזהב למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו שהרי צריך לשכור חיילות רבות ספק נוצח ספק אינו נוצח ואני ודאי נוצח: לא אוכל לעבור. על כרחו גלה שהוא ברשות אחרים ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל הברכות שנתברכו האבות מפי השכינה: (יט) גם אתם. פני הכשילו גם אתם סופכם לילך בפחי נפש כראשונים: מה יסף. לא ישנה דבריו מברכה לקללה הלואי שלא יוסף לברך כאן נתנבא שעתיד להוסיף להם ברכות על ידו: (כ) אם לקרא קר. אם

אונקלוס קלד

והואתיב בלעם ואמר לעבדי בלק אם יתן לי בלק מלי ביתה כסף וזהב לית לי רשו למעבר על גזרת מימרא די אלהי למעבר זערמא או רבתא: יט וכען אוריכו קען חקא אף אתון בליליא נאדע מא יוסף יי למללא עמי: כ ואתא מימר מן קדם יי לבלעם בליליא ואמר לה אם למקרי לך אתו גבריא קום איזיל עמהון וברם ית פתגמא די אמלל עמך יתה מעבד: כא וקם בלעם בצפרא ונרו ית אתנה ואזל עם רכיבי

הקריאה שלך וסכור אתה ליטול עליה שכן קום לך אתם: ואך. על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ואעפ"כ יולך בלעם אמר שמא אפתנו ויתרצה: (כא) ויחבש את אתנו. מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה שחבש הוא בעצמו. אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם שנאמר וישכם אברהם במקור ויחבש את חמורו: עם שרי מואב לבו כלבם שוה: (כב) כי הולך הוא. ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה לילך: לשטן יז. מלאך של רחמים היה והיה רוצה למנעו מלחטוא שלא יחטא ויאבד: ושני נעריו עמו.

במדבר כב בלק

וְהוּא רֶכֶב עַל-אֲתָנּוֹ וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ:
 כ: וַתֵּרֶא הָאֱתָנוֹן אֶת-מְלֶאךְ יְהוָה נֹעֵב
 בַּדָּרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלוּפָה בִּידּוֹ וַתַּטּ הָאֱתָנוֹן
 מִן-הַדָּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיֵּךְ בַּלְעָם אֶת-
 הָאֱתָנוֹן לַהֲטֹתָהּ הַדָּרֶךְ: כד וַיַּעֲמֵד מְלֶאךְ
 יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל הַפְּרָמִים גָּדַר מִזֶּה וּגְדַר
 מִזֶּה: כה וַתֵּרֶא הָאֱתָנוֹן אֶת-מְלֶאךְ יְהוָה
 וַתִּלְחַץ אֶל-הַקִּיר וַתִּלְחַץ אֶת-רֶגְלֵי
 בַלְעָם אֶל-הַקִּיר וַיִּסַּף לַהֲפֹתָהּ: כו וַיִּסַּף
 מְלֶאךְ יְהוָה עֲבוֹר וַיַּעֲמֵד בְּמָקוֹם עֶרֶב
 אֲשֶׁר אֵין דָּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל:
 כז וַתֵּרֶא הָאֱתָנוֹן אֶת-מְלֶאךְ יְהוָה וַתִּרְבֹּץ
 תַּחַת בַּלְעָם וַיַּחֲרֹאֲף בַּלְעָם וַיֵּךְ אֶת-
 הָאֱתָנוֹן בַּמָּקוֹל: כח וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת-פִּי
 וַלְשׁוֹמְאֵלָא: כט וַיַּחֲזֹת אֲתָנָא יַת מְלֶאךְ דִּינִי וַרְבִּיעַת תַּחוֹת בַּלְעָם וַתִּקַּף רִגְזָא דְבַלְעָם
 וּמְחָא יַת אֲתָנָא בְּחֹטְרָא: ככ וַפְתַּח יְיָ יַת פִּמָּא דְאֲתָנָא וַאֲמַרְתָּ לְבַלְעָם מַה עֲבַדְתָּ לָךְ

רש"י

אונקלוס קל"ז

והוא רכב על אֲתָנָה
 ותריין עולמוהי עמה:
 כ: וַתֵּרֶא הָאֱתָנָא יַת
 מְלֶאכָא דִּינִי מַעֲמַד
 בְּאַרְחָא וַחֲרָבָה
 שְׁלִיפָא בִּידָהּ וּמְטָת
 אֲתָנָא מִן אֲרֻחָא
 וַאֲזֵלַת בְּחַקְלָא וּמְחָא
 בַּלְעָם יַת אֲתָנָא
 לַאֲסִיטוּתָהּ לְאַרְחָא:
 כד וְקָם מְלֶאכָא דִּינִי
 בְּשִׁבְלֵי פְרָמִינָא, אֲתָרָא
 דְגִדְרָא מִפָּא וּגְדִירָא
 מִפָּא: כה וַיַּחֲזֹת אֲתָנָא
 יַת מְלֶאכָא דִּינִי
 וַאֲדַחֲקֵת עִם כְּתֵלָא
 וַדַּחֲקֵת יַת רִגְזָא
 דְבַלְעָם לְכַתְלָא וַאֲוִסְףָּ
 לְמַמְחָא: כו וַאֲוִסְףָּ
 מְלֶאכָא דִּינִי לְמַעֲפָּר
 וְקָם בְּאַמְרָ עַק דִּי לִית
 אֲרַח לְמַסְטִי לְיַמִּינָא

בלעם בן בעור הרגו בחרב: (כד) במשעוול.
 כתרגומו בשביל וכן אם ישפוק עפר שומרון
 לשעלים. עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלוכך
 וכן מי מדד בשעלו מים. ברגליו ובהלוכו:
 גדר מזה וגדר מזה. סתם גדר של אבנים הוא:
 (כה) ותלחץ. היא עצמה: ותלחץ את אורח:
 את רגל בלעם: (כו) ויסקף מלאך ה' עבוֹר.
 לעבור עוד לפניו להלך להיות לפניו במקום
 אחר כמו והוא עבר לפניהם. ומדרש אגדה
 יש בתנחומא מה ראה לעמוד בשלשה

במדבר כב בלק

הָאֱתָנוֹן וַתֵּאמֶר לְבַלְעָם מַה-עֲשִׂיתִי לָךְ
 פ: כִּי הִבִּיתָנִי זֶה שְׁלוֹשׁ רִגְלִים: כז וַיֵּאמֶר
 בַּלְעָם לְאֱתָנוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתָּ בִּי לֹא יֵשֶׁר-
 חָרֵב בִּידֵי כִּי עֲתָה הִרְגַתִּיךָ: כח וַתֵּאמֶר
 הָאֱתָנוֹן אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא אָנֹכִי אֲתָנֶךָ
 אֲשֶׁר-רִכַּבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה
 הֲהִסְפֵּן הִסְפַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לָךְ כִּי הִיא וַיֵּאמֶר
 לָא: כט וַיִּגַּל יְהוָה אֶת-עֵינָיו בַּלְעָם וַיֵּרֶא
 אֶת-מְלֶאךְ יְהוָה נֹעֵב בַּדָּרֶךְ וַחֲרָבוֹ
 שְׁלֻפָּה בִּידּוֹ וַיִּקַּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפְיוֹ:
 כ: וַיֵּאמֶר אֵלָיו מְלֶאךְ יְהוָה עַל-מֶה
 הִבִּיתָ אֶת-אֲתָנֶךָ זֶה שְׁלוֹשׁ רִגְלִים הִנֵּה
 אָנֹכִי יַצְאָתִי לְשֹׁטֵן פֶּי-יֶרֶט הַדָּרֶךְ לְנַגְדֵי:
 כג וַתֵּרֶאנִי הָאֱתָנוֹן וַתַּטּ לְפָנָי זֶה שְׁלֹשׁ
 בְּאַרְחָא לְקַבְלִי: כד וַיַּחֲזֹתֵנִי אֲתָנָא וַיִּסְתַּח מִן קַדְמֵי דְנָן תַּלְתָּ זְמַנִּין אֲלוֹי-פּוֹן לָא סִטַּת

רש"י

מקומות סימני אבות הראהו: (כח) זה שלש
 רגלים רמו לו אתה מבקש לעקור אומה
 ההוגגת שלש רגלים בשנה: (כט) התעללת.
 כתרגומו לשון גנאי ובזיון: לו יש חרב בידי.
 גנות גדולה היה לו דבר זה בעיני השרים זה
 הולך להרוג אומה שלימה בפיו ולאֲתָנוֹן זו
 צורך לכלי זין: (ל) ההספן הכננתי. כתרגומו
 וכן הלאל יסכן גבר. ור"ד מקרא זה בגמ'
 אמרו ליה מאי טעמא לא רכבת אסוסיא אמר
 להו ברטיבא שדאי ליה כו' כדאי' במסכת

אונקלוס קל"ז

אַרִי מְחִיתֵנִי דְנָן תַּלְתָּ
 זְמַנִּין: כט וַאֲמַר בַּלְעָם
 לְאֲתָנָא אַרִי חִיבָתָּ כִּי
 אֲלוֹי-פּוֹן אֵית חֲרָבָא
 בִּידֵי אַרִי אַרִי כִּי
 קִטְלִיתִיךָ: כד וַאֲמַרְתָּ
 אֲתָנָא לְבַלְעָם הֲלֹא
 אָנָּא אֲתָנֶךָ דִּי רִכַּבְתָּ
 עָלַי מִדְּאִיתְךָ עַד יוֹמָא
 הַדִּין הַמֵּילַף אֲלִיפְנָא
 לְמַעֲפָּר לָךְ כְּדִין וַאֲמַר
 לָא: לא וַאֲגִלָּא יְיָ יַת
 עֵינֵי בַלְעָם וַיַּחֲזֹא יַת
 מְלֶאכָא דִּינִי מַעֲמַד
 בְּאַרְחָא וַחֲרָבָה
 שְׁלִיפָא בִּידָהּ וּכְרַע
 וּסְגִיד לְאַפְיוֹ:
 לב וַאֲמַר לֵה מְלֶאכָא
 דִּינִי עַל מָא מְחַתָּא יַת
 אֲתָנֶךָ דְנָן תַּלְתָּ זְמַנִּין
 הָא אָנָּא נְסַפְקִית
 לְמַסְטָן אַרִי גְלִי קַדְמֵי
 דְאַתָּ רְעִי לְמִיזֵל
 זְמַנִּין אֲלוֹי-פּוֹן לָא סִטַּת

עבודת כוכבים: (ל) כי ירם הדרך לנגדי.
 (רבתינו חכמי המשנה) דרשוהו נוטריקון יראה
 ראתה נטתה בשביל שהדרך לנגדי כלומר
 לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו כי חרד
 הדרך לנגדי לשון רטט כי ראיתי בעל הדרך
 שחרד ומהר הדרך כשהוא לכעסי ולהמרותי
 ומקרא קצר הוא כמו ותכל דוד. לישנא
 אחרינא ירט לשון רצון וכן ועל ידי רשעים
 ירטני מפייס ומנחם אותי ע"י רשעים שאינן
 אלא מקניטים: (ל) אולי נטתה. כמו לולא

במדבר כב בלק

רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואותה החייתי: ^ד ויאמר בלעם אל-מלאך יהוה חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אם-רע בעיניך אשובה לי: ^ה ויאמר מלאך יהוה אל-בלעם לך עם-האנשים ואפס את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם-שרי בלק: ^ו וישמע בלק ביבא בלעם ויצא לקראתו אל-עיר מואב אשר על-גבול ארנן אשר בקצה הגבול: ^ז ויאמר בלק אל-בלעם הלא שלח תחומא: ^ח ויאמר בלק לבלעם הלא משלח שלחית לך למא לא אחיתא

רש"י

אונקלוס קלח

מן גרמי ארי קען אף יתך קטלית ונתה קימית: ^ד ויאמר בלעם למלאכא דיני חבית ארי לא ידעית די את מעתד לקדמותי בארשא וקען אם ביש בעיניך אתוב לי: ^ה ויאמר מלאכא דיני לבלעם איזיל עם-גבריא ולחוד ית פתגמא די אמלל עמך יתה תמלל ואזל בלעם עם רברבי בלק: ^ו וישמע בלק ארי אתא בלעם ונפק לקדמותה לקראת מואב די על תחום ארנון די בסטר

פעמים שאולי משמש בלשון לולא: גם אתכה הרגתי. הרי זה מקרא מסורס והוא כמו גם הרגתי אותך כלומר לא העכבה בלבד קראתיך על ידי כי גם ההריגה: ואותה החיית. ועתה מפני שדיכרה והוכיחתך ולא יכולת לעמוד בתוכחתה כמו שכתוב ויאמר לא.הרגתיה שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב שחס המקום על כבוד הבריות וכן ואת הבהמה תהרוגו וכן והרגת את האשה ואת הבהמה: ^(ד) כי לא ידעתי. גם זה גנותו ועל כרחו הודה שהוא היה משתבח שידע דעת עליון ופיו העיד לא ידעתי: אם רע בעיניך אשובה לי. להתריס נגד המקום היא תשובה זו אמר

במדבר כב בלק

שלחתי אליך לקרא לך למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל בפדך: ^ה ויאמר בלעם אל-בלק הנה-באתי אליך עתה היכל אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישם אלהים בפי אתו אדבר: רביעי שישי במחוברין ^ט וילך בלעם עם-בלק ויבאו קרית חצות: ^י ויזבח בלק בקר וצאן וישלח לבלעם ולשרים אשר אתו: ^{יא} ויהי בבקר ויקח בלק את-בלעם ויעלהו במות בעל וירא משם קצה העם: ^{יב} ויאמר בלעם אל-בלק בנה-לי בזה שבעה מזבחת והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים: ^{יג} ויעש בלק פאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבחת: ^{יד} ויאמר בלעם לבלק התיצב על-עלתך ואלכה אולי יקרה יהוה לקראתי ודבר ודבר על פל-מדבחה (נ"א: מדבחה): ^{טו} ויאמר בלעם לקלק אתעתד על עלתך ואיתך מאים יערע מימר מן גדם ^{טז} לקדמותי ופתגמא דיחזנני ואחוי לך ואזל יחידי:

רש"י

אונקלוס קלח

לנתי בקששטא הויחא אמר לית אנא כיל ליקרויך: ^ה ויאמר בלעם לבלק הא אחיתי לך? קען המיכל ויכילנא למללא מדעם, פתגמא דישוני יי בפמי יתה אמלל: ^ט ויאזל בלעם עם בלק ואתו לקרית מחוזהי: ^י ויבס בלק תורין וען ושלח לבלעם ולרברביא די עמה: ^{יא} ויהוה בצפרא ודבר בלק ית בלעם ואסקה לרמת דחלתה ויחזא מתמן קצת מן עמא: ^{יב} ויאמר בלעם לבלק בני לי קבא שבצא מדבחין ואתקין לי קבא שבצא תורין ושבצא דרין: ^{יג} ויעבד בלק קמא די מליל בלעם ואסק בלק ובלעם תור ודבר על פל-מדבחה (נ"א: מדבחה): ^{טו} ויאמר בלעם לקלק אתעתד על עלתך ואיתך מאים יערע מימר מן גדם ^{טז} לקדמותי ופתגמא דיחזנני ואחוי לך ואזל יחידי:

(ט) קרית חצות. עיר מלאה שווקים אנשים ונשים וטף בחוצותיה לומר ראה ורחם שלא יעקרו אלו: (י) בקר וצאן. דבר מועט בקר אחד וצאן אחד בלבד: (יא) במות בעל.

במדבר כב בלק

מֵה־יִרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לְךָ וַיִּלְךְ שָׁפִי - וַיִּקְרַח
 אֱלֹהִים אֶל-בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת-
 שְׁבַעַת הַמִּזְבְּחֹת עֲרַכְתִּי וְאָעַל פֶּה וְאִיל
 בַּמִּזְבֵּחַ: ה וַיִּשֶׁם יְהוָה דָּבָר בְּפִי בַלְעָם
 וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בָּלַק וְכֹה תִדְבָר: וַיֵּשֶׁב
 אֵלָיו וְהִנֵּה נֶעֱבַר עַל-עֲלֹתוֹ הוּא וְכָל-שְׂרָי
 מוֹאָב: ז וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן-אֲרָם
 יִנְחֲנִי בָלַק מִלֶּדְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדֶם
 לְכֹה אָרְהֶ־לִּי יַעֲקֹב וּלְכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל:
 ח מָה אֶקָּב לֹא קִבְּהָ אֵל וּמָה אֲזַעֵם לֹא
 זַעֵם יְהוָה: ט בִּי-מֵרָאשׁ צָרִים אֲרָאֲנִי
 דָּלָא לְטִיָּה אֵל וּמָא אֲתַרְכָּה דְלָא תַרְכָּה יי: ט אַרְי מְרִישׁ טוֹרְיָא חֲזִיתָה וּמְרַמְתָּא

רש"י

(ד) ויקר. לשון עראי לשון גנאי לשון טומאת קרי כלומר בקושי ובכוזין ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל: את שבעת המזבחות. שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן אלא את שבעת המזבחות אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כלן אברהם בנה ארבעה ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו. ויעתק משם ההרה וגו'. ויאהל אברם וגו'. ואחד בהר המוריה. ויצחק בנה אחד ויבן שם מזבח וגו' ויכרו שם עבדי יצחק באר. ויעקב בנה שנים אחד בשכם ואחד בבית אל: ואנכי פר ואיל במזבח. ואברהם לא העלה אלא איל אחד: (ז) ארה יי יעקב ולכה זועמה ישראל. בשני שמותיהם

אונקלוס קמ

ד וַעֲרַע מִימַר מִן קָדֶם
 יי לֹת בַּלְעָם וַאֲמַר
 לָהּ יֵת שְׁבַעָא מִדְּבַחִין
 סְדָרִית וְאַסְקִית תּוֹר
 וְדַכְר עַל כָּל-מִדְּבַחָא
 (כ"א: מְדַבַּח): ה (שְׂרָי
 יי פְתַגְמָא בְּפִמָּא
 דְּבַלְעָם וַאֲמַר תּוֹב לֹת
 בָּלַק וְכַדִּין תְּמַלֵּל:
 וְתַב לְוַתָּה וְהָא
 מַעֲתַד עַל עֲלֹתָה הוּא
 וְכָל-דְּרַבְרֵי מוֹאָב:
 ז וְנִטְל מִתְּלָה וַאֲמַר מִן
 אֲרָם דְּבַרְנֵי בָּלַק
 מִלְּכָא דְּמוֹאָב מִטּוֹרֵי
 מִדְּיַנְחָא אִיתָא לוֹט לִי
 יַעֲקֹב וְאִיתָא תְּרַף לִי
 יִשְׂרָאֵל: ח מָא אֲלוֹטָה
 דְּלָא לְטִיָּה וּמְרַמְתָּא

במדבר כב בלק

וּמַגְבַּעוֹת אֲשׁוּרְנֹו הַיָּעֵם לְבַדְד יִשְׁכֹּן
 וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב: י מִי מָנָה עַפְרָ יַעֲקֹב
 וּמִסַּפֵּר אֶת-רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תַּמַּת נַפְשֵׁי
 מוֹת יִשְׂרָיִם וְתֵהִי אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ:
 יא וַיֹּאמֶר בָּלַק אֶל-בַּלְעָם מָה עֲשִׂיתָ לִּי
 לְקַב אִיבִי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בִּרְכַת בְּרַךְ:
 יב וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יִשִּׁים יְהוָה
 בְּפִי אַתּוֹ אֲשַׁמְרֵ לְדַבְרֵי: ח מִיִּשִׁי יג וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו בָּלַק לְךָ-נָא אֶתִּי אֶל-מְקוֹם אַחֵר
 אֲשֶׁר תִּרְאֲנֹו מִשֵּׁם אֶפְסֵ קַצְהוּ תִרְאֶה
 וְכָלוּ לֹא תִרְאֶה וְקִבְּנוּ-לִי מִשֵּׁם:
 יד וַיִּקְחָהוּ שְׂדָה עַפְיִם אֶל-רֹאשׁ הַפְּסָגָה
 לְמַלְלָא: יו וַיֹּאמֶר לָהּ בָּלַק אִיתָא כַּעַן עֲמִי לְאַתֵּר אֲחִרָן דְּתַחֲזִיגָה מִמֶּנּוּ לְחֹדֵד קַצְתָּה
 תַּחֲזִי וְכַלְהָ לֹא תַחֲזִי וְתִלוּטָה לִי מִמֶּנּוּ: יז וְדַבְרָה לְחַקֵּל סְכוּתָא לְרִישׁ רַמְתָּא וּבְנָא

רש"י

אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו על ידי אבות ואמהות: הן עם לבדד ישכון. הוא אשר זכו לו אבותיו לשכון בודד כתרגומו: ובגוים לא יתחשב. כתרגומו לא יהיו נעשין כלה עם שאר עובדי כוכבים שנא' כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אין נבנין עם השאר. ד"א כשהן שמחין אין אומה שמחה עמהם שנאמר ה' בודד ינחנו. וכשהאומות עובדי כוכבים בטובה הם אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן השכונן והוא ובגוים לא יתחשב: (י) מי מנה עפר יעקב וגו'. כתרגומו דעדקיא דבית יעקב

אונקלוס קמא

סְכִיתָה הָא עֲמָא
 בְּלַחֲוִדִיהוֹן עֲמִידִין
 דִּי־תַחֲסִנּוּן עֲלִמָּא
 וְדַעֲמִמָּא לֹא יִתְנֹון
 גְּמִירָא: י מִן יְכוּל
 לְמַמְנֵי דְעִדְקָא דְּבִית
 יַעֲקֹב דְּאִמִּיר עֲלִיהוֹן
 יִסְגּוּן כְּעַפְרָא דְּאֶרְעָא
 או חֲדָא מֵאֲרַבְעֵ
 מִשְׁרִיתָא דִּישְׂרָאֵל
 תַּמּוֹת נַפְשֵׁי מוֹתָא
 דְּקִשְׁיִטּוֹהִי וְיֵהִי סוֹפִי
 כְּוַתְּהוֹן: יא וַאֲמַר בָּלַק
 לְבַלְעָם מָה עֲבַדְתָּ לִּי
 לְמִילַט סְנַאי דְּכַרְתִּיךָ
 וְהָא בְּרַכָּא מִבְּרַכַת
 לְהוֹן: יב וַאֲתַב וַאֲמַר
 הֲלֹא יֵת דִּישְׂרָיִי יי
 כְּפִמִּי יִתָּה אֲטִר
 לְמַלְלָא: יג וַאֲמַר לְהָא עֲמִי לְאַתֵּר אֲחִרָן דְּתַחֲזִיגָה מִמֶּנּוּ לְחֹדֵד קַצְתָּה
 תַּחֲזִי וְכַלְהָ לֹא תַחֲזִי וְתִלוּטָה לִי מִמֶּנּוּ: יד וְדַבְרָה לְחַקֵּל סְכוּתָא לְרִישׁ רַמְתָּא וּבְנָא

כו' דארבע משריתא ארבע דגלים. ד"א עפר יעקב אין חשבון במצות שהם מקיימין בעפר לא תחרוש בשור ובחמור. לא תורע כלאים. אפר פרה ועפר סוטה וכיוצא בהם: זמספד את רבע ישראל. רביעיותיהן זרע היוצא מן התשמיש שלהם: תמת נפשי מות ישרים. שבהם: (יג) וקבנו יי לשון צווי קללהו לי: (יד) שדה צפים. מקום גבוה היה ששם הצופה עומד לשמור אם יבא חיל על העיר: ראש הפסגה. בלעם לא היה קוסם כבלק ראה בלק שעתידיה פרצה להפרץ בישראל משם ששם מת משה. כסבור ששם תחול עליהם הקללה וזו היא הפרצה שאני רואה:

במדבר כב בלק

וּבִן שִׁבְעָה מִזְבַּחַת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל
בַּמִּזְבֵּחַ: ^{טו} וַיֹּאמֶר אֶל-בֶּלַק הַתִּיַעֵב בַּה'
עַל-עֲלֹתָךְ וְאֵנֹכִי אִקְרָה בַּה': ^{טז} וַיִּקְרַח
יְהוָה אֶל-בִּלְעָם וַיִּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר
שׁוּב אֶל-בֶּלַק וְכֹה תִדְבֹר: ^{יז} וַיָּבֹא אֵלָיו
וְהֵנּוּ נֹצֵב עַל-עֲלֹתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ
וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּלַק מִה־דְבַר יְהוָה: ^{יח} וַיֹּשֶׂא
מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר קוּם בֶּלַק וּשְׁמַע הָאֲזִינוּהָ
עָדִי בְּנֹו עֲפָר: ^{יט} לֹא אִישׁ אֵל וַיִּכְוֹב
וּבֶן-אָדָם וַיִּתְנַחֵם הֵהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה
וְדַבָּר וְלֹא יִקְיַמְנָה: ^כ הִנֵּה בָרַךְ לִקְחָתִי

אונקלוס קמב

שִׁבְעָא מִדְּבַחִין וְאִסְק
תוֹר וְדָכַר עַל כָּל-
מִדְּבַחָא (ס"א):
מִדְּבַחַת: ^{טו} וַיֹּאמֶר
לְבִלַק אֲתַעֲתֵד הַבָּא
עַל עֲלֹתְךָ וְאֵנֹא
אֲתַמְשִׁי עִד כָּא:
^{טז} וַיַּעֲרַע מִימַר מִן קָדָם
יְיָ לְבִלְעָם וַיִּשְׁוִי
פְתָגְמָא בְּפִמְהָ וַיֹּאמֶר
תוֹב לֹת בֶּלַק וְכִדְרִין
תְּמַלֵּל: ^{יז} וַאֲתָא לְוַתְהָ
וְהוּא מְעַתֵּד עַל עֲלֹתְהָ
וְרִבְרַבִּי מוֹאָב עֲמָה
וַאֲמַר לֵה בֶּלַק מַה
מְלִיל יְיָ: ^{יח} וַיִּנְטַל
מִתְּלָה וַאֲמַר קוּם בֶּלַק
וּשְׁמַע אֲצִית לְמִימְרֵי

בַּר עֲפָר: ^{יט} לֹא כְמַלִּי בְּנֵי אֲנָשָׁא מִימַר אֱלֹהָא, בְּנֵי אֲנָשָׁא אֲמַרִין וּמְכַדְבִּין. וְאִף לֹא
כְּעוֹבְדֵי בְּנֵי בִשְׂרָא דִי אֲנִין גְּזָרִין לְמַעַבְדַּ וְתִיבִין וּמְתַמְלְכִין. דְּהוּא אָמַר וַיַּעֲבֵד
וְכָל-מִימְרָהּ מִתְקַמֵּים: ^כ הָא בְּרַכָּן קְבֻלִית וְאַבְרַכְנָה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲתִיב בְּרַפְתִּי מִגְּהֹון:

רש"י

לצער עמוד על רגליך אינך רשאי לישוב ואני
שלוח אליך בשליחותו של מקום: **בנו צפור.**
לשון מקרא הוא זה כמו חיתו יער וחיתו ארץ
למעינו מים: (יט) **לא איש וגו'.** כבר נשבע
להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה אומות.
ואתה סבור להמתים במדבר: **ההוא אמר וגו'.**
בלשון תימה ותרגומו ותיבין ומתמלכין.
חזורים ונמלכין לחזור בהם: (כ) **הנה ברך**
לקחת אתה שואלני מה דבר ה' קבלתי ממנו
לברך אותם (ס"א בך כמו לברך): **וברך ולא**
אשיבנה. הוא ברך אותם ואני לא אשיב את
ברכתו: **וברך.** כמו וברך וכן הוא גזרת ר"ש
כמו אויב חרף כמו חרף וכן ובוצע ברך.

במדבר כב בלק

וּבָרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבְנָה: ^{כא} לֹא-הֵבִיט אֹן
בִּיעֹקֵב וְלֹא-רָאָה עֲמַל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה
אֱלֹהֵיו עֲמֹו וְתִרְוַעַת מִלֶּךְ בּוֹ: ^{כב} אֵל
מוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם כְּתוּעַפַת רָאִם לוֹ:
^{כג} כִּי לֹא-נַחֲשׁ בִּיעֹקֵב וְלֹא-קִסַּם
בְּיִשְׂרָאֵל כְּעַת יֹאמֶר לִיעֹקֵב וּלְיִשְׂרָאֵל
מִה-פָּעַל אֵל: ^{כד} הִרְעָם פְּלִבְיָא יְקוּם
לְדְבִית יַעֲקֹב וְאִף לֹא קִסְמֵיָא רַעַן בְּרַבּוּת בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּעַד
יִתְאַמֵּר לִיעֹקֵב וּלְיִשְׂרָאֵל מִה עֲבַד אֱלֹהָא: ^{כד} הָא עֲמָא פְּלִיתָא שְׂרִי וּקְאָרִיא יִתְנַשֵּׁל, לֹא יִשְׂרִי כְּאַרְעָה עַד

רש"י

המהלל ומברך את הגזול ואומר אל תירא כי
לא תענש שלום יהיה לך מרגיו הוא
להקב"ה. ואין לומר בך שם דבר שא"כ היה
נקוד בפתח קטן (ר"ל סגול תחת הדי"ש) וטעמו
למעלה אבל לפי שהוא לשון פעל הוא נקוד
קמץ קטן (ר"ל צירה) וטעמו למטה: (כא) **לא**
הביט און ביעקב וגו'. כתרגומו. ד"א אחרי
פשוטו הוא נדרש מדרש נאה: **לא הביט.**
הקב"ה און שביעקב כשהגן עוברין על
דבריו אינו מודקדק אתריהם להתבונן
באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על
דתו: **עמל.** לשון עבירה כמו הרה עמל. כי
אתה עמל וכעס חביט. לפי שהעבירה היא
עמל לפני המקום: ה' **אֱלֹהֵיו עֲמֹו.** אפילו
מכעיסין וממרין לפניו אינו זו מתוכן:
ו**תירועת מלך בו.** לשון חבה ורעות כמו רעה
דוד. אוהב דוד. ויתנה למרעהו. וכן תרגם
אונקלוס ושכינת מלכוהן ביניהון: (כב) **אף**
מוציאם ממצרים. אתה אמרת הנה עם יצא
ממצרים לא יצא מעצמו אלא האלהים
הוציאם: **כתועפות ראם.** אף. כתוקף רום
וגובה שלו וכן וכסף תועפות לשון מעוז

אונקלוס קמב

כא אֲסַתְפְּלִית לִית
פְּלַחִי גְלוּלִין בְּדְבִית
יַעֲקֹב וְאִף לֹא עֲבָדִי
לְאוֹת שְׂקָר בְּיִשְׂרָאֵל,
מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵהוֹן
בְּסַעֲדָהוֹן וּשְׂכִינַת
מְלַכְהוֹן בִּינֵיהוֹן:
כב אֵלֵה דְאַפְקִינִן
מִמִּצְרַיִם תְּקַפָּא וְרוּמָא
דִּילָה: ^{כג} כַּן אֲרִי לֹא
נַחֲשָׂא צְכָן דְּיִיטֵב
לְדְבִית יַעֲקֹב וְאִף לֹא קִסְמֵיָא רַעַן בְּרַבּוּת בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּעַד
יִתְאַמֵּר לִיעֹקֵב וּלְיִשְׂרָאֵל מִה עֲבַד אֱלֹהָהּ עַד

המה. ואומר אני שהוא לשון ועוף יעופף.
המעופף ברום וגובה ותוקף רב הוא זה:
ו**תועפות ראם.** עפיפת גובה. ד"א תועפות
ראם. תוקף ראמים. ואמרו רבותינו אלו
השדים: (כג) **כי לא נחש ביעקב.** כי ראויים
הם לברכה שאין בהם מנחשים וקוסמים:
כעת יאמר ליעקב וגו'. עוד עתיד להיות עת
כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעין כל שהן
יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחיצתן
לפנים ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה
פעל אל וזהו שנאמר והיו עיניך רואות את
מוריך. ד"א יאמר ליעקב אינו לשון עתיד
אלא לשון הוה אינן צריכים למנחש וקוסם
כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל
מה פעל הקב"ה ומהו גזרותיו במרום אינן
נבאיים וקוסמים אלא נסמר להם ע"פ
נבאיהם מה היא גזרת המקום. או אורים
ותומים מגידים להם. ואונקלוס לא תרגם כן:
(כד) **הן עם כלביא יקום וגו'.** כשהגן עומדין
משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי
לחטוף את המצות ללבוש טלית לקרוא את
שמע ולהניח תפילין: **לא ישכב.** בלילה על

במדבר כב בלק

וְכֹאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד-יֵאבֵל טָרֶף
 וְדַם-חַלְלִים יִשְׁתֶּה: כה וַיֹּאמֶר בַּלַּק אֶל-
 בַּלְעָם גַּם-קָב לֹא תִקְבְּנוּ גַם-בֶּרֶךְ לֹא
 תְּבָרַכְנוּ: כו וַיַּעַן בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל-בַּלַּק
 הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר פֶּלַא אֲשֶׁר-
 יִדְבֵר יְהוָה אֵתוֹ אֶעֱשֶׂה: שִׁישִׁי שִׁבְעִי בַמַּחֲבֵרִין
 כז וַיֹּאמֶר בַּלַּק אֶל-בַּלְעָם לִכְהֵנָּה אֶקְחֶךָ
 אֶל-מָקוֹם אַחֵר אוֹלֵי יִישׂר בְּעֵינַי
 הָאֱלֹהִים וְקִבְּתוּ לִי מִשָּׁם: כח וַיִּקַּח בַּלַּק
 אֶת-בַּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעֹר הַנִּשְׁקָף עַל-פְּנֵי
 הַיְשִׁימוֹן: כט וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בַּלַּק בְּנֵה-
 לִי בֹזָה שְׁבַעָה מִזְבַּחַת וְהִכֵּן לִי בֹזָה
 שְׁבַעָה פָּרִים וְשְׁבַעָה אֵילִם: ׀ וַיַּעַשׂ בַּלַּק
 כַּאֲשֶׁר אָמַר בַּלְעָם וַיַּעַל פָּר וְאֵיל
 כָּמָא דִּי אָמַר בַּלְעָם וַאֲסַק תוֹר וְדָבַר עַל כְּלִי-מִדְּבָרָא (כ"א: מְדַבַּח):

רש"י

מתנו עד שהוא אוכל ומתבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום. בא מחנה גייס להזיקם הקב"ה שומרם ונלחם מלחמתם ומפילם חללים. ד"א הן עם כלביא יקום וגו'. כתרומתו: ודם חללים ישתה. נתנבא שאין משה מת עד שפיל מלכי מדין חללים יהרג מהו ממהם שנאמר ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב על חלליהם: (כה) גם קב לא תקבנו. גם ראשון מוסב על

גם השני וגם שני על גם ראשון וכן גם לי גם לך לא יהיה. וכן גם בחור גם בתולה: (כו) וקבתו לי אין זה לשון צווי כמו וקבנו אלא לשון עתיד אולי יישר בעיניו ותקבנו לי משם. מלדיר"ש בלע"ז (פלוכען שלטען): (כח) ראש הפעור. קוסם היה בלק וראה שהן עתידין ללקות על ידי פעור ולא היה יודע במה אמר שמה הקללה תחול עליהם משם וכן כל החוזים בכוכבים רואים ואין יודעים מה רואים:

אונקלוס קמד

דיקטול קטול ונקסי
 עממיא
 כה ואמר בלק לבלעם
 אף מילט לא תלוטונו
 אף פרקא לא
 תברכונו: כו ואתיב
 בלעם ואמר לבלק
 הלא מללית עמך
 למימר כל דימיל יי
 לתה אעבד: כז ואמר
 בלק לבלעם איתא
 כען אדברוך לאתר
 אחרון מאים יהי רעוא
 מן קדם יי ותלוטיה לי
 מפימן: כח ודבר בלק
 ית בלעם ריש רמתא
 דמסתקיא על אפי
 בית ושימון: כט ואמר
 בלעם לבלק בני לי
 הכא שבקא מדבחיין
 ואתקין לי הכא
 שבקא תורין ושבקא
 דכרין: ׀ ובעבד בלק

במדבר כד בלק

בְּמִזְבֵּחַ: כד ׀ וַיֵּרָא בַּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינַי
 יְהוָה לְבָרֶךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְלֹא-הֲלֶךְ
 כְּפַעַם-כְּפַעַם לִקְרֹאת נַחְשִׁים וַיִּשֶׂת אֶל-
 הַמְּדַבֵּר פָּנָיו: ׀ וַיֵּשֶׂא בַלְעָם אֶת-עֵינָיו
 וַיֵּרָא אֶת-יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וְתַהֵי
 עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים: ׀ וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר
 נֹאם בַּלְעָם בְּנֹו בְעֵר וְנֹאם הַגִּבֹּר שְׁתֵּם
 הָעֵין: ׀ נֹאם שָׁמַע אֲמַר-אֵל אֲשֶׁר מַחֲזֶה
 שְׂדֵי יַחֲזֶה נִפְל וְגִלְוֵי עֵינַיִם: ׀ מֵה-טָבוֹ
 אֶהְלִיךְ יַעֲקֹב מִשְׁפַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל:

ואמר גברא דשפיר תזי: ד אמר דשמע מימר מן קדם אל וחזו מן קדם שדי תזי שכיב ומתגלי לה: ה מה טבא ארעף יעקב בית מישריך ישראל:

רש"י

(א) וירא בלעם כי טוב וגו' אמר איני צריך לבדוק בהקב"ה כי לא יחפוץ לקללם: ולא הלך כפעם כפעם. כאשר עשה ב' פעמים: לקראת נחשים. לנחש אולי יקרה ה' לקראתו כרצונו אמר רוצה ולא רוצה לקללם אזכיר עונותיהם והקללה על הזכרת עונותיהם תחול: וישת אל המדבר פניו. כתרומתו: (ב) וישא בלעם את עיניו. בקש להכניס בהם עין רעה והרי יש לך ג' מדותיו. עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה: שכן אשכביו. ראה כל שבת ושבת שוכן לעצמו ואינן מעורבין ראה שאין תפחיהם מכוונים זה כנגד זה ולא יציץ לתוך אהל חבירו: ותהי עיניו רוח אלהים. עלה בלבו שלא יקללם: (ג) בנו בער. כמו למעינו מים. ומ"א שניהם היו גדולים מאבותיהם בלק בנו צפור אביו בנו הוא במלכות. ובלעם גדול מאביו

בנביאות מנה בן פרס היה: שתם העין. עינו נקורה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח ולשון משנה הוא כדי שישתום ויסתום ויגוב. ורבותינו אמרו לפי שאמר ומספר את רובע ישראל שהקב"ה יושב ומונה רביעותיהן של ישראל מתי תבא טפה שנולד הצדיק ממנה. אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתו קדושים יסתכל בדבריהם הללו ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם. וי"מ שתום העין פתוח העין כמו שתרגם אונקלוס. ועל שאמר שתום העין ולא אמר שתום העינים למדנו שסומא באחת מעיניו היה: (ד) נפץ וגלוי עינים. פשוטו כתרומתו שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו כשהיה נגלה עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונפל על פניו לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו: (ה) מה טבו אהליך. על

אונקלוס קמה

כד ׀ וַחֲזָא בַלְעָם אֲרֵי
 מְקוֹן קָדְם יי לְכַרְכָּא
 ית יִשְׂרָאֵל וְלֹא הֲלֶךְ
 כְּזִמְן כְּזִמְן (אֶלְהֵין נ"ל
 ט"ס) לְקַדְמוֹת נַחְשִׁיא
 וַשְׁוֵי לְמַדְבָּרָא (ס"א,
 וכן גרס רש"י ויל':
 לְקַבֵּל עֲגֵלָא דְעֻבְדוֹ
 יִשְׂרָאֵל (בְּמַדְבָּרָא)
 אִפּוּהֵי: ׀ ב וַזְּקַף בַּלְעָם
 ית עֵינֵיהֵי וַחֲזָא ית
 יִשְׂרָאֵל שְׁרֹן לְשִׁבְטוֹהֵי
 וַשְּׂרַת עֲלוֹהֵי רוּחַ
 נְכוּבָאָה מִן קָדְם יי:
 ג וַיִּנְטַל מִתְּלַה וַאֲמַר
 אִמֹר בַּלְעָם כִּר בְּעוֹר

ואמר גברא דשפיר תזי: ד אמר דשמע מימר מן קדם אל וחזו מן קדם שדי תזי שכיב ומתגלי לה: ה מה טבא ארעף יעקב בית מישריך ישראל:

במדבר כד בלק

וּבְנַחְלִים נָטְיוּ פְגַנַת עָלַי נְהַר פְּאֵהֲלִים
 נָטַע יְהוָה פְּאָרְזִים עָלֵי־מַיִם: ז יַלְ-מַיִם
 מִדְּלִי וּזְרָעוּ בְּמַיִם רַבִּים וְיָרֵם מֵאֲגַג
 מִלְּכֹו וְתַנְשֵׂא מַלְכָתּוֹ: ח אֵל מוֹצִיאֹ
 מִמְּצָרִים פְּתוּעַפַת רֵאֵם לוֹ יֹאכֵל גּוֹיִם
 צָרִיו וְעֲצַמְתֵיהֶם יִגְרֵם וְחֲצִיו יִמְחֶץ:
 ט פָּרַע שָׁכַב פְּאָרִי וּכְלָבִיא מִי יִקִּימֵנִי
 מִבְּרִכְיָד בְּרוּד וְאַרְרִיךְ אַרְוֹר: י וַיַּחַר־אַף

אונקלוס קמו

וּבְנַחְלִין דְּמַדְּרִין,
 כְּגַנַת שְׁקִיאָ דְּעַל פְּרַת,
 כְּבוֹסְמִיא דְּנֻצַב יִי,
 פְּאָרְזִין דְּנֻצִיבִין עַל
 מַלְכָּא: ז יֹסְגִי מִלְּכָא
 דִּיתְרַכָּא מִבְּנוּהִי
 וְיִשְׁלֹוּט בְּעַמְמִין
 סְגִיאִין וְיִתְקוֹף מֵאֲגַג
 מִלְּכָה וְתַתְנַשֵּׁל
 מִלְּכוּתָהּ: ח אֱלֹהָא
 דְּאַפְקִינֹון מִמְּצָרִים
 תְּקַפָּא וְרוּמָא דִּילָהּ
 יִיכְלוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

נְכַסֵי עַמְמִיא סְנֵאִיהוֹן וּבְכַבַּת מַלְכֵיהוֹן יִתְפַּנְקֹון וְאַרְעֵתְהוֹן יִחְסִנוּן: ט יְנוּחַ יִשְׂרָאֵל
 בְּתַקוּף פְּאָרְיָא וּכְלִיתָא לִית דִּיקִימָנָה בְּרִיכְיָד יְהוֹן בְּרִיכְיָד וְלִישְׁרִי יְהוֹן לִישְׁרִין: י וַתְּקַף

רש"י

שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה: הוא כורע הזורע על פני המים: וירם מאגג משכנתך. חניותך. כתרגומו ד"א מה טובו אהליך מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם: משכנתך. אף כשהן חרבין לפי שהן משכון עליהן וחרבנן כפרה על הנפשות שנאמר כלה ה' את חמתו. ובמה כלה ויצת אש בציון: (י) כְּנַחְלִים נָטְיוּ. שנארכו נמלכות לגטות למרחוק אמרו רבותינו מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם כשאמר להשית אל המדבר פניו. וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר כו' כדאיתא בחלק: כְּנַחְלִים. כתרגומו לשון מור ואהלות: נָטַע ה'. בגן עדן. לשון אחר כאהלים נטע ה' כשמים המתוחין כאהל שנאמר וימתחם כאהל לשבת (לשון זה אינו דא"כ היה לו לנקוד כאהלים הא' בחול"ם): נָטַע ח'. ל' נטיעה מצינו באוהלים שנאמר ויטע אהלי אפדנו: (ז) מִדְּלִי. מבארותיו. ופירושו כתרגומו: וזרעו במים רבים. לשון הצלחה

במדבר כד בלק

בַּלֵּק אֶל־בַּלְעָם וַיִּסְפַּק אֶת־פִּיּוֹ וַיֹּאמֶר
 בַּלֵּק אֶל־בַּלְעָם לָקַב אִבְנֵי קְרָאתֶיךָ
 וְהִנֵּה בִרְכַת בְּרַךְ זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים:
 י אֵי וְעַתָּה בִּרְחֵלְךָ אֶל־מְקוֹמֶךָ אִמְרָתִי
 כִּפְדֹו אֶכְפַּדְךָ וְהִנֵּה מִנְעֶךָ יְהוָה מִכְּבוֹד:
 יב וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל־בַּלֵּק הֲלֹא גַם אֶל־
 מְלֹאכֵיךָ אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלָי דִּבַּרְתִּי
 לֵאמֹר: יג אִם־יִתֶּן־לִי בַלֵּק מְלֹא בֵיתוֹ
 כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לַעֲבֹד אֶת־פִּי יְהוָה
 לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבַי אֲשֶׁר־יְדַבֵּר
 יְהוָה אִתּוֹ אֲדַבֵּר: שְׂבִיעִי יְיָ וְעַתָּה הֲנִי
 הוֹלֵךְ לְעַמִּי לָכֶה אֵינְעִיךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 הָעַם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:
 טו וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נֹאֵם בַּלְעָם בְּנֹו
 בְּעַר וְנֹאֵם הַגִּבֹּר שְׁתֵּם הָעֵינִן: טז נֹאֵם
 שְׂמַע אִמְרֵי־אֵל וַיִּדַע דַּעַת עֲלִיוֹן מַחֲזֶה
 מִתְּלָה וַאֲמַר אֲמַר בַּלְעָם כִּרְעוּר וַאֲמַר גְּבֵרָא דְשִׁפּוּר חַזִי: טז אֲמַר דְשִׁמְעָ מִימַר מִן

רש"י

בארצם בכח ובגבורה: (י) וַיִּסְפַּק. הכה זו על זו: (יא) דְּעַבְרָת אֶת פִּי ה'. כאן לא נאמר אלהי כמו שנאמר בראשונה לפי שידע שנבאש בהקב"ה ונטרד: (יד) הוֹלֵךְ לְעַמִּי. מעתה הריני כשאר עמי שנסתלק הקב"ה מעלי: לָכֶה אֵינְעִיךָ. מה לך לעשות ומה היא העצה אלהיהם של אלו שונא זמה הוא כו' כדאיתא

אונקלוס קמו

רְגִוָא דְּבַלֵּק בְּבַלְעָם
 וַיִּשְׁקַפְּנוּ לִידוּהִי וַאֲמַר
 בַּלֵּק לְבַלְעָם לְמִילַט
 סְנֵאִי קְרִיתְךָ הוּא
 בְּרַכָּא מִבְּרַכַת לְהוֹן
 דְּנִין תַּלְתָּ וְקִמְנִין:
 י אֵי וְכַעַן זִיל לָךְ לְאַתְרָךָ
 אִמְרִית יִקְרָא אִינְקִרְנָךָ
 וְהֵא מִנְעֶךָ יִי מִן קַר:
 יב וַאֲמַר בַּלְעָם לְבַלֵּק
 הֲלֹא אִף לְאַזְגְדִיךָ דִּי
 שְׁלַחְתָּא לְנִחֵי מַלְלִית
 לְמִימַר: יג אִם יִתֶּן לִי
 בַלֵּק מְלֵי בֵיתָה כֶּסֶף
 וְזָהָב לִית לִי רְשׁוֹ
 לְמַעַבְרָה עַל גִּזְרַת
 מִימְרָא דִּי לְמַעַבְד
 טַבְתָּא אוֹ בִשְׁתָּא
 מְרַעוּתִי דִּימְלֵל יִי יִתָּה
 אֲמַלֵּל: יד וְכַעַן הֵא
 אֲנָא אֲזַל לְעַמִּי אִיתָא
 אִמְלִיכְנָךְ מָא דְמַעַבְד
 וְאַחֲרֵי לָךְ מָא דִּינְעַבְד
 עֲמָא קְרִין לְעַמְּךָ
 כֶּסֶף וְיֹמִיא: טז וְנָטַל
 מִן אֲמַר דְשִׁמְעָ מִימַר מִן

בחלק תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בומה שהרי נאמר הן הנה היו לבני ישראל דבר בלעם: אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעַם הַזֶּה אֵינְעִיךָ. מקרא קצר הוא זה אינעץ להכשילם ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים: (טז) וַיִּדַע דַּעַת עֲלִיוֹן. לכּוּיִן השערה שכוּעַס בה:

במדבר כד בלק

שְׂדֵי יַחֲזֶה נַפְל וְגַלְוֵי עֵינַיִם: י אֲרַאנוּ וְלֹא
 עָתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוֹב דֶּרֶךְ בּוֹכֵב
 מֵיַעֲקֹב וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֵץ פְּאֵתֵי
 מוֹאָב וְקָרַקֵר כָּל-בְּנֵי-שֵׁת: ה וְהָיָה אֲדוֹם
 יִרְשָׁה וְהָיָה יִרְשָׁה שְׁעִיר אֵיבֵיו וּיִשְׂרָאֵל
 עָשָׂה חֵיל: י וְיִרְדֵּי מֵיַעֲקֹב וְהָאָבִיד שְׂרִיד
 מֵעִיר: ז וִירָא אֶת-עַמְלֵק וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ
 וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גּוֹיִם עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עַדִּי
 אָבֵד: כ וִירָא אֶת-הַקִּינִי וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ
 וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךְ וְשֵׁים בְּסַלַע קַנָּד:
 מְשִׁיזִיב מִקְרִית עַמְמִיא: כ וַחֲזָא ית עַמְלֵקָה וְנָטַל מִתְּלַה וַאֲמַר רִישׁ קַרְבֵּיא דִּישְׂרָאֵל
 תַּה עַמְלֵקָה וְסוּפָה לַעֲלֵמָא יִיבֵד: כ וַחֲזָא ית שְׁלֵמָאָה וְנָטַל מִתְּלַה וַאֲמַר תַּקִּיף
 בֵּית מוֹתְבֶךְ וְשׁוֹי בְּכַרְךָ תַּקִּיף מִדּוֹרְךָ:

רש"י

(יז) אראנו. רואה אני שבחו של יעקב וגדולתו אך לא עתה הוא אלא לאחר זמן: דרך בוכב. כתרוממו לשון דרך קשתו. שהכוכב עובר כחץ. ובלע"ז דישטיגיט כלומר יקום מזל: וקם שבט. מלך רודה ומשל: ומחץ פאתי מואב. זה דוד שנאמר בו השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית וגו': ומחץ פאתי מואב. התרגום מפרש קצור העברי ויקטול וכו': וקרקר. לשון קורה כמו אני קרתי. מקבת בור נקרתם. יקרוה עורבי נחל. פורי"ר בלע"ז: כל בני שת. כל האומות שכלם יצאו מן שת בנו של אדם הראשון: (יח) והיה ירשה שעיר איביו. לאויביו ישראל: (יט) וירד מיעקב ועוד יהיה מושל אחר מיעקב: והאביד שריד

אונקלוס קמח

קדם אל וידע מדע מן
 קדם עלאה חזו מן
 קדם שדי חזי שקיב
 ומתגלי לה: י חזייתה
 ולא קען סכיתה ולא
 איתוהי קריב פד יקום
 מלפא מיעקב ויתרבא
 משיחא מישראל
 ויקטול ברבוי מואב
 וישלוט בכל-בני
 אנשא: י ויהי אדום
 ירשא ויהי ירשא שעיר
 לבעלי דכבוהי
 וישראל יצלה
 בנקסין: י ויחיות חד
 מדבית יעקב ויוביד

במדבר כה בלק

כ כי אם-יהיה לבער קין עד-מה אשור
 תשבך: כ וישא משלו ויאמר אוי מי
 יחיה משמו אל: כ וצים מיד בתים וענו
 אשור וענו-עבר וגם-הוא עדי אבד:
 כ ויקם בלעם וילך וישב למקמו וגם-
 בלק הלך לדרכו: פ כה וישב ישראל
 בשטים ויחל העם לזנות אל-בנות
 מואב: ג ותקראן לעם לזבחי אלהיהן
 ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן: ג ויצמד
 ישראל לבעל פעור ויחר-אף יהוה
 בישראל: ד ויאמר יהוה אל-משה קח
 טענתהון ואכל עמא וסגידו לטענתהון: ג ואתחבר ישראל לבעלא פעור ותקף רגזא
 דיני בישראל: ד ואמר יי למשה דבר ית כל-רישי עמא ודון וקטל דחייב קטל קדם

רש"י

(כב) כי אם יהיה לבער קין וגו'. אשריך שנתקעת לתוקף זה שאינך נטרד עוד מן העולם כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים ותהיה לבער ממקום שנתישבת שם. מה בכך: עד מה אשור תשבך. עד היכן הוא מגלה אותך שמא לחלח וחבור אין זה טרוד מן העולם אלא טלטול ממקום למקום ותשוב עם שאר הגליות: (כג) וישא משלו וגו'. כיון שהזכיר את שביית אשור אמר: אוי מי יהיה משמו אל. מי יכול להחיות את עצמו משומו את אלה שלא ישים עליו הגוור את אלה שיעמוד סנהריב ויבלבל את כל העובדי כוכבים ועוד יבואו צים מיד כתים ויעברו כתיים שהן ארמיים

אונקלוס קמח

כב ארי אם יהי
 לשיצאה שלמאה עד
 מא אתוראה ישבך:
 כב ונטל מתלה ואמר
 וי לחיבא דיהון פד
 יעבד אלהא ית אלין:
 כב וסיעון יצטרסון
 מרומאי ויענון לאתור
 וישועבדון לעבר פרת
 ואף אנון לעלמא
 יידדון: כה וקם בלעם
 ואול ותב לאתרה ואף
 בלק אזל לארחה:
 כה ויתב ישראל
 בשטין ושרי עמא
 למטעי פתר כנת
 מואב: ג וקראה
 לעמא לדבחי

במדבר כה בלק

אונקלוס קנ

אֶת־כָּל־רְאֵשֵׁי הָעַם וְהוֹקַע אֹתָם לַיהוָה
נגד הַשָּׁמַשׁ וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה
מִיִּשְׂרָאֵל: ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שַׁפְטֵי
יִשְׂרָאֵל הֲרֹגוּ אִישׁ אֶנְשָׁיו הַנִּצְמָדִים
לְבַעַל פְּעוֹר: ו וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בָּא וַיִּקְרַב אֶל־אֶחָיו אֶת־הַמְדִינִית לְעֵינֵי
מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה
בָּכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: מַפְטִיר ז וַיֵּרָא
פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם
מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ: ה וַיָּבֹא
אֲחֵר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֶּבֶה וַיִּדְקַר
אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
לְקַמָּא וּבִזַע ית פְּרוֹיְהוֹן ית גְּבָרָא בִר יִשְׂרָאֵל וַיִּת אַתְמָא לְמַעְקָא וְאַתְּגְלִי מוֹתְנָא

וי לקבל שמשא ויתוב
תקוף רגזא דיני
מששאל: ה ואמר
משה לדיני ישראל
קטולו גבר גברוהי
דאתחפרו לכעלא
פעור: ו והא גברא
מבני ישראל אתא
וקרב לות אחוהי ית
מדניניתא לעיני משה
ולעיני כל־בנשטא
דבני ישראל ואוון
בין בתרע משפן
זמנא: ז ותזא פינחס
בר אלעזר בר אהרן
פנהא וקם מגו
כנשטא ונסבי רמחא
בידה: ח ועל קתר
גברא בר ישראל
למעקא ואתגלי מותנא

רש"י

והוקע היא תלייה כמו שמצינו בבני שאול
והוקענום לה'. ושם תליה מפורשת בע"א
בסקילה וכל הנסקלים נתלין: נגד השמש.
לעין כל ומ"א השמש מודיע את החוטאים.
הענין נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו: (ה)
הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדייני
ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל שמונה
ברוא ושמונת אלפים כדאיתא בסנהדרין: (ו)
והנה איש מבני ישראל בא. נתקבצו שבטו
של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם
ואמרו לו אנו נדונין במיתתה ואתה יושב וכו'
כדאיתא באלו הן הנשרפין: את המדינית.
כזבי בת צור: לעיני משה. אמרו לו משה זו
אסורה או מותרת א"ת אסורה בת יתרו מי
התירה לך וכו' כדאיתא התם: והמה בכים.
נתעלמה ממנו הלכה (כל הבעל ארמית קנאים פוגעים
בו) געו כולם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד
ששים רבוא שנאמר ויטחן עד אשר דק וגו'.
וכאן רפו ידיו. אלא כדי שיבא פינחס ויטול
את הראוי לו: (ז) וירא פינחס. ראה מעשה
ונזכר הלכה אמר לו למשה מקובלני ממך
הבעל ארמית קנאין פוגעין בו אל קרינא
דאיגרתא איהו ליהו פרונוקא. מיד ויקח
רומח בידו וגו': (ח) א"ה הקבה. אל האהל: א"
קבתה. כמו הלחיים והקיבה כיון בתוך זכרות
של זמרי ונקבות שלה וראו כולם שלא לחנם
הרגם. והרהב נסים נעשו לו וכו' כדאיתא
התם: חסלת פרשת בלק

במדבר כה בלק

אונקלוס קנא

הָאִשָּׁה אֶל־קַבְתָּהּ וְהַתְּעַרְוּ הַמַּגְפָּה מֵעַל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ט וַיְהִי הַיּוֹם בַּמַּגְפָּה
אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים אֶלְף: פּפּפּ

מעל בני ישראל:
ט והיו דמיתו במותנא
עשרין וארבעה
אלפינ:

הפטרת בלק בתרי עשר במיכה פרק ה

ו יהיה | שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת יהוה כרכיבים עלי־עשב
אשר לא־יִקְנֶה לְאִישׁ וְלֹא יִחַל לְבַנְי אָדָם: ז וְהִיָּה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם
בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאִרְיָה בְּכַהֲמוֹת לְעַר כְּכַפִּיר בְּעֶדְרֵי־צֹאן אֲשֶׁר אִם־עֶבֶר
וְרַמְס וְטַרְף וְאִין מֵצִיל: ח תָּרַם יְדָךְ עַל־צִרְיָךְ וְכַל־אִיבֶיךָ יִכְרְתוּ: ט וְהִיָּה
בַּיּוֹם־הַהוּא נֶאֱמַר־יְהוָה וְהַכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקְרָבְךָ וְהֶאֱבַדְתִּי מִרְכַּבְתֶּיךָ: י וְהַכְרַתִּי
עַרְי אֲרַצְךָ וְהִרְסִיתִי כָּל־מִבְצָרֶיךָ: יא וְהַכְרַתִּי כְּשָׁפִים מִיָּדְךָ וּמַעֲוֹנִים לֹא
יִהְיוּ־לְךָ: יב וְהַכְרַתִּי פְּסִילֶיךָ וּמַצְבּוֹתֶיךָ מִקְרָבְךָ וְלֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה
יָדֶיךָ: יג וְנִתְּשַׁתִּי אֲשִׁרְיֶךָ מִקְרָבְךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עֲרִיךָ: יד וְעֲשִׂיתִי בְּאֶף וּבַחֲמָה
נֶקֶם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ: י ו א שְׁמְעוּ־נָא אֶת אֲשֶׁר־יְהוָה אָמַר קוֹם
רִיב אֶת־הַהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבֻעוֹת קוֹלְךָ: ב שְׁמְעוּ הָרִים רִיב יְהוָה וְהֶאֱתַנְּיָם
מִסְדֵי אֲרָץ כִּי רִיב לַיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעַם־יִשְׂרָאֵל יִתְּנָפֶח: ג עַמִּי מַה־עֲשִׂיתִי
לְךָ וַיְמָה הֲלֹאֲתֶיךָ עֲנֵה כִּי: ד כִּי הִעֲלִיתֶךָ מֵאֲרָץ מִצְרַיִם וּמִבְּיַת עֲבָדִים
פְּדִיתֶךָ וְאֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמִרְיָם: ה עַלְמֵי זְכָרְנָא מַה־יַּעֲזֵב בְּלֶק
מִלְךָ מוֹאָב וּמַה־עֲנֵה אֹתוֹ בְּלַעַם בֶּן־בְּעוֹר מִן־הַשָּׁטִיִּם עַד־הַגְּלָגֶל לְמַעַן דַּעַת
צְדָקוֹת יְהוָה: ו בַּמָּה אֶקְדָּם יְהוָה אֲבָף לֵאלֹהֵי מְרוֹם הָאֶקְדָּמֵנוּ בְּעוֹלוֹת
בְּעִגְלִים בְּנֵי שָׁנָה: ז הִרְצָה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרַכְבוֹת נְחֹלֵי־שֶׁמֶן הָאֶתָּן
בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פְרִי כִטְיָה חֲטָאת נִפְשֵׁי: ח הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה־טוֹב וּמַה־יְהוָה
דוֹרַשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנַּע לְבַת עַם־אֱלֹהֶיךָ:

יונה פרק ב

קג

וַגִּלְיָד עָלַי עֲבָרוּ: ה וְאֲנִי אֲמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינַיִךְ אֲדָּ׃
אוֹסִיף לְהִבִּיט אֶל-הֵיכַל קִדְשֶׁךָ: וְאֶפְפוּנֵי מַיִם עַד-נִפְשׁ תְּהוֹם׃
יִסְבְּבֵנִי סוּף חֲבוּשׁ לְרֵאשִׁי׃ ז לְקַצְבֵי הָרִים יִרְדְּתִי הָאָרֶץ׃
בְּרַחֲמֶיךָ בַּעֲדֵי לְעוֹלָם וַתַּעַל מִשְׁחַת חַיִּי יְהוָה אֱלֹהֵי׃

רש"י

כשאל לי: (ד) כִּי מִשְׁבִּירִךְ וּגְלִיָּד. כל נחשלוהי דימא על שם שהנחשול משבר ומפרק את היים: (ה) וְאֲנִי אֲמַרְתִּי. כשהשליכוני אל היים הנני מת ונגרשתי מנגד עיניך: אָדָּ׃ ראייתי שקיימתני כל אלו הימים ידעתי כי אוסיף להביט אל היכל קדשך: (ו) סוּף חֲבוּשׁ לְרֵאשִׁי. ימא דסוף תלי לעיל מן רישי, שהדאהו הקב"ה ים סוף ואיך עברו ישראל בתוכו שהיו שתי עיני הדגה כמין שתי חלונות ומסתכל ורואה כל מה שבים: (ז) לְקַצְבֵי הָרִים יִרְדְּתִי. לסוף מדת ההרים

מצודות דוד

כי שם היה המקום שמתחברים מי הנהר ומי היים: עֲלֵי עֲבָרוּ. כי כשעברו על הנהר עברו גם עליו בהיותו כעונתים: (ה) וְאֲנִי אֲמַרְתִּי. כשהשליכו אותי הימה חשבתי הנה נגרשתי מנגד עיניך ר"ל העלמת עין ממני: אֲדָּ׃ אוֹסִיף. אך עתה הואיל וקיימתני כל הימים הללו מובטח אני לצאת מזה ואוסיף עוד להביט אל היכל קדשך לבא שמה בקול תודה: (ו) אֶפְפוּנֵי מַיִם. הימים סכבו אותי עד קרוב להוצאת הנפש: תְּהוֹם יִסְבְּבֵנִי. כפל הדבר במ"ש: סוּף חֲבוּשׁ לְרֵאשִׁי. כי כשהדגה שטה עמו בים נקשר הסוף בראש הדגה וכאלו נקשר בראשו הואיל והיה במעיה: (ז) לְקַצְבֵי הָרִים. לאחרית ההרים התקועים בים והוא קרקעית היים: יִרְדְּתִי. בהיותי במעי הדגה: הָאָרֶץ בְּרִיחִיד. רצה לומר חשבתי הארץ הבריחה בריחיה כנגדי עד עולם כי לא אשוב אלי

מצודות ציון

וכן הסלכת צמנונות (נחמיה ט): בַּבֶּבֶר ר"ל צחוק והוא ל' מושאל על כי הלז הוא המוקם מצע"מ: מִשְׁבִּירִיךָ כן יקלחו גלי היים ע"ש שגללה כעונתים אמ היים וחורסי ונשברים וכן משנתי ימטאו (איוב מה) וכלל המלה בשמות נרדפים ואמר וגלך וכן אלמת עפר (ירמיה ט): (ה) נִגְרַשְׁתִּי. מל' גרושין: אֲהִיבֵשׁ. ללכות: (ו) אֶפְפוּנֵי. ענין הקפה וסבוב כמו אפפו עלי רעות (ספ"ט): תְּהוֹם. עומק היים: סוּף. מני דשא הגדל צמיס וכן קנה וסוף קמלו (שעש"ט): חֲבוּשׁ. ענין קשייה כמו ולנצרת לא תנשמת (ספ"ט): (ז) לְקַצְבֵי. ענין אחרית וסוף והוא מל' ויקצץ עץ (י' אחרית דבר הממוקן הוא עמוק שנחמך: בְּרִיחִיד. מל' צימס והוא כעין מטה המושט לרוחם השער לסגרו: בַּעֲדֵי. כנגדי וכן וסגרת דלתם בעדך (ד סס): מִשְׁחַת. ענין צור וספירה כמו שצמס נמשך (ספ"ט):

קד

יונה פרק ג

בְּהַתְּעַטֵּף עָלַי נִפְשִׁי אֶת-יְהוָה זָכַרְתִּי וַתָּבוֹא אֵלַיךְ תְּפִלָּתִי׃
אֶל-הֵיכַל קִדְשֶׁךָ: ב מִשְׁמְרִים הַבְּלִי-שׁוֹא חֲסִדִם יַעֲזֹבוּ׃ וְאֲנִי בְּקוֹל תּוֹדָה אֲזַבְּחָה-לָּךְ אֲשֶׁר נִדְרַתִּי אֲשַׁלְּמָה יִשְׁוּעַתָּה לִיהוָה: ג ׀ וַיֹּאמֶר יְהוָה לְדָג וַיִּקַּא אֶת-יוֹנָה אֶל-הַיַּבֵּשָׁה: פ ג ׀ וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-יוֹנָה שְׁנִית לֵאמֹר: ז קוּם לָךְ אֶל-נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וַקְרֵא אֶלֶיָּה אֶת-הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר אֵלַיִךְ: ח וַיִּקַּם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל-נִינְוָה בְּדִבְרַי יְהוָה וְנִינְוָה הִיְתָה עִיר-גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים מֵהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים: ט וַיַּחֲל יוֹנָה לְבֹא בְעִיר מֵהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר עוֹד אַרְבַּעַיִם יוֹם וְנִינְוָה נִהְפְּכַת: י וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי נִינְוָה בְּאֱלֹהִים וַיִּקְרְאוּ-צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ

רש"י

קדשך: (ח) בְּהַתְּעַטֵּף. באשתלהיות וכן בהתעטף נפשם וכן בעטף עולל (איכה ב): (ט) מִשְׁמְרִים הַבְּלִי שׁוֹא. אותן שעובדים לעכו"ם: חֲסִדִם יַעֲזֹבוּ. ראת הקב"ה שכל חסדם וטובתם מאתו יעזובו אבל אני איני כן אלא בקול תודה אזבחה לך כך תרגם וינתן

מצודות ציון

(ח) בְּהַתְּעַטֵּף. מל' עטיפה ולגישה כי כשהלדס הוא נצלה הוא מעונה וכפוף כללו מעוטף קלמו נקלמו וכן העטופים נרעז (איוב ט): (ט) הַבְּלִי. מל' הצל ודבר שאין צו ממש: (י) וַיִּקַּא. ענין הוולס דרך הפה כמו פן משעטע והקלמו (מש"ט): (י) אֶל-הַיַּבֵּשָׁה. דרך המקלס כשרוטה להגדיל דבר תכלית סומכו למלת אל וכן ארזי אל (ספ"ט): (י) וַיִּחַל. מל' הסמלה:

ופרקי דר' אליעזר דרשו כלפי המלחים שעזבו חסדם שהיו מטיבים לעכו"ם ונתגיירו: (י) יִשְׁוּעַתָּה לָּהּ. נודי שלמם ותודה אשלם לשם ישועות אשר לה, ישועתה כמו לישועתה וכן קומה עזרתה לנו (תהלים מד) לעזרה שלנו: (ד) נִהְפְּכַת. וחלא מצודות דוד (ח) בְּהַתְּעַטֵּף. כשהיה נפשי שעלי מעוטף ומעונה זכרתי את ה' התפלל לפניו והנה בא אליך תפילתי אל היכל קדשך הוא השמי: (ט) מִשְׁמְרִים הַבְּלִי שׁוֹא. הם אנשי הספינה המשמרים הבלי שוא הוא העבודת כוכבים ידעתי שהם יעזבו חסדם ולא יקיימו מה שנדרו בעת צרה: (י) וַאֲנִי. אבל אני אזבחה לך זבחים בקול תודה והודאה על הנס ואשר נדרתי אשלמה בעבור הישועה של ה': (יא) וַיֹּאמֶר. ר"ל העיר לבו להקיא: לָּדָג. יתכן שאחר התפלה חזרה הדגה להקיא או פי הרג לעמוד בריוח: וַיִּקַּא. ר"ל כמו שהעיר לבו כן עשה והקיא אל היבשה: (א) שְׁנִית. בדבר השליחות אל נינוה: (ב) אֲשֶׁר אָנֹכִי דוֹבֵר אֵלַיִךְ. והוא מה שקרא ואמר עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת ולא הוצרך לפרש כי מאיליו יובן: (ג) מֵהֶלֶךְ. כשיעור הליכת שלשה ימים: (ד) וַיַּחֲל. כשהתחיל לבוא בעיר מהלך יום קרא ואמר הנה יש עוד זמן ארבעים יום ואח"כ תהיה נינוה נהפכת ר"ל כמהפכת

יונה פרק ד

קה

שָׁקִים מִגְדוֹלָם וְעַד-קִטְנֵם: וַיַּעַן הַדְּבָר אֶל-מֶלֶךְ נִינְוָה וַיִּקְם מִכְּסָאוֹ וַיַּעֲבֵר אֲדָרְתוֹ מֵעֲלָיו וַיִּכַּס שֵׁק וַיֵּשֶׁב עַל-הָאֶפֶר: וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוָה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וּגְדָלְיוֹ לֵאמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הִפְקָר וְהִצְאָן אֶל-יִטְעָמוּ מְאוֹמָה אֶל-יָרְעוּ וַיִּמֵּי אֶל-יִשְׁתָּנוּ: ה וַיִּתְפַּסּוּ שָׁקִים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וַיִּקְרָאוּ אֶל-אֱלֹהִים בַּחֲזָקָה וַיֵּשְׁבוּ אִישׁ מִדְּרָפוֹ הֲרַעָה וּמִן-הַחֲמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם: ב מִי-יֹדַע יָשׁוּב וַנְחַם אֱלֹהִים וְשָׁב מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְלֹא נִאֲבָד: וַיֵּרָא הָאֱלֹהִים אֶת-מַעֲשֵׂיהֶם כִּי-שָׁבוּ מִדְּרָכָם הֲרַעָה וַיִּנְחַם הָאֱלֹהִים עַל-הֲרַעָה אֲשֶׁר-דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת-לָהֶם וְלֹא עָשָׂה: ד * וַיֵּרַע אֶל-יוֹנָה רַעָה גְדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ: ז וַיִּתְפַּלֵּל

רש"י

אמר נחריבת כי נתפסת משמש שתי לשונות רע וטוב אם לא יעשו תשובה נחריבת, ואם יעשו תשובה אז תפסת לא אנשי נינוה קאי שיהפכו מרעה לטובה ויעשו תשובה הג"ה דר"ע: (ו) אדרתו. לבוש יקריה: (ז) ויוצק, צנה והכריו: מטעם המלך וגדוליו. מעצת המלך וגדוליו ציוו להכריו: (ח) ויקראו אל אלהים בחזקה. אסרו מצודות ציון

(ו) אדרתו. מ"י לבוש יקריה וכן אלרע שער (יהסע ו) והוא מל' אליר: שק, ירועה ענה: (ז) ויוצק, הכריו כקול זקקה: מטעם. ענין ענה הנלמנה טעטע וכן וטעם זקיס יקח (אוי ט) יטעמו. מל' טעימה וענינו אכילה מועטת: מאומה. טוס דער: ריעו. מל' מרעה: (ח) בחזקה. ר"ל כול לז: (ט) ונחם. ענין הסוף מתעשר ומרעה: (ט) וירע. מל' רעה: (ב) ער. עזר

האנשים: אל ירעו. מוסב על בהמה: (ח) ויתכסו. גם זה מן הכרוז שצוה שכולם יתכסו בחמם להראות הכנעה מרובה ושהאנשים יקראו אל אלהים כל לב וכל אחד ישוב מדרכו הרעה ומן הקטנים אשר עשו בכפייהם: (ט) מי יודע. גם זה מן הכרוז שאמר מי היודע דרכי התשובה ישוב לה' ואז ינחם האלהים וישוב מחרון אפו ולא נהיו נאבדים מן העולם: (י) כי שבו. כי כן עשו דבר המלך ועם כי לא נזכר: וינחם. נתחזק על הגזרה: (ט) וירע. כי בנבואה נאמר לו שניחם ה' והיה רע בעיני וחרה

יונה פרק ד

קו

אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי יְהוָה הֲלוֹא-זֶה דִּבַּרְיִי עַד-הַיּוֹתֵי עַל-אֲדָמָתִי עַל-כֵּן קִדְמָתִי לְבָרַח תְּרַשִּׁישָׁה כִּי יִדְעָתִי כִּי אֲתָה אֶל-חֲנוּן וְרַחֲמִים אַרְךָ אַפִּים וְרַב-חֶסֶד וַנְחַם עַל-הֲרַעָה: וְעַתָּה יְהוָה קַח-נָא אֶת-נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי: ס - וַיֹּאמֶר יְהוָה הֲהֵיטֵב חָרָה לָךְ: ה וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן-הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לָעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם סֶפֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בְּצֶלַע עֵד אֲשֶׁר יֵרָאֶה מִה-יְהִיָּה בְּעִיר: ו וַיִּמְן יְהוָה-אֱלֹהִים קִיקְיוֹן וַיַּעַל מַעַל לְיוֹנָה לְהוֹיֹת צֶלַע עַל-רֵאשׁוֹ לְהִצִּיל לוֹ מִרְעַתוֹ וַיִּשְׁמַח יוֹנָה עַל-הַקִּיקְיוֹן שִׂמְחָה גְדוֹלָה: ו וַיִּמְן הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בַּעֲלוֹת הַשָּׁחַר

רש"י

דברי יודע אני שאם יחזרו בתשובה לא קיקיון. עשב הגדל למעלה בענפים רבים וימיצל וכך שמו: (ו) ויתך. התולעת את הזמנה: להציל לו מרעתו. מחום השמש: קיקיון במקום שיאמר לזכר ויך יאמר לשון

מצודות ציון

וקן עד זה מדנר (6 ט) קדמתי. מל' הקדמה וחזו: (ד) הדיטב. ענין חזק וכן שזרו היטב (מ"ב ט): (ו) וימן. ענין הומה: קיקיון. טס טעז שעליו גדולים ומטעם: (ז) השחר. הוא האור הנטוף נפלת המומה טוס לאט השמש על הארץ: ותך. ר"ל חמכה ופסקה:

מצודות דוד

על עצמו כדרך המיצר: (ב) ויתפלל. התפלה היה מה שאמר במקרא שלאחריו קח נא את נפשי: הוא זה דברי. התחננונין הזה היה עם מחשבותיו בעוד שהייתי על אדמתי עד לא ירדתי אל הים ובעבור זה הקדמתי לברוח תרשישה טרם בא לי הנבואה פעם שנית: כי ידעתי. מאז ידעתי שאתה

אל חנון וכו' ומקבל השבים ומתנחם על הרעה ולזה היה קשה עלי הנבואה הזאת כי היה טוב בעיני שלא ישוב ויאבדו בעונם ולא יהיו רצועה מרות על ישראל, ולפי"ד רז"ל יאמר הנה בזה תוסף כעסק על ישראל בראותם כח התשובה ואינם לוקחים מוסר וע"ז חשבתי מתחלה ולכן היה קשה עלי הנבואה: (ג) ועתה ה'. הואיל וכן הוא אבקש ממך שתקח את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי לראות באבדו בני עמי אשר ע"י באה הסבה: (ד) הדיטב חרה ק"ך. בה"א התימה וכאומר הנה אראך מופת שאין מהדין שיחרה לך וקצר בדבר המובן כי בדבר הקיקיון הנאמר בענין הראה לו זאת: (ה) עד אשר יראה וגו'. כי חשב אולי לא יעמדו בתשובתם ותחזור הגזירה למקומה: (ו) וימן. הצמיח עשב קיקיון וגדלה למעלה ועלה ממעל ליונה להיות לו לצל להצילו מזריחת החמה הרעה לו כי צל הסוכה הוא דבר שאינו מתמיד כי הולך ומתייבש מחום השמש ולא כן הקיקיון היונק רטיבות הארץ: וישמח וגו'. על כי היה לו לצל מתמיד: (ז) בעלות השחר. בעת שעלה השחר למחרת יום שמחתו: ותך. התולעת חתכה ופסקה את הקיקיון ממקום ינקתו ולא בא לו עוד רטיבות הארץ ולכן נתייבש מחום השמש:

יונה פרק ד

קז

לַמַּחֲרָת וַתֵּן אֶת־הַקִּיקוֹן וַיִּיבֶשׁ: ה וַיְהִי | בַּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ וַיִּמָּן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים חַרִּישִׁית וַתֵּן הַשָּׁמֶשׁ עַל־רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלֵּף וַיִּשְׂאֵל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מַחְיִי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יוֹנָה הַחַיִּיטְבַּ חַרְהֵלֶךְ עַל־הַקִּיקוֹן וַיֹּאמֶר הַיִּטְבַּ חַרְהֵלֶי עַד־מוֹת: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵתְּהָ חֶסֶתְךָ עַל־הַקִּיקוֹן אֲשֶׁר לֹא־עָמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתָּו שְׁבֹן־לֵילָה הִיָּה וּבֶן־לֵילָה אָבָד: וַאֲנִי לֹא אֶחֱוֹס עַל־נַיְוֹנָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יִשְׁׁפָה הַרְבֵּה מִשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה רַבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין־יָמֵינוֹ לְשִׂמְאֹלוֹ וּבַהֲמָה רַבָּה:

רש"י

נקבה ותך: (ח) חרישית. אמרו רבותינו בשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה והיא חמה מאד וכן ת"י שתקא: ויתעלף. פשמי"ר בלע"ז: (י) לא עמלת בו. בחרישה זוריעה

מצודות דוד

(ח) חרישית. מל' חרש: ותך. ר"ל זרעה והסליך לילואי: ויתעלף. ענין חלשות והעדל ההרגשה כמו צנין עולפו (יחפ"ה 6): (י) חסת. מל' חס וממלה עמלת. מל' עמל וניעה: גדלתו. ענין הגמלה: שבן בן נמי"ק כמו בן נסנו"ל וכן בן נון (יחפ"ה 6) ור"ל זמן לילה וכן כגש בן שנתו (תקל"ה ט): אבד. נאכזב: (יא) רבו. הוא עשרת אלפים: רבה. מרובה:

ויאמר. אמר אל נפשו טוב מותי מחיי וזהו על כי נחלה מאד מתוקף חמימות הרוח וניצוצי השמש וסבל יסורים הרבה: (ט) הריטב. בה"א השאלה ששאל לו אם מאד חרה לו על אבדן הקיקון: עד מות. עד שאבחר המיתה בעבור זה או ר"ל עד המיתה יחרה לי ולא אנחם כל ימי עולם: (י) אתה חסת. הנה אתה חסת ונצטער על אבידת הקיקון אשר אתה לא עמלת בו בחרישה ובוזיעה ולא גדלת אותו להשקותו ולזבלו כי הדרך שאדם חס ומצטער על אבידת דבר שעמל בו ולא כן יחוס ויצטער על אבידת דבר שלא עמל בו: שבן יצ"ה היה. ר"ל ועוד שבליה אחד גדל וצמח ומיד בלילה שאחריה נאבד כי בעלות השחר הכהו התולעת עד לא זרחה השמש וכאומר הלא אין לחוס על דבר הנעשה מהר ולא עמד זמן רב: (יא) ואני לא אחוס. ר"ל הלא ניונה היא מעשה ידי ואיך אני לא אחוס על עיר גדולה כזאת: חרבה וגו'. ר"ל יותר משתיים עשרה וגומר: אשר לא ידע. אשר כל אחד מהם אינו יודע להבחין בין ימינו לשמאלו והם הקטנים שאין לחשוב להם עון ואין בהם עונש אלא בעבור האבות וכיון שהאבות שבו הנה הם בלא עונש וכן בהמה רבה שיש בעיר שאין להם עונש ועל כל אלה ראוי לחוס ולחמול:

מיכה פרק א

קח

א « דְּבַר־יְהוָה | אֲשֶׁר הָיָה אֶל־מִיכָה הַמְרֹשְׁתִּי בַיָּמֵי יוֹתָם אַחַז יְחֻזְקִיָּה מַלְכֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־חָזָה עַל־שַׁמְרוֹן וַיְרוּשָׁלַם: שָׁמְעוּ עַמִּים כָּלֶם הַקְּשִׁיבֵי אָרֶץ וּמְלֵאָה וַיְהִי אֲדָנִי יְהוָה בְּכֶם לְעַד אֲדָנִי מֵהִיכַל קִדְשׁוֹ: ב כִּי־הִנֵּה יְהוָה יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ וַיֵּרֶד וַיֵּרֶךְ עַל־בְּמֹתַי (בַּמְּתִי־קָדִי) אָרֶץ: ג וּנְמַסּוּ הַהָרִים תַּחְתָּיו וְהַעֲמָקִים יִתְבַּקְּעוּ כַּדּוֹג מִפְּנֵי הָאֵשׁ כָּמִים מְגָרִים בְּמִוְרָד: ד כִּי פִשַׁע יַעֲקֹב כָּל־זֹאת וּבַחֲטָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל מִי־פִשַׁע יַעֲקֹב הֲלוֹא שַׁמְרוֹן וּמִי בְּמֹת יְהוּדָה הֲלוֹא יְרוּשָׁלַם: ו וּשְׁמֹתַי

רש"י

(א) דבר המורשתי. מעיר מורישה: (ב) ויהי, בכס ל'עד. שנבאתי לכם בשמו והתירתי בכס: (ג) יוצא ממקומו. מכסא הרמים לכסא הדין: (ד) וירד. ענין על המים וגסי הרוח: (ה) ונמסו ההרים תחתיו. כדונג. שעה: מוגרים במורד. ת"י דאשדין במודרון מוגרים לשון זיבת מים וכן (איכה א) עיני נגרה נגרות ביום אפרו (איוב ב) פרץ נחל מעם גר (שם כח) ויגרו מזה (תל"י טע): (ו) ושמתי

מצודות ציון

(א) המורשתי. מן מורשה והוא מערי יהודה: (ב) הקשבי. ענין שמיעה: (ג) וירד. מלשון לריסה ומניסה: במתי. ענין גובה כמו ועל צמחי ירכיני (מקנ"ק א): (ד) ונמסו. ענין הנמנה והמסה: יתבקעו. מל' נקיעה: כדונג. הוא השעוה וכן היה לצי כדונג (ספ"ס ט): מוגרים. ענין הולה וספיקה כמו ומניס הנגיס (ס"ז ט): במורד. צמקוס מדרון והוא מלשון ילידה וכן ויחס צמולד (יחפ"ה א): (ה) במות. מונחמת של עכו"ם: (ו) ושמתי. ענין מל וגל כמו שמו את ירושלים

הרחמים: וירד. נמשך ירד וירמוס על במתי ארץ ר"ל ישפיל הרמי וגסי הרוח: (ד) ונמסו ההרים. הוא משל על השפלת השרים: והעמקים יתבקעו. הוא משל על אבדן המון העם: כדונג. כמו שהדונג נמס מפני האש כן ימסו הם וכמו המים הנגרים ונחלין במקום מדרון שמתפורים אנה ואנה כן יפוררו בארצות העכו"ם: (ה) בפשע. בגמול פשע יעקב יהיה כל זאת: ובחטאת בית ישראל. הוא כפל ענין כ"מ"ש: מי פשע יעקב. מי הוא הסבה שפשע יעקב הוא שומרין ראש המלכות ושם היה מקור העבוד: כוכבים ונביאי הבעל המדיח"י את ישראל מאחרי ה': ומה במות יהודה. מי הוא הסבה שהעמק יהודה במות לעכו"ם הלא ירושלים ראש המלכות כי שמה הרבו מובחות לעכו"ם: וממנה למדו שאר ערי יהודה: (ו) ושמתי שומרון. על כי היא היתה סבה לפשע יעקב לכן תחברם ותהיה מלאה גלי אבנים מהפלת הבתים כדרך השדה המלאה עיים שאין מי עוסק להשוות העיים הנעשים שם ולכן היא מלאה

מיכה פרק א

קט

שִׁמְרוֹן לְעֵי הַשָּׂדֶה לְמַטְעֵי כְרֶם וְהִגְרָתִי לְגֵי אַבְנֵיהָ וְיִסְדִּיהָ
אֲגַלְהָ: וְכָל־פְּסִילֵיהָ יִפְתּוּ וְכָל־אֶתְנֵיָהּ יִשְׁרְפוּ בְּאֵשׁ וְכָל־
עֲצֵבֶיהָ אֲשֵׁים שׁוֹמְמָה פִּי מֵאֲתַנְן זֹנֶה קִבְּצָה וְעַד־אֲתַנְן זֹנֶה
יִשׁוּבוּ: ה על־זאת אִסְפְּדָה וְאִילֵילָה אֵילֶכָה שׁוֹלָל (שׁוֹלָל קרי)
וְעָרוֹם אֲעִשֶׂה מִסְפַּד פְּתָנִים וְאֵבֶל פְּבָנוֹת יַעֲנֶה: ו פִּי אֲנוּשָׁה
מִפּוֹתֶיהָ פִּי־בָאָה עַד־יְהוּדָה נִגַּע עַד־שָׁעַר עַמִּי עַד־יְרוּשָׁלַם:

רש"י

השדה. ליגרי חקלן לשון גלים כמו יגר שהודות: והגרתִי לגֵי אבניה. והסחבתי כמו המוגרִי כמורד: (ז) כי מאתנן זונה קבצה. כל ההון הזה: ועד אתנן זונה ישובו. ולטמיון כשאר אתנני זונה ישובו כל קבוציה ויונתן תרגם ולבית פלחי טעותא יתמסרון כל קבוציה: (ח) שולל. משתגע כשוטה בתמהון לב כמו (תהלים עז) אשתוללו אבירי לב (ישעיה נט)

מצודות ציון

לעיים (תהלים עט): לַמַּטְעֵי. מלשון נטיעה: והגרתִי. ענין הולא וספיקה ואמר נלשון שאלה על הספלה: לַגֵּי. לעמק: (ז) יבתו. מלֵי כמיסה ועציה: אֶתְנֵיָהּ. מלֵי אֲתַנְן: עֲצֵבֶיהָ. העכו"ם תקראן קן על כי מעצבת לב עובדיה קורא ואינו נענה: (ח) ואֵילֵילָהּ. מלֵי יללה: שׁוֹלָל. ענין שטות וטרוף הדעם וכן מולין יועטִים שׁוֹלָל (איוב ט): כְּתַנִּים. מין נחש: כְּבָנוֹת יַעֲנֶה. שם עוף צמ העינה: (ט) אֲנוּשָׁה. כְּלוּמָה צוּמֵר כְּמוֹ אֲנוּשׁ חַלִּי (שם לז): שָׁעַר עַמִּי. עיר עמי וכן נחמד שערין (דברים

מיכה פרק א

קי

בְּגַת אֶל־תִּגְדוּ בְּכוֹ אֶל־תִּבְכוּ בְּבֵית לַעֲפְרָה עֲפָר
הַתְּפַלְשִׁי (הַתְּפַלְשִׁי קרי): י עֲבָרֵי לָכֶם יוֹשֶׁבֶת שְׁפִיר עָרִיָה
בְּשֵׁת לֹא יֵצֵאָה יוֹשֶׁבֶת צֶאֱנָן מִסְפַּד בֵּית הָאֲצֵל יִקַּח מִכֶּם
עֲמַדְתּוֹ: יב פִּי־חִלָּה לְטוֹב יוֹשֶׁבֶת מְרוֹת פִּי־יֵרֵד רַע מֵאֵת יְהוָה
לְשַׁעַר יְרוּשָׁלַם: יג רְתֹם הַמִּרְפָּבָה לְרִכְשׁ יוֹשֶׁבֶת לְכִישׁ
רש"י

(שמואל ב יב): (י) בגת אל תגידו. פן ישמחו לנו פלשתים: בבית לעפרה. עפרת אבי העזרי: עפר התפלשי. לו נופל על הלשון וכן יושבת שפיר עריה בשת וכן לא יצאה יושבת צאנן כולם לפי שם העיר לשון הקינה התפלשי התגלגלי פתרונו לפי עניינו התעפרי: (יא) עברי לכם. התחיל בלשון יחידות נקבה כמדובר אל כנסייה העיר כמו שנאמר יושבת שפיר כולם בשם כנסייה אחת ואמר לכם כמדובר אל הרבים שהרי לרבים הוא אומר: יושבת שפיר. שם העיר: עריה בשת. גלויה בית הבשת כאשר נקראת שפיר שהוא שם

מצודות ציון

(י) הַתְּפַלְשִׁי. ענין הגלגול והלגלגן וכן והספלו אדרי האלן (ירמיה סב): (יא) עריה. ענין גלוי כמו ואת ערום ועייה (ישעיה סז): בְּשֵׁת. הוא כנוי לערוה וכן והסוקה נמנעו (דברים סב): (יב) חִלָּה. מלֵי חיל ותללה: (יג) רְתֹם. הוא ענין אסור וקסיה והוא

נפל היוצא מרחמה של אשה: לא יצאה יושבת צאנן. לא יפקון משוכני יתבי צאנן: מספד בית האצל יקח מכם עמדתו. המספד שגרמתם לנגולים שאתם גזולים נחלתו כדי להגיש בית בבית שדה בשדה זה אצל זה הוא יקח מכם עמדתו מעמד הבניינים שבנית והעמדתם על נחלתם, בית האצל איוטמניט בלע"ז: (יב) כִּי חִלָּה לְטוֹב. כי קיומה לטובה אותה היושבת בשלוותה וממרה ע"פ הנביאים: כִּי יֵרֵד רַע. הרי כי זה משמש בל' אלא היא חלה לטוב אבל מפני מרותה ירד לה רע: (יג) רְתֹם הַמִּרְכָּבָה מְצוּדוֹת דוּד

נַגַּע. הפורעניות והחורבן נגעה עד עיר המיוחדת על עמי וחורו ומפרש עד ירושלים (ולפי שמיכה היה משבט יהודה לכן אמר שער עמי): (י) בְּגַת אֶל־תִּגְדוּ. גת היא מערי פלשתים ואמר אל תגידו שמה מגודל החורבן ואל תבכו בהיותכם שמה כי ישמחו על החורבן ועל הבכיה (ועם כי בודאי ידעו בגת בלא הם אמר כן למליצת הקינה) וכן אל תגידו בגת (ש"ב א): בְּבֵית לַעֲפְרָה. בכל בית מבתי עיר עפרה התגלגלי בעפר דרך אבילות והוא לשון הנופל על לשון עפרה שמה ובעפר התגלגלי: (יא) עֲבָרֵי לָכֶם. אתה העדה היושבת בעיר שפיר עברי לכם בגולה בגלוי בית הבושת כדרך הגולים וגם הוא לשון נופל על לשון כי שפיר הוא ענין שליא היוצא מרחם האשה בעת הלידה: לא יֵצֵאָה וגו'. בתחלה גלו אנשי בית האצל ועברו דרך צאנן בקול מספד ויושבי צאנן לא יצאו למספד בית האצל לנחמם כי בטוחים היו שגם הם יגלו אחריהם וגם זה לשון הנופל על לשון כי יצאה וצאנן קרובים בלשון: יִקַּח מִכֶּם עֲמַדְתּוֹ. הנה הם עמדו במקומם ולא יצאו לנחם והאויב יבוא ויקח מכם את העמידה של כל אחד ואחד כי תהיו נעים ללכת גולה: (יב) כִּי חִלָּה לְטוֹב. אשר העיר מרות נתמלאה חלחלה על הטוב שהיה לה מאז שנאבדה ממנה: כִּי יֵרֵד וְגו'. ר"ל כי העב הבא לשער ירושלים הנה ירד מאת ה' ולא בא במקרה ולכן נלקו עמה כל המקומות: (יג) רְתֹם וְגו'. אתה עדת

מיכה פרק א

קיא

ראשית חטאת היא לבת ציון כי בך נמצאו פשעי ישראל:
לכן תתני שלוחים על מורשת גת בתי אכזיב לאכזב
למלכי ישראל: עד הירש אבי (אביא קרי) לך יושבת מרשה
עד עדולם יבוא פבוד ישראל: קרחי וגזי על בני תענוגיה

רש"י

לרכש. אסרו המרכבה לרכש שהוא קל לרוץ
ותברחו ואמר דונש שהוא ל' ערבי: (יד) לכן
תתני שלוחים על מורשת גת. על אשר תתני
שלוחים על מלכות דוד אשר הוריש אתכם
גת כענין שנאמר (ד"ה א ט"ז) ויקח דוד את גת
מיד פלשתים ואתם מואסים בו כמו שנאמר
(ישעיה ח) יען אשר מאס העם הזה את מי
השלוח וגמר לפיכך בתי אכזיב שהיתה
מארץ יהודה ונמשכו אחי פקח בן רמליהו
סופן להיות לאכזב למלכי ישראל שיהרג
פקח בן רמליהו ויכובו הנסמכים עליו ובימי
אחז נתנבאת נבואה זו: לכן תתני שלוחים.

מצודות ציון

לשון ערבי: לרכש. שם מין נהמה הקלה לרוץ כמו
רכבי הרכש (ספ"ט ט): לבת ציון. לבנת ציון: פשעי
כן יקראו הפסילים כי מפשעת אנשים וכן הפשע
שומם (צ"ל ט): (יד) שלוחים. בן יקרא ממך גדול וכן
וימנה שלוחים לנחמו (מ"ט ט): ע"ל. כמו אל: מורשת.
מ"ל ירושה: לאכזב. ענין עיניה והפסק כמו כי תמזי
(שע"ט ט): (טו) אבי. כמו אביס בלחץ וכן אל יני רשעי
(ספ"ט ספ"ט) ומשפטו יאל בלחץ"י: (טז) קרחי. ענין
ובעון ישראל חזרו פלשתים לקחת את גת להיות להם
למורשה וכאומר הנה מאז ירשת ארצו ועתה
חזר ולקח ועתה תהיה נכנעת לו ותחלה פניו במנחה:
בתי אכזיב. היא מערי יהודה ומרדה במלכה
והיתה נמשכת אחר פקח בן רמליהו מלך ישראל ולכן
אמר הנה בבווא האויב יתריב בתי אכזיב ותהיה
נעזב ונפסק ממלכי ישראל כי לא תהיה עוד להם
(ואמרה כן דרך מליצת הקינה כי בעת שגלו ערי
יהודה ע"י ג"נ כבר בבלה מלכות ישראל) וגם זהו לשון
הנופל על גת לשון כי אכזיב שמה ולאכזב
תהיה: (טז) עוד הירוש. עוד עיר מורשה אביא
הירוש את הארץ והוא לנו כי גם אותך יירש וגם
הוא לשון הנופל על לשון מורשה שמה ואת הירוש
ביא: עד עדולם יבוא כבוד ישראל. מלת הירוש
משמשת בשנים ור"ל עד עיר עדולם יביא הירוש את
כבוד ישראל כי את כל הארץ יקח עם כבוד
העושר והממשלה: (טז) קרחי וגזוי ראשך וגזוי
אותם במספרים דרך צער ואבל על בניך

מיכה פרק ב

קיב

הרחבי קרחתך פנשר פי גלו ממך: ס ב
הוי חשבי און
ופעלי רע על משפחותם באור הבקר יעשנה פי יש לאל
ידם: וחמדו שדות וגזלו ובתים ונשאו ועשקו גבר וביתו
ואיש ונחלתו: פ לכן פה אמר יהוה הנני חשב על-
המשפחה הזאת רעה אשר לא תמישו משם צוארתיכם ולא
תלכו רומה פי עת רעה היא: - ביום ההוא ישא עליכם משל
ונהה נהי נהיה אמר שדוד נשדנו חלק עמי ימיר איך ימיש

רש"י

היו בני עילם לירש את ארץ ישראל שהוא
היה בכור לבני שם ובשביל אהבת אבותיכ'
הסיבותיה לבני ארפכשד עתה אביא את
כשדים ואת בני עילם עליהם: (טז) קרחי.
ראשך: וגזוי. שערך כמו (אכזיב א) ויגזו את ראשו
לשון תלישת שער: כנשר. כתרגומו כנשרא
דנתרו גדפוהי דרך הנשר למרש רוב כנפיו:

מצודות ציון

מריטם השער וכן וקרימי עלך (מק"ל ט): וגזוי. מ"ל
גזיח ומטון וכן גזי מוך (יב"ט ט): תענוגיה. מ"ל עונג
ומפנוק: (א) א"ל. ענין כח ואומץ כמו יש לאל ידי
(ב"ש ט"ז): (ב) ונשאו. לקחו כמו יש נכרה (ספ"ט ט):
(ג) תמישו. ענין הסרה כמו לא ימש עמוד הענין (ספ"ט ט)
(ד) רומה. מלשון המרוממות: (ד) ישא. ענין הרמת
קול: ונהה נהי נהיה. ענינו קינה וילנה כמו אש

מצודות דוד

המפונקים אשר גלו ממך: הרחיבי קרחתך
כנשר. עשי לך קרחה רחבה כנשר הוה אשר אחת
לעשר שנים יגיביה לעוף עד האויר העליון סמוך
לגלגל האש ומרוב החום ימרטו כנפיו ותפול
נוצתו וישאר קרח קרחת רחבות: כי גלו ממך.
בני תענוגיה: (א) הוי חשבי און. יש להתאונן
על אלו אשר בלילה עודם על משכבותם חושבים
לעשות און ובהו פועלים רע כי אינה מחשבה
לכד כי באה לידי מעשה: באור הבקר. מיד כשיאיר
הבוקר ימהרו לעשות מחשבתם כי יש הכח בידם
לעשות מה שרוצים כי לא ימצא מי מוחה בידם:
(ב) וחמדו שדות. וכאשר יחמדו שדות אחרים
עומדים עליהם וגוזלים מהם וכאשר יחמדו בתי
רעיהם ילקחום לעצמם כי אין משפט ואין מוחה:
ועשקו גבר וביתו. עושקים האיש עם ביתו כי
כשבעל הבית עומד נגדו ורודה ומכחו ועושק א"כ
את הגוף ואת הממון: ואיש ונחלתו. הוי כפל
ענין במ"ש: (ג) ע"ל המשפחה הזאת. קרא כל
ישראל בשם משפחה וכן על כל המשפחה וגו'
(עמוס א): אשר לא תמישו. לא תוכלו להסיר
צוארותיכם מעול הרעה ההיא: ולא תלכו רומה.
לא תלכו ברוממות וקומה זקופה כי העת תהיה
עת רעה: (ד) ישא עליכם מישל. ר"ל הממשל
משלים ישא משל על הרעות הקורות: ונהה נהי
נהיה. הנהה ר"ל המקונן יקונן קינה: אמר שדוד
נשדנו. ר"ל כן יאמר בקינתו הנה נעשינו שדודים
ונעשקים:

מיכה פרק ב

קיד

לִי לְשׁוֹבֵב שְׁדִינִי יַחֲלֶק: הַ לְבֶן לֹא־יְהִיָּה לְךָ מִשְׁלִיךְ חֶבֶל בְּגוֹרֵל בְּקֹהֵל יְהוָה: וְ אֶל־תְּטִיפוּ יְטִיפוֹן לֹא־יִטְיִפוּ לְאֵלֶּה לֹא יִסַּג פְּלִמּוֹת: וְ הָאִמּוֹר בֵּית־יַעֲקֹב הַקָּצֵר רוּחַ יְהוָה אִם־אֵלֶּה מַעֲלָלוּ הֲלוֹא דְבָרֵי יִיטִיבוּ עִם הַיִּשְׂרָה הַלֵּךְ: הַ וְאֶתְמוֹל עִמִּי

רש"י

הנהי אשר נהיה אמר שדוד נשדונו אויבינו שדדונו ולשון נשדונו שכתב בו נו"ן בתחילה ולא כתב שדונו מפני שבא לשמש שני לשונות ל' נפעלנו ולשון פעלנו אילו כתב נשדונו היה ה' מוסב על הנשדדים ולא אל השודדים ואם כתב שדונו היה מוסב אל השודדים ולא הנשדדים עכשיו מוסב לשניהם נתננו ביד אשר שדונו ובלע"ז שרמ"ר דימשטור"א נש"ט, ד"א נשדונו אנחנו גרמנו לעצמינו שדדונו: חֶלֶק עִמִּי ימיר. נחלת חלק עמי נחלף לעכו"ם: אִיךְ יִמִּישׁ לִי שְׁוֹבֵב שְׁדִינִי יַחֲלֶק. איך יסור אלי עוד להשיב לנו שדותינו אשר יחלק אותם העכו"ם הזה לו איך אפשר לשובב' עוד לי כל אלה דברי המקונן ונושא המשל איך

מצודות ציון

כִּי וְהִי (יִמִּישׁ ט): שְׁדוּד שְׁדוּנִי. מִלְשׁוֹן שְׁדִיָּה וְעוֹשֶׂק: חֶלֶק. אֲחֻזַּת נַחֲלָה כְּמוֹ חֶלְקֵי יוֹאֵל (ע"ז טז): ימיר. מל' תמונה וחלוף: יִמִּישׁ. עֵינֵי הַסֵּרֶס: שְׁוֹבֵב. מל' הַסֵּרֶס: (ד) חֶבֶל. מל' קו הַמֵּדָה: (ו) תְּטִיפוּ יְטִיפוֹן. הוּא מל' נְטִיפָה וְהִזְלָה וְהִזְאָל עֵינֵי הַדְּכוּר שֶׁל נְזוּאָה וְכֵן הוֹטֵף אֶל דְרוֹם (יחזקאל טז): (ב) מל' הַשָּׂגָה וְקִרְוֹן וְעַם הַיָּהּ בְּסִמְיָךְ וְכֵן וְסַג וְלֹא מַפְלִיט (לִקְוֹן י): רוּחַ. לָנוּ: מַעֲלָלוּ. מַעֲשֵׂי: (ח) וְאֶתְמוֹל. עֵינֵי כְמוֹ אֲתֵמוֹל בְּחֹלִים וְכֵן כִּי עוֹרָן

מְצוּדוֹת דוּד חֶלֶק עִמִּי ימיר. אֲחֻזַּת נַחֲלָת עִמִּי ימיר האל באדון אחר הוא העכו"ם: אִיךְ יִמִּישׁ לִי. איך יסיר אלי להשיב לנו שדותינו אשר יחלק אל העכו"ם לתת לו נחלה וכאומר איך אפשר שיהוה לנו מה שלקחו העכו"ם: (ח) לְבֶן. מוסב למעלה לומר הואיל וכן עשית לעשוק גבר וביתו לכן לא יהיה לך משליך וכי ר"ל לא יהיה מי מורעך שיקח חלק בארץ בתוך קהל ה' כשיקחו הם שבועם לארץ ואמר משליך חבל בגורל כי הדרך הוא כשחולקים קרקע בגורל משליכים חבל בארץ

למדוד בה את החלקים: (ו) אֵל תְּטִיפוּ יְטִיפוֹן. אתם הנביאים המתנבאים אל תנבאו להם כי כאשר לא יטופו אלהה לא ישיגו כלמות כי רגילים הם להכלים את המתנבאים להם: (ח) הָאִמּוֹר בֵּית יַעֲקֹב. בה"א התיימה ור"ל וכי יוכל בית יעקב לומר ואף אם יאמרו וכי אמת כן הוא וכי קצר רצון ה' לבל יוכל למלאותו להיטיב למי שירצה: אִם אֵלֶּה מַעֲלָלוּ. וכי דרכו לעשות רעה עם הבריות: הֲלוֹא דְבָרֵי יִיטִיבוּ. באמת דברי מטיבים המה עם ההולך בדרך ישר: (ח) וְאֶתְמוֹל עִמִּי. אבל עמי זה יום אתמול

מיכה פרק ב

קיד

לְאוֹיֵב יְקוּמִם מִמּוֹל שְׁלֹמֶה אֲדָר תַּפְּשׁוּן מַעֲבָרִים פֹּטַח שׁוֹבֵי מִלְחָמָה: בַּ נְשֵׁי עִמִּי תִגְרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנִיגָה מַעַל עַלְלֵיהָ תִקְחוּ הַדְרֵי לְעוֹלָם: קוֹמוּ וּלְכוּ כִּי לֹא־זֹאת הַמְּנוּחָה בַּעֲבוּר טִמְאָה תַחֲבֵל וְחֶבֶל נִמְרִץ: הַ לֹּא־אִישׁ הַלֵּךְ רוּחַ וְשִׁקָּר פֹּזֵב

רש"י

הישר הו"ף. אני לא קצרה רוחי ולא אלה מעללי זולתי לרשעים אך את הישר הולך היטב אטיב לו: (ח) וְאֶתְמוֹל עִמִּי לְאוֹיֵב יְקוּמִם. המקרא מחובר לשל מעלה הימנו אני טוב ומטיב אני ואת הדבר אשר למולו ובעבורו עמי אותו יקומם לאויב לו: מִמּוֹל שְׁלֹמֶה אֲדָר תַּפְּשׁוּן. כנגד אשר אתם גזולים השלמה ולבוש תפארת ומפשיטים מעל כל העוברים עליכם בדרך: מַעֲבָרִים פֹּטַח שׁוֹבֵי מִלְחָמָה. ממה שהיו סבורין להיות עוברין בטח הם נהפכו להיות שובי מלחמה כבני אדם השבים מן המלחמה חסירי מבגדים ומזון שלקחו אויביהם מה שעליהם, שובי כמו (ירמיה ב) סורי הגפן נכריה (צפניה א) נוגי ממועד: (ט) נְשֵׁי עִמִּי תִגְרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנִיגָה. שאתם הורגים את בעליהם והן יושבות

מצודות ציון

מִלְחָמָה פִּתְּפָה (שִׁפְטֵי ט): מִמּוֹל. מִנְגַד: שְׁלֹמֶה. מִלְּנֹז: אֲדָר. מִלְּנֹז יִקַּר כְּמוֹ וְעַד אֲדָרְתוֹ (וי"ג א): תַּפְּשׁוּן. עֵינֵי הַסֵּרֶס הַמִּלְּנֹז: (ט) עוֹלָלֵיהָ. צִנִּים הַקֶּטְנִים: הַדְרֵי. מל' הַדָּר יוֹפִי וְעַל הַעוֹשֶׂה יֵאמַר: (ו) הַמְּנוּחָה. מִקּוֹם מְנוּחַ ר"ל נַחֲלָה: תַחֲבֵל וְחֶבֶל. מל' מַלְּלָה וְהַסְתַּמָּה: נִמְרִץ. עֵינֵי חֹזֵק כְּמוֹ קִלְלָה

מְצוּדוֹת דוּד ר"ל לא עברו עדיין ימים רבים ולא תוכלו א"כ להכחיש הדבר אשר הם קמים לאויב איש על אחיו: מִמּוֹל שְׁלֹמֶה. ר"ל אם תראו מי לבוש שלמה חשובה תעמדו ממול השלמה לתת בו עיניכם ותפשיטון ממנו את השלמה החשובה: מַעֲבָרִים פֹּטַח. מן האנשים העוברים בטח תהפכו לעשותם שובי מלחמה כי תגולו כל אשר להם כאלו ברחו ושבו מן המלחמה והניחו הכל להקל מעליהם המשא: (ט) תִגְרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנִיגָה. גזולים כתי חמד ומגרשין הנשים כל אחת מביתה אשר ישבה ומתענגת בה כדרך אשה חשובה לשבת בית להתענג בצל ביתה: מַעַל עַלְלֵיהָ וגו'. ר"ל הדר העושר שהשפעתני לה לקשט עוללתי הנה תפשיטו מעליהם לקחת לעצמכם עד עולם מבלי חזרה: (ו) קוֹמוּ וּלְכוּ. לכן קומו מארצי ולכו לכם בגולה: כִּי לֹא־זֹאת הַמְּנוּחָה. ר"ל לא עז דרך זה נתתי לכם את הארץ לנחלת מנוחה: בַּעֲבוּר טִמְאָה. בעבור שטמאתם את הארץ לעשות בה מעשים כאלה לכן היא תחבל ותשחית אתכם ותהיו כלים בה: וְחֶבֶל נִמְרִץ. ההשחתה תהיה חזקה מאד עד שלא ישאר שארית: (יא) לֹא־אִישׁ. אם מצאו איש שהולך

מיכה פרק ג

קטו

אֲטָף לְךָ לֶיִן וְלִשְׂכָר וְהִיא מְטִיף הָעַם הַזֶּה: י אֲסָף אֶאֱסֹף
 יַעֲקֹב כְּלֶךְ קִבְיָן אֶקְבֵץ שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל יַחַד אֲשִׁימֵנוּ בְּצֹאן
 בְּצֵרֵה בְּעֶדֶר בְּתוֹךְ הַדְּבָרוֹ תְּהִימְנָה מֵאֲדָם: י עַלֶּה הַפְּרִיץ
 לַפְּנִיָּהם פְּרִצוּ וַיַּעֲבְרוּ שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בּוֹ וַיַּעֲבֹר מִלֶּכֶם לַפְּנִיָּהם
 וַיְהִי בְּרֵאשִׁים: פ ג * וְאָמַר שְׁמַעוּ נָא רֵאשֵׁי יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית
 יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לָכֶם לְדַעַת אֶת־הַמְּשָׁפֵט: ז שְׁנְאֵי טוֹב וְאֶהְיֶי

רש"י

ובשכר הוא יהיה נביא מקובל לעם הזה: (יב) אסוף אסוף עוד ימים באים ואקבץ אתכם: כצאן בצרה. כצאן רבה הנתונה במבצרי גדרות צאן: בתוך הדבר. ת"י כעדרא בגו דירא מקום שהוא מתנהג שם וכן

(ושעיה ה) ורעו כבשים כדברים: תהימנה מאדם. תהיינה הערים הומיות מרוב אדם אשר בקרבה: (יג) עלה הפורץ. מושיעים הפורץ גדרת סירים ומסכות חדקים ליישר לפנייהם הדרך: (כ) גוזלי עורם של בית ישראל שהם

מצודות דוד

אחר דברי הרוח וההל ומכבד לומר שקר היה אומר אנבא לך לשתות יין ושכר: והיה מטיף. איש כזה היה מקובל להם לנביא כי מאד היו שומעים אליו ולא פנו ישמעו דברי נביא אמיתי ומוסב למקרא שלפניו לומר א"כ מהדין הוא שילכו גולה מארצו: (ב) אסוף אסוף. עתה חוד לנחמם ואמר אולם לא לעולם אקצוף כי באחרית הימים אסוף כל בית יעקב ממקום גלותם: קבץ וגו'. כפל הדבר במ"ש. יחד. את כולם יחד אישים

נמלכת (מ"ח): (י) אלו. שנינו כמו אס וכן לוי מיה רעה (מקס"ב): (י) אטיף. הוּאֵל עֲנִין הַדְּבוּר שֶׁל נְבוּאָה: (יב) בְּצֵרֵה. בְּשֹׁן שְׂאֵלָה אָמַר עַל דִּיר הַשָּׁן שְׂהִיא לְהַס לַמַּצְרַיִם: הַדְּבָרוֹ. עִינֵי הַנְּהַגָה וְכֵן וְרַעו כְּשִׂימֵ כְּדַנְרָס (שְׂשֵׁט ה'): תְּהִימְנָה. מִלֵּי הַמִּיָּה וְשֹׁאֵן: (יג) הַפְּרִיץ. מִלְּשׁוֹן פְּרִצָה וַיַּעֲבְרוּ: (א) נָא. עֹמֵה: וּקְצִינֵי. עִינֵי שְׂרָכִי: (ב) וְשִׂאֵרֵם. כֵּן מִקְרָא הַנֶּשֶׁר כְּמוֹ אִם יִכֵּן שֶׁאֵל לַעֲמוֹ (מִלֵּט טו):

אותם בארצי כצאן הנתונה בגדרות הצאן שהוא למקום מנהגו הוא דיר הצאן כן יהיו כל ישראל נאספים בארצם: תהימנה. קול המייה תהיה נשמע בארצם מרוב בני אדם: עד לא יעלו הם יעלה לפנייהם מי שיפרוץ גדרות סירים ומסוכת חדק ליישר את הדרך ועל אליהו הנביא יאמר שהוא יבוא קודם הגאולה ליישר לבות ישראל לאביהם שבשמים להיות מבוא אל הגאולה וכמ"ש הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות וגו' (מלאכי ג): פרצו. שבי הגולה יפרצו גם הם את הגדרות והמסוכות ויעברו בפריצה כאלו היה שער ודרך בו יצאו מן הגולה ר"ל הם יוסיפו אומץ ליישר לבותם לפתוח בתשובה וזכות זה יצאו מן הגולה: ויעבור מלכם לפנייהם. בשובם יעבור לפנייהם מלכם הוא מלך המשיח וה' יעבור בראש כולם כי אז יחזיר גם הוא שכניתו לציון: (א) ואמר שמעו נא. אני אומר שמעו עתה ראשי וגו': הלא לכם. עליכם מוטל לדעת את המשפט אם נעשתה בארץ ועליכם להזהיר על הדבר: (ב) שְׁנְאֵי טוֹב. אבל עוד הם עצמם שונאים את הטוב ואוהבים את הרע: גוזלי עורם מעליהם. הם עצמם גוזלים אלה מאלה את עורם ובשרם מעל עצמותם והוא ענין גוזמא והפלגה לפי מרבית הגול:

מיכה פרק ג

קטו

רְעָה (רַע קָרִי) גִּזְלֵי עוֹרֶם מְעַלְיָהֶם וְשִׂאֵרֵם מְעַל עֲצֻמוֹתָם:
 : וְאֲשֶׁר אָכְלוּ שְׂאֵר עַמּוֹ וְעוֹרֶם מְעַלְיָהֶם הַפְּשִׁיטוּ וְאֶת־
 עֲצֻמֹּתֵיהֶם פָּצְחוּ וּפְרָשׁוּ כַּאֲשֶׁר בְּסִיר וּכְבִּשָׁר בְּתוֹךְ קִלְחָת:
 - אִי יִזְעָקוּ אֶל־יְהוָה וְלֹא יֵעָנֶה אוֹתָם וַיִּסְתֵּר פְּנֵיו מֵהֶם בָּעַת
 הַהִיא כַּאֲשֶׁר הִרְעוּ מְעַלְלֵיהֶם: פ ה כֹּה אָמַר יְהוָה עַל־
 הַנְּבִיאִים הַמְתַּעִים אֶת־עַמִּי הַנְּשֻׁכִים בְּשִׁנְיָהֶם וְקִרְאוּ שְׁלוֹם
 וְאֲשֶׁר לֹא־יִתֵּן עַל־פִּיהֶם וּקְדָשׁוֹ עֲלֵיו מִלְחָמָה: ו לִכֵּן לִילָה
 לָכֶם מַחֲזוֹן וַחֲשֻׁכָה לָכֶם מִקֶּסֶם וּבִאֵה הַשְּׂמֶשׁ עַל־הַנְּבִיאִים

רש"י

ראשים וקצינים עליהם כמו שאמר ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל: (ג) שאר עמי. בשר עמי: ואת עצמותיהם פצחו. פתחו להוציא המוח כמו (ישעיה ט) פצחו רנה פתחו פה ברנה: ופרשו כאשר בסיר. ומשפוח האברים כאשר ישברו הנתחים הניתנים בסיר לבשל ופרשו לשון שבר כמו פרוש לרעב (שם נח) ולא יפרשו להם (ירמיה טז) פרשיה ציון (איכה א): קלחת.

קלדיירא בלע"ז: (ד) אז יזעקו אל ה'. אז כבא אותו העת האמור למעלה אסף אסוף יעקב יזעקו אל ה' להטיב להם ברצון עמו ושמתח גריו ולא יענה אותם: (ה) הנושכים בשניהם. ואוכלים בשר בהמות: פטומות המאכילים אותם עמי הטועים אחריהם: וקראו שלום. וכאשר יאכילו יקראו ויתנבאו להם שלום: וקדשו עליו מלחמה. והזמינו

מצודות דוד

(ג) הפשיטו. ענין הסירה: פצחו. ענין פתיחה כמו פלחו ורננו ומננו (ישעיה ט): יפרשו. מל' פרוקה ושיניה ועס היא נשיץ וכן פורש אין להס (ישעיה ט): בסיר. קדרה כמו שפות הסיר (ישעיה ט): קלחת. גם הוא כלי בשל כמו או קלחת או כפפור (ישעיה ט): (ד) יענה. ענין השנה: הרעו. מל' רעה: (ה) המתעבים. מל' מועה: הנושכים. מומכס לנאכל וכן אס שון סמט (קס"ב): בשניהם. מל' שן: וקדשו. ענין הזמנה כמו קדשו קהל (ישעיה ט): (ו) מחזון. ענין נבואה: מקסום. מין סקוף: ובאה. ענין שקיעה כמו כי בא השמש (מלאכי ט):

מצודות דוד

(ג) ואשר אכלו. והם אשר אכלו בשר עמי הם הצדיקים: פצחו. פותחים עצמותיהם להריק את המוח וגם זה הוא ענין הפלגה: ופרשו. משברים אותם פרוטות כאשר ישעו את הבשר פרוטות להשימם בסיר ובתוך הקלחת לבשל אותם: (ד) אז יזעקו. לכן אז כבוא הפורעניות יזעקו אל ה' ולא יענה להם: ויסתר פניו. לבל ישיגח בצרתם: כאשר הרעו. כמו שהרעו מעשיהם שלא שמעו לזעקת הנעשקים והסתירו פנים מהם כן אעשה להם גם אני: (ה) על הנביאים. נביאי השקר: המתעבים. המוליכים את עמי בדרך מתעה: הנושכים. אמר למי שהמה נושכים אצלו בשניהם לאכול משלו קוראים עליו נבואת שלום ולמי אשר לא יתן מאכל אל פיהם המה מזמינים עליו מלחמה ר"ל מתנבאים לו שמלחמה מוזמת לבוא עליו: (ו) לילכה לכם מחזון. חושך כלילה יבוא עליכם מחמת חזון השקר וקסום השוא: ובאה

מיכה פרק ג

ק"ז

וְקָדַר עֲלֵיהֶם הַיּוֹם: ז וּבִשְׂוֹ הַחַזִּים וְחָפְרוּ הַקְּסָמִים וְעָטוּ
עַל-שַׁפֵּם כָּלֶם כִּי אֵין מַעֲנֵה אֱלֹהִים: ח וְאוֹלָם אֲנֹכִי מִלְּאֲתֵי
כַח אֶת-רוּחַ יְהוָה וּמִשְׁפָּט וּגְבוּרָה לְהַגִּיד לְיַעֲקֹב פִּשְׁעוֹ
וּלְיִשְׂרָאֵל חַטָּאתוֹ: ט שְׁמַעוּ-נָא זֹאת רְאִשֵׁי בַיִת יַעֲקֹב וּקְצִינֵי
בַיִת יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַבִּים מִשְׁפָּט וְאֵת פֶּלֶא-הַיִּשְׂרָה יַעֲקֹבוֹ:
בְּנֵה צִיּוֹן בְּדַמַּיִם וּירוֹשָׁלַם בְּעוֹלָה: י רְאִשֵׁי א | בְּשַׁחַד יִשְׁפֹּטוּ
וּכְהִנִּיָּה בַמַּחִיר יוֹרוּ וּגְבִיאיָה בְּכֶסֶף יִקְסְמוּ וְעַל-יְהוָה יִשְׁעֵנו
לֵאמֹר הֲלוֹא יְהוָה בְּקִרְפָּנוּ לֹא-תָבֹא עֲלֵינוּ רָעָה: יא לִכֹּן
בְּגַלְלֶכֶם צִיּוֹן שָׂדֵה תַחַרְשׁ וּירוֹשָׁלַם עֵינֵי תִהְיֶה וְהָרַ הַבַּיִת

רש"י

עליו למלחמה: (ז) מענה אלהים. מענה נקוד קמץ (ח"ל צ"ח"י) לפי שהוא דבוק אל השם:

מצודות ציון

וקדר. ענין חשך וטמנות כמו שמש וירח קדרו (ויקרא ט):
(ז) וחפרו. ענין כלמה כמו וספרה הללנה (שפיטה טז):
ועטו. ענין עטיפה: שפם. הוא שער השפמים כמו
ועל שפס יעטה (ויקרא יט): מענה. ענין אמירה וכן ומה'
מענה לשון (משלי טז): (ח) את רוח. מן רוח וכן וללמי
ההעיר (שפיט ט): (ט) המתעבים. מל' טעו וסאק:
יעקשו. ענין עקוס ומעוקל כמו ועס עקס תמפל)
ש"ע טז): (יא) במחיר. עניינו דמי ערך השוי וכן יקנה
מקנה צמחיל (מ"ב ט): ידרו. מל' הוראה ולמוד: ישענו.
מל' השענה ונטמון: (יב) בגללכם. צענוכס וכן נגלל:
אמרן הלב לא אפחד ממי ומגיד אני ליעקב פשעו וכי' כי אין דרכי להחליף כדרך נביאי השקר:
(ט) המתעבים. הממאסים את המשפט ומעקשים את כל דבר הישר כי על היושר יאמרו שהוא מעוקס:
(י) בונה ציון. כ"א בונה ביתו בציון בדמים כי שופכים דם אנשים לקחת עשרו לבנות בית: וירושלים
בעושה. בונים בתי ירושלים בממון של עולה מעושק ואונאה: (יא) בשוחד ישפוטו. ע"פ השוחד
שופטים לזכות את הנותן אל השוחד: וכהנני. על הכהן להורות כמ"ש כי שפתי כהן וגומר התורה
יבקשו מפתיו (מלאכי ב): במחיר וירו. ע"פ המחיר מורים את הוראה כרצון הנותן: בכסף יקטומו.
ע"פ הכסף קוטמים לבשר שלום הנותן: ועל' ה' ישענו. עם היותם עושים כל המעשים הללו עיזו
פניהם להשען בה' לאמר הלא שכניתו בכה"מ ולכן לא תבוא עלינו רעה כי לא יחריב מקום משכנו:
(יב) בגללכם. בעבור עוונותיכם: שדה תחרש. האויב יחריבה ותהיה נחרשת כשדה: עיני תהיה.

מיכה פרק ד

ק"ח

לְבָמוֹת יַעֲר: פ ד * וְהָיָה | בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים יְהִיָה הָרַ בַּיִת-יְהוָה
נִכּוֹן בְּרֹאשׁ הַהָרִים וּנְשֵׂא הוּא מִגְבְּעוֹת וְנִהְרֹו עָלָיו עַמִּים:
ז וְהִלְכּוּ גוֹיִם רַבִּים וְאָמְרוּ לִכֹּן | וְנַעֲלָה אֶל-הָרַי-יְהוָה וְאֶל-בַּיִת
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִירָנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכָּה בְּאַרְחֹתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא
תוֹרָה וּדְבַר-יְהוָה מִירוֹשָׁלַם: ח וְשִׁפְט בֵּין עַמִּים רַבִּים וְהוֹכִיחַ
לְגוֹיִם עֲצָמִים עַד-רַחֲוֹק וּכְתַתּוּ חֲרַבְתֵּיהֶם לְאֵתִים
וְחִנִּיתֵיהֶם לְמוֹמְרוֹת לֹא-יִשְׂאוּ גוֹי אֶל-גּוֹי חָרֵב וְלֹא-יִלְמְדוּן
עוֹד מִלְחָמָה: ט וְיִשְׁבוּ אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֲנָתוֹ וְאֵין
מַחֲרִיד כִּי-פִי יְהוָה צְבָאוֹת דְּבַר: י כִּי פֶלֶא-הַעֲמִים יִלְכוּ אִישׁ
בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וְאֲנַחְנוּ נִלְדָּ בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעַד: פ

רש"י

(יב) עיני. דגורין: (א) ונהרו. ונקבצו שם יחד
כנהרו' ההולכי אל הים: (ג) ושפטו. משפט
זה לשון תוכחה הוא דשרמינט' בלע"ז:
מצודות ציון

יוסף (בשליט טז): שדה. כשדה: עיני. כמו עיני צמ"ס
וכן לקן הינין (דניאל ט) ועיני הוא גלי אגניס וכן לעיי
השדה (דניאל ט): צבמות. מל' צמה: (א) באחרית.
בסוף: נכון. מוכן וממוקן: ונהרו. ימשכו כנהר וכן
והסרו אל טוב ה' (דניאל ט): (ב) צבו. הוא עיני ל' זוח:
וירנו. ענין למוד: (ג) והוכיח. ענין נכור דניס:
עצומים. מוקים: וכתתו. ענין כמיסה: צאתים. שם
כלי חפירה וכן את ממרסמו ואת אמו (ש"ע טז):
צמזמות. שם הכלי שזוכמן צו האמורות מל' וכמך
לא זמזמו (ויקרא טז): (ד) מחריד. מל' חדה:

וירנו. המקום ילמד אותנו ע"י יודעי התורה: מדרכיו. מה מדרכיו: כי מציון. כי התורה האמיתית
היא היוצאת מציון ואין זולתה בעולם: (ג) ושפטו. ר"ל וכאשר יבקשו כן יהיה כי השופט והוא מלך
המשיח הוא ישפט בין העכו"ם רבים בדברי ריבותו והוא יכיר המשפט לעכו"ם עצומים היושבים
ממרחק: וכתתו. ישברו כלי המלחמה לעשות מהם כלי עבודת אדמה כי לא יעשו עוד מלחמה ולא
ילמדו אותה כי המשיח ישפט בדברי ריבותם: (ד) וישבו איש. כ"א ישב תחת גפנו וגו' ואין מי
יחידו ממקומו: כי פי וגו'. וכן יהיה: (ה) כי כל העמים וגו'. זהו מאמר הנביא שאמר כל הטובה

מיכה פרק ד

ק"ט

בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה אֲסַפֶּה הַצִּלְעָה וְהַנְּדָחָה אֶקְבָּצָה וְאֲשַׁר
הָרַעְתִּי: וְשִׁמְתִי אֶת־הַצִּלְעָה לְשֹׂאֲרֵית וְהַנְּהַלָּאָה לְגוֹי עַצוֹם
וּמִלֶּךְ יִהְיֶה עֲלֵיהֶם בְּהַר צִיּוֹן מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: פ הַ וְאַתָּה
מִגְדַּל־עֶדֶר עָפַל בַּת־צִיּוֹן עֲדִיף תֵּאתָה וּבֹאָה הַמְּשַׁלָּה
הָרֵאשֶׁנָּה מִמְּלַכַת לְבַת־יְרוּשָׁלַם: ט עַתָּה לְמָה תִּרְיַעִי רַע
הַמֶּלֶךְ אִין־בְּדָ אִם־יִוְעַצֵּךְ אֲבָד בִּי־הַחֲזוּקָךְ חֵיל בַּיּוֹלְדָה:

רש"י

חירגם יונתן: (ו) אוספה הצולעה. אכניש מטלטליא וכן ת"י, ולי נראה לשון מרפא כמו ואספת מצרעתו (מלכים ה) ואשר הריעותי. ואותם שהריעותי להם בעוונם: (ח) ואתה מגדל עדר. ת"י ואת משיחא דישראל דטמיר מן קדם חובי כנישתא דציון פ"י מגדל ל' מעוז ותרגום עדר כנסת ישראל ותירגם עופל ל' אופל ויש לפרש מגדל עדר

מצודות ציון

(ו) הצולעה. המגרת כמו והוא זולע על ירכו (נחלשיט טז): (ז) והנהלאה. ענין יגיעה כמו נלאה מואב (ישעי טז): (ח) עופל. ענין מגדל ומגדל כמו עופל ומלך (שם טז): עדיף. אלף כמו גנע עדיף (פ"י טז): תאתה. ענין זיאה כמו אתא נוקר (ישעי כז): (ט) תריעי רע. ענין מכר וזאס: החזיקך. ענין אחיזה: ח"י. מלמלה וכמה:

ישראל הנדחה מארצה לארצות העכו"ם הנה אקבץ אותה והוא כפל ענין במ"ש: ואשר הריעותי. ר"ל כשיעור אשר הרעותי לה כן איטיב עמה: (ז) לשארות. להיות לה שארית בין העכו"ם ולא יכלו אותה: והנהלאה. העם אשר נתיגיעה בגולה בשובה לארצה תשוב להיות גוי חזק: ומלך ה' מאז לא ימשלו עוד הבבליים בהם כי ה' ימלוך עליהם ומלכותו תהיה בהר ציון כי שם שרשה שכינתו מהעת ההיא עד עולם ולא תזוז עוד משם: (ח) ואתה מגדל עדר. על עיר ציון יאמר שהוא המגדל אשר יאספו שם ברגלים כל שבטי ישראל המכוונים בהרבה מן המקומות בשם עדר ולתוספת ביאור אמר עופל בת ציון ור"ל אתה ציון הנה אלף קבוצת הצולעה והנדחה: ואת תבוא הממשלה הראשונה וחזור ומפרש הנה הממלכה ההיא תבוא לעדת ירושלים ר"ל שאת המשול גם על עשרת השבטים כמו בימי דוד ושלמה לא יחצו עוד לשתי ממלכות: (ט) עתה למה תריעי רע. למה התחברי לרעים וזים לבקש עזר ממלכי המצרים וכי אין בך המלך ה' וכי נאבד יועצך ר"ל הלא יש לך נביאים המייעצים אותך לשוב לה' וכאשר כן תעשו הלא הוא יעזור לך: כי החזיקך. אשר אחז אותך חיל

מיכה פרק ד

קכ

חֹלִי וְגַחִי בַת־צִיּוֹן בַּיּוֹלְדָה בִּי עַתָּה תִצְאִי מִקְרָיָה וְשִׁכַּנְתִּי
בַּשָּׂדֶה וּבֵאת עַד־בְּבֶל שָׁם תִּנְצְלִי שָׁם יִגְאָלְךָ יְהוָה מִכַּף
אִיבֶיךָ: י וְעַתָּה נֹאסְפוּ עֲלֵיךְ גּוֹיִם רַבִּים הָאֹמְרִים תַּחֲנַף וְתַחֲזוּ
בְצִיּוֹן עֵינֵינוּ: יב וְהִמָּה לֹא יִדְעוּ מַחֲשָׁבוֹת יְהוָה וְלֹא הִבֵּינוּ
עֲצָתוֹ בִּי קִבְּצָם בְּעַמִּיר גְּרִנָּה: יג קוֹמִי וְדוּשִׁי בַת־צִיּוֹן בִּי קְרִיֶךְ
אֲשֵׁים בְּרוּל וּפְרַסְתִּיךְ אֲשֵׁים נַחוּשָׁה וְהִדְקוֹת עַמִּים רַבִּים
וְהַחֲרַמְתִּי לִיהוָה בַּצַּעַם וְחִילָם לְאֲדוֹן פְּל־הָאָרֶץ: ד עַתָּה

רש"י

את צריכה לבקש רעים ואהובים מלכי מצרים ומלכי אשור לעזור: (י) חולי. ל' חלחלה כמו (כא) כי החזיקך חיל והלשון נופל על יולדת: וגזוה. כרעי ושחי על גחונך וכן בלשון משנה כותל הגוחה לרשות הרבים: תצאי מקריה. מירושלים ללכת בגולה: ושכנת בשדה. תהי שכנתך חרושה כשדה: (יא) האומרים תחנף. עתה תתחייב ציון בחטאתיה ויפקד עליה

מצודות ציון

(י) חולי. מל' חלחלה: וגזוה. ענין האנחה כי האנחה היא הולאת הנשימה והוא מענין כי אמה גומי מנטן (הסלס טז) שאם ענין המשכה והולאה וקרוב הוא אל לשון גיטה המזכיר נדח"ל: מקריה. מעיל: תנצלי. ענין יריקת כמו וימנלו בני ישראל את עדים (שמות ל"ג): מכף. מיל: (יא) תחנף. תמחייב כמו ולא תחניפו את הלקך (מלכים ל"ג): ותחזו כמו ותמוה והוא ענין לראיה והסקמלות כמו ואתה תמוה (שמות ל"ג): (יב) בעמיר. כן יקרא לגודל השפלים כמו ואלנו מעמר (הסלס ק"ט): גורנה. הוא המקום שממניסין שם התוצאה: (יג) ודושי. מלשון דישה: ופרסותיך. הם כעין

יאספו עליך עכו"ם רבים והוא גוג ומגוג ועכו"ם רבים אשר אתו: האומרים. אשר יאמרו עתה תתחייב הארץ ללקות בעונה ועינינו תראנה בציון מה שקוינו: (יב) והמה. אבל המה לא ידעו מחשבות ה' בעבור מה שנתן בלבם להתאסף ולבוא על ציון כי לרעתם קבצם כמו שמקבצין עמירי ההבואה אל הגורן לחבטם במקל ולדושים: (יג) קומי ודושי. לפי שהמשילם לעמיר אמר לשון הנופל בעמיר ור"ל

מיכה פרק ה

קבא

תַּתְגַּדְדִי בַת־גְּדוּד מְצוֹר שָׁם עָלֵינוּ בִשְׁבֹט יָפוּ עַל־הַלְחֵי אֶת שֹׁפֵט יִשְׂרָאֵל: **ס ה** וְאַתָּה בֵּית־לַחֵם אֶפְרָתָה צְעִיר לַהֲיוֹת בְּאַלְפֵי יְהוּדָה מִמֶּךָ לִי יֵצֵא לַהֲיוֹת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל וּמוֹצְאָתוֹ מִמְּקֹדֶם מִימֵי עוֹלָם: **ב** לָכֵן יִתְנַם עַד־עֵת יוֹלְדָה יִלְדָה וְיִתֵּר רִשְׁי

ונכסייהו: (יד) עתה תתגודדי בת גדוד. עתה בעת גזרתה הרעה על העון כי גבר תתגודדי בת גדוד בת כשדים קבצי גדודין כי עתה הוא אשר תצלחי בגדוד אשר שם מצור עלינו. בשבט יכו על הלחי. מי גרם לך להצליח את אשר ישראל מלעיבי על נביאיהם ושופטיה ומכים אותם על הלחי כך היו עושים וכן מצינו בפסיקתא וכן ישעיה הוא אומר (ישעיה ג) גוי נתתי למכים: (א) ואתה בית לחם אפרתה. שיצא דוד משם שנאמר בו

מצודות ציון

מנעלים שזכרנו הנהמות כמו זכרונות סוסיו (מקלס 36) ואמר זכרן שלטה: נחושה. מושמ: והדקות. ענין שמיקה כמו חליקס חלקעם (ש"צ כ"ג): והחרמות. ענין הקדש כמו כל חרס זישאל (מגדלזר י"ח): בצעם. מנדה עשרה כמו זצט כסף (שופטים ה): וחליים. גם הוא ענין עושר כמו ושללו מלך: (יד) תתגודדי. ענין שרעית הכשר כמו לא תתגודדו (דברים י"ד): גדוד. ענין מנהג וכן פשט גדוד (שופטים י): מצור. כן יקרא הקפת גייסות סביב העיר ללכדה: בשבט. זכרונות: הלחי. כן נקרא המקום שאלל העין: (א) צעיר. קטן ונמוס: באלפי. ענין שרעה כמו אל מנעמו חלוק (קלמן י):

ואפילו את שופט ישראל הכו בשבט על הלחי והוא מכת בזיון וכן נאמר יתן למכהו לחי ישבע בחרפה (איכה ג): (א) ואתה בית לחם אפרתה. בית לחם שביהודה נקראת אפרת כמ"ש בדרך אפרת היא בית לחם (בראשית מח) ולא זהו בית לחם שבזבולון המוזכר ביהושע: צעיר להיות וגו'. ר"ל אתה משפחת בית דוד את הבית לחם מישית היה הלחמי מהראוי היה שתהיה הצעיר והנבזה בכל שרי יהודה והו' לפי שבאת מרות המואביה: ממך י"צא. ומ"מ יצא לי ממך מלך המשיח להיות מושל בישראל: ומוצאותיו מקדם. בזה יפרש אמריו שאין הכוונה לומר שהמלך המשיח בעצמו יולד בבית לחם אבל מוצאותיו מבית לחם מימים קדמונים מימי דוד המלך אבי המשפחה אם כן מקור מחצבת המשיח הוא מבית לחם ולא הוא בעצמו: (ב) לכן יתנם.

מיכה פרק ה

קבב

אֲחִיו יִשׁוּבוּן עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **ג** וְעָמַד וְרָעָה בְּעַוְיָה בְּגֵאוֹן שָׁם יְהוּדָה אֱלֹהֵיו וַיִּשְׁבּוּ בֵּיתָהּ יְגַדֵּל עַד־אֶפְסַי אֲרָץ: **ד** וְהִיָּה זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּר | כִּי־יָבֹא בְּאַרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וְהִקְמֵנוּ עָלָיו שְׁבַעַה רַעִים וְשָׂמְנָה נְסִיכֵי אָדָם: **ה** וְרָעוּ אֶת־אֲרָץ אֲשׁוּר בַּחֲרֵב וְאֶת־אֲרָץ נִמְרוֹד בַּפְּתַחֶיהָ וְהִצִּיל מֵאֲשׁוּר כִּי־יָבֹא בְּאַרְצֵנוּ וְכִי־יִדְרֹךְ בְּגִבּוֹלֵנוּ: **ס** וְהִיָּה | שְׂאֲרֵית רִשְׁי

חיל כילודה ועכשיו היא קרויה יולדת ורבותינו אמרו מכאן אין בן דוד בא עד שתפשוט המלכות הירשעה ט' חדשים על כל העולם כולו אך לפי פשוטו זהו הצעה שפירשתי: ויתר אחיו. של מלך יהודה כלומר שאר שבט יהודה: ישובון על בית ישראל. יתחברו עם שאר השבטים והיו לממלכה אחת ולא יחצו עוד לשתי ממלכות: (ג) ורעה. ופרנס את ישראל: וישבו. מן הגליות: כי עתה יגדל. מלכוד את אפסי ארץ והביאום

מצודות ציון

(ג) ורעה. ר"ל ישיגו: בגאון. ענין רוממות: אפסי. קלות כי נקלות החלק היא אפס וכלה: (ד) ידרוך. מלשון לריכה והלון: בארמנותינו. מלשון ארמון והיכל: נסיכי. ענין שרעה: אדם. להל לומר חשובים: (ה) ורעו. ישיגו: בפתחיה. מלשון פתח: הנשארים מהמון גוג מאחיו ובני עמו הם ישובון על בית ישראל להיות נכנעים להם: (ג) ועמד ורעה. מלך המשיח הוא ינהיג אותם בעוה' ר"ל ולא בעוצם ידו כי מה' היתה זאת: בגאון. ברוממות שם ה' אלהיו והוא כפל ענין כמ"ש: וישבו. ישראל ישבו בארצם בהשקט ושאנן: כי עתה. ר"ל בזמן הזה יגדל שמו להתפרסם עד קצות הארץ: (ד) והיה זה שלום. פרסום שמו יהיה סבת השלום אף אשור כי יבוא בארצנו וגומר לא יהיה נעדר השלום כי לא יבא למלחמה כמו לשעבר כי בהכנעה יבוא: והקמונו עליו. אנתנו נמשול בארצו ונקים עליו נציבים מתחת ידינו: שבענה רועים. ר"ל מנהיגים את העם להורותם הדרך: נסיכי אדם. בני אדם מושלים על העם: (ה) ורעו. הם ינהיגו את ארץ אשור בחרב ר"ל יהרגו בחרב את המסרב על הנהגות. ארץ נמרוד. היא בכל כמ"ש בנמרוד ותהי ראשית ממלכתו בכל וגומר (בראשית י'): בפתחיה. ר"ל ינהיגום בפרסום בפתחי שערי העיר: והציל מאשור וגו'. ר"ל כמה שיעמיד מלך המשיח באשור נציבים מבני ישראל בזה יציל את ישראל מאשור אשר יבוא בארצינו כי לפי שיהיה אימת הנציבים

מצודות דוד

לגדלם כי המושל הזה הוא מלך המשיח הוא יכלה את המון גוג שאמר למעלה קומי ודושי וגו' וז"ש יתנם עד עת וגו' ור"ל הוא יתנם בצרה גדולה עד שיהיו כמו העת אשר הולדה כורעת ללדת שהיא מצירה מאד: ויתר אחיו. ר"ל הנשארים מהמון גוג מאחיו ובני עמו הם ישובון על בית ישראל להיות נכנעים להם: (ג) ועמד ורעה. מלך המשיח הוא ינהיג אותם בעוה' ר"ל ולא בעוצם ידו כי מה' היתה זאת: בגאון. ברוממות שם ה' אלהיו והוא כפל ענין כמ"ש: וישבו. ישראל ישבו בארצם בהשקט ושאנן: כי עתה. ר"ל בזמן הזה יגדל שמו להתפרסם עד קצות הארץ: (ד) והיה זה שלום. פרסום שמו יהיה סבת השלום אף אשור כי יבוא בארצנו וגומר לא יהיה נעדר השלום כי לא יבא למלחמה כמו לשעבר כי בהכנעה יבוא: והקמונו עליו. אנתנו נמשול בארצו ונקים עליו נציבים מתחת ידינו: שבענה רועים. ר"ל מנהיגים את העם להורותם הדרך: נסיכי אדם. בני אדם מושלים על העם: (ה) ורעו. הם ינהיגו את ארץ אשור בחרב ר"ל יהרגו בחרב את המסרב על הנהגות. ארץ נמרוד. היא בכל כמ"ש בנמרוד ותהי ראשית ממלכתו בכל וגומר (בראשית י'): בפתחיה. ר"ל ינהיגום בפרסום בפתחי שערי העיר: והציל מאשור וגו'. ר"ל כמה שיעמיד מלך המשיח באשור נציבים מבני ישראל בזה יציל את ישראל מאשור אשר יבוא בארצינו כי לפי שיהיה אימת הנציבים

מיכה פרק ה

קבנ

יֵעֲקֹב בְּקָרֵב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת יְהוָה פְּרִיבִים עָלָיו עֵשֶׂב
אֲשֶׁר לֹא יִקְוֶה לְאִישׁ וְלֹא יִחַל לְבַנֵּי אָדָם: וְהָיָה שְׂאֵרִית
יֵעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקָרֵב עַמִּים רַבִּים פְּאֲרִיָּה בְּבַהֲמוֹת יַעַר כַּכְּפִיר
בְּעֵדְרֵי-צֹאן אֲשֶׁר אִם עֵבֶר וּרְמֹס וְטָרַף וְאִין מִצִּיל: ה תָּרַם
יָדָה עַל-צִרְיָה וְכָל-אֵיבֶיהָ יִפְרָתוּ: פ וְהָיָה בְּיוֹם-הַהוּא
נֶאֱסִי יְהוָה וְהִכְרַתִּי סוּסֶיהָ מִקְרָבָהּ וְהִאֲבִדְתִּי מִרְכַּבְתֶּיהָ:
וְהִכְרַתִּי עָרֵי אֲרֻצָּה וְהִרְסֵתִי פֶלֶם מִבְּצֻרֶיהָ: ז וְהִכְרַתִּי כִשְׁפִים
מִיָּדָה וּמַעֲוֹנָנִים לֹא יִהְיוּ-לָהּ: י וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיהָ וּמַצְבֹּתֶיהָ

רש"י

(ו) כַּטַל מֵאֵת ה' שאין בא לעולם ע"י אדם ולא יבקשו פני אדם עליו כך לא יקוה ישראל לעזרת איש כי אם בה': (ז) כְּפִיר בבהמות יער. כך יהי מלכם שליט בכל: ורמס וטרף. רמס היא דריסת הארי כשהוא רעב ואוכלו

מצודות ציון

(ו) כְּרִיבִים. הוא המטר החזק כמו וימנעו רביצים (ויחסי'): ייחש. מלשון מוחלט ומקוּס: (ז) בְּבַהֲמוֹת יַעַר. ר"ל צמית יער וכן וטן צמית (דברים ל"ב): כַּכְּפִיר. ארי צמור: ורמס. ענין דריסה כנגד: (ח) תָּרַם. מלשון רוממות: צִרְיָה. מלשון כר ואויב: (י) הִכְרַתִּי. ענין נמילה וצניטה: מִבְּצֻרֶיהָ. ענין המצור: (יא) וּמַעֲוֹנָנִים. ענין כסוף כמו מעון ומנמס (דברים י"ח):
עליהם לא יבואו למלחמה כ"א להראות הכנעה: (ו) בְּקָרֵב עַמִּים רַבִּים. הוא גוג והמלכים אשר עמו: כַּטַל מֵאֵת ה' ר"ל אז לא יתלו בטחונם בעכו"ם אלא יתלו בטחונם בה' כמו בטחון ירדית הטל שהוא מה' לבד וכן בטחון הרביבים אשר המקוה להם לא יקוה לאיש שהוא יורידו לפי שאין ביד אדם כן אז לא יקוה למי רק לה': וְלֹא יִיחַשׁ וְגו'. הוא כפל ענין במ"ש: (ז) וְהָיָה שְׂאֵרִית יֵעֲקֹב. ר"ל לכן יגבר ידם ויהיו בקרב העכו"ם הרבים ההם כאריה בחית היער וככפיר בעדרי הצאן אשר אם מי מהם עבר דרך עליהם הוא רומס וטורף ואין מי מציל עצמו מידו כן הם יהרגו בחיל גוג ומגוג ההם ואין מי יעמוד נגדם: (ח) תָּרַם יָדָה. אז תרום ידך להתגבר על ציריך ויכתרו כולם: (ט) וְהִכְרַתִּי סוּסֶיהָ. ר"ל לא תהיה נושע בגבורת הסוס ובמרכבות כ"א בעזר אלוה: (י) עָרֵי אֲרֻצָּה. עיר המוקפת חומה נקראת בשם עיר לבד ואם היא מבלי חומה נקראת עיר פרוז ולזה אמר הנה אז לא יהיה לך ערים המוקפות חומה להשגב בה כי עוד לא יבא עליך מלחמה: וְהִרְסֵתִי וְגו'. הוא כפל ענין במ"ש: (יא) וְהִכְרַתִּי כִשְׁפִים. בראותך השגחתי כן לא תעסק עוד בכשפים לדעת מה מהעתידות: (יב) וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיהָ. כי אז תכיר שאין אלוה מבלעדי: לְמַעֲשֵׂה יָדָיך. הפסילים שהם מעשה ידי אדם:

מיכה פרק ו

קבד

מִקְרָבָהּ וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדָיך: י וְנִתְּשַׁתִּי אֲשִׁירְיָהּ
מִקְרָבָהּ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיהָ: יא וְעִשִּׂיתִי בְּאָרְץ וּבְחַמְזָה נֶקֶם
אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ: ס ו שָׁמְעוּ-נָא אֶת אֲשֶׁר-יְהוָה
אָמַר קוֹם רִיב אֶת-הַהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבֻעוֹת קוֹלָהּ: ז שָׁמְעוּ
הָרִים אֶת-רִיב יְהוָה וְהֵאֲתַנְּנִים מִסְּדֵי אֲרָץ כִּי רִיב לִיהוָה
עַם-עַמּוֹ וְעַם-יִשְׂרָאֵל יִתּוֹכַח: ח עַמִּי מִה-עֲשִׂיתִי לָךְ וּמַה
הִלַּאתִיךָ עֲנֵה בִי: ט כִּי הִעֲלֵתִיךָ מֵאֲרָץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עַבְדִּים
פְּדִיתִיךָ וְאֲשַׁלַּח לְפָנֶיךָ אֶת-מֹשֶׁה אֹהֲרֹן וּמֹרִים: י עַמִּי זְכַר-נָא

רש"י

מבצר: (יג) והשמדתי עריה. ואשיצי בעלי דבבך וכן (ישעיה יד) ומלאו פני תבל ערים וכן (שמואל א כב) ויהי עריך: (יא) את ההרים. את האבות: הגבעות. האמהות: (ג) מה עשיתי לך. תן לבך להכיר מה טוב עשיתי לך: ומה הִלַּאתִיךָ. בעבודתי: ענה בי העד בי: (ד) כי

מצודות ציון

(יג) וְנִתְּשַׁתִּי. ר"ל עוד לא תשתחוה לאשרים: והשמדתי עריה. ואז אשמיד אני את שונאיך: (יד) וְעִשִּׂיתִי וְגו'. בחמה שפוכה אעשה נקם עם העכו"ם אשר לא שמעו מעולם נקמה מופלגת כזאת: (א) קוֹם רִיב אֶת הַהָרִים. אל הנביא אמר התווכח עם ישראל אל ההרים ר"ל הרם קול להתווכח בפרסום רב וישמעו ההרים והוא ענין גוזמא והפלגה: וְתִשְׁמַעְנָה וְגו'. כפל הדבר במ"ש: (ב) שָׁמְעוּ הָרִים. ר"ל וכה אמור שמעו ההרים את ויכוח ה': וְהֵאֲתַנְּנִים מוֹסְדֵי אֲרָץ. הם ההרים שהם החזקים ומוסדי הארץ וכפל הדבר במ"ש: וְעַם מִה עֲשִׂיתִי לָךְ. ומה הִלַּאתִיךָ. ומהו הדבר אשר יגעתיך בו להכביד העול: ענה בי. העד בי לומר הנה בזה הגענתו: (ד) כִּי הִעֲלֵתִיךָ. עתה יפרש מהו רוב הטובה שעשה ואמר כי העליתך וְגו'. וּמִבֵּית עַבְדִּים. ממקום שהייתם עבדים פדיתני אותך וכפל הדבר במ"ש: וְאֲשַׁלַּח. שלחתי לפניך מנהיגים וגוונים והם משה ואהרן ומרים: (ה) מֹשֶׁה יִצְחָק וְגו'. כאמר הלא עצתו היה ללכותך מן העולם ע"י בלעם

מבצר: (יג) והשמדתי עריה. ואשיצי בעלי דבבך וכן (ישעיה יד) ומלאו פני תבל ערים וכן (שמואל א כב) ויהי עריך: (יא) את ההרים. את האבות: הגבעות. האמהות: (ג) מה עשיתי לך. תן לבך להכיר מה טוב עשיתי לך: ומה הִלַּאתִיךָ. בעבודתי: ענה בי העד בי: (ד) כי

מיכה פרק ו

קכה

מִה־יַעֲזֹב בְּלֶק מְלֶךְ מוֹאָב וּמִה־עַנָּה אֶת־וּ בְלַעַם בֶּן־בְּעֹוֹר
 מִן־הַשְּׂטִיִּים עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת יְהוָה: בַּמָּה
 אֶקְדָּם יְהוָה אֲפֹף לְאַלְהֵי מְרוֹם הָאֲקָדְמָנוּ בַּעֲוֹלוֹת בַּעֲגָלִים
 בְּנֵי שָׁנָה: הִירְצָה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרַבְבוֹת נַחְלֵי־שָׁמֶן
 הָאֵתָן בְּכוּרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בְטְנֵי חֲטָאֹת נַפְשֵׁי: הִגִּיד לִךָ אָדָם
 מִה־טוֹב וּמִה־יְהוָה דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת
 חֶסֶד וְהִצַּנַּע לְכַת עַם־אַלְהֵיךָ: פ קוֹל יְהוָה לְעִיר יִקְרָא

רש"י

(כ) שלא כעסתי כל אותן הימים: מן השמים. שחטאתם לי שם דעו צדקותי שלא מנעתי טובתי ועזרתי מכם עד הבאתי אתכם לגלגל וכבשתי לפניכם שם את הארץ: (ו) אֲפֹף. אהיה ככופף: (ז) נַחְלֵי שָׁמֶן: למנחות: האתן בכורי קרבן לפשעי: (ח) הגיד לך אתך אדם מה טוב לך לעשות: והצנע לכת ת"י היו צנוע למיהך בדחלא דאלהך, ד"א והצנע

לכת לא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מבייש את חבריו ובא לפייסו ואומר לו איני מתרצה לך עד שיבא פלוני ופלוני שבזיוני לפניהם אבל הקב"ה אין חפץ אלא שישוב אליו בינו לבין עצמו: (ט) קוֹל ה' לְעִיר יִקְרָא. קל נבייא דה' על קרתא מכריזין להם תשובה: ותושיה יראה שפך. ותושיה קורא להם הנביא אשר רואה

מצודות דוד

לקללך בעת הזעם: ומה ענה וגו'. ומה השיב לו בלעם מה אזעום לא זעם ה' (במדבר כג): מן השמים. ר"ל זכרו הטובה שעשה לכם מן השמים עד שהביא אתכם לגלגל והוא בקצה עבר הירדן המערבי וכאומר עם כי עבדתם בשטים לבעל פעור מ"מ לא רפו ידיו מכם עד שהביא אתכם

(ו) אֶקְדָּם. אנו לפניו וכן לא יקדמנו מנן (שפי"ג): (ז) הִירְצָה. מלשון כפיה והכנעה: (ח) הִגִּיד לְכַת עַם־אַלְהֵיךָ. רצנה הוא עשרת אלפים: פרי במנין. סס העניים: (ח) והצנע. מלשון צניעות והסתר: (ט) ותושיה. ר"ל ואיש מושיה כמו ואני מפלה (ספ"ט)

אל הארץ: צמנע דעת. כל הטובה הזאת עשה עמכם למען תרדעו צדקות ה' שעושה לפניכם משורת הדין: (ו) בַּמָּה אֶקְדָּם ה'. הוא מאמר הנביא בשם ישראל לומר הנה באמת הרבה טובה עשית עמדי וכמה אתרצה לבוא לפני ה' וכמה אהיה ככופף ומוכנע לאלהי מרום ר"ל מהו התשורה שאביא לו: האקדמנו. וכי אבוא לפני בעולות מן העגלים בני שנתם שהם היותר טובים ונבחרים וכאלו יאמרו וכי צריך הוא לתקרבות וכי תועלת יש לו בהם: (ז) הִירְצָה. וכי ירצה ה' בכמה אלפי אילים לקרבנות וברבבות נחלי שמן לצקת על המנחות: האתן. וכי אתן לו בכורי לקרבן על כי שפלה פשעי וכי אתן פרי בטני מיתר בני על כי כפר חטאת נפשי וכאלו ישאלו אם כן מהו הגמול שאעשה לו: (ח) הִגִּיד לְכַת עַם־אַלְהֵיךָ. כאלו הנביא משיב אתה בן אדם הנה מאז הגיד לך ה' מה טוב בעיניו ומהו הדבר אשר הוא דורש ושואל ממך: כי אם. ר"ל אין שום דבר כ"א לעשות משפט ולאחוב את הצדק וללכת עם אלהיך בדרכי מצותיו בצנעה לא בפרסום רב ולהתייהר: (ט) קוֹל ה' לְעִיר יִקְרָא. הנה קול ה' קורא

מיכה פרק ו

קכו

וּתְוֹשִׁיָה יִרְאֶה שְׂמֵךְ שָׁמְעוּ מִטָּה וּמִי יַעֲדָה: עוֹד הָאֵשׁ בֵּית
 רִשְׁעֵי אֲצֻרוֹת רִשְׁעֵי וְאִיפֹת רוֹזֵן זְעוּמָה: אִי הָאֲזוּבָה בְּמֵאוּזֵי רִשְׁעֵי
 וּבְכִיסֵי אַבְנֵי מִרְמָה: י אֲשֶׁר עֲשִׂירִיהָ מְלֵאוֹ חֲמוֹס וַיִּשְׁבִּיָהָ
 דְּבָרוֹ שֶׁקֶר וּלְשׁוֹנָם רְמִיָּה בְּפִיהֶם: י וגם־אֲנִי הַחֲלִיתִי הַכּוֹתֶךְ

רש"י

את שמך אשר נתון לב להתבונן ולראות רכיך ותושיה מוסב על מקרא שלמעלה הימנו: שמעו מטה ומי יעדה. הטו און ושמעו מטה הפורענות אשר תרדה אתכם שהנביאים מתריים בכס ושמעו מי הוא אשר ייעד אותו הפורענות אם יכולת בידו לקיים מה שגזר ויונתן לך כן תירגם. (ותושיה יראה שפך. מכאן שכל מי שאומר בכל יום מקרא המתחיל ונסים כמו שמתחיל ונסים שמו התורה מצילו מניהם): (י) עוֹד הָאֵשׁ בֵּית רִשְׁעֵי אֲצֻרוֹת רִשְׁעֵי. ה"א האש נקודה פתח לפי

שהיא תמוה וכן פירושו עוד ל' אורך ימים הוא, האש כמו היש (ובד"ה א ב) מצינו אישי אבי דוד במקום ישי אף כאן אש במקום יש וכן (בשמואל ב יד) אם אש להמין ולהשמאל יש להאמין ולהשמאל, וי"ת כן האית שיעלה בלבבכם שיתקיים בית רשע לאורך ימי' ואוצרות רשע: ואיפת רוזן זעומה. מדה קטנה שעשיריכם מרמים בה העניים ומביאין אותן לירי רוזן והוא זעומה באפו של הקב"ה: (יג) החלית הכותך. האנשי מכותיך

מצודות ציון

וקלאו איש מפלה ומושיה הוא ענין חכמת המורה והוא מלשון יש כי ישנה לעולם ולא משוה לאין כימר עזרים וכן לפסון ליסרים מושיה (ספ"ג): יראה. מלשון לואי: יעדה. ענין הונסה וקציעות כמו שם יעדה (ימיה מ"ד): (י) הָאֵשׁ. היא כמו היש וכן אש אש להאמין (ש"ס י"ד): בית רשע. כמו צניט: ואיפת. שם מדה: רוזן. מלשון רוח וכמטות ואמר נדחק שאלה על חסריו: זעומה. מלשון זעם וקעס: (יא) הָאֲזוּבָה. מלשון זמות: במאוזני. כף המאונים: ובכיס. אמתתם ושק ישימו זו אשני המשקל: (יג) החלית. מלשון חול: הכותך. מלשון הכאה: השמם. מלשון שממון:

מצודות דוד

להעיר המיוחדת היא ירושלים אליה יקרא לעורר אנשיה לתשובה: ותושיה יראה שפך. ר"ל הקול ההוא בא ע"י איש תושיה הרואה את שמך ומתבונן בך הוא הביא המתבונן בשם ה': שמעו מטה. וכה יאמר שמעו המטה המוכן להכות ר"ל הבינו גודל הפורעניות המוכן עליכם ומי הוא המייעד אותה הלא ה' שהיכולת בידו וכאומר הנה הנביא הוא הקור' הנאמן במאמרו הפורעניות המיועד' היא גדולי' וחזקה והמייעד הוא בעל היכולת והיה א"כ מהראוי שמאד יחרדו וישוכו אל ה': (י) עוֹד הָאֵשׁ. ר"ל עכ"ז ראו עוד האם יש בבית רשע אוצרות הרשע שאסף בגול

ועושק או אם החזיר לבעליו וכאומר הלא עם כל זה לא שב ולא החזיר העושק: ואיפת רוזן זעומה. (י) ראו אם עדיין בביתו איפה כחושה וחסרה להונות בה הבריות המעלות זעם באפו של הקב"ה: ר"ל ראו אשר יהיה ראוי להם לומר הנה הואיל וכן הוא שעדיין לא שבנו וכי אמצא זכות במאוזני הרשע אשר עדי אבני המרמה ר"ל איך אוכל להצטדק במשפט אם עדיין העון שמור אצלינו: (יב) עֲשִׂירִיהָ. עשירי העיר ההיא: ולשונם רמיה בפייהם. לשונם דברו רמיה בפייהם כי הלשון היא המדברת בתוך הפה: (יג) וגם־אֲנִי. ר"ל הואיל וכן עשו לכן גם אני מוכן להפליא אותך: הכותך. במה שאכה אותך מכה חזקה ולהשמים אותך בעבור חטאותיך:

מיכה פרק ז

קכז

הַשָּׁמַיִם עַל-חַטָּאוֹתֶיךָ: ה' אֶתָּה תֹאכַל וְלֹא תִשְׁבַּע וַיִּשְׁחַךְ בְּקִרְבֶּךָ וְתִסַּג וְלֹא תִפְלִיט וַאֲשֶׁר תִּפְלִט לַחֲרֹב אֲתָן: ^ב אֶתָּה תִזְרַע וְלֹא תִקְצוֹר אֶתָּה תִדְרֹךְ-זֵית וְלֹא תִסּוֹךְ שָׁמֶן וְתִירוֹשׁ וְלֹא תִשְׁתֶּה-יַיִן: ^ג וַיִּשְׁתַּמְר חֻקֹּת עַמִּי וְכֹל מַעֲשֵׂה בֵית-אֲחָאֵב וְתִלְכוּ בַמַּעֲצוֹת לְמַעַן תִּתִּי אֶתְךָ לְשִׁמְהָ וַיִּשְׁבִּיָה לְשִׁרְקָה וְחִרְפַת עַמִּי תִשָּׂאוּ: ^ד ז א אֲלֵלִי לִי כִי הִיִּיתִי

רש"י

חזקות וחולות ואנשו: השמים. להשמיך על חטאתיך: (יד) וישחק בקרבך. המאכל שתאכל אכניס בו מראה בתוך המעים ויגרום לך חולי שתהא חולה והולך שחוח וכן מפרש אותו בספרי מניין אף בתוך המעים ת"ל וישחק בקרבך בפרשת והיה עקב במדרש תמיד עיני ה' אלהיך בה ואף יונתן תירגם כן ויהי לך למרע מתא במעיך: ותסג. את אויבך המוליכים בניך ובנותיך בשבי ולא תפלטם ולא תפלטם סופם לחרב ומשמו

מצודות דוד

(יד) וישחק. ענין שפלות והכנעה כמו וישא אלם (ישעי' כ:): ותסג. ענין השגה וקצוה וכן לא יסג לזמיתו (עליל כ:): תפליט. ענין הללה כמו רני פלט (הפסלים י"ג): (טו) תדרוך. הדרך לזרוע כנגל על הזמית להזיל השמן: תסוך. ענין משיחה: ותירוש. ענין היין: (טז) במוצעותם. מלשון עסה: לשמה. ענין ממתן: לשרקת. הוא קול הגנה בקצוה השפמים והדקן לעזומם כשזרזים דבר חסוד שנתרז וכן לשמה ולשרקה (דברים ט'): תשאו. מלשון משא וסבל: (א) אלהי. מלשון לילה וכן אש רשעמי אללי לי (עירובי א:)

הרעים הם ידעתי שלא תשמעו לי ויהי נשמר על ידכם חקות עמרי וכל מעשה בית אחאב בנו שהיו מלכי ישראל והרשיעו לעשות בעבודת הפסילים והנה אתם לומדים מהם ושומרים את החקים והמעשים האלו: במוצעותם. של עמרי ואחאב בנו: למען תתי. ר"ל שיהיה זה סבה שאתן אותך ירושלים לשמה הכל יתמהו על חרבך ויושבי העיר יהיו לשרקה כי העכו"ם ישרקו על גודל האבדון: וחרפת עמי תשאו. גם אתם תשאו החרפה שסבלו עמי הם בני עשרת השבטים להיות גולים כמותם הואיל ואחזתם בדרכיהם: (א) אלהי. ה' הנביא מקונן ואומר אללי לי כי הייתי אני כבזמן אסיפת פירות

מיכה פרק ז

קכח

בְּאֶסְפֵי-קִיץ בְּעַלְלֹת בָּצִיר אֵין-אֲשָׁפוּל לְאֹכֹל בַּפּוֹרָה אֹתָהּ נִפְשֵׁי: ב אֲבָד חֲסִיד מִן-הָאָרֶץ וַיִּשָׂר בָּאָדָם אֵין פִּלְם לְדָמִים יֵאָרְבוּ אִישׁ אֶת-אֲחִיהוּ יִצְוֹדוּ חֲרָם: ג עַל-הֲרַע פְּפִים לְהִיטִיב הַשָּׂר שׁוֹאֵל וְהִשְׁפֵּט בְּשָׁלוֹם וְהַגְדוֹל דִּבֵּר הוֹת נִפְשׁוּ הוּא

רש"י

אוי לי שהועמדתי לנביא בעת הזאת שאין בנ"א צדיקים בדור: באספי קיץ. נקוד חטף קמץ שאינו ל' פועל כמו יושב אומר אלא לשון מפעל כמו (ישעיה לג) אוסף החטיל כאסיפת קיץ והם סופי תאנים שהן רעות וכן תרגם יונתן כסויפי קייטא: בעוללות בציר. ת"י כעוללן בחר קטוף: אין אשכול לאכיל. כתרגומו לית גבר דביה עובדין טבין: בכורה. תאניה טובה המתבטלת בעתה כתרגומו לטביא חמרת נפשית: (ב) וישר באדם אין. אדם ישר בבני אדם אין: יצודו חרם. יצודו בחרמם ובמצודתם: (ג) על הרע כפים להטיב.

מצודות ציון

קיי. כ"ל פירות הקיץ: בעוללות. הם הענינים הגרועים הנלקטים בסוף: בציר. כן יקרא תלשם יקננים כמו כי מנזור למנן (דברים ט"ז): אשכול. כן יקרא הענף שהענינים תלוים בו כמו ואשכול ענינים (מנצח ט"ז): בכורה. כן יקרא פרי שנגמר נטולה כמו כצורה נמלטה נלשיתה (הפסלים ט'): אותה. מלשון מלטה ומשק: (ב) יארבו. מלשון לורז: יצודו. מלשון נדיה: חרם. כמו נחםס והוא הנחםס וכן משמע חרמם (יחזקאל ט'): להטיב. ענין חוק כמו שהיטיב מרה לך (דברים ט'): הות. ענין שזרון נפש וכן הות לאזיו כן כסיל (משלי ט'): ויעבתוהו. ר"ל יסוקו כמלל עז:

הרם. יצוד אותו ברשתו: (ג) על הרע כפים להטיב. ר"ל יתנו דעתם על הרע אשר בכפיהם להטיבו ולחזקו: השר שואל. ר"ל בזה יחזקו את הרע כי השר שבניהם שואל השהוד בפה מלא למען יטה המשפט: והשופט בשלום. ר"ל אין כוונת השופט להרעין לאמיתו אבל כל כוונתו בעבור השלום שכרו: והגדול. הוא אשר בידו לכוף על קיום המשפט: דובר הות נפשו הוא. עוד הוא מבזה ומדבר שברון נפש אל מול זה שהטו את משפטו לחייבו שלא כדיון: ויעבתוהו. השר והשופט והגדול שביניהם מחזקים את הרע כחבל עב:

מצודות דוד

הקיי כאלו כבר נאספו כולם ולא נמצא עוד בשדה ר"ל הועמדתי לנביא בזמן שנאספו צדיקי הדור: בעוללות בציר. כאלו כבר נאספו אף והוללות של הצביר הולקט באחרונה ר"ל אף הבינונים נאספו: אין אשכול לאכיל. אין אני מוצא אשכול של ענבים לאכול ר"ל אין אני מוצא איש צדיק בדור: בכורה. נפשי מתאות תאנה בכורה שנתבטלה בעתה הטובה למאכל וכאומר הנה נפשי אותה עיין לה והוא כפל ענין במ"ש: (ב) אבד חסיד. עתה יפירש המשל ויאמר הנה אבד חסיד מן הארץ ואין איש ישר בין בני אדם: לרמים יארבו. מארכים לשפוך דם: יצודו

מיכה פרק ז

קכט

ויעֲבֹתוּהָ: - טוֹבֶם כְּחֶדֶק יִשְׂרָאֵל מִמְּסוּכָה יוֹם מִצְפִּיךָ פְּקֻדֹתֶיךָ
בָּאָה עֵתָה תִּהְיֶה מְבוֹכְתָם: ה אל־תֶּאֱמִינוּ בְּרַע אֶל־תִּבְטְחוּ
בְּאֵלֹוף מִשְׁכַּבְתַּת חִיקֶיךָ שְׁמֹר פְּתַח־פִּיךָ: ו כִּי־בֶן מִנְבַל אָב
בֵּת קָמָה בְּאֵמָה פִּלְהָ בַחמַתָּה אִיבִי אִישׁ אֲנִשִּׁי בֵיתוֹ: ז וְאֲנִי
בִּיהוָה אֲצַפֶּה אוֹחִילָה לְאֱלֹהֵי יִשְׁעֵי יִשְׁמַעֲנִי אֱלֹהֵי: ה אל־
תִּשְׁמָחִי אִיבֹתִי לִי כִּי נִפְלֵתִי קָמְתִי כִּי־אֲשַׁב בַּחֲשֵׁךְ יְהוָה אוֹר

רש"י

(ד) טובים כחדק. טבא דאית בהון קשה למיפק מן ידיה כד מן חדקא קשה לצאת מידו כמו הקוצים הנסבכין בצמר: ישר ממוסוכה. ישר שבהם רע ממוסוכת קוצים ומסוכה כמו (ישעיה ה) הסר מוסוכתו: יום מצפייך. יום שאתה מצפה בו לטובה תבוא פקודתך: מבוכותם. עירבוליהון כמו (שמות יד)

מצודות ציון

(ד) כחדק. הוא מין קוץ כמו כמסוכת מדק (ספ ט"ו): ממוסוכה. הוא הגדר ועם הוא כסמ"ך וכן ויפך אלוה בעדו (פסוק יג): מוצפייך. ענין מוחלת ומקוה כמו אענך לך ואלפיה (פסוק יד): פקדתך. ענין זכרון: מבוכותם. ענין נזנול הדעת כמו נזוכים הם צלצק (שמות י"ד): (ה) באלוף. ענין שררה כמו אלופי אלוד (ספ ט"ו): פתחי פיך. על השפמים יאמר צדקך שאלה: (ו) מנבל. ענין גנות וכעור כמו כי נבל נבלה ידבר (שפי ט"ז): כלה. כן מקרא אשם הכן: בחמתה. כן מקרא אש העל: (ז) אצפה. ענין מקוה: אוחיליה. מלשון מוחלת ומקוה כמו ימל ישראל (פסוק י"ג):

מצודות דוד

(ד) טובים. הטוב שבהם הוא כקוץ מכאיב הישר שבהם הוא קשה מן המסוכה הוא גדר העשוי ע"פ רוב מן הקוצים: יום מצפייך. לכן יום שאתה מצפה בו לטובה באה זכרון עונותיך בקבלת הגמול והנה עתה בזמן קרוב תהי' מבוכותם ובלבול דעתם לבל ידעו מה לעשות: (ה) אל תאמינו ברע. הנה בזמן הזה אל תאמינו איש ברעהו ואל תבטחו בהבטחת שר עם כי מעולם דרך השר הוא לקיים הבטחתו הנה עתה אל תבטחו בו: מיושוכבת חיקך. מאשתך השוכבת בחיקך שמור פתחי פיך לבל לדבר דבר שראוי להסתיר כי גם היא תגלה מפונתך: (ו) כי בן

מנבל אב. הדור פרוץ כ"כ כי הבן מדבר באביו בדרי נבלה ונגנות והבת קמה באמה להרפה ולגדפה וכן כלה קמה בחמותה: אויבי איש אנשי ביתו. אף אנשי ביתו של האיש המה לו לאויבים: (ז) ואני בה' אצפה. ר"ל אבל עכ"ז אצפה בהבטחת ה' ואקוה לאלהי ישעי אשר ישמעני אלהי בקראי אליו מצרתי: (ח) אל תשמחי. לכן אל תשמחי אויבתי עלי לחשוב שלא אוסיף לקום כי פעמים רבות נפלתי ואח"ז קמתי וכן עתה בגלות הזה עם כי אשב בחושך ה' יאיר לי:

מיכה פרק ז

קל

לִי: ס זַעַף יְהוָה אֲשָׂא כִּי חֲטָאתִי לוֹ עַד אֲשֶׁר יָרִיב רִיבִי
וְעִשָּׂה מִשְׁפָּטִי יוֹצִיאֵנִי לְאוֹר אֶרְאֶה בְּעִדְקָתוֹ: ו תִּרְאֵה אִיבֹתִי
וּתְכַסֶּה בּוֹשֶׁה הַאֲמַרְהָ אֵלַי אֵיךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֵינֵי תִרְאִינָהּ
כִּי עֵתָה תִּהְיֶה לְמִרְמָס פְּטִיט חוֹצוֹת: ז יוֹם לִבְנוֹת גְּדֻרֶיךָ
יוֹם הַהוּא יִרְחַק־חֶקְךָ: ח יוֹם הוּא וְעִדֶיךָ יָבֹא לְמַנִּי אֲשׁוֹר וְעָרִי
מִצּוֹר וּלְמַנִּי מִצּוֹר וְעַד־נְהַר וְיָם מִיַּם יְהַר הַהַר: ט וְהִיתָה
הָאָרֶץ לְשִׁמְמָה עַל־יִשְׁבִּיָּה מִפְּרִי מַעֲלֵייהֶם: ס ה רַעְהָ עַמּוּךָ

רש"י

(הייבט): (יא) יום לבנות גדרך. מוסב על האומרה אלי ועוד היא אומרת אלי יום לבנות גדרך שאת מצפה לו אותו היום ירחק חוקו ומנו יאריך ולא יבא לעולם: (יב) יום הוא ועדיך יבא. הנביא אומר אותו היום שאתם מלעיגים עליו לאמר בטל והלך לו יום ההוא שמור ונצור ולא בטל עדיך יבא בכל להחריבך: זמני אשור. אשר הוא ראש למרענו: וערי מצור. כלומר ועד ערי מצור ויונתן תרגם ודמן חורמיני רבתי: ויום מים. והיושבים על ים האחרון אשר הוא במערב: והר ההר. כמו ויושבי ההר ויונתן לא כן תרגם: יום לבנות גדרך. הנביא מבשרו לישראל שיש יום כמוס ומוכן לבנות גדרות חרבותיהן יום ההוא ירחק ויבטל מעליכם חק גירות הבבלים ופרסיים: יום הוא ועדיך יבא. בעידנא ההיא יתכונשן גלוותא דישראל דמן אתור וגו': (יג) והיתה הארץ. ארץ

מצודות ציון

(ט) זעף. כעס ומימה: אשא. אסכול: (י) למרמס. ענין דריסם הנגל: חוצות. שוקים: (יא) גדרך. מלשון גדר ומחל: חק. ענין דבר קטע: (יב) ועדיך. אלץ כמו טעג עדיך (פסוק ד'): זמני. כמו למן והיו"ד נוספת וכן מני אפרים (פסוקים ה'): מצור. ענין מנצל: (יג) על יושביה. עם יושניה: (יד) רעה. ענין

מצודות דוד

(ט) זעף ה' אשא. הן עתה אני סובל זעף ה' כי חטאתי לו וכן אסכול עד אשר ישלים לריב עמדי הריב הראוי לי בגמול החטא ויכלה לעשות בי משפט הראוי לי ואח"ז יוציאני לאור ואראה בעדקתו שיעשה לי ולא לעולם יריב: (י) ותרא. וכאשר תראה אויבתי במרבית הצדקה הנעשה לי תהיה מכוסה בכבושה אשר אמרה אלי בזמן הגלות אין ה' מדוע לא יגאלך: עיני תראינה בה וגו'. מה שחפצה לראות מן הנקם כי אז תהיה למרמס הגל כטיט המושלך בחוצות: (יא) יום לבנות. ר"ל יבוא יום לבנות גרתי חרבותיך וביום ההוא ירחק ממך חוק העכו"ם אשר הטילו עליך מאז חוק המס והשעבוד: (יב) יום הוא. ר"ל אז יאיר לך הזמן כאור היום: ועדיך יבוא. כל העכו"ם יבואו אליך ירושלים להיות טרים למשמעתך: זמני אשור. מן אשור ואף מערי המבצר שבה כי לא יתחזקו במשגב המבצר: זמני מצור. מן ערי המבצר ועד נהר הוא נהר פרת העומד בגבול א"י ומשם והלאה הוא ארץ העמים: ויום. מלת ועד משמשת בשתיים כאילו אמר ועד ים מים ר"ל מקצה המערב ועד ים המערבי שהוא גבול א"י: והר ההר. ר"ל מקצה העולם ועד הר ההר העומד בגבול א"י כמ"ש תתאו לכם הר ההר (במדבר לד'): (יג) והיתה

קפה	גיטין	פרק ו	מסכת	קפד	גיטין	פרק ה	מסכת
-----	-------	-------	------	-----	-------	-------	------

אחריהם אמרו, הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע. אימתי, בזמן שאין בידן לקח. אבל יש בידן לקח, הן קודמין לכל אדם. רבי הושיב בית דין ונמנו, שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש, כל הקודם לקח, זזכה, אבל נותן לבעלים רביע:

ז. חרש רומז ונרמז. בן בתירא אומר, קופץ ונקפץ, במטלטלין.

הפעוטות, מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין:

ח. ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום. כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל, מפני דרכי שלום. מערבין בבית ישן, מפני דרכי שלום. בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון, מפני דרכי שלום. מצודות חיה ועופות ודגים יש בהם משום גזל, מפני דרכי שלום. רבי

יוסי אומר, גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן, יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר, גזל גמור. עני המנקה בראש הזית, מה שתחתיו גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר, גזל גמור. אין ממחין ביד עגלי גוים בלקט ובשכחה ובפאה, מפני דרכי שלום:

ט. משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית, נפה וכברה ורחים ונתנור, אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ, נפה וכברה, ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה, אבל משתטיל המים, לא תגע עמה, לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עברה. וכלן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום. ומחזיקין ידי גוים

בשביעית, אבל לא ידי ישראל, ושואלין בשלומן, מפני דרכי שלום:

פרק ו

א. האומר התקבל גט זה לאשתי או הולף גט זה לאשתי, אם רצה לחזור, יחזור. האשה שאמרה התקבל לי גטי, אם רצה לחזור, לא יחזור. לפיכך אם אמר לו הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולף ותן לה, אם רצה לחזור, יחזור. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף האומרת טול לי גטי, אם רצה לחזור, לא יחזור:

רבינו עובדיה מברטנורה

בטל. דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: **נותן לבעלים רביע.** ששיערו, דסיקריקון מתוך שבחנם בא לידו מויל גביה רבעא:

ז. רומז ונרמז. מה שהוא רומז או שאחרים רומזים לו ונתרצה, הכל קיים. רמזיה, בידיו ובראשו. קפיצה, עקימת שפתים, שנאמר (איוב ה') קצצה פיה. ואינו סימן ניכר כמו רמזיה: **במטלטלין.** אם מכר מטלטלין. ואין הלכה כבן בתירה: **הפעוטות.** הקטנים כבן ד' כבן ח' אם הוא חריף ויודע כטיב משא ומתן. או כבן ט' ובן י' אם אינו חריף כל כך: **מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין.** ומתנתן מתנה. אחד מתנת בריא, ואחד מתנת שכיב מרע. אחד מתנה מרובה, ואחד מתנה מועטת:

ומפני דרכי שלום אמרו שיקרא הוא ראשון ולא יתן רשות לאחר שיקרא, דלא לית לאנצויי ולומר מפני מה הרשה לזה ולא לאחר. ולא שנא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים, ולא שנא בשני ובחמישי בומן הוה, לעולם כהן קורא ראשון ואינו יכול לתת רשות לישראל שיקרא לפניו, כי היכי דלא ליתו לאנצויי. ואם אין שם כהן, נתפרדה החבילה, ולא יקרא לוי שני אלא כפי חשיבותו, ואית דאמרי לא יקרא לוי בתורה כלל, וכן המנהג: **מערבין בבית ישן.** בני חצר שרגילים ליתן עירובן בכל שבת בבית אחד, אין משנין את מקומן ליתנו בבית אחר: **מפני דרכי שלום.** שבני אדם שהיו רגילים לראות העירוב באותו בית, עכשיו שאין רואים אותו יאמרו שמטלטלין בלא עירוב, ואיכא חשדא: **בור שהוא קרוב.** למוצא אמת המים הבא מן הנהר: **מתמלא ראשון.** ואחריו יתמלאו התחתונים: **מצודות חיה.** שאין להם תוך דליקני ליה כליו: **יש בהן גזל משום דרכי שלום.** ולא נפיק בדיינים: **רבי יוסי אומר גזל גמור.** מדבריהם. ונפיק בדיינים. ומיהו מודה רבי יוסי דלא הוי גזל דאורייתא לעבור עליו בלאו. ואין

רבינו עובדיה מברטנורה

הלכה כרבי יוסי: **המנקה.** חותך. כמו ונקף סככי היער (שעיה י'): **ט. החשודה על השביעית.** לשמור פירות שביעית ולהצניעם מן הביעור ואילך: **לא תבור ולא תטחון עמה.** לסייעה, מפני שאסור לסייע בידיי ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: **לאשת עם הארץ.** החשודה על המעשרות: **ובורות וטוחנת.** לפי שרוב עמי הארץ מעשרין הן: **אבל משתטיל המים.** בעיסה: **לא תגע עמה.** לפי שמשגלגלה הוטבלה לחלה, וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים שהיו הכושבה לקבל טומאה, וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: **וכולן לא אמרו כו'. לא התירו להשאלם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה**

ב. האשה שאמרה התקבל לי גטי, צריכה שתי כתי עדים. שנים שאומרים בפנינו אמרה ושנים

עצמה, אלא משום דרכי שלום: ומחזיקין ידיו גוים. לומר להם תחזקנה ידיכם: **ושואלים בשלומם.** כל הימים ואפילו ביום חגם. ואע"פ שמטיל שם שמים על הנכרי, ששלום אחד משמותיו של הקב"ה:

פרק ו האומר התקבל. אם רצה לחזור יחזור. דגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא מדעתו: **לא יחזור.** דכיון דאיהו שותיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה: **אף האומרת טול לי גיטי.** לשון קבלה הוא. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ב. צריכה. להביא לפנינו שתי כתי עדים: **שנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע.** ובשעת השמד שנו, שגזרו על המצות והיו קורעים

שְׂאוּמְרִים כַּפֵּינֵנוּ קָבֵל וְקָרַע, אֶפְלוּ הֵן הִרְאֵשׁוּנִים וְהֵן הָאֲחֵרוּנִים, או אֶחָד מִן הִרְאֵשׁוּנִים וְאֶחָד מִן הָאֲחֵרוּנִים וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִמָּהֶן. נַעֲרָה הַמְאֲרָסָה, הִיא וְאִבְיָהּ מְקַבְּלִין אֶת גְּטָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין שְׁתֵּי יָדַיִם זֹכוֹת בְּאֶחָת, אֲלֵא אִבְיָהּ מְקַבֵּל אֶת גְּטָהּ בְּלִבָּד. וְכַל שְׂאִיבָה יְכוּלָה לְשָׁמֹר אֶת גְּטָהּ, אֵינָה יְכוּלָה לְהַתְּרָשׁ:

ג. קִטְנָה שְׂאֲמָרָה הֶתְקַבֵּל לִי גֵטִי, אֵינֶנּוּ גֵט עַד שְׂגִיעֵע גֵט לְיָדָהּ. לְפִיכֵן אִם רָצָה הַבַּעַל לְחַזֹּר, יִחַזְרוּ, שְׂאִין קִטְן עֹשֶׂה שְׁלִיחַ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ אִבְיָהּ, צֵא וְהִתְקַבֵּל לְבִתִּי גֵטָהּ, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר לֹא יִחַזְרוּ. הָאוֹמֵר תָּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְנִתְּנוּ לָהּ

בְּמָקוֹם אֲחֵר, פְּסוּל. הַרִי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְנִתְּנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אֲחֵר, כְּשֶׁר. הֵאֲשֶׁה שְׂאֲמָרָה הֶתְקַבֵּל לִי גֵטִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְקָבֵלוּ לָהּ בְּמָקוֹם אֲחֵר, פְּסוּל. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר מְכַשֵּׁיר. הֵבֵא לִי גֵטִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי וְהֵבִיאוּ לָהּ מִמָּקוֹם אֲחֵר, כְּשֶׁר:

ד. הֵבֵא לִי גֵטִי, אוֹכְלֵת בְּתִרוּמָה עַד שְׂגִיעֵע גֵט לְיָדָהּ. הֶתְקַבֵּל לִי גֵטִי, אֲסוּדָה לְאֶכוֹל בְּתִרוּמָה מִיָּד. הֶתְקַבֵּל לִי גֵטִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אוֹכְלֵת בְּתִרוּמָה עַד שְׂגִיעֵע גֵט לְאוֹתוֹ מְקוֹם. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִיָּד:

ה. הָאוֹמֵר כְּתָבוּ גֵט וְהִנֵּנוּ לְאִשְׁתִּי, גְּרֻשָׁה, כְּתָבוּ אֲגָרָת וְהִנֵּנוּ לָהּ, הַרִי אֵלוֹ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. פְּטוּרָה,

רבינו עובדיה מברטנורה

הגט מיד, שלא ייראה: או אפילו הן כו'. שהשנים שאמרה בפניהם הם עצמם ראו כשקבלו: או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד. שלישי, שנעשה עד כזו וכו', מצטרף עמהם: היא ואביה. או היא או אביה. היא יש לה יד דהא גדולה היא. ואביה נמי זכאי לקבלו: אינה מתגרשת. ואפילו בקבלת אביה, דכתבי (ובריס כ"ד) ושלה מביתו, יש שמשלחה ואינה חוזרת, יצאה זו שמשלחה וחוזרת:

ג. **במקום אחר פסול.** הבעל מקפיד שאין רצונו שילעזר עליו שם: הרי היא במקום פלוני אינו אלא כמראה מקום, שם תמצאנה: ורבי אליעזר מכשיר. דסבר איהו דמדעתיה מגרש איכא קפידא, איהי דבעל

פְּרַנְסוּהָ, עָשׂוּ לָהּ כַּנְמוּס, עָשׂוּ לָהּ כְּרֵאוֹי, לֹא אָמַר כְּלוּם. כְּרֵאוֹשׁוּנָה הֵיוּ אוֹמְרִים, הַיּוֹצֵא בְּקוּלָר וְאָמַר כְּתָבוּ גֵט לְאִשְׁתִּי, הַרִי אֵלוֹ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. חֲזְרוּ לוֹמַר, אֵף הַמְּפַרֵּשׁ וְהַיּוֹצֵא כְּשִׁירָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אֵף הַמְּסַכֵּן:

ו. מִי שֶׁהִיָּה מְשַׁלֵּף לְבוּר וְאָמַר כָּל הַשּׂוֹמֵעַ אֶת קוּלוֹ יִכְתוּב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, הַרִי אֵלוֹ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. הַפְּרִיא שְׂאֲמַר כְּתָבוּ גֵט לְאִשְׁתִּי, רָצָה לְשַׁחַק בָּהּ. מַעֲשֵׂה בְּכִרְיָא אֶחָד שְׂאֲמַר כְּתָבוּ גֵט לְאִשְׁתִּי, וְעָלָה לְרֵאשׁ הַגַּג וְנִפְל וּמַת. אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אָמַרו חֲכָמִים, אִם מַעֲצָמוּ נִפְל, הַרִי זֶה גֵּט. אִם

רבינו עובדיה מברטנורה

מעליה חרבות שחייבת: פרנסה. לשון עשיית צרכיה כמו מוציאם לפרנסה וכו'. הלכך לא ידעינן אי צרכי הגט הוא, שלא תהא זקוקה ליבם, אי צרכי מלבוש וכסות הוא: כנימוס. כחוק. לא ידעינן אי חוק גט אי חוק מזון וכסות. וכן כראוי: היוצא בקולר. ליהרג בדיון המלכות: ואמר כתבו. אע"פ שלא אמר תנו: יכתבו ויתנו. דאגב פתחיה טריד ולא פריש: המפרש. ליס: והיוצא בשיירא. למדבריות: המסוכן. חולה. והלכה כר"ש שזורי:

ו. ואמר כל השומע את קולו. ופירש שמו ושם עירו: רצה לשחק בה. הואיל ולא אמר תנו: מעשה בבריא. מפרש בגמרא דחסורי מחסרא והכי קתני, ואם הוכיח סופו על תחלתו, הרי זה גט, ומעשה נמי בבריא וכו'. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

הַרוּחַ דְּחֶאָתָהּ, אֵינֶנּוּ גֵט:

ז. אָמַר לְשָׁנִים תְּנוּ גֵט לְאִשְׁתִּי או לְשַׁלְשָׁה כְּתָבוּ גֵט וְתְּנוּ לְאִשְׁתִּי, הַרִי אֵלוֹ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. אָמַר לְשַׁלְשָׁה תְּנוּ גֵט לְאִשְׁתִּי, הַרִי אֵלוֹ יִכְתְּבוּ לְאֲחֵרִים וְיִכְתְּבוּ, מִפְּנֵי שְׂעֻשְׂאָן בֵּית דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי מַאִיר. וְזוּ הַלֵּכָה הַעֲלָה רַבִּי חֲנִינְא אִישׁ אוֹנוּ מִבֵּית הָאֲסוּרִין, מְקַבֵּל אָנִי בְּאוֹמַר לְשַׁלְשָׁה תְּנוּ גֵט לְאִשְׁתִּי, שְׂיֵאמְרוּ לְאֲחֵרִים וְיִכְתְּבוּ, מִפְּנֵי שְׂעֻשְׂאָן בֵּית דִּין. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, נוֹמִינוּ לְשַׁלִּיחַ, אֵף אָנוּ מְקַבְּלִין, שְׂאֶפְלוּ אָמַר לְבֵית דִּין הַגְּדוֹל שְׂבִירוּשָׁלַיִם תְּנוּ גֵט לְאִשְׁתִּי, שְׂיִלְמְדוּ וְיִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. אָמַר לְעֶשְׂרָה כְּתָבוּ גֵט לְאִשְׁתִּי,

ז. אמר לשנים תנו גט לאשת. אע"פ דלא אמר כתבו ותנו, הרי אלו יכתבו בעצמן. ולא יאמרו לסופר אחר שיכתוב, ולא לעדים לחתום, דלאו בית דין שוינהו לצוות על אחרים אלא עדים שוינהו, והן הן שלוחיו הן הן עדי. ואם אמר לג' כתבו ותנו גט לאשתי, אע"פ שהן ראויין ליעשות ב"ד, כיון דבהדיא אמר להו ככתבו, לאו בית דין שוינהו אלא עדים: אמר לג' תנו. ולא אמר כתבו: הוי אלו יאמרו. לעדים אחרים, לכתוב ולחתום וליתן, מפני שעשאן בית דין: מבית האסורים. משמו של רבי עקיבא שהיה כחוש בבית האסורים: נומינו לשליח. אמרנו לרבי חנינא שנעשה שליח בהלכה זו לאמרה בבית המדרש: ילמדו. אם אינם יודעים לכתוב. ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו הן בעצמן:

מסכת	פרק ז	גיטין	קצ	מסכת	פרק ח	גיטין	קצא
רפן שמעון בן גמליאל, כל עכבה שאינה הימנה, הרי זה גט:	ז. הרי זה גטף אם לא באתי מפאן ועד שלשים יום והיה הולף מיהודה לגליל, הגיע לאנטיפטרס וחרז, בטל תנאו. הרי זה גטף אם לא באתי מפאן עד שלשים יום, והיה הולף מגליל ליהודה, והגיע לכפר עותנאי וחרז, בטל תנאו. הרי זה גטף אם לא באתי מפאן עד שלשים יום והיה הולף למדינת הים והגיע לעכו וחרז, בטל תנאו. הרי זה גטף כל זמן שאעבור מפנגד פניף שלשים יום, היה הולף ובא, הולף ובא, הואיל ולא נתחד עמה, הרי זה גט:	ועד שנים עשר חדש, ומת בתוף שנים עשר חדש, אינו גט. הרי זה גטף מעכשיו אם לא באתי מפאן ועד שנים עשר חדש, ומת בתוף שנים עשר חדש, הרי זה גט:	א. הזרק גט לאשתו והיא בתוף ביתה או בתוף חצרה, הרי זה מגרשת. זרקו לה בתוף ביתו או בתוף חצרו, אפלו הוא עמה במטה, אינה מגרשת. לתוף חיקה או לתוף קלפה, הרי זה מגרשת:	ב. אמר לה פנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו, קוראה והרי הוא גטה, אינו גט, עד שיאמר לה הא גטף. נתן בידה והיא שנה, נעורה, קוראה והרי הוא גטה, אינו גטף. הרי זה גט. ואם מיתה קדמה לגט, אינו גט. ואם אין קדמה לגט, אינו גט.	ב. אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי, בגמרא מוקמינן לה באומר זרוק לי חובי בתורת גטין, דכיון דא"ל הכי הוה ליה לחוב זה דין גט, ואם זרק אותו הלוח קרוב למלוה ואבד, זכה הלוח ואינו חייב לשלם. ואם קרוב ללוה, הלוח חייב וכו'. אבל אם אמר לו זרוק לי חובי והפטר, מכיון שזרקו לו כלל ענין, פטור: ואיור הגג. לפחות בשלשה סמך לקרקעית הגג, דכלבוד דמי: מרשות הגג. יצא ממחיצת הגג ונכנס לתוך מחיצת המקום שהיא עומדת בו: או נשרף הרי זה	ב. אמר לה פנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו, קוראה והרי הוא גטה, אינו גט, עד שיאמר לה הא גטף. נתן בידה והיא שנה, נעורה, קוראה והרי הוא גטה, אינו גטף. הרי זה גט. ואם מיתה קדמה לגט, אינו גט. ואם אין קדמה לגט, אינו גט.	ב. אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי, בגמרא מוקמינן לה באומר זרוק לי חובי בתורת גטין, דכיון דא"ל הכי הוה ליה לחוב זה דין גט, ואם זרק אותו הלוח קרוב למלוה ואבד, זכה הלוח ואינו חייב לשלם. ואם קרוב ללוה, הלוח חייב וכו'. אבל אם אמר לו זרוק לי חובי והפטר, מכיון שזרקו לו כלל ענין, פטור: ואיור הגג. לפחות בשלשה סמך לקרקעית הגג, דכלבוד דמי: מרשות הגג. יצא ממחיצת הגג ונכנס לתוך מחיצת המקום שהיא עומדת בו: או נשרף הרי זה
ז. הגיע לאנטיפטרס. מפרש בגמרא משנה זו, כגון דאתני שני תנאים, אי מטינא לגליל, לאלתר ליהוי גיטא. ואי לא מטינא לגליל, אי משתהינן תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא, ואי לא, לא ליהוי גיטא. והלך והגיע לאנטיפטרס שהוא סוף ארץ יהודה וחרז קודם שלשים יום, בטל הגט. דלא לגליל מטא, ולא אשתהינן תלתין יומין: וכן אם היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי. שהוא בקצה גבול הגליל: וכן אם היה הולך למדינת הים והגיע לעכו. שהוא בקצה גבול של א"י וחרז בתוך ל' יום, בטל הגט. שהרי לא הלך למדינת הים וגם לא נשתהה ל' יום: כל זמן שאעבור מנגד פניף ל' יום. כשאשתהה ל' יום עובר מנגד פניף אז יהא גט: והיה הולך ובא וכו'. לאחר מפאן	כששתהה ל' יום עובר מנגד פניה, יהא גט. ולא אמרינן הואיל ומעיקרא היה הולך ובא, ניהוש שמא פייס קטטה שביניהם ובטל גיטא, דמאחר שלא נתיחד עמה בשעה שהיה הולך ובא, לא חיישינן שמא פייס. וכי מקיים תנאה ושהה ל' יום עובר מנגד פניה, הוי גיטא. ובגמרא מוקי לה באומר בשעת התנאי ע"מ כן אני מוסר לה הגט, שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי בפייסתי. וכן הלכה. שאם לא אמר כן בשעת התנאי, חיישינן שמא יבא בעל ויערער ויאמר פייסתי:	כ. אינו גט. דכיון דלא אמר מעכשיו, משמע לאחר שנים עשר חודש יהא גט, והרי מת בתוך הזמן וצריכה ליבם:	א. או שמצאתו מאחוריו. שהיה הגט על גבו ועקם גבו לה כדי שתטלנו: אינו גט עד שיאמר טלי גטך. ולכי אמר טלי גטך מיתה הוי גט. אבל אם היה הגט על גבי קרקע, או על גבו או בגופו היה עקם גבו או לא המציא גופו לה כדי שתטלנו, אפילו אמר טלי גטך אינו גט: קוראה והוי היא גיטה. כשהיא קוראה בו רואה שהוא גטה: קרוב לה מגורשת, קרוב לו אינה מגורשת. כל				

רבינו עובדיה מברטנורה

שהיא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו, זהו קרוב לה. וכל שהיא אינה יכולה לשמרו והוא יכול לשמרו זהו קרוב לו. שניהם יכולים לשמרו או שניהם אינם יכולים לשמרו, זהו מחצה על מחצה. ולענין פסק הלכה אינה מגורשת עד שגיע גט לידה או לרשותה:

ג. אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי. בגמרא מוקמינן לה באומר זרוק לי חובי בתורת גטין, דכיון דא"ל הכי הוה ליה לחוב זה דין גט, ואם זרק אותו הלוח קרוב למלוה ואבד, זכה הלוח ואינו חייב לשלם. ואם קרוב ללוה, הלוח חייב וכו'. אבל אם אמר לו זרוק לי חובי והפטר, מכיון שזרקו לו כלל ענין, פטור: ואיור הגג. לפחות בשלשה סמך לקרקעית הגג, דכלבוד דמי: מרשות הגג. יצא ממחיצת הגג ונכנס לתוך מחיצת המקום שהיא עומדת בו: או נשרף הרי זה

קצב	גיטין	פרק ח	מסכת	קצב	גיטין	פרק ח	מסכת
							זו מגרשת:
							ד. בית שמאי אומרים, פוטר אדם את אשתו בגט ישן. ובית הלל אוסרין. ואיזהו גט ישן, כל שנתיחד עמה אחר שכתבו לה:
							ה. כתב לשום מלכות אחרת, לשום מלכות מדי, לשום מלכות יון, לבגין הפית, לחרבן הפית, היה במזרח וכתב במערב, במערב וכתב במזרח, תצא מזו ומזה, וצריכה גט מזו ומזה, ואין לה לא כתבה ולא פרות ולא מזונות ולא בלאות, לא על זה ולא על זה. אם נטלה מזו ומזה, תחזיר. והולד ממזר
							ו. כל העריות שאמרו צרותיהן מתרות, הלכו הצרות האלו
							ו. פתב ונמצאו אלו אילוניות, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:
							ז. הפונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זאת שהיא אילונית, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:
							ח. כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה, וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש, ונתנו זה לזה, ולאחר זמן הרי הגט יוצא מיד האיש, ושובר מיד האשה, תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה. רבי אליעזר אומר, אם לאלתר יצא, אין זה גט. אם לאחר זמן יצא, הרי זה גט. לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו
							ט. המגרש את אשתו ולנה עמו בפנדקי, בית שמאי אומרים, אינה צריכה הימנו גט שני. ובית הלל אומרים, צריכה הימנו גט שני. אימתי, בזמן שנתגרשה מן הנשויאין. ומודים בנתגרשה מן הארוסין שאינה צריכה הימנו גט שני, מפני שאין לבו גס בה. פנסה בגט קרח, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

רבינו עובדיה מברטנורה

אשתו שובר. ורמב"ם גריס ונתן גט לאיש ושובר לאשה. ופירש ונתן, שחשב שנתן גט לאיש ושובר לאשה, אבל הוא לא עשה אלא בהפך. ודחוק הוא: **אם לאלתר**. כל זמן שלא נשאת יצא גט מתחת יד הבעל: **אינו גט**. וצריכה גט אחר: **ואם לאחר שנשאת**. הרי זה גט: **לא כל הימנו**. אין הכל כדבריו של שני. זה הראשון להאמינו: **לאבד זכותו של שני**. שנשאה. דאמרינן קנוניא היא ביניהם והחליפו השטרות לאחר שנשאת. והלכה כרבי אליעזר:

ט. ולנה עמו בפנדקי. ויש שם עדי יחוד ואין שם עדי ביאה. בית הלל סברי הן הן עדי יחוד הן עדי ביאה, ואין אדם עושה בעילתו בעילת נזות והרי קידשה כביאה. וב"ש סברי לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה עד שיראוה שנבעלה: **גט קרח**. שקשריו מרובין מעדי. דתקון רבנן

לשוק: **ונמצאו**. העריות אילונית, ואיגלאי מלתא שהיו קדושי המת בטעות, ונמצא שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות האלו מן החליצה: **תצא מזה**. מבעל שנישאת לו. ומן היבם: **וכל הדרכים האלו בה**. וביבמות מוקמינן לה כר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין, ואינה הלכה: **ז. ונשאת לאחר**. דקיי"ל ביאת האחת פוטרת צרתה: **ונמצאת זו**. שנתיבמה אילונית, ואין יבומיה יבומין. ונמצא שלא נפטרה צרתה ונשאת לשוק בלא חליצה: **תצא מזה ומזה**. מבעל זה ומיבמה הראשון:

ח. כתב סופר גט לאיש. לגרש בו אשתו: **ושובר לאשה**. שתמסרו לבעלה כשיפרע לה כתובתה: **וטעה הסופר**. כשמסר להן השטרות: **ונתן גט לאשה ושובר לאיש**. והם מסרו זה לזה. והלכה זו ונשאת כסבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו

שאינ להם מלכות במקום כתיבת הגט, תצא מזה ומזה. ונקראת מלכות [אדום] מלכות שאינה הוגנת שאין לה לא כתב ולא לשון: **או שכתב לשם מלכות מדי**. לפי שצריך לכתוב לשם המלכות של מדינה שהגט נכתב בה, משום שלום מלכות, שיאמרו חשופים אנו בעיניהם שכותבים שטרותיהם בשמינו: **תצא מזה ומזה**. אם נשאת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני: **ואין לה לא פירות ולא בלאות וכו'**. כולה מתניתין מפרשה ביבמות פרק האשה רבה: **והולד ממזר מזה ומזה**. מתניתין ר"מ היא דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגטין הולד ממזר. ואינה הלכה:

ו. כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות. חמש עשרה עריות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה: **הלכו הצרות**. של עריות: **ונשאו**.

מגורשת. והוא שקדמה זריקת הגט בחצר קודם שתהא הדליקה באויר החצר. שאם היתה הדליקה בחצר תחלה, מעיקרא לשריפה קאזיל ואינה מגורשת:

ד. בגט ישן. שכתב לגרש את אשתו ואחר שנכתב הגט נתיחד עמה. ב"ש סברי לא אמרינן גזירה שמא יאמרו גטה קודם לבנה שמא ישהה את הגט שנה או שנתיים בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך זמן זה וא"כ יגרשנה בו וכשיראו זמן הגט קודם ללידת הבן יהיו סבורים שנתן לה גט משעת כתיבה והוי פגם שיאמרו מן הפנויה נולד. ופסק ההלכה לא יגרש אדם את אשתו בגט ישן. ואם גירש והלך הבעל למדינה אחרת, תנשא בו לכתחלה:

ה. כתב לשם מלכות שאינה הוגנת. אם היה כבבל וכתב לחשבון שנות מלכות אדום,

מסכת פרק ט גיטין קצד   מסכת פרק ט גיטין קצד   מסכת פרק ט גיטין קצד

י. גט קרחה, הכל משלימין עליו, דברי בן ננס, רבי עקיבא אומר, אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר. ואיזהו גט קרחה, כל שקשירו מרבין מעדיו:

ב. הרי את מתרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעבדך ולכל מי שאין לה עליו קדושין, פשר. הרי את מתרת

א. המגרש את אשתו. ואמר לה הרי את מתרת לכל אדם אלא

רבינו עובדיה מברטנורה
 חותם עליו אלא ע"א פסול בלבד, והשאר צריך שיהיו כלם כשרים:

גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו כותבים גט פתאום לנשותיהם ומתחרטים ולא היו יכולים להתזרזר, ותקנו להם גט מקושר שאינו נוה ליכתב מהרה, שמא בתוך כך יתפייס. וכותב שטה אחת או שתיים וכוונתו על החלק ותופר ועד אחד חתום על הכרך מבחוץ, וחוזר וכותב שני שיטין או יותר מבפנים וכוונתו על החלק וחותם עד שני על הכרך מבחוץ, וכן עד שלישי. ואם יש קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו, והו קרחה ופסול. דמסתמא למנין קשריו היו עדין מתחלה, וחישינן דלמא הבעל אמר להו כולכם חתומים, והרי אחד שלא חתם. ואם נשאת אשה בגט זה, תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה. ומתניתין רבי מאיר היא, דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגטין הולד ממזר. ואינה הלכה:

פרק ט המגרש. רבי אלעזר מתייר. ופסול גרושה מאישה לא יקחו, אפילו לא נתגרשה אלא מאישה, דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם, פסולה לכהונה. אלמא גט הוא והכא דרשייה לכל אדם חוץ מזה, מותרת לאחרים: וחכמים אוסרים. דאמרי איסור כהונה שאני, שריבה בהם הכתוב מצות תיירות, ואע"ג דהוה גט לפסלה לכהונה, לא הוה גט להתירה לאחרים. והלכה כחכמים. ולא אסרי רבנן אלא כשאמר הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני, או חוץ מפלוני. אבל אי אמר לה הרי זה גטך על מנת שלא תנשאי לפלוני, מודו רבנן דהוה גט, שהרי התירה לכל אדם במסירת הגט אלא שהתנה עמה שלא תנשא לאותו פלוני, והוה כשאר תנאי בעלמא. ואסרי רבנן למגרש לומר הרי זה גטך על מנת שתנשאי לפלוני, שלא יאמרו נשותיהן נותנים זה לזה במתנה. וכל תנאי שמתנה אדם בגט קודם כתיבת הגט, אע"פ שלא נכתב התנאי בתוכו, הגט פסול. אלא אחר שנחנו לידה מתנה מה שהוא רוצה להתנות:

לכל אדם, אלא אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתיני, ולכל מי שיש לה עליו קדושין אפלו בעברה, פסול:

ג. גופו של גט, הרי את מתרת לכל אדם. רבי יהודה אומר, ודין דיהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין למתדף להתנסבא לכל גבר דתצפין. גופו של גט שחרור, הרי את פת חורין, הרי את לעצמך:

ד. שלשה גטין פסולין, ואם נשאת, הולד פשר. כתב בכתב ידו ואין עליו עדים, יש עליו עדים

רבינו עובדיה מברטנורה

ב. אלמנה לכהן גדול. כיון דקדושתן תופסים בחייבי לאוין, ולהאי לא תפסי משום איסור אישות שבה, אשתכח דשייר בגיטא:

ג. גופו של גט. עיקר כתב הגט, כך יכתבו בו: **ודין די יהוי ליכי מינאי.** שצריך להוכיח בתוכו שעל ידי ספר זה הוא מגרשה. ואי לא כתב ביה הכי, אתו למימר דבדיבור בעלמא גירשה ושטר ראייה בעלמא. והלכה כרבי יהודה:

ד. כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי, כתב ידו כמאה עדים דמי. ולר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי, הואיל וכתב ידו הוא, וכתב ונתן קרינן ביה, ואע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא, וחכמים פסלוהו דלמא

ואין בו זמן, יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד, הרי אלו שלשה גטין פסולין, ואם נשאת, הולד פשר. רבי אלעזר אומר, אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים, פשר וגובה מנכסים משעבדים, שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם:

ה. שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערכו, נותן שניהם לזו ושניהם לזו. לפיכך, אבד אחד מהן, הרי השני בטל. חמשה שכתבו כלל בתוך הגט, איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית, והעדים מלמטה, פלן פשרין ונתן

אתי לאכשורי בכתב סופר: ואין בו זמן. דומן תקנתא דרבנן הווא. אי משום פירות, אי משום שמא יחפה על בת אחותו, כדאמרינן בפיק שני: **ואין בו אלא עד אחד.** איכא למ"ד אכתב ידו קאי, ורישא אשמעינן דאפילו אין בו עד, הולד כשר. והכא אשמעינן דאפילו יש בו עד אחד לכתחלה לא. ואיכא למ"ד אכתב סופר קאי, ואפ"ה הולד כשר, דסופר הוה ליה במקום עד שני: **תקון העולם.** שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער לומר לא גרשתיה. והלכה כרבי אלעזר:

ה. שני גיטין שוין. בשמותיהם: **הרי השני בטל.** דלא ידעינן דמאן ניהו: **כלל.** זמן אחד לכולן, בכך שבכתב גירש פלוני פלונית

הלכות נדרים סימן רלב

שצח

אדם לומר לשבועתו היתה באנס או על תנאי כף וכף (סו). ודוקא קדם שעבר על שבועתו, אבל אם כבר עבר, אינו נאמן לפטור ממלקות (כס' רכ"ח דף רע"ד ע"א בבית יוסף בשם הרשב"א). וכן מי שהודה ברבים או כתב עליו שטר והודה בו שנשבע, ואומר אחר כך שלא נשבע, ונותן טעם למה אמר שנשבע, נאמן וכל שכן אם האמת שלא נשבע, שאין עליו אסור שבועה משום הודאתו (ת"ה סימן שכ"ו).

יג. י אף על פי שארבעה נדרים אלו אינם צריכים התרה, אסור לדר בהם, אם לא שרוצה לקיים דבריו.

יד. הודר או הנשבע לאנס, לא הוי נדר ולא שבועה. לפיכך ה' נודרים הוורגים ולמוכסים' אם הוא מוכס העומד בלא צווי המלך, 'או שבא לטל ממנו יותר מקצבתו, יכול לדר או לשבע כדי לפטר ממנו, ואומר: יאסרו עלי כל פרות שבעולם אם איני מבית המלך, לפטר מן ההרג. או אם אין מה שאני מביא מבית המלך, לפטר מן המכס.' 'והושב בלבו יאסרו עלי רק היום, אף על פי שמוציא מפיו, סתם, וקיים לן דברים שבלב אינם דברים, גבי אנס שרי. ובלבד שלא יוציא בפיו דבר שהוא בפרוש נגד מה שבלבו (בתוספות נדרים ובפ' הגוול בתרא ועוד תרבה פוסקים). 'ואפילו לא בקש ממנו שידר, והוא נודר מעצמו או

מי שנשבע או נדר לעשות דבר ביום פלוני, ונאנס, כגון שנשבע לשלם וכשהגיע הזמן אין לו לשלם, פטור משבועתו. ואם יכול לקיימה אחר כך, דינו כאילו עבר על שבועתו במוזד (בית יוסף סי' רכ"ח דף רע"ג ע"ד בשם תשובת הרשב"א) וכבר נתבאר דינו לעיל סי' רכ"ח סעיף מ"א. ואם כשהגיע הזמן לפרע הכרית השר למלוה להרויח הזמן ללוה, או שפטרו לגמרי, השבועה קומת (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א ורמב"ן סי' רמ"ו) ולכלי עלמא צריך לפרע לו אחר כך. ועין בח"מ סימן ע"ג מדיינים אלו. קהל שעשו חרם על ה' שנים וקבעו זמן שיתחיל התרם ובאותו הזמן היו אנוסים או שווגים ולא התחילו לקיים הנדר, צריכים לקיימו אחר כך כי אינו בטל משום זה (תשובת הרא"ש פל"ו). מי שנשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה, או ביום פלוני, יש לו לעשותו מיד או בשחרית כשיגיע אותו היום, שמה ישכח אחר כך ולא יעשנו, ויעבר על נדרו ושבועתו. ואם לא עשהו מיד, כי אמר עדין יש לי פנאי לעשותו, ושכח או נאנס אחר כך ולא עשהו, יש אומרים דמקרי אנס (הר"ן פ' ביצה הג"ל). ויש אומרים דלא מקרי אנס (הדושי אנדה פרק מי שאתו). ולא מקרי אנס בשבועה, אלא אם כן היה מגיע לו איהו רעה אם לא היה נשבע, אבל אם לא היה מגיע לו טובה ונשבע, כדי שיהא לו טובה מזה, אין מקרי אנס בשבועה (מהר"ק שרש קס"ו ופסקי מהרא"י סימן ע"ג). כל שהוא אנוס בשבועה, אף על פי שאמר על דעת רבים או על דעת המקום, אינו כלום (בית יוסף בשם רשב"ד). נאמן

הלכות נדרים סימן רלב

שצמ

הוסיף לדר יותר ממה שבקש, כגון שאמר לו: אמר קונם שתהנה מאשתך אם אינו כדכריך, והוא אומר: קונם אשתי וכני נהנים לי, או שבקש ממנו שידר, והוא נשבע, אינו כלום, שכל מה שעושה אינו עושה אלא מחמת האנס ולחזק דבריו נגד האנס. הנה: ודוקא כשנשבע לו בפיו, או צריך לבטל בלבו באיזה תנאי ודרך שלא יסתר מה שהוציא בפיו, אבל שר אם שלטון שצווי להתרים על איהו דבר שלא כדיו, אין באותו חרם כלום, ואפילו בטול בלב אינו צריך. (הנחות מיוזני פ"ג מולכות שבועות בשם הגאונים וכן כתב רבינו ירוסם). וכל זה לא מקרי אלא כשאפשר לעבר על שבועתו ונדרו שלא ינדע לגוי, אבל אם ינדע לגוי, אסור מפני חלול השם. ולכן נענש צדקיהו שעבר על שבועתו לנבוכדנצר (ד"ע), אף על פי שהיה בדרך אנס (תשובת הרא"ש פל"ט ותשו"ט ע"ב סי' מ"ט וגמ"ו סימן ג"א). מיהו אם הודיע לגוי מיד שיצא מאנסו, שהיה לו תנאי בלבו, ולכן יעבר על שבועתו, ליכא למיתש, והאיל ויהו אנוס מתחלה וכך משמע בפ"ב דיוקא). מיהו הכל לפי צורך הענין (ד"ע). מלך או שלטון שצווי לשבע להגיד על אחר אם בא על הגוי, כדי להענישו מיתה, מקרי שבועת אנס (בית יוסף בשם הרא"ש פל"ח ח) ויש לבטלה בלבם. וכן אם ראובן הפקיד ממנו ביד שמעון, וצוה המלך או השר להתרים על מי שיוזע ממנו של ראובן, אם הגוי רוצה לקח ממנו של

ראובן באנס שלא כדיו, אין התרם כלום. וכן יוכל הנפקד לשבע שאין לו משל ראובן (הכל בבית יוסף בשם תשובת הרא"ש פל"ח ח' וט), ובלבד שיעבטלנו בלבו ובלבד שלא יהא חלול השם בדבר (שם בתשובה), כמו שנתבאר. ב' והודים שהכו זה את זה, ונזר השלטון אחר עדות. אם יענישו המכה יותר מנאי נקרא אנס. ואם אינם יכולים להשטט, וצריכין להגיד, יעידו וישלמו לנזק נזקו, ואל יצילו עצמן בממון חבתיים (חדושי אנדה פרק הגוול בתרא ושם הג"ה בפרדכי בשם מהר"ם). ועין לקמן סימן רל"ט עוד מדיינים אלו.

טז. 'מי שאנס את חברו ויפרו במיני סורים, עד שנשבע לתת לו כף וכף מעות, אין באותה שבועה או נדר או חרם, ממש. וכל שכן אם קבלו חרם או שבועה עליהם מכח אנס מיתה דאינו כלום. וכן משמע בפרדכי פ' הנזקין וכן כתב מהר"ד בית 'תשו"ט' ולא כתשו מהר"ו סי' נ"ג ופסקי מהרא"י סי' ע"א).

טז. כ' מי ששדף בתו ונדר לתת עמה סף מעות, ונשבע, ואחר כך נתקלקלו החובות שהיו חיבים לו, אם אין לו ממה לפרע לא חובות ולא קרקעות ונפסאים חוץ מבית דירתו וכלי תשמישו, פטור, דאין לה אנס גדול מזה. הנה: ראובן ושמעון שהיו דרים בעיר אחת, ונשבעו שניהם להשיא בניהם זה לזה, ואחר כך יצא ראובן ובנו מן העיר, שמעון פטור ואין צריך להוליד בתו

באר הגולה

י תשו' הגמ"י ומרדכי בסוף ספר הפלאה בשם הר"ם וסיים שם אף ע"פ שקבל עליו החרם ע"ד המקום וע"ד הקהל חלילה שתהא דעת המקום מסכמת וזולתי לטובה ולא לרעה ואפי"ש שתלו דעתן בדיעת אחרים כיון דראונוין היו בטלו דעתן: כ' הרא"ש בתשובה כלל ט' סי' ד':

באר הגולה

ד רמב"ם בפ"ד מה"ג וסיים שם ת"ל לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין והוא מהתוספתא פ"ד וכתבה הרא"ש בפרק ג' דנדרים וגם סמ"ג כתבה וכו' הדין נמי איתא בירושלמי פ"ב דנדרים: ה' משנה נדרים דף כ"ז ע"ב: ו' באוקמתא דבי רבי ינאי יש בגמ' דכ"ח ע"א: ז' באוקמת' דרב חיננא וכו' שם: ח' שם בגמ': ט' שם במשנה וכדפרש"ש שם בגמ':

הלכות נדרים סימן רלב

ת

נדר, הרי זה כְּתוּלָה נִדְרוּ בְּאוֹתוֹ דְּבַר וְאִם לֹא נִתְקַּם הַדְּבַר שֶׁנִּשְׁפַּע בְּגִלְלוֹ, מִתּוֹ. כְּגוֹן שֶׁאָמַר: **שְׂאִי נוֹשָׂא אֶת פְּלוּגִית שְׂאֵבִיהָ רַע, וְשִׁמְעוּ שְׁמַת אוֹ שְׁעֵשָׂה תְּשׁוּבָה, אֵין צְרִיךְ הַתְּרָה דְּהוּי כְּאֵלוֹ פֶּרֶשׁ שֶׁנּוֹדֵר עַל זֶה הַתְּנָאי, וְכִינּוֹן שֶׁנִּתְבַּטַּל וְנִתְבַּטַּל הַנִּדְר.**

וְעַיֵן לְעֵיל סִימָן ר"כ (סס"ו בהג"ח).

כ. וְעוֹד יֵשׁ נִדְר שֶׁאֵין צְרִיךְ הַתְּרָה, כְּגוֹן שֶׁאָמַר לְחִבְרוֹ: **קוֹנֵם שְׂאֵנִי נִהְנֶה לְךָ אִם אֵין אַתָּה נוֹטֵל מִמֶּנִּי כֶּף וְכֶף, הָרִי זֶה יְכוּל לְהַתִּיר נִדְרוֹ שְׁלֵא עַל פִּי חֶכֶם, שְׂיֵאמַר לוֹ: כְּלוּם נִדְרְתָּ אֶלֶא לְכַבְּדֵנִי, וְזֵהוּ כְּבוֹדִי שְׁלֵא אֶטֵל מִמֶּךָ. וְאֶפְלוֹ אֵין הַמְדִיר אוֹמֵר כְּפֵרוּשׁ שֶׁכֶּף הֵיְתָה פִּנְגָּתוֹ, אֶלֶא מִן הַסֶּתֶם. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: **קוֹנֵם שְׂאֵתָה נִהְנֶה לִי אִם אֵין אַתָּה נוֹתֵן לִי כֶּף וְכֶף, יֵשׁ לוֹ הַתֵּר כְּלֵא שְׂאֵלַת חֶכֶם, שְׂיֵאמַר לוֹ: הָרִי הוּא כְּאֵלוֹ קִבְלָתִי. הֵגָה: וְעַיֵן לְעֵיל סִימָן רכ"ח סְעִיף ל"ט. יֵשׁ אוֹמְרִים דּוֹקָא בְּדַבְּר קוּיִם מַעֲשֵׂה יְכוּל לומֵר כְּאֵלוֹ עֲשִׂיתִי, אֶבֶל בְּבַטּוֹל מַעֲשֵׂה כְּגוֹן שְׂיֵאמַר: קוֹנֵם נְכֵסִי לְךָ אִם תֵּלֶךְ לְמִקּוּם פְּלוּגִי, לֹא יוּכַל לומֵר: לֶךְ וְהוּי לִי כְּאֵלוֹ לֹא הִלְכָת רַו"ן בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"א. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין חִלוּק (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן פ"ד דְּנִדְרִים וְת"ח ס"י ש"א וְר"ל ו' חֲבִיב ס' קל"ו).****

וְכֵל תְּנָאי שְׁהוּא לְטוֹבַת הַגּוֹדֵר יְכוּל לומֵר: הָרִי

הלכות נדרים סימן רלג

תא

סִימָן רלד **מִתִּי הָאֵב וְהַבַּעַל מִפְּרִין וּמִתִּי מִפְּרִין שְׁנֵיהֶם יַחַד,** וְכוּ ע"ב סְעִיפִים

א. **הָאֵב מִפֵּר נִדְרֵי בַתּוֹ כֵּל זְמַן שְׁהֵיא קְטַנָּה אוֹ נַעֲרָה, אֶפְלוֹ נִדְרָה עַל דַּעַת רַבִּים.** ^א בְּגֵרָה (פ"י כְּשֶׁהֵאשָׁה

עָבְרָה שְׂתִים עֶשְׂרֵה שָׁנָה יוֹם אַחֵד, אוֹ אִם הִבְיָאָה ב' שְׁעִוֹת נְקִרְאָת נַעֲרָה עַד ו' חֲדָשִׁים אַחַר כֶּךָ, שְׂאֵז נְקִרְאָת בּוֹרְגָת, כְּלוּמֵר מִלָּמָּה שַׁעַר כִּי תִרְגַּם וְרוּשְׁלִמִי שֶׁל אִישׁ שְׁעִיר גָּבַר בְּגֵרָה, אוֹ נִשְׂאָתָ, שׁוֹב אֵינּוּ יְכוּל לְהִפֵּר.

ב. **הַבַּעַל מִפֵּר נִדְרֵי אִשְׁתּוֹ, לְבַדּוֹ, מִשְׁתַּכְּנֵם לְחַפְּזָה עַד שְׁתַּתְּגַרְשׁ וְהַגִּיעַ הַגָּט לְדָדָה. הֵיְתָה מְגַרְשֵׁת מִסַּפֵּק, לֹא יִפֵּר לָהּ.**

ג. יִנְתֵן לָהּ גָּט עַל תְּנָאי, אוֹ לְאַחַר זְמַן, לֹא יִפֵּר לָהּ בְּיָמִים שְׁבִינְתִים.

ד. יִשְׁמַעָה שְׁמַת בַּעֲלָהּ, וְנִשְׂאָתָ, וְהָרִי הוּא קָנִם, אֵין בַּעֲלָהּ רֵאשׁוֹן וְשְׁנֵי מִפְּרִים נִדְרִיהָ. וְכֵן "כֵּל מִי שֶׁנִּשְׂאָתָ בְּאִסּוּר פְּרָת.

ה. נִשְׂאָתָ לְאִסּוּרֵי לְאוּיִן אוֹ לְחִיבֵי עֲשָׂה, וְהִפֵּר לָהּ בַּעֲלָהּ, הָרִי זֶה מוֹפְרָ. מִשְׁתַּתְּאָרְסָ עַד שְׁתַּכְּנֵם

לִי כְּאֵלוֹ קִנְיַת הַתְּנָאי. מִי שֶׁאָמַר: קוֹנֵם אַתָּה נִהְנֶה לִי אִם אֵין אַתָּה נוֹתֵן לְבִנִי כֶּף וְכֶף, אִם הֵבֵן סוּמֶךְ עַל שְׁלֹחַן אֲבִיו, אִם כֵּן הָאֵב מִתְּפִין לְטוֹבָתוֹ וְיוּכַל לומֵר: כְּאֵלוֹ הַתְּקַבְּלָתִי; וְאִם לֹא, אֵין הָאֵב יְכוּל לומֵר כֶּךָ, רַק הֵבֵן (ג"ו שֵׁם בְּשֵׁם הַר"ן).

סִימָן רלג **עוֹנוֹת נִדְרִים לְזָכֵר וְלִנְקֵבָה,** וְכוּ סְעִיף אַחַד

א. **קָטָן כֵּן י"ב שָׁנָה יוֹם אַחַד וְקְטַנָּה פֵת י"א שָׁנָה יוֹם אַחַד,** אִם יוֹדְעִים לְשֵׁם מִי נִדְרוֹ וְנִשְׁפַּעוּ, נִדְרֵיהֶם נִדְר, וְשׁוֹבְעָתָם שְׁבוּעָה, ^א אֶף עַל פִּי שְׁלֵא הִכִּיאוּ ב' שְׁעִוֹת. וְכוּדְקִין שְׁנַת י"ג לְזָכֵר וְשְׁנַת י"ב לְנִקְבָה, וְקָדָם שְׁשֵׁי י"ב לְזָכֵר וְי"א לְנִקְבָה, אֶפְלוֹ יוֹדְעִים לְשֵׁם מִי נוֹדְרִים אֵינּוּ נִדְר. הֵגָה: וְגוֹעֲרִים בָּהֶם וּמִכִּין אוֹתָן שְׁלֵא יַלְמְדוּ לְשׁוֹנֵם בְּנִדְרִים וְשְׁבוּעוֹת. וְאִם הוּא דָבַר קָטָן וְקָל וְאֵין בוֹ עֲנּוּי נֶפֶשׁ, אוֹמְרִים לָהֶם שֶׁעֲמַדוּ בְּנִדְרָם וְשְׁבוּעָתָם, כְּדִי שְׁלֵא יִרְגִילוּ עֲצָמָם בָּהֶן (וְקָפ"ס פ"ב מו"ש סמ"ג וְקָל נו). ^א וּמִי"ג יוֹם אַחַד וְאֵילָךְ לְזָכֵר, וּמִי"ב יוֹם אַחַד לְנִקְבָה, אֶף עַל פִּי שְׂאֵין יוֹדְעִים לְשֵׁם מִי נוֹדְרִים, נִדְרֵיהֶם נִדְר.

באר הגולה

א משנה נדה דף מ"ה ע"ב: ב משמעות המשנה שם: ג שם במשנה: ד לשון הטור ממשנה נדרים דף ס"ז וכפי הראש שם ופשוט בכמה דוכתי: ז צינתינו לעיל ס' רכ"ח סעי' כ"ד: ז שם במשנה: ד לשון הטור ממשנה נדרים דף ע"ג ע"ב וכחכמים וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות נדרים: ה שם ושם ממשמעות ברייתא גיטין דף ע"ג ע"ב: ו שם ושם ממשמעות הברייתא הנוכרת: ז משנה בכמת דף פ"ז ע"ב: ח שם ברמב"ם כיון דק"ל דאין קידושין תופסין בחיבי כריתות נמצא שאינה אשתו: פ שם וטעמו משום דכיון דקידושין תופסין בה מקרי אשתו ודוקא בדריעבר כיון שנושאי' באיסור: י משנה שם

באר הגולה

ז תשובתי להרמב"ן ס' ע"ב וס"ים שם ואם הרופאים מוחי' בו שהאוויר שם סכנה לו אם הוא מדרך האמת הוי אוס: פ הרשב"ן וס"ים שם שאין זה בכלל נדרי אוסין כיון שלא היו מכריחים אותו לקבל פסק דינם: ג משנה נדרים דף ס"ח ע"א: ע משנה שם דף ס"ג ע"ב: ע לשון הטור מדברי הראש"י אביו בשם הירושלמי שם: פ שם במשנה:

הלכות נדרים סימן רלד

תב

לחפה, אין הבעל מפר לכדו, אפלו אם הוא חיב במזונו ותיקה, ולא האב לכדו מפר, אלא שגניהם מפרים בשתפות, ואפלו נדרים שהיו עליה קדם שנתארסה. ואם הפר א' בלא השני, אינו מופר ומיהו חלקו של שני נשאר קלוש והקל אסורו, שאין בו מלקות. וצריך שישמעו שגניהם ביום אחד, אבל אם שמע אחד היום, והפר, ושמע השני ביום אחר, אינו יכול להפר. ויש אומרים שכל אחד מפר ביום שמעו, אף על פי שלא שמעו ביום אחד. ואם נתארסה ואין לה אב, אין הארוס יכול להפר (שם"א סימן קס"ו).

ו. אם קים האחד, אפלו חזר ונשאל על ההקמה, אינו יכול להפר עם השני.

ז. שומרת יבם, אין היבם מפר, אפלו אין שם אלא יבם אחד, ואפלו עשה בה מאמר (פרוש שקדשה בכתוב).

ח. הלך האב או שלוחו עם שלוחי הבעל להביאה לו להכניסה לחפה, עדין היא ברשות

שגניהם להפרה. ומסרה האב או שלוחיו לשלוחי הבעל, יצאת מרשות האב (ר"ן ותוספות). ויש אומרים דמפל מקום אין הבעל מפר לה עד שתפנס לחפה (סוה).

ט. נערה מארסה שלא שמעו אביה ובעלה את נדרה עד שבגרה, שיעצה מרשות האב, אין הארוס (פי' המקדש ובא הפעול במקום תאר על נדר ה"י שקוד ללמד תורה) יוכל להפר לכדו.

י. נדרה, ושמע אביה והפר חלקו, ולא שמע בעלה עד שכנסה, אינו יכול להפר. לכך דרו תלמידי חכמים לומר לה קדם שיקניסה: כל נדרים שנדרת משארסתיך, יהיו מופרים. וכן יאמר האב לבתו קדם שתצא מביתו: כל נדרים שנדרת, יהו מופרים.

יא. גמת הארוס בעודה נערה, חוזרת לרשות האב, ומפר אפלו מה שנדרה פחיי הארוס ושמע ומת, מפר האב לכדו ביום שמעו. ואפלו יש לה יבם ועשה בה מאמר, מפר האב לכדו. ונדוקא שמת הארוס והאב יחד והפר האב

הלכות נדרים סימן רלד

תג

ביום שמעו ולא קים הנדר, וכן אם הפרו צריך האב לחזר ולהפר, אבל אם קים הנדר קדם שמת, או שמת אחר יום שמעו, אין האב יכול להפר. ויהיה נדר, ואחר כך שמע האב, אין האב יכול להפר.

יב. כנסה או שמסרה לו האב או שלוחיו להכניסה, ומת בעודה נערה, אינה חוזרת לרשות האב.

יג. נדרה, והיא ארוסה, ונתגרשה, וחזרה ונתארסה לארוס זה או לאחר, אביה וארוסה האחרון מפרין לה.

יד. כנסה, ונדרה ולא שמע הבעל, וגרשה ואחר כך ארסה, אינו יכול להפר אותו נדר, משום דאין ארוס מפר אלא בשתפות האב, והקא שפנין לשכנסה יצא מרשותו, הארוס נמי אינו יכול להפר.

טז. מת האב משנתארסה, אין הארוס יכול להפר, ואפלו אם שמעו הארוס והאב יחד והפר האב

קדם שמת. וכן אם שמע הארוס והפר לה, ולא הספיק האב לשמע עד שמת, אין הארוס יכול להפר חלקו של האב.

טז. שמע אביה והפר לה, ולא הספיק הארוס לשמע עד שמת, אין האב יכול להפר חלקו של ארוס. ונדוקא שמת אחר יום שמיעה, אבל אם מת ביום שמיעה, חזר ומפר הכל ביחד. ואם חזרה ונתארסה בו ביום, אף על פי שמת הארוס הראשון אחר יום שמיעת האב, חזר ומפר עם הארוס השני. ויש חולקין בזה לומר שאין האב חזר ומפר עם הארוס השני.

יז. נדרה והיא ארוסה, ומת הארוס בין קדם שמיעה בין לאחר שמיעה, ושמע האב, ונתארסה בו ביום, אפלו כמה פעמים, האב והארוס האחרון מפרין נדריה. ואם לא שמע האב בו ביום, ונתארסה לאחרים ושמע אחר כך, אפלו אחר כמה ימים, האב והארוס האחרון מפרים ביחד ביום שישמעו.

באר הגולה

ז בפ"א מה"ז וכרבי נתן אליבא דב"ה דף ע"א ע"א: א משנה נדרים דף פ"ט ע"א: ב טור מברית' רבתי ישמעאל כחברו דף ס"ט ע"א: י משנה נדרים דף ע"א ע"א: ב טור ומ"ש ולא שמע כו' פירוש דאילו שמע הוה אמרין משום הכי אינו יכול להפר דגירושין חקמה דמו: ז כתב הרב ב"י שה"ח אם נמסרה לשלוחי הבעל דהוי כמו נישואין ואינה חוזרת לרשות האב: ב ברייתא שם בנדרים דף ס"ח ע"ב: ז לדעת רמב"ם ציינתיו לעיל סעיף ה: ב שם בברייתא: ע ברייתא שם דף ס"ח ע"א וכ"ה: פ טור בשם הרמב"ן: ג שם בשם הרמב"ם פ"א מה"ז מזה דגרסין ה"ח תניא ונתיה דנשואל וכי דף ע"א ע"א וטובר דבבא קמייתא ד"ה היא וכ"כ הר"ן בשם מקצת הראשונים ודמיה קתני נתארסה בו ביום דאי בנתארסה ביום שלאחריו כיון שלא הפר בו ביום שנתרונה הרושלו קיימיה לנדריה: ק טור וכ"כ הר"ן בשם התוספי' דהן הן דברי ב"ש אתרתי בבי קאי וכן פירש הרא"ש: ר לשון הטור ממשנה שם דף ע"א ע"ב נקט מת במקום נתגרשה כיון דבעי למינקט בין לאחר שמיעה ואלו בגירושין איבעיא שם אי חקמה' דמו ולא איפשטא ולחומרא א"כ לא היה

באר הגולה

בנדר' ד' ע"א ע"ב וכחכמים: ב משנה שם דף ע"ב ע"ב: ז תוספות ז מהא דארוס מיפר בקודמין שם: ב בעיא שם דף ס"ח ע"א ונפשטה שם דס"ט ע"א וכ"ה: ז טור בשם הרמב"ם בפ"יב ולמדו מן המקראות וסמ"ק וסמ"ג כתב דה"ל משמע מן הגמ' ובו ביום מיפר הארוס וכו' שם מברייאת דף ע"א ע"א: ב שם בשם הרמב"ן ולוה הסכים הרא"ש בפסקיו כפרק בתרא נדרים כ"כ הטור והכי מסתבר: ע מסקנת הגמרא דף ס"ז ע"א מיתורא דתנתי: פ משנה שם דף ע"ד ע"א וכ"ע: ז אוקימתא דרבי אמי שם בגמרא: ק משנה בכתובות דף מ"ה ומשנה וגמרא דף פ"ט ע"א: ר שם במשנה בכתובות ושם בנדרים: ש וסיים שם הרמב"ם בפ"א מה"ז ולא הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין ת טור פי' אפי' בנדרים שנדרה אחר שנמסרה לשלוחיו כ"מ שם בפ"א: א שם וכ"כ הרמב"ם בפי' הנזכר ממשמעות הגמרא שם דף ע' ע"ב: ב משנה שם דף ע"ב ע"ב: ג משנה שם דף ע' ע"א: ד שם בגמרא ובע"ב יליף לה רבא מקרא: ה ציינתיו לעיל סעיף ד': ו ברייתא שם דף ס"ח ע"א ודף ע"ב ע"ב:

הלכות נדרים סימן רלד

תד

יח. ש נדרה והיא ארוסה, ושמע אביה ולא שמע הארוס, ונתגרשה בו ביום ונתארסה לאחר בו ביום, אפלו למאה, אביה ובעלה האחרון מפרין נדריה שנדרה בפני ארוס ראשון, מפני שלא יצאתה לרשות עצמה שעה אחת, שעדין היתה ברשות האב, מפני שהיא נערה.

כא. אין האב מפר נדרי בתו, ולא הבעל נדרי אשתו, אלא ביום שמעם. ודוקא כל היום, ולא מעת לעת, שאם שמע בתחלת הלילה מפר כל הלילה ויום המחרת, ואם שמע סמוך לחשכה, אינו מפר אלא עד שתחשף. ואם עבר היום ושתק, יאפלו לא כגון בשתיקתו אלא לצערה, אינו יכול להפר. והוא שנתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר, או אפלו יודע אלא ישנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר, כגון שסבור שאינו ענוי נפש, יכול להפר אפלו לאחר כמה ימים ולא הויא שתיקתו קיום, ושעת ידיעתו כאלו הוא שעת הנדר או יום שמיעה, ויפר לה כל אותו היום.

יא. נערה המארסה שנדרה והיא שמע אביה ולא בעלה, ונתגרשה ונתארסה לאחר, אפלו לאחר כמה ימים, כשישמע האב והארוס האחרון, מפרין נדריה שנדרה בפני הארוס הראשון, האיל ולא שמע אותם הארוס הראשון.

כ. הא דאמרינן שחוזרת לרשות האב לבטל מה שנדרה פחת הארוס והוא שמען, דוקא בשמת הבעל מן הארוסין, אבל אם גרשה, לא דמספקא לן אי גרושין בהקמה דמי. הלכך אם שמע נדרה וגרשה, אין האב יכול להפר, לא לבדו ולא בשתפות אם ארוס אחר, ואפלו עם הראשון נמי לא, אפלו החזירה ביום השמיעה. אבל אם לא שמע הארוס

באר הגולה

האב יכול להפר וצ"ע מ"ש לעיל בסעיף ה' לדעת הרמב"ם ועי' בט"ז: ש לשון הרמב"ם בפ"א מהלכות נדרים דין י"א ונקט ולא שמע משום דבעי למינקט ונתגרשה ומטעם שכתבתי בסעיף דלעיל: ת לשון הרמב"ם שם בפ"א דין י"ג ונלמד מדין שולפניו וכיון שלא שמע יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים כשישמע: א לשון הטור מהא דאביי אי גרושין היה דקמה וציינתו לעיל בסעיף י"ז: ב מבואר בכתוב: ג משנה נדרים דף ע"ו ע"ב וכניסת הרא"ש ו"ח והר"ף דגרסי דאין הלכ' כהני תנאי דסבורי מעת לעת וכי"כ הרמב"ם בפרק י"ג מה"ג: ד מסקנת הגמרא שם דף ע"ח ע"ט ובשותק ע"מ לקיים לאלתר שוב אינו יכול להפר ועיין בסעיף ע"א: ה משנה שם דף פ"ז ע"ב: ו שם במשנה ובתכמים וכפי הרא"ש והר"ן שם וכי"כ הרמב"ם בפ"ב: ז הרשב"א בתשובות וסיים שם כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו הרי עקר הקמה מעקרא

הלכות נדרים סימן רלד

תה

אינו יכול להפר. ואם נשאל על ההקם, הפרתו שהפר, הפרה, ואינו צריך לחזור ולהפר.

כג. ה בעל שקיים נדרי אשתו, והלכה לפני שלשה הדיוטות והתירו לה, מתר. הגה: ויש אומרים דאין חקם או ג' הדיוטות יכולין להתיר אחר הקמה של בעל (מהר"ו סי' ט"ו ומדכ"י פרק השולח בשם ר"י והגמ"ר דשבת סי' תס"ו בשם ר' יונתן). אבל אם לא הפר לה הבעל והתיריש לה, יוכל חקם או ג' הדיוטות להתיר (מהר"ק ט"ו ב). וטוב להחמיר לענין אם קים לה הבעל, שישאל הבעל על ההקם ויתיר (והרי' לה). ואם אינו ביום שמעו, יתיר גם כן חקם או ג' הדיוטות (ת"ח סי' רע"ט) וע"ל סעיף מ"ט. וכל זה לכתחילה לחוש לסברת המחמירים, אבל העקר כפסקא הראשונה דחקם או ג' הדיוטות מתיירים אחר חקם הבעל, וכפסקא הראשונה. (והיא סברת הגהות מרדכי דשבועות ודשבת ורשב"ם בשם ר"י וה"א, בית יוסף בשם רשב"ן ות"ח).

כד. מפרין נדרים בשבת, אף על פי שאינם לערף השבת. ולא יאמר לה: מופר ליכי, כמו שאומר בחל, אלא מבטל בלבד ואומר לה: טלי אכלי, וטלי ושתי, וכיוצא בזה (רמב"ם וטור לקטן סימן קנ"ה).

כה. אין האב והבעל מפרין נדרים שתדר, אבל משנדרה מפרים, אף על פי שלא חל הנדר, ואפלו שלא בפניה. הגה: ויש אומרים דוקא נדר שתלוי בזמן, דממילא חיל, אבל אם תלוי במעשה לא יוכל להפר עד שיחול (רבינו יוחנן סוף נב"ז בשם רבנו יונה).

כז. ה הבעל מפר לשתי נשיו פאחת, וכן האב לשתי בנותיו. ויש חולקין.

ל. אין יכולים לעשות שליח, לא להקמה ולא להפרה.

לא. יצריך שיכונן לשם האשה שהפר לה, ולשם הנדר שהוא

באר הגולה

ונמצא ההפרה במקומה עומדת: ח הרשב"ן: ט משנה שבת דף קנ"ז ע"ב ונדרים דף ע"ו ע"ב: י שם בגמ' דף ע"ו ע"א: כ ברייתא שם ע"ב: ל טור בשם הרמב"ם בפ"ב מה"ג וסמ"ג וכו"כ הר"ן בשם הרמב"ן מביאי דרמי בר חמא וכו' דקאמר אתיל בעל מפר בלא שמיעה שם דף ע"ג ע"א וכו' וס"ל מדקאמר אתיל ומסמיק לה אדרבי זירא משמע דהכי ק"ל: מ שם וברמב"ם שם: נ שם ושם: ז משנה שם דף ע"ה ע"א וכחכמים הסמכות הפוסקים: ע ברמב"ם שם כ"ב וכן בטור פי' כגון שאמרה קונם דבר זה עלי אם אלך למקום פלוני ה"ז מפר וכו' וכחכמים בברייתא שם דף פ"ט ע"ב ועיין בסימן רכ"ח סעיף י"ז ובמה שציטטו שם: פ טור בשם הרמב"ם שם בפ"ב מה"ג מאביעא שם בגמ' דף ע"ג ע"א ופושטא רבינא מהשקות הסוטה וכו' וס"ל דמדרבנן פשוט דלא משמע להו אותה דוקא: צ הרא"ש וטור והר"ן בשם הרמב"ן ד"ק נמי לא פליג אדוקיא דאותה ולוח הסכמים: ק ברייתא שם דף ע"ב ע"ב וכרבי ארעיא כיון דחמיר ויליף לה מדכתיב אשה יקימנו וגו' ולא השליח: ר משנה שם דף פ"ו ע"ב:

הלכות נדרים סימן רלד

תו

מפר. פיצד, נדרה אשתו וסביר שְנִדְרָה בתו כי כן אמרו לו (אלבא דחד שניא בנדרא), או איפכא; נדרה מהתאנים וסבור שְנִדְרָה מהענבים כי כן אמרו לו, או איפכא; והפר לה על דעת זה לא הוי הפרה, אלא אם כן נודע לו תוף כדי דבור ורצה גם בהפרה זו.

לב. השנועע לו אחר כדי דבור דלא הוי הפרה, יש לו להפר כל יום ידיעה שניה. ואם קיים בידיעה קמיתא, לאו כלום הוא. ואם רצה להפר בידיעה שניה, מפר.

לג. אמרו לו: נדרה אשה בתוף ביתך, וסבור שהיא בתו והפר לה, ונמצא שאשתו היא שְנִדְרָה, אף על פי שלא נמצא אלא לאחר כדי דבור, הרי זה מופר, והוא שרוצה בהפרת אשתו.

לד. כל ההפרה תלויה בשעת הנדר. פיצד, אם בשעת הנדר היא נשואה, אף על פי שלא יחול עד שתתאלמן, כגון שאמרה קונם כפר זה עלי לאחר לי יום, והפר לה, ונתאלמנה בינתיים, מופר. וכן אם אמרה: קונם עלי כפר זה לאחר שתתאלמן, הרי זה מופר.

באר הגולה

הרא"ש משניא דרב אשי דף פ"ז ע"א: ת מדברי הרמב"ם שם בפ"ב: א הרא"ש שם וכשניא קמא שם בגמ' וכמ"ש הר"ן דרב אשי לאו לאיפלוגי אאידך שינוי אתא: ב לשון הטור ממשנה שם דף פ"ח פ"ט: ג שם בבביתא לכשאגרוש וכו' וכרבי עקיבא וכ"כ הרמב"ם שם בפ"ג וכ"כ הר"ן: ד לשון הטור ושם במשנה: ה בביתא שם וכרבי עקיבא וכ"כ הרמב"ם שם וכ"כ הר"ן שם: ו לשון הרמב"ם שם ד"ו (סמ"ג סוף לאוין רמ"ב) וכ"כ הטור בשמו וכחכמים בבביתא שם דף פ"ז ע"ב אע"ג וסתם במתניתין ומחלוקת בבביתא הלכא כסתם מתניתין שאני הכא מדאמר רבי יוחנן זו דברי רבי שמעאל וכו' משמע דכחכמים קי"ל: ח רמב"ם ריש פ"ג מה"נ:

הלכות נדרים סימן רלד

תז

ראה מנודרין להרנין ודברים שלבב אינם דברים ולדעת פשוט כן מלעיל סכ"א והוא ש"ס ט"פ נערה המארכה (דוק). וכיצד מפר, אומר ט"ג פ'עמים: מופר, י או בטל, י או אין נדר זה כלום וכיוצא בדברים ששנינום לעקירת הנדר מעקרו, בין בפנייה בין שלא בפניה. אכל אם אמר לה: אי אפשר שתדורי, או אין כאן נדר, הרי זה לא הפר. וכן האומר לאשתו או לבתו: מחול לך, או שרוי לך, או שרוי לך וכן כל פיצא בענין זה, לא אמר כלום. ויש מי שחולק ואומר דהאומר אין נדר זה כלום, לא הוי הפרה (הרא"ש טור).

לח. חשב לשון הפרה בלבו ולא הוציאו בשפתיו, אינו כלום. פ' במה דברים אמורים, שלא אמר לה: טלי ואכלי. אכל אם אמר לה: טלי ואכלי, וחשב לשון ההפרה בלבו, הוי הפרה.

לט. כל זמן שלא הפר הפר הנדר לאשתו, אינו יכול לכוּפּה שתעבר על הנדר, אלא אם כן אמר לה: טלי ואכלי, ויחשב בלבו לשון הפרה. ולהרמב"ם, המבטל נדרי אשתו ובתו אין צריך לומר כלום, ונתבטלו כל הנדרים, ומהו הבטול,

באר הגולה

ט טור מדין תורת נדרים לעיל ט"ו רכ"ח טע"ג ג' וצנינוו שם: י שם בשם הרמב"ם ריש פ"ב מה"נ וכ"כ הרא"ש שם הירושלמי: כ מרלא מיעטה בבביתא דלמין: ל עיין בכ"מ מה שהקש' מהא דמסקינן במסכת נזיר דף כ"א ע"ב דחכם עוקר' הנז' עסקיו ובעל מינו גיז' ונדרים דף ט"ט ע"א ובמה שתייך שם ועיין בנדרים: מ בביתא נדרים דף ע"ז ע"ב: נ שם בשם רא"ש: פ בביתא שם דף ע"ט ע"א: ע בביתא שם דף ע"ז ע"ב ובדמפר ר' יוחנן שם: פ הטור מהא דלעיל: צ שם בשמו בפ"ג מה"נ דין ח' ו': ק ג"ז שם דין ו' פ' ושיחשוב בלבו לשון הפרה כן הוא ל' הטור והראב"ד בהשגתו: ר לשון רמב"ם שם בפ"ג בבביתא נדרים דף ע"ט ע"א: ש ג"ז שם בפ"ב דשבועות דין י"ג ולמד זה מהתוס' פ"ז

שכונף אותה לעשותה דבר שאסרה אותו. אכל ההפרה, אינו כופה אותה, אלא מפר לה ומניחה, אם רצתה עושה, ואם רצתה אינה עושה. פיצד, נדרה או נשבעה שלא תאכל או שלא תשתה, ואמר לה: מופר לך, הרי זה מופר, ומתרת לאכל ולשתות. נטל ונתן לה, ואמר לה: טלי ואכלי, טלי ושתי, הרי זו אוכלת ושותה והנדר בטל מאלי.

מ. המפר נדרי אשתו ובתו, צריך להוציא בשפתיו. ואם הפר בלבו, אינו מופר. אכל המבטל, אינו צריך להוציא בשפתיו, אלא מבטל בלבו בלבד, וכופה אותה. הגה: כל זה הוא סגרת הרמב"ם, אכל לסברא הראשונה אין חלוק בין הפרה לבטול, ובשניהם אינו מופר או בטל (טור והרא"ש ותוספות ור"ן והראב"ד), רק לשמפר או מבטל בלבו ואמר לה: טלי ואכלי, וכו' עקר.

מא. י המקיים בלבו, הרי זה קיים. והמפר בלבו, אינו מופר. לפיכך אם הפר בלבו, הרי זה יכול לחזור ולקיים. ואם קיים בלבו, אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם חזר בתוף כדי דבור.

מב. אמרו לו: אשתך נדרה, ואמר: בלפי הנה להפר לה,

והפירתי לה, שומעין לו. אמרו לו: נדרה, והוא אומר: לא נדרה, וכיין שרואה אותם העירו עליה אמר: בלבי היתה להפר, אין שומעין לו.

מג. אמר לה: קנים ליכי ומופר ליכי ולא תחול ההקמה אלא אם כן חלה הפירה, הרי זה מופר. ויש אומרים דהרי קיום. (טור בשם י"א ומסקנת הרא"ש).

מד. אמר לה בבת אחת: קנים ומופר ליכי, או שאמר לה: קנים ליכי ומופר, בבת אחת (ר"ן הביא נטמאות), אין כאן לא הקמה ולא הפירה, וולתהרמב"ם קנים.

מה. אמר לה: קנים ליכי היום, הרי זה קנים לעולם.

מו. אמר לה: מופר ליכי למחר, אינו מופר. ויש אומרים דהרי קיום (טור הרא"ש).

מז. אמר לה: קנים ליכי שעה אחת, ועבר היום ולא הפר, הרי זה קיום.

מח. אמר לה: קנים ליכי שעה אחת, וקשעבר השעה אמר לה: מופר ליכי, הרי זה ספק.

מזו. המקנים נדרי בתו או אשתו ונחם, הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו הקמתו, וחוזר ומפר לה בו ביום. אכל אם הפר לה ונחם, אינו יכול להשאל לחכם כדי שישחרר ויקנים. ויש אומרים שאינו יכול להשאל על ההקם אלא ביום השמיעה. ויש להחמיר בפיקרא האתרוגה (ר"ן והתוספות וכן קרב ר' ירוחם ובת"ה בשם סמ"ק) ויתיר לה חכם גם כן בלדליל סעף כ"ג.

נ. אמר לה: קנים ליכי, שתי פעמים, ונשאל על הראשון, חל השני.

נא. האשה שנדרה והתפסי אחר בנדרה, או שאסרה עליה כבר בנדר ואחר התפסי בו, והפר לה הפעל או האב, היא מתרת והמתפסי בה אסור, שאין הפעל והאב עוקרין הנדר מעקרו, כמו התכם.

נב. נדרה היא, והתפסי בה הפעל או האב, שוב אינם יכולים להפר, דהוי פקיום.

נג. נדר הוא, והיא התפיסה בו, מפר שלה, ושליו קנים.

נד. נדר לעצמו, והדירה כמותו

באר הגולה

דטהרות שהביא הכי"מ של לעיל מזה: ח בעיא דרבא נדרי דף ס"ט ע"א וכפי"ה הרא"ם שהביא הרא"ש וכן פסק הרמב"ם כפי"ג מה"ג וכא"ע: א ג"ו בעיא דרבא של ע"ב ונפשטא מהא דמור רבה כל שאינו כזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו כגיוסת הרא"ש והר"ן והרמב"ן: ב שם כפי"ג כפי פירושו שכי' הכי"מ ובכ"י: ג מדברי הרמב"ם פ' הנזכר עד טו סעף מ"ג ולמד מהאבעיות בגמ' שם ובד' ע' ע"א ולטעמיה אולו שדרכו לפסוק כאת"ל: ד ג"ז שם מבעיא שם בגמ' ולא נפשטא וכ"כ הטור בשם הרא"ש: ה ל' הרמב"ם כפי' הנזכר דין כ' ממירא דר' יוחנן שם דף ס"ט ע"א ונראה מדבריו אפי' לאחר כמה ימים מפר ביום השאלה שהוא כיום השמיעה וכן דעת הטור: ו הר"ן פ' נער' המאורסה ובפ' המד' ר"כ התוספות כחובות בשם ר"י בד' ע"א וכ"כ רבינו וירוחם ותה"ד סי' רע"ט בשם סמ"ג: ז בעיא דרבא ונפשטא נדרי דף ס"ט ע"א: ח בעיא ונפשטא נדרי דף כ"א ע"ב: ט משנה שם ד' כ' ע"ב: י שם במשנה: ב לשון הרמב"ם שם

וגמר בלבו להדירה, ואמרה: אמן, הרי זה אינו יכול להפר. ואם נדר והדירה דרך שאלה לידע מה בלבה, כגון ל' שאמר לה: התרצי בנדר זה להיות כמותי או לא, ואמרה: אמן, הרי זה מפר לה. פיצד, אמר לה; הריני נזיר, ואת, פלומר; ואת נזירה כמותי, ואמרה: אמן, אינו יכול להפר לה. אמר לה: הריני נזיר, ומה תאמרי, האת נזירה כמותי, ואמרה: אמן. הרי זה נפר; ואם הפר לה, שלו בטל, שזה כמו שתולה נדרו בנדרה. אמרה לו: הריני נזירה, ואתה, ואמר: אמן. אינו כלל להפר.

נד. אלו נדרים שהפעל מפר, נדרים שיש בהם ענוי נפש ודברים שבינו לבניה. אלא שגדרים שיש בהן ענוי נפש, כשמתירים לה מתרת בהם לעולם. ודברים שבינו לבניה, אין ההתרה אלא לעצמו, כל זמן שיש לו בו תועלת, דהינו כל זמן שהיא תחתיו, ולאחר שתתגרש כל זמן שלא תנשא ושאפשר שתחזר אליו. אבל לאחר שתנשא, חל הנדר גם לדידיה.

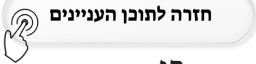
נז. אין הפעל מצטרף עם שנים להתיר נדרי אשתו בלשון התרה, אבל האב מותר להתיר נדרי בתו בלשון התרה, פשאר חכם.

נח. יש אומרים שגם האב אינו מפר נדרים שאין בהם ענוי נפש. ויש מי שמתיר. ש ויש מי שחלק, שקדם שנתאסרה מפר לה כל נדריה, אבל נתאסרה ומת הארוס וחזרה לרשותו, אז אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש.

נח. איזו הם דברים שיש בהם ענוי נפש, כגון רחיצה וקשוט, כחול ופרכוס, כגון שגשבעה שלא תרחץ או שלא תתקשט, או שאמרה הנאת רחיצה וקשוט עלי אם ארחץ או אתקשט אפלו לא תלתה אלא ברחיצה וקשוט של היום, ואפשר

באר הגולה

כפטי"ג ד"ג ממשנה שם ומכרייתא שם דף כ"ב ע"ב וכו' ואוקימתא דאביי שם אי משום דבתרא הוא אי משום שאינו מגיה בכרייתא: ז שם במשנה: ח משנה נדרים ד' ע"ט ע"א: ט גריית' שם ע"ב: ט אוקימת' דגמרא שם: ע מסוגיא דגמרא שם כפירי הרא"ש והר"ן שם: פ טור בשם הרמב"ם בפ"ו מהלכות שבויות מעובדא דרבינא דאתי לקמיה דרב אשי שם דף ח' ע"ב: ז שם בשם הרא"ש ממשנה סוף פ"ב דנגעים וכי' יהודה וכן פסק הרמב"ן ור"ן: ק טור בשם אביו הרא"ש בפירושו שם בשם ספרי: ר שם בשם הרמב"ם בפ' י"א מה"ג מדכתבי כל נדריה וגו' והשיב להכמי לונייל דכיון דליתא להא ספרי לא בתלמוד בבלי ולא בירושלמי ולא בחתומי' לפי' סובר דליתא חך דרשא אלא אליבא דר"ש ועמ"ש בכ"מ שם על הרב ר"א מוחזי: ש שם בשם רבי יחיאל ליישי' הפסו' עם הספרי: ת משנה נדרים דף ע"ט וכדפרש"ם שם בגמ'

שלא תרחץ ולא תתקטש היום ולא תאסר, הוי ענוי נפש אף על פי שאין חל הנדר אלא ליום אחד. ויש אומרים דרחיצה וקטוש הוי דברים שבינו לבינה. הגה: וכל זה לא מירי אלא בקטוש הפנים, אבל קטוש של מטה, לכלי עלמא לא הוי רק דברים שבינו לבינה (בית יוסף בשם הרב רבינו נסים).

ב. אמרה: קונם פרות העולם עלי, או אפלו פירות מדינה אחת, או אפלו אסרה עליה פרות של איש אחד לבדו, הוי ענוי נפש ואפלו אינו חנוני. והלחמנים, אינם אלא דברים שבינו לבינה.

ג. אפלו נדרה ממין שהוא רע לה ולא טעמה אותו מעולם, הוי ענוי נפש.

ד. נדרה שלא תלך לבית האבל, או לבית המשתה, או לבית אביה ואמה, או שלא תלך במחול, או שלא לשורר, או שלא לשמע קול שיר, הוי נדרי ענוי נפש.

באר הגולה

כ"ד פ"א ועי' וכתבנן שם במשנה דסברי דעניו נפש הם: א סככות הרמב"ן שהביא הרא"ש דפסק כרבי יוסי שם במשנה אבל מדברי ב"י נראה דט"ס יש כאן וצ"ל דכחול וקישוט וכדו' הרמב"ם בריש פ"ב מה"נ ופסק כ"י יוסי דס"ל דר"י לא פליג אחיצה אלא אקישוט ממש הבי"ה הרהרב מנין קישו"הם כחול ופירוסו לכן א"ר יוסי אין אלו וכו' לשהן רביס: ב שם במשנה ג: טור בשם הרא"ש וכמירא דשמואל משמיה דלוי ומוקי שם בגמרא למתנין כ"י יוסי וכ"פ הר"ן שם: ד שם בפ"ב ר"ן ז' וט"ס שם שעסק גדול הוא להביא לה ממדינה אחרת וכו' הר"י ב"י דה"ה בפירו' איש א': ה שם מהתוספתא וכתב: ג כן הרא"ש בשלהי נדרים: ו רבינו ירוחם בשם המפרשי (ור"ן פרק המדיו): ז כל בו בשם הר"ן מוא דבר שיתן כבר שית לקל טבלא והטא מ"ק דף ט' ע"ב וסמ"ק: ח כמירא דרב אסי א"ר יוחנן נדרים דף פ"ב ע"ב הרא"ש והר"ן שם הרמב"ם בפ"ב ולא אמרין נדר שהותר הותר כולו מטעם שכתבתי לעיל בסעיף ג"א. פירוש כגון שהאחד פת נקה והשני פת קיבר ואין לה בשני עניו נפש: ט טור לדעתו ולדעת הרב ב"י גם לדעת הרא"ש שם דמירא דשמואל וציינתיו לעיל בסעיף ס': י יש לדעת אביו הרא"ש וכ"כ הרמב"ם שם ד' ח: כ כעולא וכרבי נתנן שם דף פ"ג ע"ב: ז טור וכ"כ הר"ן שם בשם הראשונים ובשם תירוש הרשב"א בשם התוס' בעיא ונפטש שם דף פ"ב ע"א אליבא דרבי יוסי ואליבא דרבנן לא נפשטא ולחומרא כמבואר לעי' בסעי' ג"ה הסכמ' הפוסקים: ט מסקנת הגמ' כ"פ

ה. נדרה משני פירות ביחד, על אחד מצטערת אם לא תאכלנו ועל השני אינה מצטערת, והפר לשתיהן, על אותה שמצטערת חלה ההפדה, ולא על אותה שאינה מצטערת.

ו. אמרה: קונם שאיני נהנה לבריות, יש מי שאומר דהוי נדרי ענוי נפש, ויש מי שאומר שאינם אלא דברים שבינו לבינה.

ז. נדרה שלא להנות לבריות, ולא הפך לה, מתרת להנות מהבעל כל זמן שהיא תחתיו שאינו בכלל הבריות, ולאחר שתתגרש חל הנדר גם עליו, ואי אפשר לה להנות אלא מלקט שקכה ופאה.

ח. נדרה מתשמיש וכיוצא בו, דברים שגורמים איבה בינה לבינו, הוי דברים שבינו לבינה.

ט. הא דחל נדר מתשמיש, דוקא שאמרה: הנאת תשמישך עלי, אבל אמרה: הנאת תשמישי עליך

אינו צריך להפר, שהיא משעבדת לו. וכן הוא שאמר: (הנאת) תשמישי עליך, אינו נדר, אבל אם אמר: הנאת תשמישך עלי, הוי נדר. הגה: בעל שגדר שלא לקרב אל אשתו עד זמן פלוני, אם עשה בצדון אשתו חל הנדר, ואם לאו אינו חל (בית יוסף בשם הגהות מ"י) פ"ד מהלכות אישות בשם הר"ם). האשה שבקשה מבצלה שלא לשמש עמה, ובצלה קעם ונשבע שלא לשמש עמה, וכראות האשה שבצלה כועס ורצה לשבע מחתה בו, חל הנדר. דכיון שבקשה ממנו שלא לשמש עמה, הרי מחלה לו שעבודו, ומה שמחתה בו לא עשתה רק שלא יכעס (מהר"י סימן א').

י. אסרה עליה תשמיש כל אדם שבעולם, יפר חלקו ותהא משמשתו, וכשימות או יגרשנה הרי היא אסורה בתשמיש כל אדם, וכן כל פיוצא בזה (ל' רמב"ם פ' י"ב מהל' נדרים דין ג').

יא. אמרה: קונם שאיני נהנית לאבא ולאבאי אם אני עושה לך, או קונם שאיני נהנית לך אם עושה אני לאבא ולאבאי, יכול להפר; אף על פי שלא חל הנדר עדין, ודברים אלו הוי דברים

נדרים. אמרה: קונם שאיני נהנית לאבא ולאבאי אם אני עושה לך, או קונם שאיני נהנית לך אם עושה אני לאבא ולאבאי, יכול להפר; אף על פי שלא חל הנדר עדין, ודברים אלו הוי דברים

באר הגולה

וכרוב כהנא וכו' שם דף פ"א ע"ב ודף ט"ו ע"ב וכתובות דף ע"א ע"ב: ז משנה נדרים דף צ' ע"ב: פי וגם בתשמיש בעלה הראשון אף על פי שלא נישאת לאחר כמ"ש הטור וכ"כ מהרש"ל ודלעיל סעיף ס"ה: ט משנה שם דף פ"ט ע"ב וכת"ק בבביתא שם וכתב הר"ן וה"ה אם תלחה בברית אחרים שעושה לעבור עליו דהוי כאלו עשתה אבל בדבר שאינה עושה לעבור עליו אינו מפר אלא חל הנדר וכמ"ש הרמ"א לעיל בסעיף כ"ח בהג"ה: ט הרא"ש שם שנגאי הוא לו מה שתלתה בהם או שתלתה בו: ט משנה שם דף פ"ה ע"א: ז שם במשנה וכר"י כן נורי דיאפסקא הלכתא כותיה שם: ט ק' הרמב"ם בפ"ב מה"נ בבביתא נדרים דף פ"א ע"ב וכפי גירסת הר"ף שם בבביתא ככתובות דף ס"א ע"ב ודנותה תבן לפני בהמתו וכמ"ש בפכ"א מהלכות אישות: ר שם בבביתא נדרי' וכת"ק: ש הרשב"א בתשובה

אינו צריך להבינה. אמרה: קונם שאיני עושה על פי אבא ואבאי, או על פי אחי ועל פי אחיך, אינו יכול להפר, שאינה משעבדת להם.

א. אמרה: קונם שאני עושה על פיך, יפר אף על פי שהיא משעבדת לו, שמא יגרשנה ואז יחול הנדר ולא יוכל להחזירה, הלכך קרינן ביה השתא דברים שבינו לבינה. ודוקא שאמרה: יקדשו ידי לעושיהם (בית יוסף וטור וש"ס ופוסקים) ועין באבן העזר סימן פ"א.

ב. נדרה שלא תתן לפני בקרו וכיוצא בדברים אלו, שאין בהם ענוי נפש ואינם מדברים שבינו לבינה, ואינם ממלאכות שהיא חבת בהם, אינו יכול להפר.

ג. נדרה שלא לרחץ פניו ידי ורגליו, או שלא למדוג לו הכוס ושלא להציע לו המטה, אינו צריך להפר, לפי שמשעבדת לו.

ד. אשה שגדרה לשתות סם להתעבר, אין הבעל יכול להפר.

באר הגולה נה:

הלכות ראש השנה סימן תקפג תקפד

ג טור והקדמי דמסקתא יואב ד שם בשם מהר"ם מורענובובי.

בדבש (טור) ואומרים^ג תתחדש עלינו השנה מתוקה (אבודרהם), וכן נוהגין. ויש אוכלים רמונים ואומרים נרבה זכיות כרמונו. ונוהגין לאכל בשר לשמן וכל מיני מתיקה (מרכיז דימא): **ב. יאוכלים ראש כבש לומר נהיה לראש ולא לזנב ויזכר לאילו של יצחק:** הגה יש מדקדקים שלא לאכל אגוזים, שאגוז בגימטריא חטא, ועוד, שהן מרבים בפיחה וניעה ומבטלים התפלה (מהרי"ל). והולכין אל^ה הנהר לומר פסוק ותשליך במצלות ים כל חטאתינו וגו' (מנחה), וגם נוהגים^ב שלא לישן ביום ראש השנה (ירושלמי), ומנהג נכון הוא:

תקפד סדר קריאת התורה בראש השנה. ובו ד' סעיפים:

א. אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים: הגה ונוהגין לומר^ג אבינו מלכנו

א מימא דרבי אבהו ראש השנה לב.

שערי השוק

תתחדש ועין שם בשבות יצקב שקבב שהתחיל עם שלא ידעו אוכלין המוציא לבד עם דבש ותפוח לבר, וטעמו הוא, לפי שבתפוח יש פלגתא איזה עקר ולכן מחברו עם המוציא דאו פטור מברכת התפוח, עין שם, ואנו אין נוהגין כן רק אוכלים כל אחד בפני עצמו ומחמת ספק ברכת התפוח מברק אצלנו שהתפוח עקר. שהדבש אינו רק טעם על פניו וסיבה בעלמא דמשהו עכדי לה ואין לך טעם יותר מזה: * הה"ר. עין באר היטב. ועין שבות יצקב חלק ג סימן מכ כתב דאפלו חל בשבת, ומכאן ראיה מהה"ר, ולא כקצור שלי"ה, עין שם. ובבב"ר יוסף כתב בשם מהר"ם דלא יאמר בשבת. רק יעשה כן ביום שני אחר מנחה, ולומר מזה דאף כשהחל בחל ונאע אנס שלא יעשה כפוד הנה יעשה ביום שני, עין שם, אף במקומו ברכה כתב שהרב המקבל מזה"ר יוסף איראנו לא היה חושש ואומר אף בשבת, והוא דכבר השבות יצקב, וכן אנתנו נוהגים אחריו: **אבינו מלכנו.** עין באר היטב, ועין בב"ש שבספר ב"ר השיג על השלי"ה ודעתו כמו שקבב הבית יוסף שלא היה מה שהאזין ודיו וכתב שכן נהגו. וכתב בנסת הגדולה בשם מורד הר"ב ז"ל, שהיה מלכנו על קצת חכמים בעיניהם שהיהו בקצת פייסום של ראש השנה שהורב בהם עם וחסא, שלא אמר מן הבית יוסף אלא שאין אומרים ודיו בראש השנה כגון חטאתי עריתי פשעתי ומחל וסלח ומחה, אבל שלא בדרך ודיו לא עדיף משבת כו', וכן כתב כפר ח"ד עין שם, ומנהג בבאר שבמקום שנהגו לזלג אבינו מלכנו חטאנו לפניך יש לזלג סלח ומחל ומחה גם כן, ולא דמי למירמ"ל והוא רחום בפיסוק וזמנה שאומרים אף בשבת, ששם אינו דרך בקשה, ולא יפה עושים אותם המדלגים אבינו מלכנו הראשון והשאר אומרים על הסדר. ומה שכתב יש לומר פלה בצד"י, הנה הלמ"ד בצד"י והכ"ף בפתי"ח. וכתב כפרי חדש שצריך לומר אבינו מלכנו זכר כי עפר ה"ן בשראי והכ"ף בחול"ם, ודלא כאומרים בקמ"ן ושור"ק, ומה שכתב לומר סלח ומחל, בשלמי חגיגה כתב שבכל הסודרים והנסתא והגמ"ל נאמר כו' ובסוף ודיו יום הכפורים, וכן כתב הרמב"ם בנסת התפלה והר"ד"א וכן בכל בו כתיב שהנסתא שהיא מחל וסלח, ולא תקשי לן מנסת התפלה סלח לנו אבינו כו' דגם באן אומרים אבינו מלכנו נגד שני התארים, אומרים על התאר מלכנו הסמוך לו מחל ואומרים וסלח מנגד תאר אבינו שהורבנו עין שם, ובסודרים שלנו עמה נדפס ננסתת האמן אברהם, וגם מה שכתב בשלמי חגיגה לישב מהך הדפלת שמונה עשרה דקדמה סליחה הוא דחוק, ואדברך יש לומר שכתבו אבינו שהוא קודם

באר היטב

ג. תתחדש. דהינו שאוכל תחלה ואחר כך אומר, שלא להפסיק, עין מגן אברהם. ובשני ננסת הגדולה מפלפל אם יבקר על התפוח או על הדבש גם כן, עין שם. ובתשובת שבות יצקב חלק ב סימן נו כתב, דבשביב ספק זה נהגו לאכל המוציא עם הדבש והתפוח יחד, עין שם: **ג. שמן.** רש"ל קבל מלכנו שלא אכל דגים בראש השנה כדי למעט תאוותו במקצת דבר, ור"ד"א כתב דיש לאכל דגים כדי לפרות ולרבות כדגים, ואין לבשלם בחמץ: **ד. כבש.** ואם אין ראש כבש יש לאכל ראש אחר משום הראשון: **ה. ביהמה.** לפי טעם זה הגדולים וקטנים שקורים לזיום אסורים: **ו. הנהר.** שיש בו דגים. ובכתבים כתב נהר או באר, וטוב אם הם מחוץ לעיר, ויש ללך ביום ראשון אחר מנחה קדם שקיעת החמה ולומר פסוק מי אל כמוך וגו': **ז. לישן.** האר"י ז"ל אמר שאחר חצות מתר לישן, שכבר נתעורר המלאך על ידי התפלות והתקיעות, ובי"ח כתב שהר"ם היה ישן בראש השנה. והיישוב בטל כלישן דמי. עין תוספות עבודה זרה דף ה ע"ב טעם שהקנו לרבותו בסעודה בראש השנה: **ח. האומרים התהלים בכל יום ומתרמי להם הלל בראש השנה ויום כפור שרי לאמרו,** עין מגן אברהם: **ט. אבינו מלכנו.** כתב בית יוסף בשם הכל בו שלא לומר אבינו מלכנו חטאנו לפניך שאין אומרים ודיו בראש השנה, וכן כתב הזהר, אבל לומר פסוקים שיש בהן הזכרת חטא אין קפידא כיון שאינו דרך ודיו. ובשל"ה כתב דלא בשעת התפלה שרי, ולכן כיון להתוודות בשעת התקיעות בלחש בין סדר לסדר. ובפרוש המפורר ראיתי שפירש אבינו מלכנו חטאנו

מה וכדווי מה האל וסלח וכן עקר, וכן אומרים כיהי נצון שקדם פרשת המיד, וכדווי מה נאמר כו' ובסוף ודיו יום הכפורים, וכן כתב הרמב"ם בנסת התפלה והר"ד"א וכן בכל בו כתיב שהנסתא שהיא מחל וסלח, ולא תקשי לן מנסת התפלה סלח לנו אבינו כו' דגם באן אומרים אבינו מלכנו נגד שני התארים, אומרים על התאר מלכנו הסמוך לו מחל ואומרים וסלח מנגד תאר אבינו שהורבנו עין שם, ובסודרים שלנו עמה נדפס ננסתת האמן אברהם, וגם מה שכתב בשלמי חגיגה לישב מהך הדפלת שמונה עשרה דקדמה סליחה הוא דחוק, ואדברך יש לומר שכתבו אבינו שהוא קודם

משנה ברורה

ד. תתחדש וכו'. יאמר הבקשה אחר התחלת האכילה, מפני שאסור להפסיק בין ברכה לאכילה: **ה. שנה מתוקה.** ועל כן יש נמנעים^ה לבשל בראש השנה מיני חמץ בארש"ט וכדומה, ועל כן האוכלים דגים לסימנא שיפיו ורובו כדגים, אין מבשלין אותן בחמץ. והנהג' כל אלו העניינים עושין הכל לסימן טוב, ולכן פשיטא שזמנה מאד שלא יקעס בימים האלו, מלבד גדול האסור, כדי שיהיה לסימן טוב, רק יהיה שמח לבו ובוטוח בד' עם התשובה ומעשים טובים: **ו. ראש כבש.** וטוב יותר לשל אלו: **ז. לומר הנהרה לראש** ועל כן אם אין לו ראש כבש^ה יאכל ראש אחר של בהמה או של עוף: **ח. הנהרה וכו'.** ולומר תשוב תרחמנו וגו'. משום דאיתא במדרש, שעבר אברהם אבינו עד צנארו במים כשהלך להקריבו על גבי המזבח, ואמר הושיעה כי באו מים עד נפש, ואנו עושין זה וזכר לעקדה. וטוב למקום שיש בו דגים חיים, לסימן שלא תשלת בנו עין הרע ונפרה ונפרה כדגים. ובכתבים כתב, נהר או באר, וטוב

שער היצוין

ד. מגן אברהם ושאר אחרונים: ה. פרי מגדים: ו. חיי אדם: ז. טור בשם מהר"ם: ח. אחרונים: ט. מגן אברהם בשם משה: י. דבמקום הדחק בודאי נכלל לסמך על הנהגת הר"ם: יא. גמרא:

תרגום: 1. וימחה.

הלכות ראש השנה סימן תקפד

נר. באר הגדה

על הסדר ואם הוא שבת אין אומרים אותו (ר"ן פרק ב דראש השנה וריב"ש סימן תקיב) ומאריכים בפסוטים ותפלות עד ג' צעות (מהרי"ל): ב. ימוציאין שני ספרי תורה, באחד קורין גממשה מ'וה יפקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה, ואם הוא שבת קורין בו 'שבעה, ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס ובחדש השביעי ומפטיר ויהי איש אחד מן הרממים עד ויום קרן משיחו: הגה ויש מקומות שנהגים לקרות התקוע ממנין התמשה העולים לספר תורה (כל בו): ג. הבני אדם החבושים בבית האטורים אין מכיין אצלם ספר תורה אפלו בראש השנה ויום הכפורים. (וענין לעיל סוף סימן קלה): ד. מלין

שערי תשובה

על התאר מלכנו הפסוק לו אומרים סלו, ונגד תאר מלכנו אומר ויחל כמו בתפלת שמונה עשרה, ולכן כל אחד לא ישנה כפי הנסחא שהוא נגיל בה מימי קדמת נעוריו. וענין בשבות יעקב חלק ג סימן מב שיש לומר אבינו מלכנו אפלו בחיוד כמו שכתב הריב"ש, וכן כתב בקצור של"ה בשם גדולים, ענין שם: * ומאריכים בציורים כו'. וכל מי שאפשר שיש לו לקח פנאי ללמד פרוש הפסוטים לתפלתו, וענין לעיל סימן ק שכתב הט"ז דבפסוטים צריך להסדיר תפלתו, ענין שם. בפסוק מלך עליון כתב הפטור משה שצריך לומר מלך אבינו בלה ויד שחת כו' דהינו, בלה בבי"ת ולא כמו שנרפס בק"ף, והביאו באלהי רבות, ענין שם: * חצות. ענין באר היטב. וכתב בשבות יעקב חלק א סימן קמ באחד שהיה לו קצת מחוש שלא יכול ללך לבית הכנסת והפצירו בו בניו ובני ביתו שיהקעו לו ויכאלו ולא רצה התחמק הפצרות נדר שלא להכיל על אחד עד יציאה מבית הכנסת, וכאלו השלימה תפלתו ורצה לצאת בא חכם ונדרש דברי כבושים כמו שעה אחת או שמים ואחרו מלכנו וכתב שלכאורה יש לו לומר שבנדריה מלך אחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם בנותו על זמן יציאת בית הכנסת דהינו, אחר זמן תפלתו, וזמן תורה לחוד שלא עלה זה

באר היטב

לפניו, כלומר, אבותינו חטאו שעברו איללים, ואנו אין לנו מלך אלא אתה לכן עשה עמנו למען שפך, עד כאן, ובהנה נתישב מנהגנו שאומרים אותו בראש השנה. אבינו מלכנו קרע רע גזר דינו, נראה לי שיש לומר רע גזר בנשימה אחת דשיכי להנודי, דהינו שיקרע ה' ותפרן הרע שיש בגוהה ומה שנשאר היה לרחמים, כי צויר ה' ותפרן יכולים המקבלים להפקה לרחמים, וכן ותשובה וכי מבעירין את רע הגוהה לא יפסוק בין רע לגוהה, ט"ז ביטמן תרכ סעיף קט"ו. ענין שם. יש לומר בלה בצירוי. סלח ומחל, כי מחילה גדולה מסליחה, ענין סימן תו: ג. חצות. לכל הפחות אם לא פשחל בשבת, אם של שלמה בבציעה. ודוק בפסוטים ותפלות ולא בגוונים, כגון אברהם, הא"י ו"ל נהג לבכות בראש השנה ויום הכפורים ואמר כי מי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו טובה ושלמה, גם אמר כל מי שבוכה אז מעצמו בכייה גדולה מאלי, אותו שעה דניין לה בבית דין של מעלה ונפשו מרשעת ובה לו הבכיה מאלי: ד. מלין. כתב ט"ז

על דעתו, ואף אם היה ברא והולך לבית הכנסת היה יכול לצאת אחר זמן תפלתו באשר דכונת הנודי רק שלא יקדים לאכל בשביל מחוש שיש לו אבל לא לאחר כלי האי, אף על דמדות למת שכתוב בראש השנה דף ל דכיע רבי זירא נעדרו לעמד כו', אם כן נדווד דיון שכתב רצה העם לצאת ולא יצאו גם כן איכא לאתפוקי כהאי גונא, וכיון דעלתה בחיקו ספק נדרים להחמיר, ואם רצו להחירו ימירו לו כדון נדרים שהם לעצור יום טוב, ענין שם. ואני איני מכין הרגה בראש השנה דהתם כל שישבשים עדין לא נסתיים זמן בית דין, מה שאין כן כאן מה שלא יצאו זו עקבה שאינה מחמת זמן יציאת בית הכנסת מן הסיום התפלה ודבר אחר גרם להם שנתעכבו, וכמה נדחה ההתר שכתב בתחלה שלא היתה בנותו רק על זמן יציאה מן התפלה וזמן זה כבר נסתיים לכן נראה שיש לו מי שחירו לו יש להקל בזה בפרט לאיש שיש לו מחוש חלי גמול עליו להיות מענה עד זמן יציאתם ממש, וענין לקמן חזון חרבנן ממנה אברהם דאפלו טעמה אומר למי שבא בדרך ומצפה שבא למקום הלב יש לו להתמתן עד חצות ולא יתענה יותר מחצי היום, ענין שם. ונראה שהארינא דנהוג לאחר בראש השנה הרבה אחר חצות, אם אין לו שופר צריך גם כן להתמתן, אם לא שקשה עליו הפגיעה הרבה. וענין שם שבלשון ערוך שבא ואלך כו', ויש ללמד ממש לכאן, רק קצת יש לחלק על פי החלוקים שכתבו התוספות בסכה ובשבת, וענין סימן רלב ותלב ותורב, וקצרות: * מלין. ענין באר היטב. וענין בגדול מקבכה שכתב שאין לעשות כן שיש לחש שישאר דם אחר שיתבשר בפי השופר ולא עריך מפצרו ויב כו', וכן אם יבא מטט דם הוך השופר ויתבשר, כן דם יבש יש בו ממש

משנה ברורה

ב. בראש השנה ויום הכפורים והאומרים תהלים בכל יום ומתמריא להם הלל ביום ראש השנה ויום כפור, שירי לאמר, בין שאין אומר אותו נדרך שיהיה רק נדרך תחנה ובקשה: ג. ע"ה הסדר. לאפוקי מדעת הרב בית יוסף שמו'לגין בכל מקום שמוכרי חטא, ולדידה אין אומרים אבינו מלכנו חטאנו לפניך מפני שאין אומרים ויהי בראש השנה (כדי שלא לתן פתחון פה למטרגו). ולומר פסוקים שיש בהם הזכרת חטא אין קפידא לכלי עלמא, כיון שאינו נדרך ודי. ובפרוש המחזור מפרש, אבינו מלכנו חטאנו לפניך, כלומר, אבותינו חטאו שעברו עבודת גלולים (ואנו צריכין להתנדות עליהם, כמו שכתבו והתנדו את עצמם ואת עון אבותם), ואנו אין לנו מלך אלא אתה, לכן עשה עמנו למען שפך, ובהנה נתישב מנהגנו שאומרים אותו בראש השנה. צריך לומר מחה והעבר חטאינו ופשעינו, כי פשע גדול הרבה מחטא, וצריך לבקש תחלה על הקל ואחר כך על החמור. יש לומר בלה, ה"פ"ח כפת"ח והלמ"ד בצירוי. הט"ז ביטמן תרכ כתב "שיש לומר רע גזר בנשימה אחת, דהינו שיקרע הוא ותפרן הרע שבגוהה, ומה שנשאר בגוהה היה לרחמים: ד. ואם הוא שבת וכי. ועצם, שאין שואלין צרכים בשבת. ואף כשחלה ראש השנה בערב שבת, במנחה אין אומרים אבינו מלכנו: ה. עד חצות. לכל הפחות. ואם חל בשבת אין להאריך יותר מחצות, ובחל יכול להאריך, במה דברים אמורים, בפסוטים ותפלות, אבל בגוונים אין להאריך:

שער הציון

ב. מן אברהם ושאר אחרונים: ג. הגר"א: ד. אחרונים: ה. ואף דמגן אברהם בסימן זה משמע להפוך, כמה אחרונים התיקו בספריהם כמט"ז: ו. מן אברהם בשם הפוסקים:

לח עמוד היומי: שבי"ח כר תמוז תשעו ♦ יום א ב אב תשפא ♦ יום ב ז תמוז תשפו ♦ יום ג יב סיון תשצא ♦ יום ד יז אייר תשצו ♦ יום ה כז ניסן תתא

הלכות ראש השנה סימן תקפד תקפה

”בין קריאת התורה לתקיעת שופר:

תקפה ברפת השופר. וכו' ה' סעיפים:

א. צריך לתקע מעמד: הגה ונהגין לתקע על הבימה במקום שקורין: ב. קדם שיתקע בברך לשמע קול שופר ויברך שהחיינו: הגה ואין חילוק בין אם יברך לעצמו

א טור ונהגות מימותי
בשם סמיך משום
דגמרון לקם
דשופר מלכס דעמרי.
ב הראש פרק בתרא
דראש השנה בשם
ראבי"ה מהירושלמי
וכן כתבו רמב"ם ורובנו
זינה.

שערי תשובה

באר היטב

שמעתי שהגאון מוה"ר פייבש מקראקא היה מל בראש השנה ולא קנח פיו אחר המילה אלא כפה מלכלך בדם מילה תקע בשופר לערב מצות מילה בשופר. כשחל בשבת אין אומרים הפומון וכזר בריה ומלין אחר אשרי ואומרים יום ליבשה ובחל אומרים הפומון, ואין אומרים יום ליבשה, והוא הדין בכל יום טוב, מגן אברהם. ועין לבוש. ועין סימן תצ סעיף ז מה שכתבתי שם:
א. מעמד: ואם תקע מישב יצא, מגן אברהם, עין שם: ב. לשמע. ואם ברוך לתקע בשופר יצא, ב"ח:

והוציץ, עין שם. ולעניות דעמי כיון שאין דם בפה רק בללוח פה לבד אין בו כדאי לזכר ממנו לתוך השופר, וגם מה שמתלכלך פה השופר בללוח הדם שפכה אין כזה משום הוציעה, אף אם מתאדם קצת מלללוח הדם חוותא לאו מלתא הוא, ואף הלללוח היה אינו מתניבש כי מתלכלך מלחלוחית פה התוקע ובכלות התקיעות מקנח היטב ודיו. ועין ביו"ד דעה סימן רסה שהמהלך יתכן ודיו פיו כדי שיקרע בנקיות, ומכל מקום מ"ר פייבש לא להקפיד על זה וברך ברפת השופר כפה המלכלך בדם ימים בכדי לערב מצות מילה בשופר. ועין באה"ע רפה י"ש סימן תקצא שדעתו דיותר טוב למול קדם אשרי שיחא המילה סוף להתורה, כמו שכתוב במטה משה ובמדרכיך בשם תשובת הגאונים, וכן משמע ברוקח, ועוד, שלא יהא הפסק כל כך בקריש דקאי על אשרי כו'. וכתב בשבות יעקב חלק א סימן ל, עיר אחת קטנה שארע להם אגס שלא היה להם שופר בראש השנה עד אחר הפלת מוסף ויש נא לה למול, מלין אהו אחר אשרי להיות מן הזרזים כמו בראש השנה שחל בשבת, ומה שכתוב בתרומת הדשן לקים וכזר בריה אברהם וצוקתו יצחק, הינו, להקדים המילה, אבל אין צורך להיות תכופים זה לזה, וגם כי אינו רק רמז ולכן להיות זריזין שלא לאחר מצות מילה עדיף:
מ. מעמד: עין באר היטב. ועין כמגן אברהם בשם הרדב"י וגם השומע כו', רוצה לומר, שאם אחר לא שמע התקיעות על סדר ברכות ושמע עמה אותם תקיעות מאש התוקע והוציא ידי חובה צריך לעמוד. ומה שכתב כמגן אברהם דנקטת הגדולה כתב ולא דעתי מנא לה, ועין בכר"י יוסף ומחזיק ברכה דנקטת הגדולה לא קאי על כך מלמא, רק דקשיא לה דאי השומע תחוקע לקח התקיעות מישב התוקע עומד והקלו ישיבים דאו כלו מעמד או כלו מישב, ועין מחזיק ברכה מה שכתב בשם הרדב"י חלק א סימן כה דמשום כבוד צבור לא רצו להתירי עליהם, כיון שצריך לישמע תקיעות מעמד, והצרכי לתחוקע שגימור כיון המצוה שהוא מעמד, אי נמי משום כבוד הצבור, עד כאן לשונו, ובה נתישב הכל כו', עין שם. ועין באה"ע רפה מה שכתב בזה. ועין כמגן אברהם שהתוקע אין לו לסמוך על איזה שום דבר שאם יגשל אותו דבר יפיל, ועין לעיל סימן (תקא וסימן תקב) [קמא]: * * * * * ששמע עין באר היטב. ועין מה שכתב בש"ח בית אפרים (סימן) על הנסחא שבשאלות ודבריה השאלות שלום שם על הכ"ח, עין שם:

משנה ברוכה

דכתיב יום תרועה יהיה לכם, וילפינן מלכס דגבי עמר, ובעמר כתיב חרמש בקמה, אל תקרי בקמה אלא בקומה. וכתב מגן אברהם, דלפי זה אין לסמוך על שום דבר באופן שאם יגשל אותו דבר יפיל, שעמידה זו חשוכה כישביה, ומכל מקום בדריעבד יאף אם תקע מישב לגמרי יצא, דקרא אסמכתא בעלמא הוא ולתחלה. והצבור השומעים התקיעות לא הטיחום לעמד משום כבוד צבור, וגם כי עתידים לשמע מעמד התקיעות שעל סדר הברכות של מליכות זכרונות וגו'. ועכשו נהגו הצבור לעמד כלם גם בשעת התקיעות שחוקעין קדם מוסף, ואף על פי כן נקראין תקיעות דמישב, מאחר שרשות לישב בהם. ואם יחיד שומע תקיעות לצאת בהם ויאינו עתיד לשמע על סדר הברכות, צריך מדינא לעמוד בתחלה: ג. במקום שקורין. כדי שזכות התורה יגן עלינו לעלות זכרוננו לפניו לטובה. וראוי לתן לתקע לצדיק והגון, ובלבד שלא יהא מחולקת בדבר, ועל כל פנים צריך שישמע לכוון להוציא הצבור בתקיעתו:

ב. ד. בברך לשמע וכו'. רוצה לומר, שלא יאמר לתקע בשופר, דהלאו בתקיעה תליא מלתא אלא בשמיעה, שהרי התוקע ולא שמע קול שופר לא יצא, כמו שנתבאר בסימן תקפז, עין שם. ולא יאמר בקול, דמשמע לעשות רצונו. ובידיעבד אם ברוך לתקע בשופר או על תקיעת שופר או לא לשמע בקול שופר יצא. אם נטלו השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צורך לברך, אבל בין ברכה לתחלת התקיעות צריך לברך:

שער הצינו

העמיקו דברי הפגן אברהם להלכה, ומכל מקום במקום הדחק נראה ונדול לסמוך על זה: ג. מגן אברהם ושא אחרונים: ד. בר"י יוסף בשם רבי"ו, וכן כתב במטה אפרים ובדרך החיים: ה. עשרת זקנים ודרך החיים: ו. אחרונים: ז. עשרת זקנים וספר החיים: ח. דהוה לעמובא, ובדלקמן בסימן קמט סעיף ח: ט. פוסקים: י. מגן אברהם ושא אחרונים: יא. פרי מגדים ומטה אפרים ותי' אדם: יב. בכלל, דמה שאמר לתקע כולל נמי שקרים ותרועה ופרי מגדים: יג. תשובת מגן עולם סימן לא:

פרטים שמשפתנה זה הדין, ועין שם במשנה ברוכה ובאור הלכה: ד. יא. בין קריאת התורה וכו'. דרך הסדר, ברית אברהם [שהיא המילה] וצוקתו יצחק, וכדאמרין בראש השנה, למה תוקעין בשל איל, כדי להזכיר אילו של יצחק, ועוד, דמילה משה יוחי מתקיעה וכתדיר דמאי לגבי תקיעה והוא קודם [הג'א]. ובמקום שנהגין למול בבית שהתינוק ישם, מלין אחר יציאה מבית הכנסת, כדי שלא יהיה טרחה וצבורא לילך שם ולשהות ולחזר לבית הכנסת, ומכל מקום אם אין הבית רחוק מבית הכנסת באופן שלא יהיה שהות הרבה וטרח הצבור, טוב למול קדם תקיעת שופר כדי שיהיה בידם זכות המילה בעת תקיעת שופר [מטה אפרים]: יב. לתקיעת שופר. ובשבת שאין שם תקיעת שופר מלין אחר אשרי. ואחר המילה ובכריתיה אומרים יהלו. ויש מי שכתב שגם בשבת מלין קדם אשרי כדי שלא יהיה הפסק רב להקדיש. כשחל מילה בראש השנה בשבת או אומרים יום ליבשה קדם סיום ברפת הגאולה, שהוא שבת המילה, אבל כשחל ראש השנה בחל אין אומרים יום ליבשה. גדול אחד נהג כשהיה מוהל בראש השנה לא קנח פיו אחר המילה, אלא כפה המלכלך בדם המילה תקע, לערב מילה בשופר, ונראה שאף על פי כן קנח פיו מבחוץ וגם ירחץ ודיו משום כבוד הברכה [מטה אפרים]:

א. א. לתקע. וכן הברכה צריך להיות בעמידה כמו כל ברפת המצות, וכדלעיל בסימן ח סעיף א [אחרונים]: ב. מעמד.

הלכות ראש השנה סימן תקפה

נד. באר הגדה

ה' או שכבר יצא ומכרך להוציא^א אחרים, אפלו הכי התקע מכרך שתי ברכות הנזכרות (כית יוסף ותומת הרשן).^ג ויתקע תשרית שלש פעמים ותש"ת שלש פעמים ותרי"ת שלש פעמים: הגה * וטוב לתקע בצד^ב ימין^א אם אפשר לתקע בכך (מנהגים). וכן יהפך השופר למעלה, שנאמר עלה אלהים בתרועה (ירוק ומחריר):^ד ג. ואם התחיל לתקע ולא יכול להשלים ישלים אחר, ואפלו שלשה או ארבעה, ודי בכרחה שבכרחה הראשון, והוא שיהיה שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה. ואפלו אם ברך ולא יכול לתקע כלל, השני תוקע בלא ברכה ולא הויא ברכה לבטלה: ד. האחר תוקע ולא שלית צבור^ה כדי שלא יתבלבל, ואם הוא מבטח שחזור^ו לתפלתו, י"רשאי לתקע: הגה^ז ונדקא תקיעות שלל סדר התפלה אסור לשלית צבור לתקע, אבל תקיעות שמוקעים מישב דהיינו קדם שמתפללין מוסף מתר לשלית צבור לתקע (כל בו). ואם אין השלית צבור תוקע מישב, ראוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הברכות, כי המתחיל במצוה^ח "אמרים לו" גמור (מכ"ם ואורחות חיים). נוהגין^ט להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה

באר היטב

ג. אחרים. המגן אברהם העלה שהמנהג הזה הוא נדקא לנשים שאינן יודיעין אבל מי שיודע יברך ועצמו יוצא אלא בכל ענין, וכן הוא בבגנות הגדולה. ועין ד' אחרון. אם ספק לו אם שמע תקיעה או נטל לולב, ביום ראשון תוקע ואינו מכרך וביום שני אין צריך לתקע בגנות הגדולה, ריב"ש: ד. ימין. דכתיב והשפן עומד על ימינו. ואמר ד' יש לתקע בימין ידו. מגן אברהם. עין סימן כו: ה. לתפלתו. נראה לי דאם אינו מבטח, אף על פי שישן אחרים, י"ש"ו פתח דאם אין אחר מתר לתקע, דמן השמים יסיעוהו לעשות כהגון, והמנהג בהרבה מקומות לחלקם בנדאי מבטח, ועין סימן קכח סעיף כ: ו. גמור. והמנהג בהרבה מקומות לחלקם

שערי תשובה

א. אחרים. עין באר היטב. ועין ביד אפרים שכתבתי דברי המגן אברהם בזה ומה שכתב בשם המנחת הגדולה דהמגן אברהם נקט נשיה בקיבורי, עין שם: ב. אחרות יו'. ועין באר היטב. ומה שכתב וקרא לתוכו ויהי נעם כו'. וכתב בדגול מרכבה שהן בתקיעות מעמד, אבל בתקיעות מישב הוא הפסק גמור בין שאין שם אחר לא יתקע עד אחר התפלה, שכבר יצא בתקיעות דמישב, מגן אברהם. י"ש"ו פתח דאם אין אחר מתר לתקע, דמן השמים יסיעוהו לעשות כהגון, והמנהג בהרבה מקומות לחלקם בנדאי מבטח, ועין סימן קכח סעיף כ: ו. גמור. והמנהג בהרבה מקומות לחלקם

משנה ברורה

ה. או שכבר יצא וכו'. האחרונים י"העלו דבאפן זה שכבר יצא התוקע בעצמו, טוב יותר^א שיכריכו השומעים בעצמן שתי הברכות, אלא אם כן אינם יודעים לברך בעצמן, או יברך בשבילן להוציאן.^ב והמנהג העולם להקל להוציאן בכל גונו ואין למחות בהם, כי כן הוא עקר מדינא, כמו שכתב הפרי חדש והג"א. מי שנסתפק לו אם שמע קול שופר (או נטל לולב) ביום ראשון שהוא מן התורה, תוקע ואינו מכרך, וביום שני שאינו אלא מדברי סופרים אין צריך לתקע, דספק דברי סופרים להקל: ו. ויתקע תשרית שלש פעמים וכו'. טעם לטרוך זה, עין לקמן בסמן תקצ סעיף א וב: ז. בצד ימין. י"ש פיו, משום דכתיב והשפן עומד על ימינו לשפטו: ח. אם אפשר לברך. ואם אי אפשר לו^א אין להתפיד אף אם יעמידנו בצד שמאל וגם פי השופר לצד שמאל: ט. וכן יהפך השופר למעלה וכו'. רוצה לומר, שטוב שיהפך^ב פי השופר למעלה ולא לצדדיו: י. ודי בכרחה וכו'. והלא הראשון^א ברך להוציא בנה כל הקהל: יא. והוא שיהיה שם וכו'. דאם לא היה שם באותה שעה^ב צריכים לברך בעצמן בלחש קדם שיתחילו לתקע, צ"א אף אם כבר יצא ודי חוכתו תוקע בלא ברכה, כיון שהצבור כבר שמעו הברכה מן הראשון: יב. ולא הוי ברכה לבטלה. כיון שהשני^א יוצא בברכות: ד. י. אם הפסק לבטל. אבל הפסק לא הוי,^א והוא חשוב צרך תפלה, שאלו התקיעות נקבעו על סדר הברכות: יד. ואם הוא מבטח וכו'. ואם אינו מבטח וליכא אחר שיודע לתקע,^ב יש אמרים דבאפן זה לא יתקע עד אחר התפלה, וכן לשון שכבר יצא בתקיעות דמישב. י"וש אמרים שאם אין שם אחר, ויכל לתקע על סדר ברכות אף על פי שאין מבטח, דיש לו לבטח שמן השמים יסיעוהו לעשות כהגון. ואם מתפלל מתוך הסדר והמחזור, לכלי עלמא דינו כמבטח: טו. רשאי לתקע. אפלו^א יש שם אחר, דתקיעה לא חשיב הפסק כלל, וכנ"ל: טז. ונדקא וכו'. דשם חשיבין שיתבלבל ולא יוכל לחזור לתפלתו: יז. אמרים יז. גמור. ובמקומות שנהגו לחלק ולהת תקיעות דמישב לאחד ודמעמד לאחר, או לחלק גם הסדרים מלכיות לאחד וזכונות לאחר וכו', י"עשו כמנהגם, כי ישקרא קדושים הם ומחבבין המצות: יח. אחרות. המתפלל שחרית מקרא להתוקע, ובימקום שיש מורה צדק הוא מקרא. גם תקיעה ראשונה^א יקרא לפניו, אף על גב דלא

שער הציצין

עין מהשני יוצא בה. ועין בט"ז שדעתו דלכתחלה אסור להראשון לצאת, ולא לשמע התקיעות, דאין כדאי שיתקן זה על דעת שיתקע אחר: ד. כה. אחרונים: כו. כו. מגן אברהם ועוד איהו אחרונים שיתקיעו דבריו: כז. ט"ז ועוד איהו אחרונים שחוברין כדבריו, ועל כן דעביד כמר עבדי ודעביד כמר עבדי: כח. ל"ז וכו' בנדאי דינא הכי, ולדידה מרי השלחן ערוך בדאיכא אחר, ואפלו להמגן אברהם דמרי ריש הפסח רבליכא אחר ואפלו הכי אם אינו מבטח אינו רשאי, אפלו הכי מודה דאם מבטח רשאי ואפלו בדאיכא אחר, בדומכט פסקנה דבריו בסעיף קטן י. כט. אחרונים: ל. פ' מגיד. והשלח צבור בתפלה לא יפסיק להקרות וכו': לא. מגן אברהם בשם שלי"ה. ובאמת אין זה כדאי, וגם שם בסמן קכח סעיף יג לענין נשיאת פנים שענין המקרא נלמד מקרא דכתיב אמור להם, מכל מקום בסעיף יג הנהיג ראשונה סברא לה דאין צורך בתבה ראשונה להיות מקרא, ושמעט שם בבאר הגמרא דהיא אשקרה לדינא, וכל דאין כאב דאין על זה שום רמז בקרא ולא בש"ס רק שלמך מהם כדי שלא יטעה, ולכן נראה לעניית דעמי דאף דשם צריך לנהג כהיה אמרים אחר שכן נהגו, מכל מקום מענינו במקום שאין מנהג יתד טוב שלא להקרות בתקיעה ראשונה כדי שלא יהיה הפסק להתמקרא:

די. מגן אברהם ושאר אחרונים: טו. ונדקא כשהם פחות מעשרה, אבל אם השומעים עשרה, אין אף אם יודעים בעצמם לברך, אחר מכרך והשאר יוצאים, שלא לחלק בין צבור לצבור, דספק צבור ומצאו אנשים שאינם בקיאים בטיב ברכות ומשה אפרים: טז. חיי אדם: יז. מגן אברהם בשם הריב"ש. ועין לעיל בסמן סו סעיף קטן א במשנה ברורה: יח. מגן אברהם. ומגן אברהם כתב עוד טעם, משום דבשאל התפילין מגנין, וסיים, ואם כן אסור די להקע בימין ידו. ולא העמקתי במכ"ם, דאפשר ללשטעם הראשון של שך זה ונקוב לומר ששפני זה לא העמיק הר"י החולק דאסור, ועוד דהתמך מכתב קבל דלא נדקא שמתפללין של די לתקע מנהג, אלא תפילין דעלמא מגנין על מנת שמאל שהוא היד, וליכא אין חילוק בין אשר לאחר, וכן נראה מהמקנות, עד כאן בדבריו: ט"ט. משה אפרים. ובסודו עמודי שמים כתב, בדרך כלל אין להתקפיד כל כן אלא לה חזכי דמתרמי לה ונתא לה לתקע כפי למודו טפי מעלי: כ. כ. מגן אברהם, והתחייב להג"ר ודרן החיים ומי אדם, והכס הלבוש כתוב שינביה מעט פי השופר למעלה: כא. מוסקס: כב. בית יוסף ושאר מוסקס: כג. אלהי רבה ושאר אחרונים: כד. בית יוסף, ועין שם שכתב דאפלו יצא הראשון והקל לו או שפתם אנו ולא שמע התקיעה, אף על פי כן לא הוי לבטלה

הלכות ראש השנה סימן תקפה תקפו

באר הגולה נז:

במלה כדי שלא יטעה, ונכון הוא: ה. הנוטל שכר לתקע שופר בראש השנה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וימים טובים, אינו רואה מאותו שכר סימן ברכה:

תקפו דיני שופר של ראש השנה. ובו כ"ג סעיפים:

א. שופר של ראש השנה מצותו בשל איל, וכפוף. יובדיעבד כל השופרות פשרים, בין פשוטים בין כפופים. ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים, וישל פרה פסול בכל גונא, וכן קרני רב החיות שהם עצם אחד ואין להם מבפנים יצרות, פסולים וכן שופר מבהמה

1 מבורח ארבע פרוטות אין בהן סימן ברכה לעולם וחד מניה שר מתרגמין פסחים ג

א מימרא דרבי אבהו ראש השנה טו. ב מימרא דרבי לוי שם דף כו. ג משנה שם. ד טור שם הרשב"י.

שערי תשובה

ברכה לתקיעה, ולומר שנה מקרי לצדק התקיעה קשה הברכה, שאין זה סגולה בדוקה, עביל לעניינות דעמי יש לומר כיון שלא היו יכולים לתקע בעל ברכה שנתה צריך הפסק גדול ללכת לחק שופר אחר וכיצא ואלא הכי היו צריכים ברכה אחרת, וגם עשה שקראו ויהי נעם באמת ברכו ברכה אחרת, עין שם: * הניחא שר בו. ועין בסימן נה באם העבור צריכים לשלם לשלוח צבור, עין שם סעיף כג, והוא הדין לתקוע וכיצא בו. ועין ברבי יוסף כאן בשם ספר בני יהודה, בכפר שיש שלשה עשר בעלי בתים וצריך לתת שכר הרבה להביא תוקע מרחוק וישנה רוצים וישנה מעכבים, אין לומר בזה גידול בחר באב והמעוט כופין את המעכבים, ואם המעכבים טעמם שהם עניים אין כופין, דבכול דבר הכובד, והשנה יתנו כל הירדן, עין שם, ודלא כחתי יאר סימן קפו שעד בזה, עין שם, ועין בחוה יאר שם שכתב שהלוי באם רב מבעלי בתים או רב מעניים אף שנתקע מסכימים לכבודו, הדין עם המעכבים כי אולינו בחר חייב ופטור מצד הדין, ואף שגובין לפי שאם הישעה שנתרגמו אומרים שאם חכריהם לא יתרגו יתנו עמו שלא יצאו רק הם, אם ולא אלו בודאי לא יצאו, ואם יעבר על התנאי ויכון להוציא כל השומעים נראה לי דכל השומעים לא יצאו, דמקרי התוקע שליח כמו השליח צבור ושליח ששנה מדעת משלחו בטל שליחותו כר, עין שם, ונפלאתי מאד, דמה ענין תוקע שליחות, שהרי אין צריך שיתקע כל אחר בעצמו שנאמר דשלוחו כמותו ואלוהו תקע בעצמו, וכן מצוה עליו לשמע ואין חילוק בין אם עשא

באר היטב

דרכי משה. גם תקיעה ראשונה יקרא לפניו. של"ה, עין סימן קכח סעיף יג. פעם אחת לא היו יכולין לתקע והפך השופר וקרא לתוכו ויהי נעם ושוב יקלו לתקע, משה משה, מהר"ל. וטוב שיהיה התוקע יודע לכוון הסודות ואם לא אזי על כל פנים יתקן הפקרא יודע וכשפקרא יכוון הסודות, של"ה, עין שם: ט. ברכה. אבל אסודא ליכא, ועין ש"ו: ז. מצותו. ויש לו דין הדור מצוה עד שלישי כמו גבי יולב, סימן תרנו, עין שם. ועין ש"ו סעיף קטן א ובתשובת חכם צבי סימן לו: ז. פרה. והוא הדין שור, מפני שנקראו קרן ולא שופר:

משנה ברורה

לעקרת יצחק: ה. ומצוה בכפופים וכו'. רוצה לומר, דלאו דוקא באיל, אלא אפלו בשאר בהמות וחיות גם כן * כפוף עדיף מפשוט. והנה המחבר סתם ולא באר, איל פשוט וכפוף משאר מינים, איזה מהן עדיף. אכן מסקנת רב הפוסקים דמעלת כפוף עדיף, לפיכך אם נדמה לו של יעל כפוף ושל כבש פשוט יתקע בשל יעלים וכפוף, דתקוין רבנן * לתקע בכפוף לסימן שיכפפו לבם למקום בתפלה, מה שאין כן שופר של איל אינו תקוין רבנן לתקע דוקא בשל איל, * אלא מנהג שנהגו כל ישראל מעולם לזכר עקדה, ואיכא בזה מצוה מן המבחר. ומכל מקום כהבו * המפלישים דגם בזה יש על כל פנים דינא דהדור מצוה, ועל כן אם מבקשים ממנו להוסיף על שופר של איל יוסיף עד שלישי, וכעין המבאר לקמן בסימן תרנו: ו. של פרה. והוא הדין שור. והשטם, מפני שנקראו קרן ולא שופר: ז. וכן קרני

שכיח כל כך שיטעה. פעם אחת לא היו יכולין לתקע, והפך השופר וקרא וקרא לתוכו ויהי נעם ושוב וכלו לתקע ומגן אברהם בשם מהר"ל. ועין בגדול מרובה שהיה דוקא בתקיעות דמעמד, אבל בתקיעות מלישב הוי הפסק גמור בין ברכה לתקיעה, ועין בשערי תשובה שמישב קצת דבר זה, ומכל מקום להתחלה נראה לעניינות דעמי שאינו כדאי לעשות כן. ואם הוצרך לקח שופר אחר אין צריך לחזר ולברך, כיון שהיה מנה לפניו על השלח * מסתמא דעתו היה על כלם. המקרא והתוקע ראויה להם שילמדו היטב דעני השופר וסדר התקיעות, כי לפעמים מאיזה סבה נופל טעות בפי המקרא או בשגגת התוקע וצריך לידע איך לעשות, אם לתקע להלן או לחזר לראש הסדר (משה אפרים):

ה. יט. אינו רואה וכו'. עין לעיל בסימן שו סעיף ה ובמשנה ברורה שם:

א. של ראש השנה. לאפוקי בתענית שחוקעין גם כן בשופר, * לא בעינן של איל ברכה: ב. בשל איל. לזכר עקרת יצחק. ובכלל זה * גם כבשה נקבה, * אלא דמקרא דהדין ביותר נהגין לחזר אחר של איל דוקא, דהוא זכר טפי לאיל של יצחק: ג. וכפוף. לסימן שיכפפו לבם למקום: ד. ויבדיעבד כל השופרות וכו'. רוצה לומר, אפלו של שאר בהמות או חיות. ומכל מקום כיש לו שופר של תיש ועו יקדימו לשופר של יעלים (הוא מין חיה) ושאר חיות * דהוא קרוב למין שה יותר, כדכתיב שה כשבים ושה עזים, ואיכא זכר קצת

שער היצוין

לב. נלמד מהניל בסימן רז במשנת ברורה סעיף קטן כו. עין שם: א. ויש אומרים דבתענית דוקא בפשוט לכתחלה לדעת רבי לוי, כדי לחלק בין תקיעות וראש השנה לתענית, עין בחדושי הרשב"א שמתקנה בזה. ומכל מקום נראה לי דאף אם נימא דדעת רבי לוי כן הוא, מאל לימא לן דהלכה כן הוא דקרא הלכה כסתמא דמתניתין דשל תענית בוכרים בפסין, וגם הרי"ף לא התיק מימרא ודבי לוי כלל לענין תענית של כל השנה, מזה שמע דסבירא לה להלכה כסתמא דמתניתין. ואולי עוד, דסבר כדעת הרמב"ם דבתענית מצוה להרע בחצוצרות לבד, ולא כדעת הרשב"א דבתענית או שופר או חצוצרות. סוף דבר, על כל פנים אין לנו להקפיד בתענית על פשוטים דוקא: ב. ש"ו ואלהי רבה ומשה אפרים: ג. ש"ו: ד. פשוט, וכן משמע מט"ו: ה. טור, וכן מבאר ברא"ש ור"ן ורשב"א: ו. שם, וכן העתיק

כמה אחרונים: ז. וכלשון הש"ס מצוה בכפוף: ח. ריטב"א ראש השנה כו וכן כתבו שאר מפרשים: ט. ב"ח ואף על גב דביל מה שמבאר בריטב"א ובשאר מפרשים דאפלו לכתחלה יוכל לקח של שאר מינים אם הם כפופין, אם כן אין מוכח לחיוב להוסיף ימים, מכל מקום אין לדחות דברי הב"ח בשענורף לזה דעת הרמב"ם דאלו הוא לעכובא, אם כן הוא על כל פנים הדור מצוה, ועין ברבי יוסף ובחמ"ד משה: י. תוספות דף כו דבור המתחיל חזן, ור"ן ורשב"א שם: יא. כן מבאר בר"ן ורשב"א בשם תרמב"ן: יב. כן כתב במשה אפרים, ופשוט: יג. ה"רן: יד. עין באלהי רבה ובכרבי יוסף ושאר אחרונים, וגם ה"רן עצמו מסתפק בזה, ומשום דאפשר לפי הפסקא שנתקן ותפלין משום למען תהיה תורת ד' בפיך וכו', דלא שיקא זה בשופר שהוא תמישי מצוה בעלמא: טו. משה אפרים:

הַלְבוּת רֵאשׁ הַשְּׁנָה סִימָן תַּקְפוֹ

נח. באר הגויה

ג. הַטְמָאָה פְּסוּלָה (ר"ן פרק ד דראש השנה): **ב.** הַהוֹדָל שׁוֹפֵר וְתַקְעָה בּוֹ יִצְאָה, אֶפְלוּ לֹא נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנּוּ: **ג.** יִתְקַע בְּשׁוֹפֵר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא יִצְאָה, יִשְׂאִינְהָ בְּטַלְהָ עוֹלָמִית וְכַתּוּמֵיהָ מִיְקַמַת שְׁעוּרָה, **ד.** הָאֵבֶל בְּשֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְכֵן בְּמִשְׁמָשֵׁי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים **ו.** לֹא יִתְקַע, וְאִם תִּקְעָה בּוֹ **ז.** יִצְאָה, **ח.** טַהוּאָה שֶׁלֹּא נִתְפַּחַן **ט.** לְזִכּוֹת בּוֹ, אֶבֶל אִם נִתְפַּחַן לְזִכּוֹת בּוֹ יִצְאָה, **י.** דְּהוּהָ לֵה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

אינה בהמה טמאה ונראה לעניית דעתי דאייך שילדוהי בהמה טמאה והוציא מן הטמא טמא כדתנן בפרק קמא דבבבבב. 1 ה"ר"ש מההירושלמי. 2 ברוקא חלין פרק ט וכמו שפרשו התוספות וה"ר"ש שם. 3 מ"מירא דרב יהודה ראש השנה כח וכמו שפרשו התוספות וה"ר"ש שם. 4 (דמנות לאו להנות נגו). 5 שם התוספות וה"ר"ש ושאר פוסקים.

באר היטב

ג. טמאה. מה שהקשה ר"מ רביש' דבהמה טמאה אין לה קרינים, עין אחרונים ובש"מ חות יאיר סימן כ וביורה דעה סימן [פ] ובפרי חדש שם סימן פ סעיף קטן ד, ועין ביד אהרן בארן: **ז. הוולף.** ומכל מקום לא יכרך עליו, ומתר לקח שופר חבוי בלא דעתו ולכרך עליו, מגן אברהם, עין שם, ואם נסדק בתקיעה פטור, הלכות קטנות חלק א סימן עט: **ה. צ'אונות.** דהיינו שאלקחו מן העובד כוכבים דרך גזלה ולא לזכות בו אלא כדי שיתקע בו עקשו, ט"ו, ועין מגן אברהם:

המסבירים בו הינו, דספוקי מספקא לה ויש פנים לזכור ולזכור, וליאת, ואין לומר שהענינים יכולים לכף הבעלי חיים על מדת סדס שזה נהנה וזה לא חסר ואין רשאים להנות, ויש לחלק, וגם כי מפי תקון העולם אין לעשות כן, דאם לא כן יפרשו פמה וכמה מן הצבור בשכירות תתון וכדומה וימסכו שיראי ה' יהיו שוכרים והם יצאו בזה, עין שם: **טמאה.** ועין בשו"ת חות יאיר סימן א שכתב בענין זה לישב דברי הג"ה שהוא מדברי הר"ן, עין שם, ועין בפרי תרש כאן וביונה דעה סימן פ ובכרבי יוסף מה שכתב בזה, ועין פשיטא יעבץ חלק א סימן נ דהיינו הבבולו הם פסולים לשופר, דבפולו שאנו קורין הוא שופר הכרי דנקמא לן כדאמר ר' יוחנן דהיינו עין בורה דעה סימן פ, ואם כן פשיטא פסול, עין שם שמה על המגן אברהם ושני כנסת הגדולה: **ה. הוולף.** עין באר היטב, וכדאמר יוסף כתב בשם ר"י מלכו בתשובה כתב וז' אדם תקע שאל ברשותו חב' לשלם דהיי שואל שלא מדעת, ויצא יד' חובו, דנקמא לן גזל שופר ותקע יצא, ואם לקחו ברשות פטור דהיי' לה מזה מתקנת מלאכה, והתקיעה עצמה שפסק, אם מיד שתק יצא ואם סיס התקיעה באותו שופר, לפוס הירושלמי לא יצא, דתחלתה בעי סופה, עין שם: **ז. צ'אונות.** עין באר היטב, ועין בגודע ביהודה מהרדא תנינא סימן קיא באם מר' עבודת גלולים וקנה שופר בדמים אין תועילין בו, ואם בשעה ששכר משך הקונה תחלה

באר היטב

ג. והוא שלא נתכונן לזכות. עין משנה ברורה שפרשנו דקאי אמציאה וכהאי גוונא, כן הוא באור הענין לפי פשוטו, וכמו שפרש הב"ח וכן ברביש'א' וכלשונו רש"י בפבבבב וזה דף מב ברבוב המפתחיל אלא, עין שם, ועין ב"ח שדעתו בזה דווקא באין לעבודה וזה בעלים, אבל ביש לה בעלים ולא נתיאשו עדין, אפלו מתכונן לזכות לא מהני דבמה נפקע כח הבעלים הראשונים, ונראה לעניית דעתי דבגנת הב"ח הוא רק להשיג על בית יוסף, ולכידה מרי' הטור בריש דבריו גם כן בענין שישאל גזל השופר מן הנכרי, ולכן מקשה דאם כן אפלו מתכונן לזכות גם כן לא מקרי של ישראל, אבל בענין אבדה אין שום נפקא מנה בין נתיאשו ללא נתיאשו, ולגבי נכרי בזה שאבד נפקא כהו, ולא בעינן בענין אבדה יאוש אלא אפי' ישראל אבל גבי עובד כוכבים הלא אבדתו מותרת, אלא אדם נדפק כהו, אתר גבי מצאתי במקאמר מרדכי שגם הוא חסידים כן לדינא (אלא הוא סבר דגם באבדה דעת הב"ח לחלק לו לפני יאוש לאחר יאוש ועל כן השיג עליו, ובאמת אין

משנה ברורה

ב"ט. והלכתי עלמא שופר של נבלה וטרפה פשר לתקע בו: **ב. הוולף שופר וכו'.** ואינו דומה ללולב ומצה ויציצית הגדולים, לפי שמצות השופר אינו אלא השמיעה לבד "ואין בשמיעת קול דיני גזל, שחורי בשמיעתו אינו נוגע בשופר כלל, ולפיכך אף על פי שתקע בו באסור גזל, כיון שבשעקר המצוה השמיעה אין בה אסור גזל, יצא ידי חובתו. וכל זה בשתקע "אבל לכתחלה אסור לתקע בו בעל כרחך של בעל השופר, ואפלו נתיאשו הבעלים ממנו, ומכל שכן "דאין לכרך עליו, משום בצע בך וגו'. ועין לעיל סימן יא סעיף ו בבאור הלכה, דאפלו היה יאוש ושנוי רשות או שנוי מעשה גם כן אין נדאי לכרך. וכתבו האחרונים, דמתר לטל שופר של חברו ביד ידיתו ולתקע בו, ודינא לה לאיניש למעבד מצוה וכדוראי היה מתרצה, ורשאי לתקע בו כ"כ כל המאה קולות אף על פי שאינו מדינא, כיון שנהגו

כן, בודאי לא ימחה בזה:

ג. י. ש' עבוי'ם של ישראל. כגון כ"שעבד לשופר. והוא הדין כ"שמשש בו לפני העבודה וזה שלו, שתקע לפני: **יא. שאינה בטלה.** ורצה לומר, וכיון דאי אפשר בשום פעם שתיאש נותרת, ועל כרחך לאבדו קאי. לטרפה או להוליקה לים המלח, שרי הוא כמי שאינו "ולא עדיף משופר כשר ורק שאין בו שנוי גדול שהוא פסול, וכל שכן הכא: **יב. אב' וכו' של עבוי'ם.** כגון כ"שמצא שופר עבודה וזה של נכרי לא יתקע בו אם יש לו אחר, דאז לו לז' שעשעה טגורו קטגורו. כדמובא בירושלמי, עין שם בדבריו: **כ.** ועין לעיל בסימן יד במשנה ברורה סעיף קטן ג' לענין טליה, והוא הדין לענין דווקא באותו מקום, אבל להוציא מכוירו לבית הנכנס או איפא אסור, דאפשר שמקשר עליו והוי גזל, ועין עוד שם מה שכתבתי בשם הפר מגדים: **כא.** משה אפרים: **ג. כב.** רביכיא ראש השנה דף כח: **כג.** בית יוסף יהיה דעת סימן קמו: **כד.** פוסקים: **כה.** ב"ח ופרי חדש, וכן כתב ברביכיא דהוא הדין שאלו, ואף דעל ידי שאלה הוא חוב באחריות, על כרחך דעל ידי

שער היצוין

טו. אחרונים: **ב. יז.** פוסקים: **יח.** ב"ח ופרי חדש: **יט.** מגן אברהם ואלהי רבה ונהר שלום ומטה יהודה וכן מצדד בחמד משה בסימן תרצא, ודלא כפרי חדש, ומיהו אף לדידה אם קנה שופר גזול לא יתקע בו אם יש לו אחר, דאז לו לז' שעשעה טגורו קטגורו. כדמובא בירושלמי, עין שם בדבריו: **כ.** ועין לעיל בסימן יד במשנה ברורה סעיף קטן ג' לענין טליה, והוא הדין לענין דווקא באותו מקום, אבל להוציא מכוירו לבית הנכנס או איפא אסור, דאפשר שמקשר עליו והוי גזל, ועין עוד שם מה שכתבתי בשם הפר מגדים: **כא.** משה אפרים: **ג. כב.** רביכיא ראש השנה דף כח: **כג.** בית יוסף יהיה דעת סימן קמו: **כד.** פוסקים: **כה.** ב"ח ופרי חדש, וכן כתב ברביכיא דהוא הדין שאלו, ואף דעל ידי שאלה הוא חוב באחריות, על כרחך דעל ידי

לח עמוד היומי: יום ד כח תמוז תשעו * יום ה אב תשפא * יום ו יא תמוז תשפו * שב"ק טז סיון תשנא * יום א כא אייר תשעו * יום ב כח ניסן תתא

הלכות ראש השנה סימן תקפו

באר הגולה נח:

י' שם. כ מימרא דרבא... יצא, *אלא בנתפשל... יצא *אלא בנתפשל... יצא *אלא בנתפשל... יצא *אלא בנתפשל...

שערי תשובה

ואחר דין [מתן] הפטות, עין ביהודה דעה סימן קמר בש"ו ושי"ך שם, ועל כל פנים היה מקום להקל בזה. דהיי תלפ"ז חליפין, עין שם.

באר היטב

ו. אחר. ובשעת הדחק מתר לתקע בעצמו, ב"ח: ו. קונ"ם. והו לשון נדר, דאסר החפץ עליו, והנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הנדרות כמו שכונתו ביהודה דעה סימן רטו, ממילא אם אסר שלא אשמע קול שופר הרי לשון שבועה, שאוסר נפשו על החפץ, ואין שבועה חלה על דבר מצוה. עטרת זקנים:

משנה ברורה

ל' ויש שמתמירין גם כזה: יו. אלא בנתפשל. הטעם כפ"ל, דכיון שהוא אסור בהנאה הרי הוא כחסר מן שעורו שהוא פסול, ואף על גב ששפער לבטלה, מכל מקום עדין לא נתפשל ובאסורו קאי: יח. בערב יום טוב. דאם לא נתפשל בקשה שקדש היום, אם פן לא היה ראוי אז לתקע בו (לפי ששה זו שפסול לתקע בו קום בטול) ונדרחה אז, ואם כן אפלו בטלו העכו"ם אחר כך ביום טוב והתר, מכל מקום *שמא יש דחוי אצל מצות וכבר נפסל. ולענין דינא תקימא לן כסברא היראשונה *שהוא סקרת רב הפוסקים, ואפלו כלא נתפסקה כלל *יכול לתקע בו אם אין לו אחר, *רק אם ימצא אחר כך שופר כשר צריך לתקע בו מחדש לצאת ידי סבא זו, *ובלי ברכה:

באור הלכה

בנת ב"ח אלא לענין גזל, אבל לענין אבדה גם הוא מודה, וכמו שכתבנו. וענין כמגן אברקה שהשיג על הב"ח בעקר דינו, ולדידה אפלו בגזל מן העכו"ם נמי הוי לה כעבודת כוכבים של נכרי תבא לידי ישראל, ומטעם דאף על פי שאינו קונה קום שנתאשו העבלים מכל מקום הרי הוא חיב באחריות קרין כל גזלן ובשביל זה קמה ברשותו, עין פד' כ"ו, וכבר דברו בזה הרבה אחרונים, יש שפסקים עמו ויש שחולקים עליו לענין גזל, עין בחמ"ד משה ובמשה יהודה ובמחצית השקל ובבגדי ישיע ושאריו מפרשים. ודע דבשלתן ערוך כתב, והוא שלא נתפן לזכות וכי, והוא לשון הטור, ושמע מזה דבסתמא אינו זוכה. ואפשר לומר הטעם, כיון דהוא ריתמא לדידה, שהרי לפי זה אינו שול כלום דאין לו בטול, ומסתמא אסנרא לא ניחא לה דלקני. אכן מלשון הרא"ש פרק ראיהו בית דין ומלשון התוספות יבמות קד והרב המגיד פרק א מהלכות לולב בשם הרשב"א וכן ת"ו, מבאר דבזקא בגמיה על מנת שלא לזכות, ומוכח דבסתמא נקמית לה בהגבחהו, וכן כתב במדריכ' ראש השנה להדיא דבסתמא קנה, ונדפוסו מקח חבב בסתם, ואינו מכריז, דמסנת דבריו משמע דבסתמא קניז, וצריך עיון. ובמאמר מרדכי מצאתי שכתב דמדכרי ברבנו מנחם מביאר דבסתמא אמרינן שלא נתפן לזכות, עין שם. ועינתי ברבנו מנחם פרק א מהלכות שופר ומצאתי שדכריו סומרים זה את זה וכנראה טעות סופר: יש שם ואין ללמד מדכריו כלל לדינא:

ד יט. של תקרבת עכו"ם. פרוש, בהמה שהקריבה לקרבן לפני עבודה נרה *ועשו מקרינה שופר: כ. משום דאינה בטלה וכו'.

ה כא. הפדר הנאה משופר. כגון שופר, קונם הנאת שופר עלי: כב. אדם אחר וכו'. ורצה לומר, אף על גב דאין יכול להפקיע עצמו ממצות שופר בשביל נדר זה, דמצוה לא מקרי הנאה וכפ"ל, מכל מקום ישמע תקיעת שופר מאחר ולא יתקע בעצמו, והטעם כתבו הפוסקים, משום *דיש הרבה בני אדם שיש להם הנאה קשהם תוקעין, והנאת הגוף ליכא לשרויי בשביל טעמא דמצות לאו להנות נתנו. *ומכל מקום כתבו האחרונים, דבשעת הדחק שאין לו אחר מתר לו בעצמו לתקע, רק שאין לו לתקע *כי אם עשירה קולות, דהיינו תשר"ת תש"ת ת"ת שיהם מעקר הדין: כג. קונם לתקיעתו עלי.

*אלא בנתפשל מערב יום טוב. עין משנה ברורה מה שכתבנו דאם לא נתפשל בשעה שקדש היום וכו', מקור דברי הוא מלשון רש"י בספ"ה דף לג ע"א בדור המתחיל ולולב מספה לא ליה, וכן כתב שם בעמוד ב בדבור המתחיל הכי גרסינן, עין שם. אלא דבאמת קשה, שהרי זמן מצות לולב מתחיל מעמוד השחר ואילך, ואם כן אפלו נתפשל בכלה הוי כמו קדם תזמן, ומצאתי לבעל ערוך לנר שעמד שם בזה, ועין שם שהאר"י בזה. אב"א, דגם מלשון הש"ס שם דקאמר אילימא דאשחור מאתמול וכו' משמע גם כן כרש"י, וצריך עיון:

שלא הזכיר הנאה ורצה לומר שאמר *קונם השופר לתקיעתו עלי, ועל כן חייל כיון *שפרש לאסר על עצמו השופר לתקע בו כמו שאוסר על עצמו הצרור לזקק בו אף שאין לו הנאה, אבל אם אמר סתם *קונם שופר עלי, מתר לתקע בו תקיעה של מצוה: כד. אסור לתקע וכו'. ואפלו *פרש בנדרו תקיעה של מצוה. והטעם, דנדרים *אסור חפצא הוא וחל אפלו על דבר מצוה, *ואפלו לשמע תקיעת שופר מאחר גם כן כבאל אסור זה. ודע, דיש *פוסקים שרוצים לומר שאין חל הנדר אלא אם כן אסר השופר עליו, כגון שאמר שופר עלי בקונם לתקע בו, אבל באשר עליו התקיעה, כגון שאמר תקיעת שופר עלי בקונם, אינו חל, דהתקיעה אין בו ממש, ונדרים אינו חלין אדבר שאין בו ממש. *אמנם כ"ה פוסקים סוברין שחל אף בזה, כיון שעל כל פנים הולך בנדרו חפצא, סתמא דאלתא כפונתו חפצא עליו. וכל זה לענין אחר תורה, *אבל מדרבנן איכא אסנרא בכל גוני, אפלו בנדר שאין בו ממש, כמבאר ביהודה דעה סימן ריג, ועל כן אסור לתקע בו קדם שיתיר הנדר. ומפרש בפוסקים דכל זה בנדר, אבל בשבועה אינו יכול להפקיע את עצמו ממצות תקיעת שופר, דמשבע ועומד מהר סיני לקיים מצות התורה, אם לא

שער היצוין

כתב הפטת אפרים: לה. משה אפרים: ד. לו. ומבין רשבי"א ורביט"א ביבמות דף קב ורביט"א ראש השנה חנו, עין שם, אבל בהקריב השופר לעבודה הנה אינו נאסר, ודוקא בענין ארבע עבודות שבפנים נאסר, אם לא שקהו דרך עבודתה כפן, עין שם בדברי רמ"ם: ז. לו. כל בו ושאר פוסקים שנתמיהו: לח. ב"ח ומנן אברתם ובמאמר מרדכי ושאר אחרונים העירו ששל כן עקר סברא זו אינא אלא חששא בעלמא, שהרי בשופר של עובדי גזלולים תוקעין בו למתחלה א' לאו סכרא ומשפא דלאו להנות נתנו המצוה, ולא תשינן שפא יגופה בהקיעה, ועל נדרתן דאינו אלא למתחלה חיובי דאיכא אחר, ובספר פת תמרים כתב דהכל לפי האדם, אם מרודש שבטבעו אין בו נהנה מתקיעתו מתר לתקע בו למתחלה: לט. משה אפרים: מ. ר"ו. והמחבר קצר הלשון, ואי לא הזכיר שם שופר, הלא הוא דבר שאין בו ממש ואין אסור אלא מדרבנן, וכן כתב בבית מאיר, ומסתברא דאם אין לו אחר יתקע בו: מא. הנתי"א: מב. כן משמע מהנתי"א וכן תבא האלהי רבה בשם רבנו יתום: מג. אחרונים: מד. פוסקים: מה. כן משמע מהשלחן ערוך וכן כתב במאמר מרדכי: מו. ת"ו: מז. תוספות ומסקנת האור ורדע בהלכות ראש השנה וכל בו בשם הנתי"א ורבנו יתום: מח. באור הנתי"א:

ל. ב"ח ושי"ך שם. ובאמת אין דברי הב"ח שם נראין בהבנת דברי הרי"א ממיץ, עין בריא"ם סימן קב שמבאר להדיא כבית יוסף, אלא דפסק השלחן ערוך שם אינו לכלי עלמא כלאו הכי, שהרי הבית יוסף גופא כתב דמדכרי מרדכי, מוכח שכל דברי הרי"א ממיץ, וכנה צדקו דבריו וישאל בפ"ח ששישי עליו שם פזח, ומבאר בהדיא ברשבי"א ספ"ה אל ובר"ן שם בהבנת דברי הנתי"א, ואל דגם אחר כמב"ל עבודה וזה גופה, הלא גם בזה חלוק עליו ת"ו והרשב"א שם ומטעם דלא אשכחן ו' רק בשניה עבודה וזה והמשמשים ברשותו, מה שאין כן בשניה ככר ישראל במשמשים, אלא דנראה דהבית יוסף ספק בזה להקל בכל גונא אר"א ממיץ וסמ"ג וטור משום דהוא מלמא דרבנן, וכן כתב התורה לא מחמירין בעבודתו ושל של ישראל אלא בשעבדה הישראל וקא, ועל כן יש להקל גם בענינו: לא. בענין עבודתו וזה דף מו, עין שם ובחוספות ספ"ה דבר דבבור המתחיל באשר: לב. רש"י ומב"ן ורשבי"א ורביט"א והרא"ש ותר"ו, וכתב שכן גם דעת הר"ר, וכן כתב הרב המגיד שהוא דעת רב הפוסקים, וגם הנתי"א שהיה כאן, מכל מקום סימין תרמט חשימט הגהות ורמזה ברמז: לג. ואפשר וצריך גם לכרך עליו: לד. מכל מקום אין לו להביאו מחוץ לתחום או לעבר על שבות אחר בשביל זה, כהתי"א דרש"יף כא. כן

לוח עמוד היומי: יום ה' כט תמוז תשעו * יום ו' א' כט תמוז תשעו * שבי"ב יב תמוז תשעו * יום א' יז סיון תשעא * יום ב' כב אייר תשעו * יום ג' כט ניסן תתא

פרשת תולדות

ספר הזוהר

תשעב (דף קמ ע"ב)

פרשת תולדות

ספר הזוהר

תשעב (דף קמ ע"ב)

וְתָא חַזִי, בְּזַמְנָא דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעִי בְּנִשְׁמַתִּיהָ דְבַר נֶשׁ, לְאַתְהֶנְהָא (נ"א לאתנהיא) **בְּה, מְחִי לְגוּפָא בְּגִין דְתִשְׁלוּט נִשְׁמַתָּא. דְּהָא בְּעוּד דְנִשְׁמַתָּא עִם גּוּפָא, נִשְׁמַתָּא לֹא יְכֻלָּא לְשִׁלְטָאָה. דְּכַד אֲתַרַע (נ"א אַתְרַע) גּוּפָא, נִשְׁמַתָּא שְׁלֵטָא. צַדִּיק יִבְחֵן, מְאִי צַדִּיק יִבְחֵן, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ישעיה כח) אֲכָן בַּחֲן, הִכִּי גַמִּי צַדִּיק יִבְחֵן, אֲתַקִּיף לִיה. כְּהִיא אֲכָן בַּחֲן, דְּהִיא (ישעיה כח) פִּנְתַּי יִקְרַת, הִכִּי גַמִּי צַדִּיק יִבְחֵן.**

וְרִשְׁע וְאוֹהֵב חֲמִס שְׁנֵאָה נִפְשׁוּ. מְאִי שְׁנֵאָה נִפְשׁוּ, סִלְקָא דַעְמָךְ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הוּי דְנִפְשׁוּ שְׁנֵאָה לְהֵהוּא רִשְׁע. אֲלֵא הוּא דְרֻגָא דְכָל נִשְׁמַתִּין תְּלִינִין בֵּיה, שְׁנֵאָה נִפְשׁוּ דְהֵהוּא רִשְׁע, דְלֵא בְּעִנְיָא לְהַ פְּלַל.

תרגום לשון הוהר

שְׁהִי הַנְשֵׁמָה דוּמָה לְנִשְׁמָה שֶׁל מַעְלָה, וְהַגּוּף אֵינּוּ רְאוּי לְהִתְחַוּוּ לְמַעְלָה, וְאִף עַל גַּב שְׁדִמּוֹת הַגּוּף הַיָּא בְּסוּד עֲזִינּוּ.

וּבַא וְרָאָה, בְּזַמְנָן שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִרְצָה מְנַשְׁמַת הָאָדָם לְהַגּוֹת (לְקַאֲרִי) בְּה, הוּא מְכָה אֶת הַגּוּף כְּדִי שֶׁתִּשְׁלַט הַנְשֵׁמָה, שְׁהִי בְּעוּד הַנְשֵׁמָה עִם הַגּוּף, הַנְשֵׁמָה לֹא יְכוּלָה לְשִׁלְטַן. שְׂכַאֲשֵׁר יֵשׁ רַע (נִשְׁדַּר) לְגוּף, הַנְשֵׁמָה שׁוֹלְטָת. צַדִּיק יִבְחֵן, מַה זֶה צַדִּיק יִבְחֵן? כְּמֹה שְׁנֵאָמַר (ישעיה כח) אֲכָן בַּחֲן. כִּי גַם צַדִּיק יִבְחֵן, מְחַוֵּךְ אוֹתוֹ. כְּאֲכָן בַּחֲן הוּי שְׁהִיא פִּנְתַּי יִקְרַת, כִּי גַם צַדִּיק יִבְחֵן.

וְרִשְׁע וְאוֹהֵב חֲמִס שְׁנֵאָה נִפְשׁוּ (תהלים יא). מַה זֶה שְׁנֵאָה נִפְשׁוּ? הַתְּעַלְהָ עַל דַעְמָךְ שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא שְׁנִפְשׁוּ שׁוֹנְאֵת אֶת הַרְשָׁע הַרְוָאִי אֲלֵא אוֹתָהּ דְרָגָה שְׁכַל הַנְשֵׁמּוֹת תְּלִינּוֹת בְּה, שְׁנֵאָה

ט וַיִּשְׁתֵּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלָה.

אֲתָא אַבְרָהָם, אֶסְתַּלַּק בְּחִכְמַתָּא, וְאֶסְתַּפַּל בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיָּה, לְבִתְר (בראשית יב) וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ וַיִּבְרַד אַבְרָם מִצְרַיִמָה לְגוּר שָׁם כִּי כְבֵד הִרְעֵב בְּאֶרֶץ וַיְגוּ. לְבִתְר מַה כְּתִיב, (בראשית יג) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגַבָּה, וְאֶסְתַּלַּק לְדִרְגָּיָה קַדְמָאָה דְדְהוּהָ בֵּיה בְּקַדְמִיתָא, וְעָאֵל בְּשִׁלְמִם וַנְּפַק בְּשִׁלְמִם.

אֲתָא יִצְחָק, מַה כְּתִיב, (בראשית כ) וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ מִלְכַד הַרְעֵב הִרְאִישׁוֹן וַיְגוּ. וְאִזֵּל יִצְחָק וְאֶסְתַּלַּק מִתַּמְנָן לְבִתְר בְּשִׁלְמִם. וְכִלְהוּ צַדִּיקַיָּא, פְּלַהוּ בַחֲזִין לִוְן קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין לְאֲרָמָא רִישִׁיְהוּוּ בְּעַלְמָא דִּין וּבְעַלְמָא דְאַתִּי.

תרגום לשון הוהר

מדרש העלם

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח, הַדּוּדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ וַיְגוּ. שָׁנוּ רַבּוּתֵינוּ, לְעֵתִיד לְבָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּחִילָה אֶת הַמַּתִּים וַיַּעֲרֵר אוֹתָם מִצִּפְרִים שְׁלֵא יְהִי בְּנִין עֹפֵר כְּמוֹת שְׁהִי בְּתַחֲלָה שְׁנִבְרָאוּ מִעֵפֶר מִמֶּשׁ, דְּכַר שְׂאִינוּ מִתְּקִיִּים. וְהוּ שְׂכַתּוֹב (בראשית ג) וַיִּצְרָר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה.

וּבְאֹתוֹתָ שְׁעָה יִתְנַעְרוּ מִעֵפֶר מֵאוֹתוֹ הַבְּנָנּוּ, וַיַּעֲמֵדוּ בְּבָנָן מְקִיִּים לְהִיּוֹת לְהֵם קִיּוּם. וְהוּ שְׂכַתּוֹב (ישעיה גב) הַתְּנַעְרִי מִעֵפֶר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַיִם. יִתְקַיְמוּ בְּקִיּוּם, וַיַּעֲלוּ מִתַּחַת לְאֶרֶץ, וַיִּקְבְּלוּ

מִדְרָשׁ הַנְּעִלָּם
וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. (בראשית כח) רַבִּי יִצְחָק פִּתַּח, (שיר השירים ו) הַדּוּדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ וַיְגוּ. תְּנִינוּ רַבְנֵנוּ, לְעֵתִיד לְבָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּחִילָה אֶת הַמַּתִּים וַיַּעֲרֵר אוֹתָם מִצִּפְרִים, שְׁלֵא יְהִי בְּנִין עֹפֵר כְּמוֹת שְׁהִי בְּתַחֲלָה שְׁנִבְרָאוּ מִעֵפֶר מִמֶּשׁ, דְּכַר שְׂאִינוּ מִתְּקִיִּים, הִרְאִי הוּא דְכְּתִיב (בראשית ג) וַיִּצְרָר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה.

וּבְאֹתוֹתָ שְׁעָה יִתְנַעְרוּ מִעֵפֶר מֵאוֹתוֹ הַבְּנָנּוּ, וַיַּעֲמֵדוּ בְּבָנָן מְקִיִּים לְהִיּוֹת לְהֵם קִיּוּמָא, הִרְאִי הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה גב) הַתְּנַעְרִי מִעֵפֶר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם, יִתְקַיְמוּ בְּקִיּוּמָא. וַיַּעֲלוּ מִתַּחַת לְאֶרֶץ וַיִּקְבְּלוּ נִשְׁמַתָּם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹתָ שְׁעָה יִצְרָר (נ"א יִשִּׁי) קַדְשָׁא בְּרוּךְ הוּא כָל מִינֵי רִיחִין שְׁבַנְנָן עֲדוּן עֲלֵיהֶם, הִרְאִי הוּא דְכְּתִיב (שיר השירים ו) הַדּוּדָאִים נִתְּנוּ רִיחַ.

פרשת תולדות ספר הזוהר

אמר רבי יצחק, אל תקרי הדודאים אלא הדודים, זהו הגוף והנשמה שהם דודים ורעים זה עם זה. רב נתמן אמר, הדודים ממש. מה הדודאים מולידים אהבה בעולם, אף הם מולידים אהבה בעולם. ומאי נתנו ריח, כשרון מעשיהם לדעת ולהפיר לבוואם.

ועל פתחינו, (שיר השירים ו) אלו פתחי שמים שהם פתחים להוריד נשמות לפגרים. כל מגדים, אלו הנשמות. (שיר השירים ו) חרשים גם ישנים, אותם שיצאו נשמתם מהיום כפה שנים, ואותם שיצאו נשמתם מימים מועטים, וזכו בכשרון מעשיהם להכנס בעולם הבא, כלם עתידים לירד בבת אחת להכנס בגופות המוכנים להם.

אמר רבי אהא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת, חרשים גם ישנים דודי צפנתי לך.

תרגום לשון הזוהר

בשמתם בארץ ישראל. באותה שעה יצף הקדוש ברוך הוא כל מיני ריחות שגגן עדן עליהם. והו שכתוב הדודאים נתנו ריח.

אמר רבי יצחק, אל תקרא הדודאים אלא הדודים. זהו הגוף והנשמה שהם דודים ורעים זה עם זה. רב נתמן אמר דודאים ממש. מה הדודאים מולידים אהבה בעולם, אף הם מולידים אהבה בעולם. ומה זה נתנו ריח? כשרון מעשיהם, לדעת ולהפיר את בוראם.

ועל פתחינו - אלו פתחי שמים שהם פתוחים להוריד נשמות לפגרים. כל מגדים - אלו הנשמות. חרשים גם ישנים - אותם שיצאו נשמתם מהיום כפה שנים ואותם שיצאו נשמתם מימים מועטים וזכו בכשרון מעשיהם להכנס בעולם הבא, כלם עתידים לירד בבת אחת להכנס בגופות המוכנים להם.

פרשת תולדות ספר הזוהר

צפנתי אותם באותם העולמות. לך, בשבילך, בשביל שאמה גוף קדוש ונקי. דבר אחר הדודאים (נתנו ריח) אלו מלאכי שלום. נתנו ריח, אלו הנשמות שהם ריח העולם. נתנו, שקבו כמה דאת אמר, (במדבר כא) ולא נתן סיחון את ישראל.

דתאנא אמר רבי יהודה, שלש בתות של מלאכי השרת הולכים בכל חדש ובכל שבת ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. ובמאן נוקים על פתחינו כל מגדים. אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן. ודומ"ה נותן פתקא דחשנא והוא מכריז ואומר, רבונו של עולם, חרשים גם ישנים, אותם שנקברו מכמה ימים ואותם שנקברו מזמן מועט, כלם צפנתי לך למיפק להו בחושבנא.

תרגום לשון הזוהר

אמר רבי אהא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת: חרשים גם ישנים דודים צפנתי לך. צפנתי אותם באותם העולמות. לך - בשבילך, בשביל שאמה גוף קדוש ונקי. דבר אחר הדודאים (נתנו ריח) - אלו מלאכי שלום. נתנו ריח - אלו הנשמות שהם ריח העולם. נתנו - השאירו, כמו שנאמר (במדבר כא) ולא נתן סיחון את ישראל.

שלמדנא, אמר רבי יהודה, שלש כתות של מלאכי השרת הולכים בכל חדש ובכל שבת ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. ובמי נוקים את על פתחינו כל מגדים? אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן, ודומה נותן פתק של חשבון, והוא מכריז ואומר: רבונו של עולם, חרשים גם ישנים, אותם שנקברו מכמה ימים ואותם שנקברו מזמן מועט - כלם צפנתי לך, להוציא אותם בחשבון.

פרשת תולדות ספר הזוהר

אמר רב יהודה אמר רב, עתיד הקדוש ברוך הוא לשמחם באותו זמן עם הצדיקים, להשרות שכנתו עמיהם והכל ישמחו באותה שמחה, הריא הוא דכתיב, (תהלים קד) ישמח בן במעשיו. אמר רבי יהודה, עתידים הצדיקים באותו זמן, לברא עולמות ולהחיות מתים.

אמר ליה רבי יוסי, והתנן (קולת א) אין כל חדש תחת השמש. אמר ליה רבי יהודה, תא שמע, בעוד שהשרעים בעולם וירבו, כל העולם אינו בקיום, וכשהצדיקים בעולם או העולם מתקיים. ועתידים להחיות מתים כדקאמרן, (בכרית ח) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים, כדכתיב לעיל.

באותו זמן, וישגו הצדיקים דעת שלמה, דאמר רבי יוסי, ביומא דיהודי קדשא ברוך

תרגום לשון הזוהר

אמר רב יהודה אמר רב, עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח באותו זמן עם הצדיקים להשרות שכנתו עמיהם, והכל ישמחו באותה שמחה, והו שכתוב (תהלים קד) ישמח בן במעשיו. אמר רבי יהודה, עתידים הצדיקים באותו זמן לברא עולמות ולהחיות מתים.

אמר לו רבי יוסי, והרי שנינו (קולת א) אין כל חדש תחת השמש? אמר לו רבי יהודה, בא שמע, בעוד שהשרעים בעולם וירבו, כל העולם אינו בקיום, וכשהצדיקים בעולם, או העולם מתקיים. ועתידים להחיות מתים כמו שאמרנו, (בכרית ח) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים, כמו שכתוב למעלה. באותו זמן וישגו הצדיקים דעת שלמה. שאמר רבי יוסי, ביום שישמח הקדוש ברוך הוא במעשיו, עתידים הצדיקים להפיר אותם בלבם,

פרשת תולדות ספר הזוהר

הוא בעובדיו, ומינין אינון צדיקאי למגדע ליה בלבהון, ויגדיו יסגי סכלתגו בלבהון באילו חזו ליה בעניא, הריא הוא דכתיב, (ישעיה כח) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה וגו'.

ושמחת הנשמה בגוף יתר מכולם, על שיהיו שניהם קיימים וידעו וישגו את בוראם ויהנו מזיו השכינה, וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. הריא הוא דכתיב, (בראשית כח) ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אלו הם תולדות השמחה והשחוק שיהא בעולם באותו זמן. בן אברהם, היא הנשמה הזוכה לךך ולהיות שלימה במעלתה. (בראשית כח) אברהם הוליד את יצחק, הנשמה מולידה השמחה והשחוק הנה בעולם.

אמר רבי יהודה לרבי חיאי, הא דתנינן

ואן תרבה ההשפלה בלבם כאלו ראו אותו בעין. והו שכתוב (ישעיה כח) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה וגו'.

ושמחת הנשמה בגוף יתר מכלם, על שיהיו שניהם קיימים וידעו וישגו את בוראם ומזיו השכינה, וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. והו שכתוב ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אלו הם תולדות השמחה והשחוק שיהא בעולם באותו זמן. בן אברהם - היא הנשמה הזוכה לךך ולהיות שלימה במעלתה. אברהם הוליד את יצחק - הנשמה מולידה השמחה והשחוק הנה בעולם.

אמר רבי יהודה לרבי חיאי, זה ששנינו שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא מה היא? אמר לו, טרם הלכתי לפני אותם המלאכים הקדושים, בעלי המשנה, כך נשמע לי. כיון ששמעתי את זה שאמר רבי אילעזר, התישב

פרשת תולדות ספר הזוהר

תשעו (דף קמ ע"ב)

דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא, מאי היא. אמר ליה, עד לא אוליית קמי אינון מלאכין קדישין מארי מתניתין הכי שמיעי לי, בינון דשמיעית הא דאמר רבי אלעזר, אתישבא בלבאי, דאמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, פהאי דכתיב (שמות כד) ויחוו את האלהים ויאכלו וישתו, ודא הוא דתנו גזיונין.

ואמר רבי אלעזר באתר חד תנינו גזיונין, ובאתר אחר תנינו גזיונין, מאי בין האי להאי. אלא הכי אמר אבוי, הצדיקים שלא זכו כל כך גזיונין מאותו זיו שלא ישיגו כל כך, אבל הצדיקים שזכו גזיונין עד ששיגו השגה שלמה. ואין אכילה ושתיה אלא זו וזו היא הסעודה והאכילה. ומנא לן הא, ממשנה, דכתיב, (שמות כד) ויהי שם עם יי ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. מאי טעמא לחם לא אכל

תרגום לשון הזוהר

אמר רבי יהודה, סעודת הצדיקים לעתיד לבא לשמח בשמחתו, והו שכתוב (תהלים לד) ישמעו ענינים וישמחו. רב הונא אמר, מכאן (שם ה) וישמחו כל חוסיי כך לעולם ורגנו. אמר רבי יצחק, זה וזה ישנם לעתיד לבא. ולמדנו, אמר רבי יוסי, יין המשמר בענביו ממששת ימי בראשית – אלו דברים עתיקים שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם, ועתידים להתגלות לצדיקים לעתיד לבא, וזו היא השתיה והאכילה, ודאי זו היא.

אמר רבי יהודה ברבי שלום, אם כן מהו ליתן ומה השור, שכתוב (איוב כ) כי בול הרים ישאו לו. אמר רבי יוסי, והנה כתוב (שעיה כז) בעת ההיא יפקד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על ליתן נחש ברח ועל ליתן נחש עקלתון והרג את התנין

פרשת תולדות ספר הזוהר

תשעו (דף קמ ע"ב)

ליתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים, הא הכא תלתא. אלא רמו הוא דקא רמו על מלכותא. אמר רבי תנחום לית למימר על מה דאמרו רבנו, ודאי כך היא. אמר רבי יצחק, אנא הוינא קמיה דרבי יהושע, ושאילנא האי מלה, אמרנא, האי סעודת הצדיקים לעתיד לבא אי כך הוא, לא אתישבא בלבאי, דהא אמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא כהאי גוונא דכתיב, (שמות כד) ויחוו את האלהים ויאכלו וישתו. אמר רבי יהושע שפיר קאמר רבי אלעזר, וכך הוא.

עוד אמר רבי יהושע, האי מהימנותא דאמרו רבנו לרובא דעלמא, דומינין אינון פהאי סעודתא ליתן וזהוהא תורא ולמשתי חמרא טוב דאתגמר מפד אתברי עלמא, קרא אשכחו ודרשו, דכתיב, (ויקרא כז) ואכלתם לחמכם לשובע.

תרגום לשון הזוהר

שאמר רבי זירא, כל מיני פתוי פתה הקדוש ברוך הוא לישראל להתזדמן למוטב, וזה הוא יוטר מכלם, שאמר להם ואכלתם לחמכם לשבע, ובקלות – ואכלתם ולא תשבעו, וזה קשה להם מן הכל. מה הטעם? שכתוב (שמות כז) מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים וגו'.

אמר רבי זירא, מלמד שמשום האכילה מסרו נפשם למות בידם. כיון שראה הקדוש ברוך הוא תאותם, אמר להם: אם תשמעו לקול המצוות – ואכלתם לשבע, כדי להניח דעתם. כמו כן ראו רבותינו שהגלות נמשכת, הסתמכו על פסוקי התורה, ואמרו שעתידים לאכל ולשתה בסעודה גדולה שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות להם, ועל כן רב העולם סבלו את הגלות משום אותה הסעודה.

פרשת תולדות ספר הזוהר

תשעו (דף קמ ע"ב)

דאמר רבי זירא, כל מיני פיתוי פתה הקדוש ברוך הוא לישראל להתזדמן למוטב, ודא הוא יוטר מכלהון, דאמר להו ואכלתם לחמכם לשובע. ובקלות, (ויקרא כז) ואכלתם ולא תשבעו, ודא קשיא להו מכלהון. מאי טעמא, דכתיב, (שמות כז) מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים וגו'.

אמר רבי זירא, מלמד דמשום האכילה מסרו נפשם למות בידם. כיון שראה הקדוש ברוך הוא תאותם, אמר להם, אם תשמעו לקול המצוות, ואכלתם לשובע כדי להניח דעתם. פהאי גוונא חמו רבנו דגלותא אחמשד, אסתכמו על קראי דאורייתא ואמרו דומינין למיכל ולמחרי בסעודתא רבה דומין קדשא ברוך הוא למעבד להו, ועל דא רובא דעלמא סבלו גלותא בגין ההיא סעודתא.

פרשת תולדות ספר הזוהר

תשעה (דף קמ ע"ג)

פרשת תולדות

ספר הזוהר

תשעט (דף קמ ע"ב)

אמר רבי יוחנן, לית לן לסתור מהימנותא דכלא אלא לקיימא ליה, דהא אורייתא אסחידת עליו, דהא אנו ידעין מהימנותא דצדיקאי וכפופא דלהון מאי היא, דכתיב, (שיר השירים א) נגילה ונשמחה בך, ולא באכילה. (שיר השירים א) נפירה דדיך מיין. והיא סעודתא דמינין ביה, והא לן חולק למהני מנה וזו היא השמחה והשחוק. ואלה תולדות יצחק, שיצחקו הצדיקים לעתיד לבוא. אברהם הוליד את יצחק, וזאת הנשמה מוליד השחוק הזה והשמחה בעולם.

שלו חוץ ממנו היו בשתוף. וזו אמר רבי אחא הכי, חס ושלום, דהא במלה דא יסגי פלוגתא בעלמא, דאי תימא הכי, המלאכים שהם נבראים רוח הקדוש ממש, יאמר שיש שתוף בהם, הא כל אפיאי דדהון ודידן שניין. אמר רבי אבא, במלה דא יסגי פלוגתא בעלמא, דהא תנו במתניתין דידן, דכל דעבד קדשא ברין הוא, עבד כגון גופא ונשמתא, ואי תימא דהא לית גופא למלאכים, כל כד. אכל לית אינון יכלין למעבד עבודתא, עד שישתתף בהו הוה נשמתא קדישא, דהיא סיעא דלעילא, ובהאי גווי כל מאי דעבד אצמירי ליהוה סיעא דלעילא מניה.

אמר רבי יוסי, ביהוה שעתא דומין קדשא ברין הוא לאתאי מתאי, והא סופא כל

תרגום לשון הזוהר

אמר רבי יוחנן, אין לנו לסתור את אמונת הכל, אלא לקיים אותה. שהרי התורה מעידה על זה שהרי אנו יודעים את אמונת הצדיקים, והכסוף שלהם מה הוא? שכתוב (שיר א) נגילה ונשמחה בך, ולא באכילה. נפירה דדיך מיין. ואותה סעודה שמזמנים אליה, יהיה לנו חלק להנות ממנה, וזו היא השמחה והשחוק. ואלה תולדות יצחק – שיצחקו הצדיקים לעתיד לבוא. אברהם הוליד את יצחק – וזאת הנשמה מוליד השחוק הזה והשמחה בעולם.

ויהי יצחק בן ארבעים שנה. רבי בו בשם רבי יוסי פתח ואמר, (שיר א) ישקני מנשיקות פיהו וגו', בכמה מעלות נברא אמר רבי העולם, ששינינו, אמר רבי בעולמות שלו, חוץ ממנו, היו בשתוף. והאם אמר כד רבי אחא? חס ושלום! שהרי בדבר הזה תרבה

(ס"א עקתי), עמיקין (ס"א עתיקו) בארבעים להו. וגור קנים, (דברים כח) ארבעים יבנו לא יוסיף. סוף הליכתם של ישראל במדבר בשנת הארבעים. ארבעים שנה קודם תחית הגוף, ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל. בשנת הארבעים יקומו הגופות מעפרא. בארבעים נכלא הנשם, דהא הוא דכתיב, (בראשית ו) ויהי הנשם על הארץ ארבעים יום, וכתיב (בראשית ו) ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח.

זמן גאלתם של ישראל, בשנת הארבעים הוא. ובחמישים אתא ישוב עלמא, דהיא היובל. החזרת הנשמה לגוף, בשנת הארבעים, שהמתינה לו בארץ ישראל. דהא הוא דכתיב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שהמתין לגוף.

בקחתו את רבקה, בהכנסתה בגוף המזומן לו. באותה שעה בהכנסתה בו, אין תארתם וכסופם אלא ליהנות מזיו השכינה

תרגום לשון הזוהר

וליון מזיוה, דהא הוא דכתיב, (שיר השירים א) ישקני מנשיקות פיהו. אמר רבי אבא, ישקני ופרנסני, שאין פרנסתם אלא ליהנות וליון מזיוה של מעלה. אמר רבי יוסי סופיה דקרא מוכח דכתיב, (שיר השירים א) כי טובים דדיך מיין.

בת בתואל בת בתו של אל. רב הונא אמר, לא כד הוא, ואנא הוית בכרכי הים ושמענא דהו קראו למהו גרמא דשררה, ההוא דאשתאר בקברא מכל גופא, בתואל רמאה. שאלית עליה, אמרו דהוא קרישא (דמ"א) דחויא, דאיהו רמאה, וההוא גרמא הוא רמאה מכל שאר גרמי.

דתאנא אמר רבי שמעון, ההוא גרמא למה אשתאר בקיומא יתיר מכל שאר גרמי. משום דאיהו רמאה. ולית סביל טעמא דמוזא דבני נשא כשאר גרמי, ובגניי כד הוא תקוף מכל גרמי והוא ליהו עקרא דגופא אתבני מניה. דהא הוא

תחית הגוף ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל. בשנת הארבעים יקומו הגופות מן העפר. בארבעים נכלא הנשם, והו שכתוב (בראשית ו) ויהי הנשם על הארץ ארבעים יום, וכתוב ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח.

זמן גאלתם של ישראל בשנת הארבעים הוא, ובחמישים בא ישוב העולם, שהיא היובל. החזרת הנשמה לגוף בשנת הארבעים שהמתינה לו בארץ ישראל. והו שכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שהמתין לגוף.

בקחתו את רבקה – בהכנסתה בגוף המזומן לו. באותה שעה בהכנסתה בו, אין תארתם וכסופם אלא להנות מזיו השכינה וליון מזיוה. והו שכתוב

(שיר א) ישקני מנשיקות פיהו. אמר רבי אבא, ישקני – ופרנסני. שאין פרנסתם אלא להנות וליון מזיוה של מעלה. אמר רבי יוסי, סוף הפסוק מוכיח, שכתוב כי טובים דדיך מיין.

בת בתואל – בת בתו של אל. רב הונא אמר, לא כד הוא. ואני הייתי בכרכי הים ושמעתי שהיו קוראים לאותו העצם שעל השררה, אותו שנשאור בקבר מכל הגוף – בתואל הארמי. שאלתי עליו. אמרו שהוא קראש (ויקרא) הנחש, שהוא רמאי, ואותו העצם הוא רמאי מכל שאר העצמות.

שלמדנו, אמר רבי שמעון, למה נשאור בקיום אותו העצם יותר מכל שאר העצמות? משום שהוא רמאי, ואינו סובל טעם של המזון של בני

פרשת תולדות

ספר הזוהר

(דף קמ ע"ב)

תשפ

פרשת תולדות

ספר הזוהר

(דף קמ ע"ב)

תשפא

דכתיב בת תוואל הארמי.

והאנא אמר רבי שמעון, הוא רמאי ומעולם רמאי, ושכן יצר הרע דאיהו רמאי. הדין הוא דכתיב בת תוואל הארמי גרמא רמאה. מפרן ארם, מצמד רמאי, ברתנן פרנא דתורא שהוא צמד. אחות לכו, אחות יצר הרע הארמי, ברתנן, בתחלה שהיה מנוול בחטאות בזה העולם נקרא לוט. לעתיד לבא שלא יהא מנוול בדיקדמיתא, כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה, קראן ליה לכו. על כל פנים אין יצר הרע בטל מן העולם.

תא שמע, דהכי אנו אוקימנא במתניתא. שתי בנות לוט שהן שתי כחות הגוף המעוררות ליצר הרע, עכשו שאינו מנוול כל כך ונטבל מלכלוכו נקרא לכו, ואותן שתי בנות אינו בטלות ממש, הדין הוא דכתיב, (בראשית כט) וילכו שתי בנות.

תרגום לשון הזוהר

האדם כמו שאר העצמות, ומשום כך הוא חזק מכל העצמות, והוא יהיה העקר שהגוף נבנה ממנו. והו שכתוב בת תוואל הארמי. ולמדנו, אמר רבי שמעון, הוא רמאי ומעולם רמאי, ושכן יצר הרע שהוא רמאי. והו שכתוב בת תוואל הארמי - עצם רמאי. מפרן ארם - מצמד רמאים, כמו ששינוי פרנא דתורא, שהוא צמד. אחות לכו - אחות יצר הרע הארמי. כמו ששינוי, בתחלה שהיה מנוול בחטאות בזה העולם נקרא לוט. לעתיד לבא שלא יהא מנוול כמו בראשונה, כמי שרוחץ ומטביל את טמאתו, קוראים לו לכו. על כל פנים אין יצר הרע בטל מן העולם.

בא שמע שכתב אנו בארנן בבריתא. שתי בנות לוט, שנתן שני כחות הגוף המעוררות את יצר הרע, עכשו שאינו כל כך מנוול ונטבל מלכלוכו

אמר רבי יוסי כך הוא, תמן פתיב בכייה ויצערה והכא כתיב גדולה וקטנה. אמר רבי יוסי, אבל אינו בכה לעשות רע ולהתעורר ליצר הרע כמתחלה. משמע דכתיב שם הגדולה לאה, שלאה מכה ומרשעתה. ושם הקטנה רחל, שאין בה פח המתעורר, כמה דאת אמר, (ישעי' נג) וכרחל לפני גזויה נאלמה.

אמר רב הונא, זה יצר הרע ושתי בנותיו, מתחלפות מקמות שהיו בראשונה. בתחלה לוט, מקלל מנוול. עכשו לכו, מלכו, שאינו מקלל ומנוול בניוולו כבראשונה. בתחלה שתי בנותיו חזקות כל אחת ואחת בכחה, ועכשו שם הגדולה לאה, לאה בלא כח, לאה בלא חזק, לאה ממששה הראשונים. ושם הקטנה רחל, בראשונה, ולא כמות שהיו בראשונה.

אמר רב הונא, זה יצר הרע, ושתי בנותיו מתחלפות מקמות שהיו בראשונה. בתחלה לוט, מקלל מנוול. עכשו לכו, מלכו, שאינו מקלל ומנוול בניוולו כבראשונה. בתחלה שתי בנותיו חזקות, כל אחת ואחת בכחה, ועכשו שם הגדולה לאה - לאה בלא כח, לאה בלא חזק, לאה

אמר רבי אחא בר יעקב, תא חזי, מה כתיב, ויעתר יצחק לוי לנכח אשתו כי עקרה היא. אמר רבי אחא מפני מה היא עקרה, מפני שיצר הרע אינו נמצא ככחו בעולם, ועל כך אין נמצא פריה ורביה וולתי בתפלה, מה כתיב, ויעתר לו וינתהר רבקה אשתו. כיון שמתעורר יצר הרע, נמצא פריה ורביה.

אמר רבי יוסי, אם כן מה הפרש בין העולם הזה לאותו הזמן, ועוד דהא קרא קאמר דקדשא ברוד הוא עבדי. אמר רבי אחא, כך הוא, דקדשא ברוד הוא אתער ליה לכהו ענינא דצדיק לזונא, ולא לכל שעמא דיהא תדיר עם בר נש כמו כען, דאיהו אשתפח תדיר וחסאן ביה בני נשא, אלא לכהו זונא בלחוד, ואתערותא ההיא, אתערותא דקודשא ברוד הוא ליהו, הדין הוא דכתיב, (חזקאל

תרגום לשון הזוהר

ממששה הראשונים. ושם הקטנה רחל, כמו שאמרנו, ולא כמות שהיו בראשונה.

אמר רב אחא בר יעקב, בא ראה מה כתוב, ויעתר יצחק לוי לנכח אשתו כי עקרה היא. אמר רבי אחא, מפני מה היא עקרה? מפני שיצר הרע אינו נמצא בכה בעולם, ועל כך אין נמצא פריה ורביה וולתי בתפלה. ומה כתוב? ויעתר לו וינתהר רבקה אשתו. כיון שמתעורר יצר הרע, נמצא פריה ורביה.

אמר רבי יוסי, אם כן, מה הפרש בין העולם הזה לאותו זמן? ועוד, שהנה כתוב אמר שהקדוש ברוך הוא עשה. אמר רבי אחא, כך הוא, שהקדוש ברוך הוא העיר אותו לענין ההוא שצדיק זונא, ולא לכל שעה, שהיה תמיד עם אדם כמו כעת, שהוא נמצא תמיד וחוטאים בו

והנסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. מהו לב בשר. אמר רבי יהודה, לב להוציא בשר ולא לדבר אחר.

רבי יצחק ברבי יוסי היה אתי מקפומקיא ללוד, פגע ביה רבי יהודה. אמר ליה רבי יצחק, תאמר דחבירנא חכימי מתניתא אתערו להאי ענינא, דיצר הרע ותנשי מן עלמא בר ההיא שעמא לזיווגא. אמר ליה, תייד הכי אצטרוד יצר הרע לעולם כמטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע, חדותא דשמעתא לא ליהו, אבל לא מנוולה כדדמיתא למחטי ביה. הדין הוא דכתיב, (ישעי' יא) לא ירעו ולא ישחיתו ככל הר קדשי וגו'.

אמר רבי שמעון, הוא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה. רבי אליעזר אומר, לבא מבא, בנינא דגופא ונשמטא, ובגין כך פתיב

בני ארם, אלא לאותו וזג לבדו. וההתעוררות היא תהיה התעוררות של הקדוש ברוך הוא. והו שכתוב (חזקאל לו) והנסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. מה זה לב בשר? אמר רבי יהודה, לב להוציא בשר, ולא לדבר אחר.

רבי יצחק ברבי יוסי היה בא מקפומקיא ללוד. פגע בו רבי יהודה. אמר לו רבי יצחק, תאמר שחבריני חכימי הבריתא התעוררו לענין הזה שיצר הרע ישתכח מן העולם, פרט לאותה שעת הזווג. אמר לו, תייד, כך צדיק יצר הרע לעולם כגשם לעולם. שאלמלא יצר הרע, חדות השמועה לא תהיה, אבל לא מנוולת כבראשונה לחטא בו. והו שכתוב (ישעי' יא) לא ירעו ולא ישחיתו ככל הר קדשי וגו'.

אמר רבי שמעון, הוא הלב שמדורו של יצר הרע

(ברבים ז) ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך דהוא עקרא דכלא.

כד אתא רב כהנא אמר, הכי אמרין משמיהון דמארי מתניתא, תרי בנייני דגופא אינון, כבדא ולבא. דאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה, כבדא ולבא אינון מנהגי גופא ככל סמרי אכרוי, מנהגא דרישא מוחא. אכל דגופא אינון תרין וקדמא הוא כבדא, תניינא לבא. והיינו דכתיב בפרשתא, (בראשית כח) ויתרצצו הכנים בקרבה, אלון תרין בנייני דגופא.

מאי טעמא ויתרצצו. משום דלבא (אתערי) אתנשי מניה יצר הרע. ויתרצצו, (שאלו) וישליו מיבעי ליה. אלא אמר רב הונא, ויתרצצו וישברו, כלומר נשבר פתח וחילם. אמר רבי יהודה, הגוף מהו אמר, אם בן למה זה אנכי ולמה נבראתי. מיד (בראשית כח) ותלך לדרש את ה'.

ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך ושני לאמים וגו'. (בראשית כח) אלו השני גוים. הכבד והלב. רבי יוסי אמר, המוח והלב. רבי יהודה אמר, המוח אין בכלל זה, משמע דכתיב בבטנך, והמוח אינו בבטן אלא בראש. ושני לאומים ממועד וגו', ורב יעבוד צעיר והו הכבד שהוא רב וגדול, והוא משמש לפני הלב. דאמר רבי יהודה, הכבד קולט הדם ומשמש בו לפני הלב.

ויצא הראשון אדמוני. (בראשית כח) אמר רב כהנא, הכבד הוא הראשון והוא אדמוני. למה הוא אדמוני, על שכולע את הדם תחלה. רבי אליעזר אמר, למה נקרא שמו ראשון, על שהוא ראשון לבלוע הדם מכל המאכל, והוא ראשון לדם אבל לא ליצירה. ובמאן נוקים ורב יעבוד צעיר, על שהוא רב וגדול בשעורו מן הלב והוא

תרגום לשון הזוהר

מהו אמר? אם כן למה זה אנכי, ולמה נבראתי? מיד - ותלך לדרש את ה'.

ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך ושני לאמים וגו'. אלו השני גוים - הכבד והלב. רבי יוסי אמר, המוח והלב. רבי יהודה אמר, המוח אין בכלל זה, משמע שכתוב בבטנך, ואין המוח בבטן אלא בראש. ושני לאמים ממועד וגו', ורב יעבוד צעיר. והו הכבד, שהוא רב וגדול והוא משמש לפני הלב. שאמר רבי יהודה, הכבד קולט הדם ומשמש בו לפני הלב.

ויצא הראשון אדמוני. אמר רב כהנא, הכבד הוא הראשון, והוא אדמוני. למה הוא אדמוני? על שכולע את הדם תחלה. רבי אליעזר אמר, למה נקרא שמו ראשון? על שהוא ראשון לבלוע הדם מכל המאכל, והוא ראשון לדם, אבל לא ליצירה.

עובד ללב.

אמר רבי אבא, למה אתא פרשתא דא, אלא לאחזאה לבני עלמא דאף על גב דהיא שלימותא ליהוי בארעא, ארחה וטבעיה דעלמא לא אשתמי. רבי ייסא אמר בא וראה הכבד הוא הצד ציד והוא ציד בפיו, והלב הוא החושב והוא (בראשית כח) יושב אהלים הך הוא דכתיב (בראשית כח) ויוד יעקב נזיד. חושב מחשבות, נושא וגותן בתורה.

ויוד יעקב נזיד. רבי בא בשם רבי אחא אמר, לעולם טבעו של עולם אינו משתנה, בא וראה, מה כתיב, ויוד יעקב נזיד, כמה דאת אמר אשר ודו עליהם ותרגומו דחשיבו. כלומר הלב חושב ומתהרהר בתורה בידיעת בוראו. מה כתיב, ויבא עשו מן השדה. והוא עיף. הכבד שדרך טבעו לצאת ולצוד ציד בפיו לבלוע ואינו

תרגום לשון הזוהר

ובמה נבאר ורב יעבוד צעיר? על שהוא רב וגדול בשעורו מן הלב, והוא עובד ללב.

אמר רבי אבא, למה באה הפרשה והו? אלא לתראות לבני העולם, שאף על גב דהשלימות היא תיה בארץ - דרבו וטבעו של העולם לא ישתנה. רבי ייסא אמר, בא וראה, הכבד הוא הצד ציד, והוא ציד בפיו, והלב הוא החושב, והוא יושב אהלים. והו שכתוב ויוד יעקב נזיד, חושב מחשבות, נושא וגותן בתורה.

ויוד יעקב נזיד, רבי בא בשם רבי אחא אמר, לעולם טבעו של עולם אינו משתנה, בא וראה, מה כתיב, ויוד יעקב נזיד, כמו שצאמר (שמות יח) אשר ודו עליהם, ותרגומו: שחשבו. כלומר, הלב חושב ומתהרהר בידיעת בוראו. מה כתיב? ויבא עשו מן השדה והוא עיף. הכבד שדרך טבעו

מוצא, נקרא עיף. והוא אמר ללב, עד שאתה מתהרהר בדברים אלו בדברי תורה, תהרהר באכילה ובשתיה לקיים גופך. הך הוא דכתיב, ויאמר עשו אל יעקב תלעיטני נא מן האדם האדם הזה, כי בן דרפי לבלוע הדם ולשגר לשאר האברים. פי עיף אנכי, בלא אכילה ושתיה.

והלב אמר, תן לי הראשון והמובחר מכל מה שחבלע, תן לי בכורתך, הך הוא דכתיב, (בראשית כח) מכרה כיום את בכורתך לי, קונמיתא דתאיבא. עד שהלב מתהרהר וחושב במאכל, בולע הכבד, דיאלמלי הוא כסופא והרהורא דלבא במאכל, לא יוכלו הכבד והאברים לבלוע דאמר רבי יוסי, בן דרך העברים, שאינם אוכלים עד שהאדון אוכל.

אמר רבי יוסי, כתיב לאחר כן, (בראשית כח) ויעקב נתן לעשו לחם וגויד ערשים. מהו

לצאת ולצוד ציד בפיו לבלוע ואינו מוצא, נקרא עיף, והוא אמר ללב: עד שאתה מתהרהר בדברים אלו בדברי תורה, תהרהר באכילה ובשתיה לקיים גופך. והו שכתוב ויאמר עשו אל יעקב תלעיטני נא מן האדם האדם הזה, כי בן דרפי לבלוע הדם ולשגר לשאר האברים, כי עיף אנכי, בלא אכילה ושתיה.

והלב אמר: תן לי הראשון והמבחר מכל מה שחבלע, תן לי בכורתך. זה שכתוב מכרה כיום את בכורתך לי, ראשית התאנה. עד שהלב מתהרהר וחושב במאכל, בולע הכבד. שאלמלא אותו כסופא והרהור של הלב במאכל, לא יוכלו הכבד והאברים לבלוע. שאמר רבי יוסי, בן דרך העברים - שאינם אוכלים עד שהאדון אוכל.

אמר רבי יוסי, כתוב לאחר כן, ויעקב נתן לעשו

פרשת תולדות ספר הזוהר

עדישים, סגלגלון סגלגלמא, וגלגלא סביב בעלמא. כלומר, דלא אתנשי מארציה. כך הוא פר נש, כהוא זמנא אף על גב דכל ההוא טיבו ויקר ושלמותא ליהוי, ארציה דעלמא למיכל ולמשיחי לא יתנשי.

מתניתין, תנן ארבע רוחות העולם מנשבין, ועתיד קדשא ברוך הוא להתעורר רוח אחד לקיים הגוף, שיהא כלול מארבע רוחות. הדין הוא דכתיב (יחזקאל ל) מארבע רוחות באי הרוח. בארבע לא כתיב אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם.

ותאנא, אותו הרוח הוא רוח המוליד, הוא הרוח האוכל ושותה. ואין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שעבוד מלכות בלבד. ואין בין עולם הזה, לתחיית

תרגום לשון הזוהר

לחם וניוד עדישים. מה זה עדישים? צגלגלים סגלגלת, והגלגל סובב בעולם, כלומר שלא נשכח מדרכו. כך הוא כן אדם, באתו זמן, אף על גב שכל אותו חסד וכבוד ושלמות יהיו, דרכו של העולם לאכל ולשתות לא ישתתח.

משנה. שנינו, ארבע רוחות העולם מנשבות, ועתיד הקדוש ברוך הוא להתעורר רוח אחד לקיים הגוף שיהיה כלול מארבע רוחות. והו שכתוב (יחזקאל ל) מארבע רוחות באי הרוח. בארבע לא כתוב, אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם.

ולמדנו, אותו הרוח הוא רוח המוליד, הוא הרוח האוכל ושותה, ואין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד, ואין בין עולם הזה

תשפד (דף קמ ע"ב)

המתים אלא נקיות והשגת ידיעה. רב נחמן אמר ואריכות ימים.

אמר רב יוסף וכי ימות המשיח ותחיית המתים לאו חד הוא. אמר ליה, לא. דתנן, בית המקדש קודם לקבוצ גליות, קבוצ גליות, קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים הוא אחרון שבכלם. מנא לן, דכתיב (תהלים קמו) בונה ירושלים ה' נדחי ישראל וכנס הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. זו היא תחיית המתים, שהיא הרפואה לשבורי לב על מתייהם. בונה ירושלים תחלה, ואחריו נדחי ישראל וכנס, והרופא לשבורי לב אחרון על הכל.

תנו, ארבעים שנה קודם הקבוצ גליות לתחיית המתים, כדאמרין ויהי יצחק בן ארבעים שנה. האי ארבעים שנה, מאי

לתחיית המתים אלא נקיות והשגת ידיעה. רב נחמן אמר, ואריכות ימים.

אמר רב יוסף, וכי ימות המשיח ותחיית המתים אינם אחד? אמר לו, לא, ששנינו, בית המקדש קודם לקבוצ גליות, קבוצ גליות קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים אחרון שבכלם. מנין לנו? שכתוב (תהלים קמו) בונה ירושלים ה' נדחי ישראל וכנס. הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. זו היא תחיית המתים שהיא הרפואה לשבורי לב על מתייהם. בונה ירושלים תחלה, ואחריו נדחי ישראל וכנס, והרופא לשבורי לב אחרון על הכל.

שנינו, ארבעים שנה קודם הקבוצ גליות לתחיית המתים, כמו שאמרנו ויהי יצחק בן ארבעים שנה.

ספר הזוהר

עבודתיהו. אמר רב כהנא אמר רבי ברוקא, מקבוצ גליות עד תחיית המתים, כמה צרות, כמה מלקמות יתעוררו על ישראל, ואשרי הנמלט מהם, דכתיב, (ויאל י) וצעת הדין ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר.

רבי יהודה אמר מהכא, (ויאל י) יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים. רבי יצחק אמר מהכא, (וכריה י) וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחן את הזהב. ובאותם הימים, יהיו ימים אשר יאמרו (קהלת י) אין לי כהם חפץ, ומשעה שיעברו הצרות עד תחיית המתים ארבעים שנה.

רב הונא אמר, תא חזי (יחזקאל ה) כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר וגו' אשר לא שמעו בקול ה', כהאי גוונא (אסא) הכא. אמר רב יוסף, כל אלון חד מלה אמרו, ולסוף ארבעים שנה שהצרות יעברו

תרגום לשון הזוהר

והרשעים יכלו, יהיו המתים שוכני עפר. מה תסע? משום שכתוב (יחזקאל כ) לא תקום פעמים צרה, ודי להם כמה שיעברו. ומזמן תחיית המתים יתישב העולם בישובו, והו שכתוב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

רבי אלעזר בן ערד היה יושב, והיה מצטער בנפשו מאד. נכנס לפניו רבי יהושע. אמר לו, מראה האור של מאור העולם למה תשוכים? אמר לו, מראה ופחד רב כנסס בי, שתיי אני רואה מה שהתעוררו חברי בני בעלי הבריתא, ששורה עליהם רוח של קדושים, ונהוא שהעירו שבשמי יתה גאלה, פה. אבל אני רואה אריכות יתר על אותם שוכני עפר, שבאלף הששי לזמן ארבע מאות ושמונה שנים ממנו יהיו עומדים כל שוכני עפר בקיימם.

תשפה (דף קמ ע"ב)

והרשעים יכלו, יהיו המתים שוכני עפר. מאי טעמא, משום דכתיב, (יחזקאל כ) לא תקום פעמים צרה, ודי להם כמה שיעברו. ומזמן תחיית המתים, יתישב עלמא בישובו, הדין הוא דכתיב, (וכריה י) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

רבי אלעזר בן ערד, היה יתוב, והוה קא מצטער בנפשו מפי עאל לקמיה רבי יהושע. אמר ליה חזונו נהירו כוצינא דעלמא למה חשוכן. אמר ליה, חזו ודחילו סגי עאל בי, דהא אנא חמי מה דאתערו כתבנא מארי מתנתא, דשארית עליהו רוח קדישין. ובהוא דאתערו, דכשיתתאי יהא פורקנא, שפיר. אבל אנא חמי אורכא יתירא על אינון דייךא עפרא, דבאלף שתיתאי לזמן (שמיטת י ע"א) ארבע מאות ותמניא שנין מניה, יהיו קיימין כל דיורי עפרא בקיימיהון.

פרשת תולדות ספר הזוהר

ובגניני כך אתערז חבירנא, על פסוקא דקרא לון גני חת, ח"ת, דיתערזון לח"ת שנה, והיגו דכתיב, (ויקרא כח) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. כשישיתלם הוא"ת, שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמנאי, תשובו איש אל אחוזתו, אל גשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.

(עוד) אמר רבי יהושע לא תקשי לך האי, דהא תנינן ג' כחות הן, של צדיקים גמורים ושל רשעים גמורים ושל בינונים. צדיקים גמורים יקומו בקומה של מתי ארץ ישראל, מהיום כמה שנים, שהם קודמים בתחלה, בשנת הארבעים של קבוץ גליות. והאחרונים כלם, לזמן ארבע מאות ושמונה שנה לאלה הששי, כדקאמרן. מאן זוכה להאי ארבא, מאן תקיים בקיום דתיה בין האי זמנא, ועל דא אצטערינא כנפשיא. אמר ליה, רבי, הא תנינן, (בראשית א) יהי

ספר הזוהר

תשפז (דף קמ ע"ג)

אור, יהי ר"ז. תור ואמר, בתשובה יתקדם בלא. אמר רבי יהושע, אי לאו דאמרת הכי, אחסימנא פומין למצפי פורקנא כל יומא, דכתיב, (ישעיה לג) חסן ישועות. מהו ישועות, אלו המצפים ישועות בכל יום.

מה הוא דעתו דרבי אלעזר. היינו דכתיב, (דניאל יב) ורבים מישני אדמת עפר יקומו. משמע דכתיב מישני אלו הם הצדיקים הנקדמים בחייהם קודם זה. וכמה שנים הם נקדמים, רבי יהודה אומר מאתים ועשר שנים. רבי יצחק אומר, רד"י שנה, דכתיב, (במדבר כד) ויר"ד מעלב וגו'. יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם. רב נחמן אמר, לפי השיעור שנגלה בעפר. אמר ליה רבי יוסי, אם בן הרבה תחיות הו, אלא כל התחיות יהיו כאותו הזמן, והאי דאתמר בחזון (דניאל י) ואמת הדבר וצבא גדול.

תרגום לשון הזוהר

בנפשי.

אמר לו, רבי, הנה שנינו, יהי אור - יהי ר"ז. תור ואמר, בתשובה יתקדם הכל. אמר רבי יהושע, אם לא שאמרת כך, חסמנו את הפיות לצפות לגאלה כל יום, שכתוב (ויקרא לג) חסן ישועות. מהו ישועות? אלו המצפים ישועות בכל יום.

מהי דעתו של רבי אלעזר? הינו מה שכתוב ורבים מישני אדמת עפר יקומו. ממשמע שכתוב מישני, אלו הם הצדיקים הנקדמים בחייהם קודם זה. וכמה שנים הם נקדמים? רבי יהודה אומר, מאתים ועשר שנים. רבי יצחק אומר, רד"י שנה, שכתוב (במדבר כד) ויר"ד מעלב וגו'. יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם. רב נחמן אמר, לפי השיעור שנגלה בעפר. אמר לו רבי יוסי, אם

פרשת תולדות ספר הזוהר

תשפז (דף קמ ע"ג)

ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם. (בראשית כ) רבי אבהו פתח ואמר, (שיר השירים א) עד שהמלך במסבו נרדף נתן ריחו. דתנינן, ארבע תקופות וארבע זמנים משנים זו מזו יעברו הצדיקים לעתיד לבא. האחד, אותו זמן ישגא החכמה בעולם וישגו השגה מה שלא השיגו בזה העולם. דתנינן, אמר רבי פנחס, השגת הצדיקים לעתיד לבא, יותר ממלאכי השרת דכתיב, (ישעיה יא) כפים לים מכסים. השני תתעסקון (חסר) עד כאן מדרש (תעלים)

וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי היא, (בראשית כ) כמה דאמר אברהם בגין דשכינתא הנה עמיה ועם אתתיה, ובגין שכינתא קאמר, דכתיב, (משלי ו) אמור לחכמה אחתי את. ועל דא אתתקף ואמר אחתי

תרגום לשון הזוהר

ועם אשתו, ובשביל השכינה הוא אמר, שכתוב (משלי ו) אמר לחכמה אחתי את, ועל פן התחזק ואמר אחתי היא. עוד, אברהם ויצחק כך ראי, שידאי משום הפסוק שכתוב (שיר ה) אחתי רעייתי יונתי תמתי, ומשום כך ודאי נראה להם לומר אחתי היא, ועל פן מתחזקים הצדיקים בקב"ה. ויהי כי ארכו לו שם הימים וגו'. את רבקה אשתו - ויקרא, כמו דעבורה הנה כתוב בה ויקומו לצחק, קם מצחק את] זו שכינה שהיתה עם רבקה. דבר אחר, וכי תעלה על דעתך שיצחק היה משמש משתו ביום? שהרי שנינו, ישראל הם קדושים ולא משמשים משתם ביום, ויצחק שהיה קדוש היה משמש משתו ביום?.

אלא ודאי שאבימלך היה חכם, והוא הסתפל באיצטגנינותו שהוא חלון. כתוב כאן בעד החלון,

פרשת תולדות

ספר הזהר

תשפח (דף קמ ע"ג)

פרשת תולדות

ספר הזהר

תשפח (דף קמא ע"א)

דאיהו חלוץ. וקתיב הכא (בראשית טו) בעד החלוץ, וקתיב התם (שופטים ה) בעד החלוץ נשקפה ותיבב אם סיסרא, מה להלן באצטגנינותא, אוף הכי נמי באצטגנינותא, וקמא דלא הנה קמה דהנה אמר יצחק. אלא ודאי איהו מצחק עמה, ואיהי אתתיה. וקדין (בראשית טו) ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר וגו'. רבי יוסי אמר, יאות הנה אבימלך למעפד ליצחק קמה דעבד לאברהם, פר דהא אוכה ליה קדשא ברין הוא בקדמיתא.

בינייהו, לא הנה אצטריך. אבל מגו דלא הנה בינייהו מהימנותא, אמר הכי. ויגין כף אמר (בראשית טו) פי אמרתי רק אין יראת אלהים (דף קמא ע"א) במקום הזה. אין יראת אלהים, דא מהימנותא.

אמר רבי אלעזר, בגין דלא שריא שכינתא לבר מארעא קדישא ועל דא אין יראת אלהים במקום הזה, דלאו אתריה הוא, ולא שריא הכא. ויצחק אתתקף ביה במהימנותא, דתקמא דהא שכינתא גו אתתיה שריא.

תא חזי, פתיב פי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה, אמר רבי אבא, בגין כף אמר אחתי היא, בגין לאתדפקא בשכינתא, דכתיב, (משלי ו) אמור לחכמה אחתי את. מאי טעמא, בגין דקהו לא הנה מהימנותא, דאי מהימנותא אשתכח

ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת (בראשית טו). תא חזי, כמה אוריק להו קדשא ברין הוא לרשיעייא, בגין ההוא טיבו דעבד עם אכהן קמאי. דהא בגין דא לא שליטו בהו ישראל עד לבתר דרין בתראין. יאות עבד

אבימלך, דעבד טיבו עם יצחק, דאמר ליה (בראשית טו) הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב.

רבי יהודה אמר, תבל עלייהו דרשיעייא, דטיבותא דלהון לאו איהו שלים, תא חזי, עפרון בקדמיתא אמר, (בראשית כג) אדוני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה וגו'. ולבתר אמר, (בראשית כג) ארץ ארבע מאות שקל כסף וגו', וקתיב (בראשית כג) וישקול אברהם לעפרון וגו', עובר לסוחר. אוף הכא, פתיב בקדמיתא, הנה ארצי לפניך וגו'. ולבתר אמר לו, (בראשית טו) לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר ליה רבי אלעזר, דא הוא טיבו דעבד עמיה, דלא נסיב מדיליה אבימלך כלום, ושרדיה בכל ממוניה, ולבתר אזל בתריה, למגור

עמיה קנים. ואמר רבי אלעזר, יאות עבד יצחק, דהא בגין דידע רוא דחכמתא, אשתדל וחסר בירא דמיין, בגין לאתתקפא במהימנותא כדקא יאות. וכן אברהם אשתדל וחסר בירא דמלא (וכו יצחק), יעקב אשפח ליה מתתקן, ויתבי עליה וכלהו אזלו בתריה, ואשתדלו בגין לאתתקפא במהימנותא שלימתא כדקא יאות.

והשתא ישראל אתתקפו ביה ברזי דפקודי אורייתא, כגון דכל יומא ויומא אתתקף בר נש בציצית דאיהו מצוה, ובר נש אתעטף ביה. הכי נמי בתפלי דמנח ארישיה ובדרושיה, דאינון רוא עלאה כדקא חזי. בגין דקדשא ברין הוא אשתכח ביה כבר נש דאתעטר ביה בתפלי ואתעטף בציצית, וכלא רוא דמהימנותא עלאה.

תרגום לשון הוזהר

תרגום לשון הוזהר

(וכתוב שם (שופטים ה) בעד החלוץ נשקפה ותיבב אם סיסרא. מה להלן באצטגנינות, אף כאן באצטגנינות. וראה שלא היה כמו שאמר יצחק, אלא ודאי הוא מצחק עמה, והיא אשתו. ואן ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר וגו'. רבי יוסי אמר, נאה היה לאבימלך לעשות ליצחק כמו שעשה לאברהם, רק שנה הוכיח אותו הקדוש ברין הוא בראשונה.

אבל מתוך שלא היתה ביניהם אמונה אמר כך, ומשום כך אמר, כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה. אין יראת אלהים, זו האמונה.

אמר רבי אלעזר, משום שלא שורה השכינה מחוץ לארץ הקדושה, ועל זה אין יראת אלהים במקום הזה, שנה לא מקומו ולא שורה כאן. ויצחק החזיק בו באמונה, שראה שהנה השכינה שורה בתוך אשתו.

בא ראה, כתוב כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה. אמר רבי אבא, משום כך אמר אחתי היא, כדי להדבק בשכינה, שכתוב אמר לחכמה אחתי את. מה הטעם? משום שבהם לא היתה אמונה. שאם נכפאה בהם אמונה, לא היה צריך,

ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת בא ראה כמה מאריך להם הקדוש ברין הוא לרשיעים משום אותו החסד שעשה עם האבות הקדושים, שהרי משום זה לא שלטו בישראל עד לאחר דורות

אחרונים. יפה עשה אבימלך שעשה חסד עם יצחק שאמר לו (לאברהם) הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב.

רבי יהודה אמר, תבל על הרשיעים שחסדם אינו שלם. בא ראה, עפרון אמר בהתחלה, (בראשית כג) אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה וגו'. ואחר כך אמר, ארץ ארבע מאות שקל כסף וגו'. וכתוב וישקול אברהם לעפרון וגו', עבר לסוחר. אף כאן כתוב בראשונה הנה ארצי לפניך וגו', ואחר כך אמר לו לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר לו רבי אלעזר, זה החסד שעשה עמו - שלא לקח משל אבימלך כלום, ושלחו עם כל ממונו, ואחר כך הלך אחריו לכרות עמו ברית.

ואמר רבי אלעזר, יפה עשה יצחק, שהרי משום שידע את סוד החכמה השתדל וחסר באר מים, כדי להתחזק באמונה כראוי. כן אברהם השתדל וחסר באר מים (וכו יצחק). יעקב מצא אותה מתקנת וישב עליה, וכלם הלכו אחריו והשתדלו, כדי להתחזק באמונה השלמה כראוי.

וכעת ישראל מתחזקים בו בסודות של מצוות התורה, כמו שכל יום ויום מתחזק אדם בציצית, שהיא מצוה, ואדם מתעטף בה. כך גם בתפלין שמתחזק עליהם על ראשו ובגדיו, שהוא סוד עליון כראוי, משום שהקדוש ברין הוא נמצא באדם שמתעטר בו בתפלין ומתעטף בציצית, והכל סוד האמונה העליונה.

ועל דא, מאן דלא אתעטר בהאי, ולא אתעטר לאתפקא בתפלי ככל יומא. דמי ליה דלא שריא עמיה מהימנותא, ואתעדי מניה דחילו דמאריה, וצלותיה לאו צלותא דקא? אית. ורגין כף אבהן הו' מתפקי גו מהימנותא עלאה, רגין דבירא עלאה דרזא דמהימנותא שלימתא שריא ביה.

ויעתק משם ויחפר באר אחרת וגו', (בראשית טו) רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה טז) ונחף יי תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיד יחליץ וגו'. האי קרא אוקמוה ואתמר. אכל בהאי קרא, ביה אתפקו מארי מהימנותא דאכטח לון לעלמא דאתי. ונחף יי תמיד בהאי עלמא ובעלמא דאתי. ונחף יי, כיון דאמר ונחף יי, אמאי תמיד. אלא דא תמיד דבין הערבים,

תרגום לשון הוזהר

ועל כן, מי שלא מתעטר בנה ולא מתעטר להתחוק בתפלין ככל יום, דומה לו שאין שורה עמו האמונה, וסר ממנו פחד רבונו, ותפלתו אינה תפלה כראוי. ומשום כך היו האבות מתחזקים בתוך האמונה העליונה, משום שבאר העליונה של סוד האמונה השלמה שורה בו. ויעתק משם ויחפר באר אחרת וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (ישעיה טז) ונחף ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתיד יחליץ וגו'. הפסוק הנה בארוהו ונתבאר. אכל בפסוק הנה בו החזיקו בעלי האמונה שהבטיח להם לעולם הבא. ונחף ה' תמיד - בעולם הנה ובעולם הבא. ונחף ה', כיון שאמר ונחף ה', למה תמיד? אלא זה התמיד של בין הערבים שהוא התחוק תחת

כגן רנה, דלא פסקו מימיו עלאין, לעלם וילעלמי עלמין, והאי (נפא) גינתא אתשקי מניה, ואתרני מניה תדיר. (דף קמא ע"ב) וכמוצא מים, דא ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן ולא פסקין מימיו לעלמין.

תא חזי, בירא דמיין נבעין, האי איהו רזא עלאה בגו רזא דמהימנותא. בירא דאית ביה מוצא מים, ואיהו בירא דאתמליא מההוא מוצא מים, ואינון תרין דרגין דאינון חד, דבר ונוקבא כדרא דקרא אית. ותא חזי, ההוא מוצא מים וההוא בירא אינון חד, ואקרי כלא באר. דהא ההוא מקורא דעיל, ולא פסיק לעלמין, ובירא אתמלי. ומאן דאסתפל בבירא דא, אסתפל ברזא עלאה דמהימנותא, ודא הוא סימנא דאבהו, דמשפתדלי לחפור בירא

תרגום לשון הוזהר

לחפר באר מים בתוך סוד עליון, ואין להפריד בין המקור והבאר, והכל אחד. ויקרא שמה רחובות - רמו שצתידיס בניו לעבד ולתקן את הבאר הזו כראוי בסוד הקרבנות והעולות. כמו כן, (בראשית ט) וינחוו כגן עדן לעבדה ולשמרה. אלו הקרבנות והעולות. ומשום זה יתפשטו מעינותיו לכל הצדדים, כמו שאמר (משלי ה) ונפוצו מעינתידך חוצה ברחובות פלגי מים, ומשום כך ויקרא שמה רחובות. רבי שמעון פתח ואמר, (סא) חכמות בחיך תרנה ברחובות תמן קולה. הפסוק הנה הוא סוד עליון. מה זה חכמות? אלו החכמה העליונה והחכמה הקטנה שנכללת בעליונה ושורה בה.

פרשת תולדות

ספר הוזהר

תשצב (דף קמא ע"ב)

בחויץ תרונה. תא חזי, חכמה עלאה איהי סתימא דכל סתימין, ולא אתיידע ולא איהי באתגליא, כמה דאתא אמר, (איוב כח) לא ידע אגוש ערפה וגו', פד אתפשטת לאתנהרא, אתנהרא ברזא דעלמא דאתי, ועלמא דאתי אתברי מגיה. פדתנן עלמא דאתי אתברי ביו"ד, ואתפסיא האי חכמה תמן ואינון חד. בזמנא דאתעמד (נ"א דאתעטר נ"א דאתעבד) כלא ברזא דעלמא דאתי פדקאמרן, פדין הוא חדוה לאתנהרא, וכלא בחשאי דלא אשתמע לבר לעלמין.

תו בעינא לאתפשטא, ונפיק מהאי אתר אשא ומנא ורוחא, כמה דאתמר. ואתעביד חד קלא דנפקא לבר ואשתמע, כמה דאתמר. פדין מתמן ולהלן איהו חויץ, דהא לגו בחשאי איהו דלא אשתמע לעלמין.

תרגום לשון הוזהר

בחויץ תרנה - בא ראה, החכמה העליונה היא סתומה של כל הסתומים, ולא נודעת ואינה בגלוי, כמו שנאמר (איוב כח) לא ידע אגוש ערפה וגו'. כשמתפשטת להאיר, מאירה בסוד העולם הבא, והעולם הבא נברא ממנה, כפי ששינונו, העולם הבא נברא ביו"ד, והחכמה הזו נבסית שם, והם אחד בזמן שמתיצב (שפתעטר נ"א שפתעטר) הכל בסוד של העולם הבא, כפי שאמרנו. או היא השמחה להיות מאירה, והכל בחשאי, שלא נשמע בחויץ לעולמים.

עוד רוצה להתפשט, ויוצאים מן המקום הזה אש ומים ורוח, כמו שנתבאר, ונעשים קול אחד שיוצא בחויץ ונשמע, כמו שנתבאר. אז משם ולהלן זהו חויץ. הרי בפנים הוא בחשאי, שלא

פרשת תולדות

ספר הוזהר

תשצג (דף קמא ע"ב)

ועתדה בשדה לך, דא (בראשית כו) שדה אשר ברכו יי. ובתור דינדע פו נש רזא דחכמתא ויתקין גרמיה בה, מה כתיב אחר, ובנית ביתך. דא נשמתא דבר נש בגופיה, דיתתקן ויתעביד גבר שלי. ועל דא פד חפר יצחק ועבד פירא בשלם, לההוא שלם (נ"א לפתי שלים) קרי ליה רחובות, וכלא כדקא יאות. וכאין אינון צדיקיא דעובדיהון לגבי קדשא ברין הוא לקיימא עלמא. דכתיב, (משלי ה) פי ישרים ישכנו ארץ, וישפניו ארץ. והא אוקמוה.

ויהי כי זקן יצחק (בראשית כו). אמר רבי שמעון כתיב, (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה, האי קרא אוקמוה ואתמר. אבל תא חזי, כל עובדוי דקדשא ברין הוא, פלהו אינון מלין דקשוט וכלא ברזא עלאה. וכל מלוי דאורייתא, פלהו

מלי מהימנותא ורזין עלאין כדקא יאות.

ותא חזי, לא זכה יצחק פאברהם, דלא סמו עיניו ולא כהו. אבל רזא עלאה איהו הכא, רזא דמהימנותא. כמה דאתמר, דכתיב ויקרא אלהים לאור יום, דא אברהם, דאיהו נהורא דיממא. ונהורא דיליה אזיל ונהיר ואיתתקן בתקוונא (דף קמב ע"א) דיומא.

ובגין כך, מה כתיב, (בראשית כד) ואברהם זקן בא בלמים, פאינון נהורין דנהירין. ואיהו סיב, (ד"א ל"ג ונהיר בנין אזיל ונהיר) כמה דאתא אמר, (משלי ד) הולך ואור עד נכון היום, ובגין כך, (בראשית א) ויקרא אלהים לאור יום. ולחשך קרא לילה, דא יצחק דאיהו חשך, ואיהו אזיל לקבלא ליליא בגויה, ובגין כך, איהו כד סיב, מה כתיב, (בראשית כו) ויהי פי זקן יצחק ותקוין עיניו מראות. הכי הוא ודאי,

תרגום לשון הוזהר

דברי אמת, והכל בסוד עליון. וכל דברי התורה כלם דברי אמונה וסודות עליונים כבאוי. ובא וראה, לא זכה יצחק כמו אברהם, שלא סמו עיניו ולא כהו. אבל כאן הוא סוד עליון, סוד האמונה, כמו שנתבאר, שכתוב ויקרא אלהים לאור יום. זה אברהם, שהוא אור היום, ואורו הולך ומאיר ומתחזק בתקון היום.

ומשום כך מה כתוב? ואברהם זקן בא בלמים, באותם האורות שמאירים. והוא זקן, [וכאן - א הולך ומאיר] כמו שנאמר (משלי ד) הולך ואור עד נכון היום, ומשום כך ויקרא אלהים לאור יום. ולחשך קרא לילה - זה יצחק, שהוא חשך, והוא הולך לקבל לתוכו את הלילה. ומשום כך,

פרשת תולדות

ספר הוזהר

תשצד (דף קמב ע"א)

דָּבָעָא לֹא תַחֲשָׁבָא וּלְאִתְדַבְּקָא (בחסד)
בְּדַרְגֵיחָא כְּדָקָא יֵאוּת.

אָתָא רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרִיהַי, וְנָשִׁיק יְדָיו.
אָמַר לֵיהּ, שְׁפִיר, אַבְרָהָם נְהִיר
מִסְטָרָא דְרַגְא דִּילֵיהּ, יִצְחָק אֲתַחֲשָׁף
מִסְטָרָא דְרַגְא דִּילֵיהּ, יַעֲקֹב אֲמַאי,
דְּכַתִּיב, (בְּרַאשִׁית טו) וַעֲיַנִּי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ
מִזְקֵן. אָמַר לֵיהּ, הֲכִי הוּא וְדָאי,
כְּבָדוֹ כְּתִיב, וְלֹא כְהוּ. מִזְקֵן כְּתִיב,
וְלֹא מִזְקֵנוּ. אֲלָא מִזְקֵן, מִזְקֵן דִּיִּצְחָק,
מֵהוּא סְטָרָא כְּבָדוֹ. לֹא יוּכַל
לְרָאוּת, לְאִסְתַּפְּלֵא כְּדָקָא חֲזִי, אֲבָל
לֹא כְהוּ. אֲבָל יִצְחָק כְּהוּ וְדָאי מַכַּל
וְכַל, וְאֵתְעֵבִיד חֲשָׁף, דְּהָא כְדִין
אֲתַאחֲזִיד בֵּיהּ לִילְהּ, וְאֵתְקַנִּים וְלַחֲשָׁף
קְרָא לִילְהּ.

וַיִּקְרָא אֶת עֵשׂוֹ בְּנוֹ הַגְּדוֹל, (בְּרַאשִׁית
כו) **דְּאֵתְקַלֵּל מִסְטָרֵיהּ דִּדְנֵא קִשְׂנָא**

תרגום לשון הזהר

כְּשֵׁהוּא וְקַן מַה כְּתוּב? וְהִי כִּי וְהִי יִצְחָק וְתַכְהִין
עֵינֵי מִרְאֵת. כֶּף זֶה וְדָאי, שְׂרַצָּה לְחַשְׁשֵׁן
וְלַהֲדַבֵּק (בְּחֶסֶד) בְּדַרְגָּתוֹ כְּרָאוּי.

בָּא רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּנוֹ וְנָשִׁק יְדָיו. אָמַר לוֹ, יִפְהֵ.
אַבְרָהָם מֵאִיר מַצְדָּ שֶׁל דִּרְגָתוֹ, יִצְחָק נִחְשֵׁף
מֵהַצְדָּ שֶׁל דַּרְגָתוֹ, וְיַעֲקֹב לִמְהַ, שְׂכַתוּב וַעֲיַנִּי
יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ מִזְקֵנוּ? אָמַר לוֹ, כֶּף זֶה וְדָאי, כְּתוּב
כְּבָדוֹ וְלֹא כְהוּ. כְּתוּב מִזְקֵן וְלֹא מִזְקֵנוּ. אֲלָא
מִזְקֵן – מִזְקֵן שֶׁל יִצְחָק, מֵאוּתוֹ צַד כְּבָדוֹ. לֹא
יוּכַל לְרָאוּת לְהִסְתַּפֵּל כְּרָאוּי, אֲבָל לֹא כְהוּ. אֲבָל
יִצְחָק כְּהוּ וְדָאי מַכַּל וְכַל, וְנַעֲשֶׂה חֲשָׁף, שְׁהִירִי
אֶן נִאֲחֹז בּוֹ חִלְקֵיהּ, וְהַתְקַנֵּם וְלַחֲשָׁף קְרָא לִילְהּ.
וַיִּקְרָא אֶת עֵשׂוֹ בְּנוֹ הַגְּדוֹל. שְׂכַלְל מַצְדוֹ שֶׁל
הַדִּין הַקָּשֶׁה. וַיֹּאמֶר הֵנָּה נָא זְקַנְתִּי לֹא יְדַעְתִּי יוֹם

(שם) **וַיֹּאמֶר הֵנָּה נָא זְקַנְתִּי לֹא יְדַעְתִּי**
יוֹם מוֹתִי. רַבִּי אֱלֶעָזָר פִּתַּח וְאָמַר,
(תְּהִלִּים טז) **אֲשֶׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ כֶּף וְגו',**
זְכָאָה כִּר נָש דְּאֵתְתַקַּף בֵּיהּ
כְּקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְנִשְׁוֵי תוֹקְפֵיהּ
בֵּיהּ.

יְכוּל כְּחַנְנִיָּה מִישָׂאל וְעִזְרִיָּה
דְּאֵתְתַקְפוּ וְאָמְרוּ, (דְּבִיאל א) **הֵן אִיתִי**
אֱלֵהֲנָא דִי אֲנַחְנָא פְּלַחִין יְכוּל
לְשִׁיבּוֹתָנָא מִן אֲתוֹן נוּרָא וְקִדְרָתָא
וּמִן יִדְךָ מִלְכָּא יִשׁוּיב.

תָּא חֲזִי, דָּאי לֹא יִשׁוּיב וְלֹא
אֲתְקַיִים עֲלֵיהּוּ קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא,
אֲשַׁתְּכַח שְׁמִיהּ דְּקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא,
דְּלֹא יִתְקַדֵּשׁ בְּעֵינֵיהּוּ דְכֻלָּא כְּמַה
דְּאָמְרוּ. אֲלָא, כִּינּוֹן דִּידְעוּ דְּלֹא אָמְרוּ
כְּדָקָא יֵאוּת, אֲהַדְרִי וְאָמְרוּ, (דְּבִיאל א)
וְהֵן לֹא יְדִיעַ לְהַוֵּי לֶךְ מִלְכָּא וְגו'.

מוֹתִי. רַבִּי אֱלֶעָזָר פִּתַּח וְאָמַר, (תְּהִלִּים טז) **אֲשֶׁרֵי**
אָדָם עוֹז לוֹ כֶּף וְגו'. אֲשֶׁרֵי הָאִישׁ שְׂמַתְחַנּוּן
בְּקָב"ה יִשֵּׁם בּוֹ אֵת תְּקֵפוֹ.

יְכוּל כְּחַנְנִיָּה מִישָׂאל וְעִזְרִיָּה שְׂהַתְחַקּוּ וְאָמְרוּ,
(דְּבִיאל א) **הֵן אֲתוֹנוּ אֱלֵהֵינוּ שְׁאֲנוּ עוֹבְדִים יְכוּל**
לְהַצִּילֵנוּ מִתּוֹךְ כַּבְּשׁן הָאֵשׁ הַיּוֹקְדָת, וּמִיַּיִךְ
הַמֶּלֶךְ יִצִּיל.

בָּא רָאָה, שְׂאָם לֹא יִצִּיל וְלֹא יַעֲמֵד עֲלֵיהֶם
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, נִמְצָא שְׂשֻמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא לֹא יִתְקַדֵּשׁ בְּעֵינֵי הַכַּל, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ.
אֲלָא כִינּוֹן שִׁדְעוּ שְׂלֵא אָמְרוּ כְּרָאוּי, חֲזִירוּ
וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יְדִיעַ לְהַוֵּי לֶךְ הַמֶּלֶךְ וְגו'. בֵּין
יִצִּיל בֵּין לֹא יִצִּיל, יְדִיעַ לְהַוֵּי לֶךְ הַמֶּלֶךְ וְגו'.
וְשִׁנְיָנוּ שְׂחִתְּקֹאֵל הוֹדִיעַ לְהֶם דְּכֶר, וְשָׁמְעוּ

פרשת תולדות

ספר הוזהר

תשצד (דף קמב ע"א)

מִסְלָה דְּאִיהִי מַתִּישָׁבָא לְאֵעֲבָרָא
בְּכַל אֲתַר דְּאֵצְטְרִיךְ, הֲכִי נָמִי.

דְּכֶר אַחַר אֲשֶׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ כֶּף,
עוֹ, כְּמַה דָּאֵת אָמְרֵי, (תְּהִלִּים כט) יְיָ עוֹ
לַעֲמוֹ יִתֵּן, בְּגִין דְּאֵצְטְרִיךְ לִיהּ לְכֶר
נָש דִּיתַעֲסַק בְּאוּרִייתָא לְשִׁמְיָהּ
דְּקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא, דְּכַל מֵאֵן
דְּאֵתְעַסַק בְּאוּרִייתָא וְלֹא אֲשַׁתְּדַל
לְשִׁמְיָהּ, טַב לִיהּ דְּלֹא אֲתַבְרִי. מִסְלוֹת
בְּלֻכְבָּם, מֵאִי מִסְלוֹת בְּלֻכְבָּם, כְּמַה
דָּאֵת אָמְרֵי, (תְּהִלִּים טו) סוּלוֹ לְרוּכְבֵי
בְּעַרְבוֹת בְּיָה שְׁמוֹ. דָּא הֵהִיא
אוּרִייתָא, דְּאִיהּוּ אֲשַׁתְּדַל בְּהּ לְאַרְמָא
לִיהּ לְקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא וְלַמְעַבְדָּ לִיהּ
חֲטִיבָא בְּעֻלְמָא.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב כָּל עוֹבְדוֹי הוּוּ
לְשִׁמָּא דְּקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּבְגִין כֶּף
קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוֹה עַמִּיָּה תְּדִיר,
דְּלֹא אַעֲדִי מְגִיָּה שְׂכִינְתָּא. דְּהָא
כְּשַׁעְתָּא דְּקְרָא לִיהּ יִצְחָק לַעֲשׂוֹ
כְּרִיָּה, יַעֲקֹב לֹא הָוֹה תְּמָן, וּשְׂכִינְתָּא

תרגום לשון הזהר

שְׂהִיא מַתִּישָׁבַת לְעַבְרָ בְּכַל מְקוּם שְׁצִירֵךְ, כֶּף
גַּם.

דְּכֶר אַחַר אֲשֶׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ כֶּף – עוֹ כְּמוֹ
שְׂאָמְרֵי (תְּהִלִּים כט) ה' עוֹ לַעֲמוֹ יִתֵּן. מִשׁוּם שְׁצִירֵךְ
לְאָדָם לְהַתְעַסַק בְּתוֹרָה לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא. שְׂכַל מִי שְׂמַתְעַסַק בְּתוֹרָה וְאִינוּ מִשְׁתַּדֵּל
לְשִׁמְיָהּ, טוֹב לוֹ שְׂלֵא נִבְרָא. מִסְלוֹת בְּלֻכְבָּם, מַה
זֶה מִסְלוֹת בְּלֻכְבָּם? כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (שם טו) סוּלוֹ
לְרוּכְבֵי בְּעַרְבוֹת בְּיָה שְׁמוֹ. זֶה הַתּוֹרָה הֵהִיא שְׂהוּא
הַשְׁתַּדֵּל בְּהּ לְהַרִים אֵת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְלַעֲשׂוֹתוֹ חֲטִיבָה בְּעוֹלָם.

בָּא רָאָה, כַּל מְעִישׂוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ לְשִׁמּוֹ שֶׁל

בֵּין יִשׁוּיב, בֵּין לֹא יִשׁוּיב, יְדִיעַ לְהַוֵּי
לֶךְ מִלְכָּא וְגו'. וְתַנְיִן דְּמִלְהָ אוּדַע
לְהוּ יְחִזְקָאֵל, וְשְׁמַעוּ וְקַבִּילוּ מְגִיָּה,
דְּקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא לֹא אֲתְקַיִים
עֲלֵיהּוּ, בְּגִין דִּיקְבִילוֹן אֲגָרָא. וּבְגִין
אֲהַדְרִי וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יְדִיעַ לְהַוֵּי
לֶךְ מִלְכָּא וְגו'.

אֲלָא לֹא יִתְתַקַּף כֶּר נָש דְּיִימָא,
קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא יִשְׁוִיבֵנִי, אוֹ אִיהּוּ
עַבְדִי לִי כֶף וְכֶף, אֲבָל יִשְׁוִי תוֹקְפֵיהּ
בֵּיהּ בְּקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא דִּיסַיַע לִיהּ,
כִּד אִיהּוּ אֲשַׁתְּדַל בְּאִינוּן פְּקוּדִין
דְּאוּרִייתָא, וְלִמְיָתְךָ בְּאַרְחָ קְשׁוּט.
דְּכִינּוֹן דָּאֵתִי כֶר נָש לְאֵתְדַבְּכָא,
מִסַּיַעֲיָן לִיהּ וְדָאי, וּבְכָדָא יִתְתַקַּף בֵּיהּ
בְּקְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא, דְּאִיהּוּ יִסַּיַע
לִיהּ, וְיִתְתַקַּף בֵּיהּ, דְּלֹא יִשְׁוִי
תוֹקְפֵיהּ בְּאַחְרָא.

וּבְגִין כֶּף, עוֹז לוֹ כֶּף. מִסְלוֹת
בְּלֻכְבָּם, דִּיעֵבִיד לְבִיָּה כְּדָקָא יֵאוּת
כְּלֹא הִרְהוּרָא אַחְרָא, אֲלָא כְהִיא

וְקַבִּלוּ מְגִיָּה, שְׂהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא עַמְד
עֲלֵיהֶם, כְּדִי שְׂתַקְבִּלוּ שְׂכָר, וְאֶן חֲזִירוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן
לֹא יְדִיעַ לְהַוֵּי לֶךְ הַמֶּלֶךְ וְגו'.

אֲלָא לֹא יִתְחַנּוּ אָדָם שְׂאִימַר, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
יִצִּילֵנִי, אוֹ יַעֲשֶׂה לִי כֶף וְכֶף. אֲבָל יִשֵּׁם אֵת כַּחוֹ
בְּקָב"ה שְׂסַיַע לוֹ, כְּשֵׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּאוּתָם
הַמְצוּזוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה וְלִלְכַת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. שְׂכִינּוֹן
שְׂאָדָם בָּא לְהַשְׁהִר, וְדָאי מִסַּיַעֲיָם לוֹ. וּבְזָה
יִתְחַנּוּ בְּקָב"ה שְׂהוּא יִסַּע לוֹ, וְיִתְחַנּוּ בּוֹ, שְׂלֵא
יִשֵּׁם אֵת כַּחוֹ בְּחַטּוֹנוֹ בְּאַחַר.

וּמִשׁוּם כֶּף, עוֹז לוֹ כֶּף מִסְלוֹת בְּלֻכְבָּם. שְׂיַעֲשֶׂה
לְבוֹ כְּרָאוּי בְלִי הִרְהוּרָא אַחַר, אֲלָא כְּמַסְלָה הוּוּ

פרשת תולדות ספר הזוהר

תשצו (דף קמב ע"א)

פרשת תולדות

ספר הזוהר

תשצו (דף קמב ע"ב)

אודעת לה לרבקה, ורבקה אודעת ליה ליעקב.

רבי יוסי אמר, תא חזי, אי חס ושלום בההוא זמנא יתברך עשו, לא ישלוט יעקב לעלמין. אלא מעם קדשא ברין הוא הנה, וכלא באתריה אמתא כדקא חזי. תא חזי, (בראשית כח) ורבקה אוהבת את יעקב כתיב, והא אתמר. ובגין כך שדרת בגיניה דיעקב, (בראשית כח) הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיק לאמר.

ועתה בני שמע בקולי וגו'. בההוא זמנא, ערב פסח הנה, וכעי יצר הרע לאתבערא, ולשלטא סיהרא, ודא (דף קמב ע"ב) דמהימנותא. ועל דא עבדת תרי תבשילין.

תרגום ששון הוהר

רבי יהודה אמר, כאן רמז שעתידים בני יעקב להתקרב שני שעירים, אחד לה' ואחד לעזאזל ביום הכפורים. משום כך הקריבה שני גדיי עזים – אחד בשביל הדרגה שלמעלה, ואחד כדי להכניע את דרגתו של עשו שלא ישלט על יעקב, ועל כן שני גדיי עזים, ומשניהם טעם יצחק ואכל.

ויבא לו יין וישת. ויבא לו יין, רמז רמז – ממקום רחוק קרב אותו מאותו מקום (של עשו). רבי אלעזר אמר, רמז מהיין הוא שכל השמחה נמצאת בו כדי לשמח את יצחק, שצריך שמחה, כשרוצים שמחה לשמח את צד (נחלים) שלו, ועל כן ויבא לו יין וישת.

ותקח רבקה את בגדי עשו וגו'. אלו הלבושים שהרוח עשו מממרוד, ואלה לבושי כבוד, שניו מאדם הראשון, ובאו לידי נמרוד, ובהם היה צד

(בראשית כח) אליו איננו לבושיני דרווח עשו מממרוד, ואליו לבושיני קר דהו מן אדם הראשון, ואתו לידא דנמרוד, ובהו הנה צד צידה נמרוד, דקתיב, (בראשית י) הוא היה גבור ציד לפני יי וגו', ועשו נפק לחקלא, ואגח ביה קרבא בנמרוד וקטל ליה, ונסב אליו לבושיני מניה, הדא הוא דקתיב, (בראשית כח) ויבא עשו מן השדה והוא עיף, ואוקמוהו. כתיב הכא והוא עיף, וכתיב התם (ירמיה ד) כי עפה נפשי להרגים.

ועשו הנה סליק לון לאינון לבושיני לגבה דרבקה, ובהו הנה נפיק וצד צידה, ובהו יומא לא נטל לון, ונפק לחקלא ואתעכב פמון. וכד הנה לביש לון עשו, לא הו סלקין ריחין כלל. מיון דלביש לון יעקב, כדון תבת אבדה לאתרה, וסליקו ריחין בגין דשופריה דיעקב, שופריה

דאדם הנה. ובגין כך אהדרו בהיא שעמא לאתריהו, וסליקו ריחין.

אמר רבי יוסי, שופריה דיעקב (תהו) דאיהו שופריה דאדם איך אפשר, והא תגינן, תפוח עקבו דאדם הראשון, מפקה גלגל חמה. ואי תימא דכך הנה יעקב. אמר ליה רבי אלעזר, ודאי הכי הנה, כדמיתא עד לא חב אדם הראשון, לא הו כלילין כל ברין לאסתפלא בשופריה. כיון דחטא, אשפני שופריה ונתמאך רומיה ואתעביד בר מאה אמין.

ותא חזי, שופריה דאדם הראשון, רוא איהו, דמהימנותא עלאה תליא בההוא שופרא, ובגין כך, (תהלים ט) ויהי נעם יי אליהנו עלינו. וכתיב, (תהלים כח) לחזות בנעם יי, ודא הוא שופריה דיעקב ודאי, וכלא רוא עלאה איהו.

תרגום ששון הוהר

של אדם, ומשום כך חררו בשעה ההיא למקומם והעלו ריחות.

אמר רבי יוסי, יפיו של יעקב (תהו) שהוא יפיו של אדם איך אפשר? והרי שנינו, תפוח עקבו של אדם הראשון מכה גלגל חמה, ואם תאמר שכן היה יעקב? אמר לו רבי אלעזר, ודאי שכן היה. בראשונה טרם חטא אדם הראשון, לא היו יכולים כל הבריות להסתכל ביפיו. כיון שחטא, השתנה יפיו ורומו הנמדך, ונעשה בן מאה אמות. ויבא וראה, יפיו של אדם הראשון הוא סוד, שהאמונה העליונה תלויה ביפיו ההוא, ומשום כך (תהלים ט) ויהי נעם ה' אליהנו עלינו, וכתוב

פרשת תולדות ספר הזוהר

וַיִּרְחַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ. תָּא חַזִי, וַיִּרְחַח אֶת רִיחַ הַבְּגָדִים לֹא כְתִיב, אֲלֵא רִיחַ בְּגָדָיו. כְּמָה דָּאֵת אָמַר, (תהלים קד) עוֹטָה אֹרֹךְ פְּשֻלְמָה נוֹטָה שְׁמַיִם פְּרִיעָה. דְּבַר אַחַר (נ"א דא הוויא) וַיִּרְחַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ. דְּבִינֵן דְּאֵלְפִישׁ לֹוֹן יַעֲקֹב, סְלִיקוּ רִיחֵינן בְּהַיָּא שַׁעְמָא, וְעַד דְּלֵא אַרְח (דאריח) רִיחֵינן דְּלְבוּשֵׁיהּ, לֹא בְרַכִּיהּ, דְּהָא כְּדִין (קא) יָדַע דְּאֶתְחַזִּי הוּא לֹאֲהַבְרַכָּא, דְּאִי לֹא אֶתְחַזִּי לֹאֲהַבְרַכָּא, לֹא סְלִיקוּ כָּל הַגִּי רִיחֵינן קְדִישֵׁין בְּהַדִּיהּ, הֵדָא הוּא דְּכְתִיב וַיִּרְחַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ.

וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנֵי כְרִיתֵי שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ יְיָ. (בראשית כו) וַיֹּאמֶר, מְלָה סְתִים הוּא. אִית דְּאֶמְרֵי שְׁכִינְתָא

תרגום לשון הוהר

לְחַזוֹת בְּנַעֲם ה'. וְהוּו דְּאִי יִפְּיֹו שֶׁל יַעֲקֹב, וְהַכֵּל הוּא סוּד עֲלִיּוֹן.

וַיִּרְחַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ. בַּא רְאֵה, וַיִּרְחַח אֶת רִיחַ הַבְּגָדִים לֹא כְתִיב, אֲלֵא רִיחַ בְּגָדָיו, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶמֶר (שם קד) עוֹטָה אֹרֹךְ פְּשֻלְמָה נוֹטָה שְׁמַיִם פְּרִיעָה. דְּבַר אַחַר (נה הוויא) וַיִּרְחַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ – שְׁפִינֵן שְׁהִלְבִישׁ אוֹתָם יַעֲקֹב, הַעֲלוּ רִיחוֹת בְּאוֹתָהּ הַשַּׁעֲהָ. וְעַד שְׁלֵא הָרִיחַ (שְׁכִינְתָּא) אֶת רִיחַ לְבוּשׁוֹ לֹא בְרַךְ אוֹתוֹ, שְׁחֵרֵי אֲזֵי (לֵא) יָדַע שְׁהוּא רְאוּי לְהַתְּבַרְךְ. שְׁאֵם לֹא רְאוּי לְהַתְּבַרְךְ, לֹא הָיוּ עוֹלִים כָּל הָרִיחוֹת הַקְּדוּשִׁים הִלְלוּ עִמּוֹ. וְהוּו שְׁכָתוּב וַיִּרְחַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ.

וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנֵי כְרִיתֵי שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ ה'. וַיֹּאמֶר – דְּבַר נִסְתֵּר הוּא. יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁהִיתָה הַשְׁכִּינָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּצְחָק הִיָּה. כְּרִיתֵי שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ ה' – מִי הַשְּׂדֵדָה? זֶה שְׂדֵה הַתְּפוּחִים,

פרשת תולדות ספר הזוהר

הוֹת, וְאִית דְּאֶמְרֵי יִצְחָק הָיָה. כְּרִיתֵי שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ יְיָ, מֵאֵן שְׂדֵה, דָּא שְׂדֵה דְּתַפּוּחִים. שְׂדֵה דְּאֶבְהֵן עֲלֵאִין (תמיד) סְמִיכוּ לִיהּ וּמִתְקַנֵּין לִיהּ.

וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִשַּׁל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דְּגָן וְתִירוֹשׁ. אָמַר רַבִּי אֲבָא, הָאִי קָרָא אוֹקְמוּהּ, אֲכַל (פתח רבי אבא ואמר) תָּא חַזִי, תָּא חַזִי, (תהלים קב) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֵל יְיָ בְּצַרְתָּה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. כְּמָה שִׁירֵינן וְתוֹשְׁבָתָן אָמַר דּוֹד מְלָכָא קָמֵי קְדִישָׁא כְּרִיף הוּא, וְכֵלְא בְּגִין לֹאֲתַקְנָא דְרַגְיָה וּלְמַעֲבֹד לִיהּ שְׁמָא, כְּמָה דָּאֵת אָמַר, (שמואל ב' ח) וַיַּעַשׂ דּוֹד שָׁם, וְשִׁירְתָּא דָּא אָמַר (ס"א ל"ג ליה) כִּד הִמָּא עוֹבְדָא דָּא לְיַעֲקֹב (ס"א דיעקב).

רַבִּי אֲלֶעָזָר אָמַר, יַעֲקֹב אָמַר שִׁירְתָּא

פרשת תולדות ספר הזוהר

דָּא (יהא), בְּשַׁעְתָּא דְּאָמַר לִיהּ אָבוּי, (בראשית כו) גֵּשָׁה נָא וְאִמְשֹׁךְ בְּנֵי הָאֶתֶּה זֶה בְּנֵי עֲשׂוֹ אִם לֹא, כְּדִין (ד"א בְּגִין) דְּהָיָה (תהו) (דף קמב ע"א) יַעֲקֹב בְּעָאקוּ סְגִי, דְּדַחִיל דְּאָבוּי יָדַע לִיהּ וְאִשְׁתַּמּוֹדַע קָמֵיהּ. מַה כְּתִיב, (בראשית כו) וְלֹא הִפְרִירוּ כִּי הָיוּ יָדָיו כִּיָּדֵי עֲשׂוֹ אַחִיו שְׁעִירוֹת וַיִּבְרַכְהוּ. כְּדִין אָמַר, (תהלים קב) אֵל יְיָ בְּצַרְתָּה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.

יְיָ הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת שִׁקָר מוֹלְשׁוֹן רַמְיָה, (שם) דָּא הוּא דְרַגָּא דְעֲשׂוֹ שְׂרָיָא בֵּיהּ, דְּאִיהוּ שְׁפַת שִׁקָר (ס"א מה הוויא). שְׁפַת שִׁקָר, בְּשַׁעְתָּא דְּאִיתִי הוּא חוּיָא לְוֹטְסִין עַל עֲלֵמָא, וּבְחַפְסִימוּ וּבְעַקְיָמוּ אִיתִי לְוֹטְסִין, דְּאֶתְלַטְנָא עֲלֵמָא.

תָּא חַזִי, בְּשַׁעְתָּא דְּאָמַר יִצְחָק לְעֲשׂוֹ, (בראשית כו) וַצֹּא הַשְּׂדֵה וְצוּדָה לִי צִידָה,

תרגום לשון הוהר

בְּשַׁעֲהָ הָיָא הוֹדְמֵן מִיכָאֵל, וּבֵא לִפְנֵי יַעֲקֹב וְהַשְׁכִּינֵה עִמּוֹ. וַיָּדַע יִצְחָק, וְרָאָה אֵת גֵּן עֵדֵן עִם יַעֲקֹב וּבְרַכּוֹ לִפְנָיו. וַיִּכְשַׁבְכְּשֵׁ עֲשׂוֹ, נִכְנַס עִמּוֹ גֵּיהֶנֶם, וְעַל כֵּן וַיִּתְּרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוּלָה עַד מָאָד, שְׁחַשְׁבַּ שְׁעֲשׂוֹ לֹא הָיָה בְּצַד תְּהוּא. פֶּתַח יֹאמֶר, וַיִּבְרַכְהוּ גַם בְּרוּךְ הָיָה.

מִשׁוֹם כֵּךְ הוֹדְמֵן יַעֲקֹב בְּחֻכְמָה וּבְעַקְמוּמִיּוֹת שֶׁהָיָא בְּרַכּוֹת עַל יַעֲקֹב, שְׁהוּא כְּמוֹ אָדָם הָרְאוּשׁוֹן, וְנִטְלוּ מֵאוֹתוֹ הַנְּחֶשׁ, שְׁהוּא שְׁפַת שִׁקָר. שְׁכַמָּה שִׁקָר אָמַר, וְכַמָּה דְּבָרֵי שִׁקָר עֲשָׂה כְּדִי לְהַשְׁעוֹת וּלְהַבִּיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. מִשׁוֹם כֵּךְ בָּא יַעֲקֹב בְּחֻכְמָה וְהִטְעָה אֶת אָבוּי, כְּדִי לְהִבְיָא בְּרַכּוֹת עַל הָעוֹלָם וְלִטַּל מִקִּמּוֹ מַה שְׁמַנְע מִן הָעוֹלָם. וּמִדָּה כַּנֶּגֶד מִדָּה הִיתָה, וְעַל כֵּן כְּתוּב

פרשת תולדות ספר הזוהר

בְּה"א, וְאִוְקְמוּהָ. וְנִפְקַע עֲשׂוֹ בְּגִין יִתְבַרְךָ מִיִּצְחָק, דְּקָאֶמַר לִיהּ, (בראשית כו) וַאֲבִרְכָכָה לִפְנָי יְיָ, דְּאֵלוּ אָמַר וַאֲבִרְכָכָה וְלֹא יִתִיר, יְאוּת. בִּינֵן דְּאָמַר לִפְנָי יְיָ, בְּהַיָּא שַׁעְתָּא אֲזִידְעוּע פְּרָסִי יִקְרָא דְקְדִישָׁא כְּרִיף הוּא, אָמְרָה, וְמַה דְּיַפּוּק חוּיָא מְאִינֵן לְוֹטְסִין, וְיִשְׁתַּאֲר יַעֲקֹב בְּהוּ.

בְּהַיָּא שַׁעְתָּא, אֲזִידְמֵן מִיכָאֵל וְאֶתָא קָמֵיהּ דְּיַעֲקֹב, וְשְׁכִינְתָּא בְּהַדִּיהּ, וַיָּדַע יִצְחָק, וְחִמָּא לִגְן עֵדֵן בְּהַדִּיהּ דְּיַעֲקֹב, וּבְרַכִּיהּ קָמֵיהּ. וְכִד עָאֵל עֲשׂוֹ, עָאֵל בְּהַדִּיהּ גֵּיהֶנֶם. וְעַל דָּא (בראשית כו) וַיִּחַרְדַּב יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוּלָה עַד מָאָד, דְּחַשְׁבַּ דְּלֹא הָיָה עֲשׂוֹ בְּתַהוּא סְטְרָא, פֶּתַח יֹאמֶר, (בראשית כו) וַאֲבִרְכְהוּ גַם בְּרוּךְ הָיָה.

בְּגִין כֵּךְ, אֲזִידְמֵן יַעֲקֹב בְּחֻכְמָתָא וּבְעַקְיָמוּ דְּאִיתִי בְּרַכָּאן עֲלֵיהּ דְּיַעֲקֹב

ספר

ד, דה

תהלים

יג

ספר

ד, דה

תהלים

יד

ה אהב צדקה ומשפט חסד יהוה
 מלאה הארץ: ו בדבר יהוה שמים
 נעשו וברוח פיו כל-צבאם: ז פנס
 בנוד מי תים נתן באוצרות תהומות:
 ח ייראו מיהוה כל-הארץ ממנו וגורו
 כל-ישבי תבל: ט כי הוא אמר ויהי
 הוא-צוה ויעמד: י יהוה הפיר עצת-
 גוים הניא מחשבות עמים: יא עצת
 יהוה לעולם תעמד מחשבות לבו לדר
 ודר: יב אשרי הגוי אשר-יהוה אלהיו
 העם | בחר לנחלה לו: יג משמים
 הביט יהוה ראה את-כל-בני האדם:
 יד ממכון-שבתו השגיח אל כל-ישבי
 הארץ: טו הוצר יחד לבם המבין אל-
 כל-מעשיהם: טז אין-המלך נושע
 ברכ-חיל גבור לא-ינצל ברכ-כח:
 יז שקר הסוס לתשועה וברכ חילו לא
 ימלט: יח הגה עין יהוה אל-יראיו
 למיחלים לחסדו: יט להציל ממות
 נפשם ולחיותם ברעב: כ נפשנו חתנה
 ליהוה עזרנו ומגננו הוא: כא כי-בו
 ישמח לבנו פי בשם קדשו בטחנו:
 כב יהי-חסדך יהוה עלינו כפאר יתלנו
 לך:

שמו יחדו: ה דרשתי את-יהוה וענני
 ומפל-מגורתי הצילני: ו הביטו אלי
 ונהרו ופניהם אלי-יחפרו: ז זה עני
 קרא ויהוה שמע ומפל-צרותיו
 הושיעו: ח הגה מלאך-יהוה סביב
 ליראיו ויחלצם: ט טעמו וראו כי-טוב
 יהוה אשרי הגבר יחסה-בו: י קרא
 את-יהוה קדשיו כי-אין מחסור
 ליראיו: יא כפירים רשו ורעבו ודרשי
 יהוה לא-יחסרו כל-טוב: יב לכו-בנים
 שמעו-לי יראת יהוה אלמדכם: יג מי-
 האיש החפץ חיים אהב למים לראות
 טוב: יד נצר לשונך מרע ושמתידי
 מדבר מרמה: טו סור מרע ועשה-טוב
 בקש שלום ורדפהו: טז עיני יהוה
 אל-צדיקים ואזניו אל-שועתם: יז פני
 יהוה בעשי רע להכרית מארץ זכרם:
 יח צעקו ויהוה שמע ומפל-צרותם
 הצילם: יט קרוב יהוה לנשכרי-לב
 ואת-דפאי-רוח יושיע: כ רבות רעות
 צדיק ומפלם יצילנו יהוה: כא שמר
 כל-עצמותיו אחת מהנה לא נשברה:
 כב תמותת רשע רעה ושאני צדיק
 יאשמו: כג פודה יהוה נפש עבדיו
 ולא יאשמו כל-החסים בו:

ו לחודש

יום ראשון

דח א לוד | ריבה יהוה את-יריבי
 לחם את-לחמי: ב החזק מגן
 וצנה וקומה בעזרתי: ג והק חגי

וסגר לקראת רדפי אמר לנפשי
 ישעתי אני: ד יבשו ויפלטו מבקשי
 נפשי וסגור אחור ויחפרו חשבי רעתי:
 ה יהיו כמץ לפני-רוח ומלאך יהוה
 דוחה: ו יהי-דרכם חשך וחלקלקת
 ומלאך יהוה רדפם: ז פיהם טמנו-
 לי שחת רשתם חנם חפרו לנפשי:
 ח תבואהו שואה לא-ידע ורשתו
 אשר-טמן תלכדו בשואה יפל-בה:
 ט ונפשי תגיל ביהוה תשיש בישועתו:
 י כל עצמותי | תאמרנה יהוה מי כמוך
 מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון
 מגלו: יא יקומון עדי חמס אשר
 לא-ידעתי ישאלוני: יב ישלמוני רעה
 תחת טובה שכול לנפשי: יג ואני |
 בחלותם לבושי שק עניתי בצום נפשי
 ותפלתי על-חיקי תשוב: יד כרע-כפאח
 לי התהלכתי כאבל-אם קדר שחיתי:
 טו ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי
 גבים ולא ידעתי קרעו ולא-דמו:
 טז בחנפי לעגי מעוג חרק עלי שנימו:
 יז אדני פמה תראה השיבה נפשי
 משאיהם מכפירים יחידתי: יח אודך
 בקהל רב בעם עצום אהללך: יט אל-
 ישמחו-לי איבי שקר שאני חנם
 יקרצו-עין: כ כי לא שלום ידברו ועל
 ורעיי-ארץ דברי מרמות יחשכון:
 כא וינחיתו עלי פיהם אמרו האח |
 האח ראתה עיננו: כב ראיתה יהוה

אל-תחרש אדני אל-תרחק ממני:
 כג העירה והקיצה למשפטי אלהי
 ואדני לריבי: כד שפטני בצדקך יהוה
 אלהי ואל-ישמחו-לי: כה אל-יאמרו
 בלבם האח נפשנו אל-יאמרו
 בלענוהו: כו יבשו ויחפרו | יחדו
 שמחי רעתי ילבשו-בשת וכלמה
 המגדילים עלי: כז ירנו וישמחו חפצי
 צדקי ויאמרו תמיד יגדל יהוה החפץ
 שלום עבדו: כח ולשוני תהגה צדקך
 כל-היום תהלתך:
 כט למנצח | לעבד-יהוה לוד:
 ב נאם-פשע לרשע בקרב לבי אין-
 פחד אלהים לנגד עיני: ג פיה-חליק
 אליו בעיניו למצא עונו לשנא:
 ד דברי-פיו און ומרמה חדל להשפיל
 להיטיב: ה און | יחשב על-משכבו
 יתיצב על-דרך לא-טוב רע לא ימאס:
 ו יהוה בהשמים חסדך אמונתך עד-
 שחקים: ז צדקתך | כהררי-אל
 משפטיך תהום רבה אדם ובהמה
 תושיע | יהוה: ח מה-יקר חסדך
 אלהים ובני אדם בצל כנפיד יחסיו:
 ט ירונו מדשן ביתך ונחל עדיך
 תשקם: י פיעמך מקור חיים כאורך
 נראה-אור: יא משוך חסדך לודיעי
 וצדקתך לישרי-לב: יב אל-תבואני
 רגל באנה ונד-רשעים אל-תננני:

י" שם גפלו פעלי און דחו ולא יכלו קום:

ל"ז * לְדוֹד | אֶל־תִּתַּחַר בַּמַּרְעִים אֶל־תִּקְנֵא בַעֲשֵׂי עוֹלָה: ב פי כחציר מהרה ימלו וכירק דשא יבולחן:

ג בטח ביהנה ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: ד והתענג עלי יהנה ויתן לך משאלת לבך: ה גול על־

יהנה דרפך וקטח עליו והוא יעשה: ו והוציא כאור צדקך ומשפטך פצתהים: ז דום | ליהנה והתחולל לו

אל־תתחר במצליח דרכו כאיש עשה מזמות: ח הרף מאף ועזב חמה אל־

תתחר אף־להרע: ט פי־מרעים יכרתו וקני יהנה המה ירשו־ארץ: י ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על־מקומו

ואיננו: י"א וענוים ירשו־ארץ והתענגו על־רב שלום: י"ב זמם רשע לצדיק והרק עליו שגיו: י"ג אדני ישחק־לו

פי־ראה פי־כא יומו: י"ד חרב פתחו רשעים ודרכו קשתם להפיל עני ואכיון לטבח ישרי־דרך: ט"ו חרבם

תבוא בלבם וקשתותם תשברנה: ט"ז טוב־מעט לצדיק מהמון רשעים רבים: י"ח פי ורעות רשעים תשברנה וסומך צדיקים יהנה: י"ט יודע יהנה

ימי תמימם ונחלתם לעולם תהיה: י"ט לא יבשו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו: כ פי רשעים | יאכרו ואיבי

יהנה פיקר פרים פלו בעשן פלו: כא לוח רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן: כ"ב פי מבוכיו ירשו ארץ

ומקלליו יכרתו: כ"ג מיהנה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ: כ"ד פי־יפל לא ייטל פי־יהנה סומך ידו: כ"ה גער |

הייתי גם־זקנתי ולא־ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש־לחם: כ"ו פל־היום חונן ומלוג וזרעו לכרכה: כ"ז סור

מרע ועשה טוב ושכן לעולם: כ"ח פי יהנה | אהב משפט ולא יעזב את־

חסידיו לעולם נשמרו ורע רשעים נכרת: כ"ט צדיקים ירשו־ארץ וישכנו לעד עליה: ל פי־צדיק יהנה חכמה

ולשונו תדבר משפט: לא תורת אלהיו בלבו לא תמעד אשריו: לב צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו: לג יהנה לא־

יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו: לד קנה אל־יהנה | ושמר דרכו וירוממוך לרשת ארץ בהפרת רשעים

תראה: לה ראיתי רשע עריך ומתערה כאזרח רענן: לו ויעבר והנה איננו ואבקשהו ולא נמצא: לז שמרתם

וראה ישר פי־אחרית לאיש שלום: לח ופשעים נשמדו יחדו אחרית רשעים נכרתה: לט ותשועת צדיקים

מיהנה מעוזם בעת צרה: מ ויעזרום יהנה ויפלטם ויפלטם מרשעים ויושיעם פי־חסו בו:

ל"ח * מזמור לדוד להזכיר: ב יהנה אל־בקצפת תוכיחני ובחמתך תסרני: ג פי־חציד נחתו כי ותנחת

עלי ידך: ד אינ־מתם בכשרי מפני ועמד אינ־שלום בעצמי מפני חטאתי: ה פי עונתי עברו ראשי

כמשא כבד וקברו ממני: ו הכאישו נמקו חבורתי מפני אולתי: ז געויתי שחתי עד־מאד פל־היום קדר הלכתי:

ח פי־כסלי מלאו נקלה ואין מתם בכשרי: ט נפוגותי ונדפיתי עד־מאד שאגתי מנהמת לבי: י אדני נגדך

כל־תאזתי ואנחתי ממך לא־נסתרה: י"א לפי סתחר עזבני כחי ואור־עיני גם־הם אין אתי: י"ב אהבי | ורעי מנגד

נגעי יעמדו וקרובי מרחק עמדו: י"ג וינקשו | מבקשי נפשי ודרשי רעתי דברו הוות ומרמות פל־היום יהגו:

י"ד ונאני בחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח־פיו: ט"ו ואהי כאיש אשר לא שמע ואין פפיו תוכחות: ט"ז פי־לך

יהנה הוחלתי אתה תענה אדני אלהי: י"ח פי־אמרתי פן־ישמחו־לי במוט רגלי עלי הגדילו: י"ט פי־אני לצלע נכון

ומכאובי נגדי תמיד: י"ט פי־עוני אגיד אדאג מחטאתי: כ ואיבי חיים עצמו ורבו שגאי שקר: כא ומשלמי רעה

תחת טובה ישטוני תחת רדפי־ טוב: כ"ב אל־תעזבני יהנה אלהי אל־

תרחק ממני: כ"ג חושה לעזרתי אדני תשוועתי:

יו"שנ

ל"ט * למנצח ליהוה לידותון מזמור לדוד: ב אמרתי אשמרה דרכי

מחטוא בלשוני אשמרה־לפי מחסום בעד רשע לנגדי: ג נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעפר:

ד חם־לפי | בקרבי פתגיני תבער־אש דברתי בלשוני: ה הודיעני יהנה | קצי ומדת ימי מה־היא אדעה מה־חדל

אני: ו הנה טפחות | נתת ימי וחלדי כאין נגדך אף־פל־הכל פל־אדם נצב סלה: ז אף־בצלם | יתחלף־איש אף־

הכל יהמיון יצבר ולא ינדע מי־אספם: ח ועתה מה־קניתי אדני תוחלתי לך היא: ט מפל־פשעי

הצילני חרפת נכל אל־תשימני: י נאלמתי לא אפתח־פי פי אתה עשית: י"א הסר מעלי נגעד מתגרת ידך

אני כליתי: י"ב בתוכחות על־עון | יפרת איש ותמס בעש חמודו אף הכל פל־אדם סלה: י"ג שמעה תפילתי |

יהנה ושועתי | האזינה אל־דמעתי אל־תחרש פי גר אנכי עמך תושב ככל־אבותי: י"ד השע ממני ואבליגה

בטרם אלך ואינני: מ * למנצח לדוד מזמור: ב קנה קניתי יהנה ונט אלי וישמע

יח	תהלים	מב, מג, מד	ספר	זו	תהלים	מ, מא, מב	ספר
----	-------	------------	-----	----	-------	-----------	-----

ואודך בכנור אלהים אלהי:
 מהתשתוחחי | נפשי ומהתהמי
 עלי הוחילי לאלהים ביעוד אודנו
 ישועת פני ואלהי:

יום שלישי

לחודש
 מד * למנצח לבני־קרח משפיל:
 ב אלהים | באזנינו שמענו
 אבותינו ספרו־לנו פעל־פעלת
 בימיהם בימי קדם: ג אתה | ידך גוים
 הורשת ותטעם תרע לאמים
 ותשלחם: ד כי לא בחרבם ירשו ארץ
 וזרועם לא־הושיעה למו כי־ימינה
 וזרועה ואור פניה כי רציתם: ה אתה־
 הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב:
 ו בך צרינו נגח בשמך נבוס קמינו:
 ז כי לא בקשתי אבטח וחרפי לא
 תושיעני: ח כי הושעתנו מצרינו
 ומשנאינו הבישות: ט באלהים הללנו
 כ־היום ושמך | לעולם נודה סלה:
 י אף־זנחת ותכלימנו ולא־תצא
 בצבאותינו: יא תשיבנו אחר מניצח
 ומשנאינו שסו למו: יב תתנו כצאן
 מאכל ובגולם זריתנו: יג תמכר־עמך
 בלא־הון ולא־רבית במחיריהם:
 יד תשימנו חרפה לשכנינו לעג וקלס
 לסביבותינו: טו תשימנו משל בגוים
 מנוד־ראש בלאמים: טז כל־היום
 בלמתי נגדי ובשת פני כסתי:
 יז מקול מחרף ומגדף מפני אויב

נפשי | לאלהים לאל חי מתי אבוא
 ואראה פני אלהים: ח היתה־לי
 דמעתי לחם יומם ולילה באמר אלי
 כ־היום איה אלהיך: ה אלה אצקרה |
 ואשפכה עלי | נפשי כי אעבר | בסף
 אדם עד־בית אלהים בקול־רנה
 ותודה המון חוגג: ו מהתשתוחחי |
 נפשי ותהמי עלי הוחילי לאלהים
 ביעוד אודנו ישועות פניו: ז אלהי
 עלי נפשי תשתוחח על־כן אצפרך
 מארץ ירדן וחרמונים מהר מצער:
 ח תהום־אל־תהום קורא לקול צנורך
 כ־משפריך וגליך עלי עברו:
 ט יומם | צוה יהוה | חסדו וכלילה
 שירה עמי תפלה לאל חי: י אומרה |
 לאל סלעי למה שכחתני למה־קדר
 אלך בלחץ אויב: יא פרצח | בעצמותי
 חרפוני צורכי באמרם אלי כ־היום
 איה אלהיך: יב מהתשתוחחי | נפשי
 ומהתהמי עלי הוחילי לאלהים כי־
 עוד אודנו ישועת פני ואלהי:

מג * שפטני אלהים | וריבה ריבי
 מגוי לא־חסיד מאיש מרמה
 ועולה תפלטני: ב כי־אתה | אלהי
 מעוזי למה זנחתני למה־קדר אתהלך
 בלחץ אויב: ג שלח־אורך ואתה
 המה נחוני ביאוני אל־הר־קדשך
 ואל־משכנותיך: ד ואבואה | אל־
 מזבח אלהים אל־אל שמחת גילי

תמיד יגדל יהוה אהבי תשועתך:
 ח ואני | עני ואביון אדני יחשב לי
 עזרתי ומפלט אפה אלהי אל־תאחר:
 מא * למנצח מזמור לדוד: ב אשרי
 משפיל א־ל־דל ביום רעה
 ומלטה יהוה: ג יהוה | ישמחהו
 ויחיהו אשר ואשר בארץ ואל־תתנהו
 בנפש איביו: ד יהוה יסעדנו על־ערש
 דני כ־משכבו הפכת בחליו: ה אני־
 אמרתי יהוה חגני רפאה נפשי כי־
 חטאתי לך: ו אויבי יאמרו רע לי מתי
 ימות ואבד שמו: ז ואם־בא לראות |
 שוא ידבר לבו יקפץ־און לו יצא
 לחוץ ידבר: ח יחד עלי יתלחשו כ־
 שנאני עלי | יחשבו רעה לי: ט דבר־
 בליעל יצוק בו ואשר שכב לא־יוסיף
 לקום: י גם־איש שלומי | אשר־
 בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי
 עקב: יא ואתה יהוה חגני והקימיני
 ואשלמה להם: יב בזאת ידעתי כי־
 חפצת בי כי לא־ירע איבי עלי:
 יג ואני בתמי תמכת בי ותציבני לפניך
 לעולם: יד ברוך יהוה | אלהי ישאל
 מהעולם ועד העולם אמן | ואמן:

ספר שני

מב * למנצח משפיל לבני־קרח:
 ב פאל תערג על־אפיקי־מים כן
 נפשי תערג אליך אלהים: ג צמאה

שועתי: ג ויעלני | מכור שאון מטיט
 הנון ונקם על־סלע רגלי כונן אשרי:
 ד ויתן כפי | שיר חדש תהלה לאלהינו
 יראו רבים ויראו ויבטחו ביהוה:
 ה אשרי־הגבר אשר־שם יהוה מבטחו
 ולא־פגה אל־רבים ושטי כזב:
 ו רבות עשית | אתה | יהוה אלהי
 נפלאיתך ומחשבותיך אלינו אין | ערך
 אליך אגידה ואדברה עצמו מספר:
 ז זבח ומנחה | לא־חפצת אונים ברית
 לי עולה וחסאה לא שאלת: ח אז
 אמרתי הנה־באתי במגלת־ספר כתוב
 עלי: ט לעשות־רצונך אלהי חפצתי
 ותורתך בתוך מעי: י בשרתי צדק |
 בקהל רב הנה שפתי לא אכלא יהוה
 אתה ידעת: יא צדקתך לא־כסיתי |
 בתוך לבי אמונתך ותשועתך אמרתי
 לא־כחתי חסדך ואתה לקהל רב:
 יב אתה יהוה לא־תכלא בחמיד ממני
 חסדך ואתה תמיד יצרוני: יג כי
 אפפו־עלי | רעות עד־אין מספר
 השיגוני עונתי ולא־יכלתי לראות
 עצמו משערות ראשי ולבי עזבני:
 יד רצה יהוה להצילני יהוה לעזרתי
 חושה: טו יבשו ויחפרו | יחד מבקשי
 נפשי לספותה יסגו אחר ויכלמו
 חפצי רעתי: טז ישמו על־עקב פשתם
 האמרים לי הֲאֵח | הֲאֵח: יז ליששו
 וישמחו | בך כ־מבקשיך יאמרו

ספר

מד, מדה, מז

תהלים

יט

ספר

מז, מז, מדה, מז

תהלים

כ

ומתנבאם: ^{יח} כִּלְזֹאת בְּאַתְנוּ וְלֹא שִׁכְחֶנּוּךָ וְלֹא שָׁלְקֶנּוּ בְּכַרְיֶתְךָ: ^{יט} לֹא נִסּוּג אַחֲרֵיךָ וְלֹא שְׁרִינֵנו מִנֵּי אֶרֶץךָ: ^כ כִּי דִכְיֵתֵנו בְּמִקּוֹם תַּנִּים וְתַכְסַּע עֲלֵינוּ בְּצִלְמוֹת: ^{כא} אִם־שִׁכְחֶנּוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וּנְפַרֵשׁ כְּפִינוּ לֹאֵל זָר: ^{כב} הֲלֹא אֱלֹהִים יַחַקְרֶנְזֹאת כִּי־הוּא יִלְדֵעַ תַּעֲלָמוֹת לֵב: ^{כג} כִּי־עֲלִיךָ הִרְבֵּנוּ כִלְהִיּוֹם יִחַשְׁבֵנוּ כַּעֲצָן טַבָּחָה: ^{כד} עוֹרֶךָ אֶלְמָה תִישָׁן אֲדֹנָי הַקִּיצָה אֶל־תַּזְנַח לַנְּצִחַ: ^{כה} לְמַה־פָּנִיךָ תִסְתִּיר תִשְׁפַח עֲגִינוּ וְלִחְצֵנוּ: ^{כו} כִּי שָׁחָה לְעַפְרָ נִפְשֵנוּ דְבָקָה לְאַרְץ בְּטַגְנוּ: ^{כז} קוֹמָה עוֹרַתָה לָנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חֲסַדְךָ:

קִצְיֵעוֹת כֹּל־בְּגִדְתֶיךָ מִן־הַיְכָלִי שֵׁן מִנֵּי שִׁמְחוּךָ: ^א בְּנוֹת מַלְכִים בִּיקְרוּתֶיךָ נִצְבָה שְׁגַל לִימִינְךָ בְּכַתֵּם אוֹפִיר: ^ב שִׁמְעִיבֹת וְרֹאֵי וְהִטִּי אֲזַנְךָ וְשִׁכַחִי עֲמֶךָ וּבֵית אֲבִיךָ: ^ג וַיִּתְאוּ הַמַּלְאָךְ יִפְדֶּךָ כִּי־הוּא אֲדֹנֶיךָ וְהַשְׁתַּחֲוִי־לֹ: ^ד וּבַת־צֹר אִבְמִנְחָה פָּנֶיךָ יִחַלוּ עֲשִׂירֵי עָם: ^ה כֹּל־כְּבוֹדָה בַת־מַלְאָךְ פְּגִימָה מִמַּשְׁבָּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה: ^ו לְרַקְמוֹת תּוֹבֵל לְמַלְאָךְ בַּתּוֹלוֹת אַחֲרֶיךָ רַעוּתֶיךָ מוֹבָאוֹת לָךְ: ^ז תּוֹבֵלֵנָה בְּשִׁמְחָת וּגְיֵל תְּבִאֲנָה בְּהִיכַל מַלְאָךְ: ^ח תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיֶה כְּגִיד תְּשִׁיתָמוּ לְשִׁרִים כְּכֹל־הָאָרֶץ: ^ט אוֹפִירָה שִׁמְךָ כְּכֹל־דָּר וְדָר עַל־כֵּן עַמִּים יִהְיוּדוּךָ לְעַלְמָ וְעַד:

מז * לְמַנְצָחַ עַל־שִׁשְׁנַיִם לְבַנְי־קֶרַח מִשְׁפִּיל שִׁיר יְדִידָת: ^א רַחֵשׁ לְפִי אֶלְמָה טוֹב אִמְרוּ אֲנִי מַעֲשִׂי לְמַלְאָךְ לְשׁוֹנֵי עֵט אֶסְפֶּר מִהִיר: ^ב יִפְלִפִּית מִבְּנֵי אֲדָם הוֹצֵק חַן בְּשִׁפְתוֹתֶיךָ עַל־כֵּן בְּרַבְּךָ אֱלֹהִים לְעוֹלָם: ^ג חֲגוּר־חַרְבְּךָ עַל־יַדְךָ גְּבוּר הוֹדֶךָ וְהִדְרֶךָ: ^ד וְהִדְרֶךָ אֶלְמָה רֹכֵב עַל־דְּבַר־אַמֶּת וְעִנְיָה־צֶדֶק וְחוֹרֶךָ נוֹרְאוֹת יְמִינְךָ: ^ה חֲצִיף שְׁנַנְיִים עַמִּים תַּחַתֶּיךָ יִפְלוּ כְּלָב אוֹיְבֵי הַמַּלְאָךְ: ^ו כִּסְאֶךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וְעַד שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל מְלֹכוֹתֶיךָ: ^ז אֶתְּכַתֵּךְ צֶדֶק וְתַשְׁבָּח רֵשֶׁת שְׁמוֹן עַל־כֵּן אֶתְּכַתֵּךְ אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ שְׁמוֹן שְׁשׁוֹן מִחֲבַרְךָ: ^ח מִרְוָה־הַלּוֹת

הָאָרֶץ קִשְׁת יִשְׁבֵר וְקִצֵּץ חֲגִית עֲגָלוֹת יִשְׂרָף בְּאֵשׁ: ^א הִרְפּוּ וּדְעוּ כִּי־אֲנִכִּי אֱלֹהִים אֲרוֹם בְּגוֹלִים אֲרוֹם בְּאָרֶץ: ^ב יְהוָה צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגַּב־לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה:

מז * לְמַנְצָח א לְבַנְי־קֶרַח מִזְמוֹר: ^א כֹּל־הַעַמִּים תַּקְעוּ־כַף הַרְיֵעוּ לְאֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה: ^ב כִּי־יְהוָה עֲלִינוּ נוֹרָא מַלְאָךְ גְּדוֹל עַל־כֹּל־הָאָרֶץ: ^ג יְדַבֵּר עַמִּים תַּחַתֵּינוּ וְלֹאֲמִים תַּחַת רַגְלֵינוּ: ^ד יִכְחַר־לָנוּ אֶת־נַחַתֵנוּ אֶת־גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר־אָהָב סֵלָה: ^ה עֲלֵה אֱלֹהִים בְּתִרוּעָה יְהוָה בְּקוֹל שׁוֹפָר: ^ו זַמְרוּ אֱלֹהִים זַמְרוּ וְזַמְרוּ לְמַלְכֵנוּ זַמְרוּ: ^ז כִּי מַלְאָךְ כֹּל־הָאָרֶץ אֱלֹהִים זַמְרוּ מִשְׁכִּיל: ^ח מַלְאָךְ אֱלֹהִים עַל־גּוֹיִם אֱלֹהִים יִשָּׁב עַל־כַּסֵּא קְדוֹשׁ: ^ט נְדִיבֵי עַמִּים אִנְּסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵם כִּי לֹאֲלֹהִים מְגַיִי־אֶרֶץ מֵאֵד נַעֲלָה:

מז * שִׁיר מִזְמוֹר לְבַנְי־קֶרַח: ^א גְּדוֹל יְהוָה וּמַהֲלָל מֵאֵד בַּעִיר אֱלֹהֵינוּ הִרְקֵדְשׁוּ: ^ב יִפְהַ נּוֹף מִשׁוֹשׁ כֹּל־הָאָרֶץ הִרְצִינוּ יִכְתִּיב צִפּוֹן קָרִית מַלְאָךְ רַב: ^ג אֱלֹהִים בְּאַרְמוֹתֶיךָ נוֹדַע לְמַשְׁגָּב: ^ד כִּי־יִהְיֶה הַמַּלְכִים נוֹעֲדוּ עֲבָרוּ יַחְדוּ: ^ה יִמְהַר רָאוּ כֵּן תַמְהוּ נִבְהִלוּ נַחֲפוּזוּ: ^ו רַעֲדָה אַחֲזַתֵם שָׁם חֵיל כִּי־לַדְּהָ: ^ז בְּרוּחַ קְדוֹים תִּשְׁפָּר אֲנִיוֹת תְּרַשִּׁישׁ: ^ח כַּאֲשֶׁר שִׁמְעָנוּ אֶן

רֹאֵינוּ בַּעִיר־יְהוָה צְבָאוֹת בַּעִיר אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים יְכוֹנֵנָה עַד־עוֹלָם סֵלָה: ^א דְּמִינוּ אֱלֹהִים חֲסִדְךָ בְּקִרְבֵי הַיְכָלְךָ: ^ב כִּשְׁמַךְ אֱלֹהִים כֵּן תַּהֲלִתְךָ עַל־קְצוֹי־אֶרֶץ צֶדֶק מְלָאָה יְמִינְךָ: ^ג יִשְׂמַח הִרְצִינוּ תְּגַלְּנָה בְּנוֹת יְהוָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ: ^ד סְבוּ צִיּוֹן וְהִקְיֹפֶה סִפְרוּ מַגְדִּלֶיךָ: ^ה שִׁיתוּ לְכַכֵּם אֶל־חֵילָה פִּסְגוּ אַרְמוֹתֶיךָ לְמַעַן תִּסְפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן: ^ו כִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלָם וְעַד הוּא יִנְהַגְנוּ עַל־מֹת:

ט לחודש יום רביעי

מז * לְמַנְצָח א לְבַנְי־קֶרַח מִזְמוֹר: ^א שִׁמְעוּ־זֹאת כֹּל־הַעַמִּים הַאֲזִינוּ כֹּל־יִשְׁבֵי חֵד: ^ב גַּם־בְּנֵי אָדָם גַּם־בְּנֵי־אִישׁ יַחַד עֲשִׂיר וְאֲבִיוֹן: ^ג יְדַבֵּר חֲכָמוֹת וְהַגוֹת לְפִי תְבוּנוֹת: ^ד אִטְהַ לְמַשָּׁל אֲזַנִּי אֶפְתַח כִּכְנוֹר חִידוֹתִי: ^ה לְמַה אֵירָא בְּיָמֵי רַע עוֹן עַקְבִּי יִסּוּבֵנִי: ^ו הַבִּטָּחִים עַל־חֵילִם וּבְרַב עֲשָׂרָם יִתְהַלְלוּ: ^ז אַח לֹא־פָדָה יִפְדָּה אִישׁ לֹא־יִתֵּן לְאֱלֹהִים כְּפָרוּ: ^ח וַיִּחַי־עוֹד פְּדוּיוֹן נְפִשָׁם וְחִדַּל לְעוֹלָם: ^ט וַיַּחֲיֵ־עוֹד לַנְּצִחַ לֹא יִרְאֶה הַשְׁחָת: ^י כִּי יִרְאֶה אֶת־חֲכָמִים יְמוֹתוֹ יַחַד כִּסִּיל וּבְעַר יֹאבְדוּ וְעוֹבְדוּ לְאַחֲרִים חֵילִם: ^{יא} קִרְבֵּם בְּתִימוּ אֶלְעוֹלָם מִשְׁבַּתֵם לְדָר וְדָר קִרְאוּ בְּשִׁמוֹתַם עַל־אֲדָמוֹת: ^{יב} וְאָדָם

כב	תהלים	נד, נב, נג	ספר	כא	תהלים	נא, נב	ספר
----	-------	------------	-----	----	-------	--------	-----

צדיקים וייראו ועליו ישקו: ^ט הגה
הגבר לא ישים אלהים מעוזו ויבטח
כרב עשרו לעז בהותו: ^י ואני | פזית
רענן בבית אלהים בטחתי בחסד-
אלהים עולם ועד: ^{יא} אודך לעולם פי
עשית ואקנה שמך כייטוב נגד
חסידיך:

נג ^א למנצח על־מחלת משפיל
לדוד: ^ב אמר נבל בלבו אין
אלהים השחיתו והתעיבו עול אין
עשה טוב: ^ג אלהים משמים השקיף
על־בני־אדם לראות היש משפיל
דרש את־אלהים: ^ד פלו סג יחדו
נאלחו אין עשה טוב אין גם־אחד:
^ה הלא ידעו פעלי און אכלי עמי
אכלו לחם אלהים לא קראו: ^ו שם |
פחדו־פחד לא־היה פחד פי־אלהים
פזר עצמות הגד הבשתה פי־אלהים
מאסם: ^ז מי יתן מציון ישעות ישראל
בשוב אלהים שכות עמו יגל יעלב
ישמח ישראל:

נד ^א למנצח בנגינת משפיל לדוד:
^ב כבא הזיפים ויאמרו לשאול
הלא דוד מסתתר עמנו: ^ג אלהים
בשמך הושיעני ובגבורתך תדינני:
^ד אלהים שמע תפילתי האזינה
לאמרי־פי: ^ה פי זרים | קמו עלי
וערצים בקשו נפשי לא שמו אלהים
לנגדם סלה: ^ו הגה אלהים עזר לי

כאזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין:
תשמעני ששון ושמחה תגלנה
עצמות דפית: ^{יא} הסתר פניך מחטאי
וכל־עונתי מחה: ^{יב} לב טהור ברא־לי
אלהים ורוח נכון חדש בקרבי: ^{יג} אל־
תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל־
תקח ממני: ^{יד} השיבה לי ששון ישעך
ורוח נדיבה תסמכני: ^{טו} אלמדה
פשעים דרכיך וחסאים אליך ישובו:
^{טז} הצילני מדמים | אלהים אלהי
תשועתי תרגן לשוני צדקתך: ^{יז} אדני
שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך: ^{יח} כי |
לא־תחפץ זבח ואמנה עולה לא
תרצה: ^{יט} זבחי אלהים רוח נשברה
לב־נשבר ונדקה אלהים לא תבזה:
^כ היטיבה ברצונך את־ציון תבנה
הומות ירושלים: ^{כא} אז תחפץ זבחי־
צדק עולה וכליל אז יעלו על־מזבחך
פרים:

נב ^א למנצח משפיל לדוד: ^ב כבוא |
דואג האדמי ונגד לשאול ויאמר
לו בא דוד אל־בית אחימלך: ^ג מה־
תהלל ברעה הגבור חסד אל כל־
היום: ^ד הוות תחשב לשונך פתער
מלטש עשה רמיה: ^ה אהבת רע מטוב
שקר | מדבר צדק סלה: ^ו אהבת
כל־דברי־כלע לשון מרמה: ^ז גם־אל
תצנן לגנח יחמתך ויסחך מאהל
ושרשף מארץ תיים סלה: ^ח ויראו

שדי עמדי: ^{יב} אם־ארעב לא־אמר לך
פי־לי תכל ומלאה: ^{יג} האוכל פשר
אפירים ודם עתודים אשתה: ^{יד} זבח
לא־להים תודה ושלם לעליון נדריך:
^{טו} וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני:
^{טז} ולרשע | אמר אלהים מה־לך לספר
חקי ותשא בריתי עלי־פיך: ^{יז} ואתה
שגאת מוסר ומשלך דברי אחרך:
^{יח} אם־ראית גנב ותרגן עמו ועם
מנאפים חלקך: ^{יט} פיך שלחת ברעה
ולשונך תצמיד מרמה: ^כ תשב באתיך
תדבר בכו־אמך תתן־דפי: ^{כא} אלה
עשית | והתחשתי דמית היות־אנה
כמוך אוכיחך ואערכה לעיניך:
^{כב} כינוגא זאת שכתי אלוה פן־אטורף
ואין מציל: ^{כג} זבח תודה וכבדנני
ושם דרך ארצנו בישע אלהים:

ליום שלישי
נא ^א למנצח מזמור לדוד: ^ב כבוא־
אליו נתן הנביא פאשר־פא אל־
בת־שבע: ^ג חנני אלהים כחסדך כרב
רחמיך מחה פשעי: ^ד רובה הרב פכסני
מעוני ומחטאתי טהרני: ^ה פי־פשעי
אני אדע וחטאתי נגדי תמיד: ^ו לך
לבדך | חטאתי והרע בעיניך עשיתי
למען תצדק בדברך תזכה בשפטך:
^ז הן־בעוון חוללתי ובחטא יחמתני
אמי: ^ח הן־אמת הפצת בשחות
ובסתם חכמה תודיעני: ^ט תחטאני

ביקר בל־ילין נמשל פכהמות נדמו:
^י זה דרכם כסל למו ואחריהם |
פניהם ירצו סלה: ^{יט} פצאן | לשאול
שתו מות ירעם וירדו בם ישורים |
לפקר וינים וצורם לבלות שאול מזבל
לו: ^{טו} אד־אלהים יפדה נפשי מיד־
שאול פי יקחני סלה: ^{יז} אל־תירא
פי־יעשר איש פי־ירבה כבוד ביתו:
^{יח} פי לא במותו יקח הכל לא־יירד
אחריו כבודו: ^{יט} פי־נפשו פחיו יכרך
ויודך פי־תיטיב לך: ^כ תבוא עד־דור
אבותיו עד־נצח לא יראו־אור:
^{כא} אדם ביקר ולא יבין נמשל פכהמות
נדמו:

נא ^א מזמור לאסף אל | אלהים יהנה
דבר ויקרא־ארץ ממזרח־שמש עד־
מבוא: ^ב מציון מכלל־יפי אלהים
הופיע: ^ג יבא אלהינו ואל־יחרש אש־
לפניו תאכל וסביביו נשערה מאד:
^ד יקרא אל־השמים מעל ואל־הארץ
לדין עמו: ^ה אספול־לי חסידי קרתי
בריתי עלי־זבח: ^ו ונגידו שמים צדקו
פי־אלהים | שפט הוא סלה: ^ז שמעה
עמי | ואדברה ישראל ואעידה בך
אלהים אלהיך אנכי: ^ח לא על־זבח־ך
אוכיחך ועולתיך לנגדי תמיד: ^ט לא־
אקח מביתך פד ממכלאתיך עתודים:
^י פי־לי כל־חיתו־יער פהמות פהררי־
אלף: ^{יא} ידעתי פל־עווף הרים וזיו

כד	תהלים	נו, נז, נח, נט	ספר	כג	תהלים	נד, נה, נו	ספר
אֲדַנִּי בְּסִמְכֵי נַפְשִׁי: ז יָשׁוּב וְיִשְׁכַּב הָרַע לְשׁוּרָי בְּאִמְתָּךְ הַצְּמִיתֶם: ח בְּנִדְבָה אֲזַבְּחָה לָךְ אֹדָה שְׁמֶךָ יְהוָה כִּי־טוֹב: ט כִּי מִפְּלִצְרָה הִצִּילֵנִי וּבְאִיבֵי רְאֵתָה עֵינַי:	אֶהְלֵל דְּבַר בְּיְהוָה אֶהְלֵל דְּבַר: י בְּאֱלֹהִים בְּטַחְתִּי לֹא אִירָא מֵה־יַעֲשֶׂה אָדָם לִי: יא עַל־י אֱלֹהִים נִדְרִידֶךָ אֲשַׁלֵּם תּוֹדַת לָךְ: יב כִּי הִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת הֲלֵא רַגְלִי מִדְּחִי לְהִתְחַלֵּף לְכַנְי אֱלֹהִים בְּאֹר הַחַיִּים:	ז אֱלֹהִים הֲרַס־שָׁנִימוּ בְּפִימוּ מִלְתַּעוֹת כְּפִירִים נִתְּץ יְהוָה: ח יִמְאַסּוּ כְמו־מַיִם יִתְחַלְּכוּ־לָמוּ דִרְךָ הָיָה חֲצִיזוּ כְמוֹ יִתְמַלְּלוּ: ט כְּמוֹ שֶׁבִּלּוֹל תָּמַס יִחַלֵּף נִפְלֵ אֲשֶׁת בַּל־חֲזוּ שְׁמִשׁ: י בְּטָרַם כִּבְיֵנו סִירְתִּיכֶם אֲטַד כְּמו־חֵי כְמו־חַוִּין יִשְׁעָרְנוּ: יא יִשְׁמַח צְדִיק כִּי־יִחַדָּה נֶגְם פְּעָמָיו יִרְחֵץ בְּדָם הַרְשָׁע: יב וַיֹּאמֶר אָדָם אֲך־פָּרִי לְצַדִּיק אֶךְ יִשׁ־אֱלֹהִים שְׁפָטִים בְּאַרְץ:	ז א לְמַנְצָח אֶל־תְּשַׁחַת לְדָוִד מִכְתָּם בְּכַרְחוֹ מִפְּנֵי־שְׂאוֹל בַּמַּעֲרָה: ז ב חֲנִנִי אֱלֹהִים ח חֲנִנִי כִּי כֶךְ חִסִּיהַ נַפְשִׁי וּבְצַל־כְּנַפֶּיךָ אֶחְסֶה עַד יַעֲבֹר הַיּוֹת: ג אֶקְרָא לְאֱלֹהִים עֲלִיּוֹן לְאֵל גָּמַר עָלַי: ד יִשְׁלַח מִשְׁמַיִם וַיִּוֹשִׁיעֵנִי חֲרַף שְׂאֵפֵי סֵלָה יִשְׁלַח אֱלֹהִים חֲסִדוֹ וְאִמְתּוֹ: ה נַפְשִׁי בְּתוֹךְ לְבָאֵם אֲשַׁכְּבָה לְהַטִּים בְּנֵי־אָדָם שְׂנֵיהֶם חֲנִית וְחַצִּים וְלִשְׁוֹנָם חֲרֹב חֲדָה: ו רִוְמָה עַל־הַשְּׂמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ: ז רָשַׁת הִכִּינוּ לַפְעָמֵי כַּפְךָ נַפְשִׁי כְרוּ לְכַנְי יִשְׁחָה נִפְלוּ בְּחֹבֶכָה סֵלָה: ח נִכְוֶן לְכַי אֱלֹהִים נִכְוֶן לְכַי אֲשִׁירָה וְאֹמְרָה: ט עֹרָה כְּבוֹדִי עֹרָה הַנִּגְלָל וְכִנּוֹר אַעֲרִה שְׁחַר: י אֹדֶךָ בַּעֲמִים אֲדַגִּי אֲזַמְרֶךָ בְּלֵאָמִים: יא כִּי־גִלַּל עַד־שְׂמַיִם חֲסִדֶךָ וְעַד־שָׁמַיִם אִמְתֶּךָ: יב רִוְמָה עַל־שְׂמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל־הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ:	יִוֹשִׁיעֵנִי: יח עָרַב וּבִקֶּר וַצְּהָרִים אֲשִׁיחָה וְאֶהְמָה וְיִשְׁמַע קוֹלִי: יט פְּדָה בְּשִׁלּוֹם נַפְשִׁי מִקְּרֹב־לִי כִּי־גֹרְבִים הָיוּ עִמָּדִי: כ יִשְׁמַע אֵל וַיַּעֲנֵם וַיֹּשֶׁב קְרָם סֵלָה אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לָמוּ וְלֹא יִרְאוּ אֱלֹהִים: כא שְׁלַח יָדְיוּ בְּשִׁלְמָיו חֲלַל בְּרִיתוֹ: כב חֲלָקוּ מִחֲמַמַּת פִּי וַקְּרַב־לָבוּ רַכּוּ דְבָרָיו מִשְׁמֵן וְהִמָּה פְתַחְתּוּ: כג הַשְּׁלַף עַל־יְהוָה יִהְיֶךָ וְהוּא יִכְלַף־לְךָ לֹא־יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לְצַדִּיק: כד וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרְדֵם לְבָאֵר שַׁחַת אֲנִשִּׁי דָמִים וּמְרַמָּה לֹא־יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֵנִי אֶבְטַח־בְּךָ:	ז א לְמַנְצָח עַל־יִזְנַת אֵלֶם רַחֲקִים לְדָוִד מִכְתָּם בְּאַחַז אֲתוּ פִלְשִׁתִּים בְּגַת: ז חֲנִנִי אֱלֹהִים כִּי־שְׂאֵפֵנִי אָנוּשׁ בַּל־הָיוֹם לַחֵם וְלַחֲצִנִי: ג שְׂאֵפּוֹ שׁוּרְרֵי כָל־הַיּוֹם כִּי־רַבִּים לַחֲמִים לִי מְרוֹם: ד יוֹם אִירָא אֲנִי אֵלֶיךָ אֶבְטַח: ה בְּאֱלֹהִים אֶהְלֵל דְּבַרְךָ בְּאֱלֹהִים בְּטַחְתִּי לֹא אִירָא מֵה־יַעֲשֶׂה בְּשׂוֹר לִי: ו כָּל־הַיּוֹם דְּבַרְךָ יַעֲצֹבּוּ עָלַי כָּל־מַחְשַׁבְתֶּם לְרַע: ז יְגוּרוּ יִצְפּוּנוּ הִמָּה עַקְבֵי יִשְׁמְרוּ פֶּאֶשֶׁר קִוּוּ נַפְשִׁי: ח עַל־אֵוֹן פִּלְט־לָמוּ בְּאֶף עַמִּים הוֹרְדֵ אֱלֹהִים: ט נְדִי סַפְרָתָה אֶתָּה שִׁימָה דַּמְעָתִי בְּנֹאדֶךָ הֲלֵא בְּסַפְרָתֶךָ: י אֲזַ לְשׁוֹבוּ אוֹיְבֵי אַחֹר כִּיֹּם אֶקְרָא זֶה־לְדַעְתִּי כִּי־אֱלֹהִים לִי: יא בְּאֱלֹהִים	ז א לְמַנְצָח בְּנִגְיַת מִשְׁכִּיל לְדָוִד: ז ב הַאֲזִינָה אֱלֹהִים תְּפַלְתֵּי וְאַל־תִּתְעַלֵּם מִתַּחֲבֹתַי: ג הַקְּשִׁיבָה לִי וַעֲנֵנִי אֲרִיד בְּשִׁיחִי וְאֶהִימָה: ד מְקוֹל אוֹיְבֵי מִפְּנֵי עֲקַת רִשְׁעֵ כִּי־יִמִּטּוּ עָלַי אֵוֹן וּבְאֶף יִשְׁטַמוּנִי: ה לְכִי יִחַל בְּקַרְבִּי וְאִימוֹת מוֹת נִפְלוּ עָלַי: ו יִרְאָה וְרַעַד יָבֵא כִי וְתִסְפְּנֵי פְלַצוֹת: ז וְאֹמַר מִי־יִתְּנֵ לִי אֶבֶר כִּיִּזְנָה אַעֲוֹפָה וְאֲשַׁכְּנָה: ח הִנֵּה אֲרַחֵק נֶדָד אֲלִין בַּמַּדְבָּר סֵלָה: ט אֲחִישָׁה מִפְּלַט לִי מְרוּחַ סַעֲהַ מִסַּעַר: י בַּלַּע אֲדַנִּי פִלַּג לְשׁוֹנָם כִּי־רִאִיתִי חֲמַס וְרִיב בַּעֲרִי: יא יוֹמֵם וְלַיְלָה יִסּוּבְכָה עַל־חֹמְתֶיהָ וְאוֹן וְעַמֵל בְּקַרְבָּה: יב הַיּוֹת בְּקַרְבָּה וְלֹא־יִמִּישׁ מְרֹחְכָה תֶךָ וּמְרַמָּה: יג כִּי לֹא־אוֹיְבֵי יִחַרְפְּנִי וְאֲשָׂא לֹא־מִשְׁנָאֵי עָלַי הַגְּדִיל וְאִסְתַּר מִמֶּנּוּ: יד וְאַתָּה אָנוּשׁ בְּעַרְכֵי אֲלוֹפֵי וּמִיַּדְעֵי: טו אֲשֶׁר יִחַדּוּ בַמְתִּיק סוֹד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרַגְשׁ: טז יִשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל מוֹת עֲלִימוּ יִרְדּוּ שְׂאוֹל חַיִּים כִּי־רַעוֹת בַּמְּגוֹרָם בְּקַרְבָּם: יז אֲנִי אֶל־אֱלֹהִים אֶקְרָא וַיְהִיזֶה	

יום חמישי

ספר נב, טא, טב

תהלים

כה

ספר

סג, סד, טה

תהלים

כו

בשפתותיהם פיימי שמע: ואתה יהוה תשחק־למו תלעג לכל־גוים: יעזו אליך אשמרה פיי־אלהים משגבי: יי אלהי חסדו יקדמני אלהים יראני בשררי: יי אלתהרגם פן־ישפחו עמי הניעמו בחילך והורידמו מגגנו אדני: יי טשאת־פיו ודבר־שפתיו וילכדו בגאונם ומאלה ומפחש יספרו: יי פלה בחמה פלה ואינמו וידעו פיי־אלהים משל פיעקב לאפסי הארץ סלה: יי וישובו לערב יהמו כפלב ויסוכבו עיר: יי המה ויעשו יניעון לאכל אם־לא ישבעו וילינו: יי ואני אשיר צדך וארנן לבקר חסדך פיי־היית משגב לי מנוס ביום צר־לי: יי עזי אליך אשמרה פיי־אלהים משגבי אלהי חסדי:

יא לחודש יום שישו

אעלזה אחלקה שכם ועמק סכות אמרד: ט לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחקקי: מואב אסיר רחצי על־אדם אשליך נעלי עלי פלשת התרעעי: יי מי יכלני עיר מצור מי נתני עד־אדם: יי הלא־אתה אלהים זנחתנו ולא־תצא אלהים בעבאותינו: יי הבה־לנו עזרת מצר ושווא תשועת אדם: יי באלהים נעשה־חיל והוא יבוס צרינו:

סא * למנצח א על־נגינת לדוד: ב שמעה אלהים רנתי הקשיבה תפילתי: ג מקצה הארץ אליך אקרא בעטף לפי בצור־ירום ממני תנחני: ד פיי־היית מחסה לי מגדל־עז מפני אויב: ה אגורה באהלך עולמים אחסה בסתר כנפיד סלה: ו פיי־אתה אלהים שמעת לנדתי נתת רשת יראי שמך: ז ימים על־ימי־מלך תוסף שנותיו כמו־דר ודר: ח ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן יוצרה: ט כן אשמרה שמך לעד לשלמי נדתי יום ויום:

סב * למנצח על־ידותון מזמור לדוד: ב אף אל־אלהים דומיה נפשי ממנו ישועתי: ג אף־הוא צורי וישועתי משגבי לא־אמוט רבה: ד עד־אנה תהותמו על־איש תרצחו ללכם פקיר נטוי גדר הדחוייה: ה אף

משאתו יעצו להדיח ירצו כזב פניו יברכו וברקבם יקללו־סלה: ו אף לאלהים דומי נפשי פיי־ממנו תקותי: ז אף־הוא צורי וישועתי משגבי לא אמוט: ח על־אלהים ישעי וכבודי צור־עזי מחסי באלהים: ט בטחו בו בכל־עת א עם שפכו־לפניו לבבכם אלהים מחסה־לנו סלה: י אף הכל בני־אדם פזב בני־איש במאזנים לעלות המה מהכל יחד: יי אל־תבטחו בעשק ובגגל אל־תהבלו חיל א פיי־נגוב אל־תשיתו לב: יי אחת אלהים שפתי־זו שמעתי פי עז לאלהים: יי ולך־אדני חסד פיי־אתה תשלם לאיש כמעשהו:

סג * מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה: ב אלהים א אלי אתה אשרנך צמאה לך א נפשי כמה לך כשרי בארץ־ציה ועיף בלי־מים: ג כן בקדש חזיתך לראות עזך וכבודך: ד פיי־טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך: ה כן אברכך בחיי בשמך אשא כפי: ו כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי ירננת והלל־פי: ז אם־זכרתיך על־יצועי פאשמרות אהגה כף: ח פיי־היית עזרתה לי ובצל כנפיד ארנן: ט דבקה נפשי אחריד פי תמכה מינדך: י והמה לשואה בקששו נפשי לזבאו בתחמיות הארץ: יי גירחו על־

ידי־חרב מנת שעלים יהיו: יי והמלך ישמח באלהים יתהלל כל־הנשבע בו כי יסכר פי דוברי־שקר:

סד * למנצח מזמור לדוד: ב שמע־אלהים קולי כשיחי מפחד אויב תצר חיי: ג תסתירני מסוד מרעים מרגשת פעלי און: ד אשר שגנו כחרב לשונם דרכו חצם דבר מר: ה לירת במסתרים תם פתאם ירהו ולא ייראו: ו יחזקו־למו א דבר רע יספרו לטמון מוקשים אמרו מי יראה־למו: ז יחפשו־עולת תמנו חפש מחפש וקרב איש ולב עמק: ח וירם אלהים חץ פתאום היו מכותם: ט ויכשילוהו עלימו לשונם יתנדדו כל־ראה כם: י וייראו כל־אדם ויגידו פעל אלהים ומעשהו השכילו: יי ישמח צדיק ביהוה וחסה בו ויתהללו כל־שרי־לב:

סה * למנצח מזמור לדוד שיר: ב לך דמלה תהלה אלהים בציון ולך ישלם־נדר: ג שמע תפלה עדיך כל־בשר יבאו: ד דברי עונת גברו מני פשעניו אתה תכפרם: ה אשרי א תבחר ותקרב ישפן חצריך נשבעה בטיב ביתך קדש היכלך: ו נוראות בצדק תעננו אלהי ישענו מבטח כל־קצו־ארץ וגם רחוקים: ז מכין הרים בכחו נאזר בגבורה: ח משביח א שאון ימים

ספר, סו, סז, סח

תהלים

כז

ספר

סח, סח

תהלים

כח

שָׁאוֹן גְּלִיָּהֶם וְהַמּוֹן לְאֲמִים : ט וַיִּירָאוּ |
 יִשְׁבִּי קִצּוֹת מֵאוֹתֶיךָ מוֹצֵאֵי-בְּקָר
 וְעֵרֵב תְּרַנֵּן : י כְּקֶדֶת הָאָרֶץ וּתְשַׁקְּקֶהָ
 רִבַּת תַּעֲשֶׂרְנָה פֶּלַג אֱלֹהִים מִלֵּא מִיַּם
 תִּכְיֶן דָּגָם כִּי-יִכַן תִּכְיֶנָּה : יא תִּלְמְּיָהּ
 רוּחַ נַחַת גְּדוּרֶיהָ בְּרִבְבֵיכֶם תִּמְגַּנְנָה
 צִמְחָה תִּבְרַךְ : יב עֲשֶׂרַת שָׁנַת טוֹבֶתְךָ
 וּמַעֲגָלֶיךָ יִרְעֹפוּן דִּשּׁוֹן : יג יִרְעֹפוּ נְאוֹת
 מִדְּבַר וְגִיל גְּבָעוֹת תִּחְגַּרְנָה : יד לְבָשׁוּ
 כְּרִים | הַצֵּאן וְעַמְקִים יַעֲטוּפוּ-בָר
 יִתְרַעְעֻוּ אֶף-יִשְׁרָיו :

שבת קודש יב לתודש

סו א לִמְנַצֵּחַ שִׁיר מִזְמוֹר הַרְיֵעוּ
 לְאֱלֹהִים כְּלֵי-הָאָרֶץ : ב זָמְרוּ כְבוֹד-
 שְׁמוֹ שִׁימוּ כְבוֹד תְּהִלָּתוֹ : ג אֲמָרוּ
 לְאֱלֹהִים מֵהַנּוֹרָא מַעֲשֵׂיךָ כָּרֵב עֲזֹךְ
 זָכַחְשׁוּ לָךְ אֲיֹבֶיךָ : ד כְּלֵי-הָאָרֶץ |
 יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ וַיִּזְמְרוּ-לָךְ וַיִּזְמְרוּ שִׁמְךָ
 סִלָּה : ה לְכוּ וְרֵאוּ מַפְעָלוֹת אֱלֹהִים
 נוֹרָא עֲלִילָה עַל-בְּנֵי אָדָם : ו הִפְךָ לָם |
 לִיבִשָׁה בְּנֶהַר יַעֲבְרוּ כִּרְגֵל שָׁם
 נִשְׁמַחֲהוּ-בּוֹ : ז מִשָּׁל בְּגֹבְרֹתָו | עוֹלָם
 גְּעִינֵי בַּגּוֹיִם תַּצְפִּינָה הַסּוֹרְרִים | אֶל-
 רִמּוֹ וְרִמּוֹ לְמוֹ סִלָּה : ח בְּרָכּוּ עַמְּיִם |
 אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁמִיעֵנוּ קוֹל תְּהִלָּתוֹ : ט הַשֵּׁם
 זָכַשְׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא-יִתֵּן לְמוֹט רַגְלֵנוּ :
 י כִּי-יִבְחַנְתֵּנוּ אֱלֹהִים צְרַפְתֵּנוּ כַּצֶּרֶף-
 כֶּסֶף : יא הִבְאֵתָנוּ בַּמַּצּוּדָה שִׁמְתָה
 מוֹיעֶקֶה כַּמִּתְנִינֵנוּ : יב הִרְבַּכְתָּ אֲנוֹשׁ

בְּשִׁמְחָה : ה שִׁירוּ | לְאֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ שְׁמוֹ
 סִלּוֹ לְרַכֵּב בְּעִרְבוֹת בֵּיהָ שְׁמוֹ וְעֵלְיוֹ
 לִפְנֵינוּ : ו אֲבִי יְתוּמִים וְדָבָן אֲלִמְנוֹת
 אֱלֹהִים בַּמַּעוֹן קָדְשׁוֹ : ז אֱלֹהִים |
 מוֹשִׁיב יְחִידִים | בְּיַתֵּה מוֹצֵיא אֲסִירִים
 בַּכּוֹשְׁרוֹת אֶף סּוֹרְרִים שְׂכָנוּ צַחִיחָה :
 ח אֱלֹהִים בְּצִאתְךָ לִפְנֵי עַמְּךָ בַּצֵּדָה
 כִּישִׁימוֹן סִלָּה : ט אָרֶץ רַעֲשָׂה | אֶף-
 שָׁמַיִם נָטְפוּ מִפְּנֵי אֱלֹהִים זֶה סִינֵי
 מִפְּנֵי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל : י גֶּשֶׁם
 גְּדֻבוֹת תִּנְיָף אֱלֹהִים נַחֲלַתְךָ וְנִלְאָה
 אֶתְּךָ כּוֹנֵנְתָה : יא חִיתְךָ יִשְׁבּוּ-בָּהּ תִּכְיֶן
 בְּטוֹבֶתְךָ לַעֲנֵי אֱלֹהִים : יב אֲדֹנָי יִתֵּן-
 אֲמָר הַמְּבֹשְׁרוֹת צָבָא רָב : יג מַלְכֵי
 צָבָאוֹת יִדְּוּן יִדְּוּן וּנְוֹת-בֵּית תַּחֲלַק
 שָׁלַל : יד אִם-תִּשְׁכַּחוּן בֵּין שַׁפְּתַיִם
 כְּפִי יוֹנֵה נַחֲפָה בַּכֶּסֶף וְאֶבְרֹתֶיהָ
 בִּירְקַק חֲרוּץ : טו בְּפָרֵשׁ שְׂדֵי מְלָכִים
 כִּי תִשְׁלַג בַּצֵּלְמוֹן : טז הִרְ-אֱלֹהִים הִר-
 בְּשֵׁן הַר גְּבַנְיִים הִר-בְּשֵׁן : יז לְמָה |
 תִּרְצְדוּן הַרִים גְּבַנְיִים הַהָר חֲמַד
 אֱלֹהִים לְשַׁכְתּוֹ אֶף-יְהוָה יִשְׁכֵן לְנִצַּח :
 יח רַכֵּב אֱלֹהִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שִׁנְאָן
 אֲדֹנָי כָּם סִינֵי בַּקְדֻשׁ : טט עֲלִית
 לְמָרוֹם | שְׁבִית שְׁבִי לְקַחַת מִתְּנוֹת
 בְּאֵדָם וְאֶף סּוֹרְרִים לְשַׁכֵּן | לָהּ
 אֱלֹהִים : כ בְּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם | יוֹם יַעֲמֵס-
 לָנוּ הָאֵל יִשׁוּעָתֵנוּ סִלָּה : כא הָאֵל | לָנוּ
 אֵל לְמוֹשְׁעוֹת וְלִיהוָה קְרוּ וְלֵאלֹהִים אֲדֹנָי

לְמוֹת תּוֹצְאוֹת : כב אֶף-אֱלֹהִים יִמְחַץ
 רֹאשׁ אֲיֹבָיו קָדְקֵד שַׁעַר מִתְּהִלָּךְ
 בְּאֲשַׁמּוֹ : כג אֲמָר אֲדֹנָי מִבֶּשֶׁן אֲשִׁיב
 אֲשִׁיב מִמַּצְלוֹת יָם : כד לַמַּעַן | תִּמְחַץ
 רַגְלֶךָ בְּדָם לְשׁוֹן פְּלִבְיֶךָ מֵאֲיֹבִים
 מִנְּהוּ : כה רֵאוּ הִלִּיכוֹתֶיךָ אֱלֹהִים
 הִלִּיכוֹת אֵלֵי מַלְכֵי בַּקְדֻשׁ : כו קִדְמוֹ
 שָׂרִים אַחַר נְגַנְיִם בַּתוֹךְ עֲלְמוֹת
 תּוֹפְפוֹת : כז בַּמַּקְהֵלוֹת בְּרָכּוּ אֱלֹהִים
 אֲדֹנָי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל : כח שֵׁם בְּנִימָן |
 צִעִיר רִדִם שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם שָׂרֵי
 זְבִלוֹן שָׂרֵי נַפְתָּלִי : כט אַנְיָ אֱלֹהֵיךָ עֲזֹךְ
 עוֹזֵה אֱלֹהִים אוֹ פַעֲלָתָ לָנוּ : ל מהִיכִלְךָ
 עַל-יְרֵוֹשָׁלַם לָךְ יוֹכִילוּ מְלָכִים שִׂי :
 לא עֲזֵר חַיַּת קִנָּה עֲדַת אֲפִירִים | בַּעֲגָלֵי
 עַמְּיִם מִתְרַפֵּס בְּרִצְיֵי-כֶסֶף בְּזֵר עַמְּיִם
 קְרָבוֹת יַחֲפָצוּ : לב יֵאֲתִיו חֲשַׁמְנִים מִנֵּי
 מִצְרַיִם כּוֹשׁ תִּרְיֶץ יִדְּוֵו לְאֱלֹהִים :
 לד מִמְּלִכוֹת הָאָרֶץ שִׁירוּ לְאֱלֹהִים וַיִּזְמְרוּ
 אֲדֹנָי סִלָּה : לה לְרַכֵּב בְּשִׁמֵי שְׁמֵי-קָדְשָׁם
 הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עֹז : לו תִּנּוּ עוֹ
 לְאֱלֹהִים עַל-יִשְׂרָאֵל גְּאוֹתוֹ וְעֹזוֹ
 בְּשַׁחֲקֵים : לו נוֹרָא אֱלֹהִים | מִמְּקוֹדֶיךָ
 אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נִתָּן | עוֹ וְתַעֲצָמוֹת
 לְעַם בְּרוּךְ אֱלֹהִים :

יג לתודש

סז א לִמְנַצֵּחַ | עַל-שׁוֹשָׁנִים לְדוֹד :
 ב הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מִיַּם
 עַד-נַפְשׁ : ג טְבַעְתִּי | בֵּינוֹן מִצוּלָה וְאִין

לקוטי

אשרי תמימי דרך א

מוהר"ן

א

בעזרת אל עליון אשר שמוס וארץ קנה. ונתן לנו את תורתו ממדבר מהנה. נתחיל להדפיס חרדשים נפלאים ונראים על מאמרי דבך בעזרת אל עליון אשר שמוס וארץ קנה. ונתן לנו את תורתו ממדבר מהנה. נתחיל להדפיס חרדשים נפלאים ונראים על מאמרי דבך בך בר הננה. בזכות זה נזכה לעלות לציון ברננה. אל קרית מלך דוד הנה:

תמימי דרך, ההולכים בתורת ה': (תהלים קטז)

דע כי עלידי התורה נתקבלים כל התפלות וכל התפשות שאנו מקבלים ומתפללים, והחן והחשיבות של ישראל נתעלה ונתרומם בפני כל מי שצריכו, הן ברוחני הן בגשמי, כי עכשו בעזרתו הריבים חן והחשיבות האמיתי של ישראל נפל, כי עכשו עקר החשיבות והחן הוא אצלם, אבל עלידי התורה נתעלה החן והחשיבות של ישראל, כי התורה נקראת (ספד ח'): אלה אהבים ויעלת חן, שמעלה חן על לומדיה (עריבו דרש): עלידי זה נתקבלו כל התפלות והתפשות:

כי איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר ולקשר עצמו אל התקנה והשכל שיש בכל דבר, כדי שאיר לו השכל שיש בכל דבר להתקרב להשם ויפחד עלידי אותו הדבר, כי השכל הוא אור גדול, ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שכתוב (קדלת ח'): הכמת אדם תאיר גינו. וזה בחינת יעקב, כי יעקב זכה לכבוד, שהוא ראשית, שהוא בחינת חכמה (תקנים חקון ד, ודור ספספס כסא), כמו שכתוב (תהלים קא): ראשית חכמה. וזה בחינת (ביאשת ט): ויעקבו זה פעמים, ותרומם אונקלוס: והכפני. וזה בחינת שמש, כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש. וזה בחינת (ספד ח'): ואור צדיקים כאור נה הלך ואור עד נכון היום. וזה בחינת חית, לשון חיות (ספד ח'), כי התקנה והשכל הוא החיות של כל דבר, כמו שכתוב (קדלת ט): התקנה תתנה וכי:

אך מחמת שאור השכל גדול מאד, אי אפשר לזכות אליו כי אם עלידי בחינת נון, שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים עג): לפני שמש יזון שמו. ופרש"י: לשון מלכות. וזה בחינת לבנה, כי הלבנה אין לה אור מעצמה, כי אם מה שמקבלת מהשמש. (והרד"ק ר"ל, דף רפג): וזהו בחינת מלכות, דלית לה מערכת כלום, אלא מה שמקבלת מן החיות, שהיא בחינת חכמה, בחינת שמש כנ"ל, ונעשה אור הלבנה כאור החמה:

אבל מי שאינו מקשר עצמו אל השכל והתקנה והחיות שיש בכל דבר, זה בחינת עשו, שקנה את הכבוד, והחיות שיש (ביאשת ט): וכן עשו את הכבוד, והניו השכל כנ"ל בחינת (ספד ח'): לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו. וזה בחינת מלכות הישעה, בחינת לבנה דספרא אחרא, שעליה נאמר (ישעיה ח'): והפרה הלבנה וכי (ט):

וזה בחינת יצר טוב ויצר הרע, כי היצר טוב נקרא מספן והכם (קדלת ד') (ט), בחינת מלכות, שהיא בחינת עניו ודלד, דלית לה מערכת כלום, כי אם מה שמקבלת מהכמה. ויצר הרע נקרא מלך וכן וכסיל (ספד ח'), בחינת מלכות דספרא אחרא, שאינה תפנה בהכמה ושכל, בחינת לא יחפץ כסיל בתבונה וכי כנ"ל. ויצרד כל אחד לתן פה לבחינת מלכות דקדשה להתגבר על מלכות דספרא אחרא, וכמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ביבית ט):

לעולם ירצו אדם יצר טוב על יצר הרע, ועלידי מה נתון פה למלכות דקדשה, עלידי התורה שהוא עוסק בכח (כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה שם: לעולם ירצו וכי), אי אול - מוטב, ואם לאו - יעקב פתורה, וכמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ידידות דף ט'): אם פגע בך מנגל זה, משכחו לבית יחזקאל, כי עלידי התורה נתון פה למלכות דקדשה. ואינו מקבלת המלכות, שהיא בחינת נ, חיות מן החכמה, שהיא בחינת ח, (והתחבר ונתקשר הח ותי, ונעשה אור הלבנה כאור החמה, וכשזה קם זה נאמר וזכרונם לברכה (תהלים קטז): כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופשעים ישלשו בהם. הניו עלידי דרכי ה', הניו התורה, עלידיה הצדיקים שדברים במלכות דקדשה, הם נתחזקים ומקבלים פה עלידיה. ופשעים ישלשו בהם, בחינת מלכות הרשעה, בחינת היצר הרע, שגופל ונכנע עלידי התורה, כנ"ל:

ועלידיה נתקבלים כל התפלות והתפשות, כי עקר מה שאין נתקבלו התפשות הוא מחמת שאין להדברים חן, ואין נכונות כלב של זה שמבקשין ממנו, כאלו אין כלבו מקום שיכנסו הדברים כלבו, מחמת שאין להמקשין חן שיכנסו הדברים כלבו של זה שמבקשין ממנו; אבל עלידי התורה, שעלידיה נתחברין ונתקשרין ה' והח כנ"ל ונעשה חן, ועליפן נקראת התורה יעלת חן (ספד ח'), ואין זוכה שדבריו הם דברי חן, ואין נתקבלו דבריו ובקשותיו, כמו מי שמתבר דברי חן, שנגנסין הדברים כלב המהבקש, דהניו זה שמבקשין ממנו. וזה בחינת ת, הניו עלידי שנתחברו ונתקשרו החי"ת והניו ונעשה בחינת ח"ן, עלידיה נעשה בחינת תי"ו, שהוא לשון חקיקה ורשימה, כמו שכתוב (חזקיה ט): ותתיות תו, כי עלידי חן חקק וגרשם מקום כלב המתפקש לקבל הפקשה, כי עלידי חן נתקבלו דבריו. ונמצא, שבחינת ח"ן חקק מקום כלב זה שמבקשין ממנו, כדי שיכנסו דבריו כלבו, ויקבל בקשתו ויתקנה ורשימה זה בחינת תי"ו כנ"ל. וזהו (קדלת ט): דברי חכמים בנחת נשמעים. נחת דקא, הניו בחינת חן הנ"ל ונת ח"ל, ועלידיה נעשה אותיות נחת, ואין נשמעים דבריו (נתקבל בקשתו כנ"ל):

(א) עי' דוד פתח ורחל לבית חזקיה חקון סה. (ב) עי' חקון חות. (ג) עי' רמ"י עי' ודוד רשב קע"ט ובמ"ז קהלה בנדרים לב ע"ג. (ד) רמ"י ביאשת כ"ה ספס כ"ז.

לקומי

א:

אמר אל הפהנים ב

מוחררין

דקדושה, בחינת נז"ן, לקבל מן השכל, שהוא בחינת ח"ת, ואזי נעשה חן, ונתקבלים דבריו כנ"ל, ואזי נתעלה החן והחשיבות של ישראל, וכל התפלות והבקשות נתקבלים:

ב

לשון רבנו זכרנו לברכה

ויאמר ה' אל משה, אמר אל הפהנים בני אהרן, ואמרת אליהם, לנפש לא יפאם בעמיו: (ויקרא כא)

איתא בספרא דצינוותא (א), פרק ב (והר חרמב"ד דף קע"ג): מנוקבא דפרדשקא משך רוחא דחיי למשיחא:

א כי עקר כלי יזנו של משיח הוא התפלה, שהוא בחינת חטם, כמו שכתוב (ישעיה ט"ז): ותהלתי אחטמלקי; ומשם עקר חיזותו, וכל מלחמתו שיעשה וכל הכבישות שיקבש - הכל משם, כמו שכתוב (שם י"א): ותירונו ביראת ה' וכו' - זה בחינת חטם, וזה עקר כלי יזנו, כמו שכתוב (בראשית ט"ז): בחרבי ובקשתי. ופרש רש"י: תפלה ובקשה. וכמו שכתוב (תהלים ט"ז): כי לא כקשתי אבטח וכו' באלהים הללנו, (ב) בחינת תהלתי אחטם לך:

ב וזה הפלי זין צירוף לקבל עליידי בחינת יוסף, הינו שמירת הברית, כמו שכתוב (שם ט"ז): חגור חרפקך על ירך. (ג) וכמו שכתוב (שם ק"ב): מפרו בתנוד אשית לכפא לך - זה בחינת משיח, בחינת תפלה. אם ישמרו בניך בריתי, הינו עליידי בחינת יוסף. ויוסף, ששמר את הברית, נטל את הבכורה, שהוא בחינת עבודת התפלה * בחינות פי שנים, כי

התפלה הוא פי שנים, שנים, שיש בהם שבחו של מקום ושאלת צרכיו (ד), והוא בחינת (שם קכ"ג): ותרב פיפיות בודם, בחינת שתי פיות, בחינת פי שנים. ונטל מראובן עליידי שחלל יצועי אביו (ה), כי היא תלוי בשמירת הברית:

ג וזמי שזכה לחרב הזה, צירוף לידע איך ללחם עם

החרב, שלא יטה אותה לימין או לשמאל, ושיהא קולע אל השערה ולא יחמא:

וזה אי אפשר אלא עליידי בחינת משפט, כי משפט הוא עמודא דאמצעייתא (ו), הינו שקולע עם כלי יזנו אל המקום הצריך ואינו מטה לימין ולא לשמאל, אלא לאמצע. וזה בחינת (תהלים ק"ב): יכלכל דבריו במשפט. ובשכיל זה קבל יוסף את הבכורה דנקא מיעקב, כמו שכתוב (בראשית ט"ז): ואני נתתי לך וכו' - אני דיקא, שהוא בחינת משפט. וזה (תהלים ס"א): כי חק לישראל הוא, בחינת ברית, כמו שכתוב: חק בשארו שם. משפט לאלהי יעקב, הינו שצירוף יוסף לקבל זאת החרב מבחינת משפט, כדי שיכלכל דבריו במשפט. וזה (שם ע"ב): משפטך למלך חן, שמשיח יקבל מבחינת משפט:

ועלייכן יעקב, שהוא בחינת השכל כנ"ל, עלייכן זכה לחן, כמו שכתוב (בראשית ט'): כי חנני אליכם וכו'. ועלייכן ברך את השבטים חן, כמו שכתוב (שם): הילדים אשר חנן וכו'. ובגמיון לא היה או, ועלייכן ברכו יוסף בחן, כמו שכתוב (בראשית ט'): אליכם יחנך בני (ז). ודוקא יוסף היה יכול לברכו בחן, כי יוסף היה כלול ביותר מבחינת יעקב, כמו שכתוב (שם ט'): אלה תלדות יעקב יוסף, כי הוא היה עקר תולדותיו, כי יעקב ויוסף פחדא חשיבי (ח). ועלייכן נאמר ביוסף (דברים ט'): כבוד שורו הדר לו. כבוד הוא בחינת השכל כנ"ל, וזהו שורו - לשון הסתכלות, כי צריכין להסתכל בהשכל שיש בכל דבר כנ"ל, וזהו הדר לו, תרגם אונקלוס: זיו לה, לשון אור, כי השכל מאיר לו בכל דבר; אפלו במקום שהיה אפל וחשך, מאיר לו השכל, כשזוכה להסתכל על השכל שיש שם בכל דבר, ומקרב אותו להשם והפרד:

וזה פרוש: מה שאמר רבה בר בר רש"י"ם:
תנה (בבא בתרא ע"ג): האי נלא צוצייתא דנורא חורמא דמטבע לספינתא מתחיו בי אש לבנה, ומלאך מוץ הוא.
צוצייתא דנורא חורמא ברישא ומחינן לה באלותא דחקיק עליה אהיה אשר אהיה:

נלא - הוא היצר הרע. דמטבע לספינתא הוא חן והחשיבות, לשון ספון וחשוב (י), כי היצר הרע רוצה להטביע ולהשפיל, חס ושלום, בחינת חן והחשיבות של ישראל, בחינת מלכות דקדושה. ומתחיו כי צוצייתא דנורא חורמא ברישא, כי מתחלה היצר הרע מתלבש עצמו במצוות וממעה את האדם כאילו מסיתו לעשות מצוה. וזהו בחינת צוצייתא דנורא חורמא, אש לבנה; אף עלייכן מלאך מוץ הוא. ומחינן לה באלותא דחקיק עליה אהיה וכו', הינו שעקר הכניעתו של היצר הרע הוא עליידי התורה, שהיא פלה שמוותיו של הקדוש ברוך הוא. והתורה היא בחינת וי"ו (י), כי הלוחות ארפן וי"ו ורחקן וי"ו (בבא בתרא י"ד). וזהו בחינת אלותא, הינו מקלות, דחקיק עליה אהיה וכו', הינו שמות, בחינת התורה, שהיא בחינת וי"ו. והוי"ו הוא צורת מקל, והיא פלה שמוותיו של השם יתברך, הינו שהתורה הקדושה היא מכניע את היצר הרע, שרוצה לעשות את האדם משגע ממש, חס ושלום, כי בעליעברה הוא משגע, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ג'): אין אדם עובר עברה, אלא יאסרין נכנס בו רוחי שטות. וכמו שהמשגעים צריכים להכותם ולשום עליהם שמות, כמויכן ממש התורה שעוסקין הוא בחינת מקלות ושמות, שבוה מפיין ומכניעין את היצר הרע, ומגרשין מן האדם את השגעון והרוח שטות שנקנס בו בחינת ומחינן לה באלותא דחקיק עליה שמות וכו' כנ"ל (כ).

וזהו אשרי תמימי דרך. אשרי לשון הסתכלות. תמימי דרך בחינת (בראשית ט"ז): ויעקב איש תם, שהוא בחינת השכל כנ"ל. הינו לכות להסתכל על השכל שיש בכל דבר, שהוא בחינת יעקב איש תם, זה זוכין עליידי התורה. וזהו ההולכים בתורת ה', כי עליידי שלומד תורה בטה, עליידי זה נותן כח למלכות

(ד) ע"י ב"ר ושלח פ' ע"ח מק"פ פ' צ"ב. (ה) ע"י וזה ושלח קע"ו ע"ב, ושבט קפ"ב ע"ב. (ו) מ"ח ב"ח. מאן חשיב מאן ספון. (ז) ע"י וזה פקודי דף רכ"ז ע"ב. (ח) ע"י מ"ר קדושים תחלה פ' כ"ה. (א) ע"י אר"י נשא דף ק"ל ע"ב וכו' והוינו דף רפ"ט ע"א. (ב) ע"י ב"ב כג"ג. (ג) ע"י וזה וזה ר"מ ע"ב. (ד) ע"י ברכות לא. ל"ב ע"ג. (ה) ע"י ויחי. (ו) הקדמה שנה לתקונים דף י"ו ע"ב.

לקומי

אמר אל הבהנים ב

מוחרר

ב

בבחינת עבור * וזהו (ההלים ט): * (במובא בגלגלים שקל הנשמות השמים מספרים כבוד אל, הנינו באים בתוך המלכות בבחינת התורה, שהוא אש וימים, הנינו עבור (נתחדשים שם).

בחינת הנשמות, ובאים בתוך התפלה, שהוא בחינת כבוד אל, כמו שכתוב (ההלים ט): שימו כבוד תהלתו, בחינת: ותהלתו אהבם לך, והנשמות עם התפלה הנקראת כבוד (ט), על שם שהיא מלבשת אותנו (*), כי רבי יוחנן קרא למאנה מכבודתא (ט), ועל-ידי זה נקראת כבוד אל, והן מאריון זה לזה: הנשמות מאריון להתפלה בבחינת העלאת מין נוקבין, והתפלה מאירה להנשמות בבחינת חדושין, שהיא מחדשת אותם בבחינת עבור, והנשמות המלבשין התפלה המובאות לצדיק שבודור הם בבחינת (ההלים ט): בתולות אחריה רעותיה מובאות לך:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: חיונין להאי בורא וכו', כי בגלותנו, בכיבול, הקדוש-ברוך-הוא בהסמרת פנים, כמו שכתוב (ההלים ט): הסמרת פניך; שהוא בחינות רחמים, ופנה ערף, שהוא בחינות דין, וכל תפלותינו ובקשתנו על זה שפנה ערף אלינו, שיחור את פניו, כמו שכתוב (ט ט): פנה אלי, וכמו שכתוב (במדבר ט): יאר ה' פניו, וכשאנו רואים ארך הגלות, ובכל יום אנתנו צועקים אליו ואינם נושעים, ויש מעמנו בני-ישראל, שמועים הם ושלום בלבם, שקל התפלות הם לריק, אבל באמת כל התפלות, הצדיקים שבכל דור ודור הם מעלים אותם ומקימים אותם, כמו שכתוב: ויגם משה את המשכן, ומעלין כל שיפא ושיפא לדוכתה, ובזיון קומתה של השכינה מעט מעט, עד שישתלם שעור קומתה, אז יבוא משיח, דא משה, וישלום אותה ויקים אותה בשלמות.

וזה פרוש חיונא להאי בורא - הוא בחינת צדיק הדור, הנקרא דג (ט), זה בחינת משה משיח; דיתבא לה חלתא אנפה - הנינו התפלות, שאנו מתפללים על זה שבכיבול פנה ערף אלינו; יתבא לה - הנינו ויבוא את המשכן אל משה, כי צריך להביא ולקשר את התפלה להצדיק שבודור; ונקדתי עלה אנפא - הנינו הנשמות הבאים עם התפלה, בחינת בתולות אחריה רעותיה וכו', כי הנשמות הן נקראין עשבינ, כמו שכתוב (חוקא ט): רבבה פצמח השודה נחתיה. וסברין יבשתא הוא - הנינו שהתפלות אינם עושים פרוח; אבל באמת אינו בן,

ד ועל-ידי מה זוכה לבחינת משפט - על-ידי צדקה, שעל-ידי צדקה אוהוין במדת המשפט, כמו שכתוב (דברים ט): צדקת ה' עשה ומשפטיו, וכמו שכתוב (ההלים ט): משפט וצדקה ביעקב וכו', כי צדקה הוא על-ידי משפט, כמו שכתוב (שם ט): אלהים שפט, זה ישפיל וזה ירים - שמוריש לזה ומעשיר לזה; ובשנותן צדקה הוא בבחינת זה ישפיל, שמוסר ממונו, ובבחינת וזה ירים, שמעשיר לעני. ומצא, שאוחזו על-ידי זה במדת משפט. ובשביל זה צריך להפריש צדקה קדם התפלה (כ"ב דף י' ובש"ע א"ח ט' כ"ב ט'), כדי שיוכל לכלכל דבריו במשפט, שהיא קולע אל השערה ולא יתא: וזה שאמר חכמינו וזרונם לברכה (כ"ב קכג): למה נתן יעקב את הבכורה ליוסף? בשביל שכלל אותו. משל לבעל-הבית, שגדל יחוס בתוך ביתו וכו', כמו שכתוב (בראשת ט): ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו לחם לפי הסף; כמו (חוקא ט): הסף אל דרום (לשון דבור). לפי הסף, הנינו שהיה שגורה תפלתו בפיו על-ידי הצדקה, ועל-ידי הצדקה שעשה, נתן לו יעקב, שהוא בחינת משפט, את הבכורה, שהוא בחינת תפלה, כמו שכתוב: ואני נחתיה לך שכם. אני דיקא, שהוא בחינת משפט:

וזה ויעקר של המוחשבות זרות הם על-ידי קלקול המשפט, כי משפט הוא בחינת ענין, כמו שכתוב (בראשת ט): ויבאו אל עין משפט, זה בחינת (דברים ט): עין יעקב. ועל-ידי קלקול משפט בא קלקול לענין, כמו שכתוב (דברים ט): כי השחר יעור עיני חכמים. זה בחינת מחשבות זרות שבתפלה, שהם עניני דמכסין על ענין, כמו שכתוב (איכה ג): סתרה בענין לך וכו' (ט) ולעתיה, שיתקן בחינת משפט, כמו שכתוב (שעה א): ציון במשפט תפדה, אוי ותעבר עניני דמכסין על עינא, כמו שכתוב (ט ט): כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, ובשביל זה נקרא יוסף (בראשת ט): בן פרת עלי עין:

ו וצריך כל אחד לכוון בתפלתו, שיקשר עצמו לצדיקים שבודור, כי כל צדיק שבודור הוא בחינת משה משיח, כמו שמצינו שהצדיקים קורין זה לזה משה, כמו: משה, שפיר קאמרת (ט) ומשה זה בחינת משיח, כמו שכתוב (ט): עד כי יבא שלח, דא משה משיח (ט), וכל תפלה ותפלה שקל אחד מתפלל, הוא בחינת איבר מהשכינה, שהם איברי המשכן, שאין שום אחד מישראל יכול לאעלא שיפא ושיפא כל חר לדוכתה אלא משה בלחד. בשביל זה צריך להביא ולקשר כל התפלות לצדיק הדור, כמו שכתוב (שמות ט): ויבאו את המשכן אל משה, והוא יודע לאעלא שיפא ושיפא ולעשות אותה קומה שלמה, כמו שכתוב (ט ט): ויגם משה את המשכן (ט):

וכל התורה שאדם לומד לשמור ולעשות, כל האותיות הם ניצוצי נשמות, והם נחלקשים בתוך התפלה, ונתחדשים שם

(1) ע' תקנים תקון ב"א ד' ג' ע"ב (ח) שבת ק"א ע"ב. (ט) ודור בראשת בה: בו. (1) ע' ודור פקדי דף ר"ח ע"ב. (א) ב"א נקרא כבוד (מצאנא). (ב) שבת ק"ג ע"א. (ג) ע' מאורי אור ערך תב ודור יקרא דף מ"ב ע"א ובדף ר"ח ע"ב (ט) בבחי' אותם.

לקומי

ב:

אקרוקתא ג

מוהר"ן

אָלָא סְלִקִּינָּו וְאַפִּינָּו וּבְשִׁלְיָנָּו - הינו כל התפלות סלקין ועלין, וכל מה שפירבין בתפלה, נבנה השכינה ביותר ומכינה את עצמה לזיווג. וזה אפינ' ובשלינ' - כי אפינה ובשול' הם הכנה לאכילה, לבחינת זיווג, כמו שכתוב (בראשית ט'): כי אם הלחם אשר הוא אוכל, בששיתלם קומה של כל השכינה, הינו עלידי רב התפלות, וימרו רחמי, ויתחפך מדת הדין למדת הרחמים:

וזה בר' חם - הינו כאשר וימרו רחמי. נבה אתחפך - הינו שיתחפך מדת הדין למדת הרחמים. וְאִי לֹא הָיוּ מְקַרְבִּינָּו לְסַפִּינְתָּא - הינו למעני למעני אעשה זאת (ישעיה מז); כדאיתא במדרש (ויקרא ט' ט'): מי הקדימינו ואשלם לו, מי עשה לי מזונה קדם שנתינו לו בית וכו'. נמצא, שכל המעשים טובים שלנו וכל התפלות, הכל מאתו, ואין ראוי לחשב לקבל שכר על שום דבר, ואף על פי שנראה שעלידי תפלתנו ותורתנו יהיה הנאלה, אף על פי כן צריכין אנחנו לחסדו, שפחסדו ויאל אותנו. וזה אִי לֹא מְקַרְבִּינָּו לְסַפִּינְתָּא - זה בחינת חסד, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ט'): הספינו רבן חסידים, אי לא חסדו מבעינן חם ושלום בגלות:

וזה פרוש: **אָמַר אֵל הַכְּהֻנִּים** - בחינת תפלה, כמו שכתוב (דברים ט'): אַת ה' הָאֵמַרְתָּ הַיּוֹם. כְּהֻנִּים הֵם בַּחֲנִינָה תוֹרָה, בַּחֲנִינָה נִשְׁמֹת כְּנִל, כמו שכתוב (מלאכי ב'): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה וכו'. אַהֲרֹן - בחינת מושפם, כמו שכתוב (שמות ט'): וְנִשָּׂא אַהֲרֹן אֶת מוֹשֵׁפֵט בְּגִידֵי־אֶרָאֵל (ט'); כי צריך להביא כל התפלות לבחינת משה משיח, והוא יקום (*) אֶת הַמוֹשֵׁפֵט. וזה פרוש רש"י: לְהַזְכִּיר הַגְּדוּלִּים עַל הַקְּטָנִים, הינו צדיק הדור, שהוא בחינת משה מאור הגדול, וזהו וְיֹאדֵר אֶת הַתְּפִלָּה, שהיא בחינת מאור הקטן (ט'), וּלְנַפֵּשׁ לֹא יִמָּצֵא בְּעַמּוּיוֹ - הינו עלידי שמירת הברית כנ"ל. כּמוֹכָא בּוֹהֵר (ט'): עקרא דיצרא בישא על עריון, והיא עקרא דימסאבותא. וּבְשִׁישְׁמֵר אֶת הַבְּרִית, וזכה לבחינת תפלה כנ"ל, וזכה לבחינת תהלותי אהמם לה, כי עקר תרתי תלוי בטהרה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ט'): מושפמלה הטהרה, כמלה תרתי, כמבאר מעשה בנמרא (שם טט'), שאמר: ריחא דהנוניתא אני מריח. אמר לה: בני, טהרה יש בך:

ג

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה: לְדִידִי הוּא לִי הֵיחָא
הוּא לִי הֵיחָא - אקרוקתא. צפרדע: כאקרא דהגרוניא. גדול היה פאותה פרד: ואקרא דהגרוניא פשה הינו שתין פתי. תלמודא קאמר לה: אהא תנינא. רבה קאמר לה: פושקנצא. עורב נקבה:
הָא הוּא כְּמֹה נְפִישׁ חֵילָה דְאִילְנָא:

הנה מי ששומע נגינה ממנגן רשע, קשה לו לעבודת הבורא, ובששומע ממנגן כשר והגון, אי טוב לו, כמו שיתבאר. כי

הנה קול הנגינה נמשכת מן הצפרים, כדאיתא במדרש (ויקרא ט' ט'): מפני מה מצרע טהרתו תלויה בשתי צפרים חיות טהורות, יבוא קלניא ויכפר על קלניא. כי נלקח מן חמת קולו, שדבר לשון הרע. נמצא מי שהוא כשר, נמשכת הנגינה שלו מן השתי צפרים חיות טהורות. וכתוב בזהר (ויקרא דף טז), שהשתי צפרים הנ"ל יונקים מאתר דנביאים ונקין. לך נקרא המנגן חזן, מלשון חזון, הינו לשון נבואה, כי לוקח הנגינה מאתר דנביאים ונקין:

וּבְשִׁישְׁמֵנָּו הוּא רִשְׁעֵי, אִי הוּא לֹקַח הַנְּגִינָה שְׁלֹו מִצְפָּרִים אַחֲרוֹת שֶׁבְקַלְפָּה. וכתוב בזהר, כי הצפרים שבקלפה יונקין מרדי המלכות, וכד אתפלג ליליא כדון כרוזא כרו: בצפרים האחויות בפה, כהם יוקשים בניאדם (ט):

וְהַתְקַוָּן הוּא שְׂיִבַל לְשִׁמְעַנָּה נְגִינָה מִכָּל אָדָם, הוּא עַל־יַדֵּי שְׂיַלְמֵד בְּלִילָה תוֹרָה שֶׁבְעַלְפָּה, הינו גמרא, שהיא בחינת לילה, כדאיתא במדרש (ט'): כשהיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, לא היה יודע מתי יום ומתי לילה, רק עלידייה בשתיה לומר תורה שבכתב היה יודע שהוא יום, ובשלמד תורה שבעלפה היה יודע שהוא לילה. נמצא, שהתורה שבעלפה היא בחינת לילה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין כד'): בּמִשְׁחָבִים הוֹשִׁיבֵנוּ - זה תלמוד בבלי, וכתוב (בראשית א'): וְלֹחֶשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה. הינו עלידי שילמד ש"ם, וחקן השיית עוקאין שבקנה, שמהם יוצא הקול. וזהו: קומי רבי כלילה (איכה ב), הינו שתתיה תקומה לחרבה, הינו עלידי הלילה, שהיא גמרא ש"ם:

אף כשלמד שלא לשמה, הינו בשביל שיתקרא רבי, תלמוד אינו בחשיבות כלל, ובשלומד כלילה חוט של חסד נמשך עליו (ט) ומגן עליו, שלא יזיק לו המחשבה הנ"ל:

וְאִיתָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל, כי צפרים שבקלפה הם מחין שבמלכות דקלפה, והשתי צפרים חיות טהורות הם בגין המלכות דקדשה. לפיכך נשתבח דוד לפני שאול (שמואל א ט'): וְיָדַע גִּגְוֹן כִּי הַנְּגִינָה הִיא בְּגִין הַמַּלְכוּת, לךך ראוה הוא למלכות. וזה שכתוב אצל (תהלים עח): מאחר עלות הביאו, הינו מאחר המיניקות, הינו נצח והוד, כי הם מיניקין לנביאים, והם בגין המלכות:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: לְדִידִי הוּא לִי הֵיחָא אקרוקתא, ופרש רבנו שמואל: צפרדע, הינו צפר דעה (ט) דהוּוּ כִּי אַקְרָא דְהַגְרוֹנִיָּא - מלשון קרא בגרון (ישעיה טח), הינו שהנגינה נמשכת ממנו. וְאִקְרָא דְהַגְרוֹנִיָּא כְּמֹה הוּוּ שְׁתֵּינָּ פְתִי - הינו עלידי מה תחקן בחינת קרא בגרון, עלידי שתין פתי, הינו עלידי שתין מסכתות. ופרש רבנו שמואל: תלמודא קאמר לה, הינו שילמד תלמוד:

אֵתָא תִּנְיָנָא בְּלַעָה, ופרש רבנו שמואל: רבה קאמר לה, הינו עלידי שילמד שלא לשמה, ובלע אותה הנחש.

(ד) קודשין דף כב. (טו) חסר וצ"ל כי צריך לזה בחי' משפם כנ"ל, ואמרת אליהם ואמרת דייקא (מצאנו בבב"י זמעותק מבב"י רבנו ז"ל). (טז) עי' זוהר פקודי ר"ח ע"ב. (יז) עי' זוהר ויקרא דף ט"ו ע"ב ועי' זוהר פקודי ר"ח רס"ד ועי' ח"כ פ"ט. (*) חסר וצ"ל והוא יקום אותם כמ"ש ויבוא את המושפם אל משה ויקם משהן את המושפם (מכתי"). (א) זוהר ודור ר"ז ע"ב ועי' בעיה שער הקליפות פ"ב. (ב) שחר טוב תהלים י"ג. (ג) תנינא י"ב ע"ב. (ד) עי' תרא"ז פ"ז ועי' בכוונת הארז"ל על ענין דם צפרדע.

לקומי

אנכי ד

מוהר"ן

2

מלכות בית דוד שהיה עליה נבואה. והנבואה נמשכת מן הברוכים, שהם בחינת שמי צפרים הנ"ל, שהם בגין מלכות דקדושה כנ"ל:

מאחר עלות הביאו, הינו מאחר המיניקות, כי הם יגקון לנביאים וכו' כנ"ל. והיו מאחר עלות, הינו שדוד המלך עליו השלום היה יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם בשר, להעלותה אל הקדושה. והיו מאחר עלות הביאו, הינו גם הנגינה, שהיא מאחורי הקדושה, בבחינת מאחר עלות, מאחר המיניקות, כי הנגינה דקדושה הוא מאחר הנביאים יגקון, והנגינה שאינו בקדושה היא בחינת מאחר עלות, מאחורי הקדושה, ודוד המלך עליו השלום היה יכול לתקן נגינה זו גם כן, ועלידי זה נתעלה מלכות דקדושה כנ"ל. והיו מאחר עלות הביאו לרעות בעקב וכו'; כי עלידי זה זכה למלכות כנ"ל:

ד

לשון רבנו זכרנו לברכה

אנכי יי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: (שמות ב)

א כשאתם יודע, שכל מארעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שכתוב (תהלים ט): פה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר (ט); וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): ביום שהוא יהיה ה' אחד וכו', והקשו: וכי האדנא לאו הוא אחד. ותרצו חכמינו זכרונם לברכה: האדנא מוכרח על הטוב והמטיב, ועל הרעה - דין אמת; ולעמיד - פלו הטוב והמטיב, שיהיה שם ה' ושם אלקים אחדות אחד:

ב וזאת הבחינה אי אפשר להשיג אלא בשמעלה בחינת מלכות דקדושה המהולות מבין העבדים, כי עכשו המלכות והממשלה להעבדים, ובשכיל זה נקראים עבודת-אלילים שלהם בשם אלהים, כי יזקקים מבחינת מלכות, הנקרא אלהים, כמו שכתוב (תהלים עח): אלהים מלכי מקדם; ובשמעלון בחינת מלכות מבין העבדים, אזי נתקנים: כי מלך כל הארץ אלהים (שם טו):

ג ואי אפשר להשיב המלוכה להקדוש-ברוך-הוא אלא עלידי ודויד-ברבים לפני תלמיד-רבם, עלידי זה מתקן ומעלה בחינת מלכות לשרשה. והיו פרוש (הרש"י ד): קחו עמכם דברים - והיו ודויד-ברבים, זה בחינת מלכות, כמו דבר אחד לדוד (פסחים ט). דבר - לשון מנהיג ומושל. ושבו אל ה' - שיתקנו ויעלו את הדברים, את בחינת מלכות, בחינת אלהים, אל ה', הינו כנ"ל, פה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר, הינו שידע שכל מארעותיו כלם לטובתו ויברך על כל הדברים הטוב והמטיב:

וזה שפרש רבנו שמואל: רבה קאמר לה, הינו עלידי שלימד בשכיל שיתקרא רבי. **אתא פרושקנצא**, ופרש רבנו שמואל: עורב, הינו עלידי שלימד בלילה, מלשון ערבית (ט). ובלעיה, הינו ומגן עליו מן הנחש הנ"ל. וסליק יתיב באילנא - פרש המהרש"א, שהוא בחינת אברהם, שכתוב וצלו (בראשית כא): וישע אשל, שהוא בחינת חסד. הינו שנהחוט של חסד, שנמשך עליו, מגן עליו מן הנחש הנ"ל. תא חזי כמה נפיש חילה דאילנא, הינו שרבה מתמיה את עצמו, שכליך גבר עלינו חסדו, שאפלו על זה יכול להגן:

ובזה יתישב הסמיכות של המשנה (אבות ב"א): עשה לך רב, וקנה לך חבר, והיו דין את כל האדם לכה זכות - כי עלידי ששומע הנגינה כנ"ל, הוא מתקן בגין המלכות שלו. וזה: עשה לך רב, הינו שיתקן בחינת מלכות, וזה עלידי קנה לך חבר, הינו עלידי קנה, שהקול יוצא ממנו, שמתחבר השני ברוכים להיות פנים בפנים כמעט איש וליזת (ט), בזמן שישראל עושין רצונו של מקום (ט). ואזי, כשיתקן בחינת מלכות שלו ויכול למשל בכל מה שירצה ויכול להמית לזה ולהחיות לזה, ונקמצא עולם חרב, לזה אמרו: והיו דין את כל האדם לכה זכות - שצריך לדון את כל אדם לכה זכות, כי אין הקדוש-ברוך-הוא חפץ בחרבן העולם, כי לא לתרו בראה, לשבת יצרה (ט):

ובשכיל זה מרגלא כפמא דאנשי עכשו לומר, שהחזנים הם שומים ואינם בני דעה, כי עכשו מלכות דקדושה בגלות, ועליפן הנגינה, שהיא נמשכת מאחר דנביאים, מבחינת מחין ודעת דמלכות דקדושה, ועכשו שהמלכות בגלות, ועליפן הנגינה נפגמת, ועליפן החזנים הם בלא דעה, כי אין להם כח עכשו להמשיך הנגינה משרשה שבקדושה, שהוא בחינת מחין ודעת של מלכות דקדושה כנ"ל. אבל לעתיד, שיתעלה מלכות דקדושה, ויהיה ה' למלך על כל הארץ, אזי תתעלה ותשלם הנגינה בבחינת דעת דמלכות דקדושה, שמשם נמשכת הנגינה כנ"ל. והיו (תהלים טו): כי מלך כל הארץ אלהים זמרו משכיל; כי אזי, כשיהיה ה' למלך על כל הארץ ויתעלה מלכות דקדושה, אזי זמרו משכיל, הינו שהחזנים המזמרים יהיו בדת ובשכל עלידי שיתעלה מלכות דקדושה, ויקבלו הנגינה משרשה שבקדושה, שהוא בחינת דעת ומחין של מלכות דקדושה כנ"ל:

(שך לעיל): וזהו: (ט) כי גדול מעל שמים חסדך (תהלים קח). שמים הוא בחינת קול, כמו שכתוב: משמים השמעת קולך; כי עלידי החסד, הינו בחינת חוט של חסד, הנמשך עלידי שלומד תורה בלילה, עלידי זה נתתקן הקול כנ"ל, והיו כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל:

השתי צפרים דקדושה, שמשם הנבואה נמשכת, הם בגין מלכות דקדושה, ועליפן העמדת מלך היה עליה נבואה ככל

(ה) עי' רש"י עירובין בב. ר"ה שנשנים ומערכ. (ו) מלכות א; (ז) עי' ב"ב ע"ג. וברש"י שם. (ח) (ישעיה מה). (ט) עי' פסחים דף טו ע"ב ועי' ודור ודור ר"מ. (א) עי' ברכות דף ס' ע"ב.

מזרח"ן

אנכי ד

לקומי

13

שְׁאֵמְרוּ חֻמֵינֵינוּ וְזָרוּנָם לְכַרְכָּה (שמות כב): כִּמְהַר טַפְּשָׁא דְקִימָא מְקַמֵּי סְפִירַתְוֹרָה וְלֹא קִימָא מְקַמֵּי צוּרְבָא מְדַרְבְּנֵן;

וְזָהוּ (במדבר לב): כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יָבֹא בְּאֵשׁ, תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ. דְּבַר - זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, שְׂנַמְשָׁד בְּתוֹךְ הַטְּמֵאָה, בְּתוֹךְ חִמְיּוֹת הַיָּצָר, כְּמוֹ (קדושה פא): נוֹרָא בִּי עִמְרָם; תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ - תְּקוּנוֹ עֲלֵי־יָדַי אֵשׁ, הֵינֵנו וְדוּדֵי־דְבָרִים לְפָנַי תַּלְמִידֵי־חֵקֶם כְּנֹל. וְזֶה לְשׁוֹן עֲבָרָה, שֶׁהַצָּרוּף שֶׁל עֲבָרָה עוֹכֵר בְּתוֹךְ עֲצֻמוֹתָיו מֵעֵבֵר אֶל עֵבֵר. וּמִצֻּדָה לְשׁוֹן הַתְּחַבְּרוּת - בְּשַׁעֲוֵשָׁה חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת (מ"ד אהר"פ כא), אֵיזוּ נִתְחַבְּרוּ שְׂבָרֵי עֲצֻמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים לד): שׁוֹמֵר כָּל עֲצֻמוֹתָיו;

ז וְזֶה פְּרוּשׁ (משלי טו): חֵמַת מִלֶּךְ מִלְּאכֵי מוֹת, בִּי חֵמַתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ־שִׁבְרוּדִי־הוּא - בְּשִׁבּוֹל הַמַּלְכוּת שֶׁהַשְּׂפִיל עֲלֵי־יָדַי עוֹנֹתָיו; וְאִישׁ חֵקֶם יִכְפְּרֵהוּ, הֵינֵנו בְּחִינַת תַּלְמִידֵי־חֵקֶם, בְּחִינַת מִשְׁה, הוּא יִכְפֵּר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִיכה ה): וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁע לִשְׂאֵרִית - לְמִי שְׂמוּשִׁים עֲצֻמוֹ שִׁשִּׁירִים (רַאשֵׁי־הַשָּׁנָה יז), נִמְצָא, כִּשְׂבָא לְפָנַי תַּלְמִידֵי־חֵקֶם וּמִצֻּאֵי כָּל צָרוּפֵיו לְפָנַי הַתַּלְמִידֵי־חֵקֶם, וְהַתַּלְמִידֵי־חֵקֶם הוּא בְּחִינַת מִשְׁה, שְׂמוּשִׁים עֲצֻמוֹ שִׁשִּׁירִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (במדבר יב): וְהָאִישׁ מִשְׁה עֲנֵנו מֵאִד; וְעֲלֵי־יָדַי זֶה נִקְרָא אִישׁ חֵקֶם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (איוב כח): וְהַחֲכִמָה מֵאִין תִּמְצָא (ע"י סוּסָה כא). וְכֹהֵהּ יֵשׁ כֹּחַ לְתַלְמִידֵי־חֵקֶם לְכַפֵּר, כְּמוֹ שְׂנַמְרָא; וְאִישׁ חֵקֶם יִכְפְּרֵהוּ;

וּבְשִׁבּוֹל זֶה בְּשֶׁחֶתְפַּלֵּל מִשְׁה עַל חֵמַת הָעֵגֶל, אִמֵּר (שמות לב): אִם תִּשָּׂא חַטָּאתְכֶם, וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא; בִּי זֶה מִן הַנְּמַנֵּעַ, שֶׁלֹּא יָבֹא לְאָדָם אִיזֵה גְדֻלוֹת, כִּשְׂשׁוּמַע שֶׁמִּסְפְּרֵין שְׂבָחוֹ, כִּלְשׁוֹן כְּשִׁמְלֵךְ גְּדוֹל מִשְׂבַּח וּמִפְאָר אֶת הָאָדָם, אֵיזוּ גְּדוּאֵי מִן הַנְּמַנֵּעַ, שֶׁלֹּא יָבֹא לוֹ אִיזֵה גְדֻלוֹת. אֲבָל צָרִיךְ לוֹה בְּטוֹל כָּל הַרְגֻשׁוֹתָיו וְחִמְרֵיָתָיו, אֵיזוּ יְכוּל הָאָדָם לְשַׂמְעַ שְׂבָחוֹ, וְלֹא יָבֹא לוֹ שׁוּם גְּדֻלוֹת, כְּמוֹ מִשְׁה רַבְּנֵי, שְׂרָאָה כְּתוּב בְּתוֹרָה: וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה; וַיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאֵין כְּכֹל יוֹם בְּתוֹרָה שְׂבָחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהוּא בְּעֲצֻמוֹ מִסְפֵּר לָהֶם שְׂבָחָיו; וְלֹא הָיָה לְמֹשֶׁה שׁוּם הַתְּפָאָרוֹת וְגְדֻלוֹת מוֹדָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: וְהָאִישׁ מִשְׁה עֲנֵנו מֵאִד, וְכֹדַאי עֲלֵי־יָדַי עֲנֹתְנֵתוּ הָיָה כֹּחַ בְּיַד מֹשֶׁה לְכַפֵּר עֲוֹן הָעֵגֶל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: וְאִישׁ חֵקֶם יִכְפְּרֵהוּ;

וְזֶה שְׂמַעֵן מִשְׁה; וְאִם אֵין, הֵינֵנו אִם לֹא תִשָּׂא חַטָּאתְכֶם, בְּזֶה אִתְּהָ מִרְאָה, שְׂאֵין לִי כִלְיָךְ עֲנִיוֹת, שְׂאוּכַל לְכַפֵּר לָהֶם עֲוֹן הָעֵגֶל, בְּכֵן בְּקִשְׁתֵּי; מַחְנֵי נָא, כְּדִי שֶׁלֹּא אֲבַשֵּׁל בְּגְדֻלוֹת, שְׂאֵנִי רוֹאֶה וְשׁוּמַע כְּכֹל עַת סְפוּר שְׂמִי וְשְׂבָחֵי בְּתוֹרָה, בִּי וַיְכַל לְעַמּוֹד בְּזֶה, שִׂישְׂמַע סְפוּר שְׂבָחוֹ וְלֹא יִתְנַאֵף, אִם לֹא עֲנֵנו גְּדוֹל; וְאִם אֵין עֲנֵנו, צָרִיךְ לָךְ שִׂישְׂמַע חַטָּאתְכֶם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁע לִשְׂאֵרִית וְכוּ';

וְזֶה: (דברים לב) וַיְהִי כִּי־שָׂרוּן מִלֶּךְ (ט), הֵינֵנו שְׂמוּלְכוּת עֲלֵה לְשִׂרְשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים לו): וַעֲנוּנִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ, וְאֶרֶץ הִיא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (איוב ב): וְאֶרֶץ מִתְקוּמָהּ לוֹ;

ד וּבְשִׂדְעָה כָּל זֹאת, נִקְרָא וְדִיעָה שְׁלֵמָה, בִּי עַקֵּר הַדַּעַת הוּא אֲהָרֹת שֶׁל חֲסָדִים וְגְבוּרוֹת (ג), זֶה נִקְרָא דַּעַת, הֵינֵנו שֶׁלֹּא יִחַלַּק בֵּין חֲסֵד לְדִין, וַיְכַרְךָ עַל כָּלֵם הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. וְזֶה נִקְרָא ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד, כְּמֵאמֵר חֻמֵינֵינוּ וְזָרוּנָם לְכַרְכָּה, שְׁלַעֲתִיד וְהָיָה אֲהָרֹת גְּבוּרָה, שִׁיְהִיָּה כָּלֵם הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. וְזֶה: ה' אֶחָד וְשִׁמּוֹ זֶה בְּחִינַת אֱלֹהִים מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹנָה־עָבָר ח): וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם - אֶחָד, גִּימְטְרִיא אֶחָדָה, הֵינֵנו הֵן ה' שֶׁהוּא רַחֲמִים, הֵן שְׁמוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹהִים, בְּחִינַת דִּין - כָּלֵם לְטוֹבֵיךְ מִחֵמַת אֶחָדָה שֶׁהַקְּדוּשׁ־שִׁבְרוּדִי־הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי ג): אֵת אֲשֶׁר יֹאהֵב ה' וְיִכֹּתָ, וְיִכֹּתֶיךָ (עֲשׂוֹם ג): רַק אַתְּכֶם יְדַעְתִּי מִכָּל מַשְׁפָּחוֹת הָאֲדוּמָה, עֲלֵי־בֶן אֶפְרַיִם עֲלֵיכֶם עוֹנֹתֵיכֶם;

ה וְעוֹנֹתָיו שֶׁל אָדָם הֵם עַל עֲצֻמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יחזקאל לב): וְהָיָה עוֹנֹתְכֶם חֲקוּקָה עַל עֲצֻמוֹתְכֶם, וְכָל עֲבָרָה יֵשׁ לָהּ צָרוּף אוֹתִיתָ. וּבְשַׁעֲבֵר אִיזֵה עֲבָרָה, אֵיזוּ חֲקַק צָרוּף רַע עַל עֲצֻמוֹתָיו, וְעֲלֵי־יָדַי זֶה מְכַנֵּס בְּחִינַת הַדְּבוּר שֶׁל הֵלְאוּ הָיָה שְׂעֵבֵר בְּתוֹךְ הַטְּמֵאָה, הֵינֵנו שְׂמִכְנִים בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבַר אֶחָד לְדוּר, הוּא מְכַנֵּס אוֹתְהָ בְּתוֹךְ הַעֲבוּרִים, וְנוֹתֵן לָהֶם מְשֻׁלָּה. לְמִשְׁלַל, אִם עֵבֵר עַל הַדְּבוּר שֶׁל הֵלְאוּ לֹא יִתְּיָה לָךְ (*), אֵיזוּ מַחְרִיב הַצָּרוּף הַטּוֹב שֶׁל הַדְּבוּר וּבוֹנֵה צָרוּף רַע, וְנַחֲקַק הַצָּרוּף הָיָה עַל עֲצֻמוֹתָיו וְנוֹקֵם בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִרְמִיָּה ה): עוֹנֹתֵיכֶם הַטּוֹב אֶלֶּה. וְכְּתִיב (תהלים לד): תְּמוֹתַת רִשְׁעֵי הָעָה, וְעֲלֵי־יָדַי וְדוּדֵי־דְבָרִים יִצְאָ מֵעֲצֻמוֹתָיו הַאוֹתִיתִת חֲקוּקִים עֲלֵיהֶם, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם הַדְּבוּר שֶׁל הַדְּבוּר, בִּי הַדְּבוּר יִצְאָ מֵעֲצֻמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם טז): כָּל עֲצֻמוֹתַי תַּאמְרָנָה; וּמַחְרִיב הַבְּנֵין וְהַצָּרוּף רַע, וּבוֹנֵה מֵהֶם מַלְכוּת דְּקִשְׁתָּה;

וְזֶה שְׂאֵמְרוּ חֻמֵינֵינוּ וְזָרוּנָם לְכַרְכָּה (שמות יב): בְּשַׁעֲהָ שֶׁהִלְכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר, הֵינֵנו עֲצֻמוֹתָיו שֶׁל יְהוָה מְגַלְגְּלֵין, עַד שְׂאֵמְרָ מִשְׁה: שְׂמַע ה' קוֹל יְהוָה - שְׂבַקֵּשׁ מִשְׁה מִהַקְּדוּשׁ־שִׁבְרוּדִי־הוּא, שְׂיִזְכֵּר לַיהוָה הַדְּבוּר שֶׁהַתּוֹדָה, וְכֵן הוּא לָהּ. וְזֶה דוֹקָא עֲצֻמוֹתָיו הֵינֵנו מְגַלְגְּלֵין, עֲלִישׁ וְהָיָה עוֹנֹתְכֶם חֲקוּקָה עַל עֲצֻמוֹתְכֶם, וְעֲלֵי־יָדַי הַדְּבוּר נִתְפַקֵּנוּ וְעָלוּ כָּל חַד לְדוֹכַתָּה. וְיְהוָה זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת; רַמּוֹ, שֶׁבְּחִינַת מַלְכוּת נִתְפַקֵּן עֲלֵי־יָדַי וְדוּדֵי־דְבָרִים, וְזֶה נַעֲשֶׂה עֲלֵי־יָדַי מִשְׁה, שְׂיִזְכֵּר מִשְׁה הַדְּבוּר, בִּי כֵן צָרִיךְ, שִׁיְהִיָּה הַדְּבוּר לְפָנַי תַּלְמִידֵי־חֵקֶם, וְכָל תַּלְמִידֵי־חֵקֶם הוּא בְּחִינַת מִשְׁה, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ: מִשְׁה, שְׂפִיר קְאֻמְרַת (ג). וְכֹהֵהּ שְׂיִזְכֵּר מִשְׁה הַדְּבוּר, נַעֲשֶׂה כְּאֵלוֹ הַתּוֹדָה עֲבָשׁוּ לְפָנַי מִשְׁה, וְעֲלֵי־יָדַי זֶה נִתְפַקֵּן בְּחִינַת מַלְכוּת, וְנַחֲרַב הַצָּרוּף רַע שְׂנַחֲקַק עַל עֲצֻמוֹתָיו;

ו וְזֶה בְּחִינַת הַתּוֹרָה הַמַּלְכוּת לְשִׂרְשָׁה, בִּי שְׂרַשׁ הַמַּלְכוּת הוּא אֵשׁ, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ חֻמֵינֵינוּ וְזָרוּנָם לְכַרְכָּה (שְׂמֹת א): לָמָּה נִמְעָה נְבִטָּה? שְׂרָאָה שְׂיִצְאָ אֵשׁ מֵאִמְתּוֹ. וְהַתּוֹרָה נִקְרָאת אֵשׁ, שְׂמוּשִׁים הַמַּלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִרְמִיָּה כב): הֵלְאוּ כֹה דְבָרֵי בְּאֵשׁ, וְכְּתִיב (משלי ט): בִּי מַלְכִים יִמְלִכוּ. וְעַקֵּר הַתּוֹרָה הֵם הַתַּלְמִידֵי־חֻמֵינֵינוּ, כְּמוֹ

(ב) (כְּמוֹכָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז'ל), (ג) שְׂבַת אָא; (ד) ע"י מ"ד בְּהַעֲלוֹתָא פ' מ"ו א"ל הַקְּבִי"ה לְמִשְׁה מִלֶּךְ עֲשִׂיךְ וְכֵן תִּרְטַם וְיִתֵּן עֵלֵי גַבִּי בְּחִינַת מ"ו וְבוֹדֵר קְדוּשָׁה דָּף פ"ג ע"א: (ט) (שְׂמֹת ב)

לקומי

אנכי ד

מזרחר"ן

ד

אותו בדרך ישר לפי שרש נשמתו, וזה: הגיע לפרשת דרכים, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה טא): זה תלמיד-הכם, ויום המיתה, זה בחינת ודויד-דברים לפני תלמיד-הכם; יום המיתה רמז על ודוי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות טז): כל הממותין מתודין, וזה נקרא פרשת דרכים, כי התלמיד-הכם מפרש לו דרך לפי שרש נשמתו. או נצול מכלם, כי קדם שהתודיה, ארעל-פי שתייה אצל התלמיד-הכם ונתן לו ממון, עדין אינו יודע באיזה דרך הוא מהלך, כי יש דרך ישר לפני איש ואחרתה דרכי מות (משלי ט), אבל כשהגיע לפרשת דרכים, זה תלמיד-הכם ויום המיתה, הינו ודויד-דברים לפני תלמיד-הכם, או נצול מכלם:

מ וזה בכל פעם שבא אצל תלמיד-הכם ומספר לפניו כל לבו, והתלמיד-הכם הוא בחינת משה, שהוא בחינת אין, כמו שכתוב: והחכמה מאין תמצא; ועל-ידיה אתה נכלל באין-סוף. וזה בחינת (ט): וראק, דאודריקת לאתר דאתנמילת מתמן, שמתחזיר את המלכות לאין סוף, שהוא רצון שבכל הרצונות. כי המלכות, שהוא בחינת אותיות הדבורים, כל אות ואות מלבש בה רצון השם והבדל, שרצון השם והבדל היה, שזאת האות, יהיה לה תמונה כזו, ואות אחרת, יהיה לה תמונה אחרת. נמצא, שרצונות, הינו תמונות אותיות, הם התגלות מלכותו והבדל שמו, וכל אלו הרצונות, הינו התמונות, נמשכין מרצון אין סוף, שאין בו תמונה, וכל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות, הינו ממלכות, כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו בעולם, ועל-ידיה ברא את העולם מאין ליש, וכל הרצונות, הינו התמונות, וכל הישות, הינו בחינת מלכות, מקבלים חייתם מרצון אין סוף, כמו שאמרו (משלי לא): ככל מקום שאיתה מוצא גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא, הינו מלכותו, הינו רצונות, שם אתה מוצא ענותנותו, הינו רצון אין סוף:

וזה בחינת התפשטות הנשמות, כי כשרוצה להכלל ברצון אין סוף, צריך לכבול את הישות שלו, וזהו שכתוב בזה (יתרו דף פח): שהסתלקת משה בנשבת בשעתא דמנחה, שאז התגלות רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף, שכל הרצונות מקבלין חייתם ממנו, וזה מחמת שבטל משה כל ישותו, כמו שכתוב (שמות טז): ונחנו מה. וזה פרוש: ויקבר אתו בני דברים (ד) - זה בחינת אין, כמו שכתוב (שעתי ט): כל גיא וישא; בארץ מואב - זה בחינת מלכות, שרוד בא ממואב, שנסתלק משה בתוך אין סוף, בתוך רצון שברצונות, בתוך רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף המלבש ברצונות, בתמונות אותיות, בבחינת מלכות, כמו שאמרו: ככל מקום שאיתה מוצא גדלותו, הינו מלכות, בחינת רעוין, שם אתה מוצא רעוא, רצון אין סוף:

וזה: מול בית פעור - כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (מדרש אגדה, מובא בתוספת סוטה טז): למה נקרא שמו פעור, על-ישים שפוער פוין; כי כשפוגמין במלכות, או יש לו בל לפער פוי בצרופים רעים; אבל משה, שתמן מדת המלכות, על-ידיה לא היה יכלה ביד פעור לפער פוין. וזה: ולא ידע איש אפלו משה לא ידע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה טז), כי נתבטל לגבי אין סוף.

ח וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה כא): משל לאחד, שתייה מהלך בדרך באישון לילה ואפלה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחתים ומחיה רעה ומלקטמים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך וכו':

כי זה ידוע, שכל המדות רעות ותולדותיהן נמשכין מארבעה יסודות, מארבע מרות, כמוכא במשנת חסידים: עצבות ותולדותיהן נמשכין מדומם, תאוות רעות ותולדותיהן נמשכין מצומח, דברים בטלים ותולדותיהן נמשכין מחי, גאווה ותולדותיהן נמשכין ממדבר, ומי שרוצה לילך בדרך הקדש, צריך לשכור כל המדות רעות, ויספר לפני התלמיד-הכם, הינו ודויד-דברים, והתלמיד-הכם יפרש ויברר לו דרך לפי שרש נשמתו.

ויש שלש בחינות בהתקרבות לצדיקים, שעל-ידי שלש בחינות אלו נתתקן הכל. ואלו הם השלש בחינות:

הבחינה הראשונה, כשרואה את הצדיק, כמו שכתוב (ישעיהו טז): והיו עיניך רואות את מורדי; וזאת הבחינה מקבלת המדות רעות, הנמשכין משני היסודות דומם צומח, הינו עצבות ותולדותיה ותאוות רעות, כי צדיק תדור נקרא אם, על-ישים שהוא מניק לישראל באור תורתו, והתורה נקראת חלב, כמו שכתוב (שיר השירים ט): דבש וחלב תחת לשונך. וזה אנו רואים בחוש, כשהתינוק הוא בעצבות ועצלות, כשרואה את אמו, הוא נתעורר ברויות גדול לקראת אמו, הינו לשרשו. גם אנו רואים בחוש, כשהתינוק עוסק בדברי שמות שלו, ארעל-פי שיש לו תאוה גדולה לזה, ארעל-פי-כן כשרואה את אמו, הוא משלך כל תאוותיו אחר כתפיו ומושך את עצמו לאמו. נמצא, שנתבטלן המדות רעות של שני היסודות דומם צומח על-ידי הסתכלות בני הצדיק. וזהו ומתירא מן הקוצים - שהוא בחינת צומח; ופחתים - שהוא בחינת דומם. וכשנודמן לו אבוקה של אור, זה תלמיד-הכם, שהוא אבוק באור התורה, ועל-ידי נצול ממדות רעות של שני יסודות דומם צומח, ואז נצול מן הקוצים ומן הפחתים:

הבחינה השנייה, הצדקה שנותן לתלמיד-הכם, שעל-ידי זה נצול ממדות רעות של שני יסודות חי מדבר, שהן בחינת חיה רעה ולקטמים, שהן דברים בטלים ונאות ותולדותיהן, כי על-ידי דברים בטלים ולשון הרע בא עניית, כמו שכתוב (שמות טז): כי מתו כל האנשים, והיו עניית (ט). גם בגאווה אמרו (קדושין טז): סימן לגסות הרוח - עניית, ועל-ידי צדקה נתעשר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נשין ט): אם שלמים (כן רבים) וכן נגזו ועבר וענתך לא אנגך - שוב אין מראין לו סימני עניית. וזהו: ביון שעלה עמוד השחר נצול מחיה רעה ומלקטמים. עמוד השחר רמז לצדקה, כמו שכתוב (ישעיהו טז): כי תראה ערם וכפיתו וכו', אז יבקע פשחר אורך. נמצא, על-ידי צדקה נצול ממדות רעות של שני יסודות, חי מדבר, שהם בחינת חיה רעה ולקטמים:

הבחינה השלישית, כשמתודיה ודויד-דברים לפני תלמיד-הכם, שעל-ידיה התלמיד-הכם מוריד

(ה) דרים סוד ע"ב. (ו) ע"ש ועיין סוטה כ"ט ע"ב וע"י מגילה י"ג ע"ב ט"ש"י ד"ה ואם היום. (ז) ע"י תקון כ"א ותקון ס"ה.

מזרח"ר

אנכי ד

לקומי

ד:

פרוש: ספינה - לשון חשיבות, בחינת מלכות, שרבה בר בר חנא חקר בשכלו אודות המלכות, איך בגוי ישראל מעלין אותה. ותינון **האי כורא** - ישראל מכנין בשם דגים, כמו שכתוב (בראשית מח): וידגו לרב בקרב הארץ, דיתבי לה **אכלה מינא** בגחידיו - זה בחינת הפלתן של ישראל, כמו שכתוב (שעה מח): ותהלתו אחסם־לך; שנתערב שרץ, הינו ממאה, בתפלתו ועבודתו וכלכל אותו, ולא היה יכול איש הישראלי הזה לעבד עבודתו תמה. מה עשה האיש הזה, עשה שלש בחינות הנ"ל, הינו התקשרות להצדיק, וניתנת הצדקה, ודויד־דברים:

וזה פרוש: ומתה ואדחיהו מיא ושדויהו לגודא; והביר השלש בחינות מעלא לתתא; ומתה - זה בחינת ודויד־דברים, כמו שאמרו: כל המומתין מתודין, ואדחיהו מיא - זה בחינת צדקה, כמו שכתוב (קדלה א): שלח לחמך על פני המים, וכתוב (שעה לב): אשריכם ורעו על כל מים; ושדויהו לגודא - הצדיק נקרא גודא, לשון גדר, שהוא גדר פרצותיהן של ישראל (חוקאל כב, ישעה נח) (ו), וזה: ושדויהו לגודא - שהקריב את עצמו לצדיק:

ועל־ידי שלש בחינות אלו: וחרוב מנה שתין מחוזא - שעל־ידי המיתה, הינו ודויד־דברים, העלה את המלכות מבין הסמרא־אחרא, והצדיק הורה לו את הדרך הישר, כמו שכתוב בהפטרת בראשית (ישעה נב): אחרוב הרים ונבעות - רמו על חרבן ממשלת העכו"ם; והולכתי עורים בדרך לא ידעו - זה בחינת שהצדיק הורה לו דרך ישר, זה בחינת פרשת־דרכים, בנפוך לעיל, ושתין מחוזא רמו על עליית המלכות, דכתיב בה (שיר השירים ו): ששים המה מלכות. ואכלו מנה שתין מחוזא - רמו על שני מדות רעות של חי מדבר, שעל־ידו בא עניית כנ"ל, ועל־ידי צדקה מתקן אותם וימשיד שפע. וזה: אכלו מנה. ושתין מחוזא - רמו על בחינת ששים גבורים, שמשם בא פרנסה, כמו שאמרו: גבורות גשמים (ברכות לז, תענית ב, ע"ש):

ומלחו מנה שתין מחוזא - זה רמו על תקון שני מדות רעות, דומם צומח, על־ידי תרבותו להצדיק, כי הצדיק הוא ברית מלח עולם. גם עצבות ותאוות באים מדמים עכוורים, ועל־ידי מלח פולט הדמים רעים. ושתין מחוזא זה רמו על ששים אותיות שבברכת כהנים שהם ביד הצדיק, כמו שכתוב (משל י): ברכות לראש צדיק:

ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא - גרבי משחא זה בחינות הדעת, כי שמן משחת קרש (שמות ט) זה בחינת שכל. ותלת מאה זה בחינת משה, שהוא בחינת מה שהצדיק מקטין את עצמו בבחינת מה. בשלש בחינות צריך להקטין את עצמו, כמו שכתוב (ירמיה ט): אל יהלל חכם, גבור ועשיר. נמצא, ששכל בחינה מאלו שלש בחינות הוא נעשה מה, ועל־ידי־יה יש לו התפשטות הנשמיית, ומדבק באור אין סוף, שאין שם שום שוני רצון, אלא ה' הוא האלקים כנ"ל, הינו כלו הטוב והמיטיב.

וכל זה היה במותו, אבל בודאי גם בחייו היה לו התפשטות הנשמיית, והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת: והחיות רצוא ושוב (ח) כי הקדוש־ברוך הוא רוצה בעבודתנו, כמו שכתוב: ואבותי תהלה מגושני עפר, מקרצני חמר. ובשכיל זה צריך שלא ישאר פן אלא עד עת שיבוא הקדוש־ברוך־הוא בעצמו ויטל נשמות:

וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואמר כמה תבות בהתלהבות גדול - זה בחמלת ה' עליו, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו; וכשרוצה אדם התנוצצות הזאת, אף־על־גב דאיהו לא חוי - מולה חוי (בעלה ג), תפק נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מנן התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובכבטול כחותיו, ובשעה שנתפטר לגבי אין סוף, אזי הוא בבחינת: ולא ידע איש, שאפילו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו:

אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב, כדי שיתקיים ישותו. נמצא, כשהוא בבחינת ושוב, אזי צריך להראות גם לדעתו, כי מתחלה, בשעת דבקות, היה נתפטר הדעת, כמו שכתוב: ולא ידע איש; וכשהוא בבחינת ושוב, ששב (לדעתו) לישותו, אז שב לדעתו, וכששב לדעתו, אז הוא יודע אחרות האין סוף וטובו, ואזי אין חלוק בין ה' לאלקים, בין מדת הדין למדת הרחמים, כי באין סוף אין שדה, חס ושלום, שנו רצון, כי השגויים אינו אלא בשגוי התמוגות, אבל על־ידי הדבקות של אדם באין סוף, ששם אין שוני רצון, כי שם רצון פשוט, ואחר־כך נשאר בו רשימו מאחרות הזאת, ואחר־כך נעשה בבחינת ושוב, אזי הרשימו מראה לדעת, שידע שכלו טוב וכלו אחר. וזה שאמר משה לדורו (דברים י): אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים; כי משה הוא בחינת און, ודורו הדבוקים אליו ראו להם לדעת, הינו להאיר לדעת, בחינת אין סוף, בחינת רעוא דרעוין, בחינת: ה' הוא האלהים:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנא: זמנא חדא הוה קאולינן בספינהא, ותינון ההוא פורא דיתבא לה אכלה מינא באוסיה (ט) ואדחיהו מיא, ושדויהו לגודא, וחרוב מנה שתין מחוזא, ואכלו מנה שתין מחוזא, ומלחו מנה שתין מחוזא, ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא. וכי תדרן לכתר תריסר ריחי שתא, תיונין דתוה קא מנסרי מגרמה מטלתא, ויהבי למכניניהו תנד מחוזא:

(ח) ומית (כה) ה' הב' נב' וזה ברבי רבנו זיל חלון בפירוש המאמר. (י) עין בעלה י"א ע"א (ח) חוקאל א, (ט) ומית (כה) ה' הב' נב' וזה ברבי רבנו זיל חלון בפירוש המאמר. (י) עין בעלה י"א ע"א

לקוטי הלכות

ברכות התורה הלכה א

ארת חיים

קנא

פי יחוד ה'היה אלקים' הוא בחינת התכלית, בחינת (זכריה יד, ט): "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", כמו שכתב רבנו במקום אחר (בסימן ד).

ענין ברכות התורה

הלכה א

על-פי המאמר 'בקרב עלי מרעים' וכו' (בסימן לו), עין שם.

והבדל, שכל אחד מישראל צריך להתנסות ולהצטרף בגלות של שבועין אמין, דהיינו בתאוותיהן, קדם שיש לו התגלות בתורה, ועקר היא תאוה נאווה שהיא בחינת רע הכולל של כל השבועין אמין, וצריכין להתנסות ולהצטרף מקדם בתאוה הזאת, וכשזוכה לעמד בנסיון ולשבר תאוה זו, זוכה להתגלות התורה. ואז נמשך על-ידיה נשמות חדשות וכו'.

כשזוכה לעמד בנסיון ולשבר תאוה זו, זוכה להתגלות התורה

כל אחד מקבל את התורה כפי המחין שלו, שהיא בחינת שמינת הברית. כי מפי עליון לא תצא פי אם אור פשוט, רק כל אחד מצטרף האור לפי בחינתו. וזה בחינת (יומא עב): "ושממתם" (דברים יא, יח) - 'זכה נעשה לו סם חיים, לא זכה וכו'". וזה בחינת (במדבר כג, ט): "הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה" וכו', עין שם היטב כל זה. וכבר מובא זה המאמר בברך אחר בהלכות פסח (הלכה ה), עין שם היטב.

צריכין דיקא לברו על התורה, כדי להמשיך אור התורה

אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, כי אנו מזכירין בברכה זו: 'אשר בחר בנו מכל העמים', דהיינו שפחדו בנו מהם והוציא אותנו מהם, דהיינו ממדותיהן ומתאוותיהן הרעות,

אחד מכל התפלה - זה הוא נקרא 'אינו בקי', וכשהוא בתבה שניה - שוכח הראשונה ואינו יכול להיות מהיר בתפלתו לכוללה באחד מחסרון בקיאות, והשליח צבור, שהוא אותו המבחר שפחדו הגיע אל התכלית ויכול להתפלל כנ"ל, הוא מוציא אותו ומתקן תפלתו על-ידי שכוללה באחד.

ועל-כן כל דבר שבקדשה, כגון קדשה וברכו וקדיש הם נאמרין רק על-ידי השליח צבור (שלחן ערוך ארת חיים סימנים נו, נז, קכח), כי עקר הקדשה בא על-ידו, על-ידי שהוא סמוך אל התכלית שהוא פלו אחד, פלו טוב, פלו קדוש. ועל-כן כל דבר שבקדשה אין נאמרין בפחות מעשרה (שלחן ערוך ארת חיים סימן נה סעף א), כי הדבור הוא מדרגה אחרונה דקדשה, שהוא בחינת 'מלכות' שהוא המדרגה העשירית, ועקר תקונו על-ידי שמעלין אותו, וכוללין אותו באחד שהוא פלו טוב, פלו קדוש כנ"ל, שהוא ראש לכל המדרגות. נמצא, שצריכין מדרגה התחתונה עד המדרגה העליונה שהוא בחינת עשר מדרגות (כמו שכתב רבנו בסימן יא) שדבור נקרא צפרתא דקאי בין שמיא לארעא], ועל-כן עקר תקון התפלה בעשרה, שאז יכולין לתקן הדבור, להעלותו ממשטה למעלה לכוללו באחד, ואז יכולין לומר דבר שבקדשה על-ידי שסמוכין אל התכלית שהוא פלו קדוש כנ"ל, והוא נאמר דיקא על-ידי השליח צבור, כנ"ל.

עקר תקון התפלה בעשרה, שאז יכולין לתקן הדבור

וזה בחינת 'יבק' - יחוד ב'רבה ק'דשה (זהו פנחס ט:ט), שקדשה וברכה הם על-ידי יחוד, על-ידי בחינת פלו אחד כנ"ל. ועל-כן הוא בגימטריא 'הויה אלהים', להורות, שעל-ידי הבטול אל התכלית נתבטלין כל היסודין וכל הדינים שהם בחינת 'אלקים'. וזה בחינת 'הויה אלקים', ש'הויה' ממתיק 'אלקים', כי פלו טוב, פלו אחד, פלו קדוש כנ"ל.

על-ידי הבטול אל התכלית נתבטלין כל היסודין וכל הדינים

וזה נעשה על-ידי שמכונין הראות להסתכל על התכלית, וזה 'יבק', בחינת 'תלת גונין דעניא' - שצריך לכוונם אל התכלית, כמובא בזה הקדוש (משפטים טז:ט): 'שיחוד ב'רבה קדשה' הם זמין ושמאל ואמצע, שהם תלת גונין דעניא. וזה בחינת 'בקי' הנ"ל, שהוא בחינת 'יבק' שהוא בחינת התכלית כנ"ל,

יחוד 'תונה אלקים' הוא בחינת התכלית

אֶרֶץ חַיִּים

ברכות התורה הלכה א

לְקוּמֵי הַלְבוּת

תחלה צריך לברך על התורה להמשיך האור מתחלת המחשבה שחוא בחינת קמיץ וסתיים בבחינת ברכה

בְּעֶזְמוֹ, שְׁנֹאמָר (יְרֵמְיָהוּ שם): "עַל עֲזוֹכֶם אֶת תּוֹרַתִי וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְלֹא הִלְכוּ בְּהִ", הֵינּוּ "וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי" הֵינּוּ "וְלֹא הִלְכוּ בְּהִ", אָמַר רַב: שְׁלֹא בָּרְכוּ בַּתּוֹרָה תַּחֲלָה. כִּי זֶה עֶקֶר הַפְּגָם מֵה שְׁלֹא בָּרְכוּ בַּתּוֹרָה תַּחֲלָה, כִּי תַּחֲלָה צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַתּוֹרָה, כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מִתַּחֲלַת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהוּא בַּחֲבִינַת קָמִיץ וְסִתִּים בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה וְכוּ', וּמִחֲמַת שֶׁפָּגְמוּ בְּזֶה וְלֹא הִמְשִׁיכוּ הָאוֹר בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה, עַל־יְדֵי אֲבָדָה הָאֶרֶץ, כִּי זֶה עֶקֶר הַפְּגָם, כְּשֶׁאֵין זֹכִינן לְהַמְשִׁיךְ אוֹר הַתּוֹרָה בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה, בְּבַחֲבִינַת 'סֵם חַיִּים' וְכוּ', כִּי זֶה לֹא יִכְלָה הַתּוֹרָה לְהִגֵּן עֲלֵיהֶם, מֵאֲחַר שְׁלֹא בָּרְכוּ בַּתּוֹרָה תַּחֲלָה וְלֹא הִמְשִׁיכוּ הָאוֹר בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה וְכוּ', וְעַל־כֵּן אֲבָדָה הָאֶרֶץ.

עשר ממשכות האור בבחינת ברכה הוא על ידי תקון הבחינת

כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא בַּחֲבִינַת מַלְכוּת דִּקְדוּשָׁה, כִּי דוּעַ (זהו בראשית לג), שְׁעוֹמֶדֶת עַל שְׁנַיִם עֲשָׂר בָּקָר, כְּנֹגֵד שְׁנַיִם עֲשָׂר שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל (זהו וְיָחִי רמא), כְּמַבְאָר בַּמֶּאֱמָר הַנִּלְיָל, כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל נִתְחַלְקָה לְשְׁנַיִם עֲשָׂר גְּבוּלִין, לְשְׁנַיִם עֲשָׂר שְׁבֻטִים, שְׁזֶה בַּחֲבִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמַבְאָר שֶׁם בַּמֶּאֱמָר הַנִּלְיָל. וְעַל־יְדֵי שְׁלֹא בָּרְכוּ בַּתּוֹרָה תַּחֲלָה וְלֹא הִמְשִׁיכוּ הָאוֹר בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה, שְׁזֶה בַּחֲבִינַת פְּגָם הַבְּרִית, כִּי עֶקֶר הַמַּשְׁכַּח הָאוֹר בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה הוּא עַל־יְדֵי תַקוּן הַבְּרִית כְּנִלְיָל, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי שֶׁפָּגְמוּ בְּזֶה עַל־יְדֵי אֲבָדָה הָאֶרֶץ, שְׁעֶקֶר קִיּוּמָה דִּיקָא עַל־יְדֵי בַּחֲבִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמַבְאָר וְכוּ', כְּמוֹ שְׁכָתוּב (וְשִׁיעָה טו, כא): "צַדִּיקִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ", וְצַדִּיק הוּא מֵאֵן דְּנִטְרִי בְּרִית' (זהו נח נט), וְהֵם דִּיקָא יוֹרְשִׁים אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁנִּתְחַלְקָה לְשְׁנַיִם עֲשָׂר שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּ'.

צריכים לברך על התורה ככל יום

וְעַל־כֵּן צָרִיכִים לְבָרֵךְ עַל הַתּוֹרָה בְּכָל יוֹם, כִּי בְּכָל יוֹם מְקַבְּלִין אֶת הַתּוֹרָה מִחֲדָשׁ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (דברים ו, ז): "אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם" - בְּכָל יוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים (ספרי שם), וְעַל־כֵּן צָרִיכִין לְבָרֵךְ תַּחֲלָה כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ אוֹר הַתּוֹרָה בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה, כְּנִלְיָל.

עשר ברכות התורה הוא אחר השנה בלילה

וְעַל־כֵּן עֶקֶר בְּרַפְת הַתּוֹרָה הוּא אַחַר הַשָּׁנָה בַּלַּיְלָה, כְּמַבְאָר בְּשִׁלְחֵן עֲרוּךְ (אורח חיים סימן מו), כִּי תַאֲוָה הַכְּלָלִית הַנִּלְיָל, שֶׁהִיא תַאֲוָה נֶאֱוָה הִיא בַּחֲבִינַת שָׁנָה, בַּחֲבִינַת חֲשׁוֹךְ שֶׁל לַיְלָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תהלים י, ז):

וְעַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא שְׁבַחַר בְּנו מְכַל הָעַמִּים, כִּי "עַמְּךָ" יִשְׂרָאֵל "כְּלָם צַדִּיקִים" (וְשִׁיעָה טו, כא), וְכָלֶם בְּכָלֶל שׁוֹמְרֵי הַבְּרִית, כְּמַבְאָר בְּמִקּוּם אַחַר (סימן כו). וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ מְבַחְרִים מְכַל הָעַמִּים, דְּהֵינּוּ מְכַל הַשְּׁבָעִין אֲמִין - מֵתַאֲוִחִיתֵן הָרַעוּת, וְהַעֲקָר מֵתַאֲוָה הַכְּלָלִית שְׁכּוּלָלֶת כָּל הַשְּׁבָעִין אֲמִין כְּנִלְיָל, וְעַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא: וְנִתֵּן לָנוּ אֶת תּוֹרַתוֹ, כִּי עֶקֶר קְבַלֶת הַתּוֹרָה הוּא עַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא, עַל־יְדֵי שְׁאָנוּ בְּבַחֲבִינַת מְבַחְרִים מְכַל הָעַמִּים, דְּהֵינּוּ בְּבַחֲבִינַת קְדוּשַׁת הַבְּרִית, וּמְכַנְיַעִין וּמְשַׁבְּרִין הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית, שֶׁהִיא בַּחֲבִינַת כְּלָלִיּוּת הַשְּׁבָעִים עַמִּים, עַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא נִתֵּן לָנוּ אֶת תּוֹרַתוֹ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה דִּיקָא יְכוּלִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה, בְּבַחֲבִינַת 'סֵם חַיִּים', כְּנִלְיָל.

אנו מבקשים שתתנה התורה מתוקה וערבב בפנינו

זֶה בַּחֲבִינַת: הָעֶרֶב נָא ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת דְּבַרֵי תוֹרַתְךָ בְּפִינוּ וְכוּ' - שְׁאָנוּ מְבַקְשִׁים שְׁתַּהֲיֶה הַתּוֹרָה מְתוֹקָה וְעֶרֶבָה בְּפִינוּ, דְּהֵינּוּ שְׁנוּכָה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּבַחֲבִינַת אוֹר מְלֵא, בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה, בְּבַחֲבִינַת 'סֵם חַיִּים', שְׁזֶה בַּחֲבִינַת מִיּוֹן מִתִּיקוּן, בַּחֲבִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית, כִּי לְהַפְּךָ, חֵס וְשָׁלוֹם, 'לֹא זָכָה וְכוּ', אִזּוּ הוּא בְּבַחֲבִינַת מִיּוֹן מְרִירִין, בַּחֲבִינַת (שְׁמוֹת טו, כג): "וְלֹא יִכְלוּ לְשִׁתּוֹת מִים מִמֶּנּוּ כִּי מְרִים הֵם" וְכוּ'. וְעַל־כֵּן בְּכָל יוֹם קָדָם שְׁמַתְחִילִין לְלַמֵּד וְלַקְרוֹת בַּתּוֹרָה אָנוּ צָרִיכִין 'לְבָרֵךְ' דִּיקָא בְּרַפְת הַתּוֹרָה, כְּדִי לְזַכּוֹת לְהַמְשִׁיךְ אוֹר הַתּוֹרָה בְּבַחֲבִינַת בְּרָכָה, בְּבַחֲבִינַת 'סֵם חַיִּים', שְׁזֶה בַּחֲבִינַת מִיּוֹן מִתִּיקוּן, בַּחֲבִינַת 'הָעֶרֶב נָא וְכוּ', וְכוּ'.

עשר ברכות לציר האור לברכת שנה בבחינת ברכת כהנים

וְעַל־כֵּן נוֹהֲגִין לוֹמַר תַּכְּף אַחַר בְּרַפְת הַתּוֹרָה פְּרַשַׁת בְּרַפְת כְּהֻנִים, כִּי בְּרַפְת כְּהֻנִים זֶה בַּחֲבִינַת שְׁהַכְּהֻנִים מְצִירִין הָאוֹר שֶׁהוּא קָמִיץ וְסִתִּים, בַּחֲבִינַת (ויקרא ה, יב): "וְקָמִץ הַכֹּהֵן" וְכוּ', הֵם מְצִירִין אוֹתוֹ לְבָרְכָה עַל־יְדֵי בְּרַכְתָּם, כִּי הַכְּהֻנִים הֵם בְּבַחֲבִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית וְכוּ', כְּמַבְאָר כִּל זֶה הֵיטֵב הַבְּלָכוֹת פְּסַח הַנִּלְיָל. וְעַל־כֵּן נִסְמַךְ פְּרַשַׁת בְּרַפְת כְּהֻנִים אַחַר בְּרַפְת הַתּוֹרָה, כִּי עֶקֶר בְּרַפְת הַתּוֹרָה כְּדִי לְצִיר הָאוֹר לְבָרְכָה שְׁזֶה בַּחֲבִינַת בְּרַפְת כְּהֻנִים, כְּנִלְיָל.

זֶה שֶׁהַחֲמִירוֹ רְבוּתֵינוּ ז'ל מֵאֵד בְּבַרְפַת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שְׁדָרְשׁוּ (נדרים פא). עַל פְּסוּק (יְרֵמְיָהוּ ט, יא): "עַל מָה אֲבָדָה הָאֶרֶץ" - 'דְּבַר זֶה נִשְׁאָל לְחַכְמִים וְלַנְּבִיאִים וְכוּ' וְלֹא פְּרִשׁוּהָ, עַד שֶׁפְּרִשָׁה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

לקוטי הלכות

ברכות התורה הלכה א

ארת חיים

קנב

ופרוש גדול מאד, ועל-כן בודאי ימשך האור מפי עליון בבחינת ברכה, ומאחר שכבר נצטטר האור קצת, מאחר שכבר נשתלשל קצת ונמשך מפי השם יתברך לפה משה, אזי כבר הם יכולים יותר לקבל האור בבחינת ברכה, אף-על-פי שאין קדשתם גבוה כל-כף. כי אף-על-פי שגם כששומעין מפי הצדיק האמת אי אפשר גם כן לקבל דבריו בבחינת ברכה בחינת סם חיים' כי אם על-ידי שמירת הברית, כמבאר במאמר הנ"ל, כי גם דברי הצדיק בערך ההמון-עם הם בבחינת אור פשוט, אף-על-פי-כן כבר הוא בנקל יותר לקבל האור בבחינת ברכה על-ידי קצת קדשה, מאחר שאף-על-פי-כן כבר נצטטר האור קצת מפי הצדיק הקדוש שקבל האור מפי עליון וצירו לטובה ולברכה על-ידי קדשתו הגבוהה, ועל-כן אמרו ישראל: "דבר אלה וכו' ואל דבר וכו' פן נמות", כי אולי לא נזכה לקבל האור בבחינת ברכה, ואזי: 'לא זכה - נעשה לו סם מות', חס ושלום, כי לא היו מחזיקים עצמן בקדושים כל-כף שיוכלו לקבל מהשם יתברך בעצמו האור וצירו לברכה, אבל על-ידי הצדיק בחינת משה בנקל יותר לציר האור לברכה על-ידי קדשה קצת, מאחר שכבר נצטטר בפה הצדיק כנ"ל.

"בחנת לבי פקדת לילה" וכו', כי עקר שרשה מבחינת שנה ותדומה, בחינת (בראשית ב, כא): 'ויפל ה' אלקים תדומה על האדם וישן ויקח אחת מצלעותיו" וכו'.

כי השנה היא שנסתם אור העינין, כמו שאומרים (בברכת המפיל בקריאת שמע שעל המטה): 'המפיל חבלי שנה על עיני, ומשם אחיות התאווה הנ"ל, שהיא בחינת פגם העינין, בחינת תאוה הכללית של שבועין אמין וכו', כמבאר במאמר הנ"ל. ועל-כן אחר השנה כלילה צריך לקבל בכל יום התורה מחדש, דהיינו להמשיך אור התורה בבחינת ברכה, להקניע תאוה הכללית של השבועין אמין, כי אנו מזכירין: 'אשר בחר בנו מפל העמים, ועל-ידי-זה אנו ממשיכין עלינו קדשת ישראל שהם מבחרים מפל העמים, כי הם קדושים וטהורים ומקדשין עצמן מתאווה זו כנ"ל, וכמו שכתוב (ישעיהו ס, כא): 'ועמך' ישראל "כלם צדיקים", ועל-ידי-זה דיקא: 'נתת לנו את תורתו' וכו', כנ"ל.

ונה בחינת קבלת התורה בשבועות, על-ידי שמקדשין עצמן מקדם ומפרישין עצמן מתאווה זאת, כמו שכתוב (שמות יט, טו): 'היו נכונים לשלשת ימים' וכו', ועל-ידי-זה דיקא וזכין לקבל התורה בשבועות על-ידי משה רבנו עליו-השלוש, שהיה קדוש ופרוש לגמרי, כמבאר במאמר הנ"ל, כי כל אחד מישראל זוכה לקבל התורה על-ידי משה רבנו, על-ידי שנתקדשו כלם בפרישות תאוה זו בשלשת ימים הנ"ל, ואזי מקבלין כלם האור בבחינת ברכה כנ"ל.

ונה בחינת (שם כ, טז): "דבר אלה עמנו ונשמעה ואל דבר עמנו אלקים פן נמות", כי ישראל היו חפצים יותר לשמע מפי משה מלשמע מפיו יתברך בעצמו, כי כששומעין מפי השם יתברך עצמו, והאור היוצא מפי עליון הוא אור פשוט מאד בתכלית הפשיטות, בחינת קמץ וסתים, ואז היו צריכים להיות קדושים וטהורים מאד כדי לציר האור בבחינת ברכה, ועל-כן ישראל חששו, שמא אין להם עדן זה הכח להמשיך האור הבא מהשם יתברך בעצמו בבחינת ברכה, אבל כשיהיה נמשך על-ידי משה שהיה קדוש

אחר השנה כלילה בכל יום התורה מחדש

קבלת התורה בשבועות, על-ידי שמקדשין עצמן מקדם ומפרישין את עצמם מתאווה זאת

דבר אלה עמנו ונשמעה - כי אולי לא נזכה לציר האור לטובה

על-ידי הרב האמת - נצטטר האור בבחינת ברכה

ועל-כן צריכין לנסע לצדיק האמת ולשמע מפי דיקא, כי אז יכול לקבל האור בבחינת ברכה מאחר שכבר נצטטר קצת מפי הצדיק כנ"ל. וזה בחינת (אבות א, טז): 'עשה לך רב והסתלק מן הספק', כי כל זמן שלא נצטטר האור העליון הוא בבחינת ספק, כי עדין אין יודעין בו כלל ואין בו שום תפיסה, ועל-ידי הרב האמת - נצטטר האור בבחינת ברכה כנ"ל, וזהו: 'עשה לך רב והסתלק מן הספק' כנ"ל.

צריכין לנסע הפעוטר במדינה דיקא ולא מאמר, כדי לציר האור לברכה

ונהו (שם): 'אל תרבה לעשר אמדות, כי מעשר ללוי זה בחינת ציור האור לברכה פמובא בהלכות פסח הנ"ל, כי תרומה אין לה שעור ונתנת לכהן, זה בחינת אור העליון שהוא קמץ וסתים, בחינת (ויקרא ה, כו): 'וקמץ הכהן', ועל-כן אין לה שעור, כי עדין אין שם בחינת ציור שהוא בחינת שעור וצמצום, ומעשר ללוי שהוא בחינת 'צירי' ועל-כן יש לה שעור,

האור בבחינת ברכה על-ידי ברכת התורה פנ"ל. וזהו מרמו בפסוק "ולא הלכו בה" הנ"ל, כי פשוטין לקבל אור התורה בבחינת ברכה, בחינת 'סם חיים', זה בחינת הליכה, שהולכין על-ידי התורה בדרך ה', בחינת (הושע י"ב): "צדיקים ילכו כס"; "ילכו" דיקא, שזהו בחינת 'סם חיים' פנ"ל, ועל-פנ "ולא הלכו בה" - מרמו 'שלא ברכו בתורה תחלה' ולא המשיכו האור בבחינת ברכה - 'סם חיים', שזהו בחינת הליכה, בחינת: "צדיקים ילכו" וכו', פנ"ל.

ושאר הלכות על ברכת התורה נכללת כל אחת בהלכות ברכת השחר (הלכה ג' אות טו, הלכה ה' אות טז).

ענין קדיש

על-פי המאמר 'כיום הכבודים - ואת הערכים צויתי לכלבד' בלקוטי תניינא סימן ד', ענו שם ג' המאמר, והוצא קצת בקרה אחר ההלכות תפילת המנחה (הלכה ב). וקצת הקדמות היוצא משם בקצור.

על-ידי צדקה - זוכין שאין צריכין לעשות שום מלאכה.

א. כפי על-ידי צדקה - זוכין שאין צריכין לעשות שום עסק ושום מלאכה. כי אף-על-פי שכל העסקים והמשא ומתן הם בחינת אתערותא דלתתא, כי נמשכין מל"ט מלאכות המשכן שהם פנגד עובדא דבראשית וכו', אף-על-פייכן אם היה שופע חסדו ותברך - לא היינו צריכין לשום עסק, כי היה מתקנים העולם בחסדו, ואפלו ההכרחיות היו נעשין על-ידי אחרים, בבחינת (ושעיה ס"א, ה): "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אפריכם וכרמיכם, ואתם כהני ה' תקראו", בחינת חסד, שהוא בחינת כהן וכו'. ולקבל חסד צריכין כלי וצנור, ועל-פנ צריכין יראה, סטרא דלוי, שהוא בחינת כלי לקבל שפע חסד. ויראה נעשה על-ידי רצון, על-ידי שנתגלה שהכל מתנהג על-ידי רצונו ותברך לכו, ואין שום חיוב הטבע כלל, וזה נתגלה על-ידי השלש רגלים שהם בחינת "מקרא קדש" (ויקרא כג, א), כי קדשת יום-טוב קורא ומגלה הרצון שהכל רק על-ידי רצונו לכו, כי בכל הימים טובים עשה השם-ותברך אותות נוראות שעל-ידיה נתגלה הרצון.

כי שם נצטיר האור. ועל-פנ צריכין לתן המעשה במדידה דיקא ולא מאמד, כדי לציר האור לברכה על-ידי המדידה שהיא בחינת ציור, אבל מאמד הוא רחוק יותר ועליון מביחינת ציור על-ידי מדידה. ועל-פנ צריכין לעשר במדידה דיקא כדי לציר האור לברכה. וזהו שנסמך ואל תרבה לעשר אמדות' ליעשה לך רב והסתלק מן הספק', כי הכל אחד פנ"ל.

כפי עקר בחינת שבועות הוא על-ידי בחינה הנ"ל, על-ידי שיוצאין מגלות מצרים שהיא "ערות הארץ", תאוה הפלית הנ"ל, כי מקדשין עצמן בארבעים ותשעה ימי הספירה, ועל-ידי זה נכללין בארבעים ותשעה אותיות שיש בשמות השבטים, שזה בחינת קדשת הברית, כמבאר במאמר הנ"ל וכמבאר כל זה בהלכות פסח הנ"ל. וזה בחינת מה שמנדודים שנה מעינים בליל שבועות, כדי לשבר ולהכניע בחינת שבועין אמין שהם נאחזים בבחינת שנה על העינים פנ"ל, ואזי זוכין לקבלת התורה שהוא בחינת 'שבועים פנים לתורה' וכו"ל.

סוד חג השבועות שיוצאים מן התאוה הכללית

ונה בחינת מאכלי חלב בשבועות, בבחינת: 'דם נעפר ונעשה חלב' (בכורות ו:). כמובא (פנ אברהם ארץ חיים סימן תעד, ספיר קטן ו), שנה בחינת קדשת הברית כמובא (סימן כט). וזה בחינת (שיר השירים ה, יב): "עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב" וכו' - "עיניו כיונים" וכו' זה בחינת 'שבועים פנים לתורה'. וזה: "על אפיקי מים", הינו מימי התורה. וזה זוכין דיקא על-ידי קדשת הברית, שהוא בחינת 'דם נעפר ונעשה חלב' פנ"ל, וזהו: "רחצות בחלב" פנ"ל.

בחינת מאכלי חלב בשבועות

ונהו (שם ה, יב): "ישבות על מלאת", זה בחינת אור מלא, כי אז מקבלין את התורה בבחינת אור מלא, בבחינת ברכה פנ"ל. וזהו: "לחיינו כערוגת הבשם" וכו', ופרש רש"י: 'פנים מסבירות להלכה', הינו בחינת אנפין נהירין, בחינת 'שבועים פנים לתורה' הנ"ל שזוכין לקבל על-ידי קדשת הברית, פנ"ל.

אז מקבלין את התורה בבחינת אור מלא

שנה ר"י

ונהו "ולא הלכו בה", ודרשו רבותינו ו"ל על זה: 'שלא ברכו בתורה תחלה', דהינו שלא המשיכו

"ולא הלכו בה" - מרמו 'שלא ברכו בתורה תחלה'

לקוטי הלכות

הלכות קדיש

ארת חיים

נגנ

כחם שבקדשה מכניע החיות רעות שום חכמי הטבע

אף יש קול שאגת החיות רעות שהם חכמי הטבע, שהם רוצים להתגבר על קול הקריאה של יום טוב שמגלה את הרצון, והנכנעתם הוא על-ידי חכם שבקדשה שידוע לקשר כל הרצונות לשרש הרצון, שהוא בחינת 'מצח הרצון', בחינת 'רעוא דרעיון'. אף יש 'מצח הנחש' שרש חכמת הטבע, ויניקתו מזקני הדור שאין בהם שלמות שאין מוסיפין קדשה ורעת בכל יום וכו', עין שם. ועל-ידי צדקה מעלין אלו הימים הנפולים, ועל-ידיה נכנע 'מצח הנחש' ומתגבר ומתגלה 'מצח הרצון', ועל-ידיה נשמע קול הקריאה של יום טוב שמגלה הרצון, ועל-ידיה נעשה יראה, ועל-ידי היראה נשפעת החסד, ואזי אין צרכין לשום עסק כי נחמים: "ועמדו זרים ורעו צאנכם" וכו', עין שם כל זה היטב.

ב. וזה בחינת תפלה שהיא התגלות הרצון, כי התפלה מגלה הרצון ומכניע ומבטל חכמת הטבע, כי הטבע מחיב כף והתפלה משנה הטבע, וכמבאר בדברי רבנו ז"ל כמה פעמים (סימנים ד ט). ועל-כן הם שלש תפלות ביום, כנגד שלשה אבות, שהם בחינת שלשה רגלים כמובא (טור ארת חיים תיז), כי שלש תפלות הם בחינת שלש רגלים שמגלין הרצון כנ"ל, וכמבאר כל זה היטב בהלכות תפלת המנחה (הלכה ב) על-פי מאמר הנ"ל.

חתמה מגלה רצון ומכניע ומבטל חכמת הטבע

וזה בחינת סדר התפלה בשחרית, שבתחלה מסדרין ואומרים סדר הקרבנות לתקן ולברר עולם העשיה, כידוע (פרי"ץ חיים תפלה פרק ד), זה בחינת מלאכת מעשה בראשית, שהם בחינת מעשה המשפן, שמשם נמשכין כל המלאכות וכל העשיות וכל המשא ומתן והעסקים שהם כלולים בל"ט מלאכות, שזה בחינת עשיה, בחינת (תהלים ז, יז): "ומעשה ידיו כוננה עלינו" וכו', שברכם משה בגמר מלאכת המשפן: 'יהי רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם'. וזה בחינת הקרבנות שמסדרין, כי כל הקרבנות היו במשפן שעל-ידם מבררין בחינת עשיה, שהוא בחינת כל העשיות וכל המשא ומתן והמלאכות שהם כלולים במלאכת המשפן כנ"ל, והם נתבררים על-ידי סדר הקרבנות שהם בחינת מעשה המשפן ששם קרבין כל הקרבנות, וזה עקר מעשה המשפן - להקריב שם קרבנות.

סדר הקרבנות וסדר התפלה בשחרית

אני מעלין העשיות והעסקים על-ידי סדר הקרבנות לבחינת יראה

ג. ואחר-כך אומרים פסוקי דזמרה, שהם בחינת יראה - סטרא דלוי, כי כל הזמירות והנגונים הם מסטרא דלוי, כידוע. כי אנו מעלין כל העולמות על-ידי סדר התפלה מתמא לעלא, כידוע (זהר שמות ט), ועל-כן אנו מעלין כל העשיות והעסקים על-ידי סדר הקרבנות לבחינת יראה - שמשם נמשך החיות להם על-ידי חסד הנשפע על-ידי היראה שמחיה ומקים כל העולם כנ"ל.

בקריאת שמע מעידין על יחודו יתברך שהוא יחיד ובלעדו

והיראה נעשה על-ידי הרצון, ועל-כן אחר פסוקי דזמרה שהם בחינת יראה, סטרא דלוי, אחר-כך אומרים ברכת קריאת-שמע שהם בחינת התגלות הרצון, כי בקריאת-שמע אנו מעידין על יחודו יתברך שהוא יתברך לבדו יחיד בעולמו, והוא לבדו מנהיג העולם ברצונו לבד, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יג), שצריך להאריך בד' דאחד, כדי שתמליכיהו למעלה ולמטה ובארבע רוחות, דהינו שהוא יתברך לבדו מושל בעולמו, כי הוא לבדו יתברך מנהיג העולם ברצונו לבד.

מגלין ומפרסמין שאין שום מערכת

וזה בחינת ברכת קריאת שמע, שאומרים: יוצר אור ובורא חשך וכו', יוצר המאורות, ויבזה אנו מגלין ומפרסמין שאין שום מערכת השמים כלל, ומכניעין ומבטלין חכמת הטבע שהיא חכמת הכוכבים ומזלות, כי אנו מודים ומעידים שהשם יתברך ברא את המאורות שבשמים, והוא מנהיג ומחיה אותם - את כל המאורות, ומחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואין שום טבע כלל רק הכל ברצונו.

זדיעת חכמת יתברך הוא סוד אור חיים

וזה בחינת יום טוב שמגלה את הרצון, בחינת (בראשית א, ד): "וירא אלקים את האור כי טוב, ויקרא אלקים לאור יום", כי כשיודעין שהשם יתברך מנהיג הכל ברצונו לבד והוא לבדו יצר המאורות שבשמים - זה עקר אור יום. כי להפך, חכמת הטבע הוא בחינת חשך, בחינת (ישעיה יג, ט): "חשך השמש בצאתו וירח לא יגיה אורו", וכמובא לעיל מזה בהלכות נטילת ידים שחרית (הלכה ב' אות א), כי עקר האור הוא השם יתברך לבד. וכשמגלין שהכל על-ידי רצונו לבדו - זה בחינת יום טוב, בחינת אור יום שהוא בחינת טוב, בחינת: 'ובטובו מחדש' וכו',

אֶרֶץ חַיִּים

הַלְכוּת קַדִּישׁ

לְקוּמֵי הַלְכוּת

א. כי מעלת הקדיש גבוה מאד מאד, כמו שאמר רבותינו ז"ל (שבת ק"ט), וכמו שכתוב בזהר הקדוש (תרימה דף קכ"ט), כי הוא מתברר כל שלשלאין דפרוּלָא, (שובר כל שלשלאות הברור) כי הקדיש הוא בחינת התגלות הרצון, בבחינת: בעלמא די ברא כרעותיה וימליך מלכותיה, ומעלין ומקשרין הרצון לשרש הרצון שהוא בחינת רעוא דרעוין, בבחינת מה שאמרין בקדיש: תִּתְבַּרְךָ וְיִשְׁתַּבַּח וְכו', לעלא מן כל ברכתא וְשִׁירָתָא תִּשְׁבַּחְתָּא וְכו', דאמרין בעלמא וכו'. כי כל השירות והתשבחות שאמרין - כלם הם בחינת התגלות הרצון, שמוּדִים ומשֻׁבְּחִין להשם־תְּבַרְךָ שְׂבָרָא הַכֹּל בְּרַצוּנָא, ובקדיש אומרים לעלא מן כל ברכתא וְשִׁירָתָא וכו', זה בחינה למעלה מבחינת התגלות הרצון שְׂבָרָא הַעוֹלָם, הינו בחינת רצון שְׂבָרָא הַעוֹלָם, בחינת רעוא דרעוין, ששם מתקשרין כל הרצונות, בחינת שרש הרצון, כי בקדיש עולים ומתקשרים לבחינת שרש הרצון הנ"ל. ועל-כן הקדיש הוא גבוה מכל הקדשות, שהם בחינת התגלות הרצון הנ"ל, כי הקדיש הוא בחינת שרש הרצון הנ"ל.

בחינת יוֹרָא אֱלֹקִים אֵת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם וְכו', כנ"ל. ועל-ידי שְׂבִיּוֹם טוֹב נִתְגַּלָּה הָרַצוֹן כִּנְ"ל, עַל-כֵּן נִקְרָא יוֹם טוֹב, כִּי אִזּוּ דִּיקָא מֵאִיר אוֹר יוֹם שֶׁהוּא בְּחִינַת טוֹב כִּנְ"ל. וְכֵן בְּכֹל יוֹם יוֹם אֲנִי מִמְשִׁיכִין קִדְשָׁא יוֹם טוֹב שֶׁהוּא הַתְּגַלּוּת הָרַצוֹן שֶׁמְגַלִּין בְּכַרְפַּת הַמְּאוֹרוֹת שֶׁהוּא בְּכַרְפַּת קַרְיָאָא שְׂמַע, שְׂאִז מְעִידִין שֶׁהִשְׂמִי־תִּתְבַּרְךָ בְּרָא כֹּל הַמְּאוֹרוֹת שֶׁבְּשָׂמִים וְכֹל הַכּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת כָּלֵם הוּא לְבַדּוֹ יִתְבַּרְךָ בְּרָאָם וְאִין שׁוּם טַבַּע כָּלָל, וְזֶה עֵקֶר אוֹר יוֹם וְכו', בְּחִינַת יוֹם טוֹב וְכו' כִּנְ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת סֹדֵר קִדְשָׁא שְׂאוּמְרִים בְּכַרְפַּת יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת, זֶה בְּחִינַת "מִקְרָא קִדְשׁ" - שֶׁהַקִּדְשׁ קוֹרָא וּמְגַלָּה אֵת הָרַצוֹן, כִּי בְּכֹל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִדְשָׁא - נִתְגַּלָּה הָרַצוֹן, בְּבְחִינַת "מִקְרָא קִדְשׁ" כִּנְ"ל. כִּי קִדְשׁ הִיא בְּחִינַת חֻקָּמָה, כִּידוּעַ (וְהוּא אֲתַרֵּי סֵא), הֵינּוּ בְּחִינַת הַחֻקִּים שֶׁבְּקִדְשָׁא, שֶׁהֵם בְּחִינַת קִדְשׁ, שֶׁהֵם מְגַלִּין אֵת הָרַצוֹן. וְעַל-כֵּן עֵקֶר קִדְשָׁא יוֹם טוֹב תְּלוּי בְּחֻקֵּי הַדּוֹר, שֶׁהֵם קוֹבְעִים אֵת הַשָּׁנִים וְהַחֲדָשִׁים וְכֹל הַיָּמִים טוֹבִים תְּלוּיִים בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג, ב): "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קִדְשׁ", כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ראש השנה כד, ב) - כִּי עֵקֶר בְּחִינַת מִקְרָאֵי קִדְשׁ, דְּהֵינּוּ לְקִרּוֹת וּלְגִלוֹת אֵת הָרַצוֹן, הוּא עַל-יְדֵי חֻקֵּי הַדּוֹר, שֶׁעַל-יָדָם נִשְׁמָע קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם טוֹב עַל-יְדֵי שֶׁהֵם מְקַשְּׂרִים כֹּל הָרַצוֹנוֹת לְשִׁרְשׁ הָרַצוֹן כִּנְ"ל.

עשר קדשות יום טוב תלוי בחינת הדור

כשפאמינים שהטבע מתנהגת ברצונו לבד - הטבע נכלל בשפאמח רצונו

וְעַל-כֵּן נִתְתַּבְּרָן בְּלִשׁוֹן תְּרַגּוּם, כִּי לִשׁוֹן תְּרַגּוּם מִשָּׁם עֵקֶר יְנִיקַת חֻקֵּי הַטַּבַּע, כִּי הַתְּרַגּוּם הוּא בְּחִינַת 'עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע', כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבְּנוּ ז"ל בְּמִקּוֹם אַחַר (סִיפּוּן יט, אוֹת ד'). וְזֶה בְּחִינַת הַטַּבַּע שֶׁשָּׂם מְעַרְב טוֹב וְרַע, וְשָׁם עֵקֶר בְּחִינַת הַבְּחִירָה, כִּי כְּשֶׁמְאָמִינִים שֶׁהַטַּבַּע בְּעַצְמָה מִתְּנַהֵגת בְּרַצוֹנוֹ לְבַד - זֶה בְּחִינַת הַטוֹב שֶׁבְּטַבַּע, וְאִזּוּ הַטַּבַּע נִכְלָל בְּהַשְׁגָּחָה וְרַצוֹן, וְיִלְהַפֵּךְ, כְּשֶׁמְתַגְּבְּרִים, חֵס וְשְׁלוֹם, חֻקֵּי הַטַּבַּע שֶׁמְפָרִידִין הַטַּבַּע מִהַשְׁגָּחָה - זֶה בְּחִינַת הַרַע שֶׁבְּטַבַּע. נִמְצָא, שֶׁהַטַּבַּע הוּא בְּבְחִינַת 'עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע', שֶׁהִיא בְּחִינַת לִשׁוֹן תְּרַגּוּם, וְעַל-כֵּן הַקִּדְשׁ שֶׁהוּא עֵקֶר הַתְּגַלּוֹת הָרַצוֹן עַל-יְדֵי שְׁעוּלִין וּמִתְקַשְּׂרִין לְשִׁרְשׁ הָרַצוֹן כִּנְ"ל, עַל-כֵּן נִתְתַּבְּרָן בְּלִשׁוֹן תְּרַגּוּם, כִּי זֶה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּגַלּוֹת הָרַצוֹן כְּשֶׁמְהַפְּכִין חֻקְמַת הַטַּבַּע לְרַצוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבְּנוּ ז"ל, כִּי 'מִיָּנִיָּה וְיִבִּיה אֲבָא לִיזִיל בַּה נְרָגָא' (מעצמו של יער יכנס בתוך הַגְּרֹן לְהִיּוֹת בֵּית דָּ וַיִּקְצֹצוּ בוּ אֵת הַיַּעַר), (סנהדרין לט, ב), כִּי הַתְּרַגּוּם הוּא בְּחִינַת הַטַּבַּע, בְּחִינַת 'עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע', שֶׁעֵקֶר יְנִיקַת חֻקֵּי הַטַּבַּע הוּא מִשָּׁם, מְבַחֵינַת תְּרַגּוּם כִּנְ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת סֹדֵר קִדְשָׁא שֶׁבְּכַרְפַּת הַמְּאוֹרוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת הַתְּגַלּוֹת הָרַצוֹן, כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת קִדְשָׁא נִתְגַּלָּה הָרַצוֹן, בְּבְחִינַת "מִקְרָא קִדְשׁ" כִּנְ"ל. נִמְצָא, שֶׁעַל-יְדֵי קַרְיָאָא שְׂמַע וּבְכַרְכּוּתִיהָ נִתְגַּלָּה הָרַצוֹן. וְאַחֲרֵי כֵּן מִתְפַּלְּלִין הַתְּפִלָּה בְּלַחֲשׁ, וְאִזּוּ עוֹלִין לְמִקּוֹם שְׁעוּלִין, וְאִזּוּ מִתְקַשְּׂרִין לְבְּחִינַת רַצוֹן שְׂבָרָא הַעוֹלָם, דְּרַעוּיִן, שֶׁזֶה עֵקֶר בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, בְּבְחִינַת (תהלים ט, יד): "וְאֲנִי תְּפִלְתִּי לָךְ ה' עַת רַצוֹן".

על ידי קריאת שמע וברכותיה נתגלה הרצון

ד. וְזֶה בְּחִינַת קַדִּישׁ שְׂאוּמְרִין בֵּין עוֹלָם לְעוֹלָם, וְהוּא בְּחִינַת הַעֲמוּד שֶׁבֵּין עוֹלָם לְעוֹלָם, שֶׁדָּרְךָ שָׁם עוֹלִין מְעוֹלָם לְעוֹלָם, כְּמַבְאָר בְּפִנוּת (דרוש קדיש דרוש

הקדיש הוא גבוה מכל הקדשות כי הוא בחינת שרש הרצון

לקוטי הלכות

הלכות קדיש

ארת חיים

קנר

להכניעו ולבטלו ולצאת ממנו, על-כן שלח אל עשו: "עם לכן גרתי" וכו' (בראשית לב, ה), הינו שהודיעו שפבר זכה לעמוד כנגד לכן, שהוא שרש חכמת הטבע, ועל-כן ממילא אין כח לעשו, בחינת חכמת הטבע, כי כפר הכניעו בשרשו פנ"ל. ותרגום הוא לשון הארמי, כי משם עקר יניקת חכמת הטבע, בחינת מצח הנחש, לכן הארמי, וכנ"ל.

עשו הוא חסד
הפרכה וזכו
התקנא
בברכות
שקבל יעקב

ה. וזה בחינת (במדבר כג, ז): "מן ארם ינחני בלק" וכו', כי בלק ובלעם רצו להתגבר על ישראל ולקללם, חס ושלום, על-ידי בחינת 'ארמי', דהינו לשון ארמי, לשון תרגום, שמשם יניקת חכמת הטבע, שעל-ידי זה אין יכולין לקבל החסד פנ"ל. וכשנשפיע החסד שהוא בחינת כהן, בחינת (ישעיה סא, ז): "ואתם כהני ה' תקראו" - זה בחינת ברכה, בחינת ברכת כהנים, כי עקר כל הברכות הם בבחינת כהן איש החסד. ועל-כן עשו בחינת חכמת הטבע היה מתקנא ביעקב על שקבל הברכות מיצחק, שהם בבחינת (ישעיה שם): "ועמדו זרים ורעו צאנכם" וכו', בחינת (בראשית כז, כח): "ויתן לך האלקים מטל השמים וכו' יעבדוך עמים" וכו', כי עשו - חכמת הטבע הוא הפך הברכות הבאים על-ידי התגלות הרצון וכו' פנ"ל, וכמו שפתיב בעשו (תהלים קט, יז; ועין שם בפרוש רש"י): "ויהיב קללה ותבואה ולא חפץ בברכה", כי עשו חכמת הטבע הוא ההפך מברכה שהוא בחינת חסד פנ"ל. ועל-כן היה מתקנא ביעקב על הברכות, כי עשו בחינת חכמת הטבע - מתגבר תמיד להעלים בחינת הרצון ולבטל הברכות, חס ושלום. עד שהלך יעקב לבית לכן והכניע חכמת הטבע בשרשו פנ"ל, ואז נתבטל ממילא כח עשו כח חכמת הטבע פנ"ל. ואז הודה לו על הברכות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה עח, יא) על פסוק (בראשית לג, ט): "יהי לך אשור לך" - 'באן הודה לו על הברכות' וכנ"ל.

נתחפז
הקללה
לברכה על-
די זיל
התגלות
הרצון שמה
בדורו של
משה

ועל-כן בלעם ובלק שרצו לקלל את ישראל, נאמר שם: "מן ארם ינחני בלק" וכו', כי דיקא על-ידי בחינת 'ארם', הינו לשון ארמי, לשון תרגום, על-ידי זה רצה להתגבר, על-ידי חכמת הטבע

וזה בחינת (דברים כז, ה): "ארמי אבד אבי וירד מצרימה". כי לכן הארמי הוא בחינת מצח הנחש - שרש חכמת הטבע, שמתגבר אפלו כנגד בחינת שרש הרצון 'מצח הרצון', ועל-כן נקרא 'לכן' לשון לכונניה. כי מצח הרצון שמתגלה על-ידי זקני הדור שבקדשה שיש בהם שלמות, כמבאר במאמר הנ"ל - זה בחינת לכן העליון, פידוע (עין חיים שער ו, פרק א), שהוא בחינת זקנה ושיבה שבקדשה, שהוא תכלית הרחמים, בחינת לכונניה הנקן שבזקנים. ועל-כן לכן הארמי שהוא בחינת מצח הנחש נקרא 'לכן', בחינת לכן שבקלפה, כי "את זה לעמת זה" וכו' (קהלת ז, יד). ועל-כן 'לכן בקש לעקר את הכל', כי רצה להטיל פגם, חס ושלום, בשרש הרצון, ששם עקר אחיזת ישראל שהם בבחינת רצון, כי ישראל הם למעלה מהטבע לגמרי.

לכו מצח
הנחש - שרש
חכמת הטבע,
שמתגבר
כנגד שרש
הרצון

כי יעקב אבינו הוא בחינת זקן שבקדשה, בחינת (ישעיה ט, יד): "זקן נשוא פנים", בחינת (תהלים כד, ז): "מבקשי פניך יעקב סלה". ועל-כן כשברח יעקב מפני עשו - ברח אצל לכן, כי עשו הוא בחינת חזיר היער, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה סה, א), בחינת חיות רעות הדורסים וטורפים, בחינת חכמי הטבע, שהם בחינת אמות העולם, שכלם כלולים בעשו, שהוא עקר מלכות הרשעה, בבחינת (במדבר כד, ט): "ראשית גוים עמלק", שהוא מזרעו של עשו. וכל החיות רעות, שהם אמות העולם חכמי הטבע, שכלם כלולים בעשו עמלק, מקבלין כח מבחינת מצח הנחש, שהוא בחינת לכן הארמי. ועל-כן יעקב, כשראה שעשו מתגבר כנגדו, שזה בחינת שחכמת הטבע מתגבר כנגד התגלות הרצון פנ"ל, על-כן ברח אצל לכן דיקא, כי ראה שאי אפשר להכניע את עשו, כי אם על-ידי שיכניע תחלה את שרשו שהוא לכן הארמי, שהוא בחינת מצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, כי כשיתגבר כנגד לכן, שהוא בחינת מצח הנחש, "כשל עוזו ונפל עזו" (ישעיה לא, א), כי ממילא יתבטל כח של עשו, הינו בחינת חכמת הטבע, על-ידי שיבטל חכמת הטבע בשרשו, על-ידי שיכניע ויתגבר על לכן וכו' פנ"ל. ועל-כן כשיצא מבית לכן וזכה

לפני שחלף
יעקב לנחש
את עשו, היה
צריך להכניע
השרש שהוא
לכו הארמי

ארת חיים

הלכות קדיש

לקוטי הלכות

ומגלה את הרצון פנ"ל. כי לשון הקדש שהוא שלמות הדבור הוא בבחינת זקן שבקדשה, דהינן שמוסיפין חכמה ודעת בכל יום ויום, ועל-ידי שלמות הדעת נשלם הדבור, כי הדבור הוא התגלות הדעת (סימן נו, אות ט), וכל מה שנשלם הדעת יותר על-ידי הזקנים שבקדשה שמוסיפין קדשה ודעת בכל יום - נשלם הדבור ביותר, כי הדבור הוא התגלות הדעת, כמו שכתוב (משלי ב, ט): "מפיו דעת ותבונה". ושלמות הדבור הוא לשון הקדש, כי כל לשונות העמים הם חסרים ונקראים 'לשון עלגים' (שע"ה לב, ט), ואין שלמות כי אם ללשון הקדש. נמצא, שלשון הקדש שהוא עקר שלמות הדבור - ניקתו מזקני הדור שבקדשה פנ"ל.

שיניקתה מבחינת לשון ארמי פנ"ל, שעל-ידיה אין יכולין לקבל ברכה, חס ושלום, כשמתגבר חכמת השבע פנ"ל. אבל לא היה להם כח לגמר מחשבתם הרעה, חס ושלום, כי באמת ישראל היה להם אמונה גדולה בה' ובמשה, ואותו הדור גלה הרצון בעולם שהכל בוצונו יתברך לכו, כי עיניהם הרואות את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה, את כל האתות והמופתים אשר עשה משה לעיני כל ישראל (דברים לד, יב). כי משה הוא בחינת 'רעוא דרעוין' כי שם נסתלק משה (סימן ד, אות ט), ועל-כן היה לו כח לקשר כל הרצונות לבחינת שרש הרצון, ולא היה כח לבלעם לקלל, חס ושלום, רק אדרבה! נתהפך הקללה לברכה על-ידי גדל התגלות הרצון שהיה אז בדורו של משה, פנ"ל.

ז. כי אין זקנה ושיבה פחותה משבעים (בבא בתרא עה, א), ושבעים שנה הם בחינת (במדבר רבה יג, טז): 'שבעים פנים לתורה', כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (סימן ס, אות ט). וכנגד שבעים פנים לתורה שהם שבעין אנפין נהירין - יש שבעין אנפין חשוכים (סימן קא), שהם שבעים אמות, שבעים לשונות, שהם חכמי הטבע. ועל-כן עקר ניקתו מפגם זקני הדור כשאין בהם שלמות, ואין זוכין כל זמן שמזקנים לבחינת 'שבעים פנים לתורה', שזה עקר בחינת הזקנה, אזי על-ידיה מתגבר בחינת שבעים לשונות שהם פנגד שבעים פנים הנ"ל.

ו. נמצא, שתרגום הוא בחינת 'עץ הדעת טוב ורע', שמשם עקר יניקת מצח הנחש שרש חכמת הטבע. ועל-כן אין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמי (שבת יב, א), מחמת ששם עקר בחינת הבחירה, והם אין להם בחירה כי נקראים 'עומדים' (ברכה ג, ט). ועל-כן התרגום שהוא בחינת עץ הדעת ששם עקר בחינת הבחירה - אין מלאכי השרת נזקקין. כי הם אין להם בחירה, ואינם רוצים להודק כלל לבחינת הבחירה, שהיא בחינת תרגום פנ"ל.

טעם שאין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמי

כי עקר התגלות הקדשה שהוא התגלות הרצון, הוא רק על-ידי לשון הקדש, כי לשון הקדש הוא קורא ומגלה את הרצון, בבחינת "מקרא קדש", שבחינת קדש קורא ומגלה את הרצון. וזה בחינת לשון קדש, כי בכל מקום שיש קדשה - הוא קורא ומגלה את הרצון, בחינת 'מקרא קדש' פנ"ל. כי עקר הקריאה דהינן לקרות ולגלות את הרצון הוא על-ידי הדבור, כי הדבור של קדשה קורא ומגלה את הרצון. ועקר שלמות הדבור שבקדשה הוא בחינת לשון הקדש, ועל-כן כל הברכות והקדשות ושירות והשפחות - כלם נזקקו בלשון הקדש, כי כל הברכות והקדשות - כלם הם בחינת התגלות הרצון, ועל-כן נזקקו בלשון הקדש, כי עקר התגלות הרצון הוא על-ידי לשון הקדש שהוא עקר השלמות שקורא

הדבור של קדושת קורא ומגלה את הרצון

וללשון הקדש שהוא ההפך משבעים לשונות העמים הוא בבחינת 'שבעים פנים לתורה', כי התורה נתנה בלשון הקדש (בראשית רבה יח, ד), וכל השבעים פנים - שבעין אנפין נהירין - כלולין בלשון הקדש. נמצא, שלשון הקדש הוא בבחינת זקני הדור שיש בהם שלמות שמוסיפין דעת בכל יום, שהם בבחינת 'שבעים פנים לתורה', שזה בחינת לשון הקדש שהוא בחינת שלמות הדבור, שלמות הדעת פנ"ל. וזה בחינת (איוב לב, ט): "ימים ידברו רוב שנים ידיעו חכמה", כי כל מה שמוסיפין ימים - נשלם הדבור יותר, שהוא בחינת לשון הקדש, על-ידי שמוסיפין חכמה בכל יום ויום שמזקנים יותר.

לשון הקדש הוא בבחינת שבעים פנים לתורה

לקוטי הלכות

הלכות קדיש

ארת חיים

קנה

וזהו: "ימים ידברו רוב שנים ידיעו חכמה", פשוטין רב שנים לידיעת חכמה אזי הימים ידברו, כי על-ידי החכמה נשלם הדבור ביותר כפי שהוא בחינת לשון הקדש כפי"ל. נמצא שלשון הקדש יניקתו מזקני הדור שבקדשה, שעל-ידיה עקר התגלות הרצון, ועל-כן כל הקדשות והברכות וכו', שכלם הם בחינת התגלות הרצון - כלם הם בלשון הקדש, כי עקר התגלות הרצון הוא על-ידי לשון הקדש, כפי"ל.

עקר התגלות הרצון הוא על-ידי לשון הקדש

אבל הקדיש, שהוא קדשה גבוה מאד למעלה מכל הקדשות, כמו שכתוב בזהר הקדוש (תרימה קכט), והוא מתברר כל שלשלאין דפרזלא, (שובר כל שלשלאות הברזל) דהינו שעולים לשרש הרצון ומקשרין כל הרצונות לשם, עד שמתגבר התגלות הרצון מאד, עד שנתהפך חכמת הטבע להתגלות הרצון. וזה בחינת קדיש בלשון תרגום, כי עכשו קוראין ומגלין את הרצון על-ידי לשון תרגום דיקא, כי אנו מהפכין על-ידי קדשה זו הרגז לרצון, דהינו חכמת הטבע שניקתה מלשון תרגום מתהפך וקורא ומגלה את הרצון, וימיניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא, (מעצמו של יער יבס בתוך הרצון להיות בית ד' ויסקצו בו את העיר), (סנהדרין טז), שזה עקר שלמות התגלות הרצון כמובן במאמר הנ"ל, דהינו שלשון תרגום דיקא, שדרף שם יניקתם של חכמי הטבע, על-ידו דיקא יתגלה הרצון, ואז נכנע חכמת הטבע לגמרי. ועל-כן הקדיש בלשון תרגום מתברר כל שלשלאין דפרזלא, כי כלם מתבטלין לגמרי על-ידי שהתרגום בעצמו מגלה את הרצון וכו' כפי"ל.

כלם מתבטלין לגמרי פשתתרגום בעצמו מגלה את הרצון

העולם, כמובן בפגומות. ועל-כן הקדיש שמתקשרים על-ידו לבחינת שרש הרצון, רצון שברצונות, עד שנתהפך הכל לרצון, ואפלו חכמת הטבע שניקתה מבחינת לשון תרגום - נתהפך הכל לבחינת רצון, על-כן על-ידיה עולים מעולם לעולם, כי עקר העלייה על-ידי בחינת שרש הרצון, כפי"ל.

ט. וזה בחינת 'ברכו' שאומרים בין השתבח ליוצר, כי ברכה מסבא דכהני, (מצד הכהנים), בחינת (במדבר ו, כ): "כה תברכו". ועל-ידי פסוקי דזמרה שעל-ידיה מעלין את היראה, ואזי נמשך חסד, בבחינת (שם יז, כ): "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי", כמו שכתב רבנו ז"ל שם במאמר הנ"ל, ועל-כן על-ידיה זוכין לבחינת ברכה שהוא בחינת כהן כפי"ל. וזה בחינת 'ברכו', בחינת ברכה, בחינת 'ואתם כהני ה' תקראו' כפי"ל.

שבח גדול וטרא שהוא אקדמות בלשון תרגום דיקא

י. וזה בחינת 'אקדמות' שאומרים בשבועות, שהוא שבח גדול ונורא מאד, ונתתקן בלשון תרגום דיקא. כי שבועות הוא בחינת זקן שבקדשה, בחינת שרש הרצון הנ"ל, כמו שכתב רבנו ז"ל במאמר הנ"ל שנקאמר בשבועות, כי בשבועות נתגלה השם: תברך כקן מלא רחמים (מכילתא תרו, פרשת בחדש, פסקא ה'), ועל-כן אז יש לנו כח לשבר חכמת הטבע ולהפכה לרצון על-ידי התגברות התגלות הרצון שמתגלה אז וכו' כפי"ל. ועל-כן אז אומרים שבח גדול ונורא שהוא 'אקדמות' בלשון תרגום דיקא, שזה עקר שלמות התגלות הרצון, כשלשון תרגום נכלל בקדשה, ולשון תרגום דיקא שמשם יניקתם מגלה ומפרסם את הרצון כפי"ל, וימיניה וביה אבא ליזיל ביה נרגא. וזה עקר שלמות התגלות הרצון שמתגלה בשבועות שאז נתגלה שרש הרצון כפי"ל.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

ח. ועל-כן הקדיש הוא בחינת העמוד שבין עולם לעולם, שדרף בו עולים מעולם לעולם (פרי-עין חיים קדיש פרק א'). כי עקר עליית העולמות מעולם לעולם הוא רק על-ידי בחינת רצון שברצונות, שהוא בחינת המדרגה העליונה, תכלית המעלה שבאותו העולם שגמשך מעולם הגבוה יותר. ועקר העלייה מדרגא לדרגא ומעולם לעולם, העקר הוא על-ידי שלמות הרצון, כפשוטין לכטל הכל עד שבאים לשלמות הרצון, בחינת רצון שברצונות, אז עולים לעולם גבוה יותר, כי משם נמשך בחינה זו בזה

עלית העולמות מעולם לעולם הוא רק על-ידי בחינת רצון שברצונות

יא. ועל-כן צריכין לתן צדקה קדם התפלה (ארת חיים התפלה לזכות לעת רצון בשעת התפלה. כי עקר התגלות 'מצח הרצון' שהוא בחינת עת רצון, הוא על-ידי הצדקה, כמבאר במאמר הנ"ל. וכבר מובא זה בהלכות תפלת המנחה (הלכה ב):

(הלכה ב):

אֶרֶץ חַיִּים

הלכות קריאת שמע הלכה א

לְקוּמֵי הַלְבוּת

הַלְבוּת קְרִיאַת שְׁמַע

הַלְבָּה א

עַל־פִּי הַתּוֹרָה וַיֵּאמֶר בְּעוֹ אֵל רוּת' וכו' בְּסִימָן ס"ה, עֵינַי שָׁם בַּף הַתּוֹרָה.

כּוּ קְרִיאַת־שְׁמַע הוּא בְּחִינַת הַבְּטוּל אֶל הַתְּכָלִית, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (דְּבָרִים ו, ד): 'ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד', שֶׁהוּא בְּחִינַת "בְּיּוֹם הַהוּא" וכו' (זכריה י, ט), כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י (שם בְּדָבָרִים). וְהוּא בְּחִינַת כְּלוּ טוֹב, בְּחִינַת (דְּבָרִים ד, לה): "ה' הוּא אֱלֹקִים", כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (תְּהִלִּים נו, יא): "בַּה' אֶהְלֵל כּו', בְּאֱלֹהִים אֶהְלֵל" כּו', וְזוּהוּ: 'ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד", שֶׁכְּלוּ אֶחָד כְּלוּ טוֹב. וְזוֹ פְּרוּשׁ: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל", הֵינּוּ 'הַשְּׁמַע לְאַזְנוֹךָ כּו' כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (בְּרַכּוֹת טו), וְאִם כֵּן, יִצְטָרֵף לְשֶׁאֵר בְּאוֹת רֵאשׁוֹנָה, עַל־כֵּן הַתּוֹקֵן לְזוֹ לְהַסְתַּכַּל עַל הַתְּכָלִית, וְזוּהוּ: 'ה' אֱלֹהֵינוּ" כּו', כַּנֶּ"ל.

קריאת שמע הוא בחינת הבטול אל התכלית

וְזוֹה שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (שם יג) גַּם כֵּן מִפְּסוּק זֶה שֶׁקְרִיאַת־שְׁמַע נֶאֱמַרְתָּ בְּכָל לְשׁוֹן, כִּי "שְׁמַע" - 'בְּכָל לְשׁוֹן שֶׁאֵתָּה שׁוֹמֵעַ', כִּי מֵאֲחַר שֶׁצִּירֵף לְהַתְּבַטֵּל אֶל הַתְּכָלִית, וְשָׁם כְּלוּ אֶחָד כְּלוּ טוֹב, וְאִין שָׁם שׁוֹם רַע כְּלָל, עַל־כֵּן הִרַע שֶׁל הַלְשׁוֹנוֹת נוֹפֵל וְנִתְבַטֵּל וְנִשְׁאַר רַק הַטּוֹב הַמְּלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הַלְשׁוֹן, כִּי בְּדֹאֵי בְּכָל הַלְשׁוֹנוֹת יֵשׁ שָׁם טוֹב הַנִּסְתָּר שָׁם, רַק שֶׁהִרַע מִכֶּסֶף עֲלוֹי, וְעַל־כֵּן מְהֵרָאֵי שְׂלֵא לומר דְּבַר שֶׁבִקְדָּשָׁה בִּשְׁאָר לְשׁוֹנוֹת, אֲבָל קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁהִיא בְּחִינַת בְּטוּל שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב וכו' כַּנֶּ"ל, וְעַל־כֵּן מֵתָר לְקְרוֹתָהּ בְּכָל לְשׁוֹן, כִּי הִרַע נוֹפֵל וְנִתְבַטֵּל וְנִשְׁאַר רַק הַטּוֹב כַּנֶּ"ל. וְעַל־כֵּן מְרָמֵז בְּקְרִיאַת־שְׁמַע דִּיקָא שֵׁישׁ טוֹב בְּכָל הַלְשׁוֹנוֹת, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (דְּבָרִים ו, ח): "וְהָיָה לְטַטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ" וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (מְנַחוֹת לד): 'טַט בְּכַתְּפֵי - שְׂתִים, פֶּת בְּאַפְרִיקָי - שְׂתִים', שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַטּוֹב שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁמְלַבֵּשׁ בַּלְשׁוֹנוֹת הַעַמִּים, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב רַבְּנוּ (סִימָן לג), לְהוֹרוֹת, שְׁעַל־יְדֵי קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבְּטוּל כַּנֶּ"ל, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלָּה הַטּוֹב הֵינּוּ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ הַמְּלַבֵּשׁ בִּשְׁאָר לְשׁוֹנוֹת הַעַמִּים, כַּנֶּ"ל.

מתר לקרותה בכל לשון, כי הרע טפל ונתבטל ונשאר רק הטוב

וּבְזֶה נִתְיָשֵׁב הַדִּין שֶׁהִקְשׁוּ הַפּוֹסְקִים (שְׁלַחַן עֲרוּךְ, ארֶח חיים סִימָן נט, סעיף ו, בְּטוּר יוֹב וּבִמְגַן אֲבָרָהם שם),

מָה רָאוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (בְּרַכּוֹת ב, ועוד) לְדַרְשׁ "וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ" (דְּבָרִים ו, ז) - שֶׁקְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁל לִילָה זְמַנָּה כָּל הַלִּילָה, כָּל זְמַן שֶׁכִּיבָה, וְקְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁל יוֹם הוּא רַק בְּזְמַן קִימָה, דְּהֵינּוּ בְּתַחֲלַת הַיּוֹם, אֲבָל לֹא כָּל הַיּוֹם? כִּי עֶקֶר קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁהִיא בְּחִינַת בְּטוּל הוּא רַק בְּלִילָה, כִּי הִיא בְּחִינַת סְתִימוּ דְּעֵינִין, (עֲצִימוֹת הַעֵינַיִם), כִּי אִזּוּ בְּנֵי אָדָם נְחִים וְאֵינִים וְרוֹדְפִים כָּל־כָּף אַחַר הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְמוֹ שְׁכַתּוּב רַבְּנוּ בְּמִקּוֹם אַחַר (בְּסִימָן נב), שֶׁעֶקֶר הַבְּטוּל הוּא בְּלִילָה. גַּם לִילָה הוּא דֵינִים (שַׁעַר הַפְּנוּת קְרִיאַת שְׁמַע ג), שֶׁהֵם בְּחִינַת יְסוּרִים, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים לְבְּחִינַת בְּטוּל, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב רַבְּנוּ שָׁם. וְזוֹ בְּחִינַת (מִיָּכָה ז, ח): "כִּי אֲשַׁב בַּחֲשָׁף ה' אֹר לִי", "כִּי אֲשַׁב בַּחֲשָׁף דִּיקָא, אִזּוּ ה' אֹר לִי, בְּחִינַת (קַהֲלָה ב, יא): "כִּי־תִרְוֶן הָאֹר מִן הַחֲשָׁף" - מִן הַחֲשָׁף דִּיקָא, כִּי דִיקָא בַּעַת שְׁמַתְגַּבֵּר, חַס וְשְׁלוֹם, הַחֲשָׁף וְהַדֵּינִים וְהַיְסוּרִין, חַס וְשְׁלוֹם, הֵן בְּעֲבוּרַת ה' הֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת, אִזּוּ דִיקָא עֶקֶר הַעֲצָה לְסַתֵּם עֵינָיו וּלְבַטֵּל עֲצָמוֹ אֶל הַתְּכָלִית שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַטֵּלִין כָּל הַיְסוּרִין כַּנֶּ"ל.

שער קריאת שמע שחיה בחינת בטול הוא רק בלילה

וְזוֹה בְּחִינַת הַשְּׁנָה שֶׁהִיא בְּלִילָה דִּיקָא, כִּי הַשְּׁנָה הוּא בְּחִינַת בְּטוּל, בְּחִינַת (תְּהִלִּים לא, ז): "בִּידְךָ אֶפְקִיד וְרוּחִי", כְּמוֹבָא (שַׁעַר הַפְּנוּת, דְּרוּשֵׁי הַלִּילָה, דְּרוּשׁ ג), וְהִיא בְּסְתִימוּ דְּעֵינִין כַּנֶּ"ל, כִּי עֶקֶר הַבְּטוּל הוּא בְּסְתִימוּ דְּעֵינִין. וְעַל־כֵּן עֶקֶר הַשְּׁנָה בְּלִילָה, כִּי מַחְמַת הַדֵּינִים כַּנֶּ"ל סוֹתְמִין עֵינֵיהֶם וּמְבַטְלִין עֲצָמָן אֶל הַתְּכָלִית שֶׁזֶּה בְּחִינַת שְׁנָה כַּנֶּ"ל. וְעַל־כֵּן קוֹרִין מִקֶּדֶם קְרִיאַת־שְׁמַע־שְׁעַל־הַמְּטָה, כִּי קְרִיאַת־שְׁמַע הִיא בְּחִינַת בְּטוּל כַּנֶּ"ל. וְעַל־כֵּן עֶקֶר קְרִיאַת־שְׁמַע בְּלִילָה, וְעַל־כֵּן זְמַנָּה כָּל הַלִּילָה, כִּי אִזּוּ הוּא בְּחִינַת הַבְּטוּל כַּנֶּ"ל. אֲבָל בְּיּוֹם אֵין זְמַן קְרִיאַת־שְׁמַע כִּי אִם עַד זְמַן קִימָה, דְּהֵינּוּ קֶדֶם שְׁנַת־פְּשֻׁט הָעוֹלָם לְרַדְף אַחַר הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת סְתִימוּ דְּעֵינִין, אֲבָל אַחֲרֵי־כֵן אֵין זְמַן קְרִיאַת־שְׁמַע כַּנֶּ"ל. וְעַל־כֵּן נִתְנוּ חֲכָמֵינוּ ו"ל הַזְּמַן - כָּל זְמַן שֵׁישׁ עֲדִין בְּנֵי אָדָם בְּעוֹלָם שֵׁישִׁים עֲדִין, דְּהֵינּוּ עַד שְׁעָה שְׁבָנֵי מַלְכִים עוֹמְדִים מִמְּטוֹתֵיהֶם (בְּרַכּוֹת טו), וְעַל־כֵּן עֲדִין לֹא נִתְעוֹרֵר כָּל הָעוֹלָם וְהָעוֹלָם נָח עֲדִין מְרִדֶּפֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל אַחַר שְׁלֹשׁ שְׁעוֹת שֶׁכָּבַר קָמוּ כָּל־ם - אֵין זְמַן קְרִיאַת־שְׁמַע, כַּנֶּ"ל.

שנה בלילה קריאת שמע בלילה ענין סוף זמן קריאת שמע

לקוטי הלכות

ארת חיים

הלכות קריאת שמע הלכה ב

קנו

ועל-כן צריך להפריד בין הדבקים (ברכות טו:; שלחן ערוך ארת חיים סימן סא סעיפים טר-טו), כי אף שעקר הוא הבטול אל התכלית שהוא פלו אחד ושיהיו כל הדבורים נכללין באחד, עם כל זה, עקר השלמות לשוב מבחינת בטול ולצמצם האור לתקן המדות והפלים, כי זה עקר השלמות, כמו שאומרים (במורה ליום פגור): 'ואבית תהלה מגושי עפר', כמו שכתב רבנו (סימן ד', אות ד'). וזה בחינת חדושי תורה שנעשין אחר הבטול, כי התורה היא בחינת מדות וכלים, כמו שכתב רבנו (סימן נו, אות ג'), ועל-כן צריך להמשיך האור בהדרגה ובצמצום, כדי שייכלו הפלים לקבלו, שלא יהיה רבוי אור גורם שבירת פלים'. ועל-כן צריך להפריד בין הדבקים, כדי לתת גבול ומדה וצמצום לכל כלי, כדי שייכל להמשיך האור לכל אחד לפי מדתו ושעורו, ולא להוציאם מהצמצום ולדבקם יחד ולחבר ולעשות אחד מהם. כי זה בחינת רבוי אור גורם שבירת פלים'. וכן כתוב בכתבים (עין חיים, שער ח' פרק א'; פירוש האר"י לספרא דצניעותא פרק א'), שתחלת שבירת הפלים היתה מחמת שהיו מחברין ומערבין עדן, ולא נתחלקו כראוי בבחינת קוין, עין שם.

צריך להפריד בין הדבקים, כדי לתת גבול ומדה וצמצום לכל כלי.

הלכות קריאת-שמע ותפלה

הלכה ב

על-פי מה שכתב רבנו, נרו יאיר (בלקוטי תנ"ך סימן כג) **על פסוק** (ושעיה לה, ט'): **"ששון ושמחה ישיגו ונסו וגו' ואנחה"**.

שלמות השמחה להשיג היגו ואנחה והיה שמחה, להפך אותם לשמחה, כדי שיהיה נעשה מהם מרובה לקדשה, עין שם. עוד כתב (שם סימן כד): שהשמחה היא רפואה לכל החולאות, כי כל החולאות באין מקלקול השמחה, כי עשרה מיני נגינה באין בתוף עשרה מיני דפיקין, ועל-כן כשנתקלקלה השמחה שהיא בחינת עשרה מיני נגינה על-ידי-יה נחלקליו עשרה מיני דפיקין ובאין חולאות חס ושלום וכו', עין שם.

ועל-פי זה יש טעם למה שאמרו רבותינו ו"ל (פריחת עין צרוף הפושעים בתפלה כי צריך להכניס לשמחה

וזה שאמרו רבותינו ו"ל (ברכות טו:): **'כל המפריד בין הדבקים מצננין לו גיהנם'**. כי הרשעים שהולכין אחר תאוות לבן, והולכים אחר הסטרא אחרא שנתהוה מרובי אור, ועל-כן הם נכוין בגיהנם שנתהוה מזעזע של חיות (חגיגה יג:). כי "החיות רצוא ושוב" (יחזקאל א, טד), כי הם מגביהים עצמם להסתפל למעלה מן הרקיע שעל ראשן, ומחמת אימה שבים, כמו שפרש רש"י שם. ועל-כן היא יורדת על ראש רשעים, והם נכוים באותה הזעה, כי הם היו הפך מזה, כי לא שבו מתארתם ורדפו ומלאו תאוותיהן, שנה בחינת רבוי אור, שמנה התגברות הסטרא אחרא. כי כל התאוות מלבש בהם טוב שנשתלשל מהטוב העליון, רק מחמת רבוי אור שגורם שבירת פלים, שמנה נתהוו הקלפות, ועל-כן הוא מלבש בתוף הקלפות. ועל-כן מי שמפריד בין הדבקים, שנה בחינת צמצום האור כראוי בתוף המדות כנ"ל - מצננין לו גיהנם, כי אינו נכוה מהגיהנם שהוא זעת החיות, כי הוא גם כן בבחינת רצוא ושוב כנ"ל, כי מצמצם האור כראוי, ואינו הורס לעלות אל ה' לפניו ממחצתו, כמו החיות

מצמצם האור כראוי, ואינו הורס לעלות אל ה' לפניו ממחצתו

ועל-פי זה יש טעם למה שאמרו רבותינו ו"ל (פריחת עין צרוף הפושעים בתפלה כי צריך להכניס לשמחה

עין צרוף הפושעים בתפלה כי צריך להכניס לשמחה

ועל-כן עקר התפלה בעשרה (שלחן ערוך ארת חיים סימן צ"א, סעיף ט'), כי אזי מתעוררין כל עשרה מיני נגינה שהם השמחה. ועל-כן כל יחיד מחבב להשתדל להתפלל בצבור, כי אזי בקל ינצל מבחינת יגון ואנחה,

מעלת חובת התפלה בצבור

אֶרֶץ חַיִּים

לְקוּמֵי הַלְבוּת

הַלְבוּת קְרִיאַת שְׁמַע הַלְבָּה ג

על־יְדֵי קְלָקוּל הַשְּׁמָחָה, וּכְשֶׁהִתְפַּלֶּה מִתּוֹךְ שְׂמֻחָה
היא רְפוּאָה לְכָל וְיִשׁוּעָה לְכָל. וְעַל־כֵּן הַסּוּמָךְ גָּאֵלָה
לְתַפְלָה אֵינוֹ נֹדֵק, כִּי סְמִיכוּת גָּאֵלָה לְתַפְלָה היא תִּקּוֹן
הַשְּׂמָחָה, כִּנְ"ל.

כִּי הַצְּבוּר, עַל־יְדֵי רְבוּי הַשְּׂמָחָה מְרַבּוּי־עַם, וּבִפְרָט
מִנֵּין עֲשָׂרָה שֶׁהֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִיְּמֵי זְמַרָה כִּנְ"ל,
עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָהֶם כַּח לְהַפְּךְ יִגּוֹן וְאַנְחָה לְשְׂמֻחָה
כִּנְ"ל, עַל־כֵּן אֶפְלוּ אִם יֵשׁ בּוֹ אַחִיזוֹת יִגּוֹן וְאַנְחָה,
חַס וְשָׁלוֹם, וְיִתְהַפֵּף לְשְׂמֻחָה עַל־יְדֵי הַצְּבוּר כִּנְ"ל.
וְעַל־כֵּן הַתְּפִלָּה היא רְפוּאָה לְכָל, כִּי כָּל הַרְפוּאוֹת
עַל־יְדֵי הַשְּׂמָחָה כִּנְ"ל.

עֲנֵי הַמִּיָּה
חֲלֻבְנָה
בְּסַמְמֵי
הַקְּטָרֹת
לְחַכְּסֵי חֹדֶר
הַשְּׂמָחָה

וְזֶהוּ גַם כֵּן בְּחִינַת קְטָרֹת שֶׁהֵיחָ שֶׁם חֲלֻבְנָה, שְׂשֻׁמִּים
לְמַדוּ רְבוּתֵיהֶן וְ"ל (בְּרִיתוֹת 1:1) צִרוּף פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל
בְּתַפְלָה. כִּי "קְטָרֹת יִשְׂמַח לֵב" (מִשְׁלֵי כו, ט), וְהָיוּ מְצַרְפִּין
חֲלֻבְנָה דִּיקָא, כְּדִי לְחַכְּסֵי אֶת בְּחִינַת יִגּוֹן וְאַנְחָה,
שֶׁעַל זֶה מְרַמֵּז חֲלֻבְנָה שְׂרִיחָה רַע, בְּתוֹךְ הַקְּטָרֹת,
שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׂמֻחָה כִּנְ"ל. כִּי הָיוּ עֲשָׂרָה סְמִינֵי קְטָרֹת
מְלֻבָּד חֲלֻבְנָה, כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִיְּמֵי נְגִינָה כִּנְ"ל. וְהַחֲלֻבְנָה
מְצַטְרֶפֶת גַּם כֵּן, וְזֶהוּ בְּחִינַת יִגּוֹן וְאַנְחָה שֶׁנִּכְנַס גַּם־כֵּן
בְּתוֹךְ הַשְּׂמָחָה כִּנְ"ל.

כֵּל סֹדֶר
הַתְּפִלָּה - כְּדִי
לְעוֹרֵר וּלְסַוֵּב
הַשְּׂמָחָה כִּבְל
עוֹלָם

וְעַל־כֵּן כָּל סֹדֶר הַתְּפִלָּה - כְּדִי לְעוֹרֵר וּלְתַקֵּן הַשְּׂמָחָה
בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם. כִּי בְּעוֹלָם־הַעֲשִׂיָה אוֹמְרִים
קְטָרֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׂמָחָה כִּנְ"ל, וְאַחֲרֵי־כֵן פְּסוּקֵי
דְּזִמְרָה עֲשָׂרָה הַלְלוּיָהּ, בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִיְּמֵי נְגִינָה,
וְאַחֲרֵי־כֵן קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁהיא אֲמוּנָה שְׂמָחָה כִּנְ"ל,
וְכֵן גָּאֵלָה כִּנְ"ל. וְאֵזִי כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר הַשְּׂמָחָה - אֵזִי
עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל, וְאֵזִי היא תְּכִלִּית הַשְּׂמָחָה, דְּהֵינּוּ
דְּבָקוֹת בְּהַשְׂמִיחָה־בְּרַךְ, שֶׁזֶהוּ תְּכִלִּית הַשְּׂמָחָה לְשֻׁמַּח
בּוֹ יִתְבַרֵּךְ, כִּי הַתְּפִלָּה היא בְּחִינַת דְּבָקוֹת, כִּיְדוּעַ
(סִימָן פֶּד תַּנְיָנָא).

כִּסּוּף
הַרְעָה -
שְׂפוּצָא מוֹם
בְּיִשְׂרָאֵל
וְיִכּוֹל
לְתַרְחִיקוּ
מִמְקוֹשֵׁשׁ

וְזֶהוּ שְׂאֲמָרוֹ רְבוּתֵיהֶן וְ"ל (עֲרֻכִין טז, ט): 'קְטָרֹת מְכַפֵּר עַל
לְשׁוֹן הָרָע'. כִּי עַקֵּר כְּגַם לְשׁוֹן הָרָע - שְׂמוּצָא
מוֹם בְּיִשְׂרָאֵל וּמְקַטְרָג עָלָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוּל לְהַרְחִיקוּ
מִן הַקְּדוּשָׁה. וְעַל־כֵּן חֲסִיד גְּדוֹל מַאֲד, רַחֲמָנָא לְצַלְן,
כִּי הַשְׂמִיחָה־בְּרַךְ חֲפִץ חֶסֶד וְרוּצָה לְקָרֵב אֶפְלוּ פּוֹשְׁעֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְרַחֵק, כִּי אֲדַרְבָּא, אֲנִי צְרִיכִין דִּיקָא
לְחַכְּסֵי בְּחִינַת הַעֲצָבוֹת בְּתוֹךְ הַשְּׂמָחָה כִּנְ"ל, שֶׁזֶה
בְּחִינַת לְקָרֵב דִּיקָא פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַקְּדוּשָׁה
כִּנְ"ל. וְעַל־כֵּן קְטָרֹת מְכַפֵּר, כִּי קְטָרֹת עִם חֲלֻבְנָה
מְרַמֵּז עַל צִרוּף וְקָרֵב פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל כִּנְ"ל, וְעַל־כֵּן
הוא מְכַפֵּר עַל לְשׁוֹן הָרָע כִּנְ"ל;
בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן.

הַלְבָּה ג

צְרִיכִין
לְחוּצִיא בִּפְתַח
דִּיקָא פְּעִימִים
כָּל יוֹם
אֲמוּנָה
הַיְחוּד

עֲנִינֵן קְרִיאַת־שְׁמַע בְּפֶה דִּיקָא, שְׂצָרִיכִין לְהוּצִיא בְּפֶה
דִּיקָא פְּעִמִים בְּכָל יוֹם אֲמוּנַת הַיְחוּד, דְּהֵינּוּ
שְׂמַע' וְיִבְרַךְ שֵׁם', וְאֵין דִּי בְּמַחְשָׁבָה שְׂבֻלָּב לְבַד,

וְזֶה שְׂפוּמְכִין 'קְרִיאַת שְׁמַע' עִם בְּרַכְתּוֹ גָּאֵל יִשְׂרָאֵל'
לְתַפְלָה, כִּי קְרִיאַת־שְׁמַע היא אֲמוּנָה, וְאַמוּנָה
היא עֵקֶר הַשְּׂמָחָה, כִּי זֶהוּ תְּכִלִּית הַשְּׂמָחָה, בְּחִינַת
(תְּהִלִּים קד, לד): "אֲנִי אֲשַׁמַּח בָּהּ", וְכִמוֹ שְׂכַתְּב רַבְּנֵי,
נִרוּ יְאִיר (בְּסִימָן כג) שְׂאֲמוּנָה היא בְּחִינַת אֲנַפִּין נְהוּרִין,
דְּהֵינּוּ שְׂמָחָה, כִּי אֲמוּנָה היא כְּשֶׁנִּתְחַבֵּר בָּהּ אֲמַת,
עַזֵּן שֵׁם. וְקְרִיאַת־שְׁמַע דְּהֵינּוּ "ה' אַחַד" הוא בְּחִינַת
הַתְּחַבְּרוֹת אֲמַת וְאַמוּנָה, שֶׁזֶהוּ תְּכִלִּית הַיְחוּד (שְׂעִי
הַפְּגוּת קְרִיאַת שְׁמַע דְּרוּש ר'), וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְעוֹרֵר שְׂמָחָה
כִּנְ"ל.

וְקְרִיאַת־
שְׁמַע בְּחִינַת
הַתְּחַבְּרוֹת
אֲמַת
וְאַמוּנָה,
שֶׁזֶהוּ תְּכִלִּית
הַיְחוּד

וְזֶהוּ בְּחִינַת רַמ"ח תְּבִין שְׂבִקְרִיאַת־שְׁמַע כְּנֶגֶד רַמ"ח
אֵיבָרִים (שְׁלֹחַן עָרוֹף אֶרֶץ חַיִּים סִימָן סא סעִיף ג), שֶׁהֵם
בְּחִינַת רַמ"ח מַצּוֹת עֲשֵׂה. כִּי אֵיתָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנֵי,
נִרוּ יְאִיר (סִימָן קפח): שְׂשְׂאָדָם שְׂמַח - צִרְיָה לְשֻׁמַּח
וְלִילָף כָּל קוּמַת הַשְּׂמָחָה, כִּי הַשְּׂמָחָה היא קוּמָה
שְׂלֻמָּה, עֵין שֵׁם בְּפִסּוּק (יִשְׁעִיָה נא, ג): "שִׁשׁוֹן וְשְׂמָחָה
יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה" וְכו'. וְעַל־כֵּן אַחַר פְּסוּק רֵאשׁוֹן
שֶׁהוא אֲמוּנָה, בְּחִינַת שְׂמָחָה, אֲנִי אוֹמְרִים רַמ"ח
תְּבִין כְּנֶגֶד רַמ"ח אֵיבָרִים וְכו', כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ הַשְּׂמָחָה
בְּכָל הַקּוּמָה, כְּדִי שִׁישְׁלַם כָּל קוּמַת הַשְּׂמָחָה בְּרַמ"ח
אֵיבָרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רַמ"ח מַצּוֹת עֲשֵׂה. וְאַחֲרֵי־כֵן
אוֹמְרִים תְּכָף גָּאֵלָה, וְעַקֵּר הַגָּאֵלָה עַל־יְדֵי שְׂמָחָה,
כְּמוֹ שְׂכַתּוּב (שֵׁם נה, יב): "כִּי בְשְׂמָחָה תִּצְאוּ" וְכו',
וְכִמוֹ שְׂכַתְּב רַבְּנֵי, נִרוּ יְאִיר (סִימָן כד אוֹת ב; וְתַנְיָנָא סִימָן
יז), וְאֵזִי כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר הַשְּׂמָחָה אֵזִי מִתְפַּלֵּלִין תְּכָף, כִּי
עַקֵּר הַתְּפִלָּה בְּשְׂמָחָה כִּנְ"ל.

סִיד רַמ"ח
תְּבִין
שְׂבִקְרִיאַת־
שְׁמַע כְּנֶגֶד
רַמ"ח
אֵיבָרִים

וְזֶה שְׂאֲמָרוֹ רְבוּתֵיהֶן וְ"ל (בְּרַכּוֹת ט: ט): 'כָּל הַסּוּמָךְ גָּאֵלָה
לְתַפְלָה אֵינוֹ נֹדֵק כָּל הַיּוֹם' וְכו'. כִּי עַל־יְדֵי
סְמִיכוּת גָּאֵלָה לְתַפְלָה אֵזִי הַתְּפִלָּה מִתּוֹךְ שְׂמָחָה, וְכִמוֹ
שְׂפָרֵשׁ רַש"י בְּגִמְרָא שֵׁם, שְׂבִשְׂבִיל זֶה אֲנִי עוֹמְדִין
לְהַתְּפַלֵּל סְמוּךְ לְגָאֵלָה - כְּדִי לְעַמֵּד בְּתַפְלָה מִתּוֹךְ
שְׂמָחָה. וְעַל־כֵּן שׁוּב אֵינוֹ נֹדֵק וְכו', כִּי כָּל הַהִזְקוֹת

סְמִיכוּת
גָּאֵלָה לְתַפְלָה
היא תִּקּוֹן
הַשְּׂמָחָה

לקוטי הלכות

הלכות קריאת שמע הלכה ג

ארת חיים

קנו

כי אף-על-פי שמאמין באמת בו יתברך פראוי, אף-על-פי-כן אין יוצא בזה ידי קריאת-שמע כלל, עד שיוציא בשפתיו 'שמע' ו'ברוך' שם' וכו', וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות טו): 'השמע לאזנה מה שאתה מוציא מפיך'.

א. על-פי מה שכתב רבנו ז"ל במאמר 'ידיה מקץ - כי מרחמם ינהגם' (סימן ד' תנ"א), והוכח כבר כמה פעמים - שעקר הרחמנות הוא להוציא ישראל עם קדוש מעוונות, כי זה עקר הרחמנות, דהינו להאיר בהם הדעת לדעת כי ה' הוא האלקים, כי על-ידי הדעת הנה נצולין מעוונות, כי אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות' (סוטה ג.) וכו', ע"ן שם.

וכ"ל אדם צריך לעסק בזה להאיר זה הדעת בעולם, ואפלו בשמסתלק למעלה למעלה - אין זה שלמות שיהיה למעלה לבד, רק עקר השלמות הוא, כשהוא למעלה למעלה, שיוכל להאיר גם למטה בעולם הגשמי השפל, כי זה עקר שעשועיו יתברך, כשעולה למעלה העבודה של עולם הזה השפל, כמו שכתוב (סוטה ל"ג פסוק): 'ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חמר' וכו', ועל-כן צריכין להניח בן ותלמיד כדי שישאר דעתו בעולם וכו'.

ועל-ידי-זה זוכין למקופים שהם למעלה מהזמן, ושם עקר סדר הזמנים הוא בבחינת מקופים, שיש מקופים שהם בחינת ימים, ויש מקופים שהם בחינת שנים, בחינת: "תקופות הימים" (שמואל א א, כ), "תקופות השנים" (שמות לה, כב; ודברי הימים ב כד, כג). וזה בחינת שפע הכתר וכו'.

וצריך שיהיה לו בחינת 'כל', שיוכל להאיר בדרך מעלה וברדי מטה, בבחינת (דברי הימים א כט, יא): "כי כל בשמים ובארץ" - דאחד בשמיא וארעא' וכו' (זהו בראשית לא), להראות לרבי מעלה שאין יודעין כלל בהשגתו יתברך, בחינת: 'מה חמית' וכו', ולהפך לרדי מטה המנחים למטה מאד, להראות להם שה' עמו ואצלם וכו', כי 'מלא כל הארץ כבודו' וכו' (ישעיהו ג, ט) בחינת (שם כו, ט): "הקצו ורננו שוכני עפר" וכו'. וזה בחינת השגת בן ותלמיד, בחינת אספקלריא המאירה ואספקלריא שאינה מאירה (במות טו):

עקר הרחמנות הוא להוציא ישראל עם קדוש מעוונות

עקר שעשועיו יתברך, למעלה העבודה של עולם הזה השפל

זוכין למקופים שחם למעלה מהזמן

השגת בן ותלמיד אספקלריא המאירה ושאינה מאירה

וצריך לכלל העולמות, עליון בתחתון ותחתון בעליון כדי שיהיה להם יראה וכו'. ועל-ידי כלליות בן ותלמיד, על-ידי-זה זוכה להארת הרצון בשעת אכילה, בחינת (במדבר כג, א): "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" וכו'. כי המלכות מקבלת הפרנסה מהימים שיש בים החכמה וכו', ע"ן שם כל זה היטב היטב.

ב. וזה בחינת קריאת-שמע בפה ודקא, שצריכין לפרסם אמונתנו הקדושה בפה ודקא על-ידי אמירת קריאת-שמע פעמים בכל יום, זה בחינת: 'ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חמר' וכו', שעקר תענוגיו ושעשועיו יתברך פשידעין ממנו יתברך בזה העולם השפל. ועל-כן צריכין לומר קריאת-שמע בפה ודקא - כדי לפרסם אלקותו בעולם השפל. כי על-ידי הדבור קוראין ומפרסמין אלקותו יתברך אפלו בפני דרי מטה, שידעו כלם כי 'ה' הוא האלקים" (דברים ה, לה).

כי הדבור הוא בבחינת 'כל' הנ' 'דאחד בשמיא וארעא' (שהוא אחוה בשמים ובארץ), כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (בסימן יא), שהדבור נקרא 'צפרתא דקאי בין שמיא לארעא' (הצפור שעומדת בין שמים לארץ), זה בחינת "כי כל בשמים ובארץ" - דאחד בשמיא וארעא, כי כל הנ' ל זה בחינת 'צדיק', כידוע, וכמבאר במאמר הנ"ל, ואיתא בזה הקדוש (תקין יח, לב): 'ומובא בדברי רבנו ז"ל (סימן י"ב): 'פה אתקריאת מסטרא דצדיק' (הפה נקרא מצד הצדיק). נמצא, שהדבור הוא בבחינת 'צדיק', שהוא בחינת 'כל' הנ"ל - דאחד בשמיא וארעא' - שמאיר ברדי מעלה ורדי מטה כנ"ל, וזהו בחינת קריאת-שמע בפה, כדי להאיר הדעת הנה של התגלות אלקותו יתברך בכל העולמות ברדי מעלה ורדי מטה כנ"ל. והעקר להאיר ברדי מטה שזה עקר שעשועיו כנ"ל, כי על-ידי הדבור מפרסמין ומגלין אלקותו יתברך בעולם הזה השפל גם כן שזה עקר תענוגיו יתברך כנ"ל. כי הדבור זה בחינת (תהלים עא, ח): "מלא פי תהלתך", בחינת (בראשית א, כח): "ומלאו את הארץ", בחינת (ישעיהו ג, א): "מלא כל הארץ כבודו", דהינו שמגלין אלקותו יתברך בעולם הזה, שאז העולם ממלא מבני אדם, כמו שכתוב במאמר הנ"ל.

המלכות מקבלת הפרנסה מהימים בים החכמה

עקר שעשועיו יתברך פשידעין ממנו יתברך בזה העולם השפל

על-ידי הדבור מפרסמין אלקותו יתברך בעולם השפל

אֶרֶץ חַיִּים

הלכות קריאת שמע הלכה ג

לְקוּמֵי הַלְכוֹת

כַּנ"ל. וְאֵז וְשִׁמְקֵימִין אֶת רַמ"ח מְצוֹת הַתּוֹרָה אֹז נִקְרָאִין אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּפְדּוֹר יט, יד): "זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם, כִּי אִם לֹא, חֵס וְשְׁלוֹם, הוּא רַק חַיָּה בְּדַמוֹת אָדָם, וְזֶה עָקֵר הֶרְחַמְנוֹת לְהִשְׁתַּדֵּל שִׁיְהִי הָעוֹלָם מֵיִשָּׁב מִבְּנֵי אָדָם, כְּמִבְּאֵר בְּמִאֲמַר הַנ"ל. וְעַל-כֵּן קְרִיאַת-שְׁמַע שֶׁהִיא הַתְּגִלוֹת אֲלֵקוּתוֹ שֶׁזֶה עָקֵר הֶרְחַמְנוֹת כַּנ"ל, עַל-כֵּן יֵשׁ בָּהּ רַמ"ח תְּבִין בְּגַגְדוֹ רַמ"ח מְצוֹת שֶׁהֵם בְּחֵינַת רַמ"ח אֵיבָרִים, כִּי זֶה עָקֵר הֶרְחַמְנוֹת כַּנ"ל.

ג. וְזֶה בְּחֵינַת שְׁמַע וּבְרוּךְ שֵׁם, שֶׁהֵם 'יְחֻדָּא עֲלָאָה' וְ'יְחֻדָּא תַּתְּאָה', כְּמוֹכָא בְּדַבְרֵי רַבְנֵי ז"ל (סִימָן יא), זֶה בְּחֵינַת הַשְּׂגָת דְּרֵי מַעְלָה, שֶׁהוּא בְּחֵינַת 'יְחֻדָּא עֲלָאָה', שֶׁהוּא "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְכוּ" ה' אֲחֻדָּד", כִּי אֲחֻדוּתוֹ יְתַבְרַךְ נַעֲלָם מֵעַין כַּל - 'דְּלִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בֵּיה כְּלָל', וְזֶה בְּחֵינַת הַשְּׂגָת דְּרֵי מַעְלָה, בְּחֵינַת (בַּקְדֻשָּׁת פֶּתוּ): 'אַיָּה מְקוּם כְּבוֹדוֹ', בְּחֵינַת: 'מַה חֵמִית' וְכוּ'. וּבְרוּךְ שֵׁם' זֶה בְּחֵינַת 'יְחֻדָּא תַּתְּאָה', בְּחֵינַת דְּרֵי מַטָּה, בְּחֵינַת: "מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", שֶׁזֶה בְּחֵינַת 'מְלֻכוֹת', כִּיְדוּעַ, בְּחֵינַת: 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ'. כִּי מִצַּד הַנְּהַגַת מְלֻכוֹתוֹ אֲנִי מוֹשִׁיגִין אוֹתוֹ יְתַבְרַךְ וְיִוְדְעִין מִמֶּנּוּ יְתַבְרַךְ, כִּי יוֹדְעִין שֶׁהוּא יְתַבְרַךְ מְלָךְ מִנְהִיג וּמוֹשֵׁל. וְזֶה בְּחֵינַת 'מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ', בְּחֵינַת הַשְּׂגָת דְּרֵי מַטָּה, שֶׁזֶה בְּחֵינַת 'בְּרוּךְ שֵׁם' וְכוּ' כַּנ"ל.

מצד הנקמת מלכותו אני משיגו אותו יתברך!

וללמד וללמוד, לגלות חשיבות בעולם

וְעַל-כֵּן אֲנִי מְבַקְשִׁין קִדְּם קְרִיאַת שְׁמַע: אֲבִינוּ אָב הֶרְחַמְנוּ הַמְּרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְכוּ', כִּי זֶה עָקֵר הֶרְחַמְנוֹת לְדַעַת מִמֶּנּוּ יְתַבְרַךְ וְלִקְיָם מְצוּוֹתָיו כַּנ"ל. וְזֶה שְׂאוּמְרִים: רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלַבְנוּ בִּינָה לְהִבִּין וּלְהַשְׁכִּיל לְשַׁמַּע לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשַׁמֵּר וְכוּ', הִינּוּ בְּחֵינַת הָאֵרֶת בֵּין וּתְלִמִּיד, דְּהִינּוּ 'לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד', לְגַלוֹת הַדַּעַת בְּעוֹלָם, שֶׁזֶה עָקֵר הֶרְחַמְנוֹת. וְזֶה בְּחֵינַת קְרִיאַת-שְׁמַע כַּנ"ל:

עשר עבודותיו לקשר בחינת הזמן לבחינת המעלה מהזמן

ה. וְעַל-כֵּן צְרִיכִין לוֹמַר קְרִיאַת-שְׁמַע בְּכָל יוֹם, כִּי עַל-יְדֵי קְרִיאַת-שְׁמַע שֶׁהִיא הַתְּגִלוֹת אֲלֵקוּתוֹ יְתַבְרַךְ, שֶׁזֶה בְּחֵינַת הָאֵרֶת בֵּין וּתְלִמִּיד כַּנ"ל. עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכִין הַמְּקִיפִין שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִהֶזְמֵן, בְּחֵינַת: 'תְּקוּפוֹת הַיָּמִים' 'תְּקוּפוֹת הַשָּׁנִים', וְזֶה עָקֵר עֲבוּדָתָנוּ - לְקַשֵּׁר בְּחֵינַת הַזְּמַן דְּהִינּוּ הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים לְבְּחֵינַת לְמַעְלָה מִהֶזְמֵן, עַל-כֵּן צְרִיכִין לוֹמַר קְרִיאַת-שְׁמַע בְּכָל יוֹם, כְּדִי שִׁמְשֻׁךְ בְּכָל יוֹם בְּחֵינַת 'תְּקוּפוֹת הַיָּמִים' הַנ"ל, כְּדִי לְהַעֲלוֹת וּלְקַשֵּׁר הַיּוֹם לְבְּחֵינַת לְמַעְלָה מִהֶזְמֵן, לְבְּחֵינַת 'תְּקוּפוֹת הַיָּמִים' כַּנ"ל.

וְצְרִיךְ לְכַלֵּל הָעוֹלָמוֹת - עֲלִיּוֹן בְּתַתְּחוֹן וְתַתְּחוֹן בְּעֲלִיּוֹן. וְזֶה בְּחֵינַת שְׁצָרִיךְ לְאַרְכָּא בְּדוֹ דְּאָחַד, כְּדִי שִׁמְלִיכְהוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּבְאַרְבַּע רוּחוֹת (בְּרִכוֹת יג), זֶה בְּחֵינַת 'מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ', הִינּוּ בְּחֵינַת קְלָלִיּוֹת תַּתְּחוֹן בְּעֲלִיּוֹן, תְּלִמִּיד בְּבֵן, שִׁיְהִי נִכְלָל הַשְּׂגָת דְּרֵי מַעְלָה, 'יְחֻדָּא עֲלָאָה', מִבְּחֵינַת הַשְּׂגָת דְּרֵי מַטָּה, בְּחֵינַת 'מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ', וּכְלָלִיּוֹת [וְהַשְּׂגָת] עֲלִיּוֹן בְּתַתְּחוֹן, דְּהִינּוּ שִׁיְהִי נִכְלָל הַשְּׂגָת דְּרֵי מַטָּה, בְּחֵינַת 'מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ', שֶׁזֶה בְּחֵינַת 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד', מִבְּחֵינַת דְּרֵי מַעְלָה, מִבְּחֵינַת 'מַה' וְכוּ'. זֶה בְּחֵינַת מַה שְׂאוּמְרִים 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד' בְּלַחֵשׁ, זֶה בְּחֵינַת שְׂתִיקָה, בְּחֵינַת הַשְּׂגָת דְּרֵי מַעְלָה, בְּחֵינַת 'מַה', שֶׁהוּא בְּחֵינַת שְׂתִיקָה, בְּחֵינַת (מִנְחוֹת כט): 'שְׂתוּק כֶּף עֲלָה בְּמַחְשְׁבָה', בְּחֵינַת (אֲסִדָּר לְסַעֲדוֹתָא): 'דִּיחְזִי לָן סַתְרֵיהּ דְּאֲתַאמַר בְּלַחֵישָׁא', הִינּוּ בְּחֵינַת הַשְּׂגָה עֲלִיּוֹנָה, בְּחֵינַת 'מַה', שְׂזֹאת הַשְּׂגָה גִּסְתָּרַת וְנַעֲלָמַת וְהִיא בְּבְּחֵינַת שְׂתִיקָה, שֶׁזֶה בְּחֵינַת בְּלַחֵשׁ שְׁשֻׁמוֹף לְשְׂתִיקָה, בְּבְּחֵינַת: 'דְּאֲתַאמַר בְּלַחֵישָׁא', וְכַנ"ל.

לכלל העולמות - עליון בתחתון ותחתון בעליון

מה שאומרים קריאת שמע ביום הכפורים לעת צרב אחר נעילה

וְזֶה בְּחֵינַת מַה שְׂאוּמְרִים קְרִיאַת-שְׁמַע בְּיוֹם הַכְּפוּרִים לְעַת צְרַב אַחַר נְעִילָה (שֶׁלֶחַן עֲרוּךְ אֶרֶץ חַיִּים סִימָן תְּרַכָּנ קצ"ה ו'). כִּי יוֹם הַכְּפוּרִים אֵז מוֹחֲלִין הָעוֹנוֹת, שֶׁזֶה עָקֵר הֶרְחַמְנוֹת הַנ"ל כְּשִׁמְשָׁלִיכִין הַמְּשֻׁאוֹי שֶׁל עוֹנוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וְאֵז מֵאִיר הַדַּעַת הַנ"ל, בְּחֵינַת הָאֵרֶת בֵּין וּתְלִמִּיד, כְּמוֹכֵן בְּמִאֲמַר הַנ"ל (בֵּאוֹת יא) בְּעִנְיַן חֲנֻכָּה, עַיִן שֵׁם, וְאֵז זוֹכִין לְמַקִּיפִין שֶׁהֵם בְּחֵינַת שְׁפַע הַפֶּתַח כַּנ"ל, שֶׁזֶה בְּחֵינַת יוֹם הַכְּפוּרִים, בְּחֵינַת 'כְּתָר', כִּיְדוּעַ (שַׁעַר הַכְּנוּת, יוֹם הַכְּפוּרִים, ד), וְעַל-כֵּן אֵז אוֹמְרִים קְרִיאַת-שְׁמַע מְלַכְּד קְרִיאַת-שְׁמַע שֶׁל כָּל יוֹם, זֶה בְּחֵינַת 'תְּקוּפוֹת הַשָּׁנִים', שֶׁמְקַבְּלִין בְּיוֹם הַכְּפוּרִים הַמְּקִיפִין כַּנ"ל.

ד. וְזֶה בְּחֵינַת רַמ"ח תְּבִין שְׁבַקְרִיאַת שְׁמַע, כִּי זֶה עָקֵר הֶרְחַמְנוֹת לְזִכּוֹת לְדַעַת מְאֲלֻקוֹתוֹ יְתַבְרַךְ, וְזֶה בְּחֵינַת רַמ"ח מְצוֹת עֲשֵׂה שְׁבַתּוֹרָה - כְּדִי לְהַשִּׁיג וּלְדַעַת עַל יָדָם אֶת הַבוֹרָא יְתַבְרַךְ שְׁמוֹ, וְעַל-כֵּן רַחֵם' אוֹתִיוֹת רַמ"ח, כִּי רַמ"ח מְצוֹת עֲשֵׂה זֶה עָקֵר הֶרְחַמְנוֹת

עשר הו' חמנות לזכות ליעת מאלקותו יתברך

חיי מעלת תורתו וספריו הקדושים שמג מזהר"ן קפו

התורה אצלו. והשני שמתחיל ממקרא אחר יש לו סדר אחר לפי ההתחלה שלו, כי כל אחד לפי התחלתו מאיזה מקום שהוא פן משתנה והולך כל הסדר של כל התורה שלו. ואם היה זה התנא בא למקרא אחר של התנא השני לא יוכל לקח משם פי כל אחד צריך רק לקבל ולקח ולהתחיל ממקום שלו אבל וכו' יכול להתחיל מכל מקום וכו' :

שמוג. (ד) אמר אלו לא היה יוצא זה הספר לעולם הינו הספר לקוטי מזהר"ן היה נעשה ענין אחר פי כבר היה לו חשק במה פעמים לעשות הלכות פסוקות על השלחן ערוף לבאר כל דין ודין בהלכה פסוקה או להציג הלכה בדברי מי מהפוסקים אצל כל דין ודין. אף עכשו שניצא זה הספר לעולם לא יהיה ענין הבל"ג. ובאמת חידושים של גמרא פרוש תוספות הם קלים ביותר. ואין אחד מהם יודע הדרך כלל של אותן החידושים ומי שיודע הם קלים מאד וצריך לזה להיות בקי בשלש-עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם :

שמוג. (ו) ענה ואמר אנחנו איננו כלל מזה העולם של עכשו, ומחמת זה אין העולם יכולים לסבל אותנו וראשות (הרינו ראש ופניה) אין שרף לי כלל, כי אין מגיע לי שום ראשות בהעולם של עכשו. וגם מעט הראשות שיש לי באמת אין זה ראשות כלל, אדרבא זהו חוכא ואטלולא [שחוק וליצנות] ממש. וגם אותו המעט שיש לי הוא רק גגד

חיי מעלת תורתו וספריו הקדושים שמו מזהר"ן קפז

הטבע שפפיתי את טבעי לזה, אשר מחמת זה יכול לבוא איזה דבור ממני בתוך העולם. וכל השיחות והספורים

(הינו תורות והמאמרים שהוא אמר) שלנו אם לא היה לי גם זה המעט הראשות, גם אלו הדבורים לא היו באים בתוך העולם. ובאמת אם לא היה דור כזה אם היו דברים אלו (הינו תורות שהוא אמר) נאמרים בדורו של האר"י זכרוננו לברכה או אפלו בדורו של רבי שמעון בן יוחאי זכרוננו לברכה היה רעש גדול מאד :

שמוג. (ז) נשמע מפיו הקדוש שאמר שהספר הקדוש שלו לקוטי מזהר"ן שניצא בעולם הוא אתחלתא דגאולה. ואמר מאחר שניצא בעולם אני חפץ מאד שילמדו אותו, כי צריכים ללמד אותו הרבה עד שיהיה שגור בעל פה. כי הוא מלא מוסר והתעוררות גדול מאד להשם יתברך אשר אין ערף אליו. ומי שעוסק בזה הספר אין צריך עוד ספר מוסר. אחר-כך אמר בפרוש שהלמוד בהבוריו הקדושים הוא אתחלתא דגאולה במהרה בימינו אמן. ואמר שטוב לקבל לעצמו שני שעורים ללמד ספריו הקדושים, שעור אחד פשוט ללמד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה, ושעור אחד ללמד בעיני גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו. ועין במקום אחר מזה (שיחת הרי"ן קלא) מענין עצם העמקות

שמוג. (ח) פעם אחת היה מזרז את אחד ללמד את ספרו. ואמר שהוא מצוה גדולה ללמד ספרו הרבה. ואמר לו שיכולין להיות נעשה בעל מח גדול על-ידי ספרו, כי יש בו שכל גדול ועמקות נפלא על-פי פשוטן של דברים. וגם אם נתמידו בספריו יכולין לזכות להיות נעשה איש פשוט באמת, ואז יזכה לראות הפנימיות שיש בספריו הקדושים פי יש בהם פנימיות הרבה מה שאין נראה על-פי פשוטו כלל. אשרי הזוכה ללמד ולהתמיד בהם הרבה :

שמוג. (ט) אמר בהתורה שלי יש עמקות. ועין במה שגורשם במקום אחר (לקפו סבס) שמה שגכתב בלשונו צריכין לדרקק בו כמו במקרא. כי הוא חוזר בכל פעם בדבריו שגראה לכאורה שפת תר, והוא בכונה גדולה. וצריכין לדרקק בו מאד וכו'. ומי שיש לו עינים וישם דעתו ולבו היטב לדברי רבנו זכרוננו לברכה יבין מעט מזער מעצם העמקות הנפלא שיש בספריו, אשר לא נמצא דגמתם בשום ספר שיהיה בדבריו עמקות נפלא ונעים כמו בספריו הקדושים :

שמוג. (י) פעם אחת היה משבח את הספר שלו מאד, ואמר

חיי מעלת תורתו וספריו הקדושים שנ מוזהרין קפח

שיכולין להיות נעשה בעל תשובה גמור על-ידי למוד הספר שלו. והיה חפץ ומשתוקק מאד שידפיסו ספרו עוד כמה פעמים ויתפשטו בעולם. ואמר שיהיו בני אדם שילמדו ויתפללו על-ידי הספר הזה. ואמר שמי שישב ויעסק בספריו רק בלי קנטור ונצחון, ויסתכל בו באמת אז בודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבבו. ואמר בזו הלשון: "סע וועט אים אלע אדערן טרעגען".

ואמר שכל אדם צריך להשתדל לקנות הספר שלו. ומי שאין לו במה לקנות ימכר וכו' שיש לו ויקנה זה הספר שלו. ומי שאין לו וכו' ימכר פר מתחת ראשו ויקנה הספר שלו. ועוד ספר מזה ועין במקום אחר עוד מזה. ואמר שהספר שלו יהיה חשוב מאד, ויבקשוהו ויתפשוהו מאד וידפסו ויחזרו וידפסו כמה וכמה פעמים ויהיה חשוב מאד, רק נכספתי לראות זאת ואהיה אני עומד ומסתכל מן הצד איה לומדים בו ומדפיסים אותו. ואמר שהמאמרים שכתב בעצמו גם הלשון לבד הוא מסגל מאד פי הם כללים:

שנ. (יא) שמעתי מפיו הקדוש שאמר שהתורה שלי היא פלה בחינות:

שנא. (יב) בשעה שפרכו הספר לקוטי מוזהרין הראשון בעת שהיו הקונטרסים בכתב אמר. לכם נדמה שזה דבר פשוט. הלא כמה עולמות תלויים בזה. וצריכין להרחיב

הדבור בזה כל מה שעבר באותה העת ואם ירצה ה' יתבאר במקום אחר בעזרת השם (לעיל קפד):

שנב. (יג) אמר, הפעל דבר יכול לחפות ולכסות את העינים מאד אבל בלא זה היה הספר עושה התעוררות גדול מאד בעולם. ואמר בזו הלשון: "דער בעל דבר קען זייער פאר שטעלין, אבער זוסט, וואלט דאס ספר מחיב גיווען א גרויסן זאך צו טאהן אויף דער וועלט".

שנג. (יד) אמר שידע כל הצדיקים שהיו מאדם הראשון עד עכשו מאיזה מקום היו, ומאיזה מקום הם אומרים תורה, ובאיזה מקום נשאו בשעת הסתלקותם והתחיל לחשב הפעל-שם טוב זכרונו לברכה מבינה, והמגיד זכרונו לברכה מהקמה, אף-על-פי שבינה למטה מהקמה אף-על-פי-כן היה אומר תורה מאותה הבינה שהיא למעלה מהקמה. רבי ברוך זכרונו לברכה מבינה שהיא למטה מאותה הקמה, אבל אני אומר תורה במקום שהוא למעלה מאלו המקומות, ואפלו אם בא אצלי תורה מאלו המקומות, איני רוצה בהם, פי אני רוצה רק תדשות. ואיך שהוא מקבל תורה במקום שלא קבל שם שום אדם מעולם. בן שמעתי בשם אחרים בשמו. וגם בעצמי שמעתי פעם אחת שהתפאר בשבח גדלת תורתו, ואמר אז בתוך דברי

חיי מעלת תורתו וספריו הקדושים שנ מוזהרין קפט

יותר כמה שמתגעגעים אחר הפעל-שם טוב זכותו יגן עלינו:

שנד. (טו) ספר לי אחד שהיה משבח מאד בגדלת נפלאות תורתו. ואמר שצריכין להשתדל מאד לקנות ספריו. כי אפלו כשעומדין בכתב ומגדל הם טובה גדולה, כי ספריו הם שמירה גדולה בפית לשמר גם העשירות ומזון האדם מכל ההזקות. והנפיר אז עשיר אחד שהיה יודעו ומפירו, ואמר שגם אליו היא טובה גדולה שהיה הספר שלי בביתו, כי יהיה לו שמירה גדולה לכל דבר ושתתקנים עשירותו. והזהיר את האיש שדבר עמו מזה, שיגרו את העשיר הנ"ל שיראה לקנות ספריו. ועין במקום אחר מזה (פי מוזהרין):

שנו. (טז) אחר שמסר התורה פתח רבי שמעון בלקוטי א' סימן ס' אמר שהיתה חתנה יפה "סע גיווען אשיין חתנקלע" והיה ראוי לבקש השם יתברך עם הפמליא של מעלה על החתנה. אמרתי לו בודאי היה בכאן. השיב מן הסתם:

(אמר המעתיק שמעתי שאמר אז לאנשי שלומנו שהיה יכול להחזיק אותם בענין אמירת התורה הנ"ל

התפארותו, הלא אני יודע מהיכן אני לוקח אותם. והמוכן מדבריו ומתנועותיו הקדושים אז היה, שהוא לוקח תורתו ממקום גבוה ועליון מאד:

שנד. (טז) אמר הסור מרע שלי הוא חדוש נפלא, וגם העשה טוב שלי הוא נפלא מאד, כי אני עושה טוב הרבה באמת, והתורה שלי עושה הרבה מאד בעולם. פי על-ידי התורה שלי נמשכין כל ההשפעות שבעולם. ודבר עם אחד, מה המשא-ומתן שלך, עם חטים אתה נושא ונותן, גם זה נמשך על-ידי התורה שלי.

ענה ואמר על שני פתות אנשים יש לי רחמנות גדול עליהם, על אלו אנשים שהיו יכולים להתקרב אלי ואינם מתקרבים, ועל אלו המתקרבים אלי ואינם מקימים את דברי. פי אני יודע שיהיה עת בעת שיהיה האדם מגח על הארץ עם רגליו אל הדלת, אז יסתכל על עצמו היטב ויתחרט מאד מאד על שלא זכה להתקרב אלי, או שלא קיים את דברי. פי אז ידעו שאם היו מקרבים אלי ומקימים את דברי לא היה שום דרגא בעולם שלא הייתי מביאם לאותה המדרגה. אבל לא יועיל אז. ענה ואמר אם חס ושלום לא יבוא משיח במהרה, יהיו העולם מתגעגעים אחריו הרבה מאד הרבה

חיי מעלת תורתו ופירויו הקדושים שנו מוהר"ן קצא

שלשה ימים ושלשה לילות ולא ידעו בין יום ללילה כלל, פמובא בזה הקדוש וכו' (שמות טו):

שנו. (יח) אמר שכל התורות שגלה קדם שהיה בארץ-ישראל, אינו רוצה כלל שיהיו כתובים בספריו, רק מה שחדש אחר שהיה בארץ-ישראל צריכין לכתב הכל, אפלו כל שיחה ושיחה הכל צריכין לכתב. וכמה פעמים הזהיר לכתב כל שיחה ושיחה ששומעין מפיו הקדוש, ואמר בשלמא דברים הנכתבים בספר, אם לא יזכר אותם עכשו יוכל לראותם וללמד בהם בפעם אחר, אבל כל הדברים שאתם שומעים מפיו, שוב לא תשמעו עוד פעם אחרת לעולם. על כן בודאי אתם צריכין לזכר מאד כל דבור ודבור, ולכתב הכל כל שיחה וספור

(ובחמת זה התחלתי לכתב קצת שיחות ששמעתי מפיו הקדוש בעצמו או על ידי אחרים, אבל לא נכתב חלק מאלי):

שנו. (יט) ואמר רבנו זכרוננו לברכה בפרוש שפכל שיחה ושיחה שהיה משיח ומדבר עמנו יכולים להיות על ידה איש כשר, ואפלו צדיק גמור כל ימי חייו כמו שאני רוצה "אזוי וויא איך מיין איין גוטער יהוד" אם ירצה ללך עמה לקים פני שיחתו הקדושה. ומי שזכה לשמע שיחתו הקדושה מפיו הקדוש הוא יודע זאת באמת ובכבודו. וגם אפלו עכשו פשלו מדין דבריו הקדושים יש להם גם-כן פח גדול לעורר להשם

יתברך לזכות לדרכי ה' באמת, למי שישים לבו היטב לדבריו ולשיחותיו הקדושים הנאמרים בזה הספר, ובשאר ספריו הקדושים. כי כל שיחה שלו היא התעוררות נפלא ונורא מאד ודרך ישרה ונכונה מאד לעבודת השם ודרך לכל אחר לפי מדרגתו יהיה באיזה מדרגה עליונה מאד יכול לקבל דרך במדרגה עליונה מאד נפלאות מפל שיחה ושיחה שלו. וכן להפך מי שהוא בתכלית מדרגה התחתונה חס ושלום באיזה מקום שהוא, יכול לקבל דרך ישרה ועצות נכונות מפל שיחה ושיחה שלו למלט נפשו מני שחת, ולשוב אל השם באמת אם ישים לבו לדבריו היטב, ויקים אותם באמת ובתמימות בלי שום חקמות. אשרי מי שיאחז בהם:

שנו. (כ) פעם אחת אמר בכתמיה, אצל העולם הכל שוין ספר הזהיר והתקונים, והמוכן מדבריו היה שבאמת יש חלוק גדול ועצום בין ספר הזהיר הקדוש ובין ספר התקונים, אף-על-פי שספר הזהיר הוא קדוש ונורא מאד אין לו שום ערך נגד קדשת וסודות של ספר התקונים:

שם. (כא) אמר איני אומר לכם מתורת פני-אם הפסלת והיא נמוכה אלפי אלפים ורבי רבבות מדרגות מפני מה שאני משיגה, ואיני

יכול לומר נמוך יותר וכבר נרשם מזה במקום אחר:

שם. (כב) שמעתי בשמו שאמר כבר שיש לו תורות בלי לבושים. פרוש, שאינו יכול להלביש אותה בשום לבוש. ואמר קרא אסמכתא בעלמא הוא, שסומך התורה על המקרא כמו שסומכין על איזה דבר שבודאי הסומך גדול יותר מן הנסמך, כן התורה שלו גבוה מאד, עד שאינה יכולה להתלבש פני-אם דרך אסמכתא בעלמא, והבן.

ואמר שמה שמתנגע כל כך קדם התורה הוא מחמת שקשה לו מאד להוריד השגות התורה שלו בלבושים ודבורים שיוכל לאמרה ולגלותה, על-כן צריך יגיעות גדולות לזה. ועין במקום אחר מזה (לעיל טו), כי דרבו זכרוננו לברכה היה קדם התורה שהיה יושב עמנו כמו שעה ושמים והיה מתנגע מאד בכמה תנועות ונגיחות. ואף-על-פי ששלב בשתיקה היה נפר מתנועותיו שיש לו יגיעות גדולות מאד. ואחר-כך פתח פיו והתחיל לומר.

ופעם אחת ראיתי בעיני בשעה שהתחיל לומר התורה תשעה תקונין יקרין וכו' (סוף כ' בלקטי מוה"ר) שהיה כופל אלו התבות תשעה תקונין וכו' כמה פעמים. ובכל פעם תפס בכח בזקנו בשתי ידיו בשני צדדי זקנו שעל הלחינים וכמעט שהיה תולשם

חיי מעלת תורתו ופירויו הקדושים שנו מוהר"ן קצא

מגדל היראה והמסירות נפש העצום עד אין סוף שהיה לו אז. וכבר נרשם (שיחות תר"ו) שאמר שכל דבר שעושה ברבים קשה עליו מאד מאד, וכשאומר תורה נדמה לו שתתקף שיוציא מפיו הדבור הראשון מיד תצא נפשו, וכן בהקדוש נדמה לו גם-כן שתתקף שיוציא מפיו ויאמר הדבור הראשון תצא נפשו:

שם. (כג) התורות והמאמרים שבספריו הקדושים הם כלליות, וכל מה שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם נפלא וחדש ומתוק לחך ומאיר עינים מאד, ומש בהם עמקות גדול בדרך פשוט ובדרך סוד ונסתר. פי כל התורות יש בהם סודות נסתרים ונפלאים ונוראים מאד מאד. ואי אפשר לבאר זאת.

גם בכל מאמר יש פנוות של מצוות, שכל מאמר שיה לאיזה פנוות המבארים בפתחים ב"עץ-חיים" ופרי-עץ-חיים. כגון התורה של מי האיש החפץ חיים (בלקטי א סימן ל"א) יש בו סוד פנוות לולב אף-על-פי שלא נזכר בו דבר ממצות לולב, וכן בקרב עלי מרעים" (שם קא) במדמה לי שיש בו פנוות קדוש (עין לקטן סימן שסו), וכלי-אצא בזה שארי המאמרים. ושמעתי מפיו הקדוש שאמר, שרצה לעשות פרוש על העץ-חיים, אך פרוש פשוט אינו נצרך, רק צריכין לומר תורה שיהי פרוש, וכבר אמרתי כמה תורות

השייכים לעץ-חיים. גם שמעתי בשמו שאמר, שזה סמוך גמר העץ-חיים וראוה שהוא פלו מוסר. וכן פמה תורות יש בהספר, כגון "מרפכות פרעה" (בלקסי מוהר"ן סימן לה), "אשרי העם זרקא" (שם, סימן לה) ועוד פמה תורות שאמר באותן העתים, וכלם הם סוד פונות תפלין. ובפרט התורות שנתכתבו בלשונו הקדושה בעצמו אמר שיכולים לדרקק בהם כמו במקרא, כי יש שם פונות הרבה כי לפעמים הוא חוזר וכופל הדברים שנדמה שהוא ללא צורך, ובאמת יש שם לדרקק בזה כי יש שם פונה גדולה. גם אמר שהתורות שנתכתבו בלשונו הקדוש בעצמו מסגל כי הוא פלליות. ועקר הוא המוסר והנהגות טובות ועצות טובות היוצא מהם מפל מאמר ומאמר, מלבד הנסתרות שיש בהם וכו' פנ"ל ואי אפשר לבאר יותר בכתב כי אם כל חד כפום מה דמשער בלבה:

שסג. (כד) שמעתי בשמו שאמר בימים הקודמים קדם שנתקרבתי אליו, שהוא משתוקק שיתקרב אליו איש למדן ובעל לשון נפלא, ואז היה יכול לבאר פתבי האר"י זכרונו לברכה עד שאפלו נערים יודעי ספר היו יכולין ללמד ולהבין פל פתבי האר"י זכרונו לברכה:

שסד. (כה) פעם אחת דברתי עמו מענין קבלת האר"י זכרונו לברכה, ואמר שקבלת האר"י ז"ל הוא לגמרי אחד עם קבלה שחבר מורנו הרב משה קורדובירו זכרונו לברכה. אחר כך איהו שנים שוב נודמן שדברתי עמו מענין הקבלה שגלה האר"י ז"ל, ואמר שהקבלה שלו היא רחוק ונשגב מאד מהקבלה של פעל הפרדס ז"ל. ועמדתי מרעיד ושאיתי אותו באימה הלא שמעתי מפיכם פעם אחד שבאמת הכל אחד. השיב מסתמא אם אמרתי כך ידעתי מה שאמרתי. והדברים סתומים וחתומים לכאורה. אף מי שיש לו לב להבין כול להבין מרחוק שהכל נכון ודבריו חיים וקמים והכל אמת ונציב ונכון וקיים ונשר. כי באמת פודאי הכל אחד בפנימיות האמונה באמת לאמתו. אף אף-על-פי-כן דרכי התגלות הסודות של האר"י ז"ל הוא רחוק ונשגב מאד מדרכי הפרדס, אף-על-פי שבאמת לאמתו הכל אחד. ואי אפשר להאריך ענין זה כי כבוד אלקים הסתר דבר והמשכילים יבינו: (כו) [נדפס בשו"ת הר"ן סימן קכח] ספר שידע פל דברי העץ חיים ופרי עץ חיים וכל פתבי האר"י ז"ל וספר הזכר והעקר התקונים. והמוכן מדבריו היה שזה היה בימי נעוריו. והפליג מאד פמה פעמים בשבח גדלת קדשת התקוני זהו. והיה רגיל

לעסק בו ביותר גם בכל השנה אפלו שלא בימי אלול. ואמר שבספר התקונים כלולים פל החכמות שבעולם:

שסה. (כז) אמר, המענינים בספריו שיש להם שכל קצת סבורים שדרכי הקבלה של האר"י זכרונו לברכה וכיוצא, מרמז גם-כן בספריו. והושבין זאת למעלה לספריו שנוגע עד לשם, והם אינם יודעים שהוא להפך. אדרבא גם דרכי הקבלה של הקדמונים זכרונו לברכה נכלל גם-כן בדבריו. ולא סים בפרוש רק היה מבאר פונתו ממילא. כלומר אכל פונתו בעצם תורתו גבוה למעלה הקדושים כלול גם-כן בדברי תורתו, כמו שפומכין על איהו דבר, שפודאי הסומך גדול יותר מן הנסמך:

שסז. (כח) שאל ואמר בחל-המועד סכות תקסט"ט והיכן אנו עומדין בתפלה. ובאר אחר-כך שפל סדר התורות הם על סדר התפלה. וזאת התורה שייכה למקום זה של התפלה וכן פל התורות. ועדין אנו עומדים קדם ברוך שאמר ואחר הודו שהוא קדם לברוך שאמר פגסח ספרד, ואמר שיהיה מסתמא אחד שיוכל להתפלל כך שיהיה תפלתו עם פל התורות פנ"ל. וצריך שיאריך ימים ושנים הרבה שיוכל לגמור פל התפלה

הינו לומר תורה על-פי סדר התפלה עד גמר התפלה:

שסז. (כט) ספרו לי שפשתתקרבתי אליו, אמר בפני אנשים אחרים שלא בפני ברוך השם שהזמין לי רך בשנים אחד שאפלו דבור אחד מדבורי לא יהיה נאכד עוד, וכוונתו היתה עלי שאזכה לכתב פל דבריו היוצאים מפיו הקדוש הן תורות הן שיחות שגם הם תורה, ואפלו דבור אחד בעלמא לא יהיה נאכד עוד:

שסח. (ל) פעם אחת נכנס בביתו ושאל עלי, והיה צר לו עלי שאיני נמצא אז ואמר, שאין לו בפני מי לומר מה שהוא צריך לגלות. ואמר הלא אני יכול להחזיק אצלי הרבה מאד ואיני אומר פיי-אם פשהמים כבר עולים על פל גדותיו עד שיוצא לחוץ בעל פרוח ואמר בלשון אשפנו: "נאר אז סע גייט איבער דיא זאסטאווקעס". ועכשו גם זה אין לי בפני מי לומר. גם אמר לי כבר בעת שנתקרבתי אליו אם תהיה איש פשר תוכל לשמע ממני הרבה, כי אני צריך איש אחד לומר לפניו. כי פמה פעמים אני צריך להוציא דבורים, על-פן אני צריך שיהיה לי איש אחד שאוכל לומר לפניו וכו' וכמה פעמים היה מדבר ומגלה תורה בפני מי שנודמן אצלו אז. ואמר לי פעם אחת על ענין בזה שאמר פעם אחת תורה

חיי מעלת תורתו וספריו הקדושים שסמ מוהר"ן קצד

בפני איש אחד שלא הבין דבריו כלל. ואמר לי אחר-כך היות שאני צריך לדבר ולגלות, ובא זה האיש ואמרתי לפניו אבל רצונו שישמע מפיו מי שיכול לתפס קצת וכו' :

שסמ. (לה) ענה ואמר לי ועם זה אין אתה רשאי להחיות את עצמך [בלשון תמה], שיש לך חלק גדול בהספר. הינו בהספר לקוטי מוהר"ן שלו שנדפס אז באותה העת, והאריך בשיחה זאת קצת. ואמר שכל הספר הוא שלי, שאם לא הייתי לא היה הספר בעולם. והסביר לי הדבר שכן הוא שכל הספר נעשה על ידי וכו', ואמר לי מעט אתה יודע מעצם מעלת גדלת הספר וקדושתו, ויותר מזה ראוי לך להאמין בעצם גדלת הספר הזה וכו' וכו' ואמר לי הלא נדפסו אלה ספרים, וכל ספר בא ליד כמה אנשים. הינו שראוי לי להחיות את עצמי שזכיתי לזכות את הרבים בזכות פנה וכו'. גם שלא בפני דבר עם כמה אנשים מאנשי-שלומוני שיש לי חלק גדול בהספר "טאקע גאר" ואכן הרבה, ואמר שראוי להם להחזיק לי טובה, כי אם לא הייתי עוסק פנה לא היה נשאר אפלו עלה אחד מספריו :

שע. (לה) אמר כל אחד מהם יש לו חלק בהתורה שלי. אבל נתן יש לו חלק גדול יותר מכלם. ענה ואמר אתם יודעים זאת שאם לא היה הוא לא היה לכם אפלו עלה אחד מהספר.

ואמר בלשון אשכנזי: "ווען ניט ער, וואלט איר ניט גיהאט אבבלעטל שמות":

שעא. (לה) אמר לי האתה תהיה במרה שחורה. אתה מחיב להיות בשמחה תמיד [בפרוש אמר לי "דו זאלסט נאך זיין אין דער מרה שחורה, דו ביסט מחיב משנה פרייליך צו זיין". גם אמר לי "דו זאלסט זיך לאון אראב ווארפן" (משה להפיל את עצמך) [בתמלה] גם אמר לי "סע וועט זיך נאך טאן ברודער האלט זיך" ואחי עיר גער אחו עצמך]. גם אמר לי ה' עמך וכו' (שדעק זיך ניט [אל תפחד] (מה שאמר לר' נתן כבר טוב לו כל-כך שרשאי להיות במרה שחורה רחמנא לצלן שמעתי מרבי יצחק ליב זכרונו לברכה מטעפליק ששמע מפיו הקדוש שאם היה מספר עמו הנצי שוחות כמה שספר עם רבי נתן ורבי נפתלי לא היה לך קיום כלל וגם כל העולם פלו לא היה לו קיום):

שעב. (לה) אמר שאין שום איבר באדם שלא אמר עליו תורה כי כבר אמר תורה על כל איבר ואיבר שיש להאדם כי ידוע שקומת האדם נרמז למה שמרמז וכו' :

שעג. (לה) אמר, הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה וכמה צדיקים עשו ותקנו בעולם מה שתקנו, ואחר-כך פשנפטרו ונסמלקו נפסק הדבר, הינו ההארה שהאירו בתלמידיהם והחזירום להשם יתברך, לא נמשך

חיי מעלת תורתו וספריו הקדושים שעד מוהר"ן קצה

מדור לדור רק נפסק. על-כן צריכין לעשות דבר שיהיה לו קיום לעד. וכן דבר עוד פעם אחת שצריכין להשאיר תלמידים שאלו התלמידים יעשו תלמידים אחרים, וכן התלמידי תלמידים יאירו להלן יותר ויותר וכן לדורי דורות:

שעד. (לה) שמעתי בשמו שאמר שכל ההשגות הגבוהות שהוא משיג אינם חשובים אצלו כל כך, רק העקר הוא כשזוכה להכניס איהו דבור בתוך העולם. כי בכל דבור ודבור שהוא מדבר בפני העולם תלויים בו כל העולמות עליונים ותחתונים:

שעה. (לה) פעם אחת עמדנו לפניו בלילה ודברנו עמו הרבה מפמה וכמה תורות שגלה לפנינו [אשר עתה כבר נדפסו כלם אבל אז עדין לא נדפסו ספריו], והייתי מזכיר לפניו איהו תורות והייתי מפליג לפניו עצם שבת הפלגת חדושי. וכן כמה וכמה תורות, כי כל תורה ותורה היא חדוש נפלא ומפלג מאד מאד אשר תכלה הנפש מעצם ערבות והפלגת החדוש, למי שזוכה לעין בהם באמת. והיינו מדברים הרבה מזה, אחר-כך למחרתו בבקר נסעתי עמו ללוותו בדרך.

ענה ואמר, אהמול הנחנו וסדרנו הסחורה שלנו [שקורין קראס] ברוך השם היא סחורה יפה מאד מאד.

וטוב היה שיהיה לחנות זה משרת טוב ויפה שיכול להניח ולקבל ולסדר כל חתיכה סחורה יפה עם הקצה לחוץ (כדרך המשרתים המבחרים שמקפלין הסחורה ומניחין קצת לחוץ כדי שיראה הקונה בבואו תכף מהות יופי הסחורה), וכשיבוא אחד לקנות איהו סחורה יוכל המשרת לחטף מיד בזריזות אותו המין סחורה שצריך הקונה, ויפתח אותו במהירות לפני הקונה ויהיה מראה לו מיד הוד יופי פאר הסחורה הטובה הזאת. והנמשל מוכן שצריכין אחד שיהיה בקי היטב מאד בכל תורותיו שגלה שיכול לסדר כל תורה יפה עם הקצה לחוץ. וכשיבוא אחד וירצה להתקרב ולדבר מתורתו יוכל להושיט לו מיד איהו תורה שהוא צריך אז כפי ענינו. כי כל תורותיו הם כלליות גדול מאד מאד שיכולין למצא בהם מה שצריך כל אחד ואחד, רק צריכין אחד שיהיה בקי בהם היטב שיוכל להושיט לכל אחד ואחד מה שצריך באותה העת. והבן השאר מאלף:

שעו. (לה) ספר עמי ואמר שיש לו דברים גבוהים ונעלמים מאד בענין שיחתו שמיחה עם בני אדם, אף אי אפשר לי לגלות זאת. כי הלא אני צריך לדבר גם עמך, ואם יגלה דרכי שיחתו הקדושה שוב לא יוכל לדבר ולפעל מה שרוצה. גם אמר להרב דפה ברסלב מורנו הרב אהרן,

הלא אני אוהב אותך מאד מאד ואני מברכך הלוואי שתזכה בעולם הבא להבין שיחות חלזן שלי. וזה היה קדם שהיה בארץ-ישראל:

שעזו. (לט) שמעתי בשם מורנו הרב חיאל זכרונו לברכה, אחיו של רבנו הקדוש זכרונו לברכה שספר בשם רבנו הקדוש שפעם אחת שאל אותו על ענין שהוא זכרונו לברכה הזהיר את אחיו מורנו הרב חיאל זכרונו לברכה שהיה רגיל לדבר עם בני אדם כדי לקרובם על-ידי-זה להשם יתברך, ושאל אותו שפמה פעמים מברחים לדבר עם בני אדם דברים בטלים ושיתח חלזן. השיב לו רבנו ז"ל מאחר ששל-כל-פנים נכנסין בתוך הדבורים שמספרין עמהם איזה דברים מדברי תורה, על-ידי-זה נתתקנין כל הדבורים ובעין מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת ל:): בקשו לגנו ספר קהלת, ומפני מה לא גנזוהו, מפני שתחלתו דברי תורה וסופו דברי תורה. וכבר מבאר במקום אחר (שיחות הר"ן רד) שמי שבקי בספריו היטב כולזין למצא כל שיחות העולם בתוך תורתו וכו'. ואי אפשר שלא יהיה שיחה בעולם שלא יהיה לה שיכות לתורתו הקדושה:

שהלשון שלי הוא סמוך להמכון. והיטב בעיניו הלשון שלי, ואמר שאחריו אנכי. הינו לענין צחות הלשון של התורות, הלשון שלי היא מעלה מכלם הרבה. אפס הלשון שלו בעצמו טוב ומעלה ביותר בודאי, אבל אחר הלשון שלו הוא הלשון שלי שתקף במדרגה שאחריו נגד הלשון של שאר החכרים, פי לא היטב בעיניו לשונם כלל בכמה אפנים פי על פי רב לא עמדו על המכון כלל. וגם המעט שהבינו לא היו יכולים לכתב על הספר כל אשר הבינו בלבבם, וה' אלקים נתן לי לשון למודים והיטב בעיניו הלשון שלי בעזרת השם יתברך:

שעמו. (מז) פעם אחת היה ספר האלף-בית (ספר המדות) בכתב אצל חברנו רבי נפתלי, ורבי נפתלי ישב עמו על העגלה פי היה מלנה אותו פשטע לנאורייטש. ענה ואמר על ספר האלף-בית שראהו ביד רבי נפתלי הנ"ל: "מיין ליבער הרציקער חבר מיין ליבער גיטרייער חבר. האט דאס האט מייך גימאכט פאר איין יהוד". ואחרי רבעי הספור זה עשה אותי ליהודי הינו שעל-ידי אלו הדברים הנאמרים בספר האלף-בית על כל מדה ומדה, על-ידי-זה התגבר לשבר כל מדה ומדה עד שזכה למה שזכה:

שפ. (מב) אמר שהיה לו בהאלף-בית את ר' על רפואה שהיה כתוב

שם כל הרפואות ולא היה חולאת בעולם שלא היה כתוב שם רפואתו, אך לא רצה להעתיקו ושפרו:

שפא. (מג) אמר אם היה הבעל-שם-טוב שומע תורתו היה אצלו גם-כן חדוש, אם היה רבי שמעון בר יוחאי שומע תורתו היה גם-כן חדוש גם אז:

שפב. (מד) כשרציתי להיות בארץ-ישראל אמרתי תורה אחרת, אחר-כך פשהתחלתי לנסע נשפנה גם-כן התורה למעלה. פשהייתי בארץ-ישראל אמרתי גם-כן תורה אחרת, כשהייתי אמרתי גם-כן תורה ועתה השגתו התורה הנפלאה והנוראה מאד מאד התחיל אחר שהיה בארץ-ישראל עד שהוא מתפיש עתה בהתורה שאמר קדם ארץ-ישראל. וכל הספר רבו ככלו הוא מתורה שאחר ארץ-ישראל רק מעט דמעט מהקדמם שלשה או ארבעה דפיין או פחות והם באמצע הספר:

שפג. (מה) שמעתי מפיו הקדוש שפעם אחת דבר מהספר שלו שנדפס. ענה ואמר והיה שוחק קצת אז, ואמר שידפיסו ספריו ויכתבו על כל ספר וספר שלו בעל המחבר ספר פלוני ופלוני וכו'. פדרך שכותבין על המחברים שחברו ספרים הרבה. ורמז

לנו בזה שישארו ממנו ספרים הרבה וכן נתקיים קצת בעזרת השם:

שפד. (מז) אמר לא מבטיע דבור שאינו יוצא מפיו בלי התחדשות, אלא אפלו הכל אינו יוצא מפיו בלא התחדשות:

שפה. (מז) פעם אחת דברתי עמו זכרונו לברכה ואמרתי לפניו ששיחתו הוא תורה ממש, והודה לדברי. ואמר שפמו שלמדן אי אפשר לו לדבר בלי שיבוא בתוך דבריו דברי תורה, איזה דבור של גמרא וכיוצא בדרך הלומדים, כמו כן בכל דבריו מברר שיבוא בתוכם עניני תורה כדרכו. פאשר ראינו בעינינו כמה פעמים שנעשו כמה תורות משיחתו, שמאותו השיחה ממש נעשה אחר-כך תורה נפלאה וזה מה שראינו בעינינו מלבד הנסתרות רבות שיש בזה שאי אפשר לידע לאנשים כערבנו:

שפו. (מח) ספר שדרכו היה שהיה מדבר תנחות ובקשות הרבה מאד לפני השם יתברך בשיבתו על השלחן בסעודה שלישית בחדרו בינו לבין עצמו. והיה מרבה לדבר מאד לפני השם יתברך עד שהתחיל לדבר מאליו תורה בלי פונה כלל. והטה אָזו לדברי תורתו שניצאו מפיו אז, וראה שהם דברים יפים וראויים לאמנם. והן הן הדברים שאמרתי לפרקים במוצאי שבת אחר הבדלה

חיי מעלת תורתו וספריו הקדושים שפז מוזהר"ן קצח

היגו שאלו הדברים הם מהתורה שאמר בסעודה שלישית מאליו כנ"ל:

שפז. (טז) שוף לענן מה שאמר שבמאמר בקרב שם יש פונת קדוש (לעיל טז) אחר-כך שמעתי שפונות של קדוש הם באמת במאמר בקרב עלי השני בסימן ק"א:

שפח. (י) אמר שגם בני אדם השומעים התורה של הצדיק האמת ואינם מבינים אותה, לעתיד בעולם הבא יבינו. פי העקר תורה שלו היא להנשמות שלנו. שפשנבוא לעולם הבא יהיו הנשמות שלנו בקיאים באותן התורות הגבוהים מאד. גם בעולם הזה צריך לקימם בפשיטות על-פל-פנים לילך בהם, פאשר שמענו מפיו הקדוש כמה פעמים שצריכין לילך עם אותם התורות, דהינו לילך איזה זמן עם זאת התורה. וכל העבודות שלו מבקר עד ערב יהיו עם הלוח של אותה התורה שהוא הלוח בה פעת ההוא. ואחר-כך ילך איזה זמן עם תורה ממאמר אחר, וכן יתנהג תמיד, עד אשר יעבר וילך עם כל התורות שאמר, והשם יתברך יעזר לזה. והעקר לכל יהיה מבהל ומבלבל שלא ירצה לחטף הכל בבת אחת, ורק צריך להתנהג בנחת בהדרגה מעט מעט וכו', ועל-ידי-זה יוכל לזכות למה שיזכה עד שיזכה לקים הכל:

שפז. (נא) הקשר והחבור של התורות שלו הוא כעין בנן ואריגה ממש, שבתחלה מקשר ומחבר אלו שני דברים יחד. ואחר-כך קושר ומחבר דבר שלישי להשני בכמה קשרים חזקים וכן משלישי לרביעי וכן להלן וכו'. אף על-פי רב חוזר בכל פעם לחזר ולקשר אלו הארבעה דברים יחד.

פי מתחלה אין הקשר שלהם יחד, רק מזה לזה דהינו מהראשון לשני ומהשני לשלישי ומהשלישי לרביעי, אבל עדין אין קשר להרביעי בהראשון, אבל אחר-כך מביא פסוק או מאמר רבותינו זכרונם לברכה או שאר ראיה אחרת שעל-ידי-זה מקשרם יחד עד שמחבר בקשר הדק היטב כל אלו הארבעה דברים יחד. ואחר-כך חוזר ומקשר עוד כמה דברים זה לזה. ויחד כלם הוא מקשר להתחבור והקשר הראשון.

ובתחלה אין קשר לשני החבילות הקדושות האלו פי אם על-ידי איזה קשר שיש בין דבר אחד מהחבילה השניה לדבר אחד מהחבילה הראשונה. אבל אחר-כך הוא חוזר לקשרם בראיות ודרכים נפלאים שממשיך קורות לקשר הבנן משלישי שבראשון לרביעי שבשני, ומשם לשני שבשלישי ואחר-כך מחבילה שניה לשלישית גם-כן כך, וכן להלן. ואחר-כך מקשרם כלם יחד בדרך

חיי מעלת תורתו וספריו הקדושים שפז מוזהר"ן קצח

נפלא. וכל זה הענן שמעתי והבנתי מפיו הקדוש למחרת יום הספורים תקע"א שקדם הסתלקותו. ועדין צריכין להרחיב הדבור בזה ולהביא לזה דגמא ממה תורות כדי שתבין ענן זה היטב ותבין מעט דרכי הספר הקדוש הזה.

(ועין לקמן בהשיחות סימן תקצ"ד מבאר גם-כן מה שבאר לי פעם אחת ואמר לי, פי התורות שלו הם כמו מי שנכנס לפלטיין שיש בו היכלות וחדרים ואכסדראות ופשפשוין נאים נפלאים ונוראים מאד, ועליות על גבי עליות שונות בדרכי הדושים נוראים. ותכף פשנכנסין בחדר אחד ומתחילין להסתפל בו ולהתפלא על נפלאות החדושים אשר בו, בתוך כך רואין שנפתח לו פתח נפלא לחדר אחר וכן מתדר זה לחדר עוד, וכן מתדר לחדר ומתדר לעליה וכו' וכלם פתוחים מזה לזה פתחים ותלונות ומקשרים ומשלבים זה בזה בסדר נפלא ובחכמה עמקה ובתכלית היפי והגוי. וכל זה אי אפשר לבאר בכתב פי-אם למי שנכנס קצת בבהנת עמק דברי רבנו זכרונם לברכה. אשרי הזוכה לטעם נעם מתיקות עמקות תורתו הקדושה וכו'):

שצ. (נב) בלקוטי תנאן סימן ד', מה שמבאר שם מענן רפואת המפה ולכאורה אין פרוש לדברים הללו ומה ענינם במאמר זה. אמר

המעתיק שמעתי מאנשי-שלומנו שקדם שבועות הזה שנאמר בו המאמר הנ"ל חלה וכו' איש חשוב אחד מאנשי-שלומנו בלאדיזין, הינו שהיתה לו מכה גדולה בפי הטבעת רחמנא לצלן והנה חולה מאד. והרופאים משכו ידיהם ממנו כי אמרו שאינו יכול לחיות. פי אפלו אם תפתח המפה ותבקע, או צריכין לנקות אותה ולהמשיך כל הלחות הרעה מתוכה, וכן שאר כל ההשתדלות הצריכין לרפואת המפה, וזה אי אפשר מחמת שהיא בתוך הפרכשתא ובודאי ימות. וכו' אנשי לאדיזין על שבועות וספרו לרבנו זכר צדיק לברכה אודות כל הנ"ל.

אחר-כך בשבועות אמר רבנו זכרונם לברכה המאמר הנ"ל ושם מדבר מענן רפואות המפה בפרטיות. וכשבאו לביתם נודע להם שבשעה שאמר רבנו ז"ל זה המאמר נבקעה המפה ותכף נקל לו [ר"ל] ממצבו, ואחר איזה ימים נגמר רפואת המפה בשלמות. והכלל אשר נראה לעינים פעמים אין מספר אשר כל הענינים שעברו בעולם, בפרט הענינים שעברו על אנשי-שלומנו הכל היה נכלל בתוך דברי תורתו הקדושה. ועל-ידי תורתו הקדושה המשיך רפואות ותקונים והמתקות לכל הענינים שבועולם, בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות:

שצא שמעתי בשמו זכרוננו לברכה שספר משל נאה לענן מה שמרבה לגלות כל-כף תורות נפלאות ומעשיות ושיחות נפלאות ונוראות, אף-על-פי שאינו נראה עדין שעששו פעלתם בשלמות באנשי-שולמנו כמו שהיה ראוי להם.

וספר לענן זה ממלך אחד שחלה בנו יחידו ביותר עד שכל הרופאים משכו ידיהם ממנו ונתנאשו מרפואתו. בתוך כך בא רופא מפלג בחכמה מאד ובקש המלך ממנו בתחנונים גדולים להשתדל עם בנו. והשיב לו האמת שרפואתו קשה ורחוקה מאד אף-על-פי-כן אם יעשו עוד תחבולה אחת אזי אפשר דאפשר שהיה לו רפואה. אף איני יודע אם לומר לך זאת התחבולה מחמת שהיא דבר קשה וכבר מאד. והפציר בו המלך מאד לגלות לו התחבולה.

ואמר לו תדע שבנך הוא חולה מסכן מאד בתכלית עד שכבר אי אפשר לתן לו לתוך פיו אפלו טפה אחת מסממני הרפואות. אף איך שיש סממני רפואות יקרות כאלה, אשר צלוחית אחת קטנה מאד עולה לסף אלפי אלפים, וצריכין למלאת חביות מלא מסממנים היקרים האלה, ולקח בדלים מלאים מסממנים האלה ולשפף על בנה החולה. וממילא מוכן שכל הסממנים היקרים האלה ילכו לאבוד לגמרי, אף אף-על-פי-כן

יתחזק גופו מעט על-ידי-זה. ואולי מתוך שישפכו עליו הרבה כל-כף וכנס לתוך פיו גם-כן איזה טפה על-כל-פנים, על-ידי-זה אפשר שהיה לו רפואה.

ותכף ומיד נתבצה המלך לזה וענה לעשות כן ועל-ידי-זה נתרפא הבן מלך. והנמשל מוכן ממילא שדיקא מחמת שאנו חולים מדפאים בחלי הגפש כל-כף רחמנא לצלן. על-כן מכרח הצדיק הרופא נאמן לשפף עלינו סממנים יקרים ונוראים מאד. אף-על-פי שלכאורה נראה שפמעט הכל הולך לאבוד חס ושלום, אף-על-פי-כן ריח טוב קולט, ובכרות הימים אולי נזכה לחטף מהם איזה טפה יקרה ונפלאה לתוך פינו ופנימיותנו, עד שעל-ידי-זה אולי יש תקנה לזכות לרפואה שלמה ברוחניות וגשמיות, אמן כן יהי רצון:

ענין המחלקת שעליו

שצב (א) אמר איך אפשר שלא יחלקו עלי מאחר שאני הולך בדרך חדש שעדין לא הלך אדם בו מעולם מזמן קבלת התורה וכו', אף-על-פי שהוא דרך ישן מאד אף-על-פי-כן הוא חדש לגמרי:

שצג (ב) אמר אפלו אם היה הבעל-שם טוב והארז"ל וכו' בעולם לא היה יכול להשתוות עמי וואלט עד זיה אויף ניט גיקאנט אויס

גלייכען מיט מיר. מיט מיר גלייף אויס קומען:"

שצד (א) אמר יש בני אדם שאין מפירים אותי כלל וחולקין עלי. ואמר שאיתא בזהר הקדוש (סמות ¹⁰¹) על פסוק "הבה נתחכמה לו", וכי תעלה על דעתך שפרעה הלך לכל אחד ואחד ואמר לו הבה נתחכמה, אלא שהכניס בתוך לבכם וכו' עין שם:

שצה (ד) שמעתי מרבי יודל ספור דברים ששמע מרבנו זכרוננו לברכה. ענה ואמר, אברהם אבינו היה לו גם-כן יסורים גדולים ממעשיות פאלו (פלומר כמו ענן המעשיות והיסורים שעובדים עליו) כי אברהם אבינו היה גם-כן מקורב בני הנעורים להשם ותפלה. כי היה מגיר גרים בפדווע (פדאשית רבה לט).

ודרכו היה שהיה בא בתוך העיר, והיה רץ בתוך העיר, והיה צועק הוי הוי, גוואלד גוואלד. והיו רצים אחריו כמו שרודפים אחר המשגע, והוא היה טוען עמהם הרבה שהם כלם בטעותים גדולים, כי היה פקי בכל השקליות והספרות של דרכי העבודה-זרה שלהם, כי העבודה-זרה של הקדמונים היו להם בזה כמה סכרות ושקליות של טעות. ואברהם אבינו עליו השלום היה פקי מאד בכל סכרותיהם ודרכי טעותיהם. והיה מוכיחם ומראה להם שהכל טעות,

וגלה להם האמונה הקדושה האמתית. ונמשכו אחריו קצת בני הנעורים, כי זקנים לא היה מקורב, כי הזקנים כבר נשרשו בטעותיהם הרבה וקשה להשיבם מדרךם עוד, רק בני הנעורים נמשכו ורצו אחריו. והיה הולך מעיר לעיר והם רצו אחריו. והיו אביהם ונשותיהם חולקים עליהם, על אלו בני הנעורים, כי אמרו עליהם שיצאו לתרבות רעה ונשתמדו, עד שהיו מרחקים אותם מאד. עד שקצת בני הנעורים חזרו לסורם מחמת היסורים שהיו להם מביתם מחותנם ומאביהם ומנשותיהם וכיוצא, וקצתם נשארו אצלו ונדבקו בו.

והיה אברהם אבינו עוסק בזה הרבה לגלות האמונה הקדושה בעולם. והיה מחבר ספרים הרבה מאד על זה, אלפים ספרים. והיו לו בנים הרבה, ומשתמא מאחר שהיו בניו, היו כלם הולכים בדרך הישר, כי אפלו לשמעאל עשה תשובה (כפי בפרא סי). אף אחר-כך כשרצה אברהם אבינו להשאיר ספריו וחקמתו בעולם, היה חוקר ומתבונן בעצמו למי מבניו יניח ספריו וחקמתו, עד שנספם אצלו להניח הכל ליצחק אבינו, ומסר לו הכל.

ואחר-כך היה יצחק גם-כן הולך בדרך זה, והיה מגיר גם-כן גרים הרבה וחבר גם-כן ספרים הרבה מאד

רג	מוהר"ן	ענין המחלוקת שעליו שצט	חיי	רב	מוהר"ן	ענין המחלוקת שעליו שצו	חיי
----	--------	------------------------	-----	----	--------	------------------------	-----

בענין חזיק האמונה הקדושה. והיה מתבונן גם כן למי מפניו ניח ספרינו וחקמתו, כי גם עשו הוטב בעיניו והטעה אותו עד שהיה אוהבו, כמבאר במקרא, כמו שכתוב ^{(בראשית} ^{כח:)} "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" כמו שפרש רש"י שם שהיה מרמה את אביו בדבריו, והיה שואלו אבא איך מעשרין את המלח וכו'. אבל אף-על-פי-כן התבונן יצחק בדעתו עד שנתברר לו שהעקר הוא יעקב ומסר לו הכל.

שצו. ^(ח) באומין דבר מענין המחלוקת שעליו, שדוכרין עליו קצבים. ענה ואמר בדרך קובלנא, ואנכי אפדה הינו הפסוק הנאמר בהושע ז' שקובל הנביא על ישראל שרוצה לעשות להם טובות, והם דוכרים עליו קצבים, כמו שנאמר ואנכי אפדה והמה דברו עלי קצבים. אבל הוא זכרנו לברכה לא הזכיר אז כ"א שתי תבות אלו ואנכי אפדה. ואמרם בניעמה פנגון השני לאותו הפסוק פמוכן לפקי במקרא ופרושו:

שצו. ^(ח) פעם אחת ספר מענין אמתת מעלתו המפלגת הנוצרה מאד. בתוף דבריו ענה ואמר, אחרי הדברים והאמת האלה פא סנחריב, פסוק הוא בדברי הימים ב' ל"ב שמספר שם מעצם צדקת יחזקיהו המלך, ואחר-כך מתחיל המקרא אחרי הדברים והאמת האלה פא סנחריב. והבן הדברים איך מבאר היטב בזה הפסוק שדיקא אחר גדל אמתת צדקתו של יחזקיהו המלך, פא עליו סנחריב, והיה לו צער גדול ממנו. ומעתה אין לתמה על גדל המחלוקת שיש על צדיקים אמתיים:

שצו. ^(ח) לענין הגזרות שנשמעו בימיו שרועין לגזר על ישראל [אשר פעונותינו הרבים כבר יצאו בימינו המקום רחם]. שמעתי שפעם אחת דבר מזה ואמר שהיה אפשר לתן לעצמו איזה עצה לעסק

בזה לבטלם, אף מה לעשות שאין מספיקין עמו וחולקין עליו. והביא ראיה מדברי רבותינו זכרונם לברכה בתענית ^(ד), שמחמת שלא היו מספם וכו' :

שצט. ^(ח) פעם אחת דברנו עמו מענין חרוזים שקורין גראם, ואמר שיש בזה דבר כי כל העולם וכו' ואיני זוכר היטב הלשון שאמר, אם אמר שקל העולם מתנהג בזה או איזה לשון אחר מענין זה. והביא ראיה מפסוק כמו שכתוב בישעיה ה' ויזן למשפט והנה משפט, לצדקה והנה צעקה, לשון נופל על לשון:

ר. ^(ט) שיחתו הקדושה של רבנו זכרנו לברכה בענין ההנהגה שמתנהג העולם עכשו, כבר היה לעולמים פמה פעמים שהיה העולם מתנהג בדרך זה, שהקטנים פמעלה היו גדולים וחסובים מאד בעולם, ולא היה העולם מתנהג באמת, ואף-על-פי-כן היה נמצא אחד שהיה מנח במקום שפל, והיה שוחק מפל העולם כלו, והוא היה מתיב ומפרנס כל העולם כלו בזכותו. והיה לו שעשועים גדולים בו ותברך, והוא היה חי חיים גמורים שנקראים באמת חיים. כי יש פמה מיני חיים כמבאר במקום אחר עין לעיל סימן ח, וכמו שנמצאים בני אדם שחיים חיי צער ואין נפר להעולם כלל, ובאמת חיהם הוא חיי צער. וגם בחיי צער יש

חלוקים כי אין צער של כל אחד ואחד שנה. וגם מי שאינו חי חיי צער ממש, גם-כן אין החיים שלו שנה לשל אחר, כי אין כל החיים שוין. כמו שאנו רואים שבנדאי אין שנה החיים של חסוס לחיים של אדם. ^(פנתו כמו שבגשמיות יש חלוקים גדולים בין החיים, כמו מן ברוחניות בחיים אמתיים לשעשע בו ותברך, יש מי שגם בעולם תה וזה לחיים אמתיים, ויש להפך, ויש גם-כן כל החלוקים ת"ל) ואיני מקנא כלל הגדלה של הגדולים שיש להם עכשו:

ת. ^(י) אמר, כל הצדיקים הגדולים הגיעו למעלה ולמדריגה שהגיעו, אבל עמדו בזה, ואני ברוך השם בכל רגע ורגע נעשה איש אחר. ונתן טעם לזה שחולקין עליו, כי הצדיק נקרא אילן, ויש לו פרישים וענפים וכו', וכל צדיק קדם שמגיע למדרגתו יש עליו מחלקת. כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה ^(פנתחיו ג) האי תגרא דמיא לברקא דמיא, נמצא שהמחלקת הוא בחינת מים, והמים הינו המחלקת מרימין אותו. אבל אני צריך שיהיה עלי מחלקת תמיד, כי אני הולך בכל פעם ובכל רגע מדרגא לדרגא. אלו הייתי יודע שאני עומד עכשו כמו בפעם הקודמת, לא הייתי רוצה את עצמי כלל בזה העולם:

ת. שמעתי מאנשי-שלומו גם-כן בעין זה ובסגנון אחר קצת. פעם אחת היו אנשי-שלומו קובלים לפניו שקשה להם לסבל ענין המחלקת והרדיפות וכו', ענה ואמר

חיי

גדל יקרת ראש השנה שלו תג

מוהר"ן

רד

להם תאמינו לי שיש בנדי כח לעשות שלום עם כל העולם שלא יהיה שום חולק עלי, אבל מה אעשה שיש מדרגות והיכולות כאלו שאי אפשר לבא אליהם רק על ידי מחלוקת. והראיה, פי משה רבנו עליו השלום בנדיא היה לו כח המושף להמשיך את כל ישראל אליו, כדכתיב (שמות ל"ח): "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", פי הוא היה הדעת של כלל ישראל, והיה בכחו להקהיל ולהמשיך את כלם אליו, ואף-על-פי-כן מה פתיב (שם ל"ח): "והביטו אחרי משה ודרשו רבותינו זכרונם לברכה מה שדרשו וכו' (קדושין לב) וכיציא בזה עוד. וכל זה פי יש דברים כאלו שאי אפשר לבוא אליהם רק על-ידי מחלוקת שחולקין עליו וכו'. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנחסין ט): 'האי תגרא דמיא לבדקא דמיא' שגאמר (משלי ט): "פוטרי מים ראשית מדון" וכו' ופתיב (דברים ט): "פי האדם עץ השדה". ועץ השדה (שקדון בימל) כל מה ששופכין מים סביבו ביותר, הוא גדל ביותר:

גדל יקרת ראש השנה שלו

תג. אמר, הראש השנה שלי עולה על הכל. והיה פלא אצלי מאחר שהמקורבים שלי מאמינים לי, ולמה לא יזהרו כל האנשים המקורבים אלי שיהיו כלם על ראש השנה איש לא יעדר. פי כל ענין שלי הוא רק ראש-

חיי

גדל יקרת ראש השנה שלו תו

מוהר"ן

רה

מאבותי, רק השם יתברך נתן לי זאת במתנה שאני יודע מהו ראש השנה. לא מבציע אתם כלכם בנדאי תלווין בראש השנה שלי, אלא אפלו כל העולם כלו תלוי בראש השנה שלי:

תו. (ד) בערב ראש השנה האחרון באומין עמדנו לפניו בעת שנתננו לו הצעטליך [קוויטלאך] שלנו ומעות על פדיון. אז שאל על איש אחד מנעמריב שלא בא על ראש השנה. והתחיל רבי נפתלי לתרצו ולא קבל הדברים, והקפיד עליו מאד.

ואחר-כך דבר עוד מאחד שלא בא על ראש השנה מחמת רבוי מגיעות, ומחמת זה נסע לרבנו זכרונם לברכה קדם ראש השנה וספר לו המגיעות. וצוה לו רבנו זכרונם לברכה בעצמו לשוב לביתו ולא יהיה אצלו על ראש השנה. וזה האיש היה מגדולי החשובים, והיה צר לו מאד מה שלא יזכה להיות נמנה עמנו בראש השנה. והתחיל להתעקש לפניו זכרונם לברכה שלא ישוב לביתו רק ישאר אצלו על ראש השנה. ולא נתרצה הוא זכרונם לברכה בדבריו וגרשו לביתו. ואז אמר לו רבנו זכרונם לברכה. איני יכול לציר לעצמי הצער הזה מה שאמת לא תהיה אצלי על ראש השנה. ואמר לו האיש הנ"ל אם-כן אשאר בכאן, ולא הסכים ושב לביתו.

אחר-כך בערב ראש השנה דבר עמנו

מזה, ואמר שעליו יש רחמינות גדול, פי רצה באמת להיות פאן על ראש השנה, אך נמנע מחמת הנ"ל. אחר-כך ענה הוא ז"ל ואמר בקול חזק מעמק הלב ומה אמר לכם אין דבר גדול מזה, הנינו מלהיות אצלו על ראש השנה. ואמר בזה הלשון בקול זיע סגיא "ווי אזוי זאל איך אייך זאגין, קיין גרעסערס דער פון איז ניט פאר האנין. איי אנדערע גוטע יודין זאגין ניט אזוי, איז נאך אקשיא" ומה אמר לכם אין דבר גדול מזה, ואם צדיקים אחרים אינם אומרים כך אז עוד קשיא (כלומר הלא בלא זה כבר מקשיין עליו קשיות הרבה ויהיה קשה עוד קשיא זאת גם-כן מה שהקפיד כל כך להיות אצלו על ראש השנה. דקא).

ומכלל דבריו הקדושים שדבר אז עמנו למדנו כמה דברים. למדנו עוד הפעם עצם גדל החיוב להיות אצלו על ראש השנה. פי אף-על-פי שידענו זאת מכבר, אף-על-פי-כן מרובי דבריו הקדושים אז בזה, ומתנועותיו הנוראות אז, הבינו עצם החיוב יותר ויותר, שאי אפשר לבאר זאת בכתב.

וגם אז למדנו שרצונו חזק להיות אצלו באומין על ראש השנה תמיד לאחר הסתלקותו, ושאיין דבר גדול מזה.

וגם למדנו כמה צריכין לחזק לשבר המגיעות מדבר שבקדשה, בפרט המגיעות מלהיות על ראש השנה

חיי להתרחק מחקירות תז מזהר"ן רז

יודע מהם כלל והולך בתמימות, פי לא באלה חלק יעקב וכו'.

ואמר, שלפי דבריהם המועטים אין הקדוש-ברוך-הוא יכול לשנות ברנה קלה אפלו רבוב וכו' - כל-כך נבוכו ונתעו בשיטות חקמתם. ואמר מה שכתוב שם בספריהם "וכי אפשר שיהיה נעשה מהמשלש מרבע?", אמר רבנו זכרוננו לברכה: אני מאמין שהשם יתברך יכול לעשות מהמשלש מרבע, כי דרכי השם נעלמות.

וכבר מבאר מזה כמה פעמים, אך צריכין לכפל ולשנות אזהרה זו כמה פעמים לגדל עצם אסור המכשלה הזאת הנוגע באמונתנו הקדושה. ורבנו זכרוננו לברכה היה בופל באזהרה זו כמה וכמה פעמים בלי שעור. ובכל פעם שהיה מדבר מאלו הספרים היה מפליג מאד בגדל האסור ללמד אלו הספרים של חקירות. והזהיר מאד להתרחק מהם בתכלית הרחוק לבלי להפיט בהם כלל. בפרט אלו החבורים שחברו המחקרים שבמינו, אין צריך לומר שצריך לברח מהם למלט נפשו מני שחת לכל יאבד עולמו לגמרי חס ושלום.

ומרגלא בפומה דרבנו זכרוננו לברכה לומר פי טוב להודות לה' על אשר שלח לנו את נאמן ביתו הוא משה רבנו עליו השלום, שהוציא אותנו

ולהפיט בהם כלל חס ושלום. והפליג מאד בגדל האסור, כי הם מבבלים דעת האדם מאד בדעות זרות שאינם מספיקים כלל לדעת תורתנו הקדושה. גם אינם מאמינים בשדים אשר בכל דברי רבותינו זכרוננו לברכה מבאר ההפך. בפרט כפי מה שזכינו לספרי הזהר הקדוש וספרי האר"י זכרוננו לברכה והפעל-שם טוב זכרוננו לברכה, וכיוצא, שהם כלם מוסדים על-פי רוח-הקדוש, ומעוררים את האדם מאד לעבודתו יתברך באמת.

על-כן כל מי שרוצה לחוס על עצמו הוא צריך להתרחק מאד בתכלית הרחוק מספרי המחקרים שחברו קצת הקדמונים, גגון ספרי המפרשים על המקרא הנדפסים אצל המקראות גדולות ההולכים בדרך החקירות וכיוצא בהם אין צריכים לפרטם.

וגם על ספר העקדה אמר גם-כן שלא ללמד אותו. ואמר פי ספר העקדה הוא ספר פשוט. רק מחמת שמביא דברי המחקרים והקשיות שלהם. וכן שער היחוד בספר חובות הלכות וספר העקרים ומלת ההגיון להרמב"ם ומורה-נבוכים, וכן שאר ספרי המחקרים הכל פאשר לכל הם אסור גדול מאד ללמד אותם, פי הם פוגמים ומבלבלים מאד את האמונה הקדושה. אשרי מי שאינו

חיי להתרחק מחקירות תז מזהר"ן רז

לומר להם כך מחמת ששואלים אותו על זה. ויש בזה הרבה לספר, ומעט מזה יתבאר במקום אחר (שיחת ר"ן ז"ל).

וכן הוא נוהג לדורות שכששואלין להרב והמנהיג על דבר שיש בו פנין מסירת נפש צריך להשיב לאו, אף-על-פי שבאמת לאמתו רצונו שימסר נפשו וישבר כל המניעות. על-כן מי שרוצה להתקרב ולשבר המניעות באמת לאמתו, צריך לזהר מאד לבלי לשאל אותו בזה כלל. ועוד תבין ענין זה במקומות אחרים שמדברים מענינים פאלה והבן מאד:

(נשמט מלעיל לענין ראש-השנה שצריכין להיות אצלו על ראש-השנה דיקא, אמר שכולין אז אנשים לקבל תקונים מה שבכל השנה לא היה באפשר שיהיה להם תקון בשום אופן. אף-על-פי-כן בראש-השנה יכולין אפלו הם לקבל תקון. אף-על-פי שבכל השנה אפלו הוא בעצמו זכרוננו לברכה לא היה יכול לתקנם, אבל בראש-השנה גם הם יכולים לקבל תקונים. פי אמר שהוא עושה בראש-השנה ענינים ותקונים מה שבכל השנה גם הוא אינו יכול לעשות):

להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה

תז. (א) מספרי החקירות וכו' ספר הרבה מאד כמה פעמים ואסר עלינו מאד מאד לבלי לעין בהם

שצריכים לשקדם ביותר ולהיות דיקא על ראש-השנה, עד שאפלו אם הוא ז"ל בעצמו מצוה ומסכים לבלי להיות אצלו על ראש-השנה, חלילה להסתפל על זה, וצריכין לזהר מאד לבלי לשאל אותו שום שאלה על זה, פי הוא ישיב בודאי לבלי להיות, ואף-על-פי-כן בנקבת האמת לאמתו צריכין להיות דיקא [וכן הוא נוהג לדורות].

וענין זה נוגע למה שאמרו רבותינו ז"ל (פסות י'): 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו' כמו שפרש רש"י.

והוא מדברי רבותינו ז"ל על פסוק (פסוק יב'): "לך עם האנשים". וכן בשלוח מרגלים שהכרח משה רבנו עליו השלום בעצמו לשלחם, אף-על-פי שבאמת רצונו לא היה כלל בזה. וענין זה ראינו מרבנו ז"ל כמה פעמים, בפרט בענין ראש-השנה שהיו אנשים שהיו להם מניעות מלהיות אצלו על ראש-השנה, ושאלו אותו בעצמו והשיב להם שלא יהיו על ראש-השנה. והתחילו להתעקש, הלא שמענו מכם גדל האזהרה להיות אצלכם על ראש-השנה, ועשה עצמו כמקפיד עליהם וגער בהם שלא ידברו יותר, וכן עשו ולא באו על ראש-השנה. ואף-על-פי-כן אנהנו זכינו להיות רגילים לעמוד לפניו. שמענו והבנו ברמז ובפרוש שפנימיות רצונו אינו נוחה בזה כלל, רק הוא מכרח

חיי

להתרחק מחקירות תח

מוזהרין

רח

מכל המבוכות, ונתן לנו את התורה וצוה עלינו להאמין בה' בלי שום חקירות קלל, ולקיים את כל דברי התורה והמצוות כפשוטן. אשרי מי שזוכה לילך בתמימות וכו'.

(גם מה שמוכא בהרמב"ם בספר היד קצת חקירות בגון בהלכות יסודי התורה ובהלכות דעות, ובתחלת הלכות עבודה זרה, צריך גם כן לברר מהם ולבלי להסתפל שם קלל. ובכל מקום שהוא מדבר מחקירות צריך לברר משם מאד):

תח. (ה) והיה מתולוצץ מאד מאד ממה שכתב שם מענין האומרים על ענין קבלת התורה שחס ושלום משה רבנו עליו השלום עשה תחבולות בחקמתו וכו', ואסור לחזור דברים כאלו אפלו בדרך ליצנות רחמנא לצלן. רחמנא לשון מדעות זרות משבשות כאלו. או למי שנוכנס בו מחשבה אחת מאלו המחשבות ואין צריכין לסתור שטותים כאלו.

וכבר מבאר בכמה ספרי קדמונים הרבה שצוהו על ספרי החקירות הנ"ל במפרסם. ואף-על-פי שנמצא הרבה שחפו עליו, כבר ידוע שלא עשו כ"אם למען כבוד התורה מחמת שחבר ספרים נפלאים על כל ההלכות כגון ספר היד. וגם רבנו ז"ל אמר שפספרי היד במקום שמדבר מהלכות, היטיב לעשות, אבל בספר מורה נבוכים ימחל לו ה' מה שעות

חיי

להתרחק מחקירות תח

מוזהרין

רט

שקבלנו מאבותינו כמו שפלל ישראל מאמינים בלי שום חקירות של שטות והבל שלהם:

תו. (ד) ופעם אחת בראש-השנה דבר רבנו זכרוננו לברכה גם-כן מזה מגדל האסור ללמד אלו הספרים המפרשים את התורה על-פי דרכי המתקנים, (כגון ספרי האבן עזרא, ובפרט הפירוש הרע שליו הנקרא מרגלית רעה, וספרי הרלב"ג שפירסם לכל מה שכתוב בו כנגד התורה הקדושה, שחוב אדם לקרע כששומע חס ושלום דבור אחד מדברים כאלה. וכיצא בה שאר ספרים הולכים

בדרך הזה) אשר כל ההקדמות שלהם לקחו מאריסטו היגון ימח שמו ונמח זכרו, ושאר האפיקורסים המפרסמים שהיו קצתם קדם חכמי התלמוד וקצתם בימיהם, אשר כל פונת בעלי המשנה והגמרא הקדושים שאסרו ללמד ספרי חקמות זניית היה על ספרים הללו של אלו האפיקורסים שפלם היו אז אצל היגנים, וכל מקום שזכרו רבותינו זכרונם לברכה אפיקורס, פונתם על מי שנמשך לדרכיהם ולסברותיהם. אשר על-כן גם שאר רשעים גמורים שיש להם כפירה כל שהוא נקרא גם-כן אפיקורוס, כי תולין הקללה אחד במקלקל. כי היה פילוסוף אחד ששמו הרע היה אפיקורוס כשמו כן הוא ימח שמו וזכרו, ודעתו הרעה מפרסם בספריהם הרעים. ואיך יעלה על דעת מי שרוצה להיות יהודי לעין בספרים כאלו הגנויים על יסודות

איש עד משה רבנו עליו השלום. ומה שחדשו בהם היה ברוב הקדש במדרגה גבוה מאד, ומחזקין ומקיימין מאד את אמונתנו הקדושה שהתחילה מאברהם אבינו עליו השלום וכו', ומזוים מאד לקיים תורת משה בכל פריטה ודקדוקיה, ולהבדיל הספרים הנ"ל הם בהפך מכל זה כפיוע ומפרסם. אשרי מי שאינו מטעה את עצמו בהם, ובוחר באמת לאמתו:

תט. (א) ואמר שיכולין להפיר בהפנים של האדם אם למד (מורה נבוכים) כלומר שהפנים של זה הלומד זה הספר נשתנה להרע. פי בודאי הוא אוכל צלם אלקים פנים דקדשה על-ידי-זה. וכמו שרואין בחוש שרבה ככלם שעסקו באלו הספרים בדורות הללו, נעשו אפיקורסים גמורים, והם חשודים על כל עברות שבתורה. פי זה הספר וכן שאר ספרי המתקנים עוקרים את האדם לגמרי מאמונת ישראל, ומתורתנו הקדושה ומהשם יתברך, ואחריתו עדי אוכל. גם אני קצת שלמדו מכבר ספרי המתקנים, וכלם אמרו בפה מלא שהם מתחרטים מאד על זה שלמדו, והלואי שלא היו יודעים מהם. והעידו בעצמן שראוי להתרחק מהם מאד בתכלית הרחוק. אשרי מי שבורח מהם ומחזק את עצמו באמונה שלמה לבד כפי מה

חיי   מהרה"ן   תיא   מהרה"ן   רי   חיי   מהרה"ן   תיא   מהרה"ן   ריא

רעים של אפיקורסים מפרסמים שמהם נמשכין פל האפיקורסים והנפוסים שבעולם.

ואי אפשר לבאר בכתב כל מה שדבר רבנו זכרוננו לברכה בענין האסור העצום הזה ללמד באלו הספרים חס ושלום. ואז דבר רבנו זכרוננו לברכה של עמנו, ואמר שאין ללמד ספרים של דרושים ומסור כראם אותם ההולכים על-פי דברי רבותינו זרונים לברכה, בגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש וספרי האר"י זכרוננו לברכה, וכן כל הספרים שחברו הצדיקים הסמוכים לדורותינו שהם בנויים על יסודות הררי קדש על-פי דברי הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה. שהם ספרי הרב הקדוש מפולנאה, וספר לקוטי אמרים. וחשב עוד כמה ספרים כאלה שטוב ללמדם. והמשפיל יבין מאלו על-פי דברים האלה מאיזה ספרים לרחוק, ובאיזה ספרים יתחזק ויאחז בהם. הינו אותם שהם בנויים רק על-פי הגמרא ומדרשים וספרי הזהר הקדוש והאר"י זכרוננו לברכה והבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה, אשרי שיאחז בהם:

תיא. (ה) והתלוצץ מאד מטעמי המצוות שבספר מורה נבוכים, ואמר איך יעלה על הדעת לומר טעמי הבל פאלו על קרפנות וקטרת, הלא כמה תקונים נוראים עצומים נעשים בכל העולמות למעלה למעלה עד אין

סוף על-ידי אמירת הקטרת לבד. והינו שאם חס ושלום כדבריהם המטעים, מה היה מועיל אמירת הקטרת והקרפנות. ואיך לבוא אחד לומר שטות כזה על טעם הקטרת שמגיעים עד מקום שמגיעים, שאפילו האמירה לבד פועל מה שפועל למעלה למעלה, כמבאר בזהר הקדוש ובכתבי האר"י זכרוננו לברכה. אך באמת טעם הקטרת והקרפנות אי אפשר להשיג כלל, רק אנו מאמינים לדברי משה רבנו עליו השלום. ובודאי יש בזה טעמים נוראים שאי אפשר להשיג בשום שכל אנושי כלל. ומעצם גדלתם, גם אמירת פרושיות הקרפנות והקטרת מסגל מאד, ונעשה מזה תקונים נוראים בכל העולמות.

וכן טעמי כל המצוות הקדושים גבוהים ונשגבים מאד ונעלמים מעין כל חי, כמו שכתוב (ויקרא כ"ח): "ויעלמה מעיני כל חי" וכו', וכמו שכתוב (תהלים קי"ט): "פלאות עדותיך". גם שמעתי מפיו הקדוש שפשוטו סקים בספרים אלו הוא כמו מי שהולך במדבר שמים שאין לו עם מי לפגוע, כך פשוטו כנסו בספרים אלו הנ"ל אין מוצאין בהם דבר קדשה, והוא כמו הולך במדבר שמים שאין מוצאין עם מי לפגוע:

תיב. (ו) וזה שהוא זכרוננו לברכה בעצמו היה מעין לפעמים באלו הספרים, הוא בחינת סוד שהלכו ישראל במדבר שהוא מקום

הספרא-אתרא. ואיתא בזהר הקדוש (שמות קנז) שבשביל זה הלכו ישראל במדבר, כי הם דרכו על הספרא-אתרא בהליכתם שם. ובכונה זו הוא מעין בהם בספרים אלו שהם בחינת מדבר, והכן. אבל לנו הוא אסור גדול מאד להביט בספרים של חקירות הנ"ל. גם עין בהתורה בא אל פרעה בסימן ס"ד בלקוטי א' שמבאר שם גדל האסור לנגס בחקירות, כי נמשכין מחלל הפניו וכו', ושם מבאר שהצדיק הגדול מאד צריך דיקא לעין בהם כדי להעלות משם הנשמות שגפלו לשם עין שם:

תיג. (ז) פעם אחת ספר מבדחן אחד שהיה בלמברג, שבתוך דברי בדיחתו בחרוזים ונגונים כדרך הבדחנים, ענה ואמר "דעו אלטער אלטער אלטער גאט" [השם יתברך העתיק עתיק דעתיקין]. וחזר רבנו זכרוננו לברכה תבת אלטער כמה פעמים כמו הבדחן שהיה רגיל להזכיר תבת אלטער כמה וכמה פעמים. וכן ספר רבנו זכרוננו לברכה משמו, והזכיר גם-כן תבת אלטער כמה וכמה פעמים עד שפסיק אלטער גאט. וכונת רבנו זכרוננו לברכה היתה מבארת שרצה להכניס בנו אמונה בפשיטות שצריכין להאמין בהשם יתברך שהוא קדמון לכל הקדמונים, עתיק דעתיקין ואמונתו ירשה לנו מוזקני זקנינו אבותינו הקדושים,

והדברים מוכנים קצת למי שזכה לשמעם מפיו הקדוש, וגם עכשו יכולין להבין מהם קצת. והנה דרך רבנו זכרוננו לברכה לספר ענין זה של הבדחן כמה וכמה פעמים לפני כמה אנשים. ובכל פעם כשספר זאת היה חוזר תבת אלטער אלטער כמה וכמה פעמים, והדברים עתיקים.

והכלל אף-על-פי שרבנו זכרוננו לברכה גלה תורות נוראות ונפלאות שלא נשמעו דגמתם בעולם, וגם ספר מעשיות נפלאות אשר לא נשמע כזאת וכו' כו' עוד הוסיף לדבר עמנו פה אל פה הרבה בדרך שיחות וספורי העולם. והכל כדי להכניס בנו האמונה הקדושה וקיום התורה והמצוות העומד עליה. ובכמה דרכים גלגל עמנו כאב המחנה את בנו הקטן, שהוא צריך להוריד את עצמו אליו כדי להרגילו בנחת בלמוד התורה וקיום המצוות, כמו כן יותר ויותר אלפים פעמים הוריד את עצמו אלינו והלביש את עצמו בכמה לבושים שונים, ודבר עמנו כל מיני שיחות שבעולם, ומפלם נתגלגל אחר-כך שיחה הנוגעת לעבודתו יתברך.

ובאמת גם כל הדבורים שדבר מקדם בעסקי העולם היו גם כן פלם תורה, כאשר שמעתי מפיו הקדוש שכל שיחתו היא פלה תורה. רק שבתחלה לא זכינו להבין בפשיטות העבודה והתורה היוצאת מדבוריו הקדושים,

ואחר-כך יצאנו מענן לענן עד שתמיד נתגלגל מתוכם שיחה הנוגעת לעבודתו יתברך בפשיטות. והעקר היה להכניס אמונה בעולם פנ"ל. אשרי אנשיו העומדים לפניו לשמע חקמתו ותמימתו, כי בכל דבור ודבור ובכל תנועה ותנועה מדבוריו ותנועותיו הקדושים והטהורים והנוראים מאד, היה כלול בכל אחד ואחד חכמה נפלאה ועמקה, ותמימות גמור בתכלית הפשיטות באמת. כי תמימות וחקמה אמתית כלו חד פמוכן למשפיל באמת:

תיד. (ח) אחד שאל אותו על ענין מה שנאמר בשלחן ערוך (ארח חיים ה) לכוון בשעת אמירת ה' וכו', השיב לו ומה חסר לך בפשוטו אדני גאט. פי על-ידי האמירה בכונה פשוטה זאת מחיבים לרעד ידיו ורגליו וכל רמ"ח איבריו וש"ס גידיו של האדם.

גם אנכי שמעתי ממנו גם-כן בבית רנ"נ באומין אחר סעדת ערבית, ונשארת עמו לבדו אחר ברפת המזון. וישב בשתיקה, אחר-כך ענה ואמר באימה וביראה גא גא גאט. הינו שבתחלה דבר כמרתת ומודעוע להוציא שמו יתברך בשלמות ואמר רק חצי התבה מחמת הרתת והיוע. ואחר-כך יצא מפיו הקדוש באימה וביראה גדולה תבת גאט בשלמות כחץ מיד גבור. וכונתו הפשוטה היה להכניס בנו עצם אימת הבורא יתברך

שמו, שראויין לרעד ולחיל מאימת שמו יתברך המלא כל העולם ועומד עלינו תמיד. ואי אפשר לצייר ענן זה בכתב. אף המבין וקפץ באמת יבין מדעתו רמזים הרבה על-ידי זה להתחזק באמונה שלמה בפשיטות, להאמין שמלא כל הארץ כבודו. והשם יתברך עמנו ואצלנו בכל עת. שים לבך היטב לדברים האלה באמת, עד שישמשך אימתו ופחדתו עליך:

תפו. (ט) בענין הקשיא של הידיעה והבחירה, כבר מבאר [בהספד לקוטי מוהר"ן בהתורה בהעלתך בסימן כ"א] שזהו בחינת שכל המקיף שאינו נכנס לתוך השכל הזה עד לעתיד, עין שם. וספר רבנו זכרנו לברכה ששכר היה לו תרוץ נכון על זאת הקשיא. והתרוץ היה ברור גמור כדרך תמיד שאינו אומר דבר שישאר בו פקפוק, רק דברים הברורים ומחורין פשמלה, ויכבר כתב את ענין התרוץ בכתב, אף נאבד ממנו הפתב, ועתה נשפח ממנו (כדרך תמיד שכל מה ששכר חדש, הסיח דעתו ממנו ואינו עוסק עוד בזה, רק הוא רוצה בכל פעם חדשות לגמרי וכו' כמבאר במקום אחר (שבת ד"ו לז)). פעם אחת שמעתי מפיו הקדוש שאמר שזה אי אפשר להשיג אף הבחירה היא בתוך הדיעה בעצמה:

תפו. (י) פעם אחת דברנו עמו וגלה לנו שיש מופת על הדיש

העולם, פי אם לא כן חס ושלום היכן היה מקום להחזיק את כל פאי עולם. פי זה רואין בחוש ששכל פעם נתרבין בני אדם. פי מאדם אחד יוצאין דורי דורות אלפים ורבבות נפשות. וכן מכל אחד ואחד ואם-כן (רצונו לומר אם העולם קדמון וכלי גבול וזמן חס ושלום, כדעת הכופרים ימה שמים) כבר היה ראוי שיתמלא כל העולם ולא היה מקום העולם שהוא במדה וגבול יכול להחזיק, מאחר שמתרבין בכל פעם מאד.

שוב פעם אחת גלה מופת שני מן המתים. פי פשאחד מת וקוברין אותו בארץ, ונתרבה על-כל-פנים משהו על הארץ. ואפלו אחר שנרקב ונעשה ממנו תרוד רקב, על-כל-פנים נתוסף מעט על הארץ ועל העפר, ואם-כן (רצונו לומר גם-כן פנ"ל) כבר היה ראוי שתתגדל הארץ עד לרקיע ויותר ויותר לפי דעתם הסכלה והמשפשת של הכופרים. אם-כן אף היה מקום בעולם שתחזיק מה שנתוסף בכל פעם בלי שעור ומספר לפי דעתם, פי על-כל-פנים משהו נתוסף, והמתים הם בלי שעור ומספר לפי דעתם הסכלה (שאין זמן לביאת השלם), אם כן אין מקום שתחזיק אותם. והבן. פי הם מופתים ברורים למי שרוצה להודות על האמת ואינו מתעקש להכחיש ולהכעיס חס ושלום. הראשון מן החיים והשני מן המתים:

אבל באמת אין אנו צריכין לכנס כלל בחקירות ומופתים, רק אנו מאמינים בהשם יתברך שפרא את העולם בששית ימי בראשית, באמונה שלמה בלי שום חקירות כלל, כמו שכתוב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. ולא רשמתי זאת רק הואיל ויצא הדבר מפי רבנו הקדוש זכרנו לברכה, פי אין ראוי שיאבד דבור אחד מדבוריו הקדושים, על-כן לא נלתי להתאפק ורשמתי זאת כדי לנקר עיני הכופרים להראות להם כסילותם וטעותם. פי אם רצו לשוים עין באמת על שני מופתים אלו יראו ויבינו שאי אפשר לסתרים, אולי יראו ולשובו אל האמת. אבל אנחנו אין אנו צריכים לזה לשום מופת שבעולם, אפלו למופתים הנ"ל, פי אנחנו מאמינים בני מאמינים זרע אברהם יצחק ויעקב, ואנו מאמינים בהשם יתברך ובתורתו הקדושה בלי שום חקירות, רק באמונה שלמה לבד. וזה סוד כל התורה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסות כ"ד): 'בא חבוקק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה':

תיז. (יא) פעם אחת נשמע שהקני"ה שלנו רוצה לגזר חס ושלום פמה גזרות על ישראל (שקורין פנקשו). ונשמע אז שגזרה אחת מהם הוא שהיה חס ושלום ישראל מקרחין ללמד בגיהם חקמות ולשונות. ואמר

ספר	צידוק	המידות	צה	שמות הצדיקים	יא
קלד.	הקדוש-ברוך-הוא מוחל עונות ישראל בשביל הצדיקים.	קמז.	על-ידי מחלוקת על הצדיק שוכחין את התורה.	אבטליון. אבטולמס. אבטולס בר אבטולמוס. אבטולס בן ראובן.	אבשלום הזקן. ר' אביתר. אבלט. ר' אבמפוס. אבמרי הוא אבא מרי. אבנימוס. אבסקנטה. אבקולס. אברס חוואה. אגרא.
קלה.	הליצנות אינו מניח את האדם לילף לצדיקים.	קמז.	השבח שמשבחין את הצדיקים - כאלו משבחין את הקדוש-ברוך-הוא.	ר' אבטולס בר' יוסף בן חלפתא. ר' אבטולס. אביון אביו של ר' יהושע. אביטול ספרא.	רב אדא בר אבהו (שנים או שלשה יויו). רב אדא בר אבא. אדא בר אבימי רב אדא בריה דרב לעזק. אדא בר חבו. רב אדא בריה דרבא. בר אדא משוחתא. ר' אדא דמן קסרי. אדא מרי. רב אדא מסורא. רב אדא דמן יפו. רב אדא נרשאה. רב אדא קרחינאה. רב אדא בר אחא. אדא דיילא. אדא בר מניומי. רב אדא בר שימי. רב אדא בר אבין, (נפח אחר: רב אדא בר אדרי). רב אדא סבא. רב אדא בר חינא. רב אדא ברב אביא. אדא תחליפא. רב אדא ברב עזא. רב אדא ברב עיקא. רב אדא בר גרשון. רב אדא בר חנינא. רב אדא בר מתנה. רב אדא. אדא בר רב שמלאי. רב אדא בר פפא. רב אדא בר חמא. רב אדא מבי פלוחית. אדא צינדא. ר' אדא בר הוננא. ר' אדא בר' שמעון. אדא בר בר חנא גניבא. רב אדא דחוטרא. אדא בר עתליה. אדא הרפנאה. אדמון בן גדיא.
קלה.	על-ידי צדקה זוכה להתקרבות לצדיקים.	קמח.	עיר שהיא ציית את הצדיק - אין מלחמה נשמעת בה, ואין מהומה ואין שמועה רעה.	אביי קשישא. אביי בר אבין. אביי בר אבא. אביי בריה דר' אבוה. אביי בר ר' בנמינ. ר' אביי. אביי הפהן בן פליל הוא נחמני, הוא אביי סתם, חברו של רבא.	רב אדא בר אבהו. אבימי מהגרוניא. אבימי מבי חוואי. אבימי אחוה דבר איפא. ר' אבימי בר חמא. אבימי נייחאי. אבימי בר פפי. אבימי בר נאזי. ר' אבימי בר טובי. אבימי דמן חבוייה מבקר בישא.
קלה.	אין לך צדיק שאין עליו מחלוקת ומחקרים.	קמט.	ההתנגדות על הצדיקים זה בא מההתנגדות שבין הצדיקים בעצמן.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קלה.	יש רשע שהוא בוש לכפר בצדיק עצמו, ומדבר רעות על אלו שהם תחת הצדיק.	קמט.	ההתנגדות על הצדיקים זה בא מההתנגדות שבין הצדיקים בעצמן.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קלה.	על-ידי ראית פני הצדיק נתחדד השכל.	קנ.	בשביל זה הקדוש-ברוך-הוא נתן פרנסה לצדיק על-ידי המון-עם, כדי שיהיה לו איזה התחברות עמהם, וכשיזכר הקדוש-ברוך-הוא את הצדיק - יזכר גם אותם.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קלה.	מי ששומר את הצדיק שלא יפל בו שום צער - יזכה לכבוד, ויהנה מצדקת הצדיק.	קנ.	הוא את הצדיק - יזכר גם אותם.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קלה.	על-ידי ראית פני הצדיק נתחדד השכל.	קנ.	הוא את הצדיק - יזכר גם אותם.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קמא.	רשע שעשה חטאים רבים, תקנתו שיהיה פעולתו לחיות את הצדיק.	קנב.	עקר השלמות-הנפש תלוי בקרבות הצדיקים.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קמב.	כשרשע מכניע את עצמו תחת הצדיק, בידוע שנגזר על הצדיק איזה צרה - ועכשו לא יבוא עליו עוד הצרה.	קנג.	מי שמקרב את עצמו להצדיק, וקרבתו אינו בתמימות - על-ידי זה נתהפך אחר-כך לרדף.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קמג.	כשתירא מהצדיק תזכה לסור מרע.	קנד.	השקרן, בשעה שבא לראות את הצדיק - לבו חשב איך ידבר אחר-כך.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קמד.	כשהצדיק שורה בצער והרשע מבקש רחמים עליו, על-ידי זה יזכה לעתיד לעמוד על שגרי צדיק.	קנה.	הדבורים שדברים על הצדיק, לסוף שדבריהם נתקף עליהם ונפלים למשכב.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קמז.	מה שלפעמים הקדוש-ברוך-הוא אינו שמע תפלות הצדיק - כדי שידחה בזה את הרשעים, שישארו	קנו.	מי שמכניע את עצמו בפני הצדיק, בזה מעורר אהבה אצל הצדיק.	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	
קמז.	על-ידי ספורי מעשיות מצדיקים,	קנז.	על-ידי ספורי מעשיות מצדיקים,	ר' אבין בר הונא. ר' אבין דמן נשיקנא. אבין בר חסדא. ר' אבין נגרא. ר' אבין בר שמואל. אבין צפוראה. אבין רמאה במצוות. ר' אבין ברב אדא. ר' אבין או אבהו בן זוטרתא. ר' אבין בר רב נחמן. ר' אבין הלוי. ר' אבין בר חנא. ר' אבין בר כהנא. ר' אבין בר ביסנה. ר' אבין בריה דר' תנחום בר' טריפין. ר' אבין בר איהי. אבין בר בנמינ. ר' אבין הוא רבין סתמא, והוא ר' בון שפירושלמי. רבין בר הינא. רבין סבא. רבין דנרש. רבין חסידא. רבין בר ממל. רבין בר אבא ואמרי לה ר' אבין בר שבא. רבין ברב אחא.	

ספר	צידוק	המידות	צו	שמות הצדיקים	יב
על-ידי-זה זוכין להתקרב להם.	קפ.	כפרה על כל ישראל.	מי שאינו רוצה לקבל על עצמו על של הצדיק, הקדוש-ברוך-הוא כועס עליו ומכערתו.	ר' אושעיא בנו של ר' יהודה הבושם.	פר חנילאי. רב אחא בריה דרב נחמן.
קנת. לפי רוח-הקדש שהקדוש-ברוך-הוא נתן להצדיק - כן העשירים סומכין אותו; ולפי סמיכתם אותו - כן יכול להחזיר את הרשעים בתשובה.	קפא.	מי שמביא דורון לצדיק, הקדוש-ברוך-הוא עשה לו נחת-רוח.	קפב.	על-ידי דורון שמביאין לצדיקים - מכניעים את השונאים, ומכבטלין את הרוח רעה ששורה על האדם.	ר' אחא קרטינגנאה ואמרי לה רב חנה. ר' אחא בר שלקא. רב אחא בר חנה. ר' אחא בריה דר' חיא בר אבא. רב אחא ברב אמי. רב אחא בר ביננא. רב אחא בר אבין בר בנימין. רב אחא בר שילא איש כפר תמרתא. רב אחא בר יוסי. רב אחא בריה דרבינא. ר' אחא תנא דבריימא. רב אחא אחיה דאבא, אביה דר' ירמיה בר אבא.
קס. כשהיראים הם בהתחברות עם הצדיק, על-ידי-זה גורמים זיווג בין קדשא-ברוך-הוא ושכינתה פנים בפנים, ואין ירידה אחריו.	קסא.	על-ידי שבה שמשבחין את הצדיקים מפילין את הרשעים נפילה גדולה.	קסב.	הצדיק נסתלק בעוון פשוף ונאוף.	רב אחאי. ר' אחאי בר יאשיה, אחי ברבי. רב אהדבוייה בר מתנא. רב אהדבוי בר אמי. רב אהדבוי. אחי שקנא. רב אחי. אחיה הפבלי. רבי אחיה הגדול. אחיתאי. רב אחלי. אטיטוס.
קסג. הצדיק נסתלק בעוון פשוף ונאוף.	קסד.	הנאפים, לרב הם מתנגדים על הצדיקים.	קסז.	כשצדיק נסתלק נשאר העולם כטמאים, וצדקת העולם נמאס בעיני הקדוש-ברוך-הוא.	רב איבא. ר' איבא בר פהנא. איבו אבוה דרב. איבו בנו של רב. איבו וחזקיה בר ברתיה דרב. ר' איבו בר נגרא, או בר אגרי (איבו ואיבו אחד הוא). איבות בר איהי. איבי. מר אידאי. רב איד. רב אידו אבוה דר' יעקב והוא בר בי רב דחד יומא. רב אידו סרסיה דרב ששת. רב אידו בר אבין נגרא. רב אידו בר אבא. רב אידו בר גרשון. רב אידו דחוטרינא. רב אידו בר' שישא. אידו בר אושעיא. רב אידו ברב איקא. אידו אבוה דשמואל. רב אידו.
קסה. כשהצדיק נסתלק נשאר העולם כטמאים, וצדקת העולם נמאס בעיני הקדוש-ברוך-הוא.	קסז.	על-ידי הגדלת העולם על הצדיק נתעורר חס ושלום חרון-אף; גם שרפה נתעורר.	קסח.	טלטול הצדיקים לפעמים הוא בשביל לגלות איהו צדיק נסתר.	רב אחא בריה דרב אבא. רב אחא ברב אמי. רב אחא בר ביננא. רב אחא בר אבין בר בנימין. רב אחא בר שילא איש כפר תמרתא. רב אחא בר יוסי. רב אחא בריה דרבינא. ר' אחא תנא דבריימא. רב אחא אחיה דאבא, אביה דר' ירמיה בר אבא.
קסט. לפעמים יסורין באים על הצדיק כדי למעט בצרות ישראל.	קסז.	על-ידי חס ושלום חרון-אף; גם שרפה נתעורר.	קסח.	טלטול הצדיקים לפעמים הוא בשביל לגלות איהו צדיק נסתר.	רב אחא בריה דרב אבא. רב אחא ברב אמי. רב אחא בר ביננא. רב אחא בר אבין בר בנימין. רב אחא בר שילא איש כפר תמרתא. רב אחא בר יוסי. רב אחא בריה דרבינא. ר' אחא תנא דבריימא. רב אחא אחיה דאבא, אביה דר' ירמיה בר אבא.
קסז. מלוי כרסם של תמוז-עם גורם לאבדת הצדיק.	קסז.	על-ידי חס ושלום חרון-אף; גם שרפה נתעורר.	קסח.	טלטול הצדיקים לפעמים הוא בשביל לגלות איהו צדיק נסתר.	רב אחא בריה דרב אבא. רב אחא ברב אמי. רב אחא בר ביננא. רב אחא בר אבין בר בנימין. רב אחא בר שילא איש כפר תמרתא. רב אחא בר יוסי. רב אחא בריה דרבינא. ר' אחא תנא דבריימא. רב אחא אחיה דאבא, אביה דר' ירמיה בר אבא.
קסט. יסורים שבאים על הצדיקים הוא	קסז.	על-ידי חס ושלום חרון-אף; גם שרפה נתעורר.	קסח.	טלטול הצדיקים לפעמים הוא בשביל לגלות איהו צדיק נסתר.	רב אחא בריה דרב אבא. רב אחא ברב אמי. רב אחא בר ביננא. רב אחא בר אבין בר בנימין. רב אחא בר שילא איש כפר תמרתא. רב אחא בר יוסי. רב אחא בריה דרבינא. ר' אחא תנא דבריימא. רב אחא אחיה דאבא, אביה דר' ירמיה בר אבא.

ספר צדיק המידות צו שמות הצדיקים

קפז. מי שסומך את הצדיק בכל מיני סמיכות, הוא סמוך וקרוב לו לעולם הבא.

קפח. מי שמתגרה בצדיק, לסוף הוא נתפס במצודה רעה.

קפס. מי שמספר מעשיות מצדיקים, מזכירין לו צדקותיו.

קפו. הצדיק יכול לתן דבר שלא בא לעולם.

קפט. הצדיק, כל מקום אשר ידרך פה רגליו - הוא קונה.

קפסו. מי שנתן עצה לצדיקים בעת התנגדות - מעשה ידיו קמים, ואין כובטל אותם.

קפז. בשעה שמסתפל על הצדיק יסתפל באימה, פדי שלא יענשו אותו מן השמים.

קפזא. על-ידי יראת-שמים נשתוקק האדם לקרב את עצמו לצדיק.

קפזב. על-ידי ישיבה אצל שלחן הצדיק נתפסל המלחמה.

קפזג. מי שהוא זפון, לסוף שיתחבר עם המתנגדים שחולקים על הצדיק.

קפזד. לפעמים הצרעת פרח לצדיק, פי מקרוב קרב איזה אדם בתשובה.

קפזה. מי שאמר על הצדיק שהוא רשע, ועל הרשע שהוא צדיק - על-ידי זה יפל לחלשה; גם על-ידי זה חמה ורבה נלקין.

קפזו. התקשרות לצדיק הוא רפואה גדולה.

קפזי. קשה לאדם להשיג איזה תשובה, כשיש צדיק בעיר ואינו מבקש

ממנו שיתפלל עליו.

קפזכ. לפעמים יש אחד שמקרב בהתקרבות גדול לצדיק, ואינו מרגיש בעצמו שום יראת-שמים; ידע פי אם לא היה מקרב - לא היה ראוי לחיות כלל.

קפזכא. לפעמים הצדיק מתבייש לבקש מהקדוש-ברוך-הוא על צערו; מה עשה הקדוש-ברוך-הוא: מביא צער קזה על רשע, פדי כשהרשע בא ומבקש ממנו שיתפלל עליו - על-ידי זה נצול גם הצדיק מצערו.

ה. מי שחולק על הצדיק בפניו, בידוע שאין בו יראת-שמים.

הא. לפעמים המחלוקת על הצדיק הוא הוכחה גדולה שהוא צדיק.

הב. יש רשע שמצליח; ויכשרוף את הצדיק - אזי הקליפות בעצמם נקמים ממנו.

הג. החלוק שבין צדיק לירא-שמים, שהירא - אין לו רשות לגלות מסתוריו של הקדוש-ברוך-הוא, אבל הצדיק - יש לו רשות.

הד. מי שדבר על הצדיק, בידוע שהוא גדול.

הה. כשהקדוש-ברוך-הוא רוצה שהצדיק ילמד דרך את העם, מרמז לו בפרנסתו.

הו. הצדיק כשמתפלל על האדם, הוא מבין על איזה עברה בא עליו הפרענות הזאת.

הז. מי ששומר את בריתו בודאי מחבב

אליוענה בן הקף. אילעני. אילפא.

ר' אילפי השני. ר' אילפי בר קרויא.

אימי. ר' איני. ר' אננא בן פזי. איניא.

ר' אינייא. ר' אנניא בר סיסי.

איסי בן עקיבא, או בן עקביה, והוא יוסף איש הוצל הוא יוסף הבבלי, הוא איסי בן גור אריה, הוא איסי בן יהודה, הוא איסי בן גמליאל, הוא איסי בן מהללאל ומה שמו: איסי בן עקביה שמו. איסי בר היני. איסי אבוה דר' זירא, ואמרי לה אחוה דר' זירא. איסי בן מנחם. איסי בריה דר' יצחק ברב יהודה. ר' איסי דקסרין.

איסי בן שמאי. אבא איסי בן יוחנן.

ר' איסי. איסור גיורא. איסק (שנים חס).

איפא בן רחבה.

רב איקא בר אבין. רב איקא בריה דרב אמר. רב איקא בריה דר' חנינא.

רב איקא מפשורניא. רב איקא ברב אידי. רב איקא אבוה דרב אחא. רב איתי. ר' אלוני בן טבריי. ר' אליהועני. ר' אליקים שמעיה דרבא. אליקים אביו של ר' יוחנן. אלישע בן אביה. אלישע אביו של ר' ישמעאל פהן גדול. אלישע אביו של ר' ישמעאל חברו של רבי עקיבא.

אלישע אביו של ר' יוסי. אלישע אביו של ר' יהושע. אלישע בעל כנפים. ר' אלכסא. ר' אלכסנדרא. ר' אלכסנדר. ר' אלכסנדר בר חגרי. ר' אלכסנדר דצדוקי. אלנן.

ר' אלעאי הזקן. ר' אלעאי. ר'

אלעאי בן אלעזר. (נסח אחר: ר' אלעאי בן אלישע)

ר' אלעאי בר ברכיה, (נסח אחר: ר' אלעזר בר ברכיה).

ר' אלעאי בר מנחם.

אלעזר שהיה על הפרוכת. ר' אלעזר בן חרסום. ר' אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גוריון. ר' אלעזר בן ערף.

ר' אליעזר הגדול בן הורקנוס. ר' אליעזר בן יעקב. ר' אלעזר בר צדוק.

ר' אלעזר בן עזריה. ר' אלעזר המודעי. ר' אליעזר בן שמעיה איש כפר אותני. ר' אלעזר בן פרטא. ר' אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' אלעזר בן פרטא. ר' אלעזר בן פילא (נסח אחר: אלעזר בן פאבי).

ר' אלעזר בן מתנא. אבא אלעזר בן דולעאי. ר' אלעזר בן דגלאי. ר' אליעזר בן יהודה איש כפר ברתותא. ר' אלעזר בן יהודה. אלעזר בן יהודה איש אבלים. ר' אלעזר בן תרדיון. אלעזר ספרא. ר' אלעזר חסמא. ר' אלעזר בן שמוע. ר' אלעזר בן פדאי. ר' אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי. ר' אלעזר בן דמא. ר' אלעזר בר' יוסי בן חלפתא. ר' אלעזר בר' שמעון בן יוחאי. ר' אלעזר הקליר. ר' אלעזר בנו של ר' אלעזר הקפר. אלעזר בן ירמיה. ר' אלעזר בן פדת. ר' אלעזר בן יצחק איש כפר דרום. ר' אלעזר בר אבינא. ר' אלעזר בר מגיומי. ר' אלעזר דמן רומאי. ר' אלעזר בר' ינאי. ר' אלעזר בן אנטוניגוס. אליעזר זעירא. ר' אלעזר דמן נינוה. ר' אלעזר בן מרים. ר'

ספר	צדק	המידות	צח	שמות הצדיקים	יד
את הצדיק.	ת. מי שיודע שמות של בני הצדיקים שפדור, הוא יודע כל המאורות שיהיה.			אלעזר בן מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	בר מתניא.
ח. כשהצדיק עבד את השם ותברך, ואינו משגיח על המורעם ללמד אותם - על-ידיה נפל ממדרגתו.	ט. מי שמצדיק את הבריות כל חפציו נעשים בלי שום מנע.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	ר' יוסי בר' ר' שבתאי. ר' יוסי בר' ברתיה דר' ייסא. אפוטריקי בן דרוסאי. ר' אפס. אפיקשינן. אפקולוס. אפרים ספרא. אפרים מקשאה. בן ארוא. ר' ארמנא. ארסטון.
טו. על-ידי הפרנסה שמפרנסין את הצדיק - נמחל להם כל עונותיהם, כמו (פסחים 101): "הפכהנים אכלים, ובעלים מתפפרים".	י. כשהצדיק נחלש כהו, שאין יכול לעשות רצון קונו כמקדם - ידע שאין הקדוש ברוך הוא רוצה עוד שיורה דרך תשובה לרשעים.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	רב אשי הקדמון. רב אשי מאוריא. רב אשי בר אבין. רב אשי ברב אידי. רב אשי מהוצל. רב אשי שחבר התלמוד בבלי. רב אשי בר נתן. אשיאן. אשיאן בר נדבך. אשיין בר נידבה. אשיין נגראי. ר' אשיין בר' יקים. אשיאל.
כ. על-ידי ספורי מעשיות של צדיקים ממשיכין אור של משיח בעולם, ודוחה הרבה חשך וצרות מן העולם.	יא. עקר פח הצדיקים הוא כשהדין נמתק, הינו על-ידי אחדות השם ותברך.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	רב אשי הקדמון. רב אשי מאוריא. רב אשי בר אבין. רב אשי ברב אידי. רב אשי מהוצל. רב אשי שחבר התלמוד בבלי. רב אשי בר נתן. אשיאן. אשיאן בר נדבך. אשיין בר נידבה. אשיין נגראי. ר' אשיין בר' יקים. אשיאל.
ב. גם זוכה לבגדים נאים.	יב. כשהצדיקים נתפרסמים בעולם, על-ידיה נתחדשים נגונים בעולם.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	רב אשי הקדמון. רב אשי מאוריא. רב אשי בר אבין. רב אשי ברב אידי. רב אשי מהוצל. רב אשי שחבר התלמוד בבלי. רב אשי בר נתן. אשיאן. אשיאן בר נדבך. אשיין בר נידבה. אשיין נגראי. ר' אשיין בר' יקים. אשיאל.
ג. כשבעת ימי אבלות של הצדיק הקדוש ברוך הוא משפיע על המתאבלים עליו מאור הגנוז מששת ימי בראשית.	יג. מי שמוסר נפשו בשביל ישראל דינו אינם בטלים, וכאשר יגור - בן יקום.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	רב אשי הקדמון. רב אשי מאוריא. רב אשי בר אבין. רב אשי ברב אידי. רב אשי מהוצל. רב אשי שחבר התלמוד בבלי. רב אשי בר נתן. אשיאן. אשיאן בר נדבך. אשיין בר נידבה. אשיין נגראי. ר' אשיין בר' יקים. אשיאל.
ד. אל תתמה על החפץ שהאדם הוא בריה קטנה - ובו תלוי כל העולמות; פי כן בכל מקום שהשכינה שרויה מועט מחזיק את המרבה.	יד. על-ידי שמוש הצדיק בא חרות, ונתבטל הקללות.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	רב אשי הקדמון. רב אשי מאוריא. רב אשי בר אבין. רב אשי ברב אידי. רב אשי מהוצל. רב אשי שחבר התלמוד בבלי. רב אשי בר נתן. אשיאן. אשיאן בר נדבך. אשיין בר נידבה. אשיין נגראי. ר' אשיין בר' יקים. אשיאל.
ה. כל אדם, מציר בזיו פניו גן-עדן שלו.	טו. אלו המקרבים ליראי השם, גם הם זוכים ליראה ולדעת.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	רב אשי הקדמון. רב אשי מאוריא. רב אשי בר אבין. רב אשי ברב אידי. רב אשי מהוצל. רב אשי שחבר התלמוד בבלי. רב אשי בר נתן. אשיאן. אשיאן בר נדבך. אשיין בר נידבה. אשיין נגראי. ר' אשיין בר' יקים. אשיאל.
ו. על-פירוב היראים פרנסתם בא על-ידי טלטולים.	טז. כשהצדיק נתעשר, על-ידיה הרשעים חוזרים בתשובה.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	רב אשי הקדמון. רב אשי מאוריא. רב אשי בר אבין. רב אשי ברב אידי. רב אשי מהוצל. רב אשי שחבר התלמוד בבלי. רב אשי בר נתן. אשיאן. אשיאן בר נדבך. אשיין בר נידבה. אשיין נגראי. ר' אשיין בר' יקים. אשיאל.
ז. לפעמים הצדיק בא לטלטולים כדי כשיבוא לעולם הבא ויזכר כל המקומות שהיה בהם, ועל-ידיה יבואו טובות לאלו המקומות.	יז. כשהקדוש ברוך הוא ראה איזה צדיק שיש פח בידו לקרב בני אדם לעבודתו, אזי מעמיד עליו שונאים, כדי שיוכל לקרב את בני אדם; פי הצדיק שאין לו שונאים אין יכול לקרב, כמו בעת ביאת המשיח, ישבו בשלמה - ואז אין מקבלין גרים.			ר' אלעזר בר' מנחם. ר' אלעזר בר' ברכיה. אלעזר ניותאי. ר' אלעזר בן תורתא. ר' אלעזר בן ר' מלאי. ר' אלעזר מהגרינא. ר' אלעזר בן דורדנא. ר' אלעזר בן פינחס. ר' אלעזר בר' חגינא. ר' אלעזר בר' מרינוס. ר' אלעזר בר' יוסי. ר' אלעזר בר' ישמעאל. אלעזר איש בריא. ר' אלעזר בן מהבאי. ר' אלעזר בעראה. אבא אלעזר בן גומל. בן אלעשה.	רב אשי הקדמון. רב אשי מאוריא. רב אשי בר אבין. רב אשי ברב אידי. רב אשי מהוצל. רב אשי שחבר התלמוד בבלי. רב אשי בר נתן. אשיאן. אשיאן בר נדבך. אשיין בר נידבה. אשיין נגראי. ר' אשיין בר' יקים. אשיאל.

שמות הצדיקים	שמות	קצ"ה	המידות	צ"ט	טו
<p>בן תימא. ר' בנאָה. ר' בנאָה בריה דר' עולא. ר' בנאָה אחיה דר' תימא בר אבא. ר' בניי.</p> <p>בנְמִין הצדיק. ר' בנְמִין בר יפת. ר' בנְמִין בר גידל. ר' בנְמִין בר חייא. ר' בנְמִין בר לוי. בנְמִין גנובניא. בנְמִין בר איהי. בנְמִין בר אשתור. אבא בנְמִין. ר' בנְמִין אסיא. בנְמִין עבדי דרב אשי.</p> <p>ר' בצלח. ר' בצלאל ברבי. בר דלא. רב ברונא. ר' בורקא הוּזָה. ר' ברכיה. ר' ברכיה בר' אבא בר כהנא. ר' ברכיה בר' חמא הפהן. ר' ברכיה בר' סימון בר' יהושע בן לוי. ר' ברכיה בר' יהודה בר' סימון. ר' ברכיה סבא. ר' ברכיה בוצריה. ר' בר קוריא. ר' בתא בן בתירה.</p> <p>אֹת ג. גביהא בן פסיסא. גביהא מבי כתייל. רב גביהא מארגזיא. גביני פרוז. בן גבר. רב גדא. גדא. אבא גוריא. אבא גורין איש ציידן. גורין בן אסטיין. גורין מאספורק. רב גזא. רב גידל. רב גידל בר מניומי. גידל בר בנְמִין. גידל בר מנשא. רב גידל דמן נרש גלילאה. רב גמדא. רבן גמליאל הזקן. רבן גמליאל דיבנה בן רבן שמעון הנהרג, בן רבן גמליאל הזקן. רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא. גמליאל זוגא, או גמליאל זוותא. ר' גמליאל. ר' גמליאל בר בריה דר' מנא. ר' גמליאל בר' חנינא. גניבא. שגיי גרדיים משער האשפות. גרדסק</p>	<p>בן דארי. ר' גרשום.</p> <p>אֹת ד. דארו בר פפא. דווא דמן חרוב. ר' דוסא בן הרפניס. ר' דוסא ממלחיא. ר' דוסא בר טבת. דוסתאי איש כפר נתמא. ר' דוסתאי בר' ינאי. ר' דוסתאי בר' יהודה. ר' דוסתאי דמן פיירא. ר' דוסתאי סבא. ר' דוסתאי בר מתון. ר' דוסתאי מבי ישבאב.</p> <p>רב דימי בר שישנא. רב דימי בר יצחק. רב דימי סתם, הוא בר יוסף. רב דימי בר חנינא. רב דימי בר נחמיה בריה דרב יוסף. רב דימי אחיה דרב ספרא. רב דימי בר אבא. רב דימי בריה דרב הונא מדמריין (נסח אחר: רב דימי בריה דרב חנא). רב דימי בר לינאי. רב דימי מנהרדעא. רב דלא בר טביומי. רב דלייה. רב דניאל בר רב קטינא. דניאל חייטא. ר' דרוסתאי.</p> <p>אֹת ה. בן הא הא. בן הי הי. בר הדיא. הוגרס בן לוי על השיר. הון בריה דרב נחמן.</p> <p>רב הונא ריש גלות. רב הונא סתם. רב הונא בר רב קטינא. רב הונא בר אשי הקדמון. הונא מר. או מר הונא ברב אשי. רב הונא צופרדאה. רב הונא בריה דרב יהושע. רב הונא בר חייא אביה דלוי. רב הונא בר חיון או חלוון. רב הונא בנתמאה. רב הונא בר מתנה. רב הונא בר יוסף. רב הונא בר מניומי. רב הונא בר תורתא. רב הונא בר סחורה. הונא מר בריה דרב אידי. רב הונא בר ברכיה. רב הונא בר</p>	<p>יש שני צדיקים, שאחד דבוריו הם כחרישה - והשני דבריו כקצירה, או אחד דבריו הקמת הברית לזיווג - והשני דבריו הם הממושכים את הנרע, ומזהים את הולד בבטן אמו, ומגדלין אותו. כגון בשיש מחלקת בין שני צדיקים האלו אל תערב זר בתוך דבורם שמדברים זה על זה, כדי שלא יקלקל את המכון.</p> <p>כשהלכין על קברי צדיקים צריך לזה זכות שיוכל לאסוף רוחו ונשמתו לקבר, שיהיה פאלו הוא חי; כי אם אין זכות - אזי רוחו ונשמתו עולים למעלה, לתוף שאר צדיקים.</p> <p>על-ידי הזכרת שמות הצדיקים יכולין להביא שנוי במעשה בראשית, כלומר לשנות התעב. וסימן לדבר: "אלה תולדות השמים והארץ וכו'" - "ואלה שמות בני ישראל וכו'", גזרה שנה.</p> <p>מי שידע מארץ ישראל, שטעם באמת טעם ארץ ישראל, הוא יכול להפיר באחר אם היה אצל צדיק על ראש-השנה אם לאו. כי מי שזוכה להיות אצל צדיק אמתי על ראש-השנה, אזי בכל מקום שהאיש הזה מסתכל - נעשה אותו האור פחינת 'אורי' דארץ ישראל; ועל-כך מי שידע מטעם ארץ ישראל, כל אחד לפי ערכו, הוא מחיב להרגיש ארץ ישראל</p>	<p>א. על-ידי הקללות בא אבלות חס ושלום.</p> <p>ב. אין אדם רשאי לקלל אלא-אם-בן יכול לראות הדורות שיצאו ממנו.</p> <p>ג. אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך.</p> <p>ד. הקללות הלכים אחר הפונה.</p> <p>ה. לפעמים נתקם קללת הצדיק כל ימי חייו, ולא לאחר מותו.</p> <p>ו. סוף שקללת חנם ישוב על המקלל.</p> <p>ז. קללת חכם אפלו בחנם, ואפלו על תנאי - באה.</p> <p>ח. אפלו נכרי המברך את ישראל - מתברך.</p>	<p>הלק שני</p> <p>א. אדם הרגיל בקללות הוא מעולם התהו; וכן להפך, הרגיל בכרכה - הוא מעולם התקון.</p> <p>ב. על-ידי החקירות בעולם התהו, הינו 'מה למעלה, מה למטה' וכו', על-ידי זה גורם קללה; והשומר את עצמו מחקירות האלו גורם ברכה.</p> <p>ג. הרגיל בקללה, על-ידי זה לא יהיה לו בגדים על שפת.</p> <p>ד. אין פח הקללה חל על מיחס.</p>	

מז	שמות הצדיקים	ק	המידות	קלפה	ספר	
			חלק שני		ה. על-ידי שמוש הצדיק בא חרות, ונתבטל הקללות.	
				א. יש שדים שמצויים בבתים, שהם מקלקלים השלום-בית, ועל-ידי-זה בעט וקטטות בבית; ועקר הבית היא האשה, כי "ביתו זו אשתו" (ויטא ב), ועל-כן על-פיר-רב עקר הקטטות ממנה, ולפעמים נאחזים בשאר בנני-הבית. ועל-ידי-זה נעשים הקטטות והמריבות פנ"ל; ועל-ידי זה באים יסורים על בני-הבית. וזה מפרש בפסוק (איוב כ"א, ט) "בתיהם שלום מפחד", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ד פ"טשה ה) : "מפחד - אלו שדים", וזהו "שלום מפחד" כי השלום הפך הפחד שהם השדים המקלקלים השלום פנ"ל; וזהו: "ולא שבט אלוה וכו'" - הינו היסורים - פנ"ל.		ו. על-ידי משא ומתן באמונה נתבטלים הקללות.
					ז. כשאדם מקלל לחברו בשעת חרדה - מוזיק לו הקללה מאד.	
					א. אותיות א"ת"ה' מכניעים את הקלפות.	
					ב. שמירה ליולדת: שתכתב על הקף פסוק (ישעיה כו) : "ה' רמה ידך בל יחזיון".	
					ג. בחרבות קלפות שכיחים.	
					ד. הגר מכניע שליטת הקלפות.	
					ה. מגזל של אדם שומר את האדם מלהיות נזוק.	
					ו. השבעה קולות שאמר דוד על המים, בדבורן - מכניעין הרוח רעה.	
					ז. מוזיקין מצויין בבורות כמו שמצויין בשדות.	
					ח. מקום שאין בני אדם מצויין, שכיחים שם שדים אפלו ביום; אבל בעיר - אפלו בלילה לא חישינו.	
					ט. לצד צפון השדים נגלים לבני אדם מאד.	
					י. סגולה להברית רוח הטמאה: לקרות פרשת נח.	
					יא. כשמדבר עם רשע, על-ידי הכל פיו נתגשם.	
			קנאה		א. כשיתבטל הקנאה, אזי יהיה קבוען גליות.	
					ב. על-ידי קנאה בא שרפה.	
					ג. על-ידי קנאה בא שפיכות דמים.	
					ד. על-ידי קנאה פממון חברו נעשה שוטה.	
					ה. על-ידי ביאתך לצדיק יתבטל ממך הקנאה.	
					ו. על-ידי קנאה עצמותיו מרקיבין.	
					ז. השום מוציא קנאה.	
					ח. דפרע קנאה - מחריב ביתו.	
	חלוב. הונא בריה דמר זוטרא. רב הונא בר רב איקא. רב הונא בר פפי. הונא בר חניליאי. הונא מר בריה דרבא מפוזקי. רב הונא בריה דרבא. רב הונא מדמהרינא. רב הונא בר מנחה. רב הונא בר חנינא, או בר חנינא. רב הונא מר בר רב נחמן. הונא מר בריה דרב נחמיה. רב הונא מר בר אנא. רב הונא בר יהודה. רב הונא מברניש. רב הונא מסורא. רב הונא בריה דרב פינחס. רב הונא בר גניבא. רב הונא ספרא דסדרא. רב הונא בר אחא. רב הונא בריה דרב עלאי. הונא בר תחילפא. הונא בריה דר' הלל. רב הונא בר ביבי. רב הונא בריה דרב ירמיה בר אבא. רב הונא בר ביזנא. הונא מר בר מרימר. רב הונא מדסקרתא. רב הונא הפהן בן משה בר עצור. ר' אבא הונא הפהן בר' אבין. רב הונא אביו של זעירא הפהן. רב הונא בר אבין. רב הונא בר נתן. רב הונא אחיו של רב אחאי.					
	ר' הורייני אחוי דר' שמואל בר סוסרטי. ר' הורקנוס בר' אליעזר בן הורקנוס. ר' הושע בר יאיר. רב הינק. הלל הנגזן בר גמליאל. ר' הלל בנמן רבי. הלל הנשיא בר' יהודה נשיאה. ר' הלל. ר' הלל בן פזי. ר' הלל בר' ולס. ר' הלל פפרי. הלל אחוה דר' גמליאל זוגא. ר' הלל בריה דר' שמואל בר נחמני. הלל בר נחמן. ר' הלל בר הילני. ר' הלל בר ברכיה. רב					
	הלל חבר רב אשי. בר המדורי. רב המנונא סבא. רב המנונא סבא שפזיה. רב המנונא, (שנים יהי) רב המנונא זוטרי. רב המנונא בריה דרב יוסף. רב המנונא בריה דרבא מפשונינא. רב המנונא ספרא. רב המנונא בריה דרב אדא בר אהבה. אות ו. רב וסטיני. ורדימוס בן ר' יוסי. ר' ולס.					
	אות ז. רב זבדא. רב זבדי. זבדי בן לוי. ר' זבדיה בר' יעקב בר זבדי. ר' זבדיה חתנו דר' לוי. זבולון בן דן תלמיד שמואל. רב זביד. רב זביד מנהרדעא. ר' זבידא. זוגא דמן הדייב. ר' זוגא. זוגא קריביה דר' אבא בן זבדא. ר' זוהמאי. ר' זיואי. ר' זילאי. רב זוטרי. רב זוטרא בריה דר' זירא. ר' זוטרא בר טוביה. ר' זוטרא תנא דבריייתא. מר זוטרא חסידא. מר זוטרא חבר רב אשי. מר זוטרא רבה. מר זוטרא פרב אבדימי. מר זוטרא בריה דרב טבי. מר זוטרא בר רישבא. מר זוטרא בריה דרב מרי. מר זוטרא בן רב מרי בר איסור.					
	זונין. ר' זונין חסון. ר' זירא. ר' זירא בר אדא. ר' זירא דמן קסרי. רב זירא בר ממל. ר' זכאי. ר' זכאי דאלכסנדריאה. ר' זכאי דשאב. ר' זכאי דמן כבול. זכאי טבחא. בן זכאי. זכריה בן קבוטל. ר' זכריה בן הקצב. ר' זכריה בן אבקולס. ר' זכריה חתנו דר' לוי.					

קרי	המידות	קא	שמות הצדיקים	יז
ט. על-ידי קנאה בא תשיות פח.	"לְדוֹד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁר־י; מ"א -	"אֲשֶׁר־י מִשְׁכִּיל אֶל-דָּל"; מ"ב -	ר' זַעֲרָא הַקְּדָמוֹן. ר' זַעֲרָא. זַעֲרָא.	בר חטניא.
א. קרי בא על-ידי דבור מזנות; גם	"כֹּאִיל תַּעֲרַג"; ג"ט - "למנצח	אל-תשחת"; ע"ז - "על-ידותיו";	ר' זַעֲרָא בְּרִיה דְר' אָבָהוּ בְּקַסְרִין.	ר' חַיִּיא סַתָּם, הוּא ר' חַיִּיא רַבָּא. רב
ב. מי שמוציא קרי, לסוף הולך ערום.	צ' - "תפלה למשה"; ק"ה -	"הודו לה' קראו"; קל"ז - "על-	רַבָּנָן דְקַסְרִי. ר' זַיְרָא בַר חִמָּא. זַעֲרָא	ר' חַיִּיא בַר רַב. ר' חַיִּיא בַר אָבָא הַכֹּהֵן.
ג. על-ידי עצבות ראה קרי.	נהרות בבל"; ק"ג - "הללו-אל	בְּקִדְשׁוֹ". וְתַדַּע נֶאֱמָנָה שְׁאֵלוֹ	זַעֲרָא בְּרַב הוֹנָא הַכֹּהֵן. זַעֲרִי. ר' זַעֲרִי	ר' חַיִּיא בַר אָבָא בַר אַחְתָּיָה דְבַר
ד. מי שנוהר לאכל משאלת-הכם,	העשרה קפיטל מסגלים מאד מאד	לְתַקּוּן עוֹן זֶה, וְהַנּוֹהֵר בְּזֶה לּוֹמֵר	בַר חֲמוּי דְר' זַרְיָקָן. ר' זַרְיָקָן מְטִיבָה.	ר' חַיִּיא בַר אָבָא בַר אַחְתָּיָה דְבַר
ה. אין לו לאדם לאכל על שלחן	אתם פנ"ל אין צריך להתנרע עוד	ר' חֲגָא בְרַב חֲבִיבָא. חֲבִיבָא	אוֹת ת. בַר חַבּוּ. רַב חֲבִיבָא. חֲבִיבָא	ר' חַיִּיא בַר רַב הוֹנָא. ר' חַיִּיא בְּרִיה דְרַב
הצדיק קדם שטבל לקרי.	קשוי יציד	חֲגָאי כּוּזְמָאי. ר' חֲגָאי בֶן אֶלְעָזָר. ר'	רַב חֲבִיבָא בְּרַב יוֹסֵף בַר רַבָּא. רב	רַב הוֹנָא. רב חַיִּיא בַר אָמִי. ר' חַיִּיא בְּרִיה
ו. תשמח בטוב שבא על הצדיקים;	אשה שאכלת צנון בעבורה תלך	חֲגִי הַנְּשָׁלַח לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי.	מְחוּזְנָא. רב חֲגָא. רב חֲגָא בַר חֲנָא.	דְרַבָּה בַר נַחֲמָנִי. ר' חַיִּיא בַר נַחֲמָנִי.
ונה תקון לקרי.	אשה שהיא מקשה לילד, סגלה	ר' חֲגָא דְצִיפּוּרִי. רב חֲגִי מְדְרוּמָא. ר'	ר' חַיִּיא בַר מְנַהֲמָא. ר' חַיִּיא בַר רַב	ר' חַיִּיא בְּרַב נַחֲמָן. חַיִּיא בַר נַחֲמָנִי.
על-ידי הליצנות בא לטמאת קרי.	ב. אשה שהיא מקשה לילד, סגלה	חֲגָאי כּוּזְמָאי. ר' חֲגָאי בֶן אֶלְעָזָר. ר'	מְדַפְתָּא. רב חַיִּיא אַרְיִכָא. ר' חַיִּיא בַר	ר' חַיִּיא בַר מְנַהֲמָא. ר' חַיִּיא בַר רַב
קרי בא מקלות-ראש.	ב. אשה שהיא מקשה לילד, סגלה	חֲגִי הַנְּשָׁלַח לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי.	חֲגָאי כּוּזְמָאי. ר' חֲגָאי בֶן אֶלְעָזָר. ר'	ר' חַיִּיא בַר מְנַהֲמָא. ר' חַיִּיא בַר רַב
קרי בא על-ידי אכילת שום	ב. אשה שהיא מקשה לילד, סגלה	אָבָא חֲלָפָא. אָבָא חֲגָרָא. ר' חִידְקָא.	חֲגִי הַנְּשָׁלַח לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי.	ר' חַיִּיא בַר מְנַהֲמָא. ר' חַיִּיא בַר רַב
וביצים.	ב. אשה שהיא מקשה לילד, סגלה	ר' חוּנָא בְּרִיה דְר' אָמִי. רב חוּנָא.	ר' חוּנָא חֲלָפָא. אָבָא חֲגָרָא. ר' חִידְקָא.	ר' חַיִּיא בְּרַב מְתָנָה. ר' חַיִּיא בַר זְרַנְוִיקִי.
גם על-ידי דברים-בטלים ונבול-פה.	ג. גם בניה לא יהיו עמה בפיות.	ר' חוּנָא סְפָרָא דְסַדְרָא. רב חוּנָא בַר	רב חוּנָא סְפָרָא דְסַדְרָא. רב חוּנָא בַר	ר' חַיִּיא בְּרַב מְתָנָה. ר' חַיִּיא בַר זְרַנְוִיקִי.
	ג. גם בניה לא יהיו עמה בפיות.	חַיִּיא.	חַיִּיא.	ר' חַיִּיא בְּרִיה דְר' יֶצְחָק
	ג. גם בניה לא יהיו עמה בפיות.		חַוְנִי הַמַּעְגָּל. חוּנִי הַמַּעְגָּל בַּר בְּרִיה	עֲטִישְׁמִיא. ר' חַיִּיא מְהוּרְמִין. ר' חַיִּיא
			דְחוּנִי הַמַּעְגָּל. חוּנִי הַקְּטָן. חוּנָא בֶן	בַר לֹדְלִינִי. רב חַיִּיא בַר נְתָן. רב חַיִּיא
			יוֹסֵף בֶּן פִּפְסָס. ר' חוּנָא יַעֲקֹב	מְנוּסְתִינָא. ר' חַיִּיא בַר גַּמְדָא. ר'
			מְאֻפְרִיתִים. ר' חוּנָא דְמֶן סוּרְרָן. ר'	חַיִּיא בְּרוּנָא. ר' חַיִּיא בַר יְהוּדָה. ר'
			חַוְצָפִית הַמְתוּרְגְּמָן.	חַיִּיא בַר זִזָא מְקַסְרִין. ר' חַיִּיא בַרמָזָא.
			חַזְקָה אָחִיו שָׁל הַלֵּל. חַזְקָה בְּנוֹ שָׁל	ר' חַיִּיא בַר אָבוּהָ. ר' חַיִּיא אָבוּי. ר'
			ר' חַיִּיא הַגְּדוֹל. חַזְקָה בְּרִיה דְר' חַיִּיא	חַיִּיא דְכֹפֵר תְּחוּמִין. ר' חַיִּיא בַר
			בְּרִיה דְרַב כְּתָנָא. חַזְקָה אָבִי עִיָּאשׁ.	שְׁבַתִּי. רב חַיִּיא בַר עֲמָרָם. ר' חַיִּיא בַר
			חַזְקָה בֶן בְּרַתִּיה דְרַב. ר' חַזְקָה	אַחָא, אָבוּי שָׁל ר' אַחָא. ר' חַיִּיא בְּרִיה
			תְּלַמִּיד ר' יְרַמְיָה. ר' חַזְקָה עֲפִינְיָה.	דְרַב יִיבָא. ר' חַיִּיא בַר זַעֲרִי. ר' חַיִּיא
			חַזְקָה בַר פְּלִיטִי. חַזְקָה בַר פְּרַנְדָּ.	בַר יַעֲקֹב. חַיִּיא בַר עוֹקְבָא. ר' חַיִּיא
			ר' חַזְקָה חוּקָק. ר' חַזְקָה בְּזֶמֶן אָבִי.	בַר טִיטָס. ר' חַיִּיא קְרָא. ר' חַיִּיא בַר

ליקוטי	תפילה לא	תפילות	קסד	ליקוטי	תפילה לא	תפילות	קסה
--------	----------	--------	-----	--------	----------	--------	-----

המינים והאפיקורסים גם כן. ועכשיו בעוונותינו הרבים הפיט אותנו מפה אשר לא תוכבה בתורה, והפלא את מכותינו מכל הצדדים, כי הצדיקי אמת שהיו יכולים להמשיך לנו אמונה שלמה דקדשה, נסתלקו בעוונותינו. וכת האפיקורסים והפילוסופים מתגברים עכשו ביתר, עד שהם זורקים חצייהם הרעות. ופורשים רשתות ומכמורות גם על הפשרים והתמימים, הקרואים והולכים לתמם. פי הם מטעים אותם, ומראין עצמן לפניהם פכשרים וכאלו רוצים בטובת ותקנת ישראל, עד שנאחזין גם כפה נשמות פשרות ברשתות שלהם, ומכניסים פשרות ופילוסופיא ואפיקורסית בלב ישראל עמך הקדוש. ומתגברים להרגיל את ישראל בדרך העכו"ם, להתלבש במלבושיהם וללכת בדרךיהם, וללמד ספריהם ולשונותיהם. "אוי לנו כי שדדנו", כי צרה כזאת לא הייתה עדין לישראל מימות עולם. ועל מי לנו להשען, אל מי ננוס לעזרה, ואיך המקום להתחבא מפניהם, ולהציל את בנינו וזרעינו וכל זרע עמך בית ישראל מרשותותיהם ומחצייהם. מי יגור לנו אש אוכלה, מי יגור לנו מוקדי עולם, מי יחוס עלינו, מי ירחם עלינו, מאין יבוא עזרנו.

רבוננו של עולם אתה לכד נדעת עצם הצרה הזאת. עזרני פי עליך נשעננו,

כי אין כחנו אלא כפה. חוס ורחם עלינו ועזרנו להיות חזק וקיים באמונתך הקדושה תמיד, כרצונך הטוב. ולא יעלה על לבי שום סברה מסכרותיהם ושום קשיא מקשיותיהם ושום דרך מדרכיהם. רק אצפה אני וזרעי וכל חברתנו וכל עמך בית ישראל, לילך תמיד בדרך אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן יוסף ודוד, ובדרכי כל הנביאים האמתיים ראשונים ואחרונים ותנאים ואמוראים. ובדרכי כל הצדיקים אמתיים והפשרים והתמימים שהיו בכל דור ודור. ובזכותם מלטנו והצילנו מכל מיני פשרות ובלבולים וספקות. ונפנו ברחמיך לאמונה שלמה וחוזה באמת בקדשה ובטהרה תמיד לעולם ועד.

וזפני ברחמיך הרבים לתן צדקה הרבה לעניים הגונים הרבה, ואצפה להרבות בצדקה מאד בפזור גדול מאד. ותעזרני לקיים מקרא שכתוב: "פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד". ותזכני לצדקה של שבת, שאצפה לתן לעניים הגונים על צרכי שבת קדש, ולהכניס אורחים הגונים על שלחני בכל שבת קדש. ואצפה להמשיך עלי קדשת שבת תמיד, ועל ידי זה אצפה לאמונה שלמה להאמין ולבטח בך תמיד, ולפזר ממון הרבה לצדקה בלב טוב ובשמחה גדולה. עד שתהא חשובה לפניך מאד מצות

הצדקה שלי, על ידי האמונה השלמה שתזכני. שהיא עקר החשיבות והשלמות של הצדקה ושל כל התורה כלה. ויקיים בי מקרא שכתוב: "והאמין בני ויחשבה לו צדקה". ואצפה שתאיר אור הצדקה שלי באור גדול על ידי קדשת שבת קדש. ויקיים מקרא שכתוב: "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה".

ותמשיך עלינו ברכה מקור הברכות. ותתנה נמשכת הברכה מהאמונה הקדושה הנמשכת בשבת קדש על כל ששת ימי המעשה, כי היא מקור הברכה. וימשך עלינו שפע טובה וברכה ורחמים ודעת וחסים ושלום וכל טוב עלינו ועל כל עמך ישראל תמיד. ותזמין לנו פרנסותינו בהרחבה גדולה, קדם שנצטרך להם, פנחת ולא בצער, בהתר ולא פאסור, בכבוד ולא בבוזי מתחת ידך הרחבה והמלאה. ואל תצרכני לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם.

ועזרני וזכני לשמירת הברית באמת בתכלית השלמות כרצונך הטוב. והצילני מעתה ברחמיך העצומים, ותשמרני בחסדיך הגדולים והנוראים, מכל מיני פגם הברית שבעולם. שלא אפגם בטפי המח חס ושלום, בין בשוגג בין במזיד בין באנס בין ברצון. ומחול לי וסלח לי וכפר לי על מה שפגמתי בברית קדש מנעורי עד היום הזה. וזכני מהרה לתקון הברית

בשלמות בקדשה ובטהרה כרצונך הטוב.

ותצילני ברחמיך הרבים מסכנת דרכים. ותשמרני ותצילני מכל מיני צער ויסורין ועכוב בדרך, ומכל אורב ואויב ומססין. ותתנה תמיד עמי בשבתי בביתי, ובכלתי בדרך. בשמך אצא לדרך לשלום, ובשמך אעבר הדרך בשלום, ואשוב לביתי לשלום.

ותצילני מכל מיני הזיקות והפסד בדרך בגשמיות וברוחניות, בגוף ונפש וממון. ושמו צאתנו ובואנו לחיים טובים ולשלום מעתה ועד עולם. ותזכני לתן צדקה קדם צאתי לדרך, כמו שכתוב: "צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו", ועל ידי זה תכון לפני הדרך. ואתה ברחמיך הרבים תלך לפני להנחותי הדרך אשר אלך בה. ותאיר לפני באורך הגדול. ותביאני ותגיעני למחוז חפצי לחיים ולשלום כרצונך הטוב.

ובכן תרחם עלי ברחמיך הרבים, ותחנני בחסדיך הגדולים. ותשמרני ותצילני מכל מיני אסורים דאורייתא ודרכון, ותזכני לעסק בתורתך הקדושה תמיד יומם ולילה. ותעזרני ללמד בהתמדה גדולה ספרי הפוסקים. ותתנה עמי תמיד, ותחנני מאתך דעה בינה והשכל, לברר כל דיני אסור והתר, ואצפה לידע בבורר כל הדינים לאמתתן, עד שאצפה על-ידי-ה לברר הטוב מן הרע, הפשר מן

קסו	תפילה לא	תפילות	ליקוטי	קסו	תפילה לא	תפילות	ליקוטי
-----	----------	--------	--------	-----	----------	--------	--------

הפסול, הטהור מן הטמא, המתר מן האסור. ותזכני ללמד בקדושה ובטהרה גדולה, ללמד וללמד לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תורתך באהבה בקדושה גדולה. ואזכה להיות צדיק ולמדן באמת. ותזכני לשמירת תקון הברית בכל הבחינות בתכלית השלמות, לשמירת ברית עלאה ולשמירת ברית תתאה, בקדושה ובטהרה גדולה באמת.

ובכן תזכני ברחמיך הרבים, ותעזרני ותושיעני תמיד. ותזכני לכסופין דקדושה, שאהיה נכסף ומשתוקק תמיד אליך, ומתגעגע לעבודתך באמת ליראתך ואהבתך. וכל היום כלו תהיה תשוקתי ותקותי וכסופי ובעגועי רק אליך ולעבודתך באמת. ועיני יהיו פלות כל היום להשיג עבודתך האמתית. כמו שכתוב: "פלתה לתשועתך נפשי לדברך יחלתי. פלו עיני לאמרתך לאמר מתי נתחמני. נכספה וגם פלתה נפשי לחצרות יי לבי ובשרי ירננו אל אל חי. פלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. צמאה לה נפשי כמה לה בשרי בארץ ציה וענן בלי מים. צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים".

אבי אבי רבך ישראל, אבי אבי אדוני מלפי ואלהי, צור לבבי וקדושי, אתה יודע עצם רחוקינו ממך עכשו אשר אי אפשר לכנות ההרחקה בשום לשון

שבעולם. ואין לנו שום סמיכה פי אם לכסף ולהשתוקק ולהתגעגע אליך ולצפות לישועתך ולקוות לרחמיך, כאשר גלית לנו על ידי צדיקיך האמתיים, שהכסופין וההשתוקקות דקדושה הם בעצמם טובים מאד. על כן פאתי לבקש מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי. החפץ בתקוני והמשתדל בהצלתי, שתזכני ברחמיך הרבים, ותרגילני לכסף ולהשתוקק ולהתגעגע אליך תמיד, באמת ובלב שלם. ותצילני ברחמיך הרבים ותשמרני ותמלט נפשי מפל מיני כסופין רעים ומפל מיני השתוקקות ובעגועים רעים, ומפל מיני תאות והרהורים רעים. ולא יעלה על לפי שום כסופין והשתוקקות רעים פלל מעתה ועד עולם.

ותעזרני ברחמיך הרבים, שאזכה לדבר ולהוציא כפי את הכסופין והבעגועים טובים שלי. ותעזרני תמיד לפרש כל שיחתי לפניך בכל לב ונפש. ואזכה להרבות בהתבודדות ובשיחה ביני לבין קוני תמיד. ואזכה לשפף כל שיחי לפניך תמיד. וכל אשר עם לבבי אשיחה לפניך מלא רחמים, באמת ובתמימות, ככסופין גדולים והשתוקקות נמרץ אליך, עד שאזכה לעשות נפשות רבות דקדושה על ידי הכסופין הקדושים שלי שאזכה להוציאם ולפרטם כפי בפרוש בכל יום ויום חק ולא יעבר. ואזכה

לעשות על ידי זה נקודות קדושות לאותיות התורה ולציר אותיות התורה לטוב. ויהיו נעשים אצלי כל דברי התורה הקדושה סם חיים. ואזכה להתדבק בך ובעבודתך תמיד לעולם ועד. ותשמרני ותצילני תמיד, שלא יתגלגל ולא יתדבק בי ובזרעי שום נפש רעה חס ושלום היוצאת ונעשית מכסופין רעים חס ושלום. ותעזרני שיצאו ממני תמיד נפשות קדושות וטובות הרבה, על ידי כסופין הטובים שלנו. שנוציאם פנינו. ויתגברו אלו הנפשות, ויעוררו כל העולם כלו בתשובה שלמה באמת, עד שישובו כלם אליך לעשות רצונך באמת.

ובכן תרחם עלינו. ותושיענו ותזכנו לאכל בקדושה גדולה ונוראה עד שתהיה אכילתנו בבחינת לחם הפנים. ותעזרנו מפל העפונים וכל הפוככים ומזלות יהיו כלם טורחים בשביל פרנסותינו. ותסיר צלם מעליהם, ויקים מקרא שכתוב: "סר צלם מעליהם ויי אתנו אל תיראם". ותבטל חכמת הטבע מן העולם. ותעקר ותשבר ותבטל דעותיהם המטעות מן העולם. ותתגלה מלכותך והשגחתך לכל באי עולם, וידעו הכל שאין שום טבע בעולם כלל, רק הכל מתנהג בהשגחתך לבד. ותאיר עלינו באור פניך ואל תסתר פניך ממנו. "האירה פניך על עבדך הושיעני בחסדך". וידע כל פעול פי אתה פעלתו וניבין

כל יצור פי אתה יצרתו. וידעו הכל פי אתה משגיח בהשגחה פרטית על כל דבר שבעולם, בפרטי פרטיות בכל עת ובכל רגע. ואין שום דרך הטבע בעולם כלל. רק הכל מאתך לבד. "פנה אלי ותגני תנה עזך לעבדך והושיעה לכן אמתך. פניך האר בעבדך ולמדני את חקיך. נסה עלינו אור פניך יי". ותבטל חכמת הטבע חכמת הפוככים ומזלות מן העולם, הנמשכין מהסתרת פני יי. ותגלה אמתת חכמת הנהגת פני השגחתך בעולם איך אור פני יי חופף עלינו כל היום. ומנהיג עולמו בהשגחה פרטית בחכמה נפלאה ונוראה אשר אי אפשר להשיג, ומסתיר עכשו הנהגתו בדרך הטבע. וידעו הכל שגם הטבע בעצמה אתה מנהיג בהשגחתך לבד. וגם הטבע היא השגחה. ותמלא רחמים עלינו, ותמשיך גם עכשו ההנהגה שתהיה לעתיד, שאז תבטל הטבע לגמרי, ותנהיג את עולמך בהשגחתך לבד. ונזכה שגם עכשו תנהיג אותנו בהשגחתך לבד, בלי שום דרך הטבע כלל. ותעזרנו שתהיה אכילתנו בקדושה גדולה כל כף. עד שיהיה השלחן שלנו מכפר פמזבת. ויהיה נאמר על השלחן שלנו "זה השלחן אשר לפני יי".

ותמהר ותחיש לגאלנו גאולת עולם. ותביא לנו את משיח צדקנו ותבנה לנו בית קדשנו ותפארתנו. ושם יעלה

ליקוטי תפילה א' תפילות קבץ תפילה ב' תפילות קסמ

ונראה ונשתתהו לפניך בשלש פעמים רגלנו. פכתוב בתורתך: "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יי אלהיך במקום אשר יבחר, ויבחר המצות ויבחר השבועות ויבחר הספות. ולא יראה את פני יי ריקם, איש כמתנת ידו בכרכת יי אלהיך אשר נתן לך". ונזכר לסדר בבית המקדש לחם הפנים לפניך תמיד. ותוציא חמה מנתיקה ותתגלה השמש בתקפה, ותקדשנו בקדשתך העליונה, ותתן לנו כח לקבל עצם אור החמה שתתגלה לעתיד בתקפה ובגבורתה. ותרפאנו על ידה מכל פחולוינו ומכל מקואבינו, רפואת הנפש ורפואת הגוף. ותתקן ברחמיך כל הפגמים שפגמנו לפניך בכל העולמות כלם. ויקים מקרא שכתוב: "וזרחת לךם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה". ותכניס את השפע והפרנסה מן החוץ לפניך לתוך הקדשה ולא תלך עוד רבוי השפע והפרנסה להעפום והרשעים חס ושלום, רק כל השפע טובה והפרנסה והעשירות יהיה נמשך לנו מאתך. ותקים לנו מקרא שכתוב: "ופתח יי לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצה בעתו ולברך את כל מעשה ידך והליות גוים רבים ואתה לא תלזה. כי יי אלהיך ברכך כאשר דבר לך. והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט.

ומשלת בגוים רבים וברך לא ימשלו". חוס וחמל עלינו. ומלא משאלותינו ברחמים, ונפנו לקדשת שבת קדש, ולשמירת אסור והתר, ולאמינה שלמה דקדשה באמת. ותחננו מאתך חכמה בינה ודעת. ותשפיע עלינו מדת הרחמנות תמיד. ונזכר לרחם על הבריות לתן צדקה הרבה בשמחה גדולה לעניים הגונים הרבה. ועזרנו ונפנו לכסופין דקדשה, ויהלשותוקיות נמרץ לשמך ולעבודתך באמת תמיד. ותן לנו פרנסותינו בהרחבה גדולה מידך המלאה והרחבה, למען נזכה לעסק בתורתך ובעבודתך, ולעשות רצונך באמת כל ימי חיינו, אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל מעתה ועד עולם. עד אשר נזכה להתדבק ולהכלל בך תמיד לעלות ולראות באור פניך. "אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה". ותשמר לנו חסדי דוד הנאמנים. ותקים לנו מקרא שכתוב: "לעולם אשר לו חסדי ובריתי נאמנת לו". ונראהו עין בעין בשובו אל גוהו פכתוב: "כי עין בעין יראו בשוב יי ציון". ונאמר: "ונגלה כבוד יי וראו כל בשר יחדו כי פי יי דבר". ונאמר: "ולא יבנה עוד מורדך. והיו עיניך ראות את מורדך. יי אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונשועה. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך

יי צורי וגואלי".

תפילה ב'

מיוסד על תורה י"ב בליקוטי מוהר"ן

"אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". רבנו של עולם אדון השמחה וההדרה אשר השמחה במעונך. וברחמיך הרבים בראת ששון ושמחה חתן וכלה, גילה ונהה דיצה לקים מצות הכנסת פלה לחפה בתכלית השלמות בקדשה ובטהרה גדולה. ואזכה בכל עת לשמח חתן וכלה, לשמחם בכל עז וחדוה, להרבות בכל מיני שמחה לפניכם, ולרדק לפניכם בכל כחי בשמחה וחדוה גדולה. ואזכה על-ידי הרקודין להמתיק כל הדינים מעלינו ומעל כל ישראל. ותתן שמחה בלבי, עד שיתנשאו רגלי על-ידי שמחת הלב לרקד הרבה לפני חתן וכלה, ולפזז ולכרר בכל עז לפניכם. ואזכה על ידי הרקודין להמשיך ה' ^(תפילה) אלפין שבבינה, להמתיק על ידי זה כל הש"ך דינים, ויתהפך הדין לרחמים פשוטים. ונזכה להמשיך עלינו כל החמשה קולות הקדושים. ויקים מהרה מקרא שכתוב: "עוד ישמע בערי יהודה ובחצות ירושלים קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול פלה, קול אומרים הודו את יי צבאות, כי טוב יי כי לעולם חסדו". ואזכה תמיד לעסק בתורה ותפלה וצדקה

ומעשים טובים בשמחה וחדוה גדולה, עד שאזכה ליחד ולחבר חתן וכלה העליונים. ותרחם על פנסת ישראל עם קדשך, ויעיתך המשוכה אתריך, פלה קרואה בנעימה פאהבתך ובחמלתך, ותמתיק ותבטל כל הדינים מעל כל עמך בית ישראל בגשמיות ורוחניות. ותשמחנו בישועתך תמיד, ותמרה ותחיש לנאלנו, ותעלנו בשמחה לארצנו, ותבנה בית קדשנו ותפארתנו. ויקים מהרה מקרא שכתוב: "אז תשמח בתולה במחול ובחרים וזקנים יחדו. והפכתי אבלם לששון, ונחמתיים, ושמחתים מיגונם". ונזכה לראות פנעם ייך, בעת שתתעטר בעטרת תפארת על ידי מעשים טובים של כל ישראל עמך. כאמור: "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו", במהרה בימינו אמן.

תפילה א'

מיוסד על תורה י"ב בליקוטי מוהר"ן

רבון עלמין אנת הוא חד ולא בחשכון. אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא דכל סתימין, לית מחשבה תפיסה בך כלל. אנת הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ולית אתר פניי מנה כלל, כי מלא כל הארץ כבודך, ומלכותך בכל משלה. ואתה מחיה את כלם. כל צבא מעלה וכל צבא מטה, כל ההיכלין והמדרגות

ליקוטי	תפילה ע	תפילות	קע	ליקוטי	תפילה ע	תפילות	קע
הקדושות, וכל המדרגות וההיכלין של הטמאה והסטרא אחרא. ואפלו בעשר פתרון דמסאבותא מלבש חייתה ותברך לעד ולנצח נצחים. ואין שום סטרא אחרא וקלפה וטמאה בעולם שלא יהיה מלבש בהם חיותה ותברך, כי אתה מחיה את כלם. ומבלעדיך אין להם שום חיות וקיום כלל. ואפלו בכל לשונות הגוים ובכל המדות רעות ובכל התאות רעות, ואפלו בכל העברות והאסורים שבתורה, מלבש ומסתר חיותה ותברך, כי מלכותך בכל משלה.	על כן אתי לפניך יי אלהי ואלהי אבותי. אדון כל. לחלות ולחנן פניך. ולשטח פפי לרחמיך ותנינוחיד. שתחנני בחסדיך הגדולים. ותשפיע עלי שכל ודעת דקדושה. וכח וגבורה מאתך. שאזכה להתגבר על יצרי הרע ולכופו להשתעבד לך באמת ואזכה להפיר אותך ולהתקרב אליך בכל מקום, בין בטיבו בין בעקו חס ושלום, תמיד אתקרב אליך. ואזכה לקום מקרא שכתוב: "בני אהלל דבר באלהים אהלל דבר", ולהתדבק בך תמיד. ותזכני ותעזרני להפיר אותך ולהתקרב אליך באמת ולשוב בתשובה שלמה לפניך ממקום שאני שם עכשו בעת הזאת. ואם בעונותי הרבים נפלתי למקום שנופלתי ונרדתי למקום שנירדתי, אף על פי כן אני מאמין באמונה שלמה. שגם במקומי	עלי באר פיה" ומיהר לגאלני ברחמיך ולהוציאני ולהעלותני ולטהרני מפל הפגמים שפגמתי לפניך על ידי כל החטאים והעונות והפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך מנעורי עד היום הזה בשוגג ובמזיד באגס וברצון.	חוס וחמל עלי ותשפיע עלי כח וגבורה דקדושה מן הכח והגבורה של הצדיקים האמתיים אשר זכו לכוח את יצרכם, אשר הם דומים למלאך יי צבאות ממש. ועמדו בנסיונות רבות אין מספר, וכבשו את תאותם, וכפו את יצרכם תחתם, עד אשר שברו ובטלו את יצרכם לגמרי. וזכו להתדבק בך באמת בתכלית המעלה והשלמות. שאין שלמות אחריו. ובזכותם וכחם הגדול נשענתי, שתחס ותחמל עלי בזכותם, ותשפיע עלי מנחתם וגבורתם, ותעזרני שאזכה גם כן לכה ולהכניע ולשבר ולבטל את יצרי הרע, שאזכה לשבר ולבטל כל התאות רעות ומדות רעות לגמרי, ולא ישאר בי שום רע כלל. ואזכה לשוב בתשובה שלמה לפניך באמת ובלב שלם. ותעזרני שהרע שגאחז בי ופל ויתבטל לגמרי. והטוב והתורה הקדושה הנעלם ונסתר בי ובמדותי, הכל יתברר ויתגלה ויתוסף עליו אור רב מלעלא, עד שאזכה לגלות ולהאיר כל הטוב שבי. ותזכני לעלות מדרגא לדרגא בקדושה גדולה, עד שאזכה	שאני שם עכשו בעת הזאת. גם שם אתה נמצא. כי לית אתר פנוי מנך. ובכל המקומות ממשלתך.	על כן חוס וחמל עלי, ואל תסתור פניך ממני, אפלו במקומות הללו המגנים מאד, "גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך". מלא רחמים, "מעשי ידך אל תרף", אהז בי והוציאני מהרה מפל אלו המקומות השפלים והמגנים. ותעזרני לבקש אותך תמיד בכל המקומות שאני שם. ואזכה לקום מקרא שכתוב: "ובקשתם משם את יי אלהיך ומצאתם כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" ותהיה נמצא עמי תמיד בכל עת, ותקרבני אליך ברחמיך אף על פי שאני זוכה לדרש ולבקש אותך כראוי. ותקום מקרא שכתוב: "נדרשתי ללא שאלו, נמצאתי ללא בקשני, אמרתי הנני הנני אל-גוי לא-קרא בשמי. ששחתי אליך כפי פרשתי נדי כל היום. נפשי כארץ צניפה לך סלה, אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים, חננו יי חננו כי רב שבענו ביו. כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו. דבקה לעפר נפשי חננו כדבריך. קומה עזרתה לנו, ופדנו למען חסדך. חושה לעזרתי אדני תשועתי". ומהר לחלצני ולהוציאני מפל אלו המקומות המגנים והמטנפים והנמוכים והמגשמים מאד. "אל תבלעני מצולה ואל תאטר		

קעג	תפילה זג	ליקוטי	קעב	תפילות	תפילה זג	ליקוטי
-----	----------	--------	-----	--------	----------	--------

ולבטל כל הימי רע תחת הימי טוב. והצילני מכל רע, מכל מכשול עון, ומכל התאות ומדות רעות. ואזכה לקדש עצמי במתן לי בקדשה גדולה ואזכה מעתה שיהיו כל ימי טובים, ואכלה ימי בטוב האמתי, וישנותי בנעם העליון, שאזכה לעסק כל ימי בעבודתך ובתורתך באמת, ולהתדבק ולהפיל כל בך ביראה ואהבה גדולה באמת ובאמונה בקדשה ובטהרה תמיד לעולם ועד. ואזכה לקיים מקרא שכתוב: "סור מרע ועשה טוב בקש שלום וירפהו". ואזכה לבקש שלום תמיד, שיהיה לי שלום במדותי ובמאורעתי, שתמיד אמצא השם ותברך בכל מקום ובכל זמן ובכל אדם. ותזכני תמיד שאהיה רודף שלום, לעשות שלום בין ישראל עמך, בין אדם לחברו ובין איש לאשתו בקדשה ובטהרה גדולה. ותעזרני שאהיה בכלל העושים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים.

תזכני ללמד ולהגות בהם, ולקיימם ברוחניות על ידי עסק התורה, ועל ידי פלילות של עמך ישראל על ידי עצם האהבה והשלום שיהיה בין כל ישראל עמך. ואהיה נכלל בתוכם בכלליות גדול עד שנהיה אנהנו כלנו בני ישראל עמך הקדוש נחשבים כאיש אחד.

ותעלה אותי מעלה מעלה חיש קל מהרה, עד שאזכה להיות פלו טוב באמת, עד שאזכה ברחמיך ובכחך הגדול ובכח הצדיקים האמתיים לגלות ולהאיר ולמצא הטוב הפכוש ונסתר בין כל הרשעים ואפלו בין העפזים. עד שאפלו כשאדבר עם העפזים והרשעים, או כשאראה מדותיהם הרעות או כשאהיה מברך לעסק באיזה עסק או משא ומתן עם העפזים והרשעים, אזכה תמיד למצא ולגלות חיות אלהות השוכן ונסתר בקרבם בכל לשונות הגוים ובכל מדותיהם הרעות. ותעזרני שתכף כשאדבר או אהיה עוסק עמם, יפל הרע לפני. והטוב והקדשה השוכן שם יתגלה ויאיר פאור גדול. והיו נתגליו אתיות התורה המלבשין שם שהם מתיין כל הדברים שבעולם. והאותיות יהיו בולטות ומצטרפות ויתוסף עליהם אור רב מלעלא. עד שנופה ללקט ולברר אתיות התורה הקדושה מכל לשונות העפזים ומכל מדותיהם הרעות, ולבנות מהם בנינים

שלמים דקדשה. ויקים מקרא שכתוב: "ברכו יי מלאכיו, גבורי כח עושי דברו, לשמע בקול דברו. ברכו יי כל צבאיו משרתיו עושי רצונו. ברכו יי כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את יי".

רבוננו של עולם, אתה ידעת פי לא היה עולה על דעתי לבקש כל אלה מלפניך. כי אף על פי שאיני יודע כל התרחקותי ממך, אבל אפלו לפי מעט ידיעתי מהתרחקותי ממך, גם כן לא היה עולה על דעתי לבקש על מעט מאלה. אך אתה יי ידעת את לבבי, כי כל דברי תחנותי ובקשותי וכל תקותי ומבטחי עדין. הוא רק על זכות וכח הצדיקים האמתיים אשר אנו חוסים בצל פניהם. על כן עליהם אני נשען לבקש ממך כל אלה, כי כהם הגדול מספיק אפלו עלי, אפלו בהתרחקותי העצום מאד בלי שעור וערה, אף על פי כן ככהם הגדול אני בטוח ונשען ונסמך ונאחז, שעדין יש לי תקנה לזכות לכל מה שבקשתי מלפניך, ויותר ויותר מזה. פי רחמיך לא כלים. וזכות וכח וגבורת כל הצדיקים האמתיים אינו נפסק לעולם. ואין שום סטרא דמסאבא שתוכל לעמד נגד קדשתם ומעלתם וגבהם ותקפם וחזקם וכחם וגבורתם. וזכותם וכחם הגדול יעזר וגן ויושיע לנו ולכל החוסים בהם, פי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, והם נקראים

חיים תמיד. ותזכני להיות רגיל ביותר לבוא על ציון קבריהם הקדושים, ולהשתטח שם, ולפרש שיחתי לפניהם באמת, פאלו היו בחיים חייתם ויותר ויותר. ואזכה לעורר רחמי לבם עלי. ויהמו ויכמרו רחמיהם עלי, אשר אני פלו וסגור כל כך שנים במקומות פאלו הרחוקים ממך כאשר הם יודעים בברור כל ענייני ומהותנו בנה העולם העובר מתחלה ועד סוף. והם יודעים עצם הרחמנות שיש על האדם העובר בעולם הזה "כאורח נטה ללון", ואינו חושב על אחריתו מה יעשה בעולם העומד והקיים לעד ולנצח נצחים. מרא דעלמא פלא, הגוף שלך והנשמה שלך חוסה על עמלך ועשה למצו שמך, ועזרני והושיעני ישועה שלמה ואמיתית.

וזכני להתדבק בך תמיד באמת, ולהכיר אהבתך הגדולה שאתה אוהב את עמך ישראל הקדוש, אשר בחרת בנו מכל העמים, ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותיך, אשר בהם מלבש אהבתך הגדולה, אשר אתה אוהב את עמך ישראל, אהבה אמיתית אהבה וחמלה שאין לה קץ ותכלית, אשר מאהבתך הגדולה ומחמלתך האמתית על עמך ישראל הקדוש, צמצמת אלהותך בכלכול והלבשת אהבתך בהתורה ומצוות הקדושים אשר נתת לנו באהבה על

ליקוטי תפילה 9 תפילות קערה ליקוטי תפילות 8 תפילות קערה

ידי משה נביאך נאמן ביתך, אשר כל מצוה ומצוה היא שעור וצמצום הקדוש פדי שנופה על ידי זה להפיר אותך ולהשיג אותך ולעבדך באמת ביראה ואהבה. חוס ורחמי וזכני לקיים כל מצותיך באהבה גדולה, ותעזרני ברחמיך הרבים שאזכה להשיג ולהבין אור האהבה שפדעת, שהוא סתרי תורה שהיא אוריתא דעתיקא סתימאה דעתיקא לאתגלויא לעתיד לבוא, שהיא האהבה הגדולה שהיה בינך וביני ישראל עמד קדם שבראת העולם, אשר האהבה הזאת היא למעלה מהזמן והמדות והימים, אשר אי אפשר להשיג אור האהבה הזאת פי אם על ידי צדיקים אמתיים הפופים את יצרך, ומבטלים כל התאות והמדות רעות פתכלית הפטול ולבם ברשותם.

אשר כפי מעט התנוצצות הדעת שמתנוצץ בנו מגדלתך ורוממותך ויחודך ואחדותך וממשלתך היו מתבטלים לגמרי כל התאות וכל המדות רעות כלם, ולא היה אפשר לנו להרים את דינו ואת רגלינו בלעדיך, פן תעזרנו שנופה לקשר את הלב ומדותיו אל הדעת הקדוש הזה. ויהיה לבי ברשותי, עד שאזכה ברחמיך לשבר ולסלק ולבטל ממני כל התאות וכל המדות רעות, ויהיה נכלל הלב ומדותיו הטובים בהדעת הקדוש, ויקבל לבי ומדותי מאור האהבה שפדעת, עד שאזכה גם בזמן ובזמנים ובמדות להשיג ולהבין ולטעם טעם אור הגנוז שהוא אור האהבה שפדעת. ואזכה להבין ולהשיג סתרי תורה אמתיים, ותזכני ותעזרני לעלות בכל פעם להתקרב אליך ואל תורתך הקדושה ואל השלום בהתקרבות גדול יותר ויותר. ואזכה תמיד להשיג סתרי תורה הגבוהים יותר.

וזכני ברחמיך הרבים שיתגלה לנו התורה הגנוזה והצדיקים הגנוזים. ואם אמנם אין העולם פדאי עכשו להשתמש באור הגנוז הזה, שהיא התורה הגנוזה והצדיקים הגנוזים. אף-על-פי-כן תעשה עמנו לפנים משורת הדין, ותעזר רחמיך וחסדיך האמתיים עלינו, ותעזרנו בטובותיך ורחינותיך הגדולים שנופה שיתגלו לנו ברחמיך הרבים הצדיקים הגנוזים

והתורה הגנוזה. פי אתה ידעת יי אלהינו שאין לנו עכשו שום סמיכה ותקנה פי אם על ידי הצדיקים הגנוזים והתורה הגנוזה. פי הם לבדם מגנים עלינו עכשו בעמק הגלות המר הזה, בעוקבא דמשיחא, חוסה עלינו ברחמיך יהמו מעיד עלינו, ועזרנו לכבש את יצרנו, לסור מרע לגמרי פרוצונך הטוב, ולעשות הטוב בעיניך תמיד עד שנופה להנות ולטעם גם פעולם הזה מאור הגנוז וצפון ודויע לצדיקים, כמו שכתוב: "אור דויע לצדיק ולישרי לב שמחה". וכתוב: "אמרו צדיק פי טוב פי פרי מעלליהם יאכלו". ותמשיך שלום על עמך ישראל לעולם, ותבטל כל מיני מחלקת מן העולם עד אשר על ידי רבוי השלום ימשכו ויתקדשו כל הרחוקים לעבודתך וליראתך באמת. אפלו הרחוקים מן הקדשה מאד מאד פתכלית הרחוק אפלו המשקעים והמלכלכים בכל מיני תועבות וטנופים ולכלוכים. כלם יתעוררו באמת. וישוכו אליך ממקום שהם. על ידי כח הצדיקים האמתיים העוסקים תמיד לגלות אלהותך ולפרסם אדנותך על כל באי עולם ולעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. ותמשיך גם עתה בעולם הזה השלום הנפלא שאתה עתיד לגלות לעתיד לבוא, כמו שכתוב: "וגר זאב עם פגש ונמר עם גדי ירבה ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג עם. לא ירעו ולא

ישחיתו בכל הר קדשי. פי מלאה הארץ דעה את יי פמים לים מכסים". ותקיים מקרא שכתוב: "בורא נוב שפתים, שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר יי ורפאתיו. שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול. יי עז לעמו יתן, יי יברך את עמו בשלום". אמן נצח סלה ועד.

תפילה 7

מיוסד על תורה ליידי בליקוטי מוהרין

"פי ידבר חכמות והגות לפי תבונות. אלהים שמע תפילתי האזינה לאמרי פי. נדבות פי רצה נא יי ומשפטיך למדני. האזינה יי תפילתי והקשיבה בקול תחנונתי. שמע יי קול תחנוני בשועי אליך בנשאי ידי אל דביר קדשך. אל פט לבי לדבר רע להתעולל עלילות ברשע את אישים פועלי און ובל אלתם במועצמיים. לב עקש יסור ממני, רע לא אדע. הט לבי אל עדותיך ואל אל בצע. לב טהור ברא לי אלהים ורות נכון חדש בקרבי".

עזרני רבונו של עולם, מרא דעלמא כלא שאזכה לקשר את לבי לאמרי פי, ויהיה כפי כן לבי. ותצילני ברחמיך הרבים שלא אדבר לפניך שפתי מרמה ולא יהיה חלק לבי מאמרי פי. ואזכה לשפך שיחי ותפילתי ותחנתי ובקשתי לפניך בפה מלא ובלב שלם, עד שיתקשר לבי לאמרי פי בתחנותי ובקשותי. ותהיה עמי תמיד ותושיעני

ליקוטי

תפילה לר

תפילות

קעו

ותעזרני ותזכני לפרש כל שיחתי
לפניך תמיד בכל לב, ואת כל אשר
עם לכבי אשיחה לפניך תמיד באמת
ובלב שלם. ואזכה להרבות מאד
בהתבודדות ובשיחה ביני לבין קוני,
עד שתתגלה ותאיר הנקדה הקדושה
המשרשת בי שהיא פחינת צדיק
מושל, כמו שכתוב: 'ועמך ישראל
כלם צדיקים', והנקדה הקדושה הזאת
תאיר ותמשל על ידי אמרי פי בתפלות
ותחנונות ובקשות. ואזכה לקשר לבי
לנקדה הקדושה הזאת בקשר אמיץ
וחזק, עד שתאיר הנקדה הקדושה
הזאת מפי ללבי עד שיתגלה אור
האהבה הקדושה להשם יתברך
המשרשת בי. ועל ידי זה יתבטל ויפול
מלבי חרפת לב, ערלת לב, שבירת
לב, שהם כל התאות רעות ומדות
רעות ומחשבות רעות והרהורים רעים
ובלבולים, השורין על לבי עד אשר
כל לבי נשבר ונשחת ונתקלקל מאד
מאד על ידי רבוי החרפות הללו.
וכלם יתבטלו ממני לגמרי על ידי אור
הנקדה הקדושה שבי, שתזכני
שתתגלה ותאיר מפי ללבי על ידי
דברי תחנונות ובקשות והתעוררות
אליך ולעבודתך שאזכה לאמרם
באמת ובלב שלם מעומקא דלבא
באמת לאמתו.

אנא יי מלא רחמים רבים, חומל
דלים, שומע אגות אביונים, רואה
בעלבון עלובים, החפץ בתשובתן של

ליקוטי

תפילה לר

תפילות

קעו

להמלט מהם. ואפלו מה שמתנוצץ לי
עדין איזה התנוצצות עצות טובות,
איני מקימם מעצם החלישות הדעת
ופזור הלב והנפש.

רבונו של עולם מר לי מאד. אתה
ידעת מרירותי העצוב. אתה ידעת
חרפתי ורע לכבי בכל בחינותיה בכל
פרטיה וקדויותיה. ואין מי שיוכל
לרפאות אותי כי אם אתה לבד, יי
אלהי ואלהי אבותי, בחסדיך
האמתיים לבד, בחסד חנם לבד. אף
על פי שאיני זוכה לדבר אפלו דברים
אלו באמת, באשר אתה ידעת, כי
מחרפים אותי בכל מיני חרפות
ובזיונות. 'כל רואי ולעגו לי, ופטירו
בשפה ניעו ראש. כל היום פלמתי
נגדי ובשת פני פסתני. מקול מחרר
ומגדף מפני אויב ומתנקם'. ובכל עת
ורגע מעררב בדעתי ולפי כל מיני
חרפות ובזיונות. ולא די שמחרפים
אותי ומשברים את לכבי בכל מיני
תאות רעות ומדות רעות והרהורים
רעים ומגנים, אף גם בתוך כך כשאני
רוצה לשא עיני מעט אליך ולצפצף
אמיתי לרחמיך וחנינותיך, בתוך כך
מלא לבי בפניות ובלבולים גדולים
וגסות הרוח אשר על ידי זה תפלתי
נמאסת מאתך חס ושלום, כמו
שכתוב: 'תועבת יי כל גבה לב'.
ועתה מה אעשה ומה אפעל, להיכן
אנוס לעזרה, הביטה בעיני פי רבו
מכאובי וצרות לכבי. אף אף-על-פי-

כן אני מקנה ומנחל לרחמיך הרבים
ולחסדיך הגנוזים, כי אתה יודע צפון
לכבי ועצם שרש נקדתי הטובה. אשר
באמת לאמתו יש בי שרש נקדה טובה
וקדושה וטהורה, כי אני מזרע בית
ישראל. ונשמתי משרשת בנשמת
הצדיק האמתי שהוא שרש פלליות
נשמת בני ישראל. על פן באמת
לאמתו בפנימיות שרש נקדתי הטובה,
אני צועק אליך באמת ובלב שלם
שתחס עלי ותרחם עלי. ותחנני
מאוצר מתנת חנם. ותעזרני להסיר
ממני ערלת לבי ושבירת לבי וחרפת
לבי. ואזכה להטות לכבי אליך באמת
לאמתו. ולשבר ולבטל מלבי כל
התאות רעות ומדות רעות ועקמימיות
שבלב ורוע הלב. ותחזירני בתשובה
שלמה לפניך באמת ובלב שלם.
ואזכה מהרה ללב טהור ללב טוב ללב
קדוש ללב שלם כרצונך הטוב.

ובכן פאתי לפניך יי אלהי ואלהי
אבותי, מושל בכל, אשר בראת
עולמך ברצונך הטוב, בשביל ישראל
עמך, כדי שיקבלו ישראל את התורה,
ועל ידי זה יזכו למשל בך בפניכול,
כמו שכתוב: "צדיק מושל יראת
אלהים". וכתוב: "ישראל
ממשלותיו". על פן אותך אדרש
אותך אבקש, לפניך אתחנן, לפניך
אשתטח בקודה בכריעה בהשתחויה,
בכפיפת ראש בכניעת חיל, באימה
ביראה ברתת וזיע בלב נשבר ונדפה,

תקון הכפלי

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים

הריני מקושר עצמי בפאמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שפדורנו ולכל הצדיקים האמתיים שוכני עפר קדושים אשר בארץ המה ויפטר לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פינא זכותו תפג עלינו, אמן.

והריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדהילו ורחימו על ידי ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל: לכו נרננה ליהוה. נריעה לצור ישענו: ונקדמה פניו בתודה בזמירות נריע לו: כי אל גדול יהוה. ומלך גדול על-כל-אלהים:

מז * מכתם לדוד שמרני אל כיי- חסיתי בך: * אמרת ליהוה אדוני אתה טובתי בל-עליך: * לקדושים אשר-בארץ המה ואדירי בל-חפצי- כם: * ירבו עצבותם אחר מהרו בל- אסוף נספיהם מדם ובל-אשא את- שמותם על-שפתי: * יהוה מנת-חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי: * חבלים נפלו-לי בנעמים אף-נחלת שפחה עלי: * אברך את-יהוה אשר יעצני אף-לילות פרוני כליותי: * שויתי יהוה לנגדי תמיד פי מימיני בל- אמוט: * לכן שמח לפי ויגל בכודי אף-בשרי ישפן לכטח: * כי לא- תעזב נפשי לשאול לא-תתן חסדך חסידך לראות שחת: * תודיעני ארח חיים שבע שמחות את-פניך נעמות בימינה נצח:

כב * לדוד משפיל אשרי נשוי-פשע פסוי חטאה: * אשרי-אדם לא

יחשב יהוה לו עון ואין ברוחו רמיה: * כיהחרשתי בלו עצמי פשאתי בל- היום: * כי יומם ולילה תכבד עלי לדך נהפך לשדי בחרבני קיץ סלה: * חטאתי אודיעך ועוני לא-כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי ליהוה ואתה נשאת עון חטאתי סלה: * על-זאת יתפלל בל-חסיד | אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא גיעו: * אתה | סתר לי מצר תצרני גיי פלט תסובבני סלה: * אשפילך | ואורך בדרך-ונו תלך איעצה עליך עיני: * אל-תהיו | פסוס כפרד אין הבין במתג-ורסן עדני לכלום בל קרב אליך: * רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהוה חסד יסובבנו: * שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרנינו בל-ישרי-לב:

מזא * למנצח מזמור לדוד: * אשרי משפיל אל-דל ביום רעה ימלטהו יהוה: * יהוה | ישמרהו ויחיהו אשר ואשר בארץ ואל-תתנהו בנפש איביו: * יהוה יסעדנו על-ערש דני בל-משפכו הפכת בחילו: * אני אמרתי יהוה חנני רפאה נפשי כיי- חטאתי לך: * אויבי יאמרו רע לי מתי זמות ואבד שמו: * ואם-בא לראות | שוא ידבר לבו יקבץ-און לו יצא לחוץ ידבר: * יחד עלי יתלחשו בל- שנאי עלי | יהשכו רעה לי: * דבר- בליעל יצוק בו ואשר שכב לא-יוסף לקום: * גם-איש שלומי | אשר- בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי

עקב: * ואתה יהוה חנני והקימני ואשלמה להם: * בזאת ידעתי כיי- חפצת בי כי לא-ירע איבי עלי: * ואני בתמי תמכת בי ומצויכני לפניך לעולם: * ברוך יהוה | אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן | ואמן:

מב * למנצח משפיל לבני-קרח: * כאל תערג על-אפיקי-מים בן נפשי תערג אליך אלהים: * צמאה נפשי | לאלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים: * היתה-לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי בל-היום איה אליהך: * אלה אזכרה | ואשפכה עלי | נפשי כי אעבר | בסף אדדם עד-בית אלהים בקול-רנה ותודה המון חוגג: * מה-תשתוחחי נפשי ותחמי עלי הוחילי לאלהים כיי-עוד אודנו ישועות פניו: * אלהי עלי נפשי תשתוחח על-פן אזכרך מארץ נהרן וחרמונים מהר מצער: * תהום-אל-תהום קורא לקול צנורך בל-משפריך וגליך עלי עברו: * יומם | יצוה יהוה | חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי: * אומרה | לאל סלעי למה שכחתני למה-קדר אלך בלחץ אויב: * ברצח | בעצמותי חרפוני צוררי באמרם אלי בל-היום איה אליהך: * מה-תשתוחחי | נפשי עוד אודנו ישועת פני ואלהי:

מג * למנצח אל-תשחת לדוד מכתם בשלח שאול וישמרו את-הבית

להמיתו: * הצילני מאיבי | אלהי ממחוקממי תשגבני: * הצילני מפעלי און ומאנשי דמים הושיעני: * כי הגה ארכו לנפשי נגורו עלי עזים לא- פשעי ולא-חטאתי יהוה: * בל-יעון ירצון ויכוננו עונה לקראתי וראה: * ואתה יהוה-אלהים | צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקד בל-הגונים אל- תחן בל-בגדי און סלה: * ושובו לערב יחמו כפלב ויסובבו עיר: * הגה | וביעון בפייהם חרבות בשפתותיהם כיימי שמע: * ואתה יהוה תשחק-למו תלעג לכל-גוים: * יעזו אליך אשמרה כיי-אלהים משגבי: * אלהי חסדו חסדי יקדמני אלהים יראני בשררי: * אל-תהרגם | פן-ישכחו עמי הניעמו בחילך והורידמו מגבנו אדני: * חטאת-פימו דבר-שפתימו וילכדו בגאונם ומאלה ומפחש יספרו: * בלה בחמה בלה ואינמו וידעו כיי-אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה: * ושובו לערב יחמו כפלב ויסובבו עיר: * המה יעוון יניעון לאכל אם-לא ישבעו וילינו: * ואני | אשר עזך וארגן לבקר חסדך כיהיית משגב לי ומנוס ביום צר-לי: * עזי אליך אומרה כיי-אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז * למנצח על-היחוד ידותון לאסף מזמור: * קולי בל-אלהים ואצעקה קולי אל-אלהים והאזין אלי: * ביום צרתי אדני דרשתי ידי | לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם

נפשי: ה אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְיֶה
אֲשִׁיחָה | וְתַעֲטֹף רוּחִי סֵלָה: ה אֶחֱזֶק
שְׁמֹרוֹת עֵינַי נִפְעָמָתִי וְלֹא אֲדַבֵּר:
ו חֲשַׁבְתִּי יָמַיּוֹם מִקֵּדָם שָׁנוֹת עֹלָמִים:
ז אֶזְכְּרָה נִגְיַחַי פִּלְיָה עִם-לִבִּי
אֲשִׁיחָה וּיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ה הִלְעֹלְמִים
זִנְחָ | אֲדַגֵּי וְלֹא-יִסִּיף לְרַצּוֹת עוֹד:
ט הֶאֱפֵס לְנֹצַח חֲסִדוֹ גָּמַר אֲמַר לְדָר
וְדָר: ה הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל אִם-קִפְץ בָּאֵף
רַחֲמָיו סֵלָה: יא וְאִמַר חֲלוּתִי הִיא
שָׁנוֹת יָמַיּוֹם עֲלִיּוֹן: יב אֲפִיר אֶזְכּוֹר
מַעֲלִילִי-יָהּ פִּי-אֶזְכְּרָה מִקֵּדָם פִּלְאָף:
יג וְהִגִּיתִי בְכָל-פִּעֲלֶךָ וּבְעִלְיוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים בְּקֹדֶשׁ דִּרְבָךָ מִי-
אֵל גְּדוֹל כְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה
פִּלְא פִּלְא הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲזָף: טז גְּאֻלַּת
בְּזוֹרַע עֲמֹךְ בְּגִי-יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֵלָה:
יז רְאוּף מַיִם | אֱלֹהִים רְאוּף מַיִם יַחֲלוּ
אֵף יִרְגְּזוּ תַהֲמוֹת: יח זָרְמוּ מַיִם | עֲבוֹת
קוֹל גִּתְּנוּ שִׁחָקִים אֶף-חֲצִצְיָד יִתְהַלְכוּ:
יט קוֹל רַעֲמָךְ | בַּגִּלְגַּל הָאֵירוֹ בְּרָקִים
תִּכַּל רִגְזָה וְתַרְעֵשׂ הָאָרֶץ: כ פִּים דִּרְבָךָ
וּשְׁבִילֶךָ שִׁבְעִים רַבִּים וְעַקְבוֹתֶיךָ
לֹא נִדְעוּ: כא נְחִית כִּצְאֹן עֲמֹךְ בִּיד-
מִשָּׁה וְאַהֲרֹן:
כב * תַּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים אֲדַגֵּי
מְעוֹן אַתָּה הִנֵּית לָנוּ בְּדָר וְדָר:
כג בְּטָרָם | הָרִים יִלְדוּ וְתַחֲלוּל אָרֶץ
וְתַכַּל וּמַעֲוֹלָם עַד-עֹלָם אַתָּה אֵל:
כד תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עַד-דִּבְכָּא וְתֵאמַר שׁוּבוּ
בְּגִי-אָדָם: ה פִּי אֵלֶךָ שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ
כָּנוּם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאֶשְׁמֹרָה
כִּלְיָה: ה זִרְמַתָּם שָׁנָה יִהְיוּ כְּפִקֵּר

מִסִּפָּר כְּמַעֲט וְגָרִים כֹּה: יא וְיִתְהַלְכוּ
מִגִּיז אֶל-גִּיז מִמַּמְלַכָּה אֶל-עַם אַחֵר:
יב לֹא-הִינִיחַ אָדָם לַעֲשָׂקֶם וְיִזְכַּח
עֲלֵיהֶם מַלְכִים: טו אֶל-תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי
וְלִנְבִיאִי אֶל-תִּרְעוּ: טז וְיִקְרָא רַעֲב עַל-
הָאָרֶץ כָּל-מִטְּהַל-לֶחֶם שִׁבְרָ: ה שְׁלַח
לְפָנֶיהֶם אִישׁ לַעֲבֹד גַּמְכָּר יוֹסֵף:
יז עֲנֵנו בְּכַבֵּל רַגְלֵנוּ וּרְגֵלֵנוּ בְּרִזָּל בָּאֵה
נַפְשׁוֹ: יח עַד-עַתָּה בֹּא-דִבְרֹךְ אֲמַרְתָּ
יְהוָה צִרְפַּתְהוּ: כ שְׁלַח מֶלֶךְ וּנְתִירָהוּ
מִשָּׁל עַמִּים וּפְתַחְתָּהוּ: כא שְׁמוֹ אֲדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-קִנְיָנוּ: כב לְאִסֹּר
שָׁרְיוֹ בְּנַפְשׁוֹ וּזְקִנְיוֹ יַחֲכֵם: כג וַיִּבְאֵא
יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם יַעֲקֹב גֵּר בְּאֶרֶץ-חֵם:
כד וַיִּסַּר אֶת-עַמּוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצֵמְהוּ
מִצְרַיִם: כה הִפְךָ לֶכֶם לִשְׂנֹא עֲמּוֹ
לְהַתְנַחֵל בְּעַבְדֵי: כו שְׁלַח מִשָּׁה עַבְדּוֹ
אֶהֱרֹן אֲשֶׁר בְּחֵר-בוֹ: כז שְׁמוֹ-כֶם דְּבָרִי
אֲתוֹתִי וּמִפְתִּים בְּאָרֶץ חֵם: כח שְׁלַח
חֶשֶׁף וַיַּחֲשֹׁף וְלֹא-מָרוּ אֶת-דְּבָרֵי דְבָרֵי:
כט הִפְךָ אֶת-מִימֵיהֶם לְדָם וְלִמַּת אֶת-
דְּגָתָם: ל שְׁרַץ אֲרָצָם צִפְרֻדְעִים בְּחֵרֵי
מַלְכֵיהֶם: לא אֲמַר וַיִּבְאֵא עֲרַב כְּנָיִם
בְּכָל-גְבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם כְּרֹד אֵשׁ
לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם: לד וַיַּךְ גִּפְנוֹם וְתֵאנַתָּם
וַיִּשְׁבֹּר עֵץ גְבוּלָם: לה אֲמַר וַיִּבְאֵא
אֲרָבָה וְזָלַק וְאִין מִסִּפָּר: לו וַיֵּאכַל
כָּל-עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם וַיֵּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם:
לז וַיַּךְ כָּל-בְּכוֹר בְּאֲרָצָם וְאִשִּׁית לְכָל-
אוֹנָם: לח וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאִין
בְּשַׁבְטֵי כּוֹשֵׁל: לט שְׁמַח מִצְרַיִם
בְּצִאתָם פִּי-נִפְלַ פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פִּרְשׁ עֲנֵן לְמִסְפָּה וְאֵשׁ לְהֵאִיר לִילָה:

מ שָׁאֵל וַיִּבְאֵא שְׁלוֹן וְלֶחֶם שְׁמַיִם
יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיִּזְכּוּ מַיִם
הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נְהָר: מב פִּי-זָכַר אֶת-דְּבָרִי
קִדְשׁוֹ אֶת-אֲבֹרָהֶם עַבְדּוֹ: מג וַיִּצְאָ
עֲמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן בְּרִנָּה אֶת-בְּחֵירָיו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַיַּעֲמַל
לְאֵמִים יִירָשׁוּ: מה בְּעַבְדּוֹ | וְשִׁמְרוּ
חֻקֵּי וְתוֹרֹתַי וַיִּצְרוּ הַלְלוּיָהּ:
מז קִלְז * עַל נְהֹרוֹת | כָּכֵל שָׁם יִשְׁכְּנוּ
גם-בְּכִינוּ כְּזִכְרֵנוּ אֶת-צִיּוֹן:
כ ט עַל-עֲרַבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנוּ כְּנֹרוֹתֵינוּ:
ג כִּי שָׁם שְׁאֲלוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבָרֵי-שִׁיר
וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמַחָה שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר
צִיּוֹן: ה אִיף נָשִׁיר אֶת-שִׁירֵי-יְהוָה עַל
אֲדָמַת נֶכֶר: ה אִם-אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק-לִשְׁוֹנִי | לְחַפֵּי
אִם-לֹא אֶזְכְּרֶכִי אִם-לֹא אַעֲלֶה אֶת-
יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמַחְתִּי: ז זָכַר
יְהוָה | לְכִנֵּי אֲדוּם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם
הָאֲמַרִים עָרוֹ | עָרוֹ עַד הַיּוֹסֵד כֹּה:
ח בַּת-כָּכֵל הַשְׂדוּדָה אֲשֶׁרִי שִׁישְׁלַם-לְךָ
אֶת-גְּמוּלָךְ שְׁגִמְלַת לָנוּ: ט אֲשֶׁרִי |
שִׁיאֲחוּ וְנִפְץ אֶת-עֲלִילֶךָ אֶל-הַסֵּלַע:
כ ט הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ-אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ הַלְלוּהוּ
בְּרַקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרֹתָיו
הַלְלוּהוּ כִּרְב גְּדוֹל: ג הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בְּנִבְל וְכִנּוֹר: ד הַלְלוּהוּ בַתֶּף
וּמְחֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנְיָם וְעִגְבָּ: ה הַלְלוּהוּ
בְּצִלְצִלִי-שִׁמְע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצִלִי תְרוּעָה:
ו כֵּל הַנְּשִׁמָּה תְהַלֵּל יְהִי הַלְלוּיָהּ:
ז יִתֵּן מִצִּיּוֹן וְיִשְׁעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב יְהוָה
שְׁבוֹת עֲמּוֹ, יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל: ח תְּהַשְׁעַת
צְדִיקִים מִיְהוָה. מַעֲוֹם קַעַת צָרָה: ט וַיַּעֲזֹרֵם יְהוָה
וַיִּפְלְטֵם. וַיִּפְלְטֵם מִרְשָׁעִים וְיֹשְׁעִים כִּי חֲסִיוּ בוֹ:

אֶרֶץ חַיִּים

דִּין הַשְּׁלִיחַ צַבּוּר

לְקוּמֵי הַלְבוּת

300

בְּרַפְת כְּהֵנִים שֶׁהוּא בַּחֲנִינַת הַמְּשַׁכַּת הָאֶרֶץ הַרְצוֹן
 בְּהֶאֱרָה נִפְלְאָה, עַל־כֵּן הוּא בְּנִשְׂאֵת פְּסִים דִּיקָא. גַּם
 מְרַמֵּז, שְׂאֵנוּ מְסַלְקִין יְדֵינוּ מִלְעַסֵּק בְּשׁוּם עֶסֶק וּמִלֵּאכֶה
 שְׂנַעֲשִׂין עַל־יְדֵי הַדָּיִם, רַק לְהַרִים יְדֵינוּ אֶל הַשָּׁם
 יְהוָה תְּמִיד, שְׂהָדוּ בַּחֲנִינַת תַּקָּה הַרְצוֹן, כְּנ"ל.

דִּין הַשְּׁלִיחַ צַבּוּר

ע"פֵי הַתּוֹרָה יֵאָמֵר בְּנֵו אֶל רוּת' (פסוקים
 סח, עזו שם.

כִּי עָקַר תִּקּוּן הַתְּפִלָּה הוּא עַל־יְדֵי הַשְּׁלִיחַ צַבּוּר, כִּי
 הוּא הַמְּבַחֵר שֶׁבְעֵדָה, כִּי צְרוּךְ לְהִיּוֹת הַגּוֹן וְרֵאשִׁי
 (אֶרֶץ חַיִּים ס"ז, ס"ח, ע"ף ד', וְהוּא בַּחֲנִינַת יְבַעַל הַשְּׂדֵה',
 שֶׁהוּא רֵאשֵׁל שֶׁל הַמַּתְפַּלְלִין. וְעַל־כֵּן הוּא נִקְרָא עוֹבֵר
 לַפְּנֵי הַתְּבָה, כִּי הוּא כָּבֹד הַגִּיעַ אֶל הַתְּכֵלִית וְעוֹשֶׂה
 אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, וְעַל־כֵּן יְכוּל לְעַבֵּר לַפְּנֵי הַתְּבָה
 וְלִיָּלֵף לַתְּבָה שֶׁלְאַחֲרֶיהָ כְּמַבְאָר שָׁם, כִּי אֶפְלוּ כִּשְׁהוּא
 בַּתְּבָה שֶׁלְאַחֲרֶיהָ, וְאֶפְלוּ כִּשְׁהוּא בְּסוּף הַתְּפִלָּה - הוּא
 תְּמִיד עוֹבֵר לַפְּנֵי הַתְּבָה הַרְאשׁוֹנָה, דְּהֵינּוּ שְׂאֵנוּ נּוֹסֵעַ
 מִן הַתְּבָה הַרְאשׁוֹנָה רַק עוֹבֵר תְּמִיד לַפְּנֵי, וּמִתְחַמֵּת
 זֶה בְּעַצְמוֹ יְכוּל לְעַבֵּר אֶל הַתְּבָה הַשְּׂנִיָּה כְּנ"ל. וְעַל־כֵּן
 הַשְּׁלִיחַ צַבּוּר חוֹזֵר הַתְּפִלָּה, לְהוֹרוֹת, שֶׁהוּא אוֹמֵר
 בְּהַתְּכֵלִית שֶׁפְּלוֹ אֶחָד, וְאִף שֶׁכָּבֹד גָּמַר הַתְּפִלָּה - עֲדִין
 הוּא בַּתְּחִלַּת הַתְּפִלָּה בַּתְּבַת בְּרוּךְ, לְהוֹרוֹת, שֶׁפְּלוֹ אֶחָד
 וְנִעֲוִין סוּפוֹ בַּתְּחִלָּתוֹ וְהַתְּחִלָּתוֹ כְּסוּפוֹ. וְעַל־כֵּן נִקְרָא
 הַשְּׁלִיחַ צַבּוּר 'חֲזוֹן', מִלְּשׁוֹן רֵאשִׁי וְהַתְּכֵלִית, בַּחֲנִינַת
 (פסוקי ב"ר. ד): "מִתְחַמֵּת שְׂדֵי יְחֻזָּה", הֵינּוּ שֶׁהוּא חוֹזֵר
 וְרוֹאֶה אֶת הַתְּכֵלִית, שְׂעַל־יְדֵי־זֶה יְכוּל לְהַתְּפַלֵּל, כְּנ"ל.

הַשְּׁלִיחַ צַבּוּר
 חוֹזֵר הַתְּפִלָּה,
 לְהוֹרוֹת
 שֶׁהוּא אוֹמֵר
 בַּתְּכֵלִית
 שֶׁפְּלוֹ אֶחָד

מִי הוּא הַתְּכֵלִית
 שֶׁפְּלוֹ אֶת
 שְׂאֵי מִי

וְאִשֵּׁר הוּא יְהוָה עוֹשֶׂה עִתָּה עֲמֵנוּ כְּכֹל יוֹם וְכו',
 כְּמוֹ שְׂאוּמְרִים שָׁם: 'מִגֵּן יִשְׁעֵנוּ לְדוֹר וָדוֹר נִזְדָּה לָךְ
 וְכו', וְעַל נִסְיָךְ שֶׁבְּכֹל יוֹם עֲמֵנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ
 וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכֹל עַת עֹרֵב וְבָקֵר וְצִהָרִים', כִּי עַל־יְדֵי
 אֲמוּנַת הַרְצוֹן מְבִינִים שֶׁהַשָּׁם יְהוָה עוֹשֶׂה עֲמֵנוּ נְסִים
 וְנִפְלְאוֹת כְּכֹל יוֹם וְכֹכֵל עַת וְכו', כִּי הִרְבָּה הִרְבָּה אֲנוּ
 רֹאִים בְּעֵינֵינוּ כְּכֹל יוֹם, מֵאַחַר שְׂאֵנוּ מְאֻמְיָנִים שְׂאִין
 שׁוּם טַעַם, רַק כֹּל הַנְּהַגְתָּ הַטַּעַם הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחְתוֹ יְהוָה
 לְבָד, וְאֲנִי רֹאִים נִפְלְאוֹת חֲדָשׁוֹת כְּכֹל יוֹם, וּמִלְבָּד
 זֶה אֲנוּ מְאֻמְיָנִים שֶׁהַשָּׁם יְהוָה עוֹשֶׂה עֲמֵנוּ נְסִים
 וְנִפְלְאוֹת כְּכֹל יוֹם וְכֹכֵל עַת, שְׂאִין אֲנוּ יוֹדְעִים מֵהֵם
 בְּלִמְתִּי הוּא יְהוָה לְבָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים קלו. ד):
 "לְעֵשֶׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוֹ כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ", וְכִמוֹ
 שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בבא מצ. לא.): 'אִין בְּעַל הַנֶּסֶם מְפִיר
 בְּנִסְוֹ וְכו'.

ע"פֵי שְׂעוֹלֵים
 הַתְּכֵלִית
 בְּרַפְת
 מוֹדִים

וְעַל־כֵּן סוּמוֹף תַּקָּה לְבַרְכָּה זֹאת שֶׁמְגַלֶּה בִּיּוֹתֵר אֲמוּנַת
 הַרְצוֹן - עוֹלִים כְּהֵנִים לְבָרְךָ בְּשֵׁם ה' -
 שִׂסְפִים הַשָּׁם יְהוָה עֲמֵנוּ לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵינוּ מִלְמַעְלָה
 כְּכֹל עַת הָאֶרֶץ הַרְצוֹן, שְׂעַל־יְדֵי־זֶה יְהִי נִמְשָׁכִין כֹּל
 שֶׁפֶע הַעֲשִׂירוֹת וְכו' מֵאִתּוֹ לְבָד וְכו'. וּמִסְיָמִין
 בְּשֵׁלּוֹם, שְׂזֶה הַעֵקֶר כְּנ"ל.

וְאַחֲרֵי־כֵן אוֹמְרִין תַּקָּה יִשֵּׁם שְׁלוֹם וּמִסְיָמִין:
 הַמְּבַרְךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁלּוֹם, כִּי גָמַר
 הַתִּקּוּן הוּא שְׁלוֹם כְּנ"ל, וְעַל־כֵּן: 'לֹא מִצָּא הַקְּדוֹשׁ־
 בְּרוּךְ הוּא כְּלִי מְזִיק בְּרַכָּה לִישְׂרָאֵל אֶלֶּא שְׁלוֹם'
 (עקצין ג. יב, ו) וְכו'.

מִי הַתְּכֵלִית
 הוּא שְׁלוֹם

ק. וְעַל־כֵּן אִין מְבַרְכִין אֶלֶּא בְּנִשְׂאֵת פְּסִים, כִּי נִשְׂאֵת
 כְּפִים מוֹרָה עַל גְּדָל עֲצָם הַרְצוֹן
 וְהַשְׂתַּקְּוֹת כְּכֹל לֹב לְהַשָּׁם יְהוָה, בַּחֲנִינַת (א"כ"ה ג.
 מא): 'נִשְׂאֵת לְבַנְנוּ אֶל כְּפִים אֶל אֵל בְּשִׂמְיָם', בַּחֲנִינַת
 (דברים לב. ט): 'כִּי אֲשָׂא אֶל שָׁמַיִם יְדִי', בַּחֲנִינַת (תהלים
 קלו. ב): 'שְׂאֵנוּ יְדִיכֶם קוֹדֵשׁ וְבָרְכוּ אֶת ה'". וְכִמוֹ שְׂרוֹאִין
 כְּחוֹשׁ, שְׂמִי שֶׁמְשַׁתַּקֵּם מֵאֵד לְהַשָּׁם יְהוָה אֲנִי מַגְבִּיֶה
 יְדִי וּפּוֹרֵשׁ כְּפִי, בַּחֲנִינַת (שם פ. ט): 'שִׂטְתִּי אֲלִיךְ
 כְּפִי', בַּחֲנִינַת (שם קכג. ט): 'פִּרְשִׁתִּי יְדִי אֲלִיךְ'. וְעַל־כֵּן

נִשְׂאֵת כְּפִים
 מוֹרָה עַל גְּדָל
 עֲצָם הַרְצוֹן
 וְהַשְׂתַּקְּוֹת
 כְּכֹל לֹב
 לְהַשָּׁם יְהוָה
 וְכו'

זֶה שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ראש השנה לד. ט): 'לִמָּה שְׁלִיחַ
 צַבּוּר עוֹבֵר לַפְּנֵי הַתְּבָה? כִּדִּי לְהוֹצִיא אֶת מִי
 שְׂאֵנוּ בְּקִי', כִּי מִי שֶׁהוּא סוּמוֹף אֶל הַתְּכֵלִית וְעוֹשֶׂה
 אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, וְאֶפְלוּ כִּשְׁהוּא בְּסוּף הַתְּפִלָּה עֲדִין
 הוּא בַּתְּחִלַּת הַתְּפִלָּה, כִּי אֲנִי שׁוֹכֵחַ תְּחִלַּת הַתְּבָה
 שֶׁל תְּחִלַּת הַתְּפִלָּה, נִמְצָא, שֶׁהוּא בַּחֲנִינַת 'בְּקִי', כְּמוֹ
 מִי שֶׁהוּא בְּקִי בְּאִיזָה דָּבָר שֶׁיְכוּל לְכַלֵּל אֶת הַדָּבָר
 בְּדַבְּרוֹ אֶחָד, וְאֶפְלוּ כִּשְׁהוּא בְּסוּף הַדָּבָר אֲנִי שׁוֹכֵחַ
 תְּחִלָּתוֹ לְגַדֵּל בְּקִיאֹתוֹ, אֲבָל זֶה שְׂאֵנוּ יְכוּל לְעֲשׂוֹת

אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְלֹא אֵלָּהִים אֲחֵרִים.
אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְלֹא אֵלָּהִים אֲחֵרִים.
אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְלֹא אֵלָּהִים אֲחֵרִים.

שְׁמֵי שָׁמַיִם

וְאָמַר שְׁמַיִם אֲנִי וְאֲנִי הַרְחִיקִים
מִן־הַשָּׁמַיִם מֵאֵד שְׁוֹלְכֵי בְּמִצְוֹתָה
רָצַח עַד שְׁוֹלְכֵי בְּעִבְרוֹתַי כִּס וְשָׁלוֹם,
רְחַמְנָא לְאַלְפִי, רְחַמְנָא לְשׁוֹבְכִי, אֲפִי־עַל־
פִּי־כֵן מִכֶּס שֶׁל הַתּוֹרָה גְּדוּל כַּל־כֶּן
עַד שְׁוֹכְלָה לְהוֹצִיא אוֹתָם מִן־
הַעֲבֻרוֹת שְׁוֹלְכֵי בְּהֵם כִּס וְשָׁלוֹם,

הבטחה:

וְאִם יַעֲשׂוּ לָהֶם חֵק קְבוּעַ וְחַיִּיב חֵק וְשִׁיחָה - פְּנִיָּה יִזְכּוּ לְצֵאת מִמִּצְוֹתֶיךָ
לְלַמֵּד בְּכָל־יוֹם וְיוֹם כִּן וְכִן וְיִהְיֶה אִיךָ תְּרַעַח עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה;
כִּי כֵן הַתּוֹרָה גְּדוּל מֵאֵד.

שְׁמֵי שָׁמַיִם וְרַ"ן שְׁמֵי שָׁמַיִם

יְיָ מְקַיְיֵם לְדָוָד וְלְבִיטוֹן